SYMPOSIUM XV

การสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2535

การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

18–19 มีนาคม 2535

ณ ห้องภาณุรังษี โรงแรมรอยัลริเวอร์

เสนอบทความวิเคราะห์การค้าระหว่างประเทศ

การรวมตัวทางเศรษฐกิจ

และทิศทางการค้าของไทยในทศวรรษ 1990

ประกอบการอภิปรายโดยผู้ชำนาญการ

และนักเศรษฐศาสตร์ระดับประเทศ

จัดโดย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หนึ่งต้นที่เราปลูก มีส่วนให้หนึ่งต้นในธรรมชาติคงอยู่

EACH TREE WE PLANT SAVES ONE TREE IN THE FOREST

กลุ่มบริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผล

SOON HUA SENG GROUP

ADVANCE AGRO

ADVANCE AGRO CO.,LTD.

The Integrated Pulp And Paper Corporation.

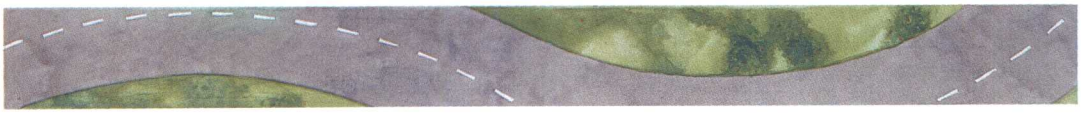

เหมือนเคว้งคว้างล่องลอยอยู่บนฟ้ากว้างหาจุดเริ่มต้นไม่ได้
ตรงมาจี เอฟ "จี เอฟ คือจุดแรกของการเริ่มต้นที่ถูกทาง"
บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ จี เอฟ จำกัด โบรกเกอร์หมายเลข **20**
เป็นสถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์
มาเป็นเวลาช้านาน เรามีผู้เชี่ยวชาญที่มากด้วยความรู้และประสบการณ์
คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการซื้อ-ขายหุ้น ให้คุณได้รับผลประโยชน์อย่าง
สูงสุด แวะมาคุยกับเราได้ทุกเมื่อเราพร้อมจะให้คำแนะนำทั้งการซื้อ-ขายหุ้น
และด้านการลงทุน ตลอดจนรับเป็นที่ปรึกษาทางการเงินของคุณ

บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ จี เอฟ จำกัด
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ในเครือบริษัท จี เอฟ โฮลดิ้งส์ จำกัด
และธนาคารออสเตรเลีย แอนด์ นิวซีแลนด์ แบงกกิ้ง กรุ๊ป จำกัด
สำนักงานใหญ่ 62 ซอยหลังสวน ถนนเพลินจิต ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โบรกเกอร์หมายเลข 20
โทร. 251-3141, 254-7420 Fax : 254-7434

■ **สำนักงานสาขาหาดใหญ่** ■ **สำนักงานสาขาขอนแก่น** ■ สำนักงานบริการด้านหลักทรัพย์ประจำจังหวัดเชียงใหม่ ■ สำนักงานบริการด้านหลักทรัพย์ประจำจังหวัดนครราชสีมา
■ สำนักงานบริการด้านหลักทรัพย์ประจำจังหวัดนครปฐม ■ สำนักงานบริการด้านหลักทรัพย์ประจำจังหวัดอุดรธานี ■ สำนักงานบริการด้านหลักทรัพย์ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เชลล์ 100 ปี

ตลอดเวลา 100 ปี ของ บริษัทเชลล์ในประเทศไทย
เรามุ่งมั่น... สร้างสรรค์... เพื่อสังคมไทยวันนี้...
และ... ตลอดไป

ก้าวไป คู่ไทย

เชลล์ซาบซึ้งในน้ำใจที่ท่านให้ต่อเราตลอดมา

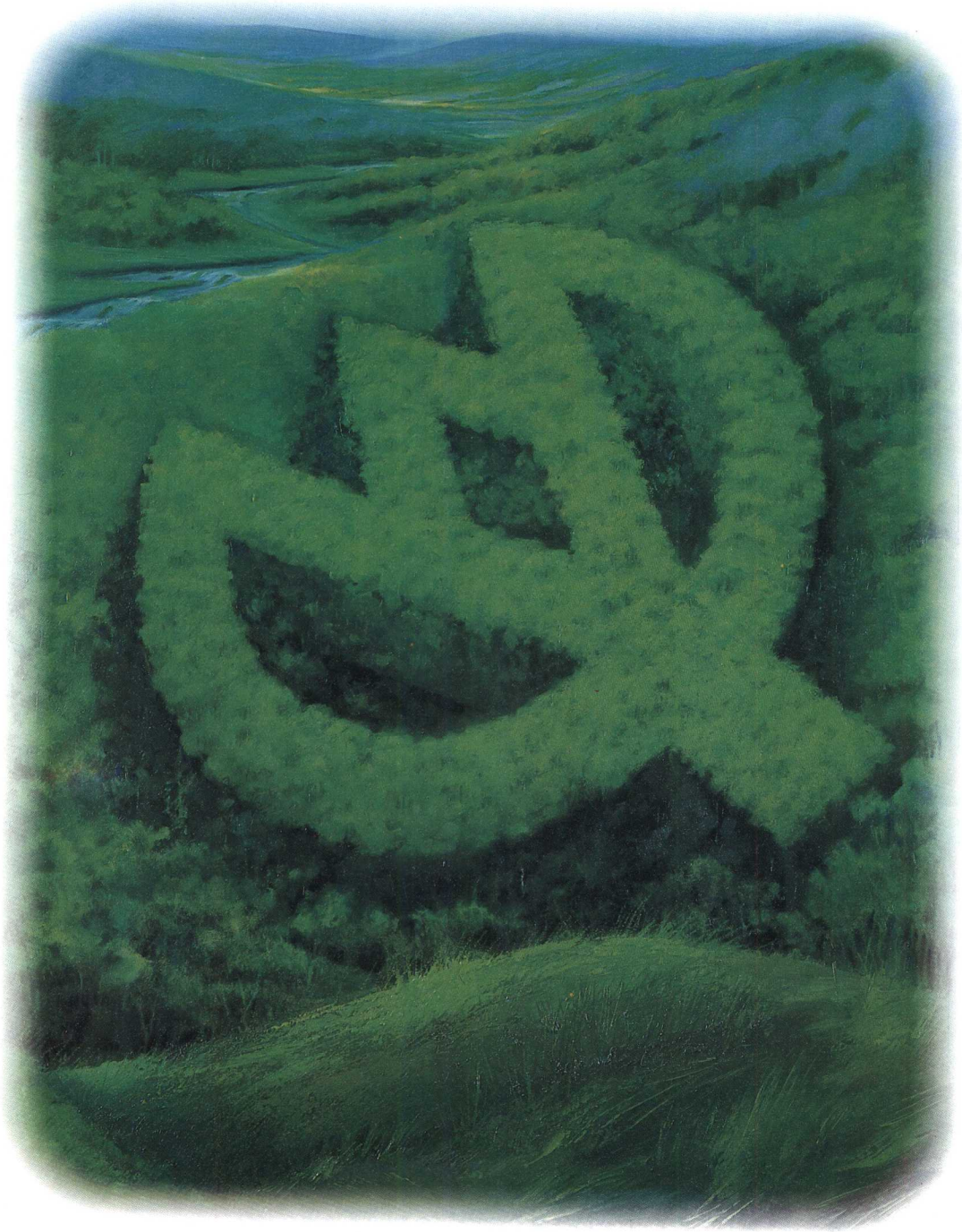
บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด

ไม่ว่าคุณจะเป็นเจ้าของกระเป๋าใบเล็กหรือใบใหญ่ ไม่สำคัญ
เพราะที่สหธนาคาร แค่คำว่า"ลูกค้า" คุณก็มีความหมายเพียงพอแล้ว

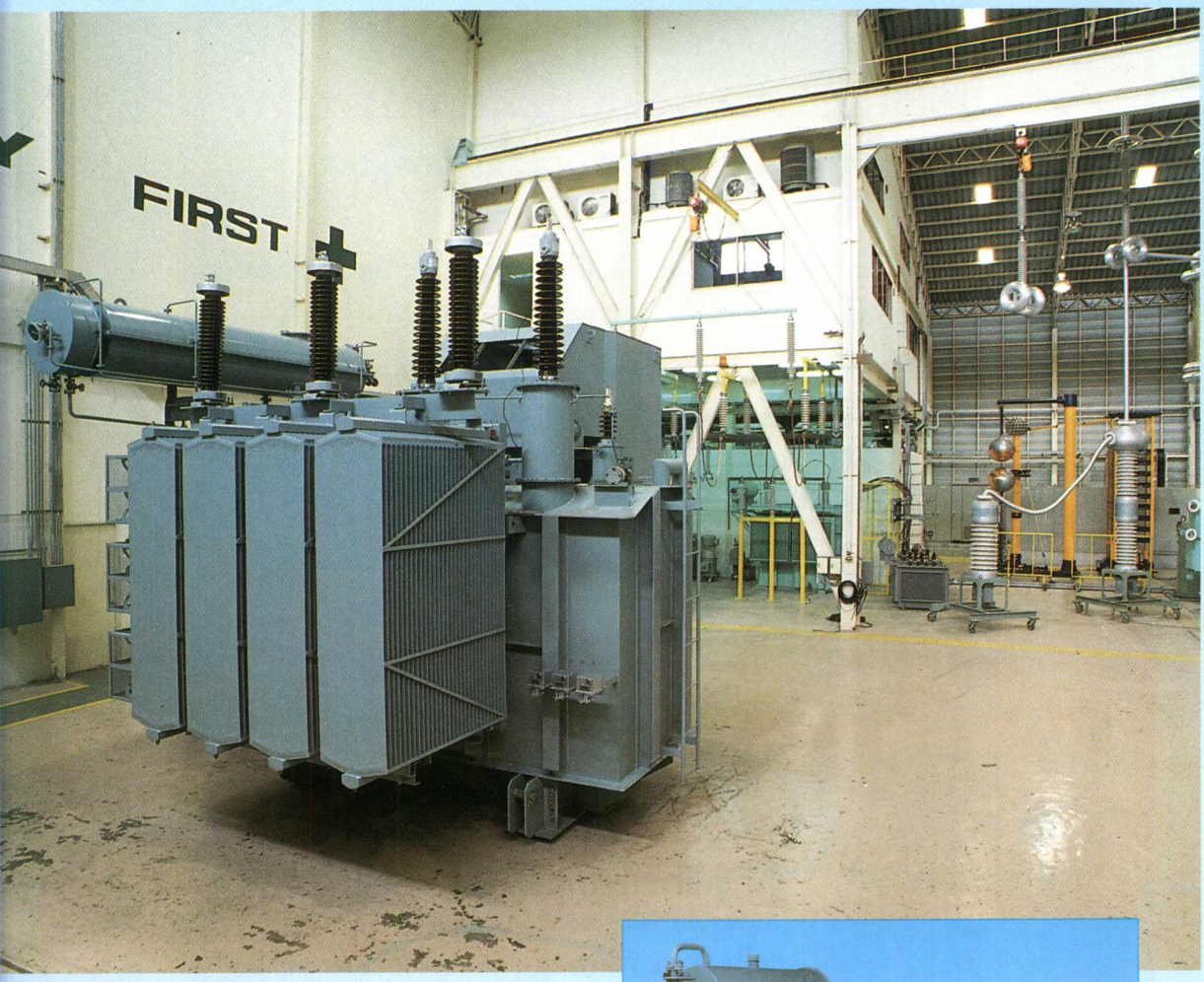
ธนาคาร สหธนาคาร จำกัด
ที่สหธนาคาร..คุณสำคัญเสมอ

คือพืชพันธุ์อันอุดม

ตราบสีเขียวขจียังมีอยู่
ขอเคียงคู่กับเมืองไทยด้วยใจมั่น
เพราะเราคือเครือเจริญโภคภัณฑ์
เราใฝ่ฝันให้เมืองไทยใหญ่อุดม

เครือเจริญโภคภัณฑ์ มุ่งมั่นสร้างสรรค์สังคม

ครบรอบ 10 ปี
เอกรัฐ วิศวกรรม
2524 - 2534

ไม่เคยหยุดนิ่งในความก้าวหน้า สู่โรงงานระดับโลกด้วยความพร้อมมูลทุกขั้นตอนการผลิตหม้อแปลงไฟฟ้า เครื่องจักรในการผลิตที่ทันสมัยเท่าเทียมอารยประเทศ เครื่องมือในการทดสอบครบ ทั้งระบบของการทดสอบหม้อแปลงไฟฟ้า อาคารโรงงานสมบูรณ์แบบใหญ่ที่สุดในอาเซียน สามารถผลิตได้ตั้งแต่ 1-100,000 Kva ระบบไฟตั้งแต่ 1-170,000 v เป็นโรงงานเดียวในประเทศไทยที่ผลิตหม้อแปลงไฟฟ้ากำลังได้

บริษัท เอกรัฐวิศวกรรม จำกัด
EKARAT ENGINEERING CO.,LTD.

สำนักงาน : 1068-1068/1 ซอยสุขุมวิท 101/1 (วชิรธรรมสาธิต) บางจาก พระโขนง กรุงเทพฯ 10260 โทรเลขย่อ : เอกรัฐไทย เทเล็กซ์ : 22474 EKARAT TH
โทร : 3930437 (อัตโนมัติ 4 หมายเลข) 3960430, 3986988-90, 3991338-40 โทรสาร : 662-3982903

OFFICE : 1068-1068/1 SUKHUMVIT 101/1 (SOI WACHIRATAMMASATHIT) BANGJAK PHRAKANONG BANGKOK 10260 CABLE: EKARAT THAI TELEX: 22474 EKARAT TH
TEL: 3930437 (AUTOMATIC 4 LINES) 3960430, 3986988-90, 3991338-40 FAX: 662-3982903

ขอสนับสนุนการจัดการสัมมนาทางวิชาการ
ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เรื่อง

" การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990 "

ด้วยความปรารถนาดีจาก

ผู้นำอุตสาหกรรมท่อเหล็กทุกชนิด

ธุรกิจพัฒนาที่ดิน

โครงการคอนโดมิเนียม อาคารสำนักงาน มินิออฟฟิศ

ธุรกิจก่อสร้าง เจาะเสาเข็ม ตัวตึก งานฐานราก

งานระบบไฟฟ้าและสาธารณูปโภค

เอส เอส พี กรุ๊ป ออฟ คัมปะนีส์

56/64 ซอยวัดจันทร์นอก ถนนพระราม 3 เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ 10120
โทรศัพท์ 291-1022, 291-3366-76 สายตรง 289-1883, 291-3378
โทรสาร 291-3365 ตู้ป.ณ. 2211 กรุงเทพฯ 10501

จากผู้จัดการสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 15

การค้าระหว่างประเทศเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยมีการพัฒนามาโดยตลอด ปัจจุบันสัดส่วนของการค้าระหว่างประเทศของไทยเมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติสูงถึงประมาณ 70% และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเงื่อนไขเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากอันมีสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการค้าของประเทศต่าง ๆ ตลอดจนความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เพื่อค้นหามาตรการปรับตัวที่เหมาะสม ในอันที่จะแข่งขันกับต่างประเทศในเวทีการค้าโลกเพื่อป้องกันการสะดุดลงของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ และรักษาอัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่สูงต่อไป

สำหรับวัตถุประสงค์ของการสัมมนาในปีนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาการค้าต่างประเทศของไทย โดยเน้นถึงการพัฒนาทางด้านการค้าต่างประเทศของไทยตามแนวทุนนิยม

2. เพื่อศึกษาแนวโน้มและสภาพการค้า การเจริญเติบโต การพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการส่งออกตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อการค้าต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของการค้าระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอันมากจากอดีต

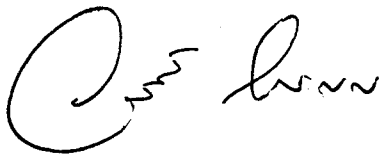
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางการค้าของประเทศไทยและประเทศคู่ค้าต่าง ๆ ที่สำคัญของไทยตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการที่จะมีการรวมตัวทางการค้าระหว่างประเทศ

ท้ายสุดนี้ ทางคณะผู้จัดใคร่ขอขอบพระคุณในความช่วยเหลือและร่วมมือที่ดีจากภาคเอกชน ภาครัฐบาล ผู้เขียนบทความ ผู้อภิปราย และที่สำคัญคือคณาจารย์ตลอดจนเจ้าหน้าที่ธุรการคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย การจัดสัมมนาในลักษณะนี้คงจะสำเร็จได้ยากหากขาดการสนับสนุนทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคเอกชน คณะผู้จัดขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุนดังรายชื่อต่อไปนี้

บริษัท สตาร์บล็อค จำกัด
บริษัท เกษตรรุ่งเรือง จำกัด
บริษัท สหวิริยาสตีล อินดัสตรี จำกัด
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จี เอฟ จำกัด
ธนาคารสหธนาคาร จำกัด

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด
บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด
บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด
ดร.ไตรรงค์ สุวรรณคีรี
บริษัท เอกรัฐวิศวกรรม จำกัด
บริษัท สุราทิพย์ จำกัด
บริษัท กมลสุโกศลมาสด้า จำกัด
บริษัท เอส เอส พี กรุ๊ป จำกัด
บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด
บริษัท จงสถิตย์ จำกัด
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเซีย จำกัด
บริษัท ค้าผลผลิตน้ำตาล จำกัด
บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด
ธนาคารทหารไทย จำกัด
การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
คุณไกรรงค์ นาวิกผล
บริษัทเงินทุน เอราวัณทรัสต์ จำกัด
บริษัท มิตซูบิชิ (ประเทศไทย) จำกัด
คุณโสภณ ธรรมปาโล
บริษัท ธนาแลนด์ จำกัด
บริษัท เหมืองบ้านปู จำกัด
บริษัท พรีแพรดประเทศไทย จำกัด
บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
บริษัท ไทยพาณิชย์ประกันชีวิต จำกัด
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ นครหลวง จำกัด
บริษัท โรบินสันกรุ๊ปอ๊อฟคัมปานี จำกัด
บริษัท อายิโนะโมะโต๊ะ จำกัด
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจ จำกัด
บริษัท แบริ่งรีเสิร์ช จำกัด
THE PLAN ARCHITECT CO., LTD.

ธนาคารกรุงไทย จำกัด สำนักงานใหญ่
โรงเรียนพณิชยการราชดำเนินธนบุรี
บริษัท นครหลวงค้าข้าว จำกัด
บริษัท สังกะสีฟาร์อีสต์ จำกัด
อ.สุพรรณ นพสุวรรณชัย
ธนาคารแห่งโตเกียว
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บางกอกอินเวสท์เมนท์ จำกัด
คุณมนูญ พุฒทอง
ธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาท่าเตียน
บริษัท OKI Thailand จำกัด
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เกียรตินาคิน จำกัด
คุณพิพัฒน์ ปรีดาวิภาต
สหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บริษัท มหาจักรอุตสาหกรรม จำกัด
คุณวิรัชดา เทอดผดุงชัย
คุณทวี ชีพอุดมวิทย์
บริษัท กมลเทรดดิ้ง จำกัด
คุณไพโรจน์ หาญพงศ์ธรรม
คุณแก้ว เจียรกิติวณิช
ห้างหุ้นส่วนจำกัดมหาสิทธิโชคอีเลคโทรนิค
คุณสุทธิรัตน์ มุตตามระ
บริษัท อีซูซุมอเตอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด
บริษัท ตรีเพชรอีซูซุ เซลส์ จำกัด

(นายวรากรณ์ สามโกเศศ)
ในนามของคณะผู้จัดการสัมมนาประจำปี 2535

รายชื่อผู้จัดการสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 15

คณะกรรมการฝ่ายดูแลและดำเนินการ

1.	นายวรากรณ์	สามโกเศศ	ประธานกรรมการ
2.	นางวรรณศิริ	นัยวิทิต	กรรมการ
3.	นายอภิสิทธิ์	เวชชาชีวะ	กรรมการ
4.	นางสุวรรณี	วัธนจิตต์	กรรมการ
5.	นายพรายพล	คุ้มทรัพย์	กรรมการ
6.	นายสกนธ์	วรัญญูวัฒนา	กรรมการ
7.	นางรัศมิ์ดารา	ขันติกุล	กรรมการ
8.	นางสาวพาณี	กิติคุณ	กรรมการ
9.	นางชื่นฤทัย	พรภัทรกุล	กรรมการ
10.	นางพยอม	ครุสาตะ	กรรมการ
11.	นายสมชัย	โชติมาโนช	กรรมการ
12.	นางสาวรัชนี	ทรัพย์สันทัด	กรรมการและเลขานุการ
13.	นางพรรณพิไล	ดิษฐ์คำเริง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
14.	นางดาราวรรณ	รักษ์สันติกุล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่ ชุด 2534-2535

1.	นายอภิสิทธิ์	เวชชาชีวะ	ประธานกรรมการ (ถึงวันที่ 2 มกราคม 2535)
2.	นางสุวรรณี	วัธนจิตต์	รักษาการประธานกรรมการ
3.	นายพรายพล	คุ้มทรัพย์	กรรมการ
4.	นายนิพนธ์	พัวพงศกร	กรรมการ
5.	นายสกนธ์	วรัญญูวัฒนา	กรรมการ
6.	นางรัศมิ์ดารา	ขันติกุล	กรรมการ
7.	นางสาวรัชนี	ทรัพย์สันทัด	กรรมการและเลขานุการ
8.	นางดาราวรรณ	รักษ์สันติกุล	ผู้ช่วยเลขานุการ

ฝ่ายจัดหาทุน

1.	นายสถาพร	กวิตานนท์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
2.	นายอรัญ	ธรรมโน	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
3.	นายประกิต	อภิสารธนรักษ์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
4.	นายมนู	เลียวไพโรจน์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
5.	นายไตรรงค์	สุวรรณคีรี	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
6.	นายเสรี	เวชโช	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
7.	นายบำรุง	สุขพรรณ์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
8.	นายมนตรี	บริสุทธิ์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
9.	นายเกริกเกียรติ	พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
10.	นายสุพจน์	จุนอนันตธรรม	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
11.	นายเต็มใจ	สุวรรณทัต	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
12.	นางพรทิพา	เจริญลี่นาวา	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
13.	นางผกายวรรณ	ศิริกุลชยานนท์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
14.	นายวรากรณ์	สามโกเศศ	ประธานกรรมการ
15.	นางวรรณศิริ	นัยวิทิต	กรรมการ
16.	นายสมนึก	ทับพันธุ์	กรรมการ
17.	นางสาววันรักษ์	มิ่งมณีนาคิน	กรรมการ
18.	นางสาววิไลวรรณ	วรรณนิธิกุล	กรรมการ
19.	นายจีระ	หงส์ลดารมภ์	กรรมการ
20.	นายเจิมศักดิ์	ปิ่นทอง	กรรมการ
21.	นายนริศ	ชัยสูตร	กรรมการ
22.	นายนิพนธ์	พัวพงศกร	กรรมการ
23.	นายบัญญัติ	สุรการวิทย์	กรรมการ
24.	นางประภัสสร	เลียวไพโรจน์	กรรมการ
25.	นายประเสริฐ	วัตราเศรษฐ์	กรรมการ
26.	นายพรายพล	คุ้มทรัพย์	กรรมการ
27.	นายพิชัย	จรรย์ศุภรินทร์	กรรมการ
28.	นางสาวพาณี	กิติคุณ	กรรมการ
29.	นายพิบูลย์	ลิมประภัทร	กรรมการ
30.	นางมาดี	วีระกิจพานิช	กรรมการ

31.	นางรัศมิ์ดารา	ขันติกุล	กรรมการ
32.	นางสาวลิลี่	โกศัยยานนท์	กรรมการ
33.	นายวเรศ	อุปปาติก	กรรมการ
34.	นางสุกฤตา	สัจจมาร์ค	กรรมการ
35.	นางสุพรรณ	นพสุวรรณชัย	กรรมการ
36.	นายสุรพันธ์	จั่นเจริญ	กรรมการ
37.	นางสุวรรณี	วัธนจิตต์	กรรมการ
38.	นายอภิสิทธิ์	เวชชาชีวะ	กรรมการ
39.	นายสกนธ์	วรัญญูวัฒนา	กรรมการและเลขานุการ
40.	นางพรรณพิไล	ดิษฐ์คำเริง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ฝ่ายจัดทำเอกสารและบทสรุป

1.	นายพรายพล	คุ้มทรัพย์	ประธานกรรมการ
2.	นายเกษมสันต์	วีระกุล	กรรมการ
3.	นางจำลอง	ถาวรกิรติขจร	กรรมการ
4.	นางวันพร	จาดเจริญ	กรรมการ
5.	นางดาราวรรณ	รักษ์สันติกุล	กรรมการและเลขานุการ

ฝ่ายสถานที่ อาหารและเครื่องดื่ม

1.	นางรัศมิ์ดารา	ขันติกุล	ประธานกรรมการ
2.	นางสุวรรณี	วัธนจิตต์	กรรมการ
3.	นายมานะ	เทียนขาว	กรรมการและเลขานุการ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และจดหมายเชิญ

1.	นายบำรุง	สุขพรรณ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
2.	นายเจิมศักดิ์	ปิ่นทอง	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
3.	นายสกนธ์	วรัญญูวัฒนา	ประธานกรรมการ
4	นายนริศ	ชัยสูตร	กรรมการ

5.	นางธันยพร	สุขใจดี	กรรมการ
6.	นายวัลลภ	วิชชุเดชา	กรรมการ
7.	นายสมณา	นทีรัยไทวะ	กรรมการ
8.	นายจิโรตม์	นามประทาน	กรรมการ
9.	นางสาวรัชนี	ทรัพย์สันทัด	กรรมการและเลขานุการ
10.	นางดาราวรรณ	รักษ์สันติกุล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ฝ่ายต้อนรับและพิธีการ

1.	นางสุวรรณี	วัธนจิตต์	ประธานกรรมการ
2.	นางสาวพรพิมล	สันติมณีรัตน์	กรรมการ
3.	นางสาวเพลินพิศ	สัตย์สงวน	กรรมการ
4.	นางสาวชูศรี	มณีพฤกษ์	กรรมการ
5.	นางสาวจินตนา	เชิญศิริ	กรรมการ
6.	นางจรินทร์	พิพัฒน์กุล	กรรมการ
7.	นายภาณุพงศ์	นิธิประภา	กรรมการ
8.	นางปราณี	ทินกร	กรรมการ
9.	นายศุภัช	ศุภชลาศัย	กรรมการ

ฝ่ายทะเบียน การเงิน และบัญชี

1.	นางชื่นฤทัย	พรภัทรกุล	ประธานกรรมการ
2.	นางศุภจิต	มโนพิโมกข์	กรรมการ
3.	นางพยอม	ครุสาตะ	กรรมการ
4.	นางจำลอง	ถาวรกิรติขจร	กรรมการ
5.	นางวันพร	จาดเจริญ	กรรมการ
6 .	นางพรรณพิไล	ดิษฐคำเริง	กรรมการ
7.	นางเยาวลักษณ์	ดวงเนตร	กรรมการ
8.	นางสาวพรทิพา	กรภิญโญภาพ	กรรมการ
9.	นางสุกัญญา	นทีรัยไทวะ	กรรมการ
10.	นางสาววรรณะ	เวชพราหมณ์	กรรมการ

11. นางดาราวรรณ รักษ์สันติกุล กรรมการ
12. นางสาวรัชนี ทรัพย์สันทัด กรรมการและเลขานุการ

ฝ่ายแจกเอกสาร

1. น่างพาณี กิติคุณ ประธานกรรมการ
2. นายสมชัย โชติมาโนช กรรมการ
3. นายบุญสม สร้อยสิงห์ กรรมการและเลขานุการ

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท อีซูซุมอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด

เลขที่ 38 ม.22 ปู่เจ้าสมิงพราย ต.สำโรงใต้

อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ 10130

โทร. 394-2541-51, 394-0781-3

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท ตรีเพชรอีซูซุเซลส์ จำกัด

ศูนย์จำหน่ายบริการ และอะไหล่แท้อีซูซุ

1705 ม.9 ลาดยาว ถ.พหลโยธิน

บางเขน กทม. 10900

โทร. 513-0101-9

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
"การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990"
18-19 มีนาคม 2535

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ณ ห้องภาณุรังษี โรงแรมรอยัลริเวอร์

วันพุธที่ 18 มีนาคม 2535	รายการสัมมนา
08.00 - 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 - 09.30 น.	เปิดงาน โดย ฯพณฯ พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลา องคมนตรี
	ประธานภาคเช้า ผศ.สุขุม อัตวาวุฒิชัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
09.30 - 10.00 น.	ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศ
	ผู้เสนอบทความ รศ.ดร.สุพจน์ จุนอนันตธรรม ผศ.ดร.พิบูลย์ ลิมประภัทร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10.00 - 10.15 น. พัก (อาหารว่าง - เครื่องดื่ม)

10.15 - 11.30 น. อภิปรายเรื่อง "การค้าระหว่างประเทศ : ภาพรวม"

ผู้ร่วมอภิปราย

1. ดร.บัณฑิต นิจถาวร
   ที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย
2. นายประยูร เถลิงศรี
   ผู้อำนวยการบริหารสภาหอการค้าไทย
3. ดร.พิศิษฐ เศรษฐวงศ์
   รองอธิบดีกรมการค้าภายในกระทรวงพาณิชย์

11.30 - 12.00 น. อภิปรายทั่วไป

12.00 - 13.30 น. พัก (อาหารกลางวัน)

ประธานภาคบ่าย

อ.อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

13.30 - 13.45 น. การรวมตัวทางการค้าของยุโรปตะวันตก

ผู้เสนอบทความ

รศ.บุญช่วย ศรีคำพร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

13.45 - 14.00 น. การรวมตัวทางการค้าในเอเชีย

ผู้เสนอบทความ

ผศ.ดร.ราเชนทร์ ชินทยารังสรรค์
คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

14.00 - 14.15 น. อภิปรายทั่วไป

14.15 - 14.30 น. พัก (อาหารว่าง - เครื่องดื่ม)

14.30 - 16.30 น. อภิปรายเรื่อง "การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่าง ๆ"

ผู้ร่วมอภิปราย

1. นายสนั่นชาติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา รองอธิบดี
   กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ
2. นายเขมทัต สุคนธสิงห์
   ประธานกรรมการ
   บริษัท ซีเอ็มอุตสาหกรรม จำกัด
3. ดร.นิมิตร นนทพันธาวาทย์
   ผู้จัดการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายวิจัย
   ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
4. ผศ.ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์
   คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

16.30 - 17.30 น. **อภิปรายทั่วไป**

วันพฤหัสบดีที่ 19 มีนาคม 2535	**รายการสัมมนา**
	ประธานภาคเช้า
	ผศ.รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์
	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
09.00 - 09.15 น.	การเจรจารอบอุรุกวัย : กระบวนการเจรจา
	ผู้เสนอบทความ
	นายพีเทอร์ ไมตรี อึ้งภากรณ์
	บรรณาธิการเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
09.15 - 09.30 น.	การเจรจารอบอุรุกวัย : ภาพรวมและสินค้าเกษตร
	ผู้เสนอบทความ
	อ.ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์
	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
09.30 - 09.45 น.	การเจรจารอบอุรุกวัย : สิ่งทอ

ผู้เสนอบทความ

อ.ดร.ศุภัช ศุภชลาศัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

09.45 - 10.00 น. การเจรจารอบอุรุกวัย : ทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้เสนอบทความ

รศ.ดร.สิริลักษณา คอมันตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10.00 - 10.15 น. การเจรจารอบอุรุกวัย : การบริการ

ผู้เสนอบทความ

ดร.ธนศักดิ์ วหาวิศาล

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

10.15 - 10.30 น. พัก (อาหารว่าง - เครื่องดื่ม)

10.30 - 11.45 น. อภิปรายเรื่อง "การเจรจารอบอุรุกวัย"

ผู้ร่วมอภิปราย

1. นายพชร อิศรเสนา ณ อยุธยา
   ปลัดกระทรวงพาณิชย์

2. นายวิโรจน์ อมตกุลชัย
   นายกสมาคมเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มไทย

3. รศ.ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย
   คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11.45 - 12.15 น. อภิปรายทั่วไป

12.15 - 13.30 น. พัก (อาหารกลางวัน)

ประธานภาคบ่าย

รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

13.30 - 14.00 น. สรุปผลการสัมมนา

ผู้สรุปผลการสัมมนา

รศ.ดร.พรายพล คุ้มทรัพย์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

14.00 - 17.00 น. อภิปรายเรื่อง "การค้าไทยในทศวรรษ 1990"

ผู้ร่วมอภิปราย

1. นายสถาพร กวิตานนท์
   เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และ
   เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
2. ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล
   รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
3. นายเฉลียว สุวรรณกิตติ
   กรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส
   บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด
4. รศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร
   คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

เอกสารหมายเลข	ชื่อเรื่อง	ผู้เขียน
1	รูปแบบการค้าของโลกและวิวัฒนาการทางการค้าและการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดสินค้าออกของโลก	รศ.ดร.สุพจน์ จุนอนันตธรรม
2	ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 1990	ผศ.ดร.พิบูลย์ ลิมประภัทร
3	การรวมตัวทางการค้าของยุโรปตะวันตก	รศ.บุญช่วย ศรีคำพร
4	การรวมตัวทางการค้าในเอเชีย	ผศ.ดร.ราเชนทร์ ชินทยารังสรรค์
5	การเจรจารอบอุรุกวัยการเจรจา	นายพีเทอร์ ไมตรี อึ้งภากรณ์
6	การเจรจาการค้าสินค้าเกษตร ในรอบอุรุกวัย : ภาพรวมและนัยสำหรับประเทศไทย	อ.ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์
7	การเจรจารอบอุรุกวัย : สิ่งทอ	อ.ดร.ศุภัช ศุภชลาศัย
8	การเจรจารอบอุรุกวัย : สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	รศ.ดร.สิริลักษณา คอมันตร์
9	การเจรจารอบอุรุกวัย : การบริการ	ดร.ธนศักดิ์ วหาวิศาล

เกียรติยศ
ที่ไร้ขอบเขตและสิ้นสุด

บัตรเครดิต เจซีบี บัตรเครดิตแห่งโลกธุรกิจ ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในทวีปอเมริกา ยุโรป เอเชีย พร้อมสิทธิประโยชน์มากมายในการดำเนินธุรกิจประจำวัน การเบิกเงินสดฉุกเฉิน การคุ้มครองอุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง การซื้อเช็คเดินทาง การคุ้มครองพิเศษเมื่อบัตรสูญหาย พบกับสัญลักษณ์ สีน้ำเงิน แดง เขียว ทั่วทุกมุมโลก พร้อมความสะดวกสบายในการจับจ่ายและดำเนินธุรกิจประจำวัน

ธนาคารไทยพาณิชย์ยินดีมอบเครดิตแห่งเกียรติยศให้คุณ ติดต่อขอถือบัตรที่ธนาคารไทยพาณิชย์ทุกสาขา

ธนาคารไทยพาณิชย์ **JCB CARDS**

สำนักงานใหญ่ 1060 ถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ 10400. ฝ่ายบริการบัตรเครดิต 256-2816-8

บทพิสูจน์อีกครั้ง...จาก Mazda 323 ASTINA

รางวัลยอดเยี่ยมแห่งเอเชีย-แปซิฟิค '33

และแล้ว Mazda 323 Astina ก็ได้พิสูจน์ผลงานอีกครั้ง
ด้วย **"รางวัลยอดเยี่ยม แห่งเอเชีย-แปซิฟิค '33"**
จากคุณลักษณ์ที่โดดเด่น
ในความเป็นมาตรฐานแห่งผลิตภัณฑ์ยานยนต์
ที่เปี่ยมคุณภาพ และได้รับความนิยมสูงสุด
บทพิสูจน์ครั้งนี้_คือสิ่งยืนยันความมั่นใจ
และภูมิใจเมื่อคุณขับรถ Mazda 323 Astina

รางวัลยอดเยี่ยมจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก
1989 "Goldenes Lenkrad" จากเยอรมัน
"Great Austrian Automobile Prize" จากออ
"Best 100 Products" จากสหรัฐอเมริกา
"TOP TEN" จากออสเตรเลีย
1990 "The Best Small Car Award"
"Best Small Car"
"Best Small-Medium Car"
"TOP TEN" จากออสเตรเลีย
"Best Small Car" จากสหรัฐอเมริกา
"Car of the year" จากยูโกสลาเวีย

	ราคาเดิม	ราคาใหม่
Mazda 323 แอสทิน่า 1.8i DOHC	**720,000**	**599,000 บาท**

*พร้อมแอร์ วิทยุเทป ล้อแม็ก พวงมาลัยพาวเวอร์ ดิสเบรค 4 ล้อ
เข็มขัดนิรภัยหน้า-หลัง เซ็นทรัลล็อค 4 บาน กระจกมองข้างไฟฟ้า 2 ข้าง และอื่น ๆ ครบชุด

เชิญสั่งจองรถ Mazda 323 Astina ราคาใหม่_ได้ตั้งแต่วันนี้ที่โชว์รูมมาสด้าทั่วประเทศ

รับประกัน 2 ปี 50,000 กม.
2 YEAR WARRANTY 50,000 km.

mazda
พร้อมสรรพ ประทับ

รูปแบบการค้าของโลกและวิวัฒนาการทางการค้า และการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดสินค้าออกของโลก

โดย
รศ.ดร.สุพจน์ จุนอนันตธรรม
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

บริการสินเชื่อ ธนาคารทหารไทย มีหลากหลาย ให้ท่านสมหวัง

เพื่อท่าน บริการสินเชื่อต่าง ๆ ของธนาคารทหารไทย อาทิเช่น บริการสินเชื่อเพื่อธุรกิจ สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อเพื่อการศึกษา ฯลฯ มีหลากหลายในบริการ ท่านจึงสามารถปรึกษา และขอคำแนะนำเกี่ยวกับบริการสินเชื่อ ที่ท่านประสงค์ได้เสมอ จากพนักงานผู้ชำนิชำนาญและมีประสบการณ์บริการสินเชื่อ ของธนาคารทหารไทย คือบริการที่มอบความสมหวังแก่ท่าน

เชิญใช้บริการสินเชื่อได้ที่ ธนาคารทหารไทย ทุกสาขา ทั่วประเทศ

อบอุ่นใจ เมื่อใช้บริการ

ธนาคารทหารไทย

รับใช้ประชาชน

รูปแบบการค้าของโลกและวิวัฒนาการทางการค้า และการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดสินค้าออกของโลก

สุพจน์ จุนอนันตธรรม

1.คำนำและวัตถุประสงค์

มนุษย์เริ่มติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยน่าจะเริ่มจากการทำเช่นนั้นในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน เช่นภายในท้องถิ่นเดียวกันหรือในท้องถิ่นที่ใกล้กัน เมื่อสังคมและต่อมาประเทศค่อย ๆเจริญทางเศรษฐกิจมากขึ้น และข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการผลิตสินค้าต่าง ๆ ค่อย ๆกระจายออกไปและเมื่อความต้องการสินค้าต่าง ๆ มีเพิ่มขึ้นและหลากหลายการค้าระหว่าง ประเทศก็เพิ่มปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากการติดต่อค้าขายกันแล้วประเทศต่าง ๆ ยังเกี่ยวโยงกันด้านเศรษฐกิจในแง่อื่น ๆ เช่นการลงทุนโดยตรงในการผลิตสินค้าและบริการ การซื้อขาย ถ่ายทอดเทคโนโลยี่การกู้ยืมเงินทุนและการเคลื่อนย้ายแรงงาน เป็นต้น

ในปลายคริสต์ทศวรรษ 1980 นั้น มูลค่าผลผลิตของโลกประมาณร้อยละ 20 ได้รับการส่งออกเป็นการค้าระหว่างประเทศ ในขณะที่การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศทั้งหมดในรูปของ gross capital flows นั้นก็ตกประมาณร้อยละ 40 ของมูลค่าการส่งออกของโลก ในมูลค่าของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ประมาณร้อยละ 11 เป็นการลงทุนโดยตรงและที่เหลือเป็นการให้กู้ทั้งระยะยาวและระยะสั้นในรูปต่าง ๆ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงมีความเกี่ยวโยงกันอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทางเศรษฐกิจหรือประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะในการศึกษาเรื่องการค้าของโลกนี้ก็มีขอบเขตจำกัดในบางประเด็นเท่านั้น คือเรื่องเกี่ยวกับวิวัฒนาการของข้อเท็จจริงซึ่งการเจริญเติบโตและรูปแบบการค้าของโลก (growth and pettern of world trade) นอกจากนี้ในเรื่องรูปแบบการค้าของโลกที่พิจารณาศึกษาก็จะไม่พยายามพิสูจน์เรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการค้าของประเทศหรือกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่ค้าขายกัน แต่บทความนี้จะศึกษาความเป็นไปของการค้าของโลกในแง่ของการวิวัฒนาการของปริมาณ โครงสร้างการค้าสินค้าและราคาสินค้าต่าง ๆ ตลอดจนทิศทางการค้าต่างประเทศของประเทศและกลุ่มประเทศที่สำคัญบางกลุ่มเป็นหลักซึ่งได้แก่กลุ่มเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกบางประเทศเท่านั้นนอกจากนี้แล้ว

*ผู้เขียนขอขอบคุณ นิสิต ธีรสุขพิมล และสมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร สำหรับการช่วยเป็นอย่างดียิ่งในเรื่องข้อมูลและการคำนวณตัวเลขต่าง ๆ ที่ได้ทำขึ้นสำหรับบทความวิจัยนี้

ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการค้านั้น บทความก็จะเขียนขึ้นโดยคำนึงถึงข้อโต้แย้งบางเรื่องที่เกี่ยวกับประเทศกำลังพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการคำนึงถึงประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจแล้ว ในตอนสุดท้ายของบทความ จะได้วิเคราะห์ลึกลงไปถึงการค้าต่างประเทศของไทยว่ามีวิวัฒนาการไปในทิศทางใดในปัจจุบัน และจะใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ที่เรียกว่า constant market share analysis เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงการส่งออกของประเทศไทยในช่วง1980-1988

2. แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศ : ทิศทาง โครงสร้าง และราคา

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ว่า ในเรื่องการติดต่อธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้น ธุรกรรมทางการค้าซึ่งได้แก่การส่งสินค้าออกและการนำสินค้าเข้าเป็นเรื่องพื้นฐานที่ มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้นในเรื่องการค้านั้นสถิติชี้ให้เห็นชัดว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะยาว ตารางที่ 1 จึงแสดงถึงปริมาณการค้าของโลกและกลุ่มประเทศ ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไประหว่างปี 1973-1990 โดยได้มีการแบ่งเวลาเป็น 2 ช่วงคือ ช่วง 1973-1982 และช่วงภายหลัง 1982 เป็นต้นมา การที่แบ่งเป็นช่วง 1973-1982 และภายหลัง 1982 นั้น มีประโยชน์ในแง่ที่ว่าในช่วง 1973-1982 นั้นเศรษฐกิจของโลกอยู่ในภาวะที่ค่อนข้าง จะตกต่ำ และในช่วงนี้ได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันมีราคาแพงมากในตลาดโลก ข้อมูลจากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศของโลกที่เฉลี่ยจากปริมาณการนำเข้าและปริมาณการส่งออกนั้นได้มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.6 ต่อปีในช่วง 1973-1982 อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณการค้าของโลกในช่วง 1973-1982 นี้เฉลี่ยแล้วอยู่ระดับต่ำกว่าในช่วง 1983-1990 แม้ว่าในปี 1990 นั้นปริมาณการค้าของโลกได้ชะลอตัวลงมาแล้วเพราะมีพื้นฐานสำคัญมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของโลกจากในปี 1990 เป็นต้นมา อัตราการเจริญเติบโตของการค้าระหว่างประเทศในช่วง 1983-1990 อยู่ระหว่างร้อยละ 2.6-9.1 ต่อปีหรือเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 5.6 ต่อปี

การที่ปริมาณการค้าของโลกในช่วงปี 1983-1990 มีอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าในช่วง 1973 - 1982 นั้น มีสาเหตุพื้นฐานสำคัญมาจากการที่ผลผลิตหรือรายได้ประชาชาติ ของโลกมีอัตราการขยายตัวไม่เท่ากัน ตารางที่ 2 แสดงถึงอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง (หักภาวะเงินเฟ้อแล้ว) ของโลกและของกลุ่มประเทศในแง่ต่าง ๆ จะเห็นได้จากตารางที่ 2 ว่ารายได้ประชาชาติของโลกมีอัตราเจริญเติบโตหรือขยายตัวเท่ากับร้อยละ 3 ต่อปีในช่วง 1973-1982 หลังจากนั้น อัตราการขยายตัวโดยทั่วไปมีระดับสูงขึ้นคืออยู่ระหว่างร้อยละ 2.1-4.5 ต่อปีหรือเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 3.4 ต่อปี สำหรับช่วง 1983-1990 ดังนั้น อัตราการ ขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในช่วง 1982-1990 ที่สูงกว่าในช่วง 1973-1982 จึงมีผลสำคัญที่ทำให้ปริมาณการค้าในช่วงหลังนี้ขยายตัวในอัตราที่เร็วกว่าในช่วงแรก

มีข้อโต้แย้งที่สำคัญเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบสถิติจากตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2 แล้วที่น่าจะกล่าวถึงในที่นี้เรื่องนั้นคือบทบาทของการค้าระหว่างประเทศที่จะช่วยเสริมให้เกิดความจำเริญทางเศรษฐกิจ

ของประเทศหนึ่ง ๆ หรือของโลกเป็นส่วนรวม มีการโต้แย้งกันทั้งในเชิงทฤษฎีและข้อเท็จจริงมาตลอดจนถึงปัจจุบันนี้ว่า การค้าระหว่างประเทศยังสามารถเป็นตัวจักรหรือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความจำเริญทางเศรษฐกิจ และหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ (trade as an engine of economic growth and or development) ได้ดีหรือไม่และขนาดไหนแง่มุมหนึ่งที่มีการวิเคราะห์ในส่วนของข้อเท็จจริงนั้น ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์ประชาชาติและการค้าระหว่างประเทศ นักเศรษฐศาสตร์ได้เคยศึกษาค้นพบว่าในอดีตคือในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่งปริมาณการค้าของโลกเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 2 เท่าของผลผลิตของโลก กล่าวคือเมื่อปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีการค้าเกิดขึ้นประมาณ 2 หน่วย ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ในที่สุด ประเทศหนึ่ง ๆ อาจพึ่งการส่งออกหรือตลาดต่างประเทศเพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของตนได้ อย่างไรก็ตาม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นมาจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ปริมาณการค้าของโลกมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปริมาณผลิตภัณฑ์ประชาชาติ กล่าวคือ ปริมาณการค้าของโลกได้มีแนวโน้มที่มีอัตราเพิ่มขึ้นน้อยกว่าผลผลิตเล็กน้อย ดังนั้น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านเกรงว่าการค้าระหว่างประเทศไม่อาจจะเป็นตัวจักรที่สำคัญที่ช่วยฉุดให้ประเทศหนึ่ง ๆ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศด้อยพัฒนาเป็นส่วนรวมมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงจนถึงระดับเป็นที่น่าพอใจได้เช่นเดียวกับในช่วงของศตวรรษที่ 19 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงในภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มิได้เป็นตามที่นักเศรษฐศาสตร์จำนวนหนึ่งได้คาดหรือเป็นห่วงไว้ปริมาณการค้าและมูลค่าการค้าของโลกที่วัดในราคาแท้จริง (ภายหลังหักอัตราเงินเฟ้อแล้ว) ยังคงมีอัตราเพิ่มขึ้นมากกว่าผลผลิตของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 นั้นปรากฏว่า การค้าของโลกได้มีอัตราเพิ่มมากขึ้นเป็นพิเศษ คือถ้าคิดเป็นมูลค่าที่แท้จริงแล้วจะมีอัตราสูงขึ้นประมาณร้อยละ 8 ต่อปี ในขณะที่มูลค่าการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี แม้ว่าอัตราการขยายตัวของการค้าเมื่อเทียบกับผลผลิตได้ชะลอตัวลงบ้างภายหลังคริสต์ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 1973-1982 นั้น การค้าของโลกได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยลง แต่ก็ยังมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยแล้วสูงกว่าผลผลิตที่เป็นเช่นนี้น่าจะมีสาเหตุที่สำคัญมาจากการที่โลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เรียกว่าประเทศอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนรวมนั้นได้ดำเนินการเปิดตลาดภายในของตนให้กว้างขึ้นเพื่อให้เกิดการค้าเสรีมากขึ้น คือในด้านภาษีศุลกากรนั้นประเทศอุตสาหกรรมได้ดำเนินการเจรจาลดอัตราภาษีลงมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจรจาลดภาษีศุลกากรในลักษณะพหุภาคีผ่านองค์การที่เรียกว่าแกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) ซึ่งมีผลทำให้อัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมได้ลดลงมามากคือ จากประมาณร้อยละ 40 มาเป็นร้อยละ 3 ดังนั้น การเจรจาการค้าหลายฝ่ายในรอบที่แปดของแกตต์ที่เรียกว่ารอบอุกรุวัยนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าการเจรจาซึ่งได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 1986 มาจนขณะที่เขียนบทความนี้ ประสบความสำเร็จในข้อตกลง กันได้ก็จะมีส่วนสำคัญที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศยังจะคงลักษณะที่ค่อนข้างเปิดกว้างและเสรีและน่าจะเป็นประโยชน์แก่นา ๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศกำลัง-พัฒนาทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาที่มีระบบเศรษฐกิจต้องพึ่ง

พาการค้าต่างประเทศเป็นสำคัญ อาทิเช่นกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ตลอดจนประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศไทย ที่ต้องการพัฒนาประเทศเข้าสู่การเจริญเติบโตขึ้นในด้านอุตสาหกรรมต่อไป

นอกจากปริมาณหรือมูลค่าที่แท้จริงของการค้าของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วส่วนประกอบของการค้าโลกก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยในระยะยาวด้วย ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้า (commodity composition) และโครงสร้างของการค้าจากแง่ของประเทศและหรือกลุ่มประเทศ (geographical composition) ตารางที่ 3 แสดงถึงโครงสร้างของสินค้าที่ส่งออกของโลกจากปี 1970-1988 ซึ่งเป็นตัวเลขล่าสุดที่สามารถหาได้จากข้อมูลของสหประชาชาติ สำหรับบทความนี้ ตารางที่ 3 ได้แบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่มตามการจัดแบ่งที่เรียกว่า Standard International Trade Classification (SITC) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 10 หมวด โดยหมวด 0-4 รวมกันเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มสินค้าขั้นปฐม (primary products) ส่วนหมวด 5-8 นั้นอาจรวมเรียกว่าเป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (manufactured products) ส่วนสินค้าหมวดที่ 9 นั้นเป็นสินค้าที่ไม่สามารถจัดอยู่ในหมวดใดได้ ในบางกรณีได้มีการแยกเอาสินค้าที่อยู่ในหมวด 6 บางชนิด ซึ่งก็ได้แก่แร่ต่าง ๆ ที่ผ่านการถลุงจนเป็นโลหะ (metal) แล้วรวมอยู่ในกลุ่มสินค้าขั้นปฐมแต่ในบทความนี้ไม่ได้มีการแยกสินค้าดังกล่าวนี้ออกมาจากสินค้าอุตสาหกรรม

สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากตารางที่ 3 คือ สินค้าขั้นปฐมมีแนวโน้มของสัดส่วนในการค้าต่างประเทศทั้งหมดลดลงในช่วง 1970-1988 เป็นอย่างมากจากร้อยละ 33.13 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 24.47 ในปี 1988 อย่างไรก็ตาม ในช่วงปีต่าง ๆ ที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกมีราคาสูงมากโดยเฉพาะในปี 1974-1975 และปี 1979-1982 นั้น สัดส่วนของสินค้าหมวด 3 ซึ่งเป็นหมวดสินค้าประเภทเชื้อเพลิงและหล่อลื่นต่าง ๆ จึงเพิ่มขึ้นมาก ทำให้สัดส่วนของกลุ่มสินค้าขั้นปฐมในโครงสร้างการค้าของโลกทั้งหมดสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 1975 1980 ตลอดจนปี 1983-1985 เป็นต้น แต่เมื่อราคาน้ำมันได้ลดลงมากภายหลังจากปี 1985 เป็นต้นมา สัดส่วนของการส่งออกเชื้อเพลิงในการค้าของโลกก็ได้ลดลงมาเหลือเท่ากับร้อยละ 9.43 ในปี 1988 จนไม่ค่อยแตกต่างจากที่เคยเป็นมาในปี 1970 คือ มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 9.25 สิ่งที่น่าสังเกตุอีก 2 ประการในกลุ่มสินค้าขั้นปฐมซึ่งได้แก่ การลดลงของหมวดสินค้าอาหารเครื่องดื่มและยาสูบสัดส่วนของหมวดที่ 0 (อาหาร) และเครื่องดื่มยาสูบ (หมวดที่ 1) รวมกันมีระดับเท่ากับร้อยละ 13.27 ในปี 1970 และได้มีแนวโน้มลดลงมาจนกระทั่งเป็นร้อยละ 9.05 ในปี 1988 ซึ่งเป็นผลมาจากการลดลงของหมวดอาหารเป็นสำคัญที่จริงแล้วหมวดเครื่องดื่มและยาสูบ ในการค้าระหว่างประเทศนั้นมีสัดส่วนการค้าน้อยคือประมาณร้อยละ 1เท่านั้น แต่ในช่วงที่พิจารณานี้ หมวดสินค้าเครื่องดื่มและยาสูบสามารถเพิ่มสัดส่วนการค้าของตนขึ้นมาจากที่เคยอยู่ต่ำกว่าร้อยละ 1 มาเป็นร้อยละ 1.08 และ 1.14 ในปี 1986 และ 1988 ตามลำดับ (ตัวเลขนี้ไม่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 3) ดังนั้น การลดลงของสัดส่วนการค้าของโลกของหมวดอาหารเครื่องดื่มและยาสูบจึงมีผลมาจากการลดลงของสัดส่วนการค้าของอาหารเป็นสำคัญข้อสังเกตุข้อที่ 2 ในหมวดสินค้าขั้นปฐมสำหรับหมวดที่ 2 และหมวดที่ 4 ซึ่งเป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบต่าง ๆ ด้านการเกษตร แร่ต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้ผ่านการลงถลุงจนเป็นรูปโลหะและน้ำมันพืชและสัตว์ต่าง ๆ นั้น ก็ได้มีแนวโน้มลดลงด้วยและเห็นได้ชัด คือที่ได้มีการลดลงเป็นอย่างมากจากร้อยละ 10.60 ในปี 1970 มา

เป็นร้อยละ 5.99 ของการค้าระหว่างประเทศด้านการส่งออกทั้งหมดของโลก

การค้าระหว่างประเทศของโลกนั้นมีแนวโน้มที่หันเหไปสู่การค้าสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยที่กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมรวมกันแล้วมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 64.79 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 72.15 ในปี 1988 แม้ว่าในช่วงที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกจะมีราคาสูงมากนั้นสัดส่วนของสินค้าอุตสาหกรรมเป็นส่วนรวมจะได้ลดลงมาจนเท่ากับร้อยละ 56.72 ในปี 1980 ก็ตามอย่างไรก็ตามและเช่นเดียวกับสินค้าในกลุ่มขั้นปฐมสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงของหมวดต่าง ๆ หมวดสินค้าเครื่องจักรและอุปกรณ์เครื่องจักรต่าง ๆ มีสัดส่วนในการค้าของโลกที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ จากร้อยละ 28.78 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 31-35 ในช่วงปี 1985-1988 หมวดสินค้าเคมีภัณฑ์ก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีสัดส่วนของการค้าในโลกน้อยกว่าคือได้เพิ่มจากประมาณร้อยละ 7 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 8-9 ในช่วงปี 1985-1988 หมวดสินค้าที่ 6 และที่ 8 เป็นหมวดที่ประกอบไปด้วยสินค้าส่วนใหญ่ที่มีแนวโน้มใช้ ปัจจัยการผลิตแรงงานมากกว่าปัจจัยทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับหมวดสินค้าประเภทเครื่องจักร และเคมีภัณฑ์ในหมวดที่ 5 และที่ 7 ตามลำดับ ดังนั้นโดยเปรียบเทียบกันแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าสินค้าชนิดต่าง ๆ ในหมวดอุตสาหกรรมที่ 6 และ 8 จึงมักเป็นสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้น (labor intensity) ในการผลิตมากกว่าการใช้ความเข้มข้นในทางปัจจัยทุน (capital intensity) หรือใช้ความรู้ทางด้านเทคตโนโลยีสูงเท่าเทียมกับการผลิตเครื่องจักรกลทั้งที่เป็นเครื่องกลไฟฟ้าและที่ไม่ใช่ไฟฟ้าในหมวดที่ 7 อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ก็มักจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นเช่นกัน สินค้าในหมวดที่ 6 และ 8 ที่เห็นได้ชัดว่าน่าจะจัดได้ว่าเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิต (labour-intensive products)ได้แก่สินค้าหนังที่ฟอกเรียบร้อยแล้ว สินค้าเครื่องหนังต่าง ๆ สินค้าที่ทำจากยางธรรมชาติ กระดาษ สินค้าไม้แกะสลัก และเครื่องเรือนต่าง ๆ ผ้า ด้าย เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า เป็นต้น แม้ว่าในหมวดที่ 6 และ 8 นี้ จะมีสินค้าหลายชนิดที่ใช้ปัจจัยแรงงานน้อยลงเมื่อเทียบกับปัจจัยทุนก็ตาม ซึ่งได้แก่การผลิตโลหะต่าง ๆ ตลอดจนการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพและสายตา เป็นต้น สินค้าอุตสาหกรรมหมวดที่ 6 และ 8 รวมกันแล้วมีสัดส่วนไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าใดนักในช่วงปี 1970-1988 โดยที่มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 28.97 ในปี 1970 และได้ลดลงในช่วงที่ราคาน้ำมันสูงมากในตลาดโลก ภายหลังจากปี 1985 สัดส่วนของหมวดอุตสาหกรรมที่ 6 และ 8 จึงเพิ่มขึ้นมาอยู่ระหว่างร้อยละ 27-28 ในช่วงปี 1986-1988

นอกจากโครงสร้างของกลุ่มสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วโครงสร้างการค้าของโลกในแง่ของกลุ่มประเทศและประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวเช่นเดียวกัน ตารางที่ 4 แสดงถึงสัดส่วนหรือส่วนแบ่งในการค้าของโลกในด้านการส่งออกของกลุ่มประเทศพัฒนาทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศพัฒนาทางเศรษฐกิจมีสัดส่วนในสินค้าออกของโลกสูงถึงร้อยละ 71.13 ในปี 1970 และได้ลดลงมาตลอดและค่อนข้างมากในช่วงที่มีราคาน้ำมันสูงมากในตลาดโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 1974 จนต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ภายหลังที่ราคาน้ำมัน ในตลาดโลกได้ลดลงอย่างมากในปี 1986 เป็นต้นมา ประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจแล้วก็เริ่มมีสัดส่วนของการค้าของโลกเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับระหว่างปี 1970และปี 1986-1988 แล้ว ก็จะพบการค้าของ

โลกที่ตกเป็นของประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจแล้วมีแนวโน้มลดลงบ้างเล็กน้อยคือลดลงจากร้อยละ 71.13 ในปี 1970 มาเป็นประมาณร้อยละ 69-70 ในช่วงปี 1986 - 1988 แม้ว่าโดยส่วนรวมแล้วการค้าสินค้าออกของกลุ่มประเทศที่พัฒนาได้ลดลงในระยะยาวประมาณร้อยละ 1 ในช่วง 1970-1988 ก็ตาม แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของประเทศในกลุ่มนี้ โดยที่สัดส่วนของสหรัฐอเมริกาในสินค้าออกได้ลดลงจากร้อยละ 13.79 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 11.31 ในปี 1980 และ 10.17 ในปี 1987 แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะส่งออกสินค้าได้ดีขึ้นในปี 1988 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สหรัฐอเมริกาได้ดำเนินนโยบายประสานกับกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มที่เรียกว่าจี 5 ในการทำให้ค่าเงินดอลล่าร์สหรัฐอเมริกาลดลงไปมากในปี 1985 และ 1987 สัดส่วนของการส่งสินค้าออกของโลกของสหรัฐอเมริกาก็ยังเท่ากับร้อยละ 11.36 ซึ่งต่ำกว่าตัวเลขในปี 1970 ร้อยละ 21.39 ญี่ปุ่นมีฐานะตรงกันข้ามกับสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นมีสัดส่วนการค้าของโลกเท่ากับร้อยละ 6.16 ในปี 1970 เท่านั้น และสามารถส่งสินค้าออกได้เพิ่มขึ้นจนมีส่วนในการครองตลาดการค้าของโลกสูงขึ้นเท่ากับร้อยละ 9.35 ในปี 1988 แต่ยุโรปทั้งหมดและกลุ่มตลาดร่วมยุโรปต่างก็มีสัดส่วนของการค้าของโลกไม่ค่อยแตกต่างกันในปี 1970 และมี 1986-1987 คือมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 43.39 และ 36.88 ในปี 1970 เมื่อเทียบกับร้อยละ 43.64 และ 37.18 ในปี 1988 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจเป็นส่วนรวมนั้น ก็มีแนวโน้มในระยะยาวที่จะมีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้น คือได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.13 มาเป็นร้อยละ 20.25 ในปี 1988 แต่ก็มีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันที่เรียกว่ากลุ่ม OPEC นั้นก็ได้สัดส่วนที่ค่อนข้างผันผวนไปตามราคาน้ำมันในตลาดโลกเป็นเกณฑ์ ซึ่งมีสูงถึงประมาณร้อยละ 15 ในปี 1980 แต่ถ้าเทียบสัดส่วนของกลุ่ม OPEC ในช่วงที่ราคาน้ำมันอยู่ในภาวะปกติเช่นในปี 1970 และปี 1988 แล้ว เราจะพบว่าสัดส่วนของกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 4-5.6 เท่านั้น โดยที่สัดส่วนได้ลดลงในปี 1988 เมื่อเทียบกับปี 1970 สัดส่วนของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในอเมริกา (ซึ่งประกอบด้วยประเทศในลาตินอเมริกาเป็นส่วนใหญ่นั้น) และในแอฟริกาได้ลดลงจากร้อยละ 5.38 และ 4.06 มาเป็นร้อยละ 3.84 และเพียง 1.81 ตามลำดับ แต่ตรงกันข้ามแล้ว ประเทศกำลังพัมนาในเอเชียได้สามารถเพิ่มการส่งออกจนมีสัดส่วนของสินค้าส่งออกในตลาดโลกสูงขึ้นมากในช่วง 1970-1988 กล่าวคือ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.00 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 14.05 ในปี 1988 ในกลุ่มนี้ประเทศที่ดำเนินนโยบายส่งเสริมการส่งออกในช่วงนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเศรษฐกิจที่เรียกว่ากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้ง 4 ในเอเชีย ซึ่งได้แก่ ไต้หวัน ฮ่องกง เกาหลีใต้ และสิงคโปร์นั้นต่างก็สามารถเพิ่มสัดส่วนการส่งออกของตนในตลาดโลกได้อย่างรวดเร็วและเป็นจำนวนมากแม้ว่าส่วนหนึ่งก็มาจากการที่มีสัดส่วนที่เล็กมาในช่วงต้นด้วย คือในปี 1970 นั้น เศรษฐกิจทั้ง 4 ดังกล่าวนี้มีสัดส่วนการส่งออกรวมกันแล้วเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น (แต่ละเศรษฐกิจในกลุ่มนี้มีสัดส่วนในการค้าของโลกไม่เกินร้อยละ 1 ในปี 1970) แต่ได้มีแนวโน้มที่สัดส่วนเพิ่มขึ้นจนรวมกันแล้วเท่ากับร้อยละ 8 ในปี 1988 กลุ่มประเทศในอาเซียนบางประเทศ เช่น ประเทศไทยมาเลเซีย และอินโดนีเซียซึ่งเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเพื่อการส่งออกที่ ตามมาที่หลังนั้นก็มีสัดส่วนในการค้าของโลกเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือเพิ่มจากตัวเลขรวมกันประมาณร้อยละ 1 ในปี 1970 มา

เป็นประมาณร้อยละ 2 ในปี 1988 เพราะฉะนั้นถ้ารวมประเทศญี่ปุ่นและจีนซึ่งเป็นประเทศในอาเซียเข้าด้วยกัน แล้วการค้าระหว่างประเทศของโลกประมาณหนึ่งในสี่ก็เป็นกลุ่มประเทศในเอเชียทั้งหมดในปี 1988 เมื่อเทียบกับประมาณร้อยละ 15 ในปี 1970 จึงสามารถสรุปได้ว่าการค้าระหว่างประเทศของโลกได้วิวัมนาการไปในลักษณะที่มาจากกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกมากยิ่งขึ้นซึ่งจะได้มีการพิจารณาถึงจุดนี้ในตอนต่อไป

เมื่อได้มีการวิเคราะห์โครงสร้างของสินค้าส่งออกของโลกและสัดส่วนของการค้าที่เป็นของประเทศและกลุ่มประเทศที่สำคัญ ๆ แล้ว ก็น่าจะหันมาพิจารณาถึงเรื่องแนวโน้มของ ราคาสินค้าที่ค้าขายระหว่างประเทศบ้าง เพราะว่าราคาสินค้าเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ได้รับความสนใจและโต้แย้งทั้งในแง่ของทฤษฎีและข้อเท็จจริงในหมู่นักเศรษฐกิจที่สนใจเรื่องการค้าระหว่างประเทศ ราคาสินค้าที่กล่าวถึงนี้เป็นราคาสินค้าเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสินค้าขั้นปฐม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิง (non-fuel primary products) กับกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งเรียกว่าอัตราการค้าระหว่างประเทศ (international terms of trade) อัตราการค้าระหว่างประเทศในกรณีที่เรียกว่า net barter terms of trade นั้น จึงหมายถึงประเทศผู้ผลิตและส่งสินค้าออกขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิงต้องใช้สินค้าของตนเป็นจำนวนเท่าใดเพื่อแลกกับสินค้าเข้าอุตสาหกรรมหนึ่งหน่วย ถ้าต้องใช้จำนวนสินค้าออกขั้นปฐมเพิ่มขึ้นเพื่อแลกกับ สินค้าอุตสาหกรรมที่นำเข้ามาหนึ่งหน่วยแล้ว ก็หมายถึงว่าอัตราการค้าของกลุ่มประเทศที่ส่งสินค้าออกขั้นปฐมตกต่ำลงถ้าปริมาณการส่งออกของตนมิได้เพิ่มขึ้นมากเพื่อหักล้างราคาที่ตกลงมาแล้วความสามารถในการนำเข้าของกลุ่มประเทศสินค้าขั้นปฐมก็จะลดน้อยลงไป

ได้มีการโต้แย้งกันว่า นอกจากปริมาณการค้าของโลกที่คาดว่าจะไม่เพิ่มขึ้นรวดเร็วกว่าผลผลิตของโลกแล้ว (ซึ่งไม่เป็นจริงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองตามที่ได้มีการวิเคราะห์มาข้างต้นนี้) ยังมีการพิจารณาว่าราคาสินค้าขั้นปฐมเทียบกับราคาสินค้าอุตสาหกรรมได้ตกต่ำลงในระยะยาวซึ่งหมายความว่าการค้าระหว่างประเทศไม่ได้ให้ประโยชน์แก่ประเทศผู้ส่งสินค้าขั้นปฐมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิงเท่าที่ควรซึ่งมีผลต่อไปถึงว่าการค้าต่างประเทศคงไม่สามารถเป็นตัวจักรที่ช่วยการพัฒนาเศรษฐกิจได้เท่าที่ควรและเมื่อยิ่งทำการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ก็จะนำไปสู่การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการค้าที่ไม่เป็นธรรมมากขึ้นและเกิดความแตกต่างกันในฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ผลิตและส่งสินค้าขั้นปฐมและประเทศที่ส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม อีกด้วยได้มีการกล่าวถึงสาเหตุ 3 ประการที่ทำให้การเกิดอัตราการค้าที่ตกต่ำลงของสินค้าขั้นปฐม (long-term deterioration of terms of trade of primary products)

ก. เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจและเมื่อรายได้ของโลกเพิ่มขึ้น ความต้องการสินค้าอุตสาหกรรมจะมีเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนมากกว่าการเพิ่มขึ้นของความต้องการสินค้าขั้นปฐมซึ่งมีผลทำให้ราคาสินค้าของกลุ่มขั้นปฐมมีแนวโน้มลดลง

ข. เป็นเรื่องของโครงสร้างตลาด (*market strucure*) สินค้าขั้นปฐมมักมีโครงสร้างตลาดที่มีการแข่งขันมากกว่าโครงสร้างตลาดของสินค้าอุตสาหกรรม ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาประสิทธิผลในการผลิต (productivity development) เกิดขึ้นภายในประเทศ ราคาสินค้าขั้นปฐมจะลดลงและผู้ซื้อต่างประเทศก็ได้ประโยชน์ด้วย แต่ราคาสินค้าอุตสาหกรรมไม่ได้ลดลงเพราะโครงสร้างตลาดที่มีลักษณะผูกขาดในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้ผู้นำ

สินค้าอุตสาหกรรมเข้าไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประสิทธิผลในการผลิตของสินค้าอุตสาหกรรมเท่าที่ควรผลประโยชน์ตกอยู่กับผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมมากกว่า

ค. การพัฒนาทางเทคนิคการผลิตมีผลทำให้เกิดการลดการใช้วัตถุดิบลงตลอดจนมีการใช้วัสดุสังเคราะห์เทียมแทนวัสดุธรรมชาติมากขึ้นต่อ 1 หน่วยการผลิต ซึ่งมีผลทำให้ราคาสินค้าขั้นปฐมลดลงในระยะยาวเพราะความต้องการใช้สินค้าขั้นปฐมไม่เพิ่มขึ้นเท่าที่ควร

ได้มีการวิจัยในข้อเท็จจริงในเรื่องอัตราการค้าระหว่างประเทศอยู่มากและให้ผลที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับช่วงที่ศึกษาด้วย อย่างไรก็ตาม ได้มีการวิจัยเมื่อเร็ว ๆ นี้โดย Grilli and Yang ซึ่งเป็นการวิจัยที่ค่อนข้างละเอียด มีความระมัดระวังและพิถีพิถันนั้น ได้ให้ข้อสรุปที่ว่าสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิงมีอัตราการค้าที่ตกต่ำลงเมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรมในช่วงระยะยาว (ปี 1900 - 1986) ซึ่งเป็นข้อสรุปที่สนับสนุนกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ที่โต้แย้งว่า ราคาสินค้าขั้นปฐมมีแนวโน้มตกต่ำลงเมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรม เช่น Prebisch Singer และ Lewis เป็นต้น อย่างไรก็ตามขนาดของการลดลงของอัตราการค้าของสินค้าขั้นปฐมไม่ได้เป็นไปมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ Prebisch ได้เคยวิจัยและคำนวณไว้คือ ในกรณีของสินค้าขั้นปฐมที่ ไม่รวมเชื้อเพลิงนั้นมีอัตราการค้าตกต่ำลงร้อยละ 0.6 ต่อปีในระยะยาว แต่ถ้ารวมเชื้อเพลิงเข้าไปในดัชนีราคาของกลุ่มสินค้าขั้นปฐมแล้ว การลดลงของอัตราการค้าของสินค้าขั้นปฐมจะลดลงเล็กน้อยเป็นปีละ 0.5 (เทียบกับร้อยละ 0.95 ต่อปีในงานวิจัยของ Prebisch) นอกจากนี้ในกลุ่มสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิงนี้ สินค้าประเภทแร่โลหะและสินค้าที่ไม่ใช่ในกลุ่มของอาหาร ซึ่งได้แก่วัตถุดิบธรรมชาติชนิดต่าง ๆ นั้น มีอัตราการลดลงของราคาสินค้าเปรียบเทียบมากที่สุดคือร้อยละ 0.82 และ 0.84 ต่อปีตามลำดับ สินค้าอาหารได้มีแนวโน้มของอัตราการค้าที่ตกต่ำลงในระยะยาว 0.36 ต่อปีเช่นเดียวกัน ซึ่งเฉลี่ยแล้วน้อยกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ ในสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิง แต่ในสินค้าประเภทอาหารนั้นก็มีความแตกต่างกันในชนิดสินค้าอีกด้วย โดย Grilli and Yang ได้แยกสินค้าอาหารออกเป็นสินค้าข้าวต่าง ๆ (ข้าวโพด ข้าวเจ้าและข้าวสาลี เป็นต้น) และสินค้าเครื่องดื่มที่ผลิตจากเขตร้อน (tropical beverages) ซึ่งได้แก่ ชา กาแฟ และโกโก้ สินค้าอาหารประเภทข้าวนั้นมีอัตราการค้าระหว่างประเทศที่ตกต่ำลงประมาณปีละ 0.68 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของการตกต่ำของสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่เชื้อเพลิงทั้งหมด แต่สำหรับเครื่องดื่มนั้นกลับมีอัตราการค้าระหว่างประเทศที่เฉลี่ยในระยะยาวในช่วง 1900-1986 แล้วดีขึ้นถึงร้อยละ 0.63 ต่อปี แต่เนื่องจากน้ำหนักของสินค้าประเภทเครื่องดื่มมีน้อยในดัชนีราคาอาหารจึงไม่มีผลที่ทำให้อัตราการค้าระหว่างประเทศของสินค้าขั้นปฐมประเภทอาหารเป็นส่วนรวมแล้วดีขึ้นแม้ว่าผู้ผลิตสินค้าประเภทเครื่องดื่มจะได้ประโยชน์จากการที่ราคาสินค้าออกของตนเพิ่มขึ้นก็ตาม

ก่อนที่จะผ่านเรื่องเกี่ยวกับราคาไปมีข้อที่ควรจะตั้งข้อสังเกต 2 ประการ เพิ่มเติมดังนี้ ในประการแรกนั้นแม้ว่ามีหลักฐานที่น่าเชื่อถือและสรุปได้แล้วว่าราคาสินค้าขั้นปฐมเทียบกับราคาสินค้าอุตสาหกรรมได้มีแนวโน้มลดลงในระยะยาวที่ผ่านมาแต่ยังไม่อาจจะสรุปได้ทันทีว่า ประเทศผู้ผลิตสินค้าขั้นปฐมจะประสบกับการตกต่ำลงของรายได้และสวัสดิการเสมอไป เพราะว่า แม้ราคาสินค้าได้ลดลงแต่ปริมาณการส่งสินค้าขั้นปฐมอาจเพิ่มขึ้นมากหักล้างราคาที่ลดลง จนทำให้รายได้จากการส่งออกสินค้าขั้นปฐมเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งเป็นเรื่องของ income terms of

trade คือ ถ้าราคาที่แท้จริงลดลงแต่ปริมาณขายเพิ่มขึ้น ความสามารถในสั่งเข้าของประเทศกำลังพัฒนาก็เพิ่มขึ้นได้ Grilli and Yang ได้ชี้ให้เห็นว่า income terms of trade ของสินค้าขั้นปฐมที่ไม่ใช่น้ำมันได้เพิ่มดีขึ้นซึ่งก็เท่ากับว่าการผลิตสินค้าบนพื้นฐานของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในระยะยาวแล้วยังควรได้รับการสนับสนุนต่อไปได้ นอกจากนี้ การค้าระหว่างประเทศยังมีประโยชน์เพิ่มเติมที่เป็นลักษณะพลวัต (dynamic) และสะสม (cumulative) เพิ่มขึ้นในระยะยาวอีกด้วย ในประการที่สอง ประเทศกำลังพัฒนาไม่จำเป็นต้องผลิตสินค้าขั้นปฐมตลอดกาลมีประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ได้ประสบความสำเร็จในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมหลายประเภทเพื่อส่งไปขายต่างประเทศซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นตามการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ดังนั้น ความสามารถในการดำเนินนโยบายและปรับตัวเข้ากับสภาพการแข่งขันและโอกาสที่มีมากขึ้นในการค้าระหว่างประเทศอย่างเหมาะสมและทันเวลาย่อมจะนำประโยชน์ที่มีขึ้นได้ในหลาย ๆ ด้านจากการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในด้านอื่น ๆ แม้ว่าในบางช่วงของเวลา และสำหรับบางประเภทสินค้า และสำหรับบางประเทศนั้นราคาที่แท้จริงที่ขายได้ในตลาดโลกจะลดลงไปบ้างก็ตาม

๓. การค้าภายในและระหว่างภูมิภาคและการค้าของเอเชียตะวันออก และแปซิฟิกในตลาดโลก

ตามที่ได้อธิบายมาข้างต้นนี้แล้วว่า การค้าในด้านการส่งสินค้าออกของโลกนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของประเทศหรือกลุ่มประเทศต่าง ๆ แล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากในช่วงปี 1970-1988 โดยที่การค้าของโลกตกมาเป็นของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เห็นความเกี่ยวโยงของการค้าระหว่างประเทศ ระหว่างและภายในภูมิภาคหรือกลุ่มประเทศด้วยกันดียิ่งขึ้น ตารางที่ 5 จึงได้เสนออัตราการขยายตัวของการค้าภายในและระหว่างกลุ่มประเทศหรือภูมิภาคที่สำคัญ ๆ ของโลก โดยมีการแบ่งออกเป็นภูมิภาค 3 ภูมิภาคหรือกลุ่มประเทศ 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่กลุ่มประชาคมยุโรป (European Community) กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ (North America) และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก(East Asia) ซึ่งประกอบด้วยญี่ปุ่น ฮ่องกง เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไต้หวัน และประเทศในกลุ่มอาเซียน

จะเห็นได้จากตารางที่ 5 ว่า อัตราการขยายตัวของการค้าของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกในช่วงปี 1980-1989 มีระดับสูงที่สุด ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ของการค้าภายในภูมิภาคเดียวกันเอง หรือการค้าระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกกับกลุ่มประชาคมยุโรป หรือกลุ่มอเมริกาเหนือการค้าต่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกด้วยกันมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 12.9 ต่อปีในช่วงปี 1980-1989 และการค้าของกลุ่มเอเชียตะวันออกกับกลุ่มประชาคมยุโรปและกลุ่มอเมริกาก็มีอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 12.4 ต่อปี และร้อยละ 12.8 ต่อปี ตามลำดับการค้าของกลุ่มอเมริกาเหนือซึ่งค้ากันเองภายในภูมิภาคมีอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 9.7 ต่อปี และร้อยละ 8.2 ต่อปีในช่วง 1980-1989 สำหรับการค้ากับกลุ่มประชาคมยุโรปส่วนการค้าของกลุ่มประชาคมยุโรปด้วยกันเองมีอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 5.2 ต่อปีในช่วงระยะเวลาเดียวกันนี้ ดังนั้น การค้าระหว่ากลุ่ม

ประเทศทั้งสามจึงเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการค้ากับกลุ่มเอเชียตะวันออกโลกได้มีความเชื่อมโยงหรือเกี่ยวดองกันทางการค้ามากยิ่งขึ้น เพราะว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของการค้าระหว่างภูมิภาค โดยทั่ว ๆ ไปมักจะสูงกว่าการเพิ่มขึ้นของการค้าภายในภูมิภาคเดียวกัน

แม้ว่าการค้าภายในภูมิภาคส่วนใหญ่จะมีอัตราการขยายตัวในช่วงปี 1980-1989 น้อยกว่าการขยายตัวของการค้าระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ก็ตาม แต่การค้าภายในภูมิภาคหรือกลุ่มประเทศเดียวกันก็มีสัดส่วนหรือความสำคัญไม่เท่ากัน ตารางที่ 6 ได้แสดงถึงสัดส่วนของการค้าภายในภูมิภาคเดียวกันเทียบกับการค้าของโลกและการค้าทั้งหมดของภูมิภาคนั้น ๆ เองได้มีการแบ่งกลุ่มประเทศหรือภูมิภาคเช่นเดียวกับตารางที่ 5 จะเห็นได้จากตารางที่ 6 ว่า กลุ่มตลาดประชาคมยุโรปนั้นมีการค้าภายในภูมิภาคด้วยกันเองมากที่สุดคือ เมื่อคิดเทียบกับการค้าของภูมิภาคทั้งหมดในปี 1988 แล้ว การค้าภายในภูมิภาคซึ่งกันและกัน (intraregional trade) มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 56 เมื่อเทียบกับร้อยละ 42 และ 28 สำหรับกลุ่มอเมริกาเหนือและเอเชียตะวันออกตามลำดับ นอกจากนี้การค้าภายในภูมิภาคเดียวกันของกลุ่มประชาคมยุโรปเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าของโลกจึงอยู่ในระดับที่สูงถึงร้อยละ 20 ในปี 1988 ด้วย สำหรับกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือและเอเชียตะวันออกนั้นมีสัดส่วนการค้าซึ่งกันและกันภายในภูมิภาคที่คิดเทียบกับการค้าของโลกแล้วน้อยกว่ามากคือเพียงร้อยละ 6 และ 5 ตามลำดับ จึงไม่น่าแปลกใจที่ประเทศต่าง ๆ เกรงกันว่า การร่วมตัวกันยิ่งขึ้นของกลุ่มประชาคมยุโรปที่จะให้เกิดเป็นตลาดเดียวกันอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นทั้งในด้านสินค้า บริการ และปัจจัยการผลิต ตลอดจนการประสานนโยบายเศรษฐกิจด้านอื่นๆ เช่น ในด้านการลงทุนและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และนโยบายการเงินการคลัง จะมีผลสุทธิแล้วทำให้ยุโรปแยกตัวเองออกจากการค้าของโลกมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นป้อมปราการ (fortress) โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยซึ่งได้ดำเนินมาแล้วกว่า 5 ปีล้มเหลวลงในที่สุด

เพื่อให้เห็นทิศทางโดยเฉพาะยิ่งขึ้นของการค้าของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกและประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศสำคัญและมีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นประเทศใหญ่และมีพื้นที่ทางกายภาพในบริเวณแปซิฟิกด้วยเช่นกัน ตารางที่ 7 แสดงตัวเลขสัดส่วนในการส่งออกของกลุ่มและประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกและของสหรัฐอเมริกาในสามปีคือ 1970, 1985 และ 1987 ส่วนตารางที่ 8 เป็นการแสดงตัวเลขลักษณะเดียวแต่เป็นการคำนวณจากการนำเข้าตัวเลขในแนวนอนของตารางที่ 7 นั้นหมายถึงสัดส่วนของการส่งสินค้าออกของแต่ละประเทศหรือกลุ่มประเทศที่มีชื่อปรากฏในด้านซ้ายมือสุดเช่น ในปี 1970 นั้น ญี่ปุ่นได้ส่งสินค้าไปขายในตลาดโลกทั้งหมดคือเท่ากับร้อยละร้อย แต่ส่งไปขายให้กลุ่มประเทศที่เรียกว่ากลุ่มมังกรเล็ก(little dragons) เท่ากับร้อยละ 13.43 เป็นต้น กลุ่มประเทศมังกรเล็กนี้ได้แก่ฮ่องกง เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และไต้หวัน ในปีเดียวกันนี้ญี่ปุ่นขายสินค้าให้แก่ประเทศอาเซียน (อินโดนีเซียมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทยเท่านั้น) ร้อยละ 6.47 ของสินค้าที่ส่งออกทั้งหมดของญี่ปุ่นในตลาดโลก ขายให้จีนเท่ากับร้อยละ 2.95 ขายให้กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกรวมกันแล้วเท่ากับร้อยละ 22.84 กลุ่มเอเชียตะวันออกนี้รวมญี่ปุ่น จีน กลุ่มมังกรเล็กและประเทศอาเซียนทั้ง 4 ดังที่ระบุไว้ข้างต้นนี้ ตัวเลขร้อยละ 22.84 นี้ไม่รวมการค้าของญี่ปุ่น เพราะว่าการส่งสินค้าออกจากญี่ปุ่นไปญี่ปุ่นเท่ากับศูนย์ญี่ปุ่นได้ส่งสินค้าออกไปขายสหรัฐอเมริการ้อยละ 31.14 ของสินค้าส่งออกทั้งหมดของตน

มีข้อที่น่าสังเกตหลายประการที่สำคัญจากตารางที่ 7 และ 8 ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ตลาดการค้าส่งออกของกลุ่มเอเชียตะวันออกและสหรัฐอเมริกามีความสำคัญสำหรับซึ่งกันและกันเพิ่มขึ้นมากในปี 1970-1987 กลุ่มเอเชียตะวันออกสามารถส่งสินค้าไปขายในสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 27.96 มาเป็นร้อยละ 32.20 ในปี 1987 ของการส่งออกทั้งหมดของตนเอง ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกานั้นก็สามารถส่งสินค้าไปขายแก่กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือมีสัดส่วนเพิ่มมากจากร้อยละ 16.92 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 24.40 ในปี 1987 ของสินค้าส่งออกทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาในตลาดโลก

ดังนั้น สหรัฐอเมริกาพึ่งพาตลาดเอเชียตะวันออกเพิ่มมากขึ้น ในทำนองเดียวกันกับที่กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกก็พึ่งพาตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ สำหรับการส่งสินค้าไปขายในตลาดโลก อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกพึ่งพาตลาดสหรัฐอเมริกาซึ่งยังคงเป็นประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในโลกสำหรับสินค้าออกของตนมากกว่าที่สหรัฐอเมริกาต้องพึ่งพาตลาดในเอเชียตะวันออก

ประการที่สอง ในด้านประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกนั้นความสำคัญของตลาดสหรัฐอเมริกาที่มีต่อประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีระดับแตกต่างกันไป ญี่ปุ่นส่งสินค้าออกไปขายให้สหรัฐอเมริกามากที่สุดและเพิ่มขึ้นระหว่าง 1970-1987 กล่าวคือ ในปี 1970 นั้น ตลาดสหรัฐอเมริการองรับสินค้าออกของญี่ปุ่นมากเท่ากับร้อยละ 31.14 ของสินค้าออกทั้งหมดของญี่ปุ่นในตลาดโลก และเพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 37.25 และ 36.75 สำหรับปี 1985 และ 1987 ตามลำดับ ประเทศกลุ่มมังกรเล็กทั้ง 4 ก็พึ่งตลาดในสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.63 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 34.82 ในปี 1985 และร้อยละ 35.15 ในปี 1987 ประเทศอาเซียนทั้ง 4 ก็พึ่งพาตลาดสหรัฐอเมริการวมแล้วประมาณร้อยละ 20 ของการส่งสินค้าออกของตนทั้งหมด สำหรับประเทศจีนนั้นในปี 1970 ไม่มีการส่งสินค้าออกไปสหรัฐอเมริกาโดยตรง แต่ในปี 1985 และ 1987 สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดรองรับสินค้าส่งออกของจีนสูงถึงร้อยละ 8.55 และ 7.68 ของการส่งออกของจีนทั้งหมดตามลำดับ สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นตลาดที่สำคัญของจีนเช่นกัน

ในทางกลับกันสหรัฐอเมริกาส่งสินค้าไปขายให้ญี่ปุ่นเท่ากับร้อยละ 10.76 ของการส่งออกทั้งหมดของตนในปี 1970 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยมาเป็นประมาณร้อยละ 11 ในปี 1985 และปี 1987 ตลาดในประเทศกลุ่มมังกรเล็กทั้ง 4 ถือได้ว่าเป็นตลาดสำคัญสำหรับสหรัฐอเมริกาเช่นกันคือ รวมแล้วเท่ากับร้อยละ 9.40 ในปี 1987 โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.19 ในปี 1970 ประเทศอาเซียนทั้ง 4 นั้น ก็รองรับสินค้าออกของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.98 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 2.12 ในปี 1985 และร้อยละ 2.32 ในปี 1987 ในขณะที่สหรัฐอเมริกาไม่ได้ขายสินค้าให้แก่จีนในปี 1970 เลย แต่ในปี 1985 และ 1987 นั้น ประเทศจีนเป็นตลาดรองรับสินค้าส่งออกทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาเพียงเท่ากับร้อยละ 1.81 และ 1.40 ตามลำดับตลาดประเทศจีนจึงไม่สำคัญสำหรับสหรัฐอเมริกา เท่ากับที่ตลาดสหรัฐอเมริกามีความสำคัญต่อการส่งสินค้าออกของประเทศจีน

ข้อสังเกตประการที่ 3 เป็นเรื่องการค้าภายในกลุ่มตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ การค้าของกลุ่มประเทศ

ในอาเซียนตะวันออกด้วยกันเองนั้นได้เพิ่มขึ้นเป็นในอัตราที่ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กลุ่มประเทศนี้ทำการค้ากับภูมิภาคที่สำคัญอื่น ๆ ของโลก ตารางที่ 7 และ 8 ที่ได้รวมเอาประเทศจีนเพิ่มมาไว้ด้วยนั้นได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนในประเด็นดังกล่าวนี้ ญี่ปุ่นส่งสินค้าออกของตนไปขายแก่กลุ่มมังกรเล็กทั้ง 4 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.43 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 17.21 ของสินค้าออกทั้งหมดของตนในปี 1987 แม้ว่ากลุ่มอาเซียน 4 ประเทศจะเป็นตลาดที่สำคัญน้อยลงไปของญี่ปุ่นคือสัดส่วนได้ลดลงบ้างจากร้อยละ 6.47 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 4.16 ในปี 1985 และ 1987 สัดส่วนของจีนในฐานะตลาดส่งออกทั้งหมดของญี่ปุ่นก็เพิ่มขึ้นมากจากร้อยละ 2.95 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 7.11 และร้อยละ 3.60 ในปี 1985 และปี 1987 ตามลำดับ กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกรวมกันทั้งหมดแล้วเป็นตลาดของสินค้าออกของประเทศญี่ปุ่นเท่ากับร้อยละ 22.84 ในปี 1970 และร้อยละ 24.97 ในปี 1987 กลุ่มประเทศเหล่านี้รวมกันแล้วจึงเป็นตลาดสำคัญของญี่ปุ่นเช่นเดียวกับตลาดสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะเป็นสัดส่วนน้อยกว่าก็ตาม (คือเทียบร้อยละ 24.97 ในกรณีเอเชียตะวันออก กับร้อยละ 36.75 ในกรณีตลาดสหรัฐอเมริกา ในปี 1987 ในตารางที่ 7)

กลุ่มมังกรเล็กได้ส่งสินค้าออกไปขายญี่ปุ่นประมาณร้อยละ 10-12 ในปี 1970-1985 และในปี 1987 และกลุ่มนี้ส่งออกซึ่งกันและกันเองเท่ากับร้อยละ 7.48 8.46 และ9.87 ในปี 1987 ตามลำดับ การส่งออกกลุ่มนี้ไปยังกลุ่มอาเซียนทั้ง 4 ได้มีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 9.56 มาเป็นร้อยละ 6.81 ในปี 1985 และร้อยละ 5.62 ในปี 1987 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนกลายเป็นตลาดที่สำคัญของกลุ่มเศรษฐกิจมังกรเล็กคือเริ่มเป็นตลาดรองรับสินค้าออกของกลุ่มนี้เพียงเล็กน้อยคือร้อยละ 0.53 ของการส่งออกทั้งหมด แต่ได้เพิ่มขึ้นมาเป็นประมาณร้อยละ 7 ในปี 1985 และ 1987 อย่างไรก็ตามถ้ารวมตลาดเอเชียตะวันออกเข้าด้วยกันหมดแล้วตลาดนี้จะมีสัดส่วนของตลาดส่งออกของกลุ่มมังกรเล็กถึงร้อยละ 29.24 ในปี 1970 และเพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 33-34 ในปี 1985 และ 1987 ดังนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกรวมกันแล้วจึงได้กลายเป็นตลาดส่งออกที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นสำหรับกลุ่มประเทศมังกรเล็กจนกระทั่งในปี 1987 นั้น ตลาดเอเชียตะวันออกมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 33.75 ของการส่งออกทั้งสิ้นของกลุ่มมังกรเล็ก ซึ่งน้อยกว่าสัดส่วนของตลาดสหรัฐอเมริกาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

กลุ่มอาเซียนทั้ง 4 ได้อาศัยตลาดในญี่ปุ่นลดลงไปบ้างในช่วง 1970-1987 โดยตลาดญี่ปุ่นเคยมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 29.93 ของการส่งทั้งหมดของกลุ่มอาเซียนทั้ง 4 และได้ลดลงมาเป็นร้อยละ 26.01 ในปี 1987 แม้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นตลาดที่กลุ่มอาเซียนทั้ง 4 เคยส่งสินค้าออกไปขายสูงถึงร้อยละ 31.06 ในปี 1985 ก็ตาม กลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 4 ได้ส่งออกไปยังตลาดมังกรเล็กทั้ง 4 รวมแล้วเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.32 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 20.93 ในปี 1987 ดังนั้นถ้ารวมเอาประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มเศรษฐกิจมังกรเล็กเข้าด้วยกันแล้ว จะพบว่าจะมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.94 ของการส่งออกทั้งหมดของกลุ่มอาเซียน 4 ประเทศนี้ การค้าด้วยกันเองของกลุ่มอาเซียนทั้ง 4 ในด้านการส่งออกนั้นยังคงมีไม่มากคือประมาณร้อยละ 4 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศในกลุ่มนี้ นอกจากนี้ แม้ว่าตลาดประเทศจีนเริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้นสำหรับกลุ่มอาเซียนนั้น แต่ก็ยังคงมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.46 ของการส่งออกรวมจากกลุ่มนี้เท่านั้น ดังนั้น เมื่อรวมยอดทั้งหมดแล้วตลาดในเอเชียตะวันออกจึงเป็นตลาดที่สำคัญ ของอาเซียนทั้ง 4 คือมีสัดส่วนสูงมากถึงร้อยละ 52.42 ในปี 1987

ซึ่งเท่ากับ 2.57 เท่าของตลาดในสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศจีนนั้น ก็ได้มีบทบาทในการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกที่เห็นได้ชัดเจน แม้ว่าตลาดสหรัฐอเมริกาจะมีความสำคัญต่อจีนมากโดยเป็นตลาดที่มีสัดส่วนของการส่งออกของจีนทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 8-9 ในปี 1985 และ 1987 ก็ตาม แต่ตลาดญี่ปุ่นและกลุ่มเศรษฐกิจมังกรเล็กจะมีความสำคัญมากยิ่งกว่า เพราะว่าญี่ปุ่นเป็นตลาดสินค้าออกของประเทศจีนสูงถึงร้อยละ13.75 ในปี 1970 และกลายเป็นร้อยละ 22.29 และ 16.20 ในปี 1985 และ 1987 ตามลำดับ กลุ่มมังกรเล็กรวมแล้วมีสัดส่วนสูงมากถึงร้อยละ 32-33 ในปี 1970 และ 1985 และเพิ่มมาเป็นร้อยละ 38.23 ของการส่งออกของจีนทั้งหมดในปี 1987 แม้กลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 4 จะเป็นตลาดรองรับสินค้าจากจีนที่มีสัดส่วนในการส่งออกของจีนทั้งหมดลดลงจากร้อยละ 5.65 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 2.71 และ 2.51 ในปี 1985 และ 1987 ก็ตาม ตลาดเอเชียตะวันออกรวมทั้งหมดแล้วมีความสำคัญต่อประเทศจีนมากเป็นพิเศษเช่นเดียวกับกรณีของประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้ง 4 คือประเทศจีนส่งสินค้าไปขายให้แก่ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกรวมแล้วเท่ากับร้อยละ 51.49 ของการส่งออกของจีนทั้งหมดในปี 1970 และเพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 58.70 ในปี 1985 และร้อยละ 56.93 ในปี 1987

ดังนั้น ถ้ารวมการส่งสินค้าออกของกลุ่มเอเชียตะวันออกที่ไปยังเอเชียตะวันออกด้วยกันเอง (intra East Asian export trade) แล้ว ก็พบว่ามีการส่งออกภายในกลุ่มประเทศเหล่านี้มากขึ้น คือได้เพิ่มจากร้อยละ 29.87 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 33.44 ในปี 1987 ซึ่งในปี 1987 เดียวกันนั้นกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกก็ได้ส่งสินค้าไปขายสหรัฐอเมริการวมกันแล้วก็เท่ากับร้อยละ 32.20 ของการส่งออกทั้งหมดของกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน ตลาดสินค้าออกภายในประเทศเอเชียตะวันออกด้วยกันเองมีความสำคัญไม่น้อยกว่าตลาดสหรัฐอเมริกาในช่วง 1970-1987 และคาดว่าคงจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นอีกในอนาคตเมื่อประเทศในกลุ่มนี้มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสูงขึ้นและค้าขายระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นตามพื้นฐานของการแข่งขันบนความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน

ข้อสังเกตประการที่ 4 มาจากตารางที่ 8 ซึ่งเป็นเรื่องของการนำสินค้าเข้าเป็นพื้นฐานสำคัญตลาดสหรัฐอเมริกาได้นำสินค้าเข้าจากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกคิดเป็นสัดส่วนของการนำเข้าทั้งหมดของตนแล้วเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก คือจากร้อยละ 23 ในปี 1970 มาเป็นร้อยละ 23.58 ในปี 1985 และร้อยละ 39.75 ในปี 1987 ในขณะเดียวกันกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกก็ลดสัดส่วนการนำเข้าของตนจากสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน คือลดจากร้อยละ 23.58 มาเป็นประมาณร้อยละ 16.50 ในปี 1985 และ 1987 ซึ่งเท่ากับว่าในช่วงระยะเวลาที่กล่าวถึงนี้ สหรัฐอเมริกาได้สูญเสียการครองสัดส่วนของตลาดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกลงอย่างมาก ในขณะที่กลุ่มเอเชียตะวันออกสามารถเจาะเข้าไปในตลาดสหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้นำสินค้าเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากเพียงประมาณ 38.81 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี 1970 มาเป็น 325.76 พันล้านและ 405.21 พันล้านเหรียญในปี 1985 และ 1987 ตามลำดับ โดยมีการนำเข้าจากกลุ่มประเทศเอเชีย ตะวันออกเพิ่มขึ้นจาก 8.93 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1970 มาเป็น 117.10 พัน

ล้านเหรียญและ 161.06 พันล้านเหรียญในปี 1985 และ 1987 ตามลำดับ ฐานะดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาที่ยังเกินดุลอยู่บ้างเล็กน้อยเท่ากับ 4.35 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี 1970 กลับกลายมาขาดดุลสูงมาก ดังเช่นการขาดดุลเท่ากับ 112.43 พันล้านในปี 1985 และ 154.82 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1987 ในตัวเลขที่มีการใช้คำนวณสำหรับปี 1970 1985 และ 1987 สำหรับตารางที่ 7 และ 8 นั้น ก็พบกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกมีดุลการค้าเกินดุลกับสหรัฐอเมริกาทั้ง 3 ปี โดยเกินดุลรวมกันแล้วเท่ากับ 1.61 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี 1970 และเพิ่มมาเป็น 69.53 พันล้านเหรียญในปี 1985 และ 99.96 พันล้านเหรียญในปี 1987 ซึ่งคิดแล้วเท่ากับว่าในปี 1985 และ 1987 นั้น สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้ากับกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกรวมแล้วเท่ากับร้อยละ 61.84 และร้อยละ 64.65 ของการขาดดุลทั้งหมด สหรัฐอเมริกาขาดดุลกับญี่ปุ่นมากที่สุด คือเท่ากับร้อยละ 38.57 และ 36.67 ในปี 1985 และ 1987 ตามลำดับ และขาดดุลเท่ากับร้อยละ20.58 ในปี 1985 และร้อยละ 25.18 ในปี 1987 กับกลุ่มเศรษฐกิจมังกรเล็กที่สามารถเพิ่มสัดส่วนการขายในตลาดสินค้าเข้าของสหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้น สำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 4 นั้น ก็อยู่ฐานะที่เกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกาเช่นกัน แม้ว่าจะยังไม่มากเท่ากับการเกินดุลของกลุ่มมังกรเล็กก็ตาม แต่ก็มีลักษณะการเกินดุลรวมแล้วเพิ่มขึ้นจากมูลค่าเล็กน้อยเท่ากับ 38 ล้านเหรียญในปี 1970 มาจนเป็น 4.54 พันล้านเหรียญและ 4.68 พันล้านเหรียญในปี 1985 และ 1987 อย่างไรก็ตาม จีนเป็นประเทศที่ขาดดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกาในปี 1985 เท่ากับ 1.52 พันล้านและ 0.47 พันล้านในปี 1987

ข้อสังเกตประการที่ 5 จากด้านการนำสินค้าเข้านี้ ตารางที่ 8 ก็ได้ชี้ให้เห็นอีกเช่นเดียวกันด้านการส่งสินค้าออกว่า กลุ่มและประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกมีการนำสินค้าเข้าจากกันและกันในระดับสูง คือร้อยละ 45.33 ของการนำเข้าทั้งหมดในปี 1987 ของกลุ่มนี้มาจากการนำเข้าภายในเอเชียตะวันออกด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ กลุ่มอาเซียนทั้ง 4 และจีนนั้น ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกด้วยกันสูงมากคือกว่าร้อยละ 50 ของการนำเข้าทั้งหมดของตนในปี 1985 และ 1987 นอกจากนี้ถ้าเทียบการค้าด้านการนำเข้าจากกลุ่มเดียวกันของประเทศในเอเชียตะวันออก กับด้านการส่งออกภายในกลุ่มของประเทศเหล่านี้แล้ว ก็พบว่ากลุ่มประเทศเอเชียนำสินค้าเข้าจากซึ่งกันและกันมากกว่าด้านการส่งสินค้าออกซึ่งกันและกัน ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าแม้กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกจะทำการค้าขายกันภายในกลุ่มเดียวกันเพิ่มมากขึ้นก็ตามตลาดภายนอกกลุ่มในด้านการส่งออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสหรัฐอเมริกา (และยุโรป) ยังคงเป็นตลาดที่สำคัญมาก ดังนั้น ความสำเร็จของการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกที่ยังคงต้องพึ่งตลาดต่างประเทศสำหรับสินค้าออกของตน ดังนั้น ระบบการค้าต่างประเทศที่เปิดกว้าง ค่อนข้างเสรี มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและโปร่งใส โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้องค์กรระหว่างประเทศเช่นแกตต์นั้นก็น่าจะเป็นผลประโยชน์และเป็นที่ปรารถนาของกลุ่มประเทศทั้งหลายในเอเชียตะวันออก

4.การส่งออกของประเทศไทยในตลาดโลก : โครงสร้างและการแข่งขัน

เมื่อได้พิจารณาถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงของการค้าของโลกทั้งในแง่ของประเทศและกลุ่มประเทศที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเอเชียตะวันออก ตลอดจนในแง่ของกลุ่มสินค้าและราคาสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว จึงสมควรที่จะวิเคราะห์ลึกลงไปถึงการค้าต่างประเทศของไทยโดยพิจารณาในมุมกว้างเช่นเดียวกันและโดยเปรียบเทียบกับทิศทางของการค้าต่างประเทศของโลก ตารางที่ 9 ได้แสดงโครงสร้างของการค้าต่างประเทศของโลกในกลุ่มสินค้าตามหมวด SITC อีกครั้งหนึ่งแต่เป็นช่วงปี 1980-1988 และตารางที่ 10 ได้แสดงตัวเลขโครงสร้างของการค้าต่างประเทศของประเทศไทยที่แยกตามหมวดสินค้าแบบตารางที่ 9 เพื่อช่วยให้เห็นภาพง่ายยิ่งขึ้น รูปที่ 1 และ 2 จึงแสดงถึงโครงสร้างการส่งออกของโลกและของประเทศไทยในกลุ่มสินค้าขั้นปฐมและอุตสาหกรรมระหว่างปี 1980-1988

ตามที่ได้อธิบายมาข้างต้นนี้ (ตอนที่ 2) แล้วว่า ในการค้าต่างประเทศของโลกในด้านสินค้าออกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ในลักษณะที่สัดส่วนของสินค้ากลุ่มเกษตรกรรมแทบทุกหมวด (ยกเว้นเครื่องดื่มและยาสูบและสินค้าหมวดเชื้อเพลิง) มีแนวโน้มลดลงถ้ามีการตัดตอนช่วงปี 1980-1988 มาพิจารณาแล้ว ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นนี้ก็ยังคงเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าหมวดเชื้อเพลิง (ที่เคยมีราคาสูงมากในวิกฤตการณ์น้ำมันราคาแพง ครั้งที่ 2 ในช่วงปี 1979-1981 นั้น) ได้มีสัดส่วนที่ลดลงมามากภายหลังปี 1985 เป็นต้นมา เมื่อรวมสินค้าหมวด0-4 เข้าด้วยกันและรวมเรียกเสียใหม่ว่าเป็นสินค้าขั้นปฐม (primary products) เช่นเดียวกับที่เคยพิจารณามาแล้ว ก็พบว่าสินค้าส่งออกขั้นปฐมของโลกได้ลดลงจากร้อยละ 40.99 ของการค้าของโลกในปี 1980 มาเหลือเพียงร้อยละ 24.23 ในปี 1988 เท่านั้น สินค้าอุตสาหกรรมรวมกันแล้วได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.12 ของการส่งสินค้าออกทั้งหมดของโลกมาเป็นร้อยละ 73.12 ในช่วง 1980-1988 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าอุตสาหกรรมหมวดเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น ได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน คือมีสัดส่วนเพิ่มจากร้อยละ 25.03 ในปี 1980 มาเป็นร้อยละ 35.48 ในปี 1988 การส่งออกของไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางการค้าของโลกเช่นเดียวกัน แต่ได้เปลี่ยนโครงสร้างไปไม่เท่ากัน กล่าวคือสัดส่วนของสินค้าขั้นปฐมในสินค้าออกรวมทั้งสิ้นของประเทศไทย ได้ลดลงน้อยกว่าคือลดลงจากร้อยละ 61.43 ในปี 1980 มาเหลือเพียงร้อยละ 47.25 ในปี 1988 ทั้งนี้เพราะว่าประเทศไทยมิได้ส่งสินค้าออกเชื้อเพลิงในมูลค่าที่มีความสำคัญแต่อย่างใด สินค้ากลุ่มอุตสาหกรรมทั้งหมดได้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมาก โดยเพิ่มจากร้อยละ 35.67 ในปี 1980 มาเป็นร้อยละ 52.06 ในปี 1988 สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกจึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับสินค้าขั้นปฐม

เพื่อจะพิจารณาดูว่าโครงสร้างการค้าต่างประเทศทั้งหมดของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มสินค้าขั้นปฐมมาเป็นอุตสาหกรรมแล้วหรือยังจะพิจารณาเฉพาะด้านการส่งออกอย่างเดียวไม่ได้ จำต้องนำเอาโครงสร้างการนำเข้ามาประกอบการวิเคราะห์ด้วย ดังนั้นรูปที่ 3 ได้แสดงถึงบทบาทของการส่งสินค้าขั้นปฐมของไทยระหว่างปี 1970-1990 ว่าเป็นอย่างไรรูปที่ 4 มีวัตถุประสงค์เดียวกันกับรูป 3 แต่เป็นด้านสินค้าอุตสาหกรรม รูปที่ 3 มีแกนตั้งวัดสัดส่วนของการนำเข้าสินค้าขั้นปฐมต่อสินค้านำเข้าทั้งหมดของไทยและแกนนอนวัดสัดส่วน

ของสินค้าออกขั้นปฐมในสินค้าออกทั้งหมดของประเทศไทย รูปที่ 4 ก็มีแกนตั้งและแกนนอนในลักษณะเดียวกัน แต่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม รูปที่ 3 และรูปที่ 4 แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ในปี 1970 นั้น ประเทศไทยมีโครงสร้างการส่งออกที่เป็นเน้นหนักสินค้าขั้นปฐมและสั่งเข้าสินค้าอุตสาหกรรม แต่ในเวลาต่อ ๆ มา โครงสร้างการค้าต่างประเทศของไทยทั้งหมดโดยสุทธิแล้วได้เปลี่ยนแปลงไป จนกระทั่งในปี 1990 ซึ่งเป็นตัวเลขล่าสุดที่มีอยู่สำหรับงานวิจัยนี้ ก็ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยเข้าใกล้เส้น45 องศา ซึ่งเป็นเส้นแบ่งว่าประเทศหนึ่ง ๆ โดยสุทธิแล้วจะเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้ากลุ่มใดเป็นหลัก ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่โดยสุทธิแล้วเป็นผู้ส่งสินค้าออกขั้นปฐม แม้ว่าสัดส่วนของการส่งสินค้าออกของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมจะได้เพิ่มขึ้นรวดเร็วตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ แล้วก็ตาม แต่มีข้อน่าสังเกตที่อาจเป็นที่สนใจที่ไม่แสดงไว้ในตารางและรูปที่ 3 และ 4 กล่าวคือแม้ว่าประเทศไทยจะมีทิศทางการค้าต่างประเทศโดยสุทธิแล้ว ยังคงเป็นประเทศส่งสินค้าขั้นปฐมอยู่ประเทศไทยก็ประสบกับการขาดดุลการค้าในหมวดสินค้าขั้นปฐมทุก ๆ หมวด ยกเว้นหมวดอาหารในปี 1990 ประเทศไทยเป็นประเทศส่งสินค้าอาหารออกเป็นสำคัญและต้องนำเข้าสินค้าขั้นปฐมหลายชนิดเข้ามาใช้ในประเทศ สินค้าวัตถุดิบต่าง ๆ ในหมวดที่ 2 ซึ่งเคยมีแนวโน้มเกินดุลมาตลอดก็เกิดการขาดดุล 21,348 ล้านบาท ในปี 1990 ด้วย

เมื่อได้วิเคราะห์โครงสร้างการค้าต่างประเทศของไทยว่าได้มีการเปลี่ยนไปแล้วควรจะพิจารณาและวิเคราะห์ต่อไปถึงเรื่องการแยกปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการส่งสินค้าออกของไทย ว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง โดยพิจารณาเฉพาะในช่วงปี 1980-1988 และได้แยกตัวเลขการเปลี่ยนแปลงการส่งออกของไทยออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงปี 1980-1984 และช่วง1984-1988 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องนี้ได้แก่เครื่องมือที่เรียกว่า constant market share (CMS) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ๆ ขออธิบายการวิเคราะห์ CMS นี้โดยไม่ใช้สมการดังนี้

เมื่อพิจารณามูลค่าส่งออกในปีแรกและอีกปีหนึ่งของประเทศไทย เช่นปี 1980 และปี 1984 นั้น จะมีตัวเลขมูลค่าการส่งออก 2 ตัว ความต่างของตัวเลข 2 จุด (2 ปี) นี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงการส่งสินค้าออกในช่วงปี 1980-1984 ของประเทศไทย CMS พยายามอธิบายการเปลี่ยนแปลงการส่งออกดังกล่าวนี้ โดยแยกเป็นส่วนได้ 4 ส่วนดังนี้

ในส่วนแรก เรียกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเจริญเติบโตในการค้าของโลก กล่าวคือ ถ้าประเทศไทยสามารถรักษาอัตราการขยายตัวของการส่งออกในทุก ๆ หมวดสินค้าได้เท่ากับอัตราการขยายตัวของการค้าของโลกโดยทั่วไปทั้งหมดแล้วประเทศไทยจะได้มูลค่าการเปลี่ยนแปลงการส่งออกจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นอัตราที่เทียบแล้วเท่ากับการเปลี่ยนแปลงของการค้าของโลก แต่เนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกของไทยไม่จำเป็นที่จะต้องเท่ากับการขยายตัวเฉลี่ยของการส่งออกของโลก ดังนั้น จึงเกิดความแตกต่างกันขึ้น CMS ได้พยายามแยกส่วนของความแตกต่างนี้ออกไปอีกเป็นส่วน คือ ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เกิดมาจากส่วนประกอบของสินค้าต่าง ๆ หรือโครงสร้างของสินค้า (commodity composition effect) คือสินค้าแต่ละประเภทหรือแต่ละหมวด (ทั้งหมด 10 หมวด ตามหมวดสินค้า SITC) นั้นต่างก็มีการขยายตัวไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในตลาดโลก ถ้าประเทศไทยมีโครงสร้างหรือส่วนประกอบการส่งสินค้าออกที่ส่วนใหญ่

แล้วเป็นสินค้าประเภทหรือหมวดที่ขยายตัวค่อนข้างจะเร็วมากกว่าการเจริญเติบโตเฉลี่ยของสินค้าทั้งหมดของโลกแล้ว โครงสร้างการส่งออกลักษณะนี้จะมีผลทำให้สินค้าออกของไทยเป็นส่วนรวมขยายตัวเร็วกว่าอัตราปกติด้วย

นอกจาก commodity compostion effect แล้ว ตลาดก็แตกต่างกันด้วย คือ ในการค้าของโลกนั้นก็มีหลายประเทศ และหรือหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็เป็นตลาดการค้าที่ขยายตัวแตกต่างกันไป ซึ่งในการวิเคราะห์ในที่นี้ก็ได้แบ่งออกเป็นตลาดต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นประชาคมยุโรป อาเซียน 3 คือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย และกลุ่มเศรษฐกิจอุตสาหกรรมใหม่ 3 ในเอเชีย คือ ฮ่องกง สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ เป็นต้น ผลทางตลาด (market effect) นี้ ถ้าเป็นบวกแล้ว ก็หมายความว่าประเทศไทยสามารถส่งสินค้าไปขายในตลาดที่ขยายตัวเร็วเป็นสัดส่วนที่มากกว่าการส่งออกไปยังตลาดที่ขยายตัวช้ากว่า ถ้า market effect เป็นลบก็หมายความว่าประเทศไทยส่งสินค้าออกไปขายยังตลาดที่เติบโตช้าเป็นสัดส่วนที่มากกว่าการส่งออกไปยังตลาดที่เจริญเติบโตเร็วกว่า

ส่วนสุดท้ายของ CMS นั้นเรียกว่าเป็นส่วนที่เหลือจากการหักผลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ออกไปแล้ว ซึ่งก็เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความต่างของการส่งสินค้าที่แท้จริงกับมูลค่าการส่งออกที่ควรจะเป็นถ้าประเทศไทยสามารถรักษาสัดส่วนการส่งออกในแต่ละสินค้าและแต่ละตลาดไว้ได้ ดังนั้น อาจจะเรียกส่วนสุดท้ายนี้ว่าเป็นส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศไทยในการส่งสินค้าออก (competitive effect)

ตารางที่ 11 12 และ 13 ได้แสดงถึงผลการคำนวณตัวเลขตามการวิเคราะห์ของ CMS model สำหรับสินค้าออกของไทยในตลาดโลกในช่วง 1980-1984 1984-1988 และ 1980-1988 ตามลำดับ จะเห็นได้จากตารางที่ 11 ว่าในช่วง 1980-1984 นั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกของไทยเท่ากับ 1,866.75 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาสามารถแยกการเปลี่ยนแปลงการส่งออกจำนวนนี้ออกเป็น 4 ส่วน ตามที่ได้อธิบายข้างต้นนี้ ถ้าประเทศไทยส่งสินค้าออกในทุกหมวดเท่ากับอัตราการเจริญเติบโตของการค้าในโลกแล้วประเทศไทยจะส่งออกได้น้อยลงร้อยละ 14.10 ทั้งนี้เพราะว่าในช่วงนี้การค้าของโลกได้ลดน้อยลงที่จริงแล้วเศรษฐกิจโลกประสบกับการตกต่ำอย่างมากในปี 1982 ซึ่งมีผลทำให้การส่งออกอัตราการเพิ่มขึ้นติดลบในปี1982 แม้ว่าการค้าของโลกได้ค่อย ๆ ฟื้นตัวในปี 1983 และเพิ่มขึ้นมากในปี 1984 ก็ตามแต่มูลค่าการส่งสินค้าออกของโลกในปี 1984 นั้นยังมีระดับต่ำกว่าในปี 1980 บ้างเล็กน้อย นอกจากนี้แล้ว ในช่วง 1980-1984 นี้ ประเทศไทยยังประสบกับโครงสร้างของสินค้าออกที่ไม่เอื้ออำนวยด้วยสินค้าออกของไทยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่มีอัตราการเจริญเติบโตหรือความต้องการเพิ่มขึ้นน้อยกว่าอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของการค้าทั้งหมดของโลกจึงมีผลทำให้ค่า commodity composition effect ออกมาติดลบเท่ากับร้อยละ 9.57 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยสามารถขยายการขายสินค้าไปยังตลาดที่เจริญเติบโตเร็ว ซึ่งมีผลทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลข้อนี้ถึงร้อยละ 34.22 นอกจากนี้สภาพการแข่งขันของสินค้าออกของไทยก็ดีขึ้นด้วยและช่วยทำให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นสูงมากเท่ากับร้อยละ 89.45 เมื่อรวมผลทั้ง 4 แล้วจึงได้การเปลี่ยนแปลงการส่งออกของไทยเต็มร้อยพอดี

ตารางที่ 12 ให้ผลการคำนวณที่แตกต่างกันไปบ้าง เนื่องจากในช่วง 1984-1988 นี้เป็นช่วงที่มูลค่าการค้าของโลกได้เฟื่องฟูขึ้นมาก ดังนั้น ถ้าประเทศไทยส่งสินค้าออกทุก ๆหมวดเพิ่มขึ้นเท่ากับอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของการค้าของโลกแล้วประเทศไทยจะส่งสินค้าออกได้เพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 38.72 แม้ว่าผลที่เรียกว่า market

effect และ commodity composition effect จะมีค่าเท่ากับ -5.93 และ 4.19 ซึ่งแตกต่างกับช่วง 1980-1984 ก็ตาม แต่สภาพการแข่งขันของสินค้าออกไทยก็ยังคงมีค่าเป็นบวกต่อไปอีก ผลบวกในด้านการแข่งขันวันนี้ยังคงมีค่าระดับสูง คือทำให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าออกได้ถึงร้อยละ 63.02 ของการเปลี่ยนแปลงการส่งออกทั้งหมดของไทยในช่วงนี้

การวิเคราะห์โดยใช้ CMS กับการเปลี่ยนแปลงการส่งออกของไทยในช่วง 1980-1988 นั้นให้ผลที่บวกในส่วนต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงการส่งออกถ้าประเทศไทยส่งสินค้าออกทุก ๆ หมวดได้ตามอัตราการขยายตัวทางการค้าของโลกทั้งหมดซึ่งเท่ากับร้อยละ 42 ในช่วงนี้แล้ว มูลค่าการส่งออกของไทยจะเพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 22.23 อย่างไรก็ตาม ในช่วง 8 ปีนี้โครงสร้างการส่งออกของไทยที่เปลี่ยนไปมีผลทำให้ประเทศไทยส่งสินค้าออกได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือเพียงร้อยละ 0.24 ซึ่งคงเป็นเพราะว่า ในช่วงดังกล่าวนี้ ประเทศไทยยังไม่สามารถที่จะเปลี่ยนการผลิตและขายสินค้าชนิดที่การค้าของโลกได้ขยายตัวเร็ว แม้ว่าจะได้มีการเพิ่มสัดส่วนของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นในหมวดที่ 7 (เครื่องจักรและอุปกรณ์) และหมวดที่ 8 (อุตสาหกรรมอื่น ๆ) ในช่วงนี้แล้วก็ตาม แต่การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมในหมวดที่ 6 (ซึ่งการค้าของโลกได้ขยายตัวสูงขึ้นร้อยละ 47 และมากกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 42 ตามที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนี้เพียงเล็กน้อย) ยังคงเป็นสินค้าที่มีความสำคัญตามเดิม นอกจากนี้สินค้าหมวดที่ 0 ซึ่งได้แก่หมวดอาหารก็ยังคงเป็นหมวดที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและส่งออกเป็นจำนวนมาก แต่สินค้าหมวดนี้ขยายตัวรวมแล้วต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของการขยายตัวทางการค้าของโลกถึงร้อยละ 33 ดังนั้น จึงมีผลทำให้ค่า commodity composition effect เป็นบวกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในช่วง 1980-1988 นี้ประเทศไทยสามารถขายสินค้าไปยังตลาดที่โตเร็วโดยเฉลี่ยแล้วเพิ่มมากขึ้น และมีผลทำให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลนี้ร้อยละ 7.81และที่สำคัญมากก็คือความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งผลการคำนวณได้ค่าบวกถึงร้อยละ 69.71 ความสามารถในการแข่งขันซึ่งรวมการแข่งขันในเรื่องราคาเป็นปัจจัยสำคัญนั้นยังเป็นเรื่องที่ประเทศไทยสามารถทำได้ดีมากในช่วงปี 1980-1988 นี้ ความสำเร็จในการส่งออกเป็นส่วนรวมของประเทศในช่วงหลังนี้จึงมาจากปัจจัยนี้เป็นหลัก

๖.สรุป

การติดต่อทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีหลายด้านการค้าระหว่างประเทศซึ่งมีมูลค่าประมาณร้อยละ 20 ของผลผลิตของโลกและเป็นส่วนสำคัญพื้นฐานที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในช่วงสองคริสต์ทศวรรษที่ผ่านมาปริมาณและมูลค่าการค้าต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นมากกว่าผลผลิต แม้ว่าในช่วงปี 1973-1982 นั้น อัตราการขยายตัวของการค้าของโลกจะได้ลดลงไปบ้างก็ตาม อัตราการขยายตัวทางการค้าที่ลดลงในช่วง 1973-1982 นั้นมีพื้นฐานสำคัญมาจากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ชะลอตัวลงในช่วงนี้ภายหลังปี 1982 จนปี 1990 นั้น การค้าของโลกขยายตัวเร็วขึ้นเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5.6 เทียบกับร้อยละ 3.6 ในช่วง 1973-1982

นอกจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณการค้าแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าที่แท้จริงของสินค้าที่ค้า

ขายระหว่างประเทศในหมวดและกลุ่มต่าง ๆ สินค้าขั้นปฐมรวมทั้งหมดที่ไม่ใช้น้ำมัน และน้ำมันมีแนวโน้มลดลงในระยะยาวเมื่อเทียบกับกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมทั้งหมด แม้ว่าอัตราการค้าของสินค้าขั้นปฐมจะลดลงในระยะยาว แต่ผู้ผลิตสินค้าขั้นปฐมโดยส่วนรวมแล้วสามารถส่งสินค้าออกได้เป็นปริมาณมากขึ้นจนมีผลทำให้รายได้จากการส่งออกเพิ่มขึ้น และสามารถนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้น คือมี income terms of trade ดีขึ้นแม้ว่า net barter terms of trade จะเสวลงบ้างก็ตาม

มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าในการค้าระหว่างประเทศ โดยสัดส่วนของกลุ่มสินค้าขั้นปฐมได้ลดน้อยลงในระยะยาว แม้ว่าในบางช่วงที่ราคาน้ำมันมีระดับสูงมากในตลาดโลกจะมีผลต่อการเพิ่มสัดส่วนการส่งออกของกลุ่มสินค้าขั้นปฐมขึ้นก็ตามแต่ก็ไม่สามารถยับยั้งแนวโน้มของการลดลงของสัดส่วนสินค้าขั้นปฐมในการค้าของโลกไปได้นอกจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกลุ่มและหมวดสินค้าต่าง ๆ ทั้งสินค้าขั้นปฐมและสินค้าอุตสาหกรรมแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนองการค้าของโลกในกลุ่มประเทศและแต่ละประเทศอีกด้วย กลุ่มประเทศพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้วมีแนวโน้มที่มีสัดส่วนในการส่งออกของโลกลดลงเล็กน้อยเท่านั้น ในช่วง 1970-1987 คือ ประมาณร้อยละ 1 แต่ว่าภายในกลุ่มประเทศทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาเศรษฐกิจทั้งหลายนั้นมีสัดส่วนของการค้าของโลกเปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งมีรากฐานมาจากโครงสร้างการผลิตและการบริโภคของแต่ละประเทศที่เปลี่ยนไปตลอดจนการดำเนินนโยบายของแต่ละรัฐบาลทางด้านมหภาคและด้านการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เหมือนกันสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนการส่งสินค้าออกในโลกที่ลดลง ญี่ปุ่นมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่กลุ่มประชาคมยุโรปมีสัดส่วนไม่ต่างจากเดิมมากนัก ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเศรษฐกิจนั้น กลุ่มประเทศในภูมิภาคอเมริกาและแอฟริกามีสัดส่วนของการค้าของโลกที่ลดลงมากและเห็นได้ชัดเจน ในขณะที่สัดส่วนของกลุ่มเอเชียตะวันออกได้เพิ่มขึ้นมากและชัดเจนเช่นกัน ถ้ารวมการค้าของญี่ปุ่นและเอเชียตะวันออกเข้าด้วยกันแล้ว กลุ่มนี้ทั้งหมดของภูมิภาคเอเชียสามารถเพิ่มสัดส่วนของตนในตลาดสินค้าออกของโลกจากประมาณร้อยละ 14 มาเป็นร้อยละ25 ในช่วง 1970-1988 ประเทศในกุล่มเอเชียตะวันออกได้มีบทบาทในการค้าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้แล้ว กลุ่มเอเชียตะวันออกมีการค้าขายระหว่างกันและกันเพิ่มขึ้นด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการนำเข้าสินค้าเข้าซึ่งกันและกันแต่ตลาดภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นสำหรับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก สหรัฐอเมริกาก็ส่งสินค้าออกของตนมายังตลาดเอเชียตะวันออกเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ความสำเร็จในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยที่มุ่งจะรักษาและเปิดกว้างขึ้นอีกในระบบการค้าที่ค่อนข้างเสรีของโลกจึงมีความสำคัญสำหรับประเทศเอเชียตะวันออกเช่นเดียวกับประเทศพัฒนาเศรษฐกิจแล้วทั้งหลาย

โครงสร้างการส่งออกของประเทศไทยในช่วงปี 1970-1990 ก็ได้มีการเปลี่ยนไปมากตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงการค้าในโลกเช่นกัน แม้ว่าสัดส่วนการส่งสินค้าออกของไทยในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นมากโดยเฉพาะในช่วง 1980-1990 ก็ตาม ประเทศไทยในปี 1990 ยังคงอาจได้รับการจัดให้เป็นประเทศที่ส่งสินค้าขั้นปฐมออกโดยสุทธิ ในอนาคตประเทศไทยคงมีศักยภาพที่จะพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมจนกลายเป็นประเทศที่ส่งสินค้าอุตสาหกรรมออกเป็นสุทธิแล้วมากกว่าการนำเข้า การใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ที่เรียกว่า CMS กับการส่งสินค้าออกของไทยในตลาดโลก ในช่วง 1980-1988 มีผลสรุปได้ว่า ปัจจัยความสามารถในด้านการแข่ง

ขันของไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่อธิบายถึงร้อยละ 70 ของการเปลี่ยนแปลงส่งสินค้าออกของไทยทั้งหมดการขายสินค้าในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นไปยังตลาดที่โตเร็วก็ดีและการขายสินค้าชนิดที่มีอัตราการเจริญเติบโตเร็วกว่าอัตราเฉลี่ยของโลกก็ดี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งออกของไทยในช่วง 1980-1988 น้อยกว่าความสามารถของไทยในด้านการแข่งขัน เช่นการแข่งขันในด้านราคาสินค้าส่งออก เป็นต้น

บรรณานุกรม

Balassa, Bela, "The Changing Pattern of Comparative Advantage in Manufactured Goods," **Review of Economics and Statisticy,** May 1979.

Balassa, Bela, "Trends in Developing Country Exports, 1963-88,"World **Bank Working Papers,** Washington, March 1991.

Grilli, R.E. and M.C. Yang, Primary Commodity Prices, Manufactured Goods Prices, and the Terms of Trade of Developing Countries: What the Long Run Shows," **The World Bank Economic Review,** Washington, January 1988.

IMF,**World Economic Outlook**, Washington, May 1991.

Leamer, E.E. and R.M. Stern, **Quantitative International Economicy**,Allyn and Bacon, Inc., Chicago,1970.

Meier, G.E., ed.,**Leading Issues in Development Economice,** Oxford, 1964. (For the role of export sector and the earlier arguments on terms of trade, see pp.338-412.)

Osabe, S., "The Impact of EC Market Integration and East European Liberalization on Asia-Pacific Economics," **Journal of International Economic Studies,** Hosei University, March 1991.Park, Y.C., "The Little Dragons and Structural Change in Pacific Asia,"**World Economy,** June 1989.

United Nations Conference on Trade and Development, **Trade and Development Report, 1991,** New York, 1991.

World Bank,**Global Economic Prospects and the Developing Countries,** Washington, 1991.

Yeats, A.J., "Developing Countries Exports of Manufactures : Past and Future Implications of Shifting Patterns of Comparative Advantage," June 1989.

Table 1
Summary of World Trade Volumes and Prices, 1973-1990
(Annual changes, in percent)

	Average[1] 1973-82	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
World trade[2]									
Volume	3.6	2.7	8.9	2.6	4.2	6.5	9.1	7.1	3.9
Volume of trade									
Exports									
Industrail countries	4.3	2.9	10.0	4.4	3.0	5.2	8.9	6.6	5.4
Developing countries	0.2	1.7	6.9	0.6	8.3	11.9	11.4	6.9	3.7
Fuel exporters	-3.9	-4.7	-	-3.8	11.9	3.2	13.6	8.1	4.1
Non-fuel exporters	4.9	6.7	11.6	3.2	7.2	15.2	10.7	6.5	3.5
Imports									
Industrail countries	2.6	4.5	12.3	4.5	8.9	7.2	8.9	7.5	5.1
Developing countries	7.3	-3.3	2.4	-0.3	-2.6	6.8	11.6	8.0	3.0
Fuel exporters	14.5	-12.6	-7.9	-9.9	-20.3	-5.5	8.4	5.0	2.6
Non-fuel exporters	4.8	1.5	6.9	3.3	4.1	10.3	12.4	8.7	3.1
Terms of trade									
Industrail countries	-1.9	1.8	0.3	0.6	9.0	0.8	1.2	-0.2	-0.5
Developing countries	6.9	-3.6	1.4	-2.0	-16.3	1.5	-3.4	1.9	0.2
Fuel exporters	17.5	-8.9	0.5	-4.8	-46.5	8.7	-18.2	10.6	11.0
Non-fuel exporters	-1.0	0.7	2.0	-0.6	1.0	-1.0	1.7	-0.5	-2.9

[1] Compound annual rates of change. Excluding China.

[2] Average of growth rates for world exports and imports. These data include estimates of Bulgaria, the Czech and Slovak Fed. Rep., and the U.S.S.R.

Source of data : IMF, World Economic Outlook, May 1991, P.151

Table 2
World Output, 1973-1990[1]
(Annual changes, in percent)

	Average[2] 1973-82	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
World[3]	3.0	2.5	4.5	3.5	3.1	3.4	4.5	3.3	2.1
Industrial countries	2.4	2.6	4.8	3.4	2.7	3.3	4.5	3.3	2.5
United states	2.0	3.6	6.8	3.4	2.7	3.4	4.5	2.5	1.0
Japan	3.9	2.8	4.3	5.2	2.6	4.3	6.2	4.7	5.6
West Germany	1.9	1.9	3.1	1.8	2.2	1.5	3.7	3.8	4.5
Other industrial countries	2.5	1.8	3.1	3.1	2.8	3.1	3.8	3.3	1.9
Developing countries	4.5	2.3	3.8	3.6	4.0	3.7	4.5	3.1	0.6
By region									
Africa	2.9	-1.1	0.7	4.0	1.7	1.3	2.9	3.3	1.9
Asia	5.7	8.1	8.4	6.8	6.9	8.1	9.0	5.5	5.3
Europe	4.3	2.9	2.6	1.4	3.6	2.8	4.3	1.8	-2.9
Middle East	4.9	1.1	-	1.7	-0.7	0.1	4.7	3.2	-1.5
Western Hemisphere	4.3	-2.8	3.6	3.4	4.7	2.4	0.2	15.0	-1.0
By analytical criteria									
Fuel Exporters	4.9	-0.8	0.9	2.5	0.4	0.1	3.4	3.2	1.0
Non-fuel exporters	4.4	3.4	4.9	4.0	2.5	4.8	4.9	3.0	0.6
Memorandum									
Eastern Europe and the U.S.S.R. of which,	4.3	2.9	2.4	1.2	3.3	2.5	4.3	1.9	-3.8
Eastern Europe	3.9	2.1	4.5	2.1	3.2	1.6	1.2	-0.9	-8.6
Four newly industrializing Asian economies	8.1	9.6	9.7	4.4	11.0	12.1	9.5	6.9	6.8

[1] Real GDP. For a few industrial countries and-historically-for some Eastern European developing countries, total output is measured by real GNP and real net material product(NMP) respectively. Composites for the country groups are averages of percentage changes for individual countries weighted by the average U.S. dollar value of their respective GDPs (GNPs or NMPs where applicable) over the preceding three years.
[2] Compound annual rates of change. Excluding China.
[3] Includes data for Bulgaria, the Czech and Slovak Fed. Rep., and the U.S.S.R.

Source of data : IMF, World Economic Outlook, May 1991, P.130

Table 3
Structure of World Exports
by Commodity Groups
1970-1988

(Percentage)

Standard International Trade Classification(SITC) Groups		1970	1975	1980	1983	1984	1985	1986	1987	1988
0&1	Food & Beverage and tobacco	13.27	11.92	10.01	10.15	9.72	9.20	9.62	9.08	9.05
2&4	Crude materials & Animal and vegetable oils & fats	10.60	7.53	6.91	6.23	6.50	6.07	5.71	5.73	5.99
3	Mineral fuels and lubricants	9.25	19.42	24.03	21.24	19.79	18.70	12.43	11.24	9.43
5	Chemicals	7.08	7.02	7.03	7.51	7.68	7.88	8.42	8.62	8.93
6&8	Manufactuerd goods and miscellaneous	28.97	24.43	24.05	23.64	23.91	24.35	26.91	27.51	28.07
7	Machinery and equipments	28.74	28.01	25.64	28.67	29.65	31.09	33.99	34.47	35.15
9	Other miscellaneous goods	2.09	1.68	2.32	2.57	2.74	2.70	2.92	3.35	3.38
10. Primary exports (0-4)		33.13	38.87	40.95	37.61	36.02	33.98	27.76	26.05	24.47
11. Manufactured exports (5-8)		64.79	59.45	56.72	59.82	61.24	63.32	69.32	70.60	72.15
12. Other miscellaneous goods (9)		2.09	1.68	2.32	2.57	2.74	2.70	2.92	3.35	3.38
Total (Percentage)		100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Source of data : United Nations, Yearbook of International Trade Statistics, Various issues.

Table 4
Export Share of World Trade
by Country

(Percentage)

Region	1970	1975	1980	1983	1986	1987	1988
World	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Developed Country	71.13	65.72	62.98	63.63	69.47	69.62	70.07
America	18.83	16.00	14.45	15.20	14.31	13.67	15.00
(USA)	13.79	11.56	11.31	11.34	10.67	10.17	11.36
Europe	43.39	41.04	39.90	38.29	43.33	44.75	43.64
(EC)	36.88	35.01	34.12	32.62	36.89	38.13	37.18
Japan	6.16	6.38	6.51	8.09	9.83	9.18	9.35
Developing Country	18.13	24.39	28.15	25.22	19.82	20.17	20.25
OPEC	5.59	13.02	15.37	9.91	5.35	4.88	4.27
America	5.38	5.15	5.37	5.78	4.20	3.85	3.84
Africa	4.06	4.03	4.68	3.30	2.22	2.14	1.81
Asia	8.00	14.62	17.55	15.50	12.82	13.63	14.05
Centrally Planned-Country	10.74	9.89	8.87	11.15	10.71	10.21	9.68
USSR	4.08	3.81	3.83	5.04	4.57	4.32	3.90
China	0.72	0.83	0.92	1.22	1.46	1.58	1.68

Source of data : United Nations, Yearbook of International Trade Statistics, Various issues.

Table 5

Growth of Trade Within and Between Regions, 1980-89

(Average Annual Percentage Change)

Region	European Community	North America	East Asia
European Community	5.2	-	-
North America	8.2	9.7	-
East Asia	12.4	12.8	12.9

Note : East Asia includes Japan, Korea, Singapore, Taiwan(China) and Asean.

Source : World Bank, Global Economic Prospects and the Developing Countries, May 1991.

Table 6

Intraregional Trade, 1988

Region	As Share of World Trade	As Share of Region's Trade
European Community	20	56
North America	6	42
East Asia	5	28

Note : East Asia includes Japan, Korea, Singapore, Taiwan(China) and Asean.

Source : World Bank, Global Economic Prospects and the Developing Countries, May 1991.

Table 7
Exports Share of East Asia and the Pacific in World Trade

(Percentage)

Imports from \ Exports to		Japan	Little Dragons	ASEAN	China	East Asia	United States	World
Japan	1970	0.00	13.43	6.47	2.95	22.84	31.14	100.00
	1985	0.00	13.07	4.16	7.11	24.34	37.25	100.00
	1987	0.00	17.21	4.16	3.60	24.97	36.75	100.00
Little Dragons	1970	11.68	7.48	9.56	0.53	29.24	31.63	100.00
	1985	10.03	8.46	6.81	7.18	32.49	34.82	100.00
	1987	11.50	9.87	5.62	6.76	33.75	35.15	100.00
ASEAN	1970	29.93	18.32	3.94	0.48	52.66	19.61	100.00
	1985	31.06	20.51	4.47	1.12	57.17	19.84	100.00
	1987	26.01	20.93	4.02	1.46	52.42	20.37	100.00
China	1970	13.75	32.08	5.65	0.00	51.49	0.00	100.00
	1985	22.29	33.70	2.71	0.00	58.70	8.55	100.00
	1987	16.20	38.23	2.51	0.00	56.93	7.68	100.00
East Asia	1970	7.32	13.92	6.68	1.96	29.87	27.96	100.00
	1985	8.71	14.11	4.92	5.85	33.58	32.15	100.00
	1987	8.05	16.64	4.53	4.22	33.44	32.20	100.00
United States	1970	10.76	4.19	1.98	0.00	16.92	0.00	100.00
	1985	10.62	7.77	2.12	1.81	22.32	0.00	100.00
	1987	11.28	9.40	2.32	1.40	24.40	0.00	100.00
World	1970	5.50	3.12	1.74	0.61	10.98	13.73	100.00
	1985	6.38	5.58	1.83	2.12	15.91	18.00	100.00
	1987	5.74	6.48	1.76	1.69	15.67	17.21	100.00

Note : Little Dragons includes Hong kong, Korea, Singapore and Taiwan.
Asean includes Indonesia, Malaysia, the Phillippines and Thailand omitting Brunei and Singapore.
East Asia includes Japan, People's Republic of China, Little Dragons and Asean 4.

Source : Calculated from data in Yung Chul Park,"The Little Dragons and Sructural Change in Pacific Asia", The World Economy, June 1989,P.129

Table 8
Imports Share of East Asia and the Pacific in World Trade

(Percentage)

Exports to / Imports from		Japan	Little Dragons	ASEAN	China	East Asia	United States	World
Japan	1970	0.00	29.38	25.39	32.89	14.22	15.50	6.83
	1985	0.00	22.95	22.18	32.86	14.97	20.26	9.79
	1987	0.00	26.10	23.20	20.94	15.65	20.98	9.83
Little Dragons	1970	4.80	5.41	12.42	1.97	6.02	5.21	2.26
	1985	9.90	9.56	23.39	21.38	12.86	12.18	6.30
	1987	15.14	11.51	24.11	30.22	16.28	15.43	7.56
ASEAN	1970	8.76	9.44	3.64	1.27	7.72	2.30	1.61
	1985	12.30	9.29	6.15	1.34	9.08	2.78	2.53
	1987	9.91	7.06	4.99	1.89	7.31	2.59	2.19
China	1970	1.49	6.11	1.93	0.00	2.79	0.00	0.59
	1985	5.27	9.12	2.23	0.00	5.57	0.72	1.51
	1987	4.73	9.89	2.39	0.00	6.09	0.75	1.68
East Asia	1970	15.04	50.34	43.37	36.13	30.75	23.00	11.30
	1985	27.47	50.91	53.95	55.57	42.47	35.95	20.12
	1987	29.78	54.56	54.68	53.05	45.33	39.75	21.24
United States	1970	29.93	20.50	17.36	0.00	23.58	0.00	15.30
	1985	19.59	16.40	13.63	10.06	16.52	0.00	11.77
	1987	20.90	15.44	14.01	8.79	16.56	0.00	10.63
World	1970	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	1985	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	1987	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Note : Little Dragons includes Hong kong, Korea, Singapore and Taiwan.
Asean includes Indonesia, Malaysia, the Phillippines and Thailand omitting Brunei and Singapore.
East Asia includes Japan, People's Republic of China, Little Dragons and Asean 4.

Source : Calculated from data in Yung Chul Park,"The Little Dragons and Sructural Change in Pacific Asia", The World Economy, June 1989,P.129

Table 9
Cumulative Share of World Commodity Exports
by SITC Groups

(Percentage)

SITC Group	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
0 Food	9.26	9.51	9.38	9.73	9.20	8.52	9.06	8.40	8.58
1 Beverages and tobacco	10.21	10.51	10.44	10.75	10.17	9.53	10.14	9.50	9.72
2 Crude materials	16.45	16.31	15.98	16.66	15.99	14.94	15.45	14.91	15.47
3 Mineral fuels and lubricants	40.42	39.74	37.89	36.41	34.56	32.12	25.83	24.39	23.79
4 Animal and vegetable oils & fats	40.99	40.29	38.43	36.98	35.35	32.83	26.31	24.84	24.23
5 Chemicals	48.18	47.32	45.70	44.77	43.29	41.00	35.17	33.97	33.57
6 Manufactured goods	64.49	62.55	60.87	60.17	58.42	56.26	51.39	50.38	50.12
7 Machinery and equipments	89.52	89.50	89.14	89.23	88.50	88.13	86.65	86.05	85.58
8 Miscellaneous manufactured goods	97.11	97.39	97.48	97.83	97.27	97.40	97.44	97.35	97.35
9 Other Miscellaneous goods	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Primary goods (0-4)	40.99	40.29	38.43	36.98	35.35	32.83	26.31	24.84	24.23
Manufactured goods (5-8)	56.12	57.10	59.06	60.85	61.92	64.57	71.13	72.51	73.12
Other Miscellaneous goods	2.89	2.61	2.52	2.17	2.73	8.40	2.56	2.65	2.65
Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Source : Calculated from data in United Nations," Yearbook of International Trade Statistics" , Various issues.

Table 10
Cumulative Share of Thai Commodity Exports
by SITC Groups

(Percentage)

SITC Group	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
0 Food	45.47	53.73	55.22	51.48	49.10	44.78	43.54	36.34	34.87
1 Beverages and tobacco	46.54	54.91	56.88	52.78	50.05	45.64	44.21	36.82	35.31
2 Crude materials	61.19	66.15	66.73	63.29	64.00	56.12	53.13	45.76	46.54
3 Mineral fuels and lubricants	61.26	66.17	66.75	63.31	64.21	57.39	53.92	46.46	47.20
4 Animal and vegetable oils & fats	61.43	66.33	66.95	63.51	64.47	57.71	54.02	46.58	47.25
5 Chemicals	62.17	67.13	67.78	64.42	65.41	59.03	55.62	48.21	48.91
6 Manufactured goods	84.28	84.77	84.35	81.80	81.36	76.54	71.95	64.68	62.96
7 Machinery and equipments	90.13	89.92	89.65	87.40	87.93	85.36	82.64	76.53	77.59
8 Miscellaneous manufactured goods	97.11	98.23	98.65	99.04	99.29	99.20	99.31	99.09	99.32
9 Other Miscellaneous goods	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Primary goods (0-4)	61.43	66.33	66.95	63.51	64.47	57.71	54.02	46.58	47.25
Manufactured goods (5-8)	35.67	31.90	31.70	35.53	34.82	41.49	45.28	52.52	52.06
Other Miscellaneous goods	2.89	1.77	1.35	0.96	0.71	0.80	0.69	0.91	0.68
Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Source : Calculated from data in United Nations," Yearbook of International Trade Statistics" , Various issues.

Table 11

Constant-Market-Share Analysis

of Changes in Thai Exports, 1980-1984

Type	Value (Thousand U.S. dollars)	Percentage (%)
1. World Trade Effect	(263,142.75)	-14.10
2. Commodity Effect	(178,702.87)	-9.57
3. Market Effect	638,855.62	34.22
4. Competitiveness Effect	1,669,738.00	89.45
Change in Export	1,866,748.00	100.00

Sourace : Calculated from data in United Nations, Yearbook of International Trade Statistics , Volume II , Various issues.

Table 12

Constant-Market-Share Analysis

of Changes in Thai Exports, 1984-1988

Type	Value (Thousand U.S. dollars)	Percentage (%)
1. World Trade Effect	3,953,240.16	38.72
2. Commodity Effect	428,333.27	4.19
3. Market Effect	(605,616.30)	-5.93
4. Competitiveness Effect	6,434,620.87	63.02
Change in Export	10,210,578.00	100.00

Sourace : Calculated from data in United Nations, Yearbook of International Trade Statistics , Volume II , Various issues.

Table 13

Constant-Market-Share Analysis

of Changes in Thai Exports, 1980-1988

Type	Value (Thousand U.S. dollars)	Percentage (%)
1. World Trade Effect	2,685,338.74	22.23
2. Commodity Effect	29,283.35	0.24
3. Market Effect	943,782.74	7.81
4. Competitiveness Effect	8,418,921.17	69.71
Change in Export	12,077,326.00	100.00

Sourace : Calculated from data in United Nations, Yearbook of International Trade Statistics , Volume II , Various issues.

Figure 1

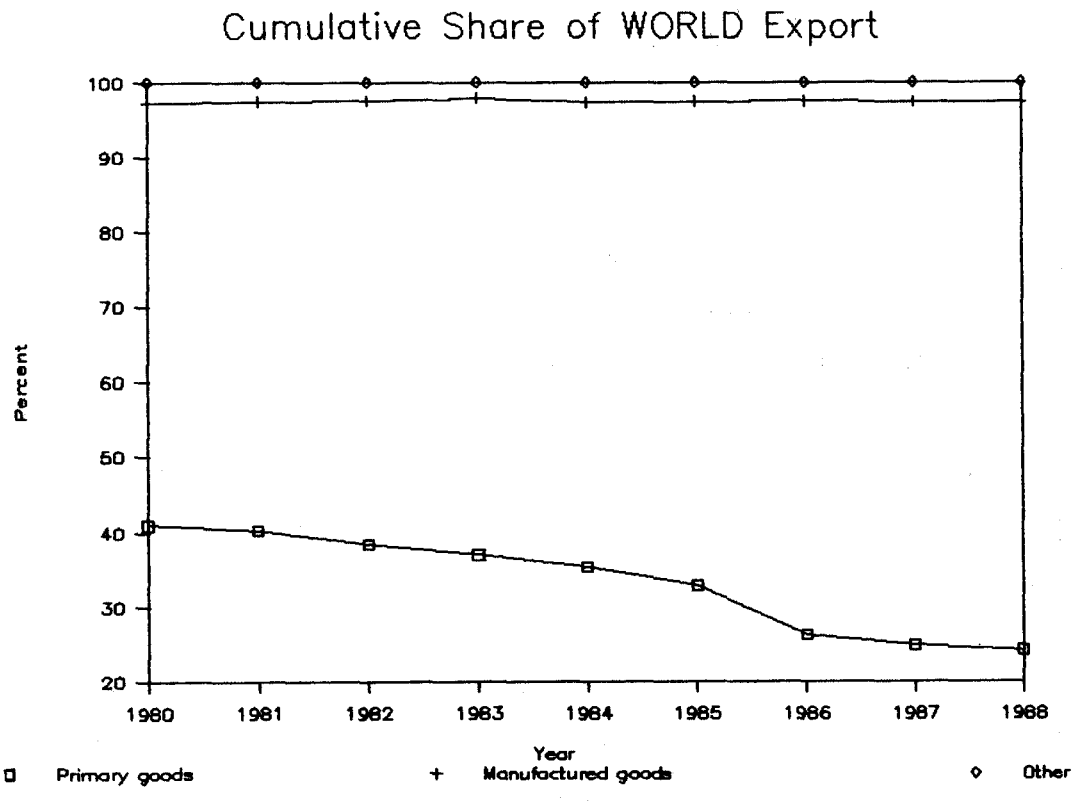

Cumulative Share of WORLD Export
100
90
80
70
60
50
40
30
20
Percent
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
Year
Primary goods
Manufactured goods
Other

Figure 2

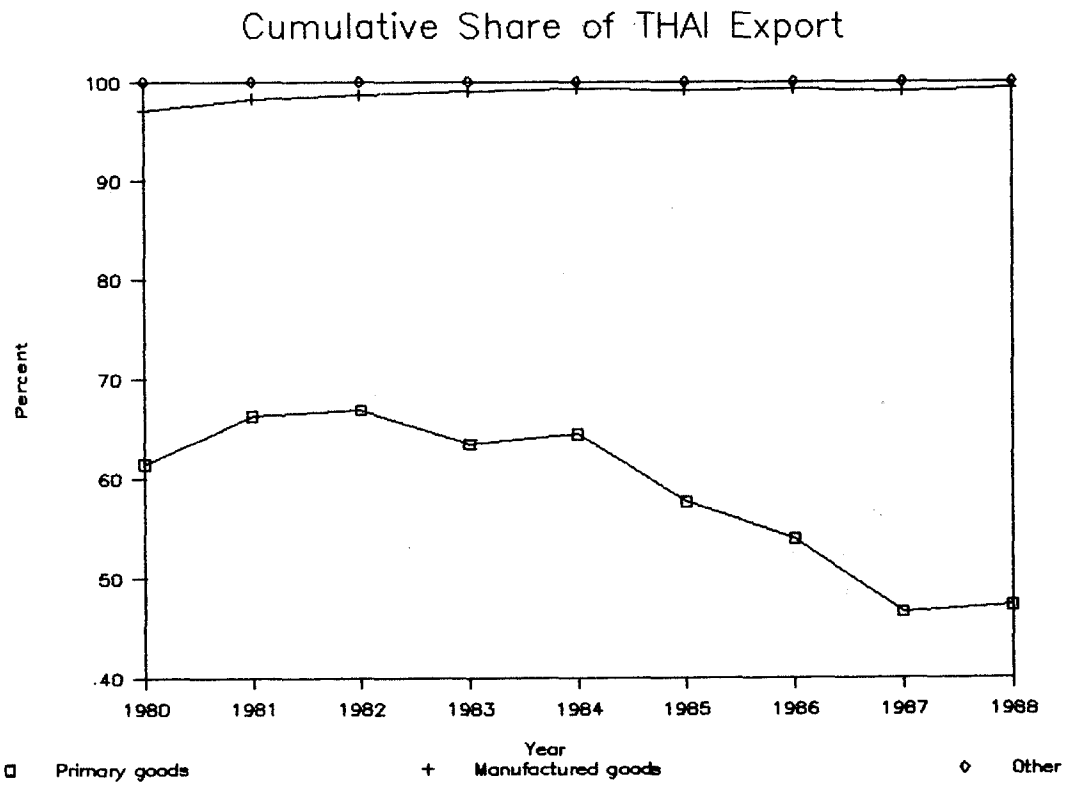

Cumulative Share of THAI Export
100
90
80
70
60
50
40
Percent
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
Year
Primary goods
Manufactured goods
Other

Figure 3

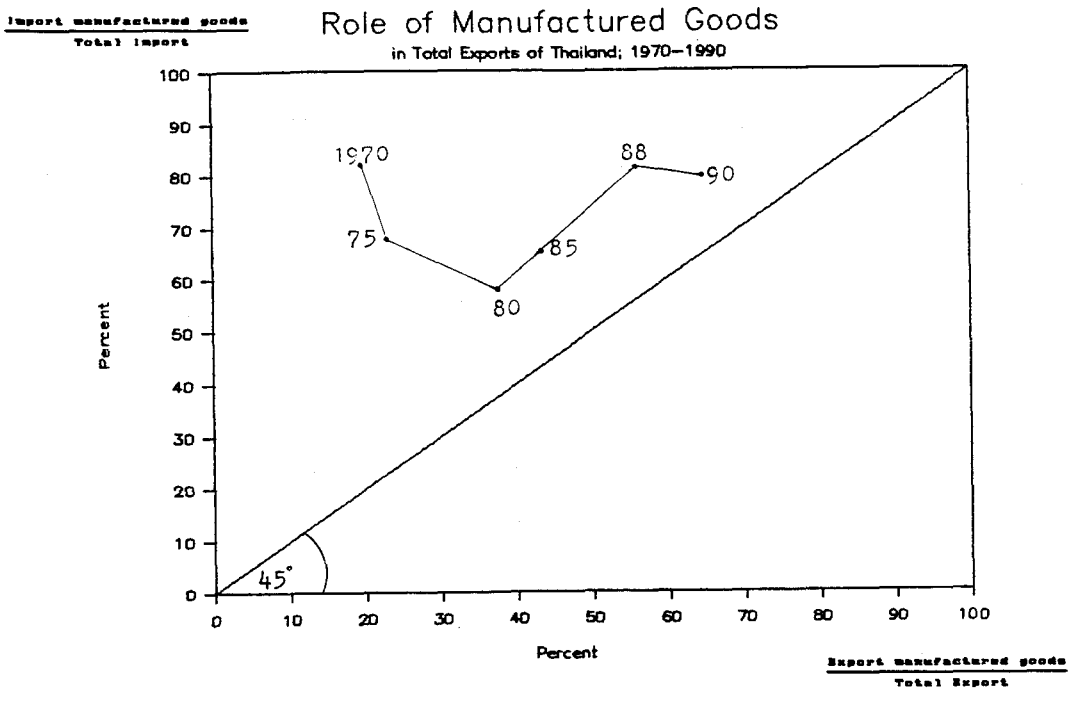
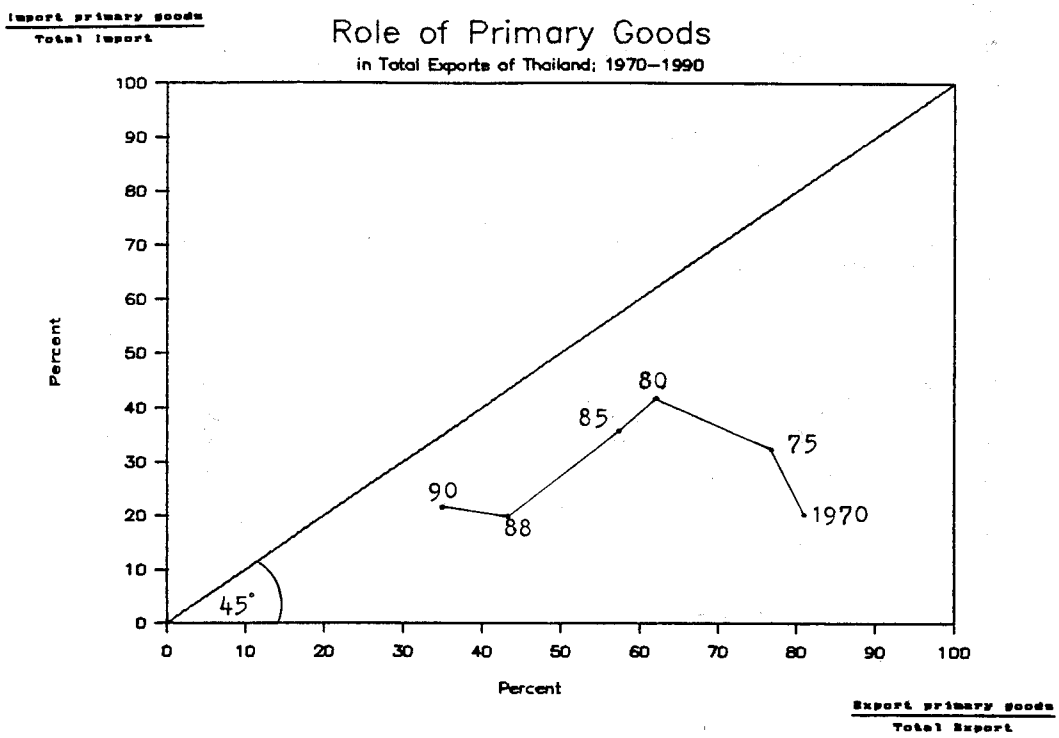

Import manufactured goods
Total Import
Role of Manufactured Goods
in Total Exports of Thailand; 1970–1990
Percent
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1970
75
80
85
88
90
45°
0
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
Percent
Export manufactured goods
Total Export

Figure 4

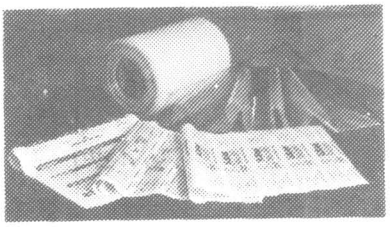

Import primary goods / Total Import
Role of Primary Goods
in Total Exports of Thailand; 1970–1990
Percent
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
0
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
Percent
45°
80
85
75
90
88
1970
Export primary goods / Total Export

LLDPE BAGS

LAYER NYLON/LLDPE

LLDPE FILM

PALLET WRAPPING FILM

ถุงและฟิล์ม LLDPE.
เป่าโดยสูตรพิเศษของพรีแพค จำหน่ายในรูปถุงสำเร็จ
หรือฟิล์มม้วนเรียบสำหรับเครื่องบรรจุ เหมาะสำหรับ
บรรจุข้าว อาหารแช่แข็ง นม น้ำผลไม้ น้ำตาล

ถุงพลาสติก 3 ชั้น NYLON/LLDPE.
มีคุณสมบัติในการป้องกันอากาศและความชื้น รวมทั้ง
ช่วยเก็บรักษากลิ่นและรสของอาหาร เหมาะสำหรับ
การบรรจุถุงระบบสูญญากาศ น้ำมันพืช ไส้กรอก เบคอน ฯลฯ

PALLET WRAPPING FILM.
ฟิล์มยืด เหมาะสำหรับรัดสินค้าบนเพลเลท ลดค่าบรรจุ
และค่าแรงบรรจุ ลดการเสียหายในระหว่างการขนส่ง

ผู้ผลิตและจำหน่าย

บริษัท พรีแพคประเทศไทย จำกัด
PREPAC THAILAND CO., LTD.

846 ถนนเจริญนคร์ บางลำภูล่าง คลองสาน กรุงเทพฯ

☎ 438-0566-7, 439-3886-7, 437-0240-9
Fax. 439-3887

ARTIST_____

ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศของในทศวรรษที่ 1990

โดย
ผศ.ดร.พิบูลย์ ลิมประภัทร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

ใหม่...น้ำดื่มสิงห์
ขนาดใหญ่ 1.5 ลิตร
ชื่นใจได้ทั้งครอบครัว

ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 1990

ผศ.ดร.พิบูลย์ ลิมประภัทร

1. บทนำ

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับหลาย ๆ ประเทศที่ประสบความสำเร็จจากการใช้การค้าระหว่างประเทศเป็นตัวจักรกลในการพัฒนาความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Engine of Growth) ความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อเศรษฐกิจไทย ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของมูลค่าสินค้าเข้าและสินค้าออกต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) สูงถึงร้อยละ 69.92 ในปี1992 และมีค่าเฉลี่ยระหว่างปี 1981-1990 ถึงร้อยละ 50.78 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยอาศัยการพึ่งพาตลาดต่างประเทศดังเช่นประเทศไทยที่เป็นอยู่ในขณะนี้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อประเทศโดยส่วนรวมอยู่หลายประการด้วยกัน แต่ทั้งนี้ก็มิได้หมายความว่าระบบเศรษฐกิจที่มีอัตราการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศสูงเช่นนี้จะไม่มีผลเสียเลย หลายครั้งที่ความผันผวนและภาวะเศรษฐกิจในต่างประเทศมีผลทำให้เศรษฐกิจไทยขาดเสถียรภาพไป อย่างไรก็ดีถ้าจะพิจารณาโดยรวมและระยะยาวแล้ว เราคงต้องยอมรับว่าประเทศไทยคงจะต้องดำรงไว้ซึ่งการเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจเปิดดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ต่อไป การที่ประเทศจะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศมากน้อยเพียงไรนั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศได้ถูกต้องมากน้อยเพียงไร นโยบายเศรษฐกิจที่สามารถยืดหยุ่นตามความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าได้มากเท่าใดประเทศไทยก็จะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศได้มากเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการขยายตัวทางด้านการค้าและการนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกและโดยเฉพาะกับกลุ่มของประเทศอุตสาหกรรม (ดูตารางที่ 1) จากข้อมูลอัตราการขยายตัวของการค้าไทยที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิดกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมค่อนข้างมากนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการค้าของไทยยังมีการพึ่งพิงตลาดไม่กว้างขวางมากนัก การค้ายังกระจุกตัวอยู่กับประเทศคู่ค้าที่สำคัญบางประเทศและสินค้าที่สำคัญไม่กี่ชนิดซึ่งบทความนี้จะนำเสนอต่อไป

บทความนี้จะอาศัยการพิจารณาและวิเคราะห์ในหลาย ๆ ด้านของข้อมูลการค้าระหว่างประเทศของไทยในระว่างปี 1981-1990 ที่ผ่านมา และจากผลของการวิเคราะห์นี้จะได้มีการประเมินภาพรวมของการค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้ ประเด็นที่มีการพิจารณาและวิเคราะห์มีดังนี้

- ลักษณะการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศของไทยในช่วงปี 1981-1990 และในทศวรรษที่ 1990
- ลักษณะการกระจุกตัวทางการค้าระหว่างประเทศของไทยในช่วงปี 1981-1990

- ตลาดที่สำคัญสำหรับสินค้าออกของไทยในช่วงปี 1981-1990 และในทศวรรษที่ 1990
- โครงสร้างการนำเข้าสินค้าของประเทศไทยในช่วง 1981-1990 และในทศวรรษที่ 1990
- การค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียนในช่วง 1981-1990
- การค้าระหว่างประเทศไทย และกลุ่มประเทศอินโดนจีนในช่วงปี 1981-1990
- การขาดดุลการค้าของประเทศไทยในช่วง 1981-1990 และในทศวรรษที่ 1990

ในบทความนี้การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การค้าเฉพาะสินค้า (commodity) เท่านั้น มิได้รวมถึงภาคบริการเข้ามา ซึ่งก็ถือว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยและดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย อัตราการขยายตัวทางการค้า (ที่มีความไม่แน่นอนสูง) ก็จะอาศัยอัตราเพิ่มปีต่อปีของข้อมูล ส่วนถ้าจะพิจารณาแนวโน้มระยะยาวก็จะอาศัยอัตราการเพิ่มแบบค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่สามปี (Three-year Moving Average) สำหรับการพิจารณาการกระจุกตัวทางการค้าและอัตราการพึ่งพิงก็จะอาศัยผลการคำนวณและการเปลี่ยนแปลงของดัชนีการกระจุกตัวของสินค้า (Commodity Concentration Index : CCI) และดัชนีการกระจุกตัวของประเทศคู่ค้า (Geographic Concentration Index : GCI) การคำนวณค่า CCI และ GCIให้ดูในภาคผนวกของบทความนี้

2. ลักษณะการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศของไทยในช่วงปี 1981-1990 และในทศวรรษที่ 1990

ถ้าพิจารณาอัตราการขยายตัวปีต่อปีของมูลค่าการส่งออกของไทยในช่วงปี 1981-1990 พบว่ามีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 15.69 (ดูตารางที่ 1 และ 2)ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่ไม่สูงจนเกินไปนัก แต่ถ้ามีการพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกที่สูงสุดและต่ำสุดแล้ว จะพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมาก ในปี 1983 เป็นปีที่ประเทศไทยมีอัตราการขยายของการส่งออกต่ำสุดคือ ลดลงร้อยละ 8.30 และเป็นปีเดียวกันที่มีอัตราการขยายติดลบในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาส่วนอัตราการขยายตัวของการส่งออกสูงสุดคือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 34.59 ในปี 1988 อัตราการขยายตัวสูงสุดในปี 1988 นี้น่าที่จะเกิดจากผลพวงของการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรม กล่าวคือ ในปี 1988 นี้ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงสุดในทศวรรษนี้ ส่วนอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5 เช่นเดียวกันแต่เป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าปี 1984 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มถึงร้อยละ 4.8 เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการขยายตัวของมูลค่าของการส่งออกในช่วง 5 ปีแรกของระยะเวลาที่ศึกษา (ยกเว้นปี 1984) มีอัตราที่ค่อนข้างต่ำกล่าวคือ เพียงร้อยละ 8.19 ต่อปีเท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกโดยเฉลี่ยของช่วง 5 ปีสุดท้ายของระยะเวลาที่ศึกษา กลับพบว่า มีอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 23.19 ต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นอัตราเพิ่มที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่งลักษณะของอัตราการขยายตัวที่สูงในช่วงปี 1986-1990 ปี เกิดขึ้นจากทั้งที่เป็นปริมาณและราคาที่เพิ่มขึ้นทั้งคู่ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจไทยมากกว่าในกรณีอัตราการขยายของ

การส่งออกในช่วงแรกของระยะเวลาที่ศึกษา ที่เกิดจากการขยายตัวทางด้านปริมาณการส่งออกส่วนทางด้านราคาสินค้าออกส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่ลดลง ถ้าพิจารณาอัตราการเพิ่มของมูลค่าการส่งออกโดยอาศัยค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่สามปี (Three-year Moving Average) แล้ว อัตราการขยายตัวในช่วงระยะเวลาที่ศึกษามีค่าเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 12.65 (ดูตารางที่ 3) ซึ่งน่าที่จะถือได้ว่าเป็นอัตราเฉลี่ยได้มีการขจัดความผันผวนอย่างมากในระหว่างปีออกไป ถึงแม้ว่าอัตราการขยายตัวนี้จะมีค่าไม่สูงมากนักแต่ก็ยังนับได้ว่าสูงกว่าอัตราการขยายของการส่งออกที่สูงสุดของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม และของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา (กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวสูงสุดปี 1984 คือ ร้อยละ 10.0 สำหรับของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนามีอัตราการขยายตัวสูงสุดปี 1987 คือ ร้อยละ 11.9

ถ้าจะหันกลับมาพิจารณาอัตราการขยายตัวของการนำเข้าของประเทศไทยบ้าง เราจะพบว่า อัตราเพิ่มของมูลค่าการนำเข้าในช่วงทศวรรษที่ 1980 เฉลี่ยต่อปีเพียงร้อยละ 17.67ซึ่งสูงกว่าอัตราการของการขยายตัวโดยเฉลี่ยของการส่งออกไม่มากเท่าใดนัก และเช่นเดียวกันกับลักษณะอัตราการขยายตัวของการส่งออก กล่าวคือในช่วง 5 ปีแรกของระยะเวลาที่ศึกษาอัตราการขยายตัวของการนำเข้าสินค้าของไทยเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 6.40 ต่อปีเท่านั้นซึ่งต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกด้วยซ้ำไปแต่อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าในช่วง 5 ปีสุดท้ายกลับพบว่า มีอัตราที่ค่อนข้างสูงกล่าวคือ ร้อยละ 28.93 ต่อปี โดยเฉพาะใน 4 ปีสุดท้ายอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึง 37.15 ต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นอัตราการเพิ่มที่สูงเป็นประวัติการณ์ อัตราการขยายตัวของการนำเข้าเกิดจากผลพวงของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็วและไม่เป็นที่คาดหมายกันในปลายทศวรรษที่ 1980 อัตราการขยายตัวของการนำเข้าในปี 1988 เพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 53.53 ซึ่งนับว่าเป็นการขยายตัวที่สูงมาก (ดูตารางที่ 1) และเป็นที่น่าสังเกตว่าในปีเดียวกันนี้อัตราการขยายตัวของการส่งออกก็ได้เพิ่มขึ้นสูงสุดด้วย จากข้อมูลนี้อาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า การส่งออกของไทยจำเป็นต้องมีการนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบเป็นอย่างมาก (จะวิเคราะห์ต่อไปในบทความนี้) มิฉะนั้นแล้วแนวโน้มการนำเข้าส่วนเพิ่มต่อรายได้ของคนไทยย่อมจะต้องมีค่าสูงมากถ้าจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการขยายตัวของสินค้านำเข้าและสินค้าออกในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาทั้งหมดแล้วพบว่า มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างมากในช่วง 1987 เป็นต้นไปมากกว่าระยะเวลาช่วงแรกของการศึกษาซึ่งข้อสรุปข้างต้นน่าจะเป็นว่า การส่งออกของไทยในระยะหลังจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าทุน และวัตถุดิบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังไม่มีการเตรียมพร้อมในการผลิตสินค้าทุนและสินค้าวัตถุดิบทำให้จำเป็นต้องมีการนำเข้าเป็นอย่างมากถ้ามีการพิจารณาแนวโน้มของอัตราการขยายตัวที่ขจัดอัตราการขยายตัวที่ผันผวนมากระหว่างปีออกแล้วอัตราการขยายตัวของการนำเข้าของประเทศไทยจะอยู่ในระดับเฉลี่ยเพียงร้อยละ 11.84 ต่อปีเท่านั้น (ดูตารางที่ 13)และอัตราการขยายตัวนี้มีความใกล้เคียงกับอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกระหว่างของไทยอีกด้วย

ภาพรวมการขยายตัวของการส่งออกของประเทศไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ๆ สามสี่ประการคือ ประการแรก อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศผู้ซื้อโดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม ประการที่สอง ภาวะการผลิตของประเทศคู่แข่งขัน โดยเฉพาะประเทศที่ผลิตสินค้าทางด้านเกษตร ประการที่สาม

ภาวะการผลิตสินค้าทางด้านการเกษตรของประเทศผู้ซื้อประการสุดท้ายขึ้นอยู่กับการจัดระเบียบว่าด้วยการค้าเสรีของโลก

ประการแรก ถ้าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโลกและของประเทศอุตสาหกรรมเป็นตัวแปรที่สำคัญต่ออัตราการขยายตัวของการส่งออกสินค้าของประเทศไทยแล้วก็เป็นที่คาดว่าอัตราการขยายของการส่งออกสินค้าของไทย 3-4 ปีแรกของทศวรรษที่ 1990 จะเติบโตไม่น่าจะต่ำกว่าร้อยละ 16-17 ต่อปี ถ้าเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ กลุ่มอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย 2.79 ต่อปี ปีแรกของทศวรรษผ่านไปแล้ว อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมขยายตัวเพียง ร้อยละ 1.3 เท่านั้น และโดยการคาดคะเนของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) คาดว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศนี้จะขยายตัวประมาณร้อยละ 2.8 เป็นที่คาดต่อไปว่าอัตราการขยายตัวนี้จะไม่ลดลงในทางตรงกันข้ามกลับจะเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในปีต่อไป (ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ย โดยเฉพาะของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมค่อนข้างต่ำและมีแนวโน้มที่จะลดลงต่อไป เช่น อัตราดอกเบี้ยในสหรัฐอเมริกาขณะนี้ต่ำที่สุดในรอบ 20 ปี และไม่มีเหตุการณ์ที่ชี้ชัดว่าราคาน้ำมันมีแนวโน้มที่จะแพงขึ้น ในทางตรงกันข้ามกลับมีเหตุการณ์สนับสนุนว่า ราคาน้ำมันอาจจะลดต่อไปได้เล็กน้อย) และความผันผวนของเศรษฐกิจโลกมีลักษณะเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 1980 แล้ว นั่นหมายความว่า ในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1990 นี้ อัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยไม่ควรที่จะต่ำกว่าร้อยละ16 ต่อปี ในช่วงระยะ 4 ปีแรก ของทศวรรษที่ 1990 คาดกันว่าภาวะเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมจะฟื้นตัวได้อย่างเต็มที่ต้องหลังปี 1992 ไปแล้ว (ประเทศสหรัฐอเมริกาคาดคะเนอัตราความเจริญเติบโตในปี 1993 ไว้ร้อยละ 3) ถ้าการคาดคะเนดังกล่าวถูกต้องอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศเหล่านี้จะอยู่ประมาณร้อยละ 3-4 ต่อปี และมีระยะเวลาติดต่อกันไปประมาณ 3-4 ปี นั่นหมายความว่า อัตราการขยายตัวการส่งออกของไทยในช่วง 1993 - 1996 จะอยู่โดยเฉลี่ยร้อยละ 20-25 ต่อปี และในบางปีอาจสูงถึงร้อยละ 30 ดังเช่นที่เคยเป็นมาแล้วในทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเมื่ออัตราการขยายตัวของการค้าอยู่ในระดับนี้แล้ว ถ้านโยบายการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศดำเนินอย่างไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องแล้ว ความไม่มีเสถียรภาพทางด้านราคาก็อาจเกิดขึ้นได้อย่างไรก็ดีจากประสบการณ์ในทศวรรษที่อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกและของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่เกินร้อยละ 3 ต่อปี จะดำเนินติดต่อกันเป็นเวลาไม่เกิน 4 ปี ซึ่งหมายความว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในช่วง 3-4 ปีสุดท้ายของทศวรรษที่ 1990 จะชลอตัวลงนั่นย่อมจะทำให้อัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยจะกลับเข้าสู่ระดับร้อยละ 16-17 หรือต่ำกว่า ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าประเทศอุตสาหกรรมมีเศรษฐกิจที่ชลอตัวมากน้อยเพียงไร แต่ถ้าอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนน้อยกว่าในทศวรรษที่ผ่านมาและอยู่ในระดับต่ำกว่า ร้อยละ 2 ต่อปีแล้ว แนวโน้มอัตราการขยายตัวของการส่งออกจะอยู่ในระดับเฉลี่ยร้อยละ 11-12ต่อปีเท่านั้น

ประการที่สองในทศวรรษที่ผ่านมาบางปีที่ภาวะการส่งออกสินค้าจากภาคเกษตรกรรมของไทยได้รับผลพวงอันเนื่องมาจากการเกิดอุทกภัย หรือฝนแล้งของประเทศผู้ส่งออกที่เป็นคู่แข่งขัน เช่นปี 1988 และ 1989

และถ้าสินค้าออกไทยส่วนใหญ่ยังพึ่งการส่งออกของสินค้าจากภาคเกษตรกรรมอยู่ ดังนั้นอัตราการขยายตัวของการส่งออกก็จะเพิ่มขึ้นทันทีเมื่อประเทศคู่แข่งเหล่านี้ได้รับผลเสียหายจากการผลิต อย่างไรก็ดีอัตราการขยายตัวของการส่งออกอันเนื่องจากปัจจัยที่กล่าวมานี้ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดเดาได้และอาจมีผลทำให้อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นมากกว่าระดับเฉลี่ยและอัตราการขยายตัวนี้มักจะเกิดจากผลของการเพิ่มขึ้นของปริมาณการส่งออกมากกว่าการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้า

ประการที่สามซึ่งมีส่วนคล้ายกับปัจจัยประการที่สองอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกในบางปีของไทยเกิดจากความล้มเหลวของการผลิตสินค้าทางด้านการเกษตรของบางประเทศที่ไม่พยายามพึ่งพิงการนำเข้าในปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศพยายามผลิตอาหารภายในประเทศเพื่อลดการพึ่งพิงจากการนำเข้า ทั้ง ๆ ที่หลายประเทศไม่มีศักยภาพที่ดีพอจะทำอย่างนี้ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการให้เงินอุดหนุนทางภาคการเกษตรของหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตก เป็นต้น และหลาย ๆ ประเทศในเอเชียที่พยายามพัฒนาการเกษตรเพื่อลดการพึ่งพิงแต่ประเทศเหล่านี้มักจะมีภัยธรรมชาติที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น ฟิลิปปินส์ อินเดีย และอินโดนีเซีย เป็นต้น เมื่อภาวะความล้มเหลวของการผลิตที่เกิดจากภัยธรรมชาติ (เป็นความโชคดีของประเทศไทยที่มีภัยประเภทนี้ไม่มากนัก และไม่รุนแรง) ทำให้มีความจำเป็นต้องนำเข้าจากประเทศไทยทำให้อัตราการขยายตัวของการส่งออกในบางปีสูงเกินกว่าปกติและไทยก็ได้ผลประโยชน์จากเหตุการณ์เหล่านี้หลายครั้งในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา อัตราการขยายตัวอันเกิดจากปัจจัยที่กล่าวนี้ก็เป็นสิ่งที่มิสามารถคาดเดาได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ดีเราก็ไม่ควรที่จะพึ่งหวังจากเหตุการณ์เหล่านี้มากนัก

ประการที่สี่ การค้าระหว่างประเทศของโลกในอนาคตจะถูกจัดระเบียบไปในลักษณะใดนั้น ข้อตกลงว่าด้วยการค้าและศุลกากร (GATT) ในรอบอุรุกวัยย่อมมีความสำคัญอย่างมากถ้าการเจรจาระเบียบการค้าเสรีไม่ประสบความสำเร็จในรอบนี้ แนวโน้มลัทธิการกีดกันทางการค้าและการคุ้มกันผู้ผลิตภายในประเทศก็จะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นการรวมตัวกันเป็นเขตการค้าเสรีเฉพาะกลุ่มก็จะขยายตัวออกมากขึ้น และเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นจริงและประเทศไทยซึ่งไม่มีการเตรียมพร้อมในการรับปัญหาดังกล่าว อัตราการขยายตัวของการค้าในทศวรรษที่ 1990 นี้อาจจะต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย คือ ร้อยละ 16-17 ต่อปีก็ได้สิ่งที่ประเทศไทยควรเร่งพัฒนา คือ การขยายอำนาจซื้อของผู้บริโภคภายในประเทศ ควรหาตลาดหรือประเทศคู่ค้าที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ควรพัฒนาเพิ่มประเภทสินค้าออกที่สำคัญ ๆ มากขึ้น หาทางลดการนำเข้าของสินค้าที่เป็นวัตถุดิบลง และต้นทุนการผลิตลง พร้อมกันนี้ควรหาทางเปิดการค้าในกลุ่มประเทศอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น และในอนาคตประเทศไทยจะต้องผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ให้ได้ ซึ่งเป็นที่เชื่อว่าไทยจะได้ประโยชน์ขึ้นมากจากการรวมตัวนี้ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันการค้าในกลุ่มประเทศเหล่านี้ด้วยกันเองยังต่ำอยู่มากการมี AFTA หมายถึงประเทศไทยจะมีผู้ซื้อจำนวนมากกว่า 300 ล้านคนแทนที่จะเป็นเพียง 56 ล้านคน

ภาพรวมการนำเข้าในทศวรรษที่ 1990 อัตราการขยายตัวของการนำเข้าไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้

ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ประการแรกขึ้นอยู่กับอัตราการขยายตัวของการส่งออกดังที่ปรากฏในระยะปลายทศวรรษที่ 1980 เพราะการขาดแคลนสินค้าทุนและวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าออก ประการที่สองย่อมขึ้นอยู่กับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังเช่น ในช่วงปี 1988-1990 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเกินร้อยละ 10 ต่อปีติดต่อกัน 3 ปี มีผลทำให้อัตราการขยายตัวของการนำสินค้าเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.70 ต่อปี

จากข้อมูลอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยในช่วงระยะเวลา 1981-1990 ถึงแม้ว่าจะมีอัตราเฉลี่ยต่อปีถึงร้อยละ 17.67 ก็ตาม อัตราเฉลี่ยที่สูงนี้เป็นผลมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการนำเข้าในปี 1987-1990 มิฉะนั้นแล้ว อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าน่าจะต่ำกว่าที่เป็นอยู่แล้วในอดีต ทั้งนี้เพราะข้อมูลอัตราการขยายตัวของการนำเข้าใน 5 ปีแรกของระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในระดับเพียงร้อยละ 6.40 ต่อปีโดยเฉลี่ยเท่านั้น ยิ่งกว่านี้อัตราการขยายตัวของการนำเข้าของแนวโน้มระยะยาวมีค่าเพียงร้อยละ11.84 ต่อปีเท่านั้น (ดูตารางที่ 13) เป็นที่คาดกันว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้ คงจะไม่ร้อนแรงดังที่เป็นมาแล้วในปลายทศวรรษที่ 1980 ดังนั้นก็น่าจะเชื่อได้ว่าอัตราการขยายตัวของการนำเข้าโดยเฉลี่ยในทศวรรษที่ 1990 น่าที่จะต่ำกว่าร้อยละ 17 ต่อปี อัตราการขยายตัวของการนำเข้านี้ ในระยะแรกของทศวรรษที่ 1990 นี้ อัตราที่ขยายตัวของการนำเข้าน่าจะมีแนวโน้มที่จะลดลง ทั้งนี้เพราะผลพวงจากการนำเข้าของสินค้าทุนอย่างมากในปลายทศวรรษที่ 1990 ทำให้อุตสาหกรรมการส่งออกของไทยควรมีประสิทธิภาพส่วนเกินเหลืออยู่ ดังนั้นอัตราการนำเข้าของสินค้าทุนจะชลอตัวลงถ้าเป็นไปตามที่นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้คาดกันไว้ว่าเศรษฐกิจไทยจะกลับมารุ่งโรจน์อีกครั้งหนึ่งในปี 1993 ถ้าข้อสันนิษฐานนี้ถูกต้องอัตราการขยายตัวของการนำเข้าอาจจะเพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 20 ต่อปี ในช่วง 1994-1996 และหลังจากนั้นอัตราการขยายตัวก็น่าจะลดลงตามภาวะเศรษฐกิจที่ชลอตัวลง

๓. ลักษณะการกระจุกตัวของการค้าระหว่างประเทศของไทยในช่วงปี 1981-1990

จากผลการคำนวณดัชนีการกระจุกตัวของการส่งออกจำแนกตามประเทศคู่ค้า (Geographic Concentration Index : GCI) ทั้งหมด 25 ประเทศที่สำคัญ พบว่า ค่า GCI มีแนวโน้มที่สูงขึ้นเล็กน้อยจาก 29.03 ในปี 1981 เป็น 33.94 ในปี 1990 (ดูตารางที่"4) จากข้อมูลระหว่างปี 1981-1990 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมิได้กระจายการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศคู่ค้าทั้ง 25 ประเทศ ในลักษณะที่เท่าเทียมกันมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม แนวโน้มการส่งออกกลับมีทิศทางที่จะอาศัยประเทศคู่ค้าที่สำคัญมากขึ้นเล็กน้อย (GCI มีค่าเพิ่มขึ้น) ซึ่งเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะเน้นการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ๆ มากขึ้นในปลายทศวรรษที่ 1980 ข้อสรุปนี้ได้รับการยืนยันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อนำค่าของ GCI ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ 15 ประเทศแรกมาพิจารณา (ดูตารางที่ 5) ค่า GCI กลับมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจาก 25.90 ในปี 1981 มาเป็น 31.19 ในปี 1990 ดังนั้นถ้าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงก็เป็นที่คาดการณ์ได้ว่า ในทศวรรษที่ 1990 นี้การส่งออกของไทยก็ยังต้องอาศัย

ประเทศคู่ค้าหลักหรือคู่ค้าเดิม และแนวโน้มการพึ่งพิงตลาดหลักเหล่านี้จะมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกของประเทศคู่ค้าต่าง ๆ ต่อมูลค่าการส่งออกทั้งหมด (ดูตารางที่ 6) พบว่า ในช่วง 1981-1990 สัดส่วนนี้ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนักสำหรับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น ฮ่องกง สิงคโปร์ เยอรมนี และญี่ปุ่น ส่วนประเทศคู่ค้าเช่น มาเลเซีย เนเธอร์แลนด์ และอินโดนีเซีย สัดส่วนมูลค่าการส่งออกต่อมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศทั้งสามลดลงอย่างมาก สำหรับประเทศมาเลเซียลดลงจากร้อยละ 4.55 ในปี 1981 เหลือเพียงร้อยละ 2.49 ในปี 1990 และสำหรับประเทศเนเธอร์แลนด์ลดลงจากร้อยละ 12.21 ในปี 1981 เหลือเพียงร้อยละ 4.83 ในปี 1990 สำหรับประเทศคู่ค้าสำคัญที่มีบทบาทมากยิ่งขึ้น คงจะหนีประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ กล่าวคือ มีสัดส่วนการส่งออกไปยังตลาดนี้จากร้อยละ 12.94 ในปี 1981 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 22.66 ในปี 1990 แนวโน้มที่เด่นชัดของประเทศคู่ค้าที่มีลักษณะคล้ายสหรัฐอเมริกาน่าที่จะเป็นประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และแคนนาดา เป็นต้น ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ต่อการส่งออกของไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะประเทศในกลุ่มประเทศยุโรปเหล่านี้มีอำนาจซื้อสูง อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่จะได้รับนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายการค้าของประเทศเหล่านี้ด้วย สำหรับกลุ่มประเทศคู่ค้าในแถบยุโรปเป็นที่แน่ชัดว่า ในปี 1992 นี้ได้กลายเป็นกลุ่มยุโรปตลาดเดียว (European SingleMarket) แล้วเป็นที่เชื่อว่าประเภทสินค้าออกที่มีคุณภาพสูงจะสามารถขยายตัวในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกนี้ได้มากขึ้นส่วนประเภทสินค้าที่มีคุณภาพต่ำจะประสบภาวะการแข่งขันมากยิ่งขึ้นและจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลง

อย่างไรก็ดีถ้าจะมีการพิจารณาสถานการณ์ทางการค้าของโลกในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น แนวโน้มการเปิดประเทศเพื่อการค้าของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก การเปลี่ยนแปลงในประเทศรัสเซีย การรวมตัวของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกเพื่อเป็นยุโรปตลาดเดียว และการเปิดประเทศของกลุ่มประเทศในอินโดจีน รวมทั้งการเปิดการค้าเสรีในกลุ่มอาเซียน ย่อมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการค้าของไทยได้บ้าง ถ้าการเจรจาว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร (GATT) ในรอบอุรุกวัยทำได้สำเร็จ การกระจายการส่งออกของไทยในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกอาจทำได้ดีกว่าปัจจุบัน (ในขณะนี้ประเทศไทยอาศัยการค้ากับประเทศเนเธอร์แลนด์เยอรมันนีเป็นหลัก) การเปิดการค้ากับกลุ่มประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก และกลุ่มประเทศอินโดจีนย่อมเปิดโอกาสให้ไทยเบี่ยงเบนการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศเหล่านี้ได้มากยิ่งขึ้นซึ่งในขณะนี้มีน้อยมาก ดังนั้น ถึงแม้ว่าค่า GCI ของการส่งสินค้าออกในช่วง 1981-1990 จะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่จากสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงในขณะนี้ อาจกล่าวได้ว่าการส่งออกสินค้าของประเทศไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้ น่าที่จะกระจายออกไประหว่างประเทศคู่ค้าขนาดใหญ่และเล็กได้ดีกว่าที่ผ่านมา และกระจายไปสู่กลุ่มประเทศในยุโรปทั้งหมดได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จากผลการคำนวณดัชนีวัดความกระจุกตัวของการค้าส่งออกของไทยจำแนกตามประเภทสินค้า (Commodity Concentration Index : CCI) ทั้งหมด 29 ประเภท (ดูตารางที่ 7)พบว่าในช่วงปี 1981 ถึงปี 1983 ค่า CCI มีแนวโน้มที่จะลดลงเล็กน้อย และหลังจากปี 1984 ถึงปี 1990 ค่า CCI กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ลักษณะของการเพิ่มขึ้นไม่ค่อยเด่นชัดมากนัก ยกเว้นปี 1990 ในลักษณะดังกล่าวนี้ น่าที่จะเกิดจากการที่

สินค้าส่งออกของไทยได้กระจายไปสู่สินค้าที่ไม่ค่อยสำคัญในอดีตเพิ่มขึ้นบ้าง แต่ช่วงท้ายของระยะเวลาศึกษานี้ สินค้าบางประเภทกลับมีลักษณะที่โดดเด่นมากขึ้นในการส่งออกทำให้ผลของ CCI ในช่วงท้ายกลับมีค่าสูงขึ้น อย่างไรก็ดีถ้าจะพิจารณาผลการคำนวณ CCI ของสินค้าออกที่สำคัญที่สุด 15 ประเภทแรกของไทยในช่วงปี 1981 1990 นี้ พบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ และเห็นได้ชัด (ดูตารางที่ 8) โดยลดจาก 25.79 ในปี 1981 เหลือเพียง 18.22 ในปี 1990 จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงของค่า CCI แสดงให้เห็นว่าในระหว่างสินค้าส่งออก 15 รายการที่สำคัญนี้ ได้กระจายการกระจุกตัวออกในลักษณะให้ความสำคัญต่อสินค้าทุกประเภทเท่าเทียมกัน มากยิ่งขึ้นสินค้าเกษตรทั้งหลายที่มีความสำคัญต่อการส่งออกของไทยอย่างมากได้ลดความสำคัญลงโดยเปรียบเทียบลง ส่วนสินค้าประเภทอาหารทะเลกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง รองเท้า กลับมีความสำคัญโดยเปรียบเทียบมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกต่อข้อมูลการส่งออกทั้งหมดของสินค้าแต่ละชนิดในช่วงปี 1981-1990 (ดูตารางที่ 9) พบว่า ข้าว มันสำปะหลัง ยาง ข้าวโพด ซึ่งเป็นสินค้าออกเกษตรที่สำคัญสี่อันดับแรกของไทยในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 นี้ กลับมีบทบาทลดลงอย่างมากในปลายทศวรรษที่ 1980 นี้ เช่น กรณีของข้าวลดลงจากร้อยละ 17.23 ในปี 1981 เหลือเพียงร้อยละ 4.71 ในปี 1990 กรณีของมันสำปะหลังลดลงจากร้อยละ 10.75 ในปี 1981 เหลือเพียง 3.92 ในปี 1990 เท่านั้น และในกรณีของข้าวโพดลดลงจากร้อยละ 5.46 ในปี 1981 เหลือเพียงร้อยละ 0.7 ในปี 1990 ถ้าจะดูข้อมูลมูลค่าการส่งออกของสินค้าการเกษตรของไทยโดยภาพรวมแล้วไม่ลดน้อยลงเลย แต่สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกของสินค้าเหล่านี้ต่อมูลค่าส่งออกทั้งหมดกลับลดลง ย่อมแสดงให้เห็นบทบาทของสินค้าประเภทอื่นได้ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นสินค้าที่มีความโดดเด่นมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ก็คือผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า รองเท้า อาหารกระป๋องโดยเฉพาะปลา อัญมณี ดอกไม้เทียม ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเฟอร์นิเจอร์ และชิ้นส่วน เป็นต้น

จากข้อมูลของชนิดสินค้าออกของไทยในช่วง 1981-1990 นี้ ก็เป็นที่คาดหมายว่าในทศวรรษที่ 1990 นี้ สินค้าออกทางด้านเกษตรของไทยคงมีอัตราการขยายตัวที่ช้าลง หรืออาจลดลงด้วยซ้ำไป สำหรับสินค้าบางประเภท เช่นมันสำปะหลัง ส่วนสินค้าแปรรูปภาคกสิกรรม เช่น อาหารกระป๋อง แผงวงจรไฟฟ้า อัญมณีและเครื่องประดับ และเครื่องใช้ในครัวเรือน รองเท้าก็จะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ถ้าพิจารณาจากแนวโน้มของค่า CCI ของประเทศไทย ในช่วงปี 1981-1990 นับได้ว่ามีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ดี กล่าวมีประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเภทสินค้าเพื่อการส่งออกได้มากยิ่งขึ้นและมีการกระจายความสำคัญของสินค้าแต่ละประเภทให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นซึ่งจะมีผลดีต่อเสถียรภาพการส่งออกของไทยในระยะยาวเป็นอันมาก

4.ตลาดที่สำคัญสำหรับสินค้าออกของไทยในช่วง 1981-1990 และทศวรรษที่ 1990

จากค่า GCI ที่กล่าวมาแล้วว่า ไม่ว่า GCI จะจำแนกตามประเทศคู่ค้าทั้งหมดหรือจำแนกตามประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด 15 ประเทศก็ตาม (ดูตารางที่ 4 และ 5) พบว่าค่า GCI มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจาก 25.90 ในปี 1981 มาเป็น 31.19 ในปี 1990 ค่า GCI มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอซึ่งแสดงให้เห็นว่า การส่งออกของไทยมี

แนวโน้มที่จะพึ่งพาตลาดใหญ่ ๆ ไม่กี่ประเทศมากยิ่งขึ้นการกระจายสินค้าออกไปสู่ประเทศคู่ค้าขนาดเล็กหรือที่ยังไม่สำคัญยังเห็นไม่เด่นชัดในช่วงเวลาที่ศึกษา ดังนั้นสินค้าออกของไทยมักมีการกระจุกตัวอยู่กับบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ และฮ่องกง เป็นต้น จากข้อมูลในตารางที่ 6 พบว่าในปี 1981-1990 มูลค่าสินค้าออกของไทยโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 53.29 ได้ส่งไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด 5 ประเทศเท่านั้น กล่าวคือร้อยละ 17.84 ถูกส่งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 14.87 ถูกส่งไปประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 8.24 ถูกส่งออกไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ ร้อยละ7.96 ถูกส่งไปยังประเทศสิงคโปร์ และอีกร้อยละ 4.37 ถูกส่งไปยังประเทศฮ่องกงและถ้าพิจารณาประเทศคู่ค้าที่สำคัญ 10 อันดับแรกแล้วพบว่าร้อยละ 69.12 ของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมดถูกส่งไปยังประเทศเหล่านี้ และประเทศที่มีมูลค่าการนำเข้าจากประเทศไทยเกินร้อยละ 2 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทย มีเพียง 11 ประเทศไทยเท่านั้น

ประเทศคู่ค้าที่สำคัญลำดับแรกของไทย คือสหรัฐอเมริกา ในอดีตประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยแต่ในช่วงเวลาที่ศึกษาบทบาทของสหรัฐอเมริกาที่มีความสำคัญในฐานะประเทศคู่ค้าต่อไทยเป็นลำดับแรกนี้ได้เริ่มต้นในปี 1984 และเป็นประเทศที่คาดว่าจะมีบทบาทที่สำคัญนี้ต่อไป ในช่วงสี่ปีแรกของระยะเวลาที่ทำการศึกษา (1981-1984) สหรัฐเมริกาเป็นตลาดที่มีความสำคัญเป็นลำดับที่สองรองจากประเทศญี่ปุ่น สาเหตุที่ทำให้สหรัฐอเมริกากลายเป็นตลาดที่สำคัญที่สุดของไทยคงเป็นเพราะประเทศสหรัฐให้สิทธิพิเศษทางด้านศุลกากร (GSP) กับสินค้าของไทยหลายรายการ และประกอบกับสหรัฐอเมริกายึดนโยบายการค้าเสรี และกีดกันสินค้านำเข้าจากไทยน้อยกว่าประเทศญี่ปุ่นนั่นเอง ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาอัตราการขยายตัวของการส่งสินค้าออกไปสู่สหรัฐอเมริกาได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 23.77 ต่อปี โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 1988 กล่าวคือ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 45.11 ส่วนอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นต่ำสุดในปี 1982 กล่าวคือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.34 เท่านั้น (ดูตารางที่ 10) เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการขยายตัวการส่งออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกามีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ซึ่งไม่น่าจะเป็นผลดีต่อประเทศไทยในระยะยาวเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศสหรัฐอเมริกากำลังประสบกับปัญหาการค้าขาดดุลเป็นอย่างมาก ทำให้ระยะหลังสหรัฐอเมริกาได้ตัด GSP สำหรับสินค้าออกของไทยหลายรายการ และได้ออกกฎหมายทางการค้าหลายฉบับที่มีผลลบต่อการส่งออกของไทย เป็นที่คาดกันว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้ อาจจะมีอัตราการขยายตัวเร็วไม่เท่ากับอัตราการขยายตัวในทศวรรษที่ผ่านมา กล่าวคืออาจต่ำกว่าร้อยละ 23 ต่อปี แต่ด้วยเหตุผลที่ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่แข็งแรง อำนาจซื้อของประชาชนสูงเป็นตลาดที่ใหญ่ และเป็นประเทศที่เชื่อประโยชน์ของการค้าเสรี ทำให้เป็นที่เชื่อได้ว่า อัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาถึงแม้ว่าจะไม่เพิ่มสูงขึ้นแต่ก็คงจะลดลงไม่มากนัก อย่างไรก็ดีสินค้าออกของไทยเกือบร้อยละ 20 ส่งไปเพียงตลาดเดียวนี้จะไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยมากนักถ้าภาวะเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาไม่มีเสถียรภาพ และจะเป็นประโยชน์ต่อไทยมากกว่าถ้าประเทศไทยสามารถลดอัตราการพึ่งพิงนี้ลงไปได้บ้าง

ประเทศคู่ค้าที่สำคัญเป็นอันดับสองของไทย คือญี่ปุ่น ช่วง 3 ปีแรกของทศวรรษที่ 1980 ประเทศไทยยังส่งสินค้าออกไปประเทศญี่ปุ่นเป็นอันดับแรก แต่หลังจากปี 1983 เป็นต้นมาตลาดญี่ปุ่นมีความสำคัญรอง

จากสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ดีประเทศญี่ปุ่นได้นำเข้าสินค้าไทยในสัดส่วน โดยเฉลี่ยร้อยละ 14.87 ของสินค้าออกของไทยทั้งหมด (ดูตารางที่ 6) และสัดส่วนนี้ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนักระหว่างปี 1981-1990 กล่าวคือ เปลี่ยนแปลงระหว่างร้อยละ 13.00 ถึง 17.20 เท่านั้น ถ้ามีการพิจารณาอัตราการขยายตัวของสินค้าออกของไทยไปยังประเทศญี่ปุ่นแล้วพบว่าในช่วง 3-4 ปีแรกของทศวรรษที่ 1980 มีอัตราการขยายตัวที่ค่อนข้างตกต่ำมากแต่อัตราการขยายตัวนี้เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และมีอัตราเพิ่มที่สูงสุดในปี 1988 กล่าวคือ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 44.40 ต่อปี (ดูตารางที่ 10) ประเทศญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่แข็งแรง อำนาจซื้อของประชาชนสูง ทำให้ตลาดญี่ปุ่นมีศักยภาพสูงสำหรับสินค้าออกของไทย แต่อย่างไรก็ดี สินค้าที่จะส่งเข้าประเทศญี่ปุ่นได้ต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูงซึ่งเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของสินค้าไทยในอดีต ในปัจจุบันสินค้าออกของไทยได้รับการพัฒนาทางด้านคุณภาพสูงขึ้นมากแล้ว และสามารถที่จะแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่นได้ดีมากขึ้น ดังนั้นเป็นที่เชื่อกันว่าในทศวรรษที่ 1990 นี้ อัตราการขยายตัวของสินค้าออกไทยไปยังประเทศญี่ปุ่นไม่ควรที่จะต่ำกว่าทศวรรษที่ผ่านมาและกลับเชื่อว่าจะมีอัตราเพิ่มมากขึ้น และโอกาสที่ประเทศญี่ปุ่นจะกลับมาเป็นตลาดที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งในอนาคตมีสูงมาก ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นอยู่อย่างมาก ในปี 1990ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นถึง 157,755 ล้านบาท หรือร้อยละ 61.95 ของดุลการค้าขาดดุลทั้งหมด (ดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 8) ซึ่งไทยคงจะต้องผลักดันให้เกิดการค้าในลักษณะที่เท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น ถ้าประเทศไทยทำได้สำเร็จตลาดญี่ปุ่นน่าจะเป็นตลาดที่ยังมีศักยภาพสูงสำหรับสินค้าออกของไทยต่อไป

ประเทศคู่ค้าอันดับที่สามของไทย คือประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นประเทศนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยเกือบทั้งหมดซึ่งมีมูลค่ามากกว่าสองหมื่นล้านต่อปี ทำให้สัดส่วนของมูลค่าสินค้าออกของไทยไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ต่อมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดของไทยโดยเฉลี่ยร้อยละ8.24 ต่อปี อย่างไรก็ดีอัตราการขยายตัวของการส่งสินค้าของไทยไปยังตลาดเนเธอร์แลนด์ในช่วง 1981-1990 มีอัตราเฉลี่ยต่อปีเพียงร้อยละ 6.15 เท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าต่ำมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะมูลค่าการส่งออกสินค้าออกของไทยไปสู่ตลาดเนเธอร์แลนด์นี้ค่อนข้างที่จะผันผวนมากกล่าวคือ บางปีมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก เช่น ปี 1983 มูลค่าส่งออกลดลงจากปีก่อนถึงร้อยละ 24.41 และปี 1985 มูลค่าส่งออกลดลงจากปีก่อนถึงร้อยละ 21.18 เป็นต้น (ดูตารางที่ 10) สาเหตุของความผันผวนของมูลค่าการส่งออกของไทยไปประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นเพราะประเทศไทยพึ่งพิงสินค้าหลักเพียงประเภทเดียวเท่านั้น คือผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ดังนั้นเมื่อปีใดเกิดปัญหาการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง หรือราคามันสำปะหลังตกต่ำ อัตราขยายตัวของมูลค่าส่งออกของไทยไปสู่ตลาดเนเธอร์แลนด์ก็จะลดลงทันที

สิงคโปร์ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งกลุ่ม ASEAN และมีบทบาทต่อไทยในฐานะที่เป็นตลาด สำหรับสินค้าออกของไทยอันดับที่สี่ สัดส่วนของมูลค่าสินค้าออกไปยังประเทศสิงคโปร์ต่อมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดอยู่ในระดับโดยเฉลี่ยร้อยละ 7.96 ต่อปี อัตราการขยายตัวของสินค้าออกของไทยไป ยังตลาดสิงคโปร์เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 ต่อปีโดยเฉลี่ยในช่วง 1981-1990 ถ้าจะพิจารณาถึงเสถียรภาพในการส่งออกแล้วตลาดสิงคโปร์ถือได้ว่าเป็นตลาดที่มีเสถียรภาพพอสมควร กล่าวคือมีอัตราการ ขยายตัวค่อนข้างสม่ำเสมอ และเปลี่ยน

แปลงไม่รุนแรงมากนัก อย่างไรก็ดี อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าออกไปยังตลาดสิงคโปร์มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วง 1986-1990 เหตุผลที่อัตราการขยายตัวของการส่งออกไทยในตลาดสิงคโปร์ลดลงเป็นเพราะเกิดจากเศรษฐกิจที่ชะลอตัวของสิงคโปร์ ถ้าจะมองถึงศักยภาพในฐานะที่เป็นตลาดสินค้าออกของไทยแล้ว ก็นับว่าเป็นตลาดที่มีศักยภาพในอนาคตไม่สูงมากนัก ทั้งนี้เพราะประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก รายได้จากการส่งออกส่วนใหญ่มากจากการแปรรูปสินค้า โดยนำวัตถุดิบจากต่างประเทศและนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการส่งออก แนวโน้มการส่งออกของไทยก็จะมีทิศทางคล้ายกับประเทศสิงคโปร์มากขึ้น ดังนั้นการส่งสินค้าประเภทวัตถุดิบไปยังสิงคโปร์ก็จะมีแนวโน้มลดลง

ประเทศที่นำสินค้าเข้าจากไทยที่สำคัญเป็นอันดับที่ 5 คือ ประเทศฮ่องกง ในช่วงปี1981-1990 สัดส่วนของมูลค่าสินค้าออกที่ส่งไปประเทศฮ่องกงต่อมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด โดยเฉลี่ยร้อยละ 4.37 ต่อปี (ดูตารางที่ 6) โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 15.75 ต่อปี (ดูตารางที่ 10) ช่วงระยะเวลาที่ศึกษานี้ อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าออกเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี1988 กล่าวคือ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 43.07 (ซึ่งมีอัตราการขยายตัวใกล้เคียงกับประเทศญี่ปุ่นมาก) ส่วนอัตราการขยายตัวต่ำสุดในปี 1982 กล่าวคือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 7.95 เท่านั้น

ประเทศฮ่องกงมีลักษณะที่คล้ายกับประเทศสิงคโปร์มากถ้าจะพิจารณาในฐานะที่เป็นตลาดสินค้าออกของไทย กล่าวคือ เป็นประเทศที่มีอำนาจซื้ออยู่ในระดับสูงแต่มีจำนวนประชากรน้อย และสินค้าที่นำเข้าจากไทยส่วนใหญ่เป็นพวกสินค้าทางการเกษตร โดยเฉพาะผลไม้และข้าวและสินค้าที่มีการแปรรูปบ้าง โดยเฉพาะสินค้ากลุ่มประเภทอาหารสินค้าออกอีกสองกลุ่มที่เริ่มมีบทบาทในตลาดฮ่องกงมากยิ่งขึ้นคือ ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า และแผงวงจรไฟฟ้าสำหรับตลาดฮ่องกงในฐานะที่เป็นประเทศคู่ค้าย่อมไม่ค่อยแน่นอนในระยะยาวทั้งนี้เพราะในปี 1997 ประเทศฮ่องกงจำต้องผนวกเข้ากับประเทศจีนซึ่งในตอนนั้นไม่มีใครสามารถคาดการณ์ได้ว่า การค้าระหว่างไทยและฮ่องกงจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพราะประเทศจีนคงต้องใช้ฮ่องกงเป็นด่านสำหรับส่งสินค้าออกและสินค้าส่วนใหญ่น่าที่จะแข่งขันกับสินค้าไทยมากกว่า

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประเทศคู่ค้าที่สำคัญในระยะแรกของทศวรรษที่ 1990 นี้คงจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นก็ยังเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญอันดับที่หนึ่งและสองตามลำดับ สัดส่วนมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาอาจจะลดลงบ้างเล็กน้อย ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศญี่ปุ่นสัดส่วนมูลค่าการส่งออกน่าที่จะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นได้ สำหรับประเทศเนเธอร์แลนด์ก็จะมีบทบาทลดลงในฐานะการนำเข้ามันสำปะหลังจากไทย อย่างไรก็ดีประเทศเนเธอร์แลนด์นี้ก็จะกลายเป็นประตูสำคัญของไทยในการที่จะส่งสินค้าใหม่ ๆ เข้าไปยังตลาดยุโรปเดี่ยวซึ่งเริ่มต้นจากปี 1992 นี้ ดังนั้นประเทศคู่ค้าในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกจะมีความสำคัญต่อสินค้าออกของไทยมากขึ้นในครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1990 นี้อย่างแน่นอน ตลาดสินค้าออกของไทยในอนาคตจะมีความสำคัญมากขึ้นในภาคพื้นยุโรปนี้เห็นจะได้แก่ ประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออกซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มในค่ายสังคมนิยมมาก่อนประเทศเหล่านี้ได้เริ่มเปิดประเทศและยึดนโยบายการค้าเสรีมากขึ้น ดังนั้นสินค้าออกของไทยโดยเฉพาะกลุ่มอาหารกระป๋อง รองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะมีศักยภาพสูงในตลาดเหล่านี้ ดัง

นั้นในทศวรรษที่ 1990 นี้ กลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกจะเป็นตลาดสินค้าออกของไทยที่มีความสำคัญเด่นชัดมากขึ้น สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียน และอินโดจีนนั้น ในระยะแรกของทศวรรษที่ 1990 นี้ คงจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนักสำหรับอัตราการขยายตัวของการส่งออกอาจจะสูงขึ้นบ้างสำหรับกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะเวียตนามและเขมร ในระยะแรกนี้ ประเทศเหล่านี้มีความสำคัญต่อไทยในฐานะเป็นแหล่งวัตถุดิบของอุตสาหกรรมหลาย ๆ ประเภทของไทย และแหล่งการลงทุนหรือเปลี่ยนฐานการผลิตของไทยมากกว่า อย่างไรก็ดี เมื่อประเทศในกลุ่มอินโดจีนมีระดับการพัฒนาที่ดีขึ้นในช่วงหลังของทศวรรษที่ 1990 และประเทศในกลุ่มอาเซียนจะกลายเป็นเขตการค้าเสรีตามที่รัฐบาลไทยเสนอแล้ว ประเทศทั้งที่อยู่ในอาเซียนและในแถบอินโดจีนก็จะกลายเป็นตลาดสินค้าออกที่สำคัญของไทยอย่างแน่นอน

5.โครงสร้างการนำเข้าสินค้าของประเทศไทยในช่วง 1981-1990 และในทศวรรษที่ 1990

โครงสร้างการนำเข้าของสินค้าจำแนกตามกลุ่มสินค้าพบว่าในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาสัดส่วนการนำเข้าของสินค้าประเภทเครื่องจักร (Machinery) มีสัดส่วนสูงสุด กล่าวคือโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 31.70 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (Manufactured Goods) มีสัดส่วนร้อยละ 18.54 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมด (ดูตารางที่ 11)แนวโน้มของสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าต่อมูลค่าสินค้านำเข้าทั้งหมดของสินค้าทั้งสองประเภทนี้มีลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ มีแนวโน้มที่สูงขึ้น ในกรณีของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้านี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15.92 ในปี 1981 มาเป็นร้อยละ 22.81 ในปี 1990 ส่วนกรณีของกลุ่มสินค้าเครื่องจักรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.09 ในปี 1981 มาเป็นร้อยละ 41.24 ในปี 1990 เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงปี 1988 ถึง 1990 ซึ่งเป็นระยะที่ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเกินร้อยละ 10 ต่อปี สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าเครื่องจักรนี้อยู่ในระดับสูงมาก กล่าวคือ อยู่ในระดับเฉลี่ยถึงร้อยละ 40 ต่อปี ถ้าพิจารณาในด้านอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าของสินค้าทั้งสองประเภทนี้ดูบ้าง พบว่ามีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าโดยเฉลี่ยแล้วมีค่าใกล้เคียงกัน กล่าวคือ อยู่ในระดับร้อยละ 23.32 ต่อปี สำหรับสินค้าประเภทอุตสาหกรรมและร้อยละ 26.28 ต่อปีสำหรับสินค้าประเภทเครื่องจักร และลักษณะของอัตราการขยายตัวปีต่อปีของสินค้าทั้งสองประเภทนี้มีความผันผวนค่อนข้างมาก (ดูตารางที่ 12)

สำหรับสินค้าที่มีสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าลดลง คือกลุ่มสินค้าประเภทแร่ธาตุ เชื้อเพลิง และน้ำมันหล่อลื่น ซึ่งมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 30.04 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดในปี 1981 เหลือเพียง 7.57 ในปี 1988 และร้อยละ 9.28 ในปี 1990 (ดูตารางที่ 11) สัดส่วนนี้ลดลงมากกว่า 3 เท่าตัวภายใน 10 ปี ถ้าพิจารณาอัตราการขยายตัวของมูลค่านำเข้าของกลุ่มสินค้านี้ดูบ้างพบว่ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบการนำเข้าของกลุ่มอื่น ๆ กล่าวคือ โดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 6.34 ต่อปี ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อัตราการขยายตัวและสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าของสินค้ากลุ่มนี้มีค่าต่ำที่สุดน่าจะเกิดจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ลดลงเรื่อยมาตั้งแต่ช่วงกลางของทศวรรษที่ 1980 อย่างไรก็ดีถ้ามีการพิจารณาปริมาณการนำเข้าของสินค้าในกลุ่มนี้แล้วกลับพบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่ง

ถ้าปริมาณการนำเข้าของสินค้าในกลุ่มนี้ไม่เพิ่มขึ้นในลักษณะนี้แล้วอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าของสินค้าในกลุ่มนี้น่าจะต่ำกว่านี้มาก

สำหรับสินค้าในกลุ่มอาหาร (Food) และวัตถุดิบต่าง ๆ (Crude Materials) มี สัดส่วนการนำเข้าในช่วงปี 1981-1990 ค่อนข้างสม่ำเสมอ จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างก็เพียงเล็กน้อย สัดส่วนการนำเข้าสำหรับกลุ่มอาหารอยู่ในระดับเฉลี่ยร้อยละ 3.76 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดและสำหรับกลุ่มวัตถุดิบต่าง ๆ มีสัดส่วนการนำเข้าเฉลี่ยร้อยละ 6.50 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดสำหรับอัตราการขยายตัวการนำเข้าของกลุ่มอาหารมีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 21.22 ต่อปี ซึ่งสูงกว่ากลุ่มสินค้าวัตถุดิบต่าง ๆ ซึ่งมีอัตราขยายตัวเพียงร้อยละ 19.04 ต่อปี ส่วนอัตราการเพิ่มระยะยาวของกลุ่มอาหารร้อยละ 15.22 และกลุ่มวัตถุดิบต่าง ๆ ร้อยละ 12.72 (ดูตารางที่ 13)

โครงสร้างการนำเข้าสินค้าไทยจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ (Economic Classification) พบว่าในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าของสินค้าทุน(Capital Goods) และสินค้าขั้นกลาง (Intermediate Products) มีสัดส่วนต่อมูลค่าสินค้านำเข้าทั้งหมดที่ใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือร้อยละ 31.87 และ 31.10 ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการนำเข้าของสินค้าเพื่อการบริโภคอยู่ในระดับเพียงร้อยละ 9.58 ของมูลค่าสินค้าที่นำเข้าทั้งหมด (ดูตารางที่ 14) การนำเข้าสินค้าทุนมีสัดส่วนที่สูงนี้ย่อมถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในระยะยาวทั้งนี้เพราะการผลิตสินค้าทุนภายในประเทศเองยังมีขีดจำกัดทางด้านเทคโนโลยีอยู่เป็นอันมาก ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยการนำเข้าสินค้าทุนในลักษณะนี้อีกยาวนาน ยิ่งกว่านี้แนวโน้มของสัดส่วนนำเข้าของสินค้าทุนยังมีลักษณะที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นลักษณะที่ดี"อย่างไรก็ตามในช่วงภาวะเศรษฐกิจของไทยที่มีอัตราการขยายตัวสูงในปี 1988-1990 พบว่ามีการนำเข้าสินค้าทุนเข้ามาในลักษณะที่เป็นเครื่องจักรเก่า มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ (ส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศไต้หวัน) ทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการนำเข้าสินค้าทุนเข้าน้อยกว่าที่ควรจะเป็นและเป็นผลเสียต่อการผลิตในระยะยาว ในระยะเวลาที่ศึกษานี้อัตราการขยายตัวของมูลค่า การนำเข้าสินค้าทุนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 24.61 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่สูงสุดเมื่อเทียบกับสินค้าประเภทอื่น (ดูตารางที่ 15) อัตราการขยายตัวของการนำเข้าสินค้าสูงสุดคือร้อยละ 89.91 ในปี 1988 ซึ่งเกิดจากผลการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในอัตราสูงทำให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ มีประสิทธิภาพส่วนเกินต่ำ ประกอบจากการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องนำสินค้าทุนเข้าเพิ่มขึ้นอย่างมากและอัตราการขยายตัวของการนำเข้าสินค้าทุนเข้าต่ำที่สุด คือเพียงร้อยละ 2.44 ในปี 1985 ซึ่งเกิดจากผลของการลดค่าเงินบาทสองครั้งในปี 1984 ทำให้ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวของการนำสินค้าทุนเข้ามีอัตราต่ำที่สุด อย่างไรก็ดี ในปี 1982 ซึ่งเป็นปีเดียวในระยะเวลาที่ศึกษาที่อัตราการขยายตัวของการนำสินค้าทุนเข้ามีอัตราติดลบ ซึ่งเกิดจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศในระหว่างปี 1981 และ 1982 และการลดค่าเงินบาทในปี 1981 นั่นเอง ประเทศไทยนำสินค้าทุนเข้าจากไม่กี่ประเทศเท่านั้น เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เยอรมันนี และไต้หวัน เป็นต้น ในระยะเวลาที่ศึกษาประเทศไทยนำสินค้าทุนเข้าจากประเทศญี่ปุ่นถึงร้อยละ 37.25 ของสินค้าทุนที่นำเข้าทั้งหมด จากประเทศสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 19.39 ของสินค้าทุนที่นำเข้าทั้งหมดและจากประเทศเยอรมันนีร้อยละ 7.68 ของสินค้าทุนที่นำเข้าทั้งหมด (ดูตารางที่ 16) สำหรับสินค้าขั้นกลาง (Intermediate Products) ตามที่กล่าวมาแล้วว่า มีสัดส่วน

การนำเข้าโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกับการนำเข้าของกลุ่มสินค้าประเภททุน แต่ถ้าพิจารณาในรายละเอียดของรายการนำเข้าของสินค้าขั้นกลางนี้พบว่า สินค้าขั้นกลางที่นำเข้ามาเพื่อนำไปผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคนั้นมีสัดส่วนที่สูงกว่าสินค้าขั้นกลางที่นำเข้าเพื่อผลิตสินค้าทุนเกือบเท่าตัวซึ่งก็มิใช่สิ่งที่ประหลาดใจ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังมีระดับการผลิตสินค้าทุนต่ำอยู่มาก และสินค้าทุนที่ผลิตภายในประเทศมักจะเป็นสินค้าทุนขนาดเบาและอาศัยเทคโนโลยีไม่สูงมาก ในกรณีของการนำเข้าสินค้าขั้นกลางนี้ สัดส่วนของการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริการวมกันแล้วอยู่ในระดับเพียงประมาณร้อยละ 30 ของการนำเข้าของสินค้าขั้นกลางทั้งหมดในปี 1990 ซึ่งสัดส่วนการนำเข้านี้ในปี 1981 อยู่ในระดับถึงร้อยละ 50 (ดูตารางที่ 16)

สำหรับสินค้าในกลุ่มนำเข้าเพื่อการบริโภค (Consumer Goods) มีสัดส่วนการนำเข้าโดยเฉลี่ยร้อยละ 9.58 ของมูลค่าสินค้านำเข้าทั้งหมด สัดส่วนของการนำเข้าสินค้าในกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่ลดลงเล็กน้อย กล่าวคือลดลงจากร้อยละ 10.60 ในปี 1981 มาเป็นร้อยละ 8.97 ในปี 1990 (ดูตารางที่ 14) อย่างไรก็ตามอัตราการขยายตัวของการนำเข้าของกลุ่มสินค้าเพื่อการบริโภคนี้ โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.87 ต่อปี โดยอัตราการขยายตัวของการนำเข้านี้อยู่ในระดับต่ำมากในช่วงปี 1982-1986 โดยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.53 ต่อปีเท่านั้น ส่วนในช่วงปี1987-1990 อัตราการขยายตัวของการนำเข้าในสินค้ากลุ่มนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 32.96 ต่อปี (ดูตารางที่ 15) เช่นเดียวกับสินค้ากลุ่มอื่น ๆ ประเทศไทยนำสินค้าเพื่อการบริโภคเข้าจากประเทศญี่ปุ่นเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด โดยมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยร้อยละ 27.95 ของมูลค่าสินค้านำเข้าของกลุ่มสินค้านี้ทั้งหมด

สำหรับแนวโน้มของการนำเข้าสินค้าของประเทศไทยในทศวรรษที่ 1990 ถ้าจำแนกกลุ่มสินค้าออกเป็นสินค้าเพื่อบริโภค สินค้าขั้นกลาง และสินค้าทุนแล้ว สัดส่วนการนำเข้าสินค้าเพื่อการบริโภคต่อสินค้านำเข้าทั้งหมดจะมีแนวโน้มลดลงสัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภทนี้จะลดลงเหลือร้อยละ 6-8 ต่อปี และอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยระยะยาวแล้วจะอยู่ในระดับร้อยละ 10 ต่อปีเท่านั้น (ดูตารางที่ 17) ส่วนแนวโน้มของการนำเข้าสินค้าขั้นกลางก็จะมีลักษณะที่คล้ายกับ ในทศวรรษที่ 1980 กล่าวคือ สัดส่วนมูลค่าการนำเข้าต่อมูลค่านำเข้าทั้งหมดของสินค้าขั้นกลางนี้จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยและเห็นไม่เด่นชัดนัก โดยจะมีสัดส่วนของการนำเข้าอยู่ในระดับร้อยละ 30-35 โดยเฉลี่ย ส่วนอัตราการขยายตัวของการนำเข้าของสินค้าขั้นกลางในทศวรรษที่ 1990 นี้คาดว่าจะอยู่ในระดับร้อยละ 13 ต่อปี สำหรับกรณีของสินค้าทุนแนวโน้มการนำเข้าอาจจะมีสัดส่วนที่ลดลงเล็กน้อยในระยะแรกของทศวรรษที่ 1990 ทั้งนี้เพราะได้มีการนำเข้าจำนวนมากในปลายทศวรรษที่ 1980 แต่ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐบาล และการลงทุนในโรงกลั่นน้ำมันของภาคเอกชนซึ่งมีมูลค่าจำนวนหลายแสนล้านบาทที่จะต้องเริ่มดำเนินการในปี 1993 ดังนั้น เป็นที่คาดว่าอัตราการขยายตัวและสัดส่วนของการนำเข้าของสินค้าทุนนี้จะเพิ่มขึ้นภายหลังปี 1993 โดยอัตราการขยายตัวต่อปีไม่น่าจะต่ำกว่าอัตราการขยายตัวในระยะยาว คือร้อยละ 14 ต่อปี

6. การค้าระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียนในช่วงปี 1981 - 1990

อาเซียนเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และประเทศไทยในปี 1967 และมีประเทศบรูไนเข้าร่วมภายหลังในปี 1984 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุนการร่วมมือทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ถ้ามีการพิจารณาในแง่ของการค้าระหว่างประเทศระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีการรวมตัวกันเป็นระยะเวลาอันยาวนานถึง 25 ปีแล้ว ถ้ามองจากไทยออกไปก็ไม่น่าที่จะถือได้ว่าประสพความสำเร็จเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะในระหว่างปี 1981-1990 มูลค่าสินค้าออกของไทยไปสู่ตลาดอาเซียนอยู่ในระดับโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 14.07 ของมูลค่าส่งออกของไทยทั้งหมด (ดูตารางที่ 18) ซึ่งสัดส่วนนี้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่ประเทศไทยทำการค้ากับกลุ่มประเทศยุโรปตลาดเดียว (ร้อยละ 20.53) ประเทศสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 17.84) ประเทศญี่ปุ่น (ร้อยละ 14.87) ซึ่งมีประชากรน้อยกว่าประชากรของอาเซียนทั้งสิ้น (ประชากรในกลุ่มประเทศอาเซียนมีประมาณ 340 ล้านคน) สัดส่วนของการส่งออกของไทยไปสู่ตลาดอาเซียนมีแนวโน้มที่ไม่ชัดเจนมากนัก (เคลื่อนไหวอยู่ระหว่างร้อยละ 11.37 ถึง 15.80) ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษานี้ อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าออกไปสู่ตลาดอาเซียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับร้อยละ 12.32 ต่อปี โดยมีแนวโน้มเฉลี่ยระยะยาวประมาณร้อยละ 3.27 ต่อปีเท่านั้น อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกสูงสุด คือ ร้อยละ 22.29 ในปี 1987 และเคยมีอัตราการขยายตัวติดลบในปี 1983 ถึงร้อยละ 8.86 อย่างไรก็ดี อาเซียนก็เป็นตลาดสินค้าออกที่ใหญ่ที่สุดของไทยสำหรับข้าว ข้าวโพด และแผงวงจรไฟฟ้า ถ้าพิจารณาสินค้าออกสำคัญของไทยไปยังประเทศอาเซียนแต่ละประเทศแล้วพบว่า ในกรณีของบรูไน ประเทศไทยส่งข้าว ซีเมนต์ ท่อเหล็ก และน้ำตาลเป็นหลัก โดยมีข้าวเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ในกรณีของอินโดนีเซียประเทศไทยส่งน้ำตาลเส้นใยสังเคราะห์ และข้าว เป็นหลัก โดยมีน้ำตาลเป็นสินค้าออกที่สำคัญที่สุดในตลาดนี้โดยมีสัดส่วนค่อนข้างสูง ในกรณีของมาเลเซีย ประเทศไทยส่งข้าวโพด ข้าว แผงวงจรไฟฟ้า น้ำตาล และยาง โดยมีข้าวโพดและข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญที่สุด สินค้าทั้งสองมีสัดส่วนการส่งออกใกล้เคียงกันในกรณีของฟิลิปปินส์ ประเทศไทยส่งแผงวงจรไฟฟ้า ข้าวโพด สังกะสี และข้าว สินค้าที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า และข้าวโพด และกรณีของสิงคโปร์ ไทยส่งสินค้าออกที่สำคัญ คือ ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้า และยาง โดยมีชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์เป็นสินค้าออกที่มีความสำคัญมากที่สุดในระยะหลังนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าสินค้าออกไปสู่ตลาดอาเซียนของไทยนี้ประกอบด้วยสินค้าทางด้านเกษตรเป็นมูลค่าสูง เช่น ข้าว ข้าวโพด ส่วนสินค้าทางภาคอุตสาหกรรมถึงแม้ว่าจะมีหลายชนิดก็ตามแต่มูลค่าการส่งออกยังไม่เด่นชัด นอกจากน้ำตาลและ แผงวงจรไฟฟ้า เท่านั้น

ถ้าพิจารณาการค้าระหว่างประเทศของไทยกับอาเซียนทางด้านการนำเข้าบ้าง (ในปี 1990 การนำเข้าของไทยจากอาเซียนมีมูลค่า 104,344 ล้านบาท) พบว่า อาเซียนมีบทบาทสำคัญต่อการนำเข้าของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้โดยเฉลี่ยในช่วง 1981-1990 มูลค่าการนำเข้าจากอาเซียนเทียบกับมูลค่านำเข้าทั้งหมดมีแนวโน้มที่ค่อนข้างสม่ำเสมอและอยู่ในระดับร้อยละ 13.85 (ดูตารางที่ 19) ซึ่งสัดส่วนนี้สูงกว่าของกลุ่มประเทศยุโรปตลาดเดียว (ร้อยละ 12.91) และของสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 12.60) ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาประเทศไทยมี

ดุลการค้าขาดดุลกับอาเซียนตลอดมา สำหรับปี 1990 ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับอาเซียนถึง 37,275 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 55.57 ของมูลค่าการส่งออก โดยประเทศสิงคโปร์มีความสำคัญต่อการนำเข้าของไทยมากที่สุด (ร้อยละ 7-8 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด) รองลงมาคือประเทศมาเลเซีย (ร้อยละ 3-5 ของมูลค่าการนำเข้า) สำหรับอัตราการขยายตัวของการนำเข้าของไทยจากอาเซียนพบว่ามีอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 18.20 ซึ่งมีอัตราใกล้เคียงกับกลุ่มประเทศยุโรปตลาดเดียว (ร้อยละ 18.38) สำหรับแนวโน้มการนำเข้าระยะยาวอยู่ในระดับร้อยละ 12.68 ต่อปี สินค้านำเข้าที่สำคัญจากประเทศอินโดนีเซีย คือ แร่เหล็ก และเหล็ก ผ้า และปลาแช่แข็ง โดยสัดส่วนการนำเข้าของสินค้าดังกล่าวมีค่าใกล้เคียงกัน ส่วนสินค้านำเข้าจากมาเลเซียคือ น้ำมันดิบ ผลิตภัณฑ์จากไม้ เครื่องจักรไฟฟ้า และปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช โดยน้ำมันมีสัดส่วนการนำเข้าเกือบร้อยละ 50 สำหรับสินค้านำเข้าจากฟิลิปปินส์ ได้แก่ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เครื่องจักรไฟฟ้า ชิ้นส่วนรถยนต์ และแร่เหล็ก โดยปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชมีสัดส่วนการนำเข้าค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าเข้าประเภทอื่นและในกรณีของสิงคโปร์สินค้าที่ประเทศไทยนำเข้าที่สำคัญ คือ น้ำมันดีเซลและน้ำมันเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทไฟฟ้าและชิ้นส่วนของอุปกรณ์ไฟฟ้า โดยน้ำมันและน้ำมันดีเซล และเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทไฟฟ้ามีสัดส่วนนำเข้าค่อนข้างสูง

การค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียนจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น นับตั้งแต่ปี 1993 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นปีที่กลุ่มประเทศในอาเซียนได้ตกลงที่จะลดภาษีสำหรับสินค้าทุกชนิดที่อยู่ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรแปรรูปและสินค้าทุนทุกชนิดให้เหลือไม่เกิน ร้อยละ 20 ภายในระยะเวลา 5-8 ปี และได้ตกลงที่จะลดภาษีสำหรับสินค้า 15 รายการซึ่งเรียกว่า "Fast-tract items" ให้เหลือเพียงศูนย์ภายใน 8 ปี ซึ่งสินค้าเหล่านี้ประกอบด้วยปุ๋ย ซีเมนต์ เยื่อกระดาษ อัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องหนัง เครื่องอีเล็คโทรนิคส์เครื่องแก้วและเซรามิค คอปเปอร์คาโธด ผลิตภัณฑ์เคมี เฟอร์นิเจอร์ ไม้และหวาย ยา น้ำมันพืชผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอและพลาสติก การลดกำแพงภาษีในกลุ่มประเทศอาเซียนดังกล่าวนี้ย่อมจะมีผลที่จะทำให้เกิด Trade Creation และ Trade Diversion ในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งจะมีผลต่อมูลค่าทางการค้าของกลุ่มอาเซียนขยายตัวมากขึ้นอย่างแน่นอน เป็นที่คาดว่าตลาดอาเซียนสำหรับสินค้าออกของไทยในปลายทศวรรษที่ 1990 นี้ คงจะมีความสำคัญไม่น้อยกว่ายุโรปตลาดเดียว สำหรับสินค้าเข้านั้นอาจมีความสำคัญทัดเทียมกับประเทศสหรัฐอเมริกา

7. ลักษณะการค้าระหว่างประเทศของไทยและกลุ่มประเทศอินโดจีน

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเทศไทยได้ทำการค้ากับประเทศในกลุ่มอินโดจีนอันประกอบด้วย พม่า ลาว เขมร และเวียดนาม มาเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว แต่การค้าระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอินโดจีนนี้มิได้ขยายตัวตามอัตราการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศของไทย ทั้งนี้เกิดจากความแตกต่างกันของความเชื่อถือในลัทธิเศรษฐกิจและการเมือง ประเทศในกลุ่มอินโดจีนทั้งหมดยกเว้นประเทศไทยเท่านั้นยึดถือระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในปัจจุบันดูเหมือนว่าความเชื่อถือในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมกำลังลดลงอย่างมาก เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมทั้งหลาย ประเทศในกลุ่มอินโดจีน (อาจมีข้อยกเว้นสำหรับพม่า) กำลังหันมาใช้

ระ บบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม โดยปล่อยให้ภาคเอกชนเป็นผู้ตัดสินว่าจะทำการผลิตและทำการค้าอะไร และเปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้าไปลงทุนภายในประเทศเหล่านี้มากขึ้น

สำหรับการค้าระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนตามข้อมูลทางการค้าระหว่างประเทศไทยและกลุ่มประเทศอินโดจีน (มีการค้าชายแดนระหว่างไทยกับลาวและไทยกับเขมรมิได้บันทึกเป็นข้อมูลทางการเป็นจำนวนมาก) ในระหว่างปี 1981-1990 นับว่ายังมีจำนวนน้อยมาก (สัดส่วนมูลค่าสินค้าออกที่ส่งไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีนต่อมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเพียงร้อยละ 0.53 เท่านั้น) สินค้าออกของไทยไปสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีนอยู่ในระดับ 802 ล้านบาทในปี 1981 และได้เพิ่มขึ้นเป็น 3,245 ล้านบาทในปี 1990 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 10.79 ต่อปี (ดูตารางที่ 20) ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นอัตราที่ไม่ต่ำเกินไปนักถ้าพิจารณาอัตราการเพิ่มขึ้นปีต่อปีแล้วพบว่า อัตราการขยายตัวของสินค้าออกได้เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดนับจากปี 1986 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยได้ส่งสินค้าออกไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีนนี้มีมูลค่าเกินหนึ่งพันล้านบาท โดยมีประเทศลาวเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดในกลุ่มนี้ มูลค่าสินค้าออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีนทั้งหมดร้อยละ 65.57 ถูกส่งไปยังประเทศลาวร้อยละ 24.89 ถูกส่งไปประเทศพม่าร้อยละ 7.62 ถูกส่งไปยังประเทศเวียดนามและร้อยละ 1.98ถูกส่งไปยังประเทศเขมร (ดูตารางที่ 20) สำหรับอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าออกไปสู่ประเทศในกลุ่มประเทศอินโดจีนในขณะนี้ค่อนข้างผันผวนอย่างมากซึ่งยากแก่การสรุปว่าจะมีลักษณะใด อย่างไรก็ดีเชื่อว่า อัตราการขยายตัวของการส่งออกไปสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีนจะค่อย ๆ ชัดเจนขึ้นในทศวรรษที่ 1990 นี้ โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม และประเทศเขมร

ในกรณีที่ประเทศไทยนำสินค้าเข้าจากกลุ่มประเทศอินโดจีนเช่นเดียวกับกรณีของสินค้าออกสัดส่วนการนำเข้าสินค้าจากประเทศในกลุ่มนี้ต่อมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดอยู่ในระดับเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.42 ต่อปีเท่านั้น (มีมูลค่าการนำเข้าเพียง 343.3 ล้านบาทในปี 1981 และเพิ่มขึ้นเป็น 7,204 ล้านบาทในปี 1990) แต่ถ้าพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าแล้วพบว่ามีอัตราสูงมากกล่าวคือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 41.97 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของสินค้านำเข้าของประเทศไทยทั้งหมดเกือบเท่าตัว (ดูตารางที่ 21) สาเหตุของการขยายตัวของการนำเข้าจากกลุ่มประเทศอินโดจีน (โดยเฉพาะกับประเทศลาว พม่า และเวียดนาม) สูงมากอันเนื่องจากการนำเข้าวัตถุดิบต่าง ๆ เช่น ไม้ซุง และพลอยต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นวัตถุดิบทั้งสิ้น สำหรับกรณีของการนำเข้านี้ประเทศในกลุ่มนี้ที่เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด คือ พม่า โดยมีสัดส่วนการนำเข้าถึงร้อยละ 79.32 ของการนำเข้าทั้งหมดจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญคือ ไม้ซุงและพลอยดิบ ประเทศที่สำคัญรองลงมาคือ ประเทศลาวและเวียดนามที่มีสัดส่วนการนำเข้าใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ร้อยละ 10.91 และ 9.16 ตามลำดับ(ดูตารางที่ 21) ในกรณีของประเทศเขมร ในขณะนี้เกือบเรียกได้ว่ายังไม่มีความสำคัญเลยแต่อย่างไรก็ดี การเมืองภายในประเทศเขมรได้สงบลงแล้วเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ ประเทศเขมรจะเป็นแหล่งนำเข้าของวัตถุดิบที่สำคัญอีกประเทศหนึ่งของไทย

ในแง่ของดุลการค้าประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าต่อกลุ่มประเทศอินโดจีนเสมอจนกระทั่งถึงปี 1988 สำหรับปี 1990 ประเทศไทยเสียเปรียบดุลการค้าต่อกลุ่มประเทศอินโดจีนจำนวน 3,959 ล้านบาท ซึ่งมีขนาด

ใกล้เคียงกับมูลค่าการส่งออกของไทยไปกลุ่มประเทศนี้ในปีเดียวกัน (3,245 ล้านบาท) เป็นที่เชื่อว่าในทศวรรษที่ 1990 นี้ ประเทศไทยจะเสียเปรียบดุลการค้ากับกลุ่มประเทศเหล่านี้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม และเขมร ทั้งนี้เพราะการพัฒนาอุตสหกรรมภายในประเทศและเพื่อพัฒนาสินค้าออกของไทยให้แข่งขันในตลาดโลกได้ จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสินค้าที่เป็นวัตถุดิบราคาถูกจากประเทศเหล่านี้เป็นอันมากและประเทศเหล่านี้ก็ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาตินี้อยู่มาก อย่างไรก็ดีประเทศไทยไม่ควรที่จะพึ่งพาประเทศอินโดจีนทั้งหลายในฐานะที่เป็นแหล่งวัตถุดิบเท่านั้น หากแต่ว่าประเทศไทยควรจะใช้ประเทศเหล่านี้เป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น เสื้อผ้าและเครื่องประดับทั้งหลายเพื่อการส่งออกและประเทศไทยควรพึ่งพาประเทศเหล่านี้เพื่อเป็นตลาดรองรับสินค้าเพื่ออุปโภคและบริโภคของไทยในอนาคตอีกด้วย

8. การขาดดุลการค้าของไทยในช่วงปี 1981 - 1990 และทศวรรษที่ 1990

ผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจไทยอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่ 1980 ที่ผ่านมาทำให้ดุลการค้าของไทยขาดดุลจาก 63,745ท ล้านบาทในปี 1981 มาเป็น 254,635 ล้านบาทในปี 1990 หรือเพิ่มขึ้นประมาณเกือบ 4 เท่าตัวในระยะเวลา 10 ปี (ดูตารางที่ 22)โดยทั่วไปประเทศที่มีดุลการค้าขาดดุลขยายตัวรวดเร็วขนาดนี้ย่อมที่จะประสบกับปัญหาหนี้ต่างประเทศหรือมีความยุ่งยากเกี่ยวกับการชำระหนี้ต่างประเทศอย่างแน่นอน แต่ด้วยประเทศไทยซึ่งมีดุลบริการและดุลการนำทุนเข้าสุทธิเพิ่มขึ้นเป็นส่วนใหญ่ทำให้ดุลการชำระเงินของไทยอยู่ในฐานะที่ดีขึ้น และมีเงินสำรองเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 2,726 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1981 มาเป็น 14,273 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1990 หรือเพิ่มขึ้น 5.24 เท่าตัวในระยะเวลา 10 ปี ในช่วง 5 ปีสุดท้ายของการศึกษา (1986-1990) ประเทศไทยมีเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศโดยเฉลี่ย 8,176 ล้านเหรียญสหรัฐ และอัตราเพิ่มของเงินทุนสำรองนี้เฉลี่ยร้อยละ 36.76 ต่อปี (ดูตารางที่ 22) จากฐานะของดุลการชำระเงิน และระดับของเงินสำรองเงินตราต่างประเทศดังกล่าว ทำให้ฐานะทางการเงินของประเทศไทยในสายตาชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักลงทุนถือว่าเป็นประเทศที่มีฐานะทางการเงินที่มั่นคง

อัตราการขยายตัวของดุลการค้าขาดดุลในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาโดยเฉลี่ยร้อยละ 66.26 ต่อปี ซึ่งถือว่ามีอัตราที่สูงมาก การดูอัตราเพิ่มเฉลี่ยอาจจะไม่เป็นภาพแสดงข้อเท็จจริงได้ถูกต้องมากนักถ้าอัตราการเพิ่มหรือลดปีต่อปีเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ในระยะปี 1981-1990 ดุลการค้าของไทยขาดดุลน้อยที่สุดเหลือเพียงระดับ 7,975 ล้านบาทในปี 1986 และดุลการค้าขาดดุลมากที่สุดจนถึงระดับ 254,635 ล้านบาทในปี 1990 และเป็นที่คาดว่าในปีที่สองของทศวรรษ 1990 นี้ดุลการค้าของไทยจะขาดดุลลดน้อยลงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการดูฐานะของดุลการค้าของประเทศให้นำดุลการค้าขาดดุลเปรียบเทียบกับ GDP ของประเทศ สัดส่วนของดุลการค้าขาดดุลต่อ GDP ของประเทศไทยได้แสดงไว้ในตาราง 22 ประเทศไทยเคยพบกับวิกฤตการณ์ทางการเงินระหว่างประเทศจนทำให้ต้องประกาศลดค่าของเงินบาทคือ ปี 1981 ซึ่งในปีนั้นดุลการค้าขาดดุลคิดเป็นร้อยละ 8.11 ของ GDP และวิกฤตการณ์ทางการเงินของไทยเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อปลายปี 1983 ทำให้ประเทศไทย

ต้องประกาศลดค่าเงินบาทในปี 1984 ถึงสองครั้งและเป็นการลดที่ค่อนข้างมากสำหรับดุลการค้าขาดดุลต่อ GDP ในปี 1983 อยู่ในระดับถึง 9.75 ในระยะเวลาที่ใช้ศึกษานี้ ดุลการค้าขาดดุลต่อ GDP ของปี 1989 และปี 1990 เท่านั้นที่มีค่ามากกว่าร้อยละ 8.11 กล่าวคือ อยู่ในระดับร้อยละ 8.24 สำหรับปี 1989 และ 12.41 สำหรับปี 1990 สำหรับขนาดดุลการค้าขาดดุลต่อ GDP ในปี 1990 ค่อนข้างสูงและอยู่ในระดับที่น่ากลัวซึ่งก็เป็นผลทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้มาตรการทางการเงินหลายอย่างเพื่อชะลอการนำเข้าในขณะนั้น มาตรการอย่างหนึ่งก็คือการประกาศเพิ่มเพดานอัตราดอกเบี้ย

ถ้ามีการพิจารณาการขาดดุลการค้าของไทยกับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ แล้วพบว่าในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาโดยเฉลี่ยแล้วร้อยละ 64.98 ของยอดขาดดุลการค้าเกิดจากการค้ากับประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 16.22 ของยอดขาดดุลการค้าเกิดจากการค้ากับประเทศไต้หวัน ร้อยละ 1.10 ของยอดขาดดุลการค้าเกิดจากการค้ากับประเทศเยอรมันนี และอีกร้อยละ 5.50 ของยอดขาดดุลการค้าเกิดจากการค้ากับประเทศสิงคโปร์ (กรณีของสิงคโปร์ไม่นับยอดเกินดุลในปี 1986 เข้ามาเฉลี่ย) (ดูตารางที่ 23) จากข้อมูลการขาดดุลการค้ากับประเทศต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศไทยถึงแม้ว่าจะมียอดขาดดุลปีละเป็นจำนวนมากมาย แต่แท้ที่จริงแล้วประเทศไทยมีการค้าขาดดุลกับไม่กี่ประเทศเท่านั้น ถ้าไม่นับประเทศที่ไทยนำเข้าน้ำมันประเทศญี่ปุ่นเยอรมันนี ไต้หวัน และสิงคโปร์เท่านั้นที่เป็นประเทศที่มีอิทธิพลต่อดุลการค้าขาดดุลของไทยและเป็นพิเศษสำหรับประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะในบางปีเช่น 1987 ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นถึง 42,256 ล้านบาท แต่ยอดดุลการค้าที่ขาดดุลกับทุกประเทศมีค่าเพียง 37,356 ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าในปี 1987 ประเทศไทยจะมียอดการค้าเกินดุลถ้าประเทศไทยไม่ได้ทำการค้ากับประเทศญี่ปุ่นสำหรับในช่วงสี่ปีสุดท้ายของระยะเวลาที่ศึกษา (1987-1990) พบว่ามากกว่าร้อยละ 60 ของยอดขาดดุลการค้าเกิดจากการขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นทั้งสิ้นในช่วงระยะเวลาที่ศึกษานี้ประเทศไทยมีดุลการค้าขาดดุลตลอดกับประเทศญี่ปุ่น ประเทศกาตาร์ ประเทศเยอรมันนี ประเทศไต้หวัน ประเทศออสเตรเลีย และบรูไน สำหรับกรณีของประเทศเยอรมันนี และไต้หวัน แนวโน้มของการขาดดุลมีลักษณะที่เพิ่มขึ้น ส่วนกรณีของกาตาร์ และบรูไน แนวโน้มของการขาดดุลมีลักษณะที่ลดลง แนวโน้มของการขาดดุลที่น่าจะจับตาดูเป็นพิเศษก็คือประเทศสิงคโปร์ และไต้หวัน กล่าวคือ ในกรณีของประเทศสิงคโปร์ ช่วงระยะเวลาที่ศึกษานี้ไทยจะมีดุลการค้าเกินดุลในปี 1986 และ 1987 แต่เป็นการเกินดุลการค้าเพียงเล็กน้อย คือ 4,844 ล้านบาท และ 963 ล้านบาทตามลำดับ แต่หลังจากปี 1987 เป็นต้นมาประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศสิงคโปร์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 1990 ไทยขาดดุลการค้ากับสิงคโปร์ถึง 19,936 ล้านบาท สำหรับประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศไต้หวันก็มีลักษณะเดียวกับประเทศสิงคโปร์ กล่าวคือ ดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 2,164 ล้านบาทในปี 1981 มาเป็น 34,593 ล้านบาทในปี 1990 ดุลการค้าที่ขาดดุลนี้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมากในช่วง 1988-1990 ซึ่งสาเหตุใหญ่เกิดจากการนำเครื่องจักรเข้ามาจากประเทศไต้หวันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเครื่องจักรสำหรับใช้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอ

สำหรับดุลการค้าขาดดุลของประเทศไทยในทศวรรษที่ 1990 นี้ จะเป็นเช่นไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะในระยะหลังนี้สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภท

ทุนและสินค้าขั้นกลางที่เป็นวัตถุดิบเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ดุลการค้าขาดดุลของไทยก็คงจะไม่ลดลงในทศวรรษที่ 1990 นี้ หากแต่ว่า อัตราการเพิ่มของดุลการค้านี้จะชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มขึ้นใน 2-3 ปีสุดท้ายของทศวรรษที่ 1980 ถ้าพิจารณาจากภาระการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในทศวรรษที่ 1990 ตามที่พยากรณ์กันไว้ ดุลการค้าขาดดุลของไทยจะลดลงในช่วงปี 1991-1993 และจะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งหลังปี 1994 แต่อัตราการเพิ่มของดุลการค้าขาดดุลจะไม่เท่ากับอัตราการเพิ่มในปลายทศวรรษที่ 1980 และหลังจากปี 1997 ซึ่งอัตราการเพิ่มของดุลการค้าก็จะลดลงอีกครั้งหนึ่งส่วนลักษณะการขาดดุลนั้นเชื่อว่า ในทศวรรษที่ 1990 นี้ ประเทศไทยยังคงที่จะขาดดุลกับประเทศญี่ปุ่น และเยอรมันนี ในลักษณะถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงก็คงมีไม่มากนัก ส่วนอัตราการขาดดุลกับประเทศอย่างไต้หวันเชื่อว่ามีแนวโน้มที่จะลดลงได้ สำหรับการขาดดุลกับประเทศสิงคโปร์นั้นเชื่อว่ามีแนวโน้มในลักษณะที่เพิ่มขึ้น แต่อัตราที่เพิ่มจะไม่สูงอย่างที่เป็นมาแล้วในทศวรรษที่ 1980

๑. บทสรุป

อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกและของประเทศอุตสาหกรรมเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างมากต่อการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยเป็นที่คาดกันว่าเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมจะฟื้นตัวอย่างเต็มที่หลังปี 1992 แล้ว ถ้าการคาดคะเนนี้ถูกต้องอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของไทยจะอยู่ในระดับที่สูงในช่วงปี 1993-1996 กล่าวคือร้อยละ 20-25 ต่อปี นอกจากช่วงเวลาดังกล่าวนี้อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกน่าจะอยู่ในระดับเพียงร้อยละ 12-13 ต่อปี ซึ่งก็ยังนับว่าเป็นอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของโลก ในกรณีของมูลค่าการนำเข้านั้นเป็นที่คาดว่า อัตราการขยายตัวจะมีแนวโน้มลดลงในระยะแรกของทศวรรษที่ 1990 นี้ ประกอบกับอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยจะไม่ร้อนแรงดังที่เป็นมาแล้วในทศวรรษที่ 1980 ดังนั้นอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้านำเข้าน่าจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 17 ต่อปี และมีแนวโน้มอัตราการขยายตัวระยะยาวอยู่ในระดับร้อยละ 12 ต่อปี เช่นกัน

จากผลการคำนวณดัชนีการกระจุกตัวของการส่งออกจำแนกตามประเทศคู่ค้า (GCI) พบว่าในทศวรรษที่ผ่านมาสินค้าออกของไทยมีแนวโน้มของการพึ่งพิงประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมันนี ฮ่องกงและสิงคโปร์มากขึ้น การกระจายการส่งออกไปสู่ประเทศคู่ค้าอื่น ๆ ยังมีลักษณะไม่ชัดเจนมากนัก อย่างไรก็ดีเนื่องจากสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การรวมตัวของประเทศยุโรปตะวันตก 12 ประเทศมาเป็นกลุ่มยุโรปตลาดเดียว การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัสเซีย และกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออกซึ่งเป็นที่เชื่อกันว่าในทศวรรษที่ 1990 นี้ สินค้าออกของไทยจะมีการกระจายออกยังประเทศคู่ค้ารายย่อยในลักษณะที่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศในยุโรปทั้งหลาย แต่สำหรับประเทศคู่ค้าหลักสินค้าออกของไทยคงจะต้องพึ่งพิงประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ฮ่องกง และสิงคโปร์ในลักษณะเช่นเดิม จากผลการคำนวณดัชนีการกระจุกตัวของการส่งออกจำแนกตามประเภทของสินค้า (CCI) แสดงให้เห็นการกระจายการกระจุกตัวของสินค้าออกของไทยในลักษณะที่ดีกล่าว คือ สัดส่วนการส่งออกของสินค้าโดยเฉพาะสินค้าประเภทอุตสาหกรรม

มีระดับที่สูงขึ้นสินค้าทางด้านการเกษตรหลัก เช่น ข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ได้ลดความสำคัญลงโดยเปรียบเทียบในครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1980 สินค้าใหม่ ๆ หลายประเภท เช่น รองเท้า อาหารกระป๋อง (โดยเฉพาะผลไม้และปลา) เสื้อผ้า อัญมณี และแผงวงจรไฟฟ้า ได้มีบทบาทต่อการส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และในทศวรรษที่ 1990 นี้ ซึ่งทิศทางการเปลี่ยนแปลงก็จะมีลักษณะการกระจายประเภทของสินค้าออกมากขึ้น ประเทศไทยจะส่งสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกมากกว่าร้อยละ 2 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดได้มากกว่า 11 ประเภท และสินค้าที่จะเพิ่มขึ้นดังกล่าวนี้จะจัดอยู่ในหมวดสินค้าอุตสาหกรรมทั้งสิ้น

ถ้าพิจารณาตลาดที่สำคัญสำหรับสินค้าออกของไทยแล้ว คาดว่าคงจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในทศวรรษที่ 1990 นี้ กล่าวคือ ตลาดหลักก็ยังคงเป็นสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น โดยสัดส่วนการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นจะเพิ่มสูงขึ้นได้บางเล็กน้อย ส่วนแนวโน้มของอัตราการขยายของมูลค่าสินค้าออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาจะลดลงบ้างเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะในอนาคตสินค้าออกที่ได้รับ GSP ของไทยจะค่อย ๆ ลดลง สำหรับประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศนี้จะมีแนวโน้มที่ลดลงมากที่สุดในระหว่างประเทศคู่ค้าหลักทั้งหลายของไทย ทั้งนี้เพราะการส่งออกมันสำปะหลังของไทยจะลดลงในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศในกลุ่มยุโรปอื่น ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี จะมีบทบาทเข้ามาทดแทนประเทศเนเธอร์แลนด์ได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับลักษณะการนำเข้าจำแนกตามประเภทของสินค้าแนวโน้มของการนำเข้าของสินค้าเครื่องจักรและสินค้าอุตสาหกรรม มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยแล้ว ร้อยละ 50 ของมูลค่าการนำเข้ามาจากนำเข้าของสินค้าทั้งสองประเภทนี้ และสินค้าทั้งสองนี้มีอัตราการขยายตัวของมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทอื่น ๆ ดังนั้นเชื่อว่าในทศวรรษที่ 1990 นี้ การนำเข้าสินค้าทั้งสองรายการนี้ยังจะมีบทบาทต่อการนำเข้าสินค้าของไทยอยู่เป็นอันมากในทศวรรษที่ 1990 นี้ ประเทศไทยกำลังพัฒนาโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจำนวนมาก และอุตสาหกรรมหนักบางประเภท เช่น การสร้างโรงกลั่นน้ำมัน ทำให้ประเทศไทยยังจำเป็นที่จะต้องมีการนำสินค้าทุนเข้าอีกต่อไป แต่ในระยะต้นของทศวรรษที่ 1990 นี้ อัตราการนำเข้าอาจมีการชลอลงเล็กน้อย สินค้าที่มีบทบาทในการนำเข้าอีกประเภทหนึ่งคือ สินค้าในกลุ่มแร่ เชื้อเพลิง และน้ำมันหล่อลื่นซึ่งมีสัดส่วนในการนำเข้าในระดับสูงแต่อย่างไรก็ดี สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้านี้มีแนวโน้มที่ลดลง และอัตราการขยายตัวของการนำเข้าในกลุ่มสินค้าดังกล่าวนี้อยู่ในระดับต่ำสาเหตุที่สำคัญคือราคาน้ำมันในตลาดโลกมีแนวโน้มที่ลดลงและเป็นที่คาดว่าแนวโน้มนี้จะเป็นไปในลักษณะนี้อย่างน้อยที่สุดในระยะ 3-4 ปีแรกของทศวรรษที่ 1990 นี้

ในช่วงปี 1981-1990 ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียนเพียงร้อยละ 14 ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด ซึ่งนับว่าไม่มากนักเมื่อเทียบกับระยะเวลาการก่อตั้งอาเซียนถึง 25 ปีมาแล้ว และเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดในกลุ่มอาเซียนสินค้าออกที่ประเทศไทยส่งไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียนที่สำคัญมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด แผงวงจรไฟฟ้า และยาง สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนนี้ ประเทศสิงคโปร์มีบทบาทต่อสินค้าออกของไทยมากที่สุดรองลงมาคือ ประเทศมาเลเซีย อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของไทยไปสู่ตลาดอาเซียนยังถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวของสินค้าออกของไทยทั้งหมด ด้วยเหตุผล

ของกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศของไทย กับประเทศในกลุ่มอาเซียนอยู่ในระดับต่ำนี้เองทำให้รัฐบาลไทยได้เสนอการก่อตั้งเขตการค้าเสรีในอาเซียนขึ้น โดยที่ข้อตกลงของการค้าเสรีนี้ได้มีการรับรองไปแล้วเมื่อต้นปี 1992 นี้เอง ดังนั้นถ้าแผนการของเขตการค้าเสรีในกลุ่มอาเซียนได้เริ่มดำเนินการแล้ว เชื่อว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยในกลุ่มประเทศอาเซียนก็จะเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

การค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศในกลุ่มอินโดจีนก็ยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมาก ถ้ามองในภาพรวมแล้วประเทศในกลุ่มอินโดจีนคงมิใช่ตลาดที่สำคัญหรือมีความหมายมากนักในขณะนี้ ทั้งนี้เพราะไม่ว่าจะดูสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกไปสู่ประเทศในกลุ่มนี้ หรืออัตราการขยายตัวพบว่ามีอัตราที่ยังต่ำอยู่มากอย่างไรก็ดีในทศวรรษที่ 1990 นี้ อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของไทยไปสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีนนี้จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25-30 ต่อปี โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม และเขมร แต่ถ้าจะเทียบสัดส่วนของการค้าแล้ว ตลาดอินโดจีนก็ยังจะมีบทบาทต่อประเทศไทยไม่มากนักในทศวรรษที่ 1990 นี้ ถ้าพิจารณาจากการนำเข้าแล้วกลับพบว่าประเทศในกลุ่มอินโดจีนจะมีความสำคัญต่อประเทศไทยมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นจากกลุ่มอินโดจีนนี้โดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 42 ต่อปี ดังนั้นในทศวรรษที่ 1990 ประเทศในกลุ่มอินโดจีนจะยังคงเป็นแหล่งนำเข้าของวัตถุดิบขั้นพื้นฐานของไทย เช่น ไม้ และแร่ธาตุต่าง ๆ ซึ่งประเทศเหล่านี้ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่

ดุลการค้าขาดดุลของไทยได้เพิ่มขึ้นประมาณ 4 เท่าตัวในระยะเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมานี้ ดุลการค้าขาดดุลนี้เกิดจากการขยายตัวของการนำเข้าของสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทุนในช่วงปี 1987-1990 เป็นอย่างมาก อัตราการขยายตัวของดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นในปี 1987 ถึงร้อยละ368 ต่อปี และปี 1988 ถึงร้อยละ 193 ต่อปี แต่อย่างไรก็ดีถ้าพิจาณาดุลการค้าขาดดุลระหว่างปี 1981-1990 พบว่า ในปี 1981 1983 1989 และ 1990 เท่านั้นที่มีค่าเกินร้อยละ 8 ของ GDP ดุลการค้าขาดดุลในปี 1990 นั้นจะมีความรุนแรงมากเป็นพิเศษ กล่าวคืออยู่ในระดับร้อยละ 12.41 ของ GDP ผลทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการทางการเงินหลายมาตรการเพื่อชะลอดุลการค้าขาดดุลนี้ โดยเฉลี่ยแล้วสัดส่วนดุลการค้าขาดดุลต่อมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทยตกอยู่ประมาณร้อยละ 31 ต่อปี แต่สำหรับปี 1981 และ 1990 สัดส่วนนี้อยู่ในระดับร้อยละ 41 และร้อยละ 43 ต่อปีโดยลำดับ

ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นมากที่สุดกล่าวคือ ร้อยละ 65 ของดุลการค้าขาดดุลเกิดจากการค้ากับประเทศญี่ปุ่น และร้อยละ 16 ของดุลการค้าขาดดุลเกินจากการค้ากับประเทศไต้หวัน และร้อยละ 11 ของดุลการค้าขาดดุลเกิดจากการค้ากับประเทศเยอรมันนีซึ่งทั้งสามประเทศนี้เป็นแหล่งนำเครื่องจักรเข้าของประเทศไทยทั้งสิ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นบางปีมีจำนวนมากกว่าดุลการค้าขาดดุลทั้งหมด เช่นในปี 1987 ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวน 42,256 ล้านบาท แต่ดุลการค้าขาดดุลทั้งหมดของไทยอยู่ในระดับเพียง 37,356 ล้านบาทเท่านั้น ดังนั้นปัญหาดุลการค้าขาดดุลของประเทศไทยน่าจะคลี่คลายลงได้อย่างมาก ถ้าประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาดุลการค้าขาดดุลกับประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน และเยอรมันนีได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ การเจรจาโดยตรงระหว่างประเทศไทยกับทั้งสามประเทศเพื่อจะทำให้

สภาพความแตกต่างระหว่างมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออกให้เท่าเทียมกันมากขึ้นเป็นสิ่งที่น่าจะทำโดยรีบด่วน ประเทศไทยในขณะนี้มีการพึ่งพิงสินค้าอุปโภคและบริโภคจากต่างประเทศได้น้อยลงแต่สินค้าประเภททุน โดยเฉพาะเครื่องจักรขนาดใหญ่ประเทศไทยยังต้องอาศัยการนำเข้าทั้งหมด ฉะนั้นในอนาคตอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรอย่างน้อยเครื่องจักรกลขนาดเล็กและเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยน่าที่จะได้รับการส่งเสริมเพื่อที่จะลดการพึ่งพิงและลดดุลการค้าขาดดุลในอนาคต

ตารางที่ 1

ดุลการค้าสิ่งทอของไทยในช่วงปี พ.ศ.2523 - 2533

ปี (พ.ศ.)	การนำเข้า (ล้านบาท)	การส่งออก (ล้านบาท)	ดุลการค้า (ล้านบาท)
2523	6,950	12,616	+5,666
2524	8,680	15,421	+6,741
2525	8,066	17,293	+9,227
2526	10,480	16,772	+6,292
2527	12,287	23,043	+10,756
2528	12,233	26,950	+14,717
2529	14,214	35,009	+20,795
2530	22,893	54,333	+31,440
2531	26,018	65,998	+39,980
2532	34,384	82,813	+48,429
2533	39,412	94,247	+54,835

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ปี 2533 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ตารางที่ 2

การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปแยกรายประเทศสำคัญ

ประเทศ	2531		2532		2533	
	ปริมาณ (ล้านชิ้น)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านชิ้น)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านชิ้น)	มูลค่า (ล้านบาท)
1. สหรัฐอเมริกา	57.5	7,400.4	86.0	10,652.6	88.2	12,187.1
2. สหพันธ์สาธารรัฐ-เยอรมัน	31.3	4,523.8	30.6	4,818.3	40.4	6,080.3
3. ญี่ปุ่น	23.8	2,766.7	41.1	5,088.0	38.4	4,867.7
4. ซาอุดิอาระเบีย	71.5	3,985.3	64.6	4,475.4	58.8	4,021.1
5. ฝรั่งเศส	22.4	2,394.0	26.7	2,847.2	34.2	3,529.4
6. สหราชอาณาจักร	30.7	2,240.0	32.4	2,768.5	43.2	3,380.1
7. ปานามา	26.6	1,557.7	47.1	2,769.9	46.6	3,273.2
8. สหรัฐอาหรับอิมิเรตส์	34.8	1,933.4	45.9	2,735.5	42.2	2,920.0
9. โปแลนด์	0.3	39.2	3.0	304.6	30.1	2,504.4
10. เนเธอร์แลนด์	9.8	1,323.3	11.6	1,523.8	12.6	1,780.4
ประเทศอื่น ๆ	223.6	16,412.7	268.2	19,928.4	307.3	21,422.9
รวมทั้งสิ้น	532.3	44,576.5	657.2	57,912.2	742.0	65,966.6

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ปี 2533 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ตารางที่ 3

ตลาดส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย

ปี	MFA				NON-MFA				Total	
	ล้านชิ้น	สัดส่วน (%)	ล้านบาท	สัดส่วน (%)	ล้านชิ้น	สัดส่วน (%)	ล้านบาท	สัดส่วน (%)	ล้านชิ้น	ล้านบาท
1977	37	82	1387	82	8	18	306	18	45	1693
1978	54	72	2039	76	21	28	632	24	75	2671
1979	57	65	2696	60	32	35	858	40	88	3554
1980	60	58	3610	63	44	42	1300	37	104	4910
1981	74	56	5198	63	57	44	2024	37	132	7222
1982	73	52	5382	62	68	48	2530	38	141	7912
1983	89	54	6348	72	77	46	2438	28	166	8786
1984	120	52	10969	78	90	48	2987	22	230	13956
1985	122	51	11116	71	119	49	4397	29	241	15563
1986	126	41	13326	63	178	59	7761	37	304	21087
1987	183	40	20056	55	279	60	16396	45	462	36452
1988	NA	NA	29555	50	NA	NA	36440	50	NA	65995
1989	NA	NA	38997	47	NA	NA	44392	53	NA	83389

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 4

ปริมาณการผลิตและการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย

ปี	ปริมาณการผลิต				การจ้างงาน			
(พ.ศ.)	ปั่นด้าย (เมตริกตัน)	ทอผ้า (พันตารางหลา)	ถักผ้า (เมตริกตัน)	เสื้อผ้าสำเร็จรูป (พันชิ้น)	ปั่นด้าย (เมตริกตัน)	ทอผ้า (พันตารางหลา)	ถักผ้า (เมตริกตัน)	เสื้อผ้าสำเร็จรูป (พันชิ้น)
2527	N.A.	1,842,618	N.A.	889,146	33,999	36,956	22,879	420,135
2528	N.A.	1,958,172	N.A.	945,872	35,213	37,028	23,781	437,982
2529	N.A.	2,102,158	N.A.	1,035,482	35,540	37,048	25,657	457,309
2530	400,856	2,498,043	96,018	1,218,180	37,602	42,594	36,594	547,031
2531	416,134	3,022,566	112,004	1,347,804	46,094	46,824	39,041	634,861
2532	456,432	3,356,099	132,108	1,629,869	48,936	48,774	45,377	700,206
2533	466,075	3,618,360	140,100	1,694,680	53,180	50,890	46,600	744,120

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอ

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2533 เป็นตัวเลขประมาณการ

ตารางที่ 5

แสดงลำดับการพัฒนาของ MFA

Agreements	Period	Products Included	Quota Growth a/	Important Regulations
STA	1961-62	Cotton	na	- Quantity restrictions on specific suppliers in case of market disruption
LTA	1963-73	Cotton products with 50% cotton	>5%	- as above
MFA-I	1974-77	Cotton, wool and synthetic fibre	>6%	- Flexibility provisions provided
MFA-II	1978-82	Same as MFA-I	0.5-10%	- Basket extraction - Reasonable departure - Flexibility provisions
MFA-III	1982-86	Same as MFA-I	0.001-6%	- Basket extraction - Anti-sutge - Reasonable departure suspended - Flexibility provisions suspended
MFA-IV	1986-91	Extended to linen, ramie and blended silk for the United States	0.001-7%	- Reasonable departure restored - Reintroduction of flexibility provisions - Anti-surge - Basket extraction

หมายเหตุ : a = minimum level applied to important categories and maximum level applied to low utilized categories or redundant categories.

ที่มา : Teunissen and Blokker (1985), Laird and Yeats (1988), GATT (1987)

ตารางที่ 6

อัตราการเติบโตของการนำเข้าเสื้อผ้าและส่งทอ (การนำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นสมาชิก MFA โดยประเทศอุตสาหกรรมที่เป็นสมาชิก MFA)

หมวดสินค้า	2506-2519	2519-2521	2521-2527
เสื้อผ้า	20.9	4.8	10.9
ส่งทอ	7.2	4.6	3.7
รวม	14.1	4.8	9.0

ที่มา : Wolf (1987)

ตารางที่ 7

การแบ่งปันโควต้าของประเทศสมาชิก MFA ที่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกในปี 2526

ประเทศ	เปอร์เซนต์การแบ่งปันของการจัดสรรโควต้า
กลุ่มประเทศอาเซียน	10.30
อินโดนีเซีย	1.02
มาเลเซีย	1.37
ฟิลิปปินส์	3.04
สิงคโปร์	2.33
ไทย	2.54
กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอาเซีย	47.68
ฮ่องกง	29.84
เกาหลีใต้	17.84
ประเทศอื่น ๆ ในอาเซีย	25.07
สาธารณรัฐประชาชนจีน	10.93
อินเดีย	6.58
ปากีสถาน	2.59
อื่น ๆ	4.57
ประเทศในลาตินอเมริกา	16.95
บราซิล	2.74
เมกซิโก	1.69
อื่น ๆ	12.52
รวมทั้งหมด	100.00

ที่มา : อรนุช โอสถานนท์ (2529)

ตารางที่ 8

การส่งออกเสื้อผ้าของแต่ละประเทศไปยังตลาดของประเทศสมาชิก MFA และประเทศอื่น ๆ (ร้อยละ)

ประเทศ	2518		2523		2528		2529	
	MFA	NON-MFA	MFA	NON-MFA	MFA	NON-MFA	MFA	NON-MFA
อาเซียน								
อินโดนีเซีย	33	67	51	49	97	3	94	6
ฟิลิปปินส์	58	42	70	30	86	14	78	22
ไทย	80	20	70	30	71	29	62	38
เอเชียนนิกส์								
ฮ่องกง	80	20	81	19	86	14	86	14
เกาหลีใต้	77	23	72	28	74	26	73	27
ไต้หวัน	80	20	66	34	74	26	73	27
ประเทศในลาตินอเมริกา								
บราซิล	49	51	62	38	77	23	96	4
เมกซิโก	92	8	99	1	99	1	99	1
ประเทศอื่น ๆ								
สาธารณรัฐประชาชนจีน	25	75	39	61	45	55	48	52
อินเดีย	67	33	65	35	88	12	89	11
ปากีสถาน	51	49	64	33	76	24	72	28

ที่มา : International Economic Data Bank, Australian National University

ตารางที่ 9

สรุปข้อเสนอของ Arthur Dunkel* สำหรับสินค้าสิ่งทอ

ระยะที่	ปีที่เริ่มต้น	สินค้าที่จะนำเข้ามาอยู่ภายใต้กฎของ GATT (%)[1]	อัตราการเจริญเติบโตของปริมาณการส่งออก (%)
1	2536	ไม่ต่ำกว่า 12%	16%
2	2539	ไม่ต่ำกว่า 17%	25%
3	2543	ไม่ต่ำกว่า 18%	27%
4	2546	ทั้งหมด	*

[1]จำนวนสินค้าที่อยู่ภายใต้ MFA ในปี 2533

*สินค้าสิ่งทอทุกชนิดจะอยู่ภายใต้ GATT และการค้าจะเป็นเสรี

ที่มา : GATT (1992)

ตารางที่ 10

อากรขาเข้าผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

รายการ	อากรขาเข้า (%)
1. เส้นใย	5 - 30
2. เส้นด้าย	30
3. ผ้าผืน	60 - 80
4. เสื้อผ้าสำเร็จรูป	60

ที่มา : กรมศุลกากร

References

Anderson Kym and Yongil Park (1992). "The Experience of Japan in Historical and International Perspective"Anderson Kym (eds.), *_New Silk Roads: East Asia's Growth and World Fibre, Textile andClothing Markets*, Cambridge University Press, Sydney.

Erzan R. and Holmes P. (1990). *An Evaluation of the Main Elements in the Leading Proposals to Phase Out the Multi-Fibre Arrangement*, Working paper NO. 483, International Economics Department, the World Bank Wahington D.C.

Erzan R., Krishna K. and Tan Ling Hui. (1991). *Rent Sharing in the Multi-Fibre Arrangement: Theory and Evidence from U.S. Apparel Imports from Hong Kong*, Working paper NO. 597, International Economics Department, the World Bank Wahington D.C.

Goto J (1990). *A Formal Estimation of the Effect of the MFA on Clothing Exports from LDCs*, Working paper NO. 455, International Economics Department, the World Bank Wahington D.C.

Hamilton, C. (1981). "A New Approach to Estimation of the Effects of Non-Tariff Barriers to Trade on Prices, Employment and Import. An Application to Swedish Textile and Clothing Industry.", *Weltwirtshaftliches Archive*, 117(2):298-324.

Hamilton, C. (1984). *Voluntary Export Restraints on Asia: Tariff equivalents, Rents and Trade Barrier formation*, A Seminar Paper No.276, Institute for International Economic Studies, Stockholm.

Hamilton, C. (1985). "An Assessment of Voluntary Restraints on Hong Kong Exports to Europe and the USA", *Economica* 53(1):339-350.

Hamilton, C. (1985). "Voluntary Export Restraints and Trade Diversion", *Journal of Common Market Studies* 23(1):345-355.

Hufbauer C.G., Berliner D.T. and Mennies L.B.M., (1986). *Trade Protection in the United States: 31 Case Studies*, Institution for International Economics, Washington D.C.

Koekkoek, K.A. and Mennies, L.B.M. (1986). "Liberlizing the Multi-Fibre Arrangment", *Journal of World Trade Law* 20(2):142-167.

Laird, S. and Yeats, A., (1988), *Quantitative Methods for Trade Barrier Analysis*, Internationational Economics Department, The World Bank, Washington.

Martin W. and Suphachalasai Suphat (1991). "Analysing the Effects of the Multifibre Arrangement onDeveloping Country Exporters", Hamilton C.B. (eds.), *The Uruguay Round Textiles Trade and theDeveloping Countries: Eliminating the Multi-fibre Arrangements in the 1990s*, A World Bank Publication, Washington D.C.

Osthanondha Oranuj, (1986). *Textile Exports*, unpublished thesis, the National defence Academy of Thailand, Bangkok.

Suphachalasai Suphat (1989). *The Effects of theGovernment Intervention and the Multi-Fibre Arrangement on the Thai Clothing and Textiles Industry*, unpublished Ph.D dissertation,Australian National University, Canberra.

Suphachalasai Suphat (1990). "Export Growth of Thai Clothing and Textiles", *The World Economy*, 13(1):51-73.

Suphachalasai Suphat (1990)."Trade Protection of Textile and Clothings in the World Market", *Thammasat Economic Journal*, 8(4):71-88.(in Thai)

Suphachalasai Suphat (1992). "Export Growth in the Thai Clothing Industry",Anderson Kym (eds.), *_New Silk Roads: East Asia's Growth and World Fibre, Textile andClothing Markets*, Cambridge University Press, Sydney.

Teunissen, H. and Blokker, N. (1985). *Textile Protectionism in the 1980s: The MFA and The EEC's Bilateral Textiles Agreements with Developing Countries*, Centre for European Studies Working Paper No.15 (Economics).

Trela, I. and Whalley, J. (1988). *Do Developing Countries Lose from the MFA?*, Working Paper Series National Bureau of Economic Research, Inc. No.2618, USA.

ตารางที่ 1

อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก กลุ่มประเทศอุตสาหกรรม และอัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าของประเทศไทย

ปี	อัตราการขยายตัว		อัตราการขยายตัว	
	เศรษฐกิจโลก	กลุ่มประเทศอุตสาหกรรม	มูลค่าส่งออก	มูลค่านำเข้า
1981	1.8	1.9	14.87	14.87
1982	0.7	-0.4	4.40	-9.29
1983	2.5	2.6	-8.30	20.34
1984	4.5	4.8	19.64	3.61
1985	3.5	3.4	10.35	2.45
1986	3.1	2.7	20.69	-3.91
1987	3.4	3.3	18.48	38.47
1988	4.5	4.5	34.59	53.53
1989	3.3	3.3	27.94	29.15
1990	2.1	2.5	14.24	27.43
MEAN	2.94	2.86	15.69	17.67

แหล่งที่มา : IMF, World Economic Outlook, May 1991.

ตารางที่ 2

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าออกจำแนกตามชนิดของสินค้าออก

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
RICE	35.15	-14.67	-10.45	28.65	-13.14	-9.81	11.75	52.47	31.11	-38.92	7.22
RUBBER	-12.22	-12.46	24.20	10.32	4.33	11.42	35.88	32.38	-2.82	-10.85	8.02
MAIZE	14.39	-0.23	1.87	19.57	-24.12	20.27	-57.59	-2.55	6.92	1.25	-2.02
TAPIOCA PRODUCTS	10.47	20.10	-22.10	7.88	-9.83	27.50	8.25	5.73	9.75	-3.50	5.43
PRAWNS	8.92	29.40	14.47	-11.54	22.87	27.68	30.93	68.69	65.57	27.38	28.44
TIN	19.88	-14.50	-32.27	-0.28	6.95	-45.17	-24.29	-4.91	12.02	-24.71	-10.73
SUGAR	221.75	35.10	-50.99	-17.61	19.63	16.39	17.91	12.73	99.13	-8.05	34.60
INTEGRATED CIRCUITS	0.60	-4.25	-1.75	25.19	12.19	55.41	18.42	24.21	-2.28	17.13	14.59
TEXTILE PRODUCTS	30.35	11.42	2.47	33.48	23.09	32.62	55.27	20.74	26.27	14.11	24.98
PRECIOUS STONES	38.46	4.12	33.03	-1.37	3.61	28.35	41.72	20.85	17.63	34.27	22.07
TOBACCO LEAVES	26.48	46.41	-29.56	-8.54	-3.54	-5.89	-13.52	5.05	3.18	32.14	5.22
MUNG BEANS	16.92	13.11	-18.96	14.56	28.46	-35.95	3.76	8.63	-31.23	18.69	1.80
FROZEN FOWL	80.95	10.36	-27.79	50.11	3.31	112.75	28.80	24.50	21.26	27.73	33.20
COFFEE	33.53	52.38	28.41	16.59	67.55	95.02	-36.70	11.19	56.02	-32.79	29.12
FRESH CUTTLEFISH	2.69	13.53	-8.24	3.42	25.22	77.41	10.74	-6.46	34.78	-12.84	16.03
FRESH FISH	101.31	-0.10	-0.44	48.25	35.40	58.82	13.99	27.60	19.55	19.38	32.38
DRIED CUTTLEFISH	29.10	24.39	3.79	26.98	30.75	9.37	22.47	11.99	-4.08	-31.10	12.37
CANNED PINEAPPLE	42.39	-2.26	-6.12	52.11	15.67	-3.31	17.12	25.40	-5.88	25.55	16.07
CANNED FISH	83.91	50.13	27.09	74.67	40.80	63.24	12.02	58.06	5.90	-1.17	41.47
CANNED CRUSTANCEANS	2.93	46.58	12.51	29.93	-0.88	13.53	52.40	56.36	-17.63	46.21	24.12
IRON OR STEEL TUBES AND PIPES	-37.77	-19.31	-8.33	102.10	90.20	-8.91	21.70	30.36	-11.88	38.57	19.67
ARTIFICIAL FLOWERS	33.92	-2.87	29.30	57.17	20.77	25.52	29.67	37.15	40.68	-15.38	25.59
WALL AND FLOOR TILES	4.13	-4.40	39.17	2.98	1.29	64.76	29.29	33.68	31.22	-14.78	18.73
WOOD PRODUCTS	0.29	-2.56	0.30	23.20	15.49	17.57	67.34	7.65	11.38	-0.78	13.99
JUTE PRODUCTS	-17.98	3.78	-14.86	85.10	-23.33	-18.96	34.15	0.00	-4.54	-11.79	3.16
FOOTWEAR	167.04	40.17	30.07	17.73	15.40	34.50	85.71	63.28	40.03	49.46	54.34
FURNITURE AND PARTS	22.74	12.16	23.71	3.67	29.50	41.69	81.51	95.90	45.77	19.01	37.57
PLASTIC PRODUCTS	12.95	3.48	31.56	38.27	-2.70	12.04	56.65	146.95	39.05	19.85	35.81
JEWELLERY	-1.31	9.89	77.85	21.98	72.89	131.27	64.68	17.78	23.13	7.01	42.52
OTHERS	-2.53	5.07	-7.67	25.13	32.87	19.94	40.53	50.18	43.95	34.46	24.19
TOTAL	14.87	4.40	-8.30	19.64	10.35	20.69	18.48	34.59	27.94	14.24	15.69

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3

อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยเคลื่อนที่สามปี จำแนกตามชนิดของสินค้าออก

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
RICE	-1.26	-14.16	11.82	-1.54	-12.84	3.77	25.31	24.60	-33.13		0.29
RUBBER	-14.79	9.17	12.13	5.76	8.07	20.11	22.95	6.46	-9.19		6.74
MAIZE	4.05	1.15	11.43	-14.00	2.43	-77.27	-48.18	3.50	2.95		-12.66
TAPIOCA PRODUCTS	13.79	-11.75	-3.89	-4.56	11.53	11.72	6.01	7.57	0.65		3.45
PRAWNS	17.26	15.04	-3.93	8.87	19.31	21.27	31.18	34.60	24.69		18.70
TIN	-20.98	-40.10	-15.64	4.42	-50.98	-57.66	-14.69	5.62	-17.13		-23.02
SUGAR	34.33	-51.69	-56.34	4.98	14.09	14.11	12.02	35.08	12.21		2.09
INTEGRATED CIRCUITS	-2.75	-2.69	13.37	13.41	26.10	20.41	17.17	5.09	9.09		11.02
TEXTILE PRODUCTS	13.80	4.94	17.32	19.30	21.11	29.01	21.28	18.40	14.32		17.72
PRECIOUS STONES	11.53	17.55	7.47	1.87	15.63	24.82	19.62	14.88	20.73		14.90
TOBACCO LEAVES	25.95	-13.08	-21.59	-5.68	-5.47	-12.83	-1.75	3.61	16.99		-1.54
MUNG BEANS	11.99	0.82	1.67	18.07	-25.88	-15.61	6.41	-26.43	-2.25		-3.47
FROZEN FOWL	19.77	-21.21	13.71	12.91	35.83	28.62	19.11	17.10	19.05		16.10
COFFEE	28.41	23.67	15.81	29.71	39.37	-13.00	-10.67	26.09	11.51		16.77
FRESH CUTTLEFISH	17.40	3.14	-0.69	14.31	32.87	19.60	-1.15	15.50	0.05		11.23
FRESH FISH	11.13	-4.08	21.60	25.44	30.18	19.01	17.63	16.93	15.39		17.03
DRIED CUTTLEFISH	19.11	8.73	15.13	21.10	12.88	14.56	12.60	0.89	-32.14		8.10
CANNED PINEAPPLE	8.61	-5.17	21.41	18.90	2.39	8.77	17.39	3.01	11.91		9.69
CANNED FISH	32.39	22.97	32.57	29.44	31.74	18.68	26.75	15.27	1.09		23.43
CANNED CRUSTANCEANS	21.68	16.83	18.21	7.16	7.69	25.53	31.36	0.32	16.19		16.11
IRON OR STEEL TUBES AND PIPES	-41.03	-14.76	32.18	40.47	10.83	9.21	20.09	-0.17	15.32		8.02
ARTIFICIAL FLOWERS	6.90	14.35	29.06	21.50	18.12	20.48	23.62	25.69	-0.73		17.67
WALL AND FLOOR TILES	-1.69	17.66	11.04	1.80	26.46	25.24	22.45	22.26	-2.26		13.66
WOOD PRODUCTS	-1.65	-0.67	12.64	14.38	13.77	29.80	17.20	8.94	2.91		10.81
JUTE PRODUCTS	-4.62	-10.21	27.50	-0.30	-28.11	11.16	8.49	-3.17	-10.71		-1.11
FOOTWEAR	33.98	22.76	16.59	13.25	23.55	35.37	35.26	28.28	28.44		26.39
FURNITURE AND PARTS	12.74	15.70	8.52	16.10	24.97	35.34	40.28	32.13	19.45		22.80
PLASTIC PRODUCTS	5.94	16.84	24.24	7.63	6.34	26.40	44.55	32.99	18.85		20.42
JEWELLERY	5.59	30.87	23.98	31.58	43.92	37.67	21.18	16.61	10.22		24.62
OTHERS	2.40	-3.80	11.17	21.53	17.96	23.09	28.68	27.27	24.66		17.00
TOTAL	6.94	-4.50	8.42	11.21	14.02	19.23	22.62	21.25	14.68		12.65

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4

ดัชนีวัดการกระจุกตัวตามลักษณะของประเทศคู่ค้า (สำหรับประเทศคู่ค้า 25 ประเทศ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
BRUNEI	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
CHINA	0.0007	0.0019	0.0003	0.0006	0.0015	0.0010	0.0011	0.0009	0.0007	0.0001	0.0009
HONG KONG	0.0023	0.0025	0.0025	0.0014	0.0016	0.0016	0.0018	0.0020	0.0016	0.0020	0.0019
INDONESIA	0.0004	0.0007	0.0003	0.0009	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0000	0.0002
IRAN	0.0009	0.0002	0.0003	0.0003	0.0001	0.0000	0.0001	0.0000	0.0001	0.0000	0.0002
JAPAN	0.0201	0.0189	0.0227	0.0169	0.0178	0.0202	0.0221	0.0255	0.0290	0.0296	0.0223
S.KOREA	0.0004	0.0001	0.0002	0.0003	0.0003	0.0008	0.0002	0.0003	0.0002	0.0003	0.0003
MALAYSIA	0.0021	0.0027	0.0020	0.0022	0.0025	0.0018	0.0011	0.0009	0.0009	0.0006	0.0017
PHILIPPINES	0.0000	0.0000	0.0011	0.0000	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001
QATAR	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
SAUDI ARABIA	0.0004	0.0007	0.0008	0.0007	0.0005	0.0005	0.0006	0.0005	0.0003	0.0002	0.0005
SINGAPORE	0.0061	0.0053	0.0066	0.0071	0.0063	0.0079	0.0081	0.0059	0.0051	0.0054	0.0064
TAIWAN	0.0002	0.0001	0.0001	0.0002	0.0003	0.0003	0.0002	0.0003	0.0002	0.0003	0.0002
BELGIUM	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0002	0.0002	0.0002	0.0001
FRANCE	0.0003	0.0004	0.0004	0.0003	0.0003	0.0005	0.0006	0.0006	0.0005	0.0006	0.0005
W.GERMANY	0.0010	0.0011	0.0012	0.0011	0.0014	0.0022	0.0024	0.0021	0.0017	0.0027	0.0017
ITALY	0.0002	0.0003	0.0002	0.0003	0.0003	0.0003	0.0004	0.0003	0.0002	0.0003	0.0003
NETHERLANDS	0.0149	0.0173	0.0118	0.0099	0.0051	0.0053	0.0044	0.0030	0.0024	0.0023	0.0076
SWITZERLAND	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0002	0.0001
UNITED KINGDOM	0.0003	0.0004	0.0004	0.0005	0.0006	0.0010	0.0013	0.0014	0.0014	0.0016	0.0009
USSR.	0.0019	0.0007	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0000	0.0000	0.0002	0.0000	0.0003
CANADA	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001	0.0001	0.0002	0.0002	0.0003	0.0002	0.0002	0.0001
U.S.A.	0.0167	0.0161	0.0223	0.0295	0.0387	0.0327	0.0345	0.0401	0.0469	0.0513	0.0329
NIGERIA	0.0002	0.0001	0.0004	0.0000	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001
AUSTRALIA	0.0001	0.0001	0.0002	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0001	0.0003	0.0003	0.0003
OTHER	0.0148	0.0161	0.0182	0.0272	0.0197	0.0193	0.0182	0.0197	0.0187	0.0169	0.0189
Cj	29.03	29.31	30.40	31.50	31.29	31.02	31.27	32.31	33.32	33.94	31.34

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 5

ดัชนีวัดการกระจุกตัวตามลักษณะของประเทศคู่ค้า

(สำหรับประเทศคู่ค้าหลัก 15 ประเทศ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
U.S.A.	0.0167	0.0161	0.0223	0.0295	0.0387	0.0327	0.0345	0.0401	0.0469	0.0513	0.0329
JAPAN	0.0201	0.0189	0.0227	0.0169	0.0178	0.0202	0.0221	0.0225	0.0290	0.0296	0.0220
NETHERLANDS	0.0149	0.0171	0.0118	0.0099	0.0051	0.0053	0.0044	0.0030	0.0024	0.0023	0.0076
SINGAPORE	0.0061	0.0053	0.0066	0.0071	0.0063	0.0079	0.0081	0.0059	0.0051	0.0054	0.0064
HONG KONG	0.0023	0.0025	0.0025	0.0014	0.0016	0.0016	0.0018	0.0020	0.0016	0.0020	0.0019
W.GERMANY	0.0010	0.0011	0.0012	0.0011	0.0014	0.0022	0.0024	0.0021	0.0017	0.0027	0.0017
MALAYSIA	0.0021	0.0027	0.0020	0.0022	0.0025	0.0018	0.0011	0.0009	0.0009	0.0006	0.0017
UNITED KINGDOM	0.0003	0.0004	0.0004	0.0005	0.0006	0.0010	0.0013	0.0014	0.0014	0.0016	0.0009
CHINA	0.0003	0.0006	0.0003	0.0006	0.0015	0.0010	0.0011	0.0009	0.0007	0.0001	0.0007
SAUDI ARABIA	0.0004	0.0007	0.0008	0.0007	0.0005	0.0005	0.0006	0.0005	0.0003	0.0002	0.0005
FRANCE	0.0003	0.0004	0.0004	0.0003	0.0003	0.0005	0.0006	0.0006	0.0005	0.0006	0.0005
ITALY	0.0002	0.0003	0.0002	0.0003	0.0003	0.0003	0.0004	0.0003	0.0002	0.0003	0.0003
S.KOREA	0.0004	0.0001	0.0002	0.0003	0.0003	0.0008	0.0002	0.0003	0.0002	0.0003	0.0003
AUSTRALIA	0.0001	0.0001	0.0002	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003	0.0003
USSR.	0.0019	0.0007	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0000	0.0000	0.0002	0.0000	0.0003
TOTAL	0.0671	0.0672	0.0717	0.0712	0.0773	0.0762	0.0789	0.0808	0.0914	0.0973	0.0779
Cj	25.93	25.92	26.78	26.68	27.80	27.60	28.09	28.43	30.23	31.19	27.86

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 6

สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของแต่ละประเทศ ต่อมูลค่าส่งออกทั้งหมด

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
BRUNEI	0.16	0.12	0.15	0.14	0.20	0.17	0.14	0.13	0.15	0.13	0.15
CHINA	2.66	4.42	1.68	2.45	3.81	3.11	3.33	2.98	2.69	1.16	2.83
HONG KONG	4.80	4.97	4.97	3.79	4.04	3.99	4.19	4.45	3.95	4.50	4.37
INDONESIA	1.93	2.66	1.88	0.63	0.61	0.65	0.53	0.54	0.80	0.67	1.09
IRAN	3.01	1.43	1.62	1.68	0.91	0.45	1.10	0.52	0.83	0.52	1.21
JAPAN	14.19	13.74	15.08	13.00	13.36	14.20	14.88	15.96	17.04	17.20	14.87
S.KOREA	2.10	1.18	1.43	1.65	1.85	2.75	1.32	1.60	1.48	1.71	1.71
MALAYSIA	4.55	5.22	4.48	4.72	4.99	4.30	3.32	2.96	2.92	2.49	4.00
PHILIPPINES	0.29	0.50	1.06	0.31	0.75	0.33	0.61	0.37	0.52	0.73	0.55
QATAR	0.02	0.03	0.04	0.05	0.06	0.08	0.07	0.04	0.03	0.02	0.04
SAUDI ARABIA	2.04	2.67	2.90	2.62	2.27	2.31	2.53	2.23	1.79	1.40	2.28
SINGAPORE	7.84	7.30	8.13	8.40	7.94	8.86	9.00	7.68	7.14	7.35	7.96
TAIWAN	1.32	1.20	1.00	1.39	1.62	1.58	1.48	1.82	1.58	1.62	1.46
BELGIUM	1.04	1.08	0.98	0.96	1.20	1.00	1.14	1.33	1.28	1.51	1.15
FRANCE	1.85	1.90	1.92	1.72	1.86	2.27	2.44	2.38	2.20	2.44	2.10
W.GERMANY	3.22	3.35	3.49	3.31	3.73	4.64	4.93	4.62	4.08	5.15	4.05
ITALY	1.40	1.61	1.41	1.76	1.68	1.65	1.87	1.84	1.50	1.83	1.66
NETHERLANDS	12.21	13.16	10.84	9.97	7.12	7.28	6.67	5.46	4.85	4.83	8.24
SWITZERLAND	1.34	1.09	1.13	1.10	1.00	1.08	0.95	1.06	1.17	1.26	1.12
UNITED KINGDOM	1.61	1.90	2.04	2.24	2.43	3.19	3.58	3.69	3.71	4.06	2.85
USSR.	4.41	2.64	1.03	0.98	0.88	0.81	0.29	0.38	1.32	0.45	1.32
CANADA	0.45	0.41	0.84	1.20	1.22	1.37	1.47	1.78	1.48	1.33	1.16
U.S.A.	12.94	12.68	14.95	17.18	19.66	18.09	18.59	20.04	21.65	22.66	17.84
NIGERIA	1.31	0.98	1.98	0.65	1.03	0.17	0.25	0.25	0.30	0.36	0.73
AUSTRALIA	1.14	1.07	1.47	1.64	1.74	1.79	1.85	1.86	1.86	1.62	1.60
OTHER	12.17	12.69	13.49	16.48	14.04	13.88	13.49	14.05	13.66	13.01	13.70
TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 7

ดัชนีวัดความกระจุกตัวตามลักษณะสินค้าส่งออก (สำหรับสินค้า 29 รายการ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
RICE	0.0297	0.0199	0.0189	0.0219	0.0136	0.0076	0.0057	0.0074	0.0078	0.0022	0.0135
RUBBER	0.0050	0.0035	0.0065	0.0055	0.0049	0.0042	0.0047	0.0045	0.0021	0.0016	0.0043
MAIZE	0.0030	0.0027	0.0034	0.0034	0.0016	0.0016	0.0002	0.0001	0.0001	0.0000	0.0016
TAPIOCA PRODUCTS	0.0116	0.0153	0.0110	0.0090	0.0060	0.0067	0.0047	0.0029	0.0022	0.0016	0.0071
PRAWNS	0.0002	0.0003	0.0005	0.0003	0.0003	0.0004	0.0004	0.0006	0.0010	0.0012	0.0005
TIN	0.0035	0.0024	0.0013	0.0009	0.0009	0.0002	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0009
SUGAR	0.0039	0.0066	0.0019	0.0009	0.0010	0.0010	0.0008	0.0006	0.0014	0.0009	0.0019
INTEGRATED CIRCUITS	0.0016	0.0014	0.0016	0.0018	0.0018	0.0030	0.0026	0.0022	0.0013	0.0013	0.0019
TEXTILE PRODUCTS	0.0067	0.0077	0.0096	0.0119	0.0149	0.0184	0.0262	0.0211	0.0206	0.0205	0.0158
PRECIOUS STONES	0.0009	0.0009	0.0018	0.0012	0.0011	0.0012	0.0015	0.0012	0.0010	0.0014	0.0012
TOBACCO LEAVES	0.0001	0.0003	0.0001	0.0001	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001
MUNG BEANS	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001
FROZEN FOWL	0.0001	0.0001	0.0000	0.0001	0.0001	0.0002	0.0002	0.0002	0.0001	0.0002	0.0001
COFFEE	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
FRESH CUTTLEFISH	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0003	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001
FRESH FISH	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001
DRIED CUTTLEFISH	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
CANNED PINEAPPLE	0.0002	0.0002	0.0002	0.0003	0.0003	0.0002	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0002
CANNED FISH	0.0001	0.0001	0.0002	0.0004	0.0007	0.0013	0.0010	0.0014	0.0010	0.0007	0.0007
CANNED CRUSTANCEANS	0.0000	0.0001	0.0001	0.0002	0.0001	0.0001	0.0002	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001
IRON OR STEEL TUBES AND PIPES	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
ARTIFICIAL FLOWERS	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
WALL AND FLOOR TILES	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
WOOD PRODUCTS	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001
JUTE PRODUCTS	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001
FOOTWEAR	0.0000	0.0001	0.0002	0.0001	0.0001	0.0002	0.0004	0.0006	0.0007	0.0012	0.0004
FURNITURE AND PARTS	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001	0.0001	0.0003	0.0004	0.0004	0.0001
PLASTIC PRODUCTS	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001	0.0000	0.0001	0.0002	0.0002	0.0002	0.0001
JEWELLERY	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001	0.0005	0.0008	0.0006	0.0005	0.0005	0.0003
OTHERS	0.0351	0.0356	0.0361	0.0394	0.0572	0.0565	0.0676	0.0841	0.1065	0.1476	0.0666
TOTAL	0.1021	0.0976	0.0938	0.0980	0.1056	0.1040	0.1180	0.1286	0.1474	0.1820	0.1177
Cj	31.95	31.24	30.63	31.30	32.50	32.25	34.35	35.86	38.39	42.66	34.11

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 8

ดัชนีวัดความกระจุกตัวตามลักษณะสินค้าส่งออก (สำหรับสินค้าหลัก 15 รายการ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
TEXTILE PRODUCTS	0.0067	0.0077	0.0096	0.0119	0.0149	0.0184	0.0262	0.0211	0.0206	0.0205	0.0158
RICE	0.0297	0.0199	0.0189	0.0219	0.0136	0.0076	0.0057	0.0074	0.0078	0.0022	0.0135
TAPIOCA PRODUCTS	0.0116	0.0153	0.0110	0.0090	0.0060	0.0067	0.0047	0.0029	0.0022	0.0015	0.0071
RUBBER	0.0050	0.0035	0.0065	0.0055	0.0049	0.0042	0.0047	0.0045	0.0021	0.0016	0.0043
INTEGRATED CIRCUITS	0.0016	0.0014	0.0016	0.0018	0.0018	0.0030	0.0026	0.0022	0.0013	0.0013	0.0019
SUGAR	0.0039	0.0066	0.0019	0.0009	0.0010	0.0010	0.0008	0.0006	0.0014	0.0009	0.0019
MAIZE	0.0030	0.0027	0.0034	0.0034	0.0016	0.0016	0.0002	0.0001	0.0001	0.0000	0.0016
PRECIOUS STONES	0.0009	0.0009	0.0018	0.0012	0.0011	0.0012	0.0015	0.0012	0.0010	0.0014	0.0012
TIN	0.0035	0.0024	0.0013	0.0009	0.0009	0.0002	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0009
CANNED FISH	0.0001	0.0001	0.0002	0.0004	0.0007	0.0013	0.0010	0.0014	0.0010	0.0007	0.0007
PRAWNS	0.0002	0.0003	0.0005	0.0003	0.0003	0.0004	0.0004	0.0006	0.0010	0.0012	0.0005
FOOTWEAR	0.0000	0.0001	0.0002	0.0001	0.0001	0.0002	0.0004	0.0006	0.0007	0.0012	0.0004
JEWELLERY	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0001	0.0005	0.0008	0.0006	0.0005	0.0005	0.0003
CANNED PINEAPPLE	0.0002	0.0002	0.0002	0.0003	0.0003	0.0002	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0002
FRESH CUTTLEFISH	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0003	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001
TOTAL	0.0665	0.0612	0.0572	0.0578	0.0474	0.0468	0.0495	0.0434	0.0399	0.0332	0.0503
Cj	25.79	24.72	23.92	24.04	21.77	21.63	22.25	20.83	19.97	18.22	22.31

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 9

สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้าแต่ละประเภทต่อมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมด

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
RICE	17.23	14.09	13.75	14.80	11.65	8.70	7.57	8.59	8.81	4.71	10.99
RUBBER	7.09	5.94	8.05	7.42	7.02	6.48	6.85	6.74	5.12	3.99	6.47
MAIZE	5.46	5.22	5.79	5.79	3.98	3.97	1.31	0.95	0.79	0.70	3.40
TAPIOCA PRODUCTS	10.75	12.37	10.51	9.47	7.74	8.18	6.89	5.41	4.64	3.92	7.99
PRAWNS	1.40	1.73	2.16	1.60	1.78	1.88	1.92	2.40	3.11	3.47	2.15
TIN	5.94	4.87	3.59	3.01	2.92	1.33	0.78	0.55	0.48	0.32	2.38
SUGAR	6.26	8.10	4.33	2.98	3.23	3.12	2.86	2.39	3.73	3.00	4.00
INTEGRATED CIRCUITS	4.05	3.71	3.98	4.20	4.27	5.49	5.06	4.67	3.57	3.67	4.27
TEXTILE PRODUCTS	8.22	8.77	9.80	10.93	12.19	13.40	16.19	14.53	14.34	14.32	12.27
PRECIOUS STONES	2.93	2.92	4.24	3.50	3.28	3.49	3.85	3.46	3.18	3.74	3.46
TOBACCO LEAVES	1.14	1.59	1.22	0.93	0.82	0.64	0.43	0.33	0.27	0.31	0.77
MUNG BEANS	1.11	1.20	1.06	1.01	1.18	0.63	0.51	0.41	0.22	0.23	0.76
FROZEN FOWL	0.78	0.82	0.65	0.81	0.76	1.34	1.34	1.24	1.18	1.31	1.02
COFFEE	0.15	0.22	0.31	0.30	0.46	0.74	0.36	0.30	0.37	0.22	0.34
FRESH CUTTLEFISH	0.87	1.12	1.12	0.97	1.10	1.61	1.39	0.97	1.02	0.78	1.10
FRESH FISH	0.50	0.43	0.47	0.58	0.71	0.94	0.83	0.79	0.74	0.77	0.68
DRIED CUTTLEFISH	0.32	0.38	0.43	0.46	0.55	0.49	0.47	0.39	0.29	0.18	0.40
CANNED PINEAPPLE	1.33	1.25	1.28	1.62	1.70	1.36	1.24	1.16	0.85	0.94	1.27
CANNED FISH	0.72	1.04	1.44	2.11	2.69	3.64	3.17	3.73	3.08	2.67	2.43
CANNED CRUSTANCEANS	0.66	0.93	1.14	1.23	1.11	1.04	1.24	1.44	0.93	1.18	1.09
IRON OR STEEL TUBES AND PIPES	0.38	0.29	0.29	0.49	0.85	0.64	0.61	0.59	0.41	0.49	0.50
ARTIFICIAL FLOWERS	0.25	0.23	0.33	0.43	0.47	0.49	0.50	0.50	0.56	0.41	0.42
WALL AND FLOOR TILES	0.15	0.14	0.21	0.18	0.16	0.22	0.22	0.22	0.23	0.17	0.19
WOOD PRODUCTS	0.89	0.83	0.91	0.94	0.98	0.96	1.25	1.00	0.87	0.75	0.94
JUTE PRODUCTS	0.81	0.81	0.75	1.16	0.81	0.54	0.57	0.42	0.31	0.24	0.64
FOOTWEAR	0.62	0.84	1.19	1.17	1.22	1.36	1.97	2.39	2.62	3.43	1.68
FURNITURE AND PARTS	0.46	0.50	0.67	0.58	0.68	0.80	1.13	1.64	1.87	1.95	1.03
PLASTIC PRODUCTS	0.45	0.45	0.64	0.74	0.65	0.61	0.74	1.36	1.47	1.55	0.87
JEWELLERY	0.34	0.36	0.70	0.72	1.12	2.15	2.75	2.41	2.32	2.17	1.50
OTHERS	18.74	18.86	18.99	19.86	23.92	23.77	26.00	29.01	32.64	38.42	25.02
TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.01	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 10

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าออกจำแนกตามประเทศคู่ค้า

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
BRUNEI	26.32	-22.08	18.18	7.24	63.71	0.00	11.86	22.35	47.83	-0.25	17.52
CHINA	60.57	73.55	-65.01	74.03	71.53	-1.56	37.55	20.38	15.76	-50.97	23.58
HONG KONG	8.28	7.95	-8.23	-8.72	17.47	19.20	34.97	43.07	13.50	30.11	15.76
INDONESIA	-38.82	43.71	-35.22	-60.02	6.81	28.91	4.87	35.85	91.48	-4.50	7.31
IRAN	-100.00	-50.30	3.76	23.77	-39.77	-40.02	209.52	-35.75	104.12	-28.84	4.65
JAPAN	7.99	1.12	0.64	3.17	13.35	28.29	34.63	44.40	36.61	15.30	18.55
S.KOREA	218.85	-41.26	11.07	37.67	23.83	79.58	-7.40	8.13	18.92	31.86	38.13
MALAYSIA	16.33	19.72	-21.35	26.17	16.53	3.93	-0.55	19.82	26.08	-2.90	10.38
PHILIPPINES	-7.29	81.12	92.80	-65.12	167.71	-47.62	140.79	-18.03	77.04	61.14	48.25
QATAR	-13.51	40.63	15.56	57.69	32.93	71.56	8.02	-21.78	13.29	-22.91	18.15
SAUDI ARABIA	34.40	36.66	-0.38	8.34	-4.72	23.19	40.50	18.84	2.82	-11.04	14.86
SINGAPORE	16.51	-2.81	2.22	23.58	3.91	34.78	30.47	14.77	18.91	17.66	16.00
TAIWAN	12.45	-4.87	-23.17	65.15	28.75	17.92	20.35	65.22	10.89	17.63	21.03
BELGIUM	-51.75	8.46	-17.23	17.04	38.60	0.82	46.29	56.57	23.14	34.53	15.65
FRANCE	29.24	6.95	-7.16	7.18	19.24	47.45	37.79	31.39	18.36	26.49	21.69
W.GERMANY	-10.55	8.53	-4.67	13.59	24.5	49.96	36.42	26.17	12.91	44.40	20.13
ITALY	-17.83	20.03	-19.60	48.75	5.39	18.44	45.98	31.93	4.59	38.93	17.66
NETHERLANDS	5.87	12.53	-24.41	10.00	-21.18	23.41	17.62	10.12	13.84	13.68	6.15
SWITZERLAND	-20.74	-14.63	-4.76	15.70	0.94	30.14	12.27	50.88	41.20	23.04	13.40
UNITED KINGDOM	-1.16	23.46	-1.71	31.04	20.04	58.26	44.04	38.84	31.47	24.76	26.90
USSR.	100.59	-37.62	-64.27	14.29	-0.99	11.16	-54.09	77.33	342.51	-61.20	32.77
CANADA	37.58	-3.52	86.61	72.10	12.23	35.14	38.13	62.96	6.43	2.06	34.97
U.S.A.	17.58	2.34	8.09	37.48	26.29	11.06	32.00	45.11	38.24	19.55	23.77
NIGERIA	35.04	-22.26	86.23	-61.03	75.64	-80.20	92.64	32.15	54.64	43.00	25.59
AUSTRALIA	22.22	-1.94	25.25	33.43	17.59	24.04	32.63	35.59	27.63	-0.58	21.59
OTHER	25.94	8.79	-2.50	46.17	-6.02	19.34	24.87	40.18	24.44	8.74	19.00
TOTAL	14.87	4.40	-8.30	19.64	10.35	20.69	18.48	34.59	27.94	14.24	15.69

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 11

สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าของสินค้าแต่ละประเภทต่อมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดจำแนกตามประเภทสินค้า

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
FOOD	2.67	2.57	2.75	3.06	3.76	5.42	4.17	4.72	4.53	3.97	3.76
BEVERAGES AND TOBACCO	0.73	1.18	0.54	0.69	0.90	0.83	0.45	0.51	0.53	0.65	0.70
CRUDE MATERIALS	6.13	5.86	6.08	6.29	6.57	6.71	7.38	6.76	6.81	6.40	6.50
MINERAL FUEL AND LUBRICANT	30.04	30.91	24.12	23.39	22.58	13.40	13.22	7.57	9.03	9.28	18.35
ANIMMAL,VEGETABLE OIL	0.42	0.22	0.33	0.46	0.20	0.06	0.05	0.09	0.10	0.08	0.20
CHEMICALS	12.35	12.64	13.44	12.92	14.00	16.07	15.22	12.56	11.20	10.14	13.05
MANUFACTURED GOODS	15.92	15.56	16.50	15.87	16.78	18.09	19.56	21.39	22.95	22.81	18.54
MACHINERY	25.09	23.65	28.89	29.36	28.09	30.75	32.51	39.56	37.88	41.24	31.70
MIS. MANUFACTURED GOODS	5.03	5.69	5.93	6.33	5.59	6.44	5.04	4.67	4.38	2.93	5.20
MIS. TRANSACTIONS	1.62	1.70	1.41	1.60	1.53	2.16	2.21	1.93	2.24	1.82	1.82
GOLD	-	0.01	0.01	0.01	0.02	0.07	0.16	0.23	0.35	0.68	0.15
TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 12

อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าจำแนกตามชนิดของสินค้า

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
FOOD	0.56	-12.67	28.45	15.54	25.71	38.60	6.56	73.80	23.78	11.87	21.22
BEVERAGES AND TOBACCO	4.61	46.54	-45.51	32.57	34.21	-11.52	-24.10	73.33	34.35	55.33	19.98
CRUDE MATERIALS	23.64	-13.39	24.84	7.25	6.96	-1.86	52.43	40.69	30.07	19.73	19.04
MINERAL FUEL AND LUBRICANT	10.84	-6.66	-6.09	0.50	-1.70	-42.96	36.54	-12.11	54.06	30.97	6.34
ANIMMAL,VEGETABLE OIL	-38.07	-51.50	82.48	44.69	-56.37	-68.97	14.38	176.00	37.06	-4.08	13.56
CHEMICALS	19.73	-7.15	28.00	-0.39	11.00	10.32	31.14	21.03	15.18	15.35	14.42
MANUFACTURED GOODS	22.59	-11.34	27.54	-0.31	8.28	3.61	49.77	67.85	38.60	26.65	23.32
MACHINERY	26.14	-14.47	47.00	5.31	-2.00	5.19	46.42	86.83	23.64	38.74	26.28
MIS. MANUFACTURED GOODS	-0.55	2.72	25.40	10.58	-9.53	10.74	8.36	42.25	21.17	-14.70	9.64
MIS. TRANSACTIONS	-40.28	-4.94	-0.03	17.28	-2.35	35.92	42.12	33.70	50.25	-10.44	12.12
GOLD	-	-	75.00	-8.57	28.13	290.24	244.38	113.97	95.00	157.47	99.56
TOTAL	14.87	-9.29	20.34	3.61	2.45	-3.91	38.47	53.53	29.15	27.43	17.67

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 13

อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยเคลื่อนที่สามปี จำแนกตามชนิดของสินค้า

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
FOOD	-9.46	11.00	15.36	17.20	23.49	12.82	29.49	24.24	12.8		15.22
BEVERAGES AND TOBACCO	22.17	-36.25	-4.62	23.09	0.92	-26.89	22.10	27.54	29.23		6.37
CRUDE MATERIALS	-2.95	9.13	10.69	6.44	0.95	22.52	27.43	22.82	17.42		12.72
MINERAL FUELS AND LUBRICANT	-1.26	-6.85	-1.82	-0.58	-50.86	-0.54	0.97	20.41	24.7		-1.76
ANIMAL VEGETABLE OILS	-113.01	9.43	30.71	-62.54	-286.93	-56.38	44.03	33.53	6.56		-43.84
CHEMICALS	0.78	12.58	7.06	6.49	9.23	18.21	20.27	14.87	12.68		11.35
MANUFACTURED GOODS	-1.60	11.07	7.02	5.00	4.78	22.93	33.55	28.29	21.36		14.71
MACHINERY	-3.20	17.48	13.48	0.35	2.65	22.26	36.64	25.28	23.21		15.35
MIS. MANUFACTURED GOODS	3.67	14.21	12.49	-3.50	3.29	8.13	21.61	19.82	-4.66		8.34
MIS. TRANSACTIONS	-27.12	-1.75	9.81	3.43	17.03	25.95	24.19	27.89	12.98		10.27
GOLD	-	-	9.38	13.89	51.46	54.51	46.56	41.58	46.47		29.32
TOTAL	-2.07	8.86	7.76	2.73	-1.88	17.54	29.28	24.05	20.25		11.84

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 14

สัดส่วนมูลค่านำเข้าของสินค้าแต่ละประเภทต่อมูลค่านำเข้าทั้งหมด

(จำแนกสินค้าตามลักษณะเศรษฐกิจ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
CONSUMER GOODS	10.60	11.59	9.43	9.26	9.54	10.14	10.13	7.76	8.42	8.97	9.58
A. NON - DURABLE	6.28	6.61	5.18	4.97	5.10	5.38	5.00	3.97	3.86	3.77	5.01
B. DURABLE	4.32	4.98	4.25	4.29	4.44	4.76	5.13	3.79	4.56	5.20	4.57
INTERMEDIATE PRODUCTS	24.72	24.72	28.09	28.40	30.17	34.94	35.84	35.37	35.49	33.28	31.10
A. CONSUMER GOODS	15.56	15.48	18.65	19.21	20.35	25.35	25.35	23.49	23.35	22.24	20.90
B. CAPITAL GOODS	9.16	9.24	9.44	9.19	9.82	9.59	10.49	11.88	12.14	11.04	10.20
CAPITAL GOODS	26.19	24.30	29.51	30.02	30.02	32.45	31.69	39.20	36.56	38.80	31.87
OTHER IMPORT	38.49	39.39	32.97	32.32	30.27	22.47	22.34	17.67	18.95	18.95	27.38
TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 15

อัตราการขยายตัวตามมูลค่าการนำเข้าของสินค้าประเภทต่าง ๆ

(จำแนกสินค้าตามลักษณะเศรษฐกิจ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
CONSUMER GOODS	19.18	-0.88	-2.08	2.93	5.61	2.09	38.33	17.58	40.24	35.67	15.87
A. NON - DURABLE	11.09	-4.59	-5.70	-0.55	4.85	1.38	28.69	21.78	25.75	24.40	10.71
B. DURABLE	33.29	4.51	2.71	4.48	6.21	2.89	49.22	13.49	55.41	45.20	21.74
INTERMEDIATE GOODS	18.24	-9.29	36.79	4.73	8.85	11.30	42.05	51.50	29.57	19.50	21.32
A. CONSUMER GOODS	19.64	-9.76	45.01	6.72	8.53	19.73	38.48	42.24	28.37	21.36	22.03
B. CAPITAL GOODS	15.93	-8.51	23.02	0.77	9.51	-6.17	51.48	73.87	31.96	15.91	20.78
CAPITAL GOODS	23.22	-15.84	46.12	5.43	2.44	3.86	35.24	89.91	20.45	35.25	24.61
OTHER IMPORT	6.92	-7.14	0.72	1.58	-4.06	-28.65	37.63	21.48	42.73	19.12	9.03
TOTAL	14.87	-9.29	20.34	3.61	2.45	-3.91	38.47	53.53	29.15	27.43	17.67

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 16

สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าสินค้าทุน สินค้าขั้นกลาง และสินค้าเพื่อการบริโภค

(จำแนกตามประเทศคู่ค้าที่สำคัญ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
A.JAPAN	24.23	23.45	27.37	27.13	26.51	26.37	26.59	29.02	30.32	30.70	27.17
a.CONSUMER GOODS	22.14	23.02	32.59	36.25	33.69	31.40	25.85	25.07	25.05	24.40	27.95
b.INTERMEDIATE PRODUCTS	32.86	31.36	27.22	27.62	28.11	24.98	21.82	22.38	21.63	20.44	25.84
c.CAPITAL GOODS	34.81	36.31	40.51	37.01	37.73	32.57	35.20	36.37	41.27	40.68	37.25
d.OTHER IMPORTS	12.07	10.76	14.42	14.21	11.53	17.31	19.67	27.27	27.90	31.23	18.64
B.U.S.A.	12.96	13.34	12.56	13.33	11.32	14.30	12.45	13.56	11.27	10.88	12.60
a.CONSUMER GOODS	11.03	9.49	11.45	10.90	12.25	12.75	14.10	11.75	13.04	13.10	11.99
b.INTERMEDIATE PRODUCTS	17.03	16.68	13.25	12.64	11.68	11.60	9.36	9.06	8.88	9.42	11.96
c.CAPITAL GOODS	20.20	24.24	18.25	21.16	15.25	21.83	21.31	20.99	15.66	15.05	19.39
d.OTHER IMPORTS	5.95	5.64	7.27	7.32	6.77	8.34	4.10	6.86	6.65	3.90	6.28
C.W.GERMANY	4.31	3.88	4.67	4.20	5.41	5.77	5.94	5.37	5.13	4.91	4.96
a.CONSUMER GOODS	4.57	5.28	6.18	6.59	7.06	6.72	5.42	6.19	4.94	4.42	5.74
b.INTERMEDIATE PRODUCTS	4.16	3.34	3.67	3.69	4.22	3.68	4.24	3.37	3.02	3.09	3.65
c.CAPITAL GOODS	8.69	8.18	8.68	6.64	9.15	8.60	7.60	5.46	6.66	7.09	7.68
d.OTHER IMPORTS	1.35	1.15	1.56	1.68	2.36	4.49	6.56	8.84	6.18	3.87	3.80
D.UNITED KINGDOM	2.70	2.55	2.29	2.34	2.52	3.22	3.24	2.96	2.55	2.37	2.67
a.CONSUMER GOODS	4.92	4.49	5.39	5.33	6.20	6.11	6.48	6.86	5.48	5.89	5.72
b.INTERMEDIATE PRODUCTS	1.87	2.25	2.21	2.15	2.45	2.15	2.41	2.22	1.98	1.94	2.16
c.CAPITAL GOODS	4.53	5.25	3.43	3.65	3.49	3.95	4.09	3.13	3.11	2.63	3.73
d.OTHER IMPORTS	1.38	0.51	0.43	0.42	0.47	2.51	1.90	2.33	1.29	0.92	1.22
E.OTHER	55.80	56.78	53.12	53.00	54.24	50.34	51.78	49.09	50.73	51.14	52.60
a.CONSUMER GOODS	57.34	57.72	44.39	40.93	40.80	43.02	48.15	50.13	51.59	52.19	48.63
b.INTERMEDIATE PRODUCTS	44.08	46.35	53.65	53.90	53.54	57.59	62.17	62.97	64.49	65.11	56.39
c.CAPITAL GOODS	31.79	26.20	29.63	31.54	34.38	33.05	31.80	34.05	33.30	34.55	32.03
d.OTHER IMPORTS	79.25	81.94	76.32	76.37	78.87	67.35	67.77	54.25	57.98	60.08	70.02
F.TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
a.CONSUMER GOODS	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
b.INTERMEDIATE PRODUCTS	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
c.CAPITAL GOODS	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
d.OTHER IMPORTS	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 17

อัตราการขยายตัวเฉลี่ยเคลื่อนที่สามปีของสินค้าทุน สินค้าขั้นกลางและสินค้าเพื่อบริโภค

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
CONSUMER GOODS	4.82	-1.72	-0.43	4.08	3.10	18.96	17.82	22.68	24.58		10.43
A. NON - DURABLE	0.28	-5.73	-2.39	3.06	2.50	15.22	18.03	18.39	18.56		7.55
B. DURABLE	10.85	3.16	3.70	5.25	3.77	22.62	17.61	26.32	28.94		13.58
INTERMEDIATE PRODUCTS	-1.16	15.43	11.57	6.80	9.20	22.12	29.17	23.96	17.24		14.93
A. CONSUMER GOODS	-1.14	18.21	13.89	7.18	13.18	22.49	26.31	22.44	17.80		15.60
B. CAPITAL GOODS	-1.19	9.96	6.70	6.02	-1.30	21.21	34.84	26.88	16.12		13.25
CAPITAL GOODS	-5.07	16.75	13.41	3.27	3.24	18.29	36.14	24.42	21.56		14.67
OTHER IMPORT	-2.80	-2.07	1.27	-2.28	-28.75	-4.89	19.29	24.09	20.82		2.74
TOTAL	-2.07	8.43	7.76	2.73	-18.79	17.54	29.28	24.05	20.25		9.91

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 18

มูลค่าสินค้าออกของประเทศไทยในตลาดอาเซียน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและยุโรปตลาดเดี่ยว

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
A.ASEAN	22,602	25,240	23,003	24,880	28,011	33,378	40,817	47,118	59,484	67,068	37160.10
a.GROWTH RATE	3.74	11.67	-8.86	8.16	12.58	19.16	22.29	15.44	26.24	12.75	12.32
b.PERCENTAGE SHARE	14.77	15.80	15.70	14.20	14.49	14.30	13.61	11.68	14.74	11.37	14.07
B.U.S.A.	19,794	20,257	21,895	30,102	38,016	42,219	55,728	80,865	111,788	133,641	55430.50
a.GROWTH RATE	17.58	2.34	8.09	37.48	26.29	11.06	32.00	45.11	38.24	19.55	23.77
b.PERCENTAGE SHARE	12.94	12.68	14.95	17.18	19.66	18.09	18.59	20.04	21.65	22.66	17.84
C.EUROPEAN SINGLE MARKET	32,647	36,747	30,294	34,962	34,861	46,756	61,828	77,905	90,989	116,814	56380.30
a.GROWTH RATE	-3.29	12.56	-17.56	15.41	-0.29	34.12	32.24	26.00	16.79	28.38	14.44
b.PERCENTAGE SHARE	21.34	23.01	20.68	19.95	18.03	20.03	20.62	19.30	22.55	19.81	20.53
D.JAPAN	21,704	21,947	22,087	22,787	25,828	33,134	44,608	64,412	87,993	101,453	44595.30
a.GROWTH RATE	7.99	1.12	0.64	3.17	13.35	28.29	34.63	44.40	36.61	15.30	18.55
b.PERCENTAGE SHARE	14.19	13.74	15.08	13.00	13.36	14.20	14.88	15.96	17.04	17.20	14.87

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 19

มูลค่าสินค้านำเข้าของประเทศไทยจากอาเซียน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และยุโรปตลาดเดียว

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
A.ASEAN	25,137	25,923	31,254	38,797	45,815	34,161	51,142	62,391	82,391	104,344	50135.50
a.GROWTH RATE	11.09	3.13	20.56	24.13	18.09	-25.44	49.71	22.00	32.06	26.64	18.20
b.PERCENTAGE SHARE	11.60	13.18	13.21	15.83	18.24	14.15	15.30	12.16	12.43	12.36	13.85
B.U.S.A.	28,087	26,220	29,708	32,679	28,434	34,518	41,612	69,557	74,673	91,914	45740.20
a.GROWTH RATE	3.23	-6.45	13.30	10.00	-12.99	21.40	20.55	67.16	7.36	23.09	14.67
b.PERCENTAGE SHARE	12.96	13.34	12.56	13.33	11.32	14.30	12.45	13.56	11.27	10.88	12.60
C.EUROPEAN SINGLE MARKET	26,323	21,395	28674	27,966	34,158	33,451	49,104	74,980	86,346	107,420	48981.70
a.GROWTH RATE	11.83	-18.72	34.02	-2.46	22.14	-2.07	46.79	52.70	15.16	24.41	18.38
b.PERCENTAGE SHARE	12.14	10.88	12.12	11.41	13.60	13.86	14.69	14.61	13.03	12.72	12.91
D.JAPAN	52,521	46,086	64,757	66,059	66,587	63,656	86,864	148,905	200,937	259,208	105558.00
a.GROWTH RATE	31.36	-12.25	40.51	2.01	0.80	-4.40	36.46	71.42	34.94	29.00	22.99
b.PERCENTAGE SHARE	24.23	23.44	27.37	26.95	26.51	26.37	25.99	29.02	30.32	30.70	27.09

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 20

มูลค่าสินค้าออกของประเทศไทยไปสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีน

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
A.INDOCHINA (ล้านบาท)	802.00	953.60	943.00	959.50	853.50	1242.80	1555.40	1792.70	2701.40	3245.10	1504.90
a.GROWTH RATE	-57.43	18.90	-1.11	1.75	-11.05	45.61	25.15	15.26	50.69	20.13	10.79
b.PERCENTAGE SHARE	0.52	0.60	0.64	0.55	0.44	0.53	0.52	0.44	0.52	0.55	0.53
c.THREE-YEAR MOVING AVERAGE	-27.22	4.61	0.78	-7.64	18.04	21.74	14.64	25.35	20.50		7.87
B.LAOS (ล้านบาท)	585.80	776.10	762.10	408.40	534.20	785.10	1031.70	1300.70	1642.50	1683.20	950.98
a.GROWTH RATE	-35.66	32.49	-1.80	-46.41	30.80	46.97	31.41	26.07	26.28	2.48	11.26
b.PERCENTAGE SHARE	73.04	81.39	80.82	42.56	62.59	63.17	66.33	72.56	60.80	51.87	65.51
C.BURMA (ล้านบาท)	105.10	125.90	155.20	352.40	300.40	383.60	412.00	359.60	640.00	1073.30	390.75
a.GROWTH RATE	74.88	19.79	23.27	127.60	-14.76	27.70	7.40	-12.72	77.98	67.70	39.88
b.PERCENTAGE SHARE	13.10	13.20	16.46	36.73	35.20	30.87	26.49	20.06	23.69	33.07	24.89
D.VIETNAM (ล้านบาท)	9.50	15.50	20.80	197.80	8.80	73.70	111.50	118.50	416.50	466.80	143.94
a.GROWTH RATE	-96.26	63.16	34.19	850.96	-95.55	737.50	51.29	6.28	251.80	12.08	181.55
b.PERCENTAGE SHARE	1.18	1.63	2.21	20.61	1.03	5.93	7.17	6.61	15.42	14.38	7.62
E.CAMBODIA (ล้านบาท)	101.60	36.10	4.90	0.90	10.10	0.40	0.20	13.90	2.40	21.80	19.23
a.GROWTH RATE	-84.59	-64.47	-86.42	-81.63	1022.22	-96.04	-50.00	6850.00	-82.73	808.33	813.47
b.PERCENTAGE SHARE	12.68	3.78	0.51	0.10	1.18	0.03	0.01	0.77	0.09	0.68	1.98

แหล่งที่มา : สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของไทย, กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 21

มูลค่าสินค้านำเข้าของประเทศไทยจากประเทศในกลุ่มอินโดจีน

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
A.INDOCHINA (ล้านบาท)	343.30	400.00	601.30	833.70	1074.30	937.70	1175.30	2331.20	4701.80	7204.20	1960.28
a.GROWTH RATE	19.41	16.52	50.30	38.65	28.86	-12.72	25.34	98.35	102.08	52.93	41.97
b.PERCENTAGE SHARE	0.16	0.20	0.25	0.34	0.43	0.39	0.35	0.45	0.71	0.85	0.41
c.THREE-YEAR MOVING AVERAGE	14.10	25.48	26.63	22.14	-1.16	9.60	36.45	41.85	34.08		23.24
B.LAOS (ล้านบาท)	17.50	38.70	26.90	23.90	31.90	33.60	152.40	568.00	1286.00	1134.30	331.32
a.GROWTH RATE	-52.96	121.14	-30.49	-11.15	33.47	5.33	353.57	272.70	126.41	-11.80	80.62
b.PERCENTAGE SHARE	5.10	9.68	4.47	2.87	2.97	3.58	12.97	24.37	27.30	15.74	10.91
C.BURMA (ล้านบาท)	317.10	342.00	565.00	794.60	1026.30	858.80	948.20	1531.00	2156.90	3373.30	1191.32
a.GROWTH RATE	38.84	7.85	65.20	40.64	29.16	-16.32	10.41	61.46	40.88	56.40	33.45
b.PERCENTAGE SHARE	92.37	85.50	93.96	95.31	95.53	91.59	80.68	65.67	45.79	46.82	79.32
D.VIETNAM (ล้านบาท)	8.50	19.20	9.40	15.20	16.00	45.30	74.70	231.70	1178.60	2400.10	399.87
a.GROWTH RATE	-61.19	125.88	-51.04	61.70	5.26	183.13	64.90	210.17	408.68	103.64	105.11
b.PERCENTAGE SHARE	2.48	4.80	1.56	1.82	1.49	4.83	6.35	9.94	25.02	33.32	9.16
E.CAMBODIA (ล้านบาท)	0.20	0.10	0.00	0.00	0.10	0.00	0.00	0.50	89.30	296.50	38.67
a.GROWTH RATE	-	-50.00	-100.00	0.00	-	-100.00	-	-	17760.00	232.03	1774.20
b.PERCENTAGE SHARE	0.05	0.02	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.02	1.89	4.12	0.61

แหล่งที่มา : สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของไทย, กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 22

ดุลการค้าขาดดุล อัตราการเพิ่มของดุลการค้าขาดดุล และสัดส่วนของดุลการค้าขาดดุลต่อ GDP ของประเทศ

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
TRADE DEFICIT (MILLIONS OF BAHT)	63,745	36,450	90,137	69,918	57,803	7,975	37,356	109,544	146,364	254,635	87392.70
GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	14.88	-42.82	147.29	-22.43	-17.33	-86.2	368.41	193.24	33.61	73.97	66.26
TRADE DEFICIT / TOTAL EXPORT	41.66	22.82	61.54	39.9	29.89	3.42	12.46	27.14	28.35	43.17	31.04
TRADE DEFICIT / GDP	8.11	4.31	9.75	7.05	5.70	0.73	2.98	7.27	8.24	12.41	6.66
FOREIGN EXCHANGE RESERVE (MILLIONS OF U.S DOLLARS)	2726.10	2651.60	2555.10	2688.60	3003.50	3776.40	5211.70	7111.80	10508.80	14272.70	5450.63
GROWTH RATE OF FOREIGN EXCHANGE RESERVE	-9.91	-2.73	-3.64	5.22	11.71	25.73	38.01	36.46	47.77	35.82	18.44

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 23

ดุลการค้าขาดดุล และอัตราการเพิ่มของดุลการค้าขาดดุลของประเทศไทย

(จำแนกตามประเทศต่าง ๆ)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	MEAN
A.JAPAN											
a.TRADE DEFICIT	30,817	24,139	42,670	43,272	40,759	30,522	42,256	84,493	112,944	157,755	60962.70
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	48.34	66.22	47.34	61.89	70.51	26.13	113.12	77.13	77.17	61.95	64.98
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	54.97	-21.67	76.77	1.41	-5.81	-25.12	38.44	99.96	33.67	39.68	29.23
B.QATAR											
a.TRADE DEFICIT	7,043	4,174	2,855	191	44	1,347	1,082	2,325	3,095	1,442	2359.80
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	11.05	11.45	3.17	0.27	0.08	16.89	2.90	2.12	2.11	0.57	5.06
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	-31.61	-41.12	-31.60	-93.31	-76.96	2961.36	-19.67	114.88	33.12	-53.14	276.20
C.W.GERMANY											
a.TRADE DEFICIT	4,402	2,269	5,960	4,505	6,366	3,097	5,098	8,937	12,952	11,078	6466.40
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	6.91	6.22	6.61	6.44	11.01	38.83	13.65	8.16	8.85	4.35	11.10
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	62.66	-48.46	162.67	-24.41	41.31	-51.35	64.61	75.30	44.93	-14.47	31.28
D.TAIWAN											
a.TRADE DEFICIT	2,575	3,585	5,290	4,366	4,663	5,039	8,049	13,995	24,974	34,593	10712.90
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	4.04	9.84	5.87	6.24	8.07	63.18	21.55	12.78	17.06	13.56	16.22
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	18.99	39.22	47.56	-17.47	6.80	8.06	59.73	73.87	78.45	38.52	35.37
E.BRUNEI											
a.TRADE DEFICIT	3,098	2,091	2,539	4,928	8,583	4,328	5,435	3,711	4,021	3,762	4249.60
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	4.86	5.74	2.82	7.05	14.85	54.27	14.55	3.39	2.75	1.48	11.18
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	-27.16	-32.50	21.43	94.09	74.17	-49.57	25.58	-31.72	8.35	-6.44	7.62
F.AUSTRALIA											
a.TRADE DEFICIT	2,474	2,624	2,131	1,755	785	61	302	1,262	3,621	4,798	1981.30
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	3.88	7.20	2.36	2.51	1.36	0.76	0.81	1.15	2.47	1.88	2.44
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	16.81	6.06	-18.79	-17.64	-55.27	-92.22	395.08	317.88	186.93	32.50	77.13
G.UNITED KINGDOM											
a.TRADE DEFICIT	3,387	1,981	2,400	1,821	1,632	324	113	300	-2263	-3824	587.10
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	5.31	5.43	2.66	2.60	2.82	4.06	0.30	0.27	-1.55	-1.50	2.04
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	33.35	-41.51	21.15	-24.13	-10.38	-80.15	-65.12	165.49	-861.00	-68.98	-93.13
H.SINGAPORE											
a.TRADE DEFICIT	2,958	801	2,710	5,015	3,396	-4844	-963	7,215	14,027	19,936	5025.10
b.TRADE DEFICIT / TOTAL DEFICIT	4.64	2.20	3.01	7.17	5.88	-60.74	2.58	6.59	9.58	7.83	-1.13
c.GROWTH RATE OF TRADE DEFICIT	50.23	-72.92	238.33	85.06	-32.28	-242.64	80.12	849.22	94.41	42.13	109.17

แหล่งที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาคผนวก

การคำนวณดัชนีการกระจุกตัวของประเทศคู่ค้าสำหรับสินค้าออกของไทย (GCI) อาศัยสูตรดังต่อไปนี้

$$GCI = 100 \sqrt{\sum \left(\frac{X_{ij}}{X_j} \right)^2}$$

X_{ij} คือมูลค่าสินค้าออกของประเทศไทยที่ส่งไปยังประเทศคู่ค้า i

X_j คือมูลค่าสินค้าออกของประเทศไทยทั้งหมด

GCI คือดัชนีวัดการกระจุกตัวของประเทศคู่ค้า

ดัชนีวัดการกระจุกตัวของประเทศคู่ค้าจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 100 ดัชนี GCI นี้ยิ่งมีค่ามากเท่าใด ย่อมแสดงว่าสินค้าออกของไทยพึ่งพาจำนวนของประเทศคู่ค้าน้อยเท่านั้น ดังนั้น ถ้าสินค้าออกทั้งหมดของไทยส่งไปยังประเทศคู่ค้าเพียงประเทศเดียว ค่า GCI จะมีค่าเท่ากับ 100

การคำนวณดัชนีการกระจุกตัวของประเภทสินค้าออกของประเทศไทย (CCI) อาศัยสูตรดังต่อไปนี้

$$CCI = 100 \sqrt{\sum \left(\frac{X_{ij}}{X_j} \right)^2}$$

X_{ij} คือมูลค่าสินค้าออก i ของประเทศไทย

X_j คือมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดของประเทศไทย

CCI คือดัชนีวัดการกระจุกตัวของประเภทสินค้า

ค่า CCI นี้ที่เป็นไปได้จะอยู่ระหว่าง 0 ถึง 100 ค่า CCI ยิ่งใกล้ 100 มากเท่าใด"ย่อมหมายความว่า จำนวนชนิดหรือประเภทของสินค้าออกของไทยยิ่งมีค่าน้อยเท่านั้น ถ้าประเทศไทย
ส่งสินค้าออกมีเพียงสินค้าประเภทเดียว ค่า CCI จะมีค่าเท่ากับ 100

การรวมตัวทางการค้าของยุโรปตะวันตก

โดย
รศ. บุญช่วย ศรีคำพร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัท ค้าผลผลิตน้ำตาล จำกัด

78 ตรอกกัปตันบุช ถนนเจริญกรุง

บางรัก กรุงเทพฯ 10500 โทร. 233-1882-9

การรวมตัวทางการค้าของยุโรปตะวันตก

บุญช่วย ศรีคำพร

ความนำ

ไทยเป็นประเทศที่เปิดกว้างมากในด้านการค้าระหว่างประเทศ จะเห็นได้จากมูลค่าการค้าของไทยกับต่างประเทศนั้นมีสัดส่วนกว่าครึ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในปัจจุบันการคมนาคมระหว่างประเทศสะดวกและรวดเร็วมาก รวมทั้งการติดต่อสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีชั้นสูงทำให้การติดต่อสื่อสารทั่วโลกทำได้ด้วยระยะเวลาอันสั้น ทำให้นานาประเทศทั่วโลกติดต่อค้าขายกันได้ แม้ไม่ต้องเดินทางไปพบกัน การค้าขายระหว่างประเทศจึงกระทำได้อย่างสะดวกรวดเร็วละกว้างขวางยิ่งขึ้น เศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ มีความเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึงด้วยเหตุดังกล่าว หากเกิดการผันผวนหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้นกับประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในโลกแล้ว ย่อมจะต้องมีผลกระทบไปถึงประเทศอื่น ๆ หรือกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในโลกด้วยไม่ทางใดก็ทางหนึ่งไม่มากก็น้อย

ในปัจจุบันสภาวะการค้าและการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศไทยซึ่งเปิดกว้างในด้านการค้าระหว่างประเทศจึงได้รับผลกระทบจากภาวะดังกล่าวได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องสอดส่องติดตามและศึกษาภาวะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของการค้าระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิด

กลุ่มประเทศประชาคมยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่ทรงความสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย กล่าวคือ เป็นตลาดสินค้าออกของไทยเป็นอันดับที่ 1 สินค้าออกของไทยที่ส่งไปขายยังกลุ่มประเทศประชาคมยุโรปมีมูลค่าสูงสุด เมื่อเทียบกับมูลค่าสินค้าออกที่ส่งไปขายยังประเทศหรือกลุ่มประเทศอื่น โดยเฉลี่ยแล้วกว่าร้อยละ 20 ของมูลค่าสินค้าออกของไทยทั้งหมดส่งไปขายยังกลุ่มประเทศดังกล่าว และถ้าหากจะดูมูลค่าการค้า (มูลค่าสินค่าออกรวมกับมูลค่าสินค้าเข้า) ระหว่างไทยกับประชาคมยุโรปแล้ว ก็จัดเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของกลุ่มประเทศประชาคมยุโรป จึงส่งผลกระทบค่อนข้างมาก ต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย

ในการประชุมสุดยอดของคณะมนตรีประชาคมยุโรป (European Council etting) ณ กรุงโคเปนเฮเกน เมื่อเดือนธันวาคม 1982 ที่ประชุมได้มีมติให้มีการปฏิรูปประชาคมฯในด้านต่าง ๆ โดยได้มีการยกร่างกฎหมายในลักษณะของสนธิสัญญาที่เรียกว่ากฎหมายการรวมเป็นลาดเดียวของประชาคมยุโรป (Simple European

Act) ขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางและวางกรอบในการปฏิรูปด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจและการเงิน กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 1987 เป็นต้นมา[1] และมีเป้าหมายที่จะดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 31 ธันวาคม 1992 ซึ่งถ้าหากเป้าหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล กลุ่มประชาคมยุโรปจะเป็นตลาดการค้าอันดับ 1 ที่ใหญ่ที่สุดในโลก

การเปลี่ยนแปลงของประเทศกลุ่มประชาคมยุโรปดังกล่าว ย่อมจะมีผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างแน่นอน ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะมีต่อทั้งการค้า และการลงทุน และจะมีทั้งในมุมบวกและแง่ลบ จึงเป็นสิ่งที่สมควรจะมีการศึกษาถึงผลกระทบดังกล่าวโดยละเอียด

1. วิวัฒนาการของกลุ่มประชาคมยุโรป

ก่อนที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางการค้ากับประชาคมยุโรป พร้อมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ ควรทำความเข้าใจกับวิวัฒนาการของประชาคมยุโรปก่อน ซึ่ง อรณี นวลสุวรรณ์[2] ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของประชาคมยุโรปไว้ดังนี้

นับตั้งแต่สมัยกรีก คือในระหว่าง 200 - 300 ปีก่อนคริสต์กาล ได้เกิดแนวคิดที่จะรวมกันให้เป็นปึกแผ่น แต่ก็ไม่สามารถจะทำได้ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1927 ความคิดที่จะรวมยุโรปก็อุบัติขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อ Comte Doudanhope Kalergi ได้เสนอให้มีการประชุมสภายุโรป (le Gongress Paneuropeant) ขึ้น ณ กรุงเวียนนา โดยข้อเสนอที่สำคัญที่สุดในสมัยนั้น ได้แก่ ข้อเสนอของนาย Aris tide Briand รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของฝรั่งเศส ในสมัยนั้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่แห่งสันนิบาตชาติ เมื่อวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 1929 ให้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุโรป โดยให้มีลักษณะเป็นแบบสหพันธรัฐ แต่ไม่ถึงกับเข้าไปก้าวก่ายในอธิปไตยของแต่ละประเทศสมาชิก แต่ก็กระทำไม่สำเร็จเพราะฮิตเลอร์ครองอำนาจในเยอรมัน และทำสงครามเรื่อยมา

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง แนวคิดที่จะรวมยุโรปก็ได้เกิดขึ้นอีก โดยโรแบต์ ชูมาน Robert Shuman) ได้เสนอให้มีการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจต่อไป ทั้งนี้โดยอาศัยถ่านหินและเหล็กกล้าเป็นมูลฐาน แล้วจึงค่อยสร้างสถาบันและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งแถลงการณ์ของชูมานท่ากับเป็นปฏิญญา ที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในยุโรปอย่างแท้จริง ซึ่งประเทศฝรั่งเศสเยอรมันตะวันตก อิตาลี เบลเยี่ยม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบอร์ก

---

1 เอกสารโรเนียวของกองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์กระทรวงพาณิชย์ "**Single Market และผลกระทบต่อระบบการค้าไทย**" หน้า 1 (ไม่ปรากฏกันเดือนปีที่พิมพ์)

2 อรณี นวลสุวรรณ์, **การก่อตั้งประชาคมยุโรป** (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 523), หน้า 1-7

ยอมรับหลักการของชูมานอย่างเป็นทางการโดยทันที ยกเว้นประเทศอังกฤษเพียงประเทศเดียว ต่อมา 18 เมษายน ค.ศ.1951 ประเทศทั้งหกจึงได้ร่วมมือกันลงนามในสนธิสัญญา จัดตั้งองค์การถ่านหินและเหล็กกล้า (laCommunaute Europeene de Charbon et de de 1 Acuer - CECA) ขึ้น ณ กรุงปารีส นับเป็นองค์การแห่งความร่วมมือองค์การแรกของประเทศยุโรป ที่มีรูปแบบทำนองสหพันธรัฐ federal) ความสำเร็จในการจัดตั้ง CECA เป็นแรงกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกทั้งหกหาทางที่จะให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อไปและได้มีการประชุมกันที่กรุงเมสซิน (Messine) บนเกาะซิซิลีระหว่างวันที่ 1 - 3 มิถุนายน ค.ศ. 1955 ต่อมา 21 เมษายน 1956 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศทั้งหกได้จัดให้มีการประชุมกันที่กรุงบรัสเซลส์ มีการร่างสนธิสัญญาจัดตั้งองค์การตลาดร่วมยุโรป

ดังนั้น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (le Communaute Economique Europeenne CEE) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า องค์การตลาดร่วมยุโรป จึงนับเป็นก้าวที่สองแห่งการร่วมมือในยุโรปโดยการเสนอแนะของกลุ่มประเทศเบเนลักซ์ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ.1954 โดยมีความมุ่งหมายจะให้มีการร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสมาชิกกับเพื่อยกฐานะการครองชีพ และการทำงานของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นอย่างกว้างขวาง อนึ่ง สนธิสัญญากรุงโรม ที่จัดตั้งองค์การตลาดร่วมยุโรปขึ้น ยังได้ให้กำเนิดองค์การพลังงานปรมาณูยุโรป โดยได้มีการลงนามกัน ณ พระราชวังบนยอดเขา Capitole กรุงโรม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ.1957 ซึ่งเรียกว่าสนธิสัญญากรุงโรม และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1958 ในวันที่ 9 สิงหาคม 1961 อังกฤษได้ยื่นความจำนงขอเข้าเป็นสมาชิกด้วย โดยมีประเทศเดนมาร์ก ไอร์แลนด์ ติดตามมารีชได้เข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ 10 ของประชาคมยุโรป หลังจากนั้นสเปนและโปรตุเกส ภาคยานุวัติเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ใน ค.ศ. 1981 และ 1986 ตามลำดับ[3]

องค์ประกอบของประชาคมยุโรป

ประชาคมยุโรป (European Community หรือ EC) เป็นสถาบันร่วมขององค์การ 3 แห่งในยุโรป ที่แต่เดิมถือกำเนิดจากสนธิสัญญาที่แตกต่างกัน 3 ฉบับ ดังนี้[4]

1) **ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้ายุโรป** (European Coal and Steel Community-ESEC) ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญ The European Coal and Steel Community Treaty ซึ่งลงนามในกรุงปารีส เมื่อวันที่ 18 เมษายน ค.ศ.1951 มีผลบังคับใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม ค.ศ.1952

---

[3] กรีซเข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1981 (พ.ศ. 2524)
สเปนและโปรตุเกสเข้าเป็นสมาชิกปีเดียวกัน เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1986 (พ.ศ. 2529)

[4] ธนาคารกสิกรไทย จำกัด **ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป** 2525, หน้า 6-8

วัตถุประสงค์

ก. ให้มีถ่านหินและเหล็กกล้าพอใช้ในประชาคมยุโรป โดยกำหนดราคาต่ำสุด เพื่อให้ผู้บริโภคทุกประเทศภายในประชาคมยุโรป มีโอกาสซื้อถ่านหินและเหล็กได้เท่าเทียมกัน

ข. ควบคุมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ขยายการค้าและการผลิตระหว่างประเทศ รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินชีวิตและสภาพการทำงานของคนงานในอุตสาหกรรมเหล่านี้

ค. ยกเลิกการกำหนดราคากีดกันด้านขนส่งและการกีดกันทางการค้าของเหล็กและถ่านประเภทต่าง ๆ เช่น ภาษีศุลกากร เป็นต้น

2) ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community - EEC) ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา The European Economic Community Treaty ลงนามในกรุงโรม 25 มีนาคม ค.ศ. 1957 มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม ค.ศ. 1958

วัตถุประสงค์

ก. ส่งเสริมให้สมาชิกทุกประเทศในประชาคมยุโรปมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกันมีการขยายตัวต่อเนื่องและสมดุล มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

ข. เร่งรัดให้มีการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและกระชับความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิกให้แน่นแฟ้นขึ้น

ค. จัดตั้งสหภาพศุลกากร (Custome Union) ขึ้นทั่วประชาคม ซึ่งจะยกเลิกการจำกัดการค้าทั้งหมด และให้มีเสรีภาพในการขนส่งเคลื่อนย้ายสินค้า แรงงาน และเงินทุน

ง. ก่อให้เกิดสหภาพทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ของรัฐสมาชิกโดยวางเงื่อนไขว่าสมาชิกของประชาคมยุโรปต้องมีกฎข้อบังคับเดียวกันเพื่อให้การแข่งขันเป็นไปอย่างยุติธรรมและใช้นโยบายแบบเดียวกันในด้านการเกษตร ขนส่ง และการค้าต่างประเทศ

3) ประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรป (European Atomic Energy Community Euratom) ตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา The European Atomic Community Treaty ลงนาม ณ กรุงโรม เมื่อ 25 มีนาคม ค.ศ. 1957 มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มกราคม ค.ศ. 1958

วัตถุประสงค์

ก. เพื่อพัฒนาการวิจัย เผยแพร่ข่าวสารทางด้านอุตสาหกรรมนิวเคลียร์ใช้มาตรการรักษาปลอดภัยแบบเดียวกัน

ข. ควบคุมการจำหน่ายปัจจัยนิวเคลียร์เป็นไปอย่างสม่ำเสมอและเป็นธรรม

ค. ส่งเสริมการใช้พลังงานปรมาณูในทางสันติ สนธิสัญญาที่ลงนาม ณ กรุงโรม เมื่อ 25 มีนาคม

ค.ศ. 1957 นั้น มักจะยกกันว่า สนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome)

2. โครงสร้างการบริหารประชาคมยุโรป

ประชาคมยุโรปมีการบริหารซึ่งประกอบด้วย 5 องค์กร คือ

1) คณะมนตรีประชาคมยุโรป (Council of Minister) เป็นองค์กรสูงสุดในกระบวนการตัดสินใจของประชาคมยุโรป ประกอบด้วย ผู้แทนระดับรัฐมนตรีจากประเทศสมาชิกประเทศละ 1 คน เมื่อจะมีการประชุมเรื่องใด รัฐสมาชิกก็ส่งรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นไปประชุม ซึ่งที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ เรียกว่า GRENERAL AFFAIRS COUNCIL เป็นที่ประชุมหลัก

คณะมนตรีประชาคมยุโรปมีอำนาจการพิจารณากรอบแห่งความร่วมมือทางการเมืองกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ และร่วมกับองค์กรอื่นในการออกกฎหมายเพื่อบังคับแก่รัฐสมาชิกตามที่สนธิสัญญาได้ให้อำนาจไว้

และคณะมนตรีประชาคมยุโรปจะมีคณะกรรมการช่วยกลั่นกรองงานก่อนนำเสนอซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของประเทศสมาชิก องค์กรดังกล่าวนี้เรียกว่า "COREPER" (COMMITTEE OF PERNAMFNT REPRESENTATIVE)

2) คณะกรรมาธิการประชาคมยุโรป (COMMISSION) ประกอบด้วยสมาชิก 14 คน โดยมาจากฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน อิตาลี และอังกฤษ ประเทศละ 2 คน ที่เหลืออีก 7 ประเทศ ประเทศละ 1 คน อยู่ในวาระคราวละ 4 ปี ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบร่วมกันของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป ปฏิบัติการเป็นเอกเทศ ไม่รับคำสั่งจากรัฐบาลของประเทศเจ้าของสัญชาติของตน กรรมาธิการจะทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาคมยุโรปโดยส่วนรวม มีอำนาจในการบริหารจัดการและออกกฎระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายบังคับใช้ในบรรดารัฐสมาชิกตามที่ระบุไว้ตามสนธิสัญญากรุงโรม

3) ศาลยุติธรรม (EUROPEAN COMMUNITY COURT OF JUSTIC) มีหน้าที่เป็นศาลยุติธรรมของประชาคมยุโรป ประกอบด้วยคณะผู้พิพากษา 12 คน จากสมาชิกประเทศละคนอัยการ 6 คน และทนายความอีก 3 คน คอยควบคุมบทบัญญัติตามสนธิสัญญา และตัดสินข้อพิพาทในระหว่างประเทศสมาชิก รวมไปถึงทำหน้าที่ตีความตามบทบัญญัติด้วย โดยอยู่ในตำแหน่งคราวละ 6 ปี

4) รัฐสภายุโรป (EUROPEAN PARLIAMENT) ทำหน้าที่เป็นรัฐสภาของยุโรปเลือกตั้งมาจากบุคคลในรัฐสภาของประเทศสมาชิก มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 518 คน มีอำนาจในการตัดทอนเพิ่มเติมแก้ไขงบประมาณรายจ่ายที่ประชาคมยุโรปต้องใช้ในการบริหารงานให้เหมาะสม โดยเงินงบประมาณดังกล่าวสมทบจากประเทศสมาชิกแต่ละประเทศอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

นอกจากนี้สภายุโรปยังมีอำนาจในการให้คำปรึกษาและมีอำนาจเสนอแก้ไขกฎหมายซึ่งนำมาเสนอ

โดยกรรมาธิการประชาคมยุโรปในบางเรื่อง

5) คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคม (ECONOMIC & SOCIAL COMMITTEE) เป็นคณะกรรมาธิการย่อย จำนวน 14 คน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมภายในหมู่ประเทศสมาชิกในยุโรป

3. ยุโรปตลาดเดียว (EC Single Market)

3.1 ความหมายของยุโรปตลาดเดียว

ยุโรปตลาดเดียวคือ การรวมตัวทางเศรษฐกิจระดับสูงที่ปล่อยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ปัจจัยการผลิต วัตถุดิบ รวมทั้งกำลังแรงงานให้เป็นไปโดยเสรี ไม่มีข้อจำกัดทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและอื่น ขณะเดียวกัน ประเทศสมาชิกก็ต้องปรับปรุงโครงสร้างและกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทางเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพการผลิต การแบ่งงานกันทำ การประหยัดต่อขนาด อันจะนำมาซึ่งความได้เปรียบทางการค้าเนื่องจากต้นทุนที่ต่ำลง มีอำนาจต่อรองทางการค้าที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงมาตรฐานการครองชีพของสมาชิกโดยรวมที่จะสูงขึ้นในระยะยาว [5]

ยุโรปตลาดเดียว เป็นตลาดที่มีการรวมตัวกันแล้วคาดว่าจะก่อให้เกิดผลดีต่อประชาคมยุโรปเอง แต่จะเกิดผลอย่างไรต่อประเทศนอกประชาคมนั้น ก็แล้วแต่นโยบายที่ประชาคมยุโรปจะดำเนินการต่อประเทศทั้งหลาย

สำหรับผลดีทางเศรษฐกิจที่จะเกิดแก่ประเทศสมาชิกนั้น ผู้เชี่ยวชาญและสถาบันวิจัย ได้ให้ผลจากการศึกษาไว้ว่า [6]

- ระดับต้นทุนสินค้าและบริการในตลาดประชาคมยุโรป จะลดลงโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3
- ระดับค่าครอบชีพจะลดลงประมาณร้อยละ 6.1
- การจ้างงานจะเพิ่มขึ้น
- ดุลงบประมาณของประเทศสมาชิกจะดีขึ้นเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 2.2 ของผลผลิตรวมภายในประเทศ
- ระดับของผลผลิตรวมภายในประเทศจะเพิ่มสูงขึ้น ประมาณร้อยละ 4.5 และอัตราการขยายตัว

---

[5] ศุภชัย พานิชศักดิ์ "การท้าทายของตลาดเดียวยุโรป 1992 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย", **จุฬาลงกรณ์วารสาร,** (ตุลาคม 2532), หน้า 1.

[6] European Documentation, "Europe without Frontiers Completing the Internal Market", Periodical 3/ 1988, หน้า 12-13

จะเพิ่มสูงขึ้นอีกประมาณร้อยละ 1-2 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวปกติที่ไม่มีการรวมตัวเป็นตลาดยุโรปเดียว

3.2 สาเหตุของการเกิดยุโรปตลาดเดียว 1992

ประชาคมยุโรปซึ่งดำเนินการภายใต้สนธิสัญญากรุงโรม ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงได้มีการจัดตั้งยุโรปตลาดเดียว 1992 ขึ้น สาเหตุที่เกิดการจัดตั้งยุโรปตลาดเดียวขึ้นนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) ภาวะทางเศรษฐกิจของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปเริ่มตกต่ำลง เพราะเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันในตลาดโลก 2 ครั้ง และหันมาคำนึงถึงผลประโยชน์ของแต่ละประเทศเองเป็นหลัก ทำให้ขาดความร่วมมือ

2) เกิดความล้าหลังในการพัฒนาเทคโนโลยีชั้นสูง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เป็นเหตุให้ประชาคมยุโรปเริ่มสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศนอกกลุ่ม

3) กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปยังไม่สามารถรวมตัวกันได้อย่างแท้จริงโดยดูได้จากการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศสมาชิกแม้จะเสรีไม่เก็บภาษีก็ตาม แต่ก็มีอุปสรรคนานัปการที่เกิดขึ้นจากการมีกฎระเบียบที่กำหนดกันในระดับประเทศแตกต่างกันอย่างมาก ไม่ว่าเป็นเรื่องมาตรฐานสินค้า การควบคุมทางศุลกากร การขนส่ง และยังมีอุปสรรคด้านการเงิน การธนาคาร การเข้าออกของประชาชน การเคลื่อนย้ายเงินทุนไปมาระหว่างประเทศ ฯลฯ

4) ในเกือบทุกประเทศมีการเบี่ยงเบนนโยบายการค้าระหว่างประเทศจากระบบการค้าเสรี (Free Trade) ไปสู่การค้าแบบคุ้มครองตนเอง (Protection) มากขึ้น เพื่อป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ

สาเหตุที่กล่าวมานี้ จึงทำให้เกิดตลาดร่วมยุโรปเดียว 1992 ขึ้นโดยในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1987 ประเทศสมาชิกของกลุ่มประชาคมยุโรป ได้ลงนามยอมรับร่างกฎหมายที่เรียกว่า Single European Act [7] ซึ่งกำหนดเป็นทางการให้ประเทศสมาชิกของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปทุกประเทศ ขจัดข้อกีดกันและอุปสรรคด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกให้หมดสิ้นลงภายในปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) เพื่อให้ประชาคมยุโรปรวมเป็นยุโรปตลาดเดียวอย่างสมบูรณ์ นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1993 เป็นต้นไป [8]

3.3 แนวทางการดำเนินงาน

เพื่อให้บรรลุถึงขั้นตอนที่สอง (ขั้นตอนแรกคือการรวมกันตามสนธิสัญญากรุงโรม โดยรวมเป็นสหภาพศุลกากร) คือ การเป็นตลาดเดียวกัน หรือที่เรียกว่า "ตลาดยุโรปเดียว" ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป

---

[7] กองพาณิชย์และอุตสาหกรรม. "EC Internal Markte 1992", **ธุรกิจการค้า**, (เมษายน 2532), หน้า 6

[8] "EC 1992 VS ประเทศคู่ค้าเอเชีย : บทพิสูจน์ความจริงใจ", **สรุปข่าวธุรกิจ**, (กุมภาพันธ์ 2532), หน้า 20

โดยคณะมนตรีประชาคมยุโรปได้ให้ความเห็นชอบต่อแผนงานที่คณะกรรมาธิการประชาคมยุโรปได้จัดทำเสนอในรูปของสมุดปกขาว (White Paper on Completing the Internal Market) เมื่อปี ค.ศ. 1985 ที่จะออกกฎเกณฑ์ ระเบียบและคำสั่งระดับประชาคมฯ ประมาณ 300 รายการ (ปัจจุบันลดลงเหลือ 279 รายการ) เพื่อจะขจัดความแตกต่างของกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของประเทศสมาชิกให้หมดไป ได้ตรากฎหมายยุโรปเดียว (Single European Act) ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1987 กำหนดให้มีการดำเนินการจัดตั้งตลาดยุโรปเดียวตามสมุดปกขาวให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 1992

เพื่อให้กระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ได้มีการแก้ไขกฎเกณฑ์หลัก 3 ประการคือ

1. เปลี่ยนแปลงการมีมติเป็นเอกฉันท์ในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ เป็นการใช้เสียงข้างมาก คือ 54 เสียง จาก 76 เสียง โดยสิทธิในการออกเสียงให้ถือตามความสำคัญของแต่ละประเทศ (Clualified Majority) คือ

อังกฤษ, เยอรมัน, ฝรั่งเศส, อิตาลี	ประเทศละ	10 คะแนน
สเปน		8 คะแนน
เบลเยี่ยม, กรีซ, เนเธอร์แลนด์, โปรตุเกส	ประเทศละ	5 คะแนน
เดนมาร์ก, ไอร์แลนด์	ประเทศละ	3 คะแนน
ลักซัมเบอร์ก		2 คะแนน

2. ใช้หลักการยอมรับมาตรฐานซึ่งกันและกันระหว่างประเทศสมาชิก แทนที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายมาตรฐานในแต่ละประเทศใหม่ให้เหมือนกัน เพื่อเลี่ยงความยุ่งยาก ล่าช้า

3. ให้รัฐสภายุโรปมีบทบาทมากขึ้นในการออกกฎหมาย ร่วมกับคณะรัฐมนตรีประชาคมฯ

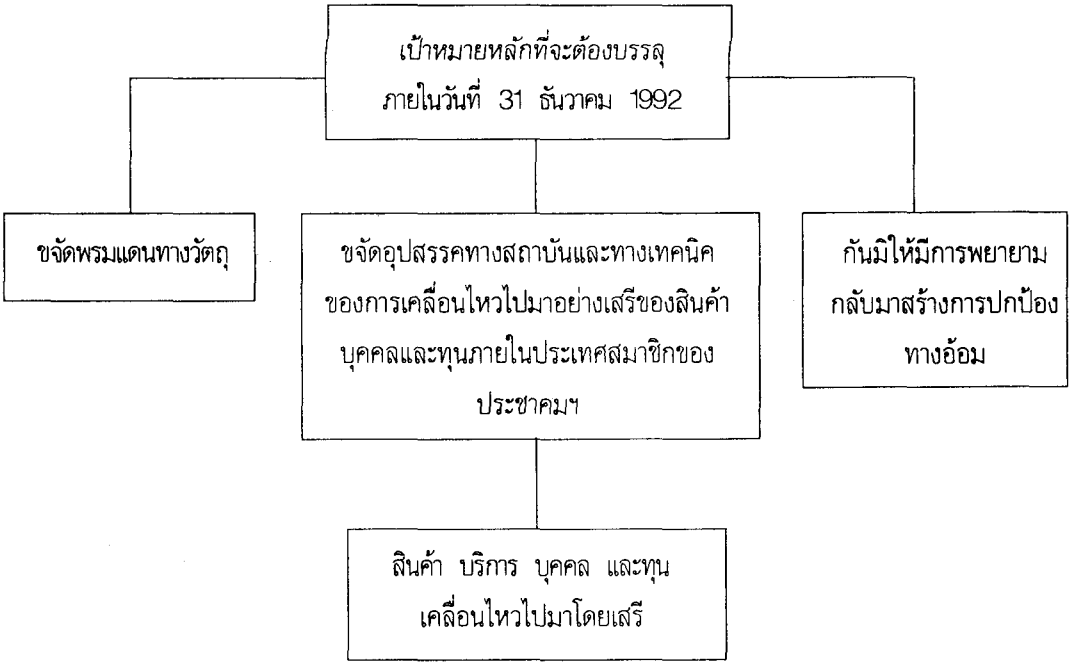
จากการแก้ไขกฎเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ทำให้การดำเนินงานของประชาคมฯรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมุ่งสู่ "ยุโรปตลาดเดียว" จึงเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น โดยแนวทางหลักก็คือ พยายามขจัดสิ่งกีดขวาง 3 ประเภท

(1) การขจัดอุปสรรคทางกายภาพ (Removal of Physical Barriers) พยายามขจัดด่านตามชายแดนภายในประเทศสมาชิก ซึ่งปัจจุบันทำหน้าที่ตรวจตราสินค้า และประชาชน ควบคุมกักกัน โรคพืชและสัตว์ ยาเสพติด การก่อการร้าย การลักลอบ และภาษีอากร จากการศึกษาของคณะกรรมาธิการประชาคม พบว่าต้นทุนที่เกิดจากอุปสรรคทางภายภาพนี้รวมกันแล้วสูงถึง 8 พันล้าน อี ซี ยู (1 อีซียูมีค่าประมาณ 1.24 ดอลลาร์สหรัฐ)

(2) การขจัดอุปสรรค์ทางเทคนิค (Removal of Technical Barriers) ขจัดความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิกในเรื่องมาตรฐานสินค้า มาตรฐานวิชาชีพ ข้อบังคับและเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดซื้อของภาครัฐบาล ระบบการควบคุมการส่งเงินออกนอกประเทศ

(3) การขจัดอุปสรรคทางภาษีอากร (Romoval of Fisical Barriers) ขจัดความแตกต่างในเรื่อง ภาษีทางอ้อม ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีสรรพสามิต และเพิ่มมาตรการควบคุมไปด้วย

สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

สรุปขั้นตอนการรวมตัวของประเทศในยุโรป

ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นสหภาพศุลกากร (CUSTOM UNION) ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จแล้วในปี 1968

ขั้นตอนที่สอง การรวมตัวเป็นตลาดเดียว (SINGLE MARKET) ซึ่งจะต้องให้สำเร็จในปี 1992

ขั้นตอนที่สาม การสร้างสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (ECONOMIC AND MONETARY UNION) ซึ่งอยู่ในระหว่างการเจรจาจัดตั้ง

ขั้นตอนที่สี่ เป็นสหภาพยุโรป (European Union) ที่มีระบบเศรษฐกิจ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายความมั่นคงเกี่ยวกัน ซึ่งยังหาข้อยุติในแนวความคิดและปรัชญาไม่ได้ [9]

---

[9] เอกสารประกอบการอภิปรายโต๊ะกลม : ยุโรป 1992 : โอกาสและการรักษาผลประโยชน์ของไทย 12 กรกฎาคม 2532 กรมพาณิชย์สัมพันธ์ พ.ศ. 2532 หน้า 1-2

3.4 สหภาพการเงินแห่งประชาคมยุโรป (European Monetary Union)

เป็นความพยายามของประชาคมยุโรปที่จะจัดตั้งสหภาพการเงินขึ้น โดยให้ประเทศสมาชิกของสมาคมหันมาใช้เงินสกุลเดียวกันคือ อีซียู (European Currency Unit ECU) ซึ่งนายแจ็ค เดอลอร์ส (Jacques Delors) ประธานคณะกรรมาธิการประชาคมฯได้เสนอแนวทางการก้าวไปสู่สหภาพการเงินใน 3 ขั้นตอน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 1 : ความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่สหภาพการเงิน) แต่ก็ได้เกิดปัญหาบางประการขึ้น กล่าวคือจากการรวมประเทศเยอรมันตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน โดยเยอรมันตะวันตกได้นำเอาเงินดอยท์ชมาร์กออกใช้ในฝั่งตะวันออก เพื่อเป็นการรวมตัวทางการเงิน แต่ก็ได้เกิดปัญหาคนไม่ยอมซื้อสินค้าที่ทำจากเยอรมันตะวันออกโดยเห็นว่ามีคุณภาพต่ำ ทำให้โรงงานหลายแห่งต้องปิด เกิดการว่างงานมากขึ้น (ผู้เขียนเข้าใจว่า เมื่อนำเงินมาร์กเข้าไปใช้ในเยอรมันตะวันออก คนตะวันออกก็เลยหันมาซื้อสินค้าที่ผลิตจากตะวันตก) ซึ่งทำให้มองกันไปว่า เป็นการรวมตัวทางด้านการเงินที่รวดเร็วเกินไป จึงเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 1 : สินค้ายุโรปจะมี 2 ราคา) ทำให้หลายประเทศในประชาคมต้องการให้การก่อตั้งสหภาพการเงินของประชาคมฯ กระทำในแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้แต่ละประเทศสมาชิก โดยเฉพาะประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า ได้มีโอกาสปรับตัวได้ทัน อย่างไรก็ตาม สมาชิกของประชาคมทั้ง 12 ประเทศ ก็ได้ตกลงตัดสินใจร่วมกันกำหนดให้วันที่ 1 มกราคม 1994 (พ.ศ.2537) เป็นวันเริ่มต้นของกระบวนการ การรวมตัวทางเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งเอ็ดดี้ สมิธ ได้รายงานว่า[10]

อีกประมาณ 7-10 ปีข้างหน้า ถ้าทุกอย่างเป็นไปตามแผน ประชาคมยุโรป ก็คงจะใช้เงินตราสกุลเดียวกัน

บัดนี้สมาชิกปัจจุบัน 12 ประเทศ ในประชาคมได้ตัดสินใจไปแล้ว เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2533 ในระหว่างการประชุมสุดยอดของผู้นำรัฐบาล ให้กำหนดวันที่ 1 มกราคม 2537 เป็นวันเริ่มต้นของกระบวนการการรวมตัวทางเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union - EMU)

กระบวนการขั้นที่สองของแผนการที่เรียกว่า แผนเดอร์ลอรส์ ตามชื่อของนายแจ็คว่า เดอร์ลอรส์ ประธานบริหารของประชาคมซึ่งเป็นผู้เสนอแผน กำหนดให้จัดตั้งระบบธนาคารกลางยุโรป (European System of Central Bank - ESCB) กับธนาคารกลางแห่งยุโรปที่หลาย ๆ คนชอบเรียกว่า Eurofed ขึ้นมา

นอกจากนั้น ที่ประชุมผู้นำเมื่อเดือนตุลาคมที่กรุงโรม ยังได้ตกลงกันด้วยว่า หลังจากดำเนินกระบวนการขั้นที่สองไปได้สามปีแล้ว ก็จะมาพิจารณากันว่าสมควรที่จะดำเนินการต่อไปในขั้นที่สามหรือไม่ นั่นคือ ให้เริ่มใช้เงินตราสกุลเดียวกัน วันที่จะพิจารณาเรื่องนี้กันคือปี 2540

---

[10] เอ็ดดี้ สมิธ "ยูโรเฟด ธนาคารกลางแห่งยุโรป" ในคอลัมน์ "เอ็ดดี้ สมิธ รายงานข้ามโลก" **การเงินธนาคาร** ธันวาคม 2533 หน้า 223-224

สิ่งที่บ่งว่ากระบวนการ EMU กำลังดำเนินไปตามแผนก็คือ เมื่อกลางเดือนพฤศจิกายนที่ประชุมของคณะผู้ว่าการธนาคารกลางจาก 12 ประเทศ ภายใต้การนำของนาย คาร์ล ออตโต้เพิห์ล ผู้ว่าการธนาคารชาติเยอรมนี ได้ลงมติรับรองร่างกฎข้อบังคับว่าด้วยการจัดตั้ง ESCB และ Eurofed ซึ่งจะทำหน้าที่บริหารนโยบายการเงินและเงินตราสกุลเดียวเมื่อมีการตกลงกันได้เกี่ยวกับ EMU

หลักการสำคัญของธนาคารกลางยุโรปตามที่ตกลงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ คือให้ทำหน้าที่รักษาเสถียรภาพของราคาภายในประชาคมเป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด การวางนโยบายใด ๆ ทางด้านการเงินจะต้องตั้งอยู่บนหลักการนี้

นอกจากนั้น ร่างกฎข้อบังคับยังได้ระบุด้วยว่า ธนาคารจะเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายทางด้านการเงินของประชาคมแต่เพียงผู้เดียว และผู้บริหารของธนาคารจะต้องเป็นอิสระจากรัฐบาลและสถาบันต่าง ๆ ของประชาคม

ด้วยเหตุนี้การจัดตั้งธนาคารกลางนี้ขึ้นมา จึงจำเป็นต้องมีสนธิสัญญาระหว่างประเทศเป็นตัวค้ำประกัน

ระบบธนาคารกลางแห่งยุโรป จะมีธนาคารสองระดับคือ ระดับประชาคมทำหน้าที่วางนโยบาย และระดับชาติทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติการ ธนาคาระดับประชาคมหรือ Eurofed จะบริหารโดยสภาผู้ว่าการฯ ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าการธนาคารชาติของ 12 ประเทศ กับผู้อำนวยการบริหารอีกหกคนที่คณะมนตรีแห่งยุโรปจะเป็นผู้แต่งตั้ง

ผู้บริหารธนาคารกลางแห่งยุโรป จะไม่ยอมรับคำสั่งจากทั้งรัฐบาลและสถาบันใด ๆ ของประชาคม ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนกฎหมายภายในประเทศสมาชิก เพื่อให้ผู้ว่าการธนาคารกลางเป็นอิสระจากรัฐบาล

ข้อบังคับว่าด้วยการจัดตั้งระบบธนาคารกลาง และธนาคารกลางแห่งยุโรปนี้ จะนำเสนอต่อที่ประชุมที่เรียกว่า Intergovernmental Conference - IGC ที่กรุงโรม ในวันที่ 13 ธันวาคมนี้ เพื่อให้ที่ประชุมนั้นยอมรับว่าเป็นเอกสารส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา EMU

ความหวังของบรรดานายธนาคารกลางที่ช่วยกันร่างกฎข้อบังคับนี้ก็คือ อยากให้รับรองโดยเร็ว เพื่อป้องกันไม่ให้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์บางอย่างกันระหว่างรัฐบาลประเทศสมาชิก ซึ่งอาจมีผลทำให้ฐานะหรืออำนาจของธนาคารกลางยุโรปด้อยลงไป ทั้งนี้เนื่องจากยังมีประเด็นบางอย่างในกฎข้อบังคับที่ยังไม่ได้กำหนดในรายละเอียดหรือยังไม่มีข้อจำกัดความที่แจ่มชัด

นายธนาคารกลางกลัวว่านักการเมืองที่เข้าประชุม IGC จะถือโอกาสหารือทำข้อตกลงและตัดสินใจข้ามหัวพวกตัวเองไป สิ่งที่นายธนาคารกลางวิตกอีกอย่างหนึ่งก็คือ ร่างกฎระเบียบนี้จะกลายเป็นเครื่องมือที่นักการเมืองบางคนอาจใช้ เพื่อเตะถ่วงความคืบหน้า

ประเด็นปัญหาที่ยังไม่มีการระบุอย่างแจ่มชัดมี อาทิเช่น ธนาคารกลางยุโรปจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้กู้ยืม

เมื่อถึงคราวจำเป็นในขั้นสุดท้ายหรือเปล่า เพื่อช่วยกอบกู้ระบบการเงินของยุโรปในยามวิกฤต

ประเด็นนี้ดูจะมีความเห็นไม่ตรงกันอยู่ระหว่างธนาคารชาติเยอรมนีกับธนาคารชาติของประเทศอื่น กล่าวคือ ธนาคารชาติเยอรมนี ซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจการธนาคารในเยอรมนี ไม่อยากให้ธนาคารกลางเป็นผู้ให้กู้ยืมในขั้นสุดท้าย เพราะเห็นว่าการทำเช่นนั้น นอกจากจะเปิดช่องให้ผู้ประกอบกิจการธนาคารขาดความระวังได้แล้ว ยังอาจทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้ แต่ธนาคารกลางของประเทศอื่นเช่น ธนาคารชาติอังกฤษ ซึ่งทำหน้าที่ดูแลกิจการธนาคารในประเทศไม่รู้สึกเช่นนั้น

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้มีการตกลงกัน เช่น จะมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างไร ระหว่างสภาผู้ว่าการของธนาคารกับคณะกรรมการบริหาร จะจัดสรรเรื่องเงินตราสำรองระหว่างประเทศกันยังไง เงินกองทุนของธนาคารควรจะกำหนดกันแค่ไหน ใครจะถือหุ้นเท่าไหร่ จะแบ่งปันผลกำไรกันยังไง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กระบวนการที่จะนำไปสู่การรวมตัวทางการเงินและเศรษฐกิจเป็นกระบวนการที่ยืดยาวและสลับซับซ้อน และร่างกฎข้อบังคับการจัดตั้งธนาคารกลางก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งในบรรดาหลาย ๆ ส่วนที่จะต้องเอามาประกอบกัน แต่ก็ถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญ และว่ากันว่าเป็นเอกสารที่สมบูรณ์ที่สุดในบรรดาเอกสารต่าง ๆ ที่จะนำเสนอต่อ IGC

4. ประชาคมยุโรปกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป และยุโรปตะวันออก

สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association : EFTA) และยุโรปตะวันออกมีแนวโน้มที่จะรวมกับประชาคมยุโรป ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ ยุโรปทั้งทวีปก็อาจจะกลายเป็นตลาดเดียว ซึ่งจะทำให้มีพลังทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทยได้เขียนรายละเอียดเกี่ยวกับทีท่าในการรวมตัวกันระหว่างประชาคมยุโรปกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป และกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกไว้ดังนี้ [11]

การที่ประชาคมยุโรป (European Community : EC) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิก 12 ประเทศ ได้แก่ เยอรมันตะวันตก อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี เบลเยี่ยม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบอร์ก เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ กรีซ สเปน และโปรตุเกส ได้พร้อมใจกันที่จะรวมตัวเป็น "ตลาดเดียวแห่งยุโรป" (Single European Market) ภายในปี 2535 ได้สร้างความหวั่นวิตกให้แก่บรรดาประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ ในภูมิภาคอื่นอย่างมาก เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น กลุ่มนิกส์และประเทศกำลังพัฒนาแถบเอเชีย โดยหวาดกลัวว่าการรวมตัวของกลุ่ม EC ในครั้งนี้จะกลายเป็น "ป้อมปราการ" ที่กีดกันมิให้ประเทศนอกกลุ่ม EC เข้ามาติดต่อค้าขายและลงทุนในประเทศสมาชิก EC ได้ดังเช่นที่ผ่านมา

---

[11] ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย ยุโรปผนึกพลังเศรษฐกิจ พิชิตความล้าหลัง **ผู้ส่งออก** ปักษ์แรก ตุลาคม 2533 หน้า 9-12

ด้วยเหตุนี้ จึงกลายเป็นแรงกระตุ้นให้ประเทศคู่ค้าของ EC ในภูมิภาคอื่น จำเป็นต้องหามาตรการที่จะใช้ต่อรองกับกลุ่ม EC ในอนาคตและมาตรการสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การกระชับความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุนระหว่างบรรดาประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน อาทิ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกากับแคนาดา และความร่วมมือทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิค เป็นต้น ทั้งนี้มิใช่เพื่อส่งเสริมให้การค้าและการลงทุนภายในภูมิภาคของตนเจริญรุ่งเรืองเพียงประการเดียว แต่ยังต้องการแสดงให้กลุ่ม EC ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเทศคู่ค้าในภูมิภาคอื่นด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่ประเทศคู่ค้าของ EC ในทวีปอื่น ๆ กำลังรวมตัวกัน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการค้าและการลงทุนกับกลุ่ม EC อย่างแข็งขัน ปรากฏว่าประเทศอื่นในยุโรปที่มิใช่สมาชิกของ EC ซึ่งได้มีการจับกลุ่มกันมาช้านานแล้ว เช่น สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association : EFTA) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ นอร์เว สวีเดน ฟินแลนด์ ออสเตรีย สวิตเซอร์แลนด์ และไอซ์แลนด์ หรือกลุ่มยุโรปตะวันออกซึ่งประกอบด้วย ฮังการี โปแลนด์ เชคโกสโลวะเกีย ยูโกสลาเวีย บัลกาเรีย และโรมาเนีย ต่างก็กำลังจับตามองความเคลื่อนไหวของการรวมตัวเป็นตลาดเดียวของกลุ่ม EC อย่างใกล้ชิด เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกับกลุ่ม EC มากกว่าประเทศตะวันตกอื่น ๆ ทำให้กลุ่ม EFTA และยุโรปตะวันออกไม่ต้องการให้ตลาดเดียวแห่งยุโรปกลายเป็นอุปสรรคที่บั่นทอนความสัมพันธ์กับกลุ่ม EC ดังนั้นประเทศสมาชิกบางประเทศของกลุ่ม EFTA และยุโรปตะวันออกจึงได้ทาบทามที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC โดยตรง อันจะเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างหลักประกันว่า การรวมตัวเป็นตลาดเดียวของกลุ่ม EC จะสร้างผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม EFTA และยุโรปตะวันออกเช่นกัน ประมาณกันว่า หากกลุ่ม EC รวมตัวกับกลุ่ม EFTA และยุโรปตะวันออก จะทำให้ทวีปยุโรปกลายเป็น "ตลาดเดียว" ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจากประกอบด้วยประชากรจำนวนสูงถึง 600 ล้านคน และเป็นภูมิภาคที่มีรายได้ประชาชาติรวมกันทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แซงหน้าสหรัฐอเมริกา (5 ล้านล้านดอลลาร์ สหรัฐฯ) และญี่ปุ่น (3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

การเปรียบเทียบจำนวนประชากรและรายได้ประชาชาติของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป

	ประเทศ	จำนวนประชากร (ล้านคน)	รายได้ประชาชาติ ปี 2532 (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)
กลุ่ม EC :	เบลเยี่ยม	9.9	151
	อังกฤษ	827	827
	เดนมาร์ก	5.1	104
	ฝรั่งเศส	56.2	948
	เยอรมันตะวันตก	60.5	1,196
	กรีซ	10.1	54
	ไอร์แลนด์	3.7	33
	อิตาลี	57.3	866
	เนเธอร์แลนด์	14.8	223
	ลักเซมเบอร์ก	0.4	7
	โปรตุเกส	10.3	45
	สเปน	39.3	377
กลุ่ม EFTA :	ออสเตรีย	7.5	126
	ฟินแลนด์	5.0	116
	ไอซ์แลนด์	0.3	5
	นอร์เว	4.2	93
	สวีเดน	8.3	190
	สวิตเซอร์แลนด์	6.5	175
กลุ่มยุโรปตะวันออก	บัลกาเรีย	9.0	68*
	เชโกสโลวะเกีย	15.7	154*
	ฮังการี	10.6	92*
	เยอรมันตะวันออก	16.7	207*
	โปแลนด์	38.4	276*
	โรมาเนีย	23.3	126*
	ยูโกสลาเวีย	23.8	154*

หมายเหตุ * ตัวเลขปี 2531

EC ผนวก EFTA ??

ในกลุ่ม EFTA จัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญาสต็อกโฮล์ม ในปี 2503 ปัจจุบันมีประเทศสมาชิก 6 ประเทศ วัตถุประสงค์ของกลุ่ม EFTA ได้แก่การสนับสนุนการค้าเสรีภายในกลุ่มประเทศสมาชิกโดยการลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าจากประเทศสมาชิกอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ ยกเว้นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

ในอดีต อังกฤษและเดนมาร์ก เคยเป็นสมาชิกของกลุ่ม EFTA แต่เมื่อประเทศทั้งสองเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC ในปี 2516 ทำให้อังกฤษและเดนมาร์กต้องพ้นจากสมาชิกภาพของกลุ่ม EFTA นับแต่นั้นเป็นต้นมา

อนึ่ง ถึงแม้ว่าการจัดตั้งกลุ่ม EC และ EFTA จะมีลักษณะคล้ายกับการสร้างฐานอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจระหว่างกันก็ตาม เนื่องจากระยะเวลาในการจัดตั้งไล่เลี่ยกัน แต่โดยแท้จริงแล้วกลุ่มทั้งสองกลับมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันอย่างลึกซึ้ง โดยกลุ่ม EFTA จัดเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญที่สุดของกลุ่ม EC รองลงมาได้แก่ สหรัฐฯ และญี่ปุ่น ตามลำดับ ในขณะเดียวกันมูลค่าการนำเข้าและการส่งออกสินค้าของกลุ่ม EFTA จากตลาด EC ก็คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 50 ของมูลค่าการนำเข้าและการส่งออกทั้งหมดของ EFTA

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 กลุ่ม EC และ EFTA ได้ร่วมมือทางด้านการค้าระหว่างกันอย่างจริงจัง โดยการทำข้อตกลงการค้าสินค้าประเภทอุตสาหกรรมอย่างเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิกทั้งสอง ทำให้มูลค่าการค้าสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างกลุ่ม EC กับ EFTA ขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับ และในปี 2528 ณ ประเทศลักเซมเบอร์ก กลุ่ม EC และ EFTA ก็ได้ทำสนธิสัญญาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการ โดยเรียกโครงการดังกล่าวว่า "European Economic Space" หรือ EES ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักที่จะส่งเสริมการค้าและการลงทุนอย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิกทั้ง 2 กลุ่ม

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า โครงการ EES ไม่ได้รับความนิยมอย่างจริงใจในเวลาถัดมา ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาสมาชิกของกลุ่ม EC ได้หันไปให้ความสำคัญกับการรวมตัวเป็นตลาดเดียวภายในกลุ่ม EC ด้วยกันเอง จึงทำให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศของกลุ่ม EFTA จำเป็นต้องดิ้นรนขวนขวายสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่ม EC โดยตรง เช่นออสเตรีย ซึ่งพึ่งพาการนำเข้าสินค้าจาก EC คิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 68 ของการนำเข้าทั้งหมด ได้ยื่นใบสมัครขอเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC เมื่อปี 2532 เพราะหวาดกลัวว่าเศรษฐกิจของออสเตรียอาจได้รับผลกระทบกระเทือนหลังจากที่ EC รวมตัวเป็นตลาดเดียวภายในปี 2535 นอกจากนี้ นอร์เวย์กำลังพิจารณาที่จะดำเนินการตามอย่างออสเตรียเช่นกัน

สำหรับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ของกลุ่ม EFTA ซึ่งเดิมเคยแสดงท่าทีคัดค้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC เนื่องจากกลุ่ม EFTA มีแนวนโยบายด้านการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นกลาง จึงไม่ต้องการฝักใฝ่กับกลุ่มประเทศสนธิสัญญานาโต้ แต่การรวมตัวเป็นตลาดเดียวของกลุ่ม EC กำลังมีอิทธิพลโน้มน้าวให้กลุ่ม EFTA จำเป็นต้องเห็นแก่ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าด้านการเมือง ดังนั้นประเทศสมาชิกอื่น ๆ ของ EFTA จึงมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก EC ด้วย

สถานการณ์ดังกล่าว ได้สร้างความหนักใจให้แก่กลุ่ม EC อย่างมากในขณะนี้เพราะกลุ่ม EC มีนโยบายที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองภายในกลุ่ม EC ให้มั่นคง จึงไม่ต้องการขยายฐานจำนวนสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้นในช่วง 3-4 ปีข้างหน้านี้เพราะกลุ่ม EC หวั่นวิตกว่า การเพิ่มจำนวนประเทศสมาชิกจะเป็นปัจจัยฉุดรั้งให้กระบวนการรวมตัวเป็นตลาดเดียวของกลุ่ม EC ต้องล่าช้าออกไป

ด้วยเหตุนี้ นาย Jacques Delors ประธานคณะกรรมาธิการประชาคมยุโรป จึงยังมิได้ตอบรับประเทศสมาชิกของกลุ่ม EFTA แต่อย่างใด และในขณะเดียวกัน นาย Delors ก็ประกาศที่จะฟื้นฟูโครงการ EES อีกครั้งหนึ่ง โดยระบุเป้าหมายอย่างชัดเจนว่า ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกลุ่ม EC กับ EFTA จะเป็นพื้นฐานความร่วมมือเบื้องต้นที่จะปูทางให้กลุ่ม EFTA สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกของตลาดเดียวแห่งยุโรปได้ในอนาคต

เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้กลุ่ม EFTA จะได้ตระหนักดีว่าการที่กลุ่ม EC หันไปให้ความสนใจโครงการ EES อีกครั้งหนึ่งนั้นก็เพื่อชะลอมิให้กลุ่ม EFTA เข้าเป็นสมาชิกของ EC ก็ตาม แต่กลุ่ม EFTA ก็ยินดีที่จะกระชับความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจกับ EC ภายใต้ EES ซึ่งกำหนดหลักการพื้นฐานคล้ายคลึงกับการรวมตัวเช่นตลาดเดียวของกลุ่ม EC ได้แก่ ประเทศสมาชิกของทั้ง 2 กลุ่มจะสามารถเคลื่อนย้ายเงินทุน และทำธุรกิจค้าขายระหว่างกันได้อย่างเสรี รวมทั้งพลเมืองของกลุ่ม EC และ EFTA จะสามารถเดินทางไปมาหาสู่ติดต่อกันได้อย่างอิสระ ปราศจากปัญหาเรื่องพรมแดน

แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่ม EC ได้สงวนสิทธิ์ในการเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของ EES อีกทั้งยังเสนอแนะให้กลุ่ม EFTA สร้างองค์การที่มีอำนาจสามารถควบคุมตรวจสอบและกำกับให้สมาชิกของ EFTA ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ EES อย่างเคร่งครัดด้วย

ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกลุ่ม EC กับกลุ่ม EFTA นี้ จะเริ่มมีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 เป็นต้นไป ซึ่งสมาชิกของกลุ่ม EFTA เห็นว่าหากความร่วมมือภายใต้โครงการ EES ไม่ประสบผลสำเร็จ โดยมิได้ก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแก่ประเทศสมาชิกเท่าที่ควร ประเทศสมาชิก EFTA ก็จะหันไปขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกของตลาดเดียวแห่งยุโรปเป็นการทดแทนต่อไป

EC ผนวกยุโรปตะวันออก ??

เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออก เมื่อราวกลางปี 2532 ที่ผ่านมา นับเป็นการพลิกประวัติการณ์การเมืองและเศรษฐกิจของโลกครั้งใหญ่ หลังจากที่ทวีปยุโรปต้องถูกแบ่งออกเป็น 2 ค่ายมานานกว่า 40 ปี เนื่องจากความแตกต่างในลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างยุโรปตะวันตกและยุโรปตะวันออก แต่ปัจจุบันกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกได้ประกาศอย่างกล้าหาญว่าจะปลดแอกระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มาสู่ระบบ

เศรษฐกิจแบบตลาดเสรีนิยม ในขณะเดียวกันก็จะพัฒนาระบอบการปกครองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มยุโรปตะวันออกครั้งนี้ ได้สร้างความปิติยินดีแก่กลุ่มประเทศค่ายโลกเสรีอย่างมากโดยเฉพาะกลุ่ม EC ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิดกับกลุ่มยุโรปตะวันออก ทั้งนี้เพราะการเปิดประเทศของยุโรปตะวันออก จะช่วยกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นในอนาคต โดยกลุ่ม EC คาดหวังที่จะตักตวงผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากกลุ่มยุโรปตะวันออก เนื่องจากดินแดนยุโรปตะวันออกยังอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งวัตถุดิบมากมาย อีกทั้งมีแรงงานที่มีคุณภาพและค่าจ้างแรงงานต่ำเป็นจำนวนมาก จึงนับเป็นโอกาสอันดีสำหรับบรรดาบริษัทต่าง ๆ ของกลุ่ม EC ที่จะเข้าไปลงทุนขยายช่ายงานในยุโรปตะวันออก

ในขณะเดียวกัน ยุโรปตะวันออกก็เต็มใจเปิดประตูการค้าและการลงทุนต้อนรับนักธุรกิจจากกลุ่ม EC อย่างไม่รีรอเช่นกัน ทั้งนี้เพราะบรรดาประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกต้องการฟื้นฟูสภาพแร้นแค้นทางเศรษฐกิจให้กระเตื้องขึ้นโดยเร็วที่สุด อีกทั้งธุรกิจแขนงต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออกอยู่ในสภาพล้าหลังอย่างมาก จึงต้องการคำแนะนำและเรียนรู้การดำเนินธุรกิจทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมแบบสมัยใหม่ รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วย

โดยทั่วไป กลุ่ม EC และกลุ่มยุโรปตะวันออกต่างมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจพอสมควร แต่ที่มิได้ใกล้ชิดสนิทสนมกันอย่างแนบแน่นอย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา ก็เพราะความแตกต่างในระบบเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างกลุ่มประเทศทั้งสองเป็นอุปสรรคสำคัญ แต่ถึงกระนั้น ก็ได้มีการร่วมทุนในกิจการต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะเยอรมันตะวันตกซึ่งมีทำเลที่ตั้งของประเทศใกล้ชิดกับกลุ่มยุโรปตะวันออกมากที่สุดได้เข้าไปร่วมลงทุนในฮังการีประมาณ 100 โครงการ และในโปแลนด์ราว 15 โครงการในช่วงก่อนหน้านี้

ปัจจุบันกลุ่ม EC ได้ยื่นมือเข้าช่วยเหลือกลุ่มยุโรปตะวันออกอย่างจริงจัง โดยเฉพาะฮังการี โปแลนด์ และเยอรมันตะวันออก โดยให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ด้านการเกษตร การจัดตั้งธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนายุโรปตะวันออก ตลอดจนถึงการส่งผู้เชี่ยวชาญเข้าไปอบรมความรู้ด้านการปฏิรูประบบการเงิน การธนาคาร และตลาดหุ้นในกลุ่มประเทศเหล่านั้นด้วย

ความเอื้ออารีของกลุ่ม EC ได้เป็นแรงจูงใจให้ประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกต้องการผูกพันกับกลุ่ม EC มากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC อย่างเป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่ม EC ก็ได้ผัดผ่อนอย่างนุ่มนวล โดยให้เหตุผลว่าต้องการให้ประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมให้เข้มแข็งมากขึ้นกว่าปัจจุบันเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับเงื่อนไขกฎเกณฑ์การแข่งขันเสรีในตลาดเดียวของ EC ต่อไป

ด้วยเหตุนี้ กลุ่ม EC จึงได้ทำสนธิสัญญาแบบทวิภาคีกับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกเป็นรายประเทศ

โดยส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศคู่สัญญา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศดังกล่าวในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อที่จะให้ประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกมีระบบเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับกลุ่ม EC ก่อนที่ EC จะตัดสินใจยอมรับให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของตลาดเดียวแห่งยุโรปในอนาคต

เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้ขณะนี้กลุ่ม EC จะได้พยายามปัดข้อเสนอของประเทศสมาชิกบางประเทศของกลุ่ม EFTA และกลุ่มยุโรปตะวันออก ในอันที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC ก็ตาม แต่ก็มิได้แสดงว่ากลุ่ม EC รังเกียจที่จะรับบรรดาประเทศต่าง ๆ เหล่านี้เข้าร่วมเป็นสมาชิกตลาดเดียวของ EC ในภายหน้า เป็นที่คาดหมายว่าหากกลุ่ม EC ผนึกกำลังทางเศรษฐกิจภายในตลาดเดียวเป็นปึกแผ่นมั่นคง กอปรกับเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่ม EFTA และยุโรปตะวันออกมีความแข็งแกร่งเท่าเทียมกับกลุ่ม EC เมื่อใด ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นก็มีโอกาสที่จะทยอยเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม EC ได้อย่างแน่นอน และทวีปยุโรปก็จะกลายเป็นตลาดเดียวแห่งยุโรปอย่างสมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 นี้

ลำดับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มพันธมิตรเศรษฐกิจยุโรป

พ.ศ. 2501 - กลุ่มประชาคมยุโรป European Community : EC) เริ่มก่อตั้งขึ้นตามสนธิสัญญากรุงโรม ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมันตะวันตก อิตาลี เบลเยี่ยม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบอร์ก

พ.ศ. 2503 - ประเทศในยุโรป 6 ประเทศได้จัดตั้ง สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association : EFTA) สมาชิกแรกก่อตั้ง ได้แก่ อังกฤษ นอร์เว เดนมาร์ก สวีเดน ออสเตรีย และสวิตเซอร์แลนด์

พ.ศ. 2513 - EFTA มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 2 ประเทศ คือไอซ์แลนด์และฟินแลนด์ รวมเป็นประเทศสมาชิกทั้งหมด 8 ประเทศ

พ.ศ. 2516 - เดนมาร์กและอังกฤษ ได้ย้ายสังกัดจาก EFTA เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม EC พร้อมกับที่ไอร์แลนด์เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 9 ของ ECEFTA จึงเหลือประเทศสมาชิกเพียง 6 ประเทศเท่านั้น

พ.ศ. 2524 - กรีซเข้าเป็นประเทศสมาชิก EC ลำดับที่ 10

พ.ศ. 2529 - สเปนและโปรตุเกสเป็นสมาชิก 2 รายล่าสุดของกลุ่ม EC รวมประเทศสมาชิก EC ทั้งหมด 12 ประเทศ

พ.ศ. 2531 - ตุรกีทาบทามขอเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม EC

พ.ศ. 2532 - ออสเตรียขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม EC อย่างเป็นทางการ แต่ยังไม่ได้รับการรับรองจากกลุ่ม EC

๕. ความสัมพันธ์ทางการค้า

ปัจจุบันประชาคมยุโรปประกอบด้วย 12 ประเทศซึ่งได้แก่ เนเธอร์แลนด์ เยอรมันตะวันตก สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส อิตาลี เบลเยี่ยม เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ ลักเซมบอร์ก กรีซ สเปน และโปรตุเกส นั้น หลายประเทศในประชาคมเคยเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยมาแต่โบราณ กล่าวคือตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (พ.ศ.1893-2310) ประเทศในกลุ่มประชาคม ยุโรปที่เป็นคู่ค้าสำคัญของไทยสมัยนั้นคือ โปรตุเกส สเปน อังกฤษ เดนมาร์ก และฝรั่งเศส สินค้าออกของไทยในสมัยนั้นได้แก่ ข้าว ทอง พลอย กานพลู พริกไทย ตะกั่ว เครื่องเคลือบดินเผา ช้าง ม้า นกยูง เป็นต้น ในด้านสินค้าเข้าประกอบด้วยผ้าแพรต่าง ๆ เครื่องถ้วยชาม ไหมพรม ขนสัตว์ ผ้าชนิดต่าง ๆ ทองแดง กำมะถัน สารส้ม หอกดาบ เกราะ เป็นต้น[12]

เมื่อประชาคมยุโรปก่อตั้งในปี 2500 และเริ่มดำเนินงานในปี 2501 ประเทศไทยก็เริ่มมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับประชาคมฯ นับแต่นั้นมา ทั้งนี้เพราะประเทศไทยได้ทำการค้าขายกับประเทศสมาชิกของประชาคมฯ มาก่อนหน้าแล้ว

ประชาคมยุโรปนับเป็นกลุ่มการค้าที่มีความสำคัญที่สุดต่อการค้าของโลก โดยมีสัดส่วนการค้าถึงประมาณร้อยละ 41 ของการค้าโลก (ในช่วง 2530-2533) เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 13.4 และ 7.7 ตามลำดับ ในจำนวนการค้าของประชาคมยุโรปดังกล่าวเป็นการค้าที่ประชาคมยุโรปขายภายในกลุ่มประชาคมยุโรปเองประมาณร้อยละ 60 และมีการค้ากับประเทศนอกกลุ่มเพียงประมาณร้อยละ 40 ของการค้าทั้งหมด ทั้งนี้โดยมีการค้ากับกลุ่มประเทศเขตการค้าเสรียุโรป (ร้อยละ 10) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 7.2) ยุโรปตะวันออก (ร้อยละ 5.4) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 3.2) และอาเซียน (ร้อยละ 1.5) ตามลำดับ[13]

๕.๑ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเปิดกว้างในด้านการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยมีมูลค่าการค้ากว่าครึ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) แต่ตลาดสินค้าออกที่สำคัญของไทยมีเพียงประชาคมยุโรป ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอาเซียนเท่านั้น มูลค่าส่งออกของไทยไปยัง 4 แห่งนี้ เมื่อ 10 ปีที่แล้ว (พ.ศ.2525) มีถึงร้อยละ 66 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด และสัดส่วนดังกล่าวค่อย ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึงปี 2534 มูลค่าส่งออกของ

---

[12] ชุนวิจิตรมาตรา **ประวัติการค้าไทย** (พระนคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น 2516) หน้า 131-32, 139

[13] สุคนธ์ กาญจนาลัย **ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย** เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 3 ธันวาคม 2534 หน้า 8.

ไทยไปยัง 4 แห่งนี้มีสัดส่วนสูงขึ้นถึงประมาณร้อยละ 72 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด (ดูตารางที่ 1 ท้ายบทความนี้) ซึ่งหมายถึงว่า ในปี 2534 นั้น ไทยส่งสินค้าไปขายยังแหล่งอื่น ๆ ที่มิใช่ประชาคมยุโรป ญี่ปุ่น สหรัฐฯและอาเซียนเพียงประมาณร้อยละ 28 เท่านั้น จะเห็นได้ว่าสินค้าออกของไทยเกือบทั้งหมดพึ่งพิงตลาดเพียง 4 แห่งเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงพอสมควรทีเดียว และในปี 2534 นั้น ตลาดส่งออกของไทยที่สำคัญ 4 แห่งนี้ ประชาคมยุโรปเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุด โดยมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 22.10 รองลงไปคือ สหรัฐฯ ร้อยละ 21.26 สำหรับญี่ปุ่นและอาเซียนร้อยละ 18.18 และ 10.91 ตามลำดับ

5.2 การค้าระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป

ดังกล่าวแล้วว่าประชาคมยุโรปเป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยในด้านการส่งออก กล่าวคือในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2525-2534) โดยเฉลี่ยแล้วสัดส่วนมูลค่าส่งออกของไทยไปประชาคมสูงถึงร้อยละ 21.17 ของมูลค่าส่งออกของไทยทั้งหมดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาในขณะที่ส่งไปสหรัฐฯ ร้อยละ 18.65 (ดูตัวเลขรายปีในตารางที่ 2 ท้ายบทความนี้)

ในด้านการนำเข้าจากประชาคมนั้น ในช่วง 5 ปี (พ.ศ.2529-2533) ประเทศไทยมีสัดส่วนการนำเข้าจากประชาคมประมาณร้อยละ 18 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดของไทย (ดูตารางที่ 2 ท้ายบทความนี้) สำหรับดุลการค้าไทยเกินดุลตลอดช่วง 5 ปี แต่การเกินดุลมีแนวโน้มลดลง กล่าวคือจากปี 2529 ไทยเกินดุลการค้าประชาคมฯ กว่าหมื่นล้านบาท ลดเหลือเกินดุลเพียงสามพันล้านเศษเท่านั้น อย่างไรก็ตามในปี 2534 ช่วง 10 เดือน (มกราคม-ตุลาคม 2534) ไทยเกินดุลประชาคมไปแล้วถึง 11,146.6 ล้านบาท (ดูตารางที่ 3 และ 4) ทั้งนี้เพราะการส่งออกมีอัตราเพิ่มเมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีทีแล้วสูงถึงร้อยละ 22.7 ในขณะที่การนำเข้ามีอัตราเพิ่มเพียงร้อยละ 8.8 เท่านั้น

ในช่วง 3 ไตรมาสแรกของปี 2534 การค้าดังกล่าวระหว่างไทยกับประชาคมยุโรปมีรายละเอียดดังนี้

ประชาคมทำการค้ากับไทยเป็นอันดับที่ 2 รองจากญี่ปุ่น โดยมีมูลค่าการค้ารวมทั้งสิ้น 214,805.1 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.0 ของการค้ารวมของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น จากช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้าร้อยละ 16.3 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นของทั้ง 2 ฝ่าย กล่าวคือ มูลค่าส่งออก 112,349.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.4 มูลค่านำเข้า 102,455.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 จากการที่มูลค่าส่งออกขยายตัวได้มากกว่ามูลค่านำเข้าส่งผลให้ไทยเกินดุลการค้ากับกลุ่มนี้ มีมูลค่า 9,894.1 ล้านบาท ทั้งที่ช่วงเดียวกันของปีก่อนขาดดุลการค้าอยู่ 3,958.2 ล้านบาท

การส่งออกหมวดเกษตรกรรมมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 20.9 ของมูลค่าส่งออกรวมไปกลุ่มนี้ มีมูลค่า 23,521.5 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.8 ทั้งนี้เป็นการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

(+13.4%) กุ้งสดแช่เย็น แช่เย็นจนแข็ง (+37.4%) ยางพารา (+15.1%) ใบยาสูบ (+15.3%) ปลาหมึกสดแช่เย็น แช่เย็นจนแข็ง (+10.1%) ส่วนสินค้าสำคัญที่ส่งออกลดลงได้แก่ ข้าว (-3.7%) ไก่สดแช่เย็น แช่เย็นจนแข็ง (-3.8%) ด้านสินค้าอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนร้อยละ 74.4% มูลค่า 83,569 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.2% สินค้าสำคัญที่ส่งออกเพิ่มขึ้นได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป (+24.4%) รองเท้าและชิ้นส่วน (+44.0%) อัญมณีและเครื่องประดับ (+0.9%) เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ (64.2%) อาหารทะเลกระป๋อง (+19.7%) เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ (+118.4%) แผงวงจรไฟฟ้า (+14.4%) เครื่องวีดิโอ อุปกรณ์เครื่องเสียงและส่วนประกอบ (+3.2%) ผ้าผืน (-10.2%) ของเล่น (+44.3%) สับปะรดกระป๋อง (+39.2%) ผลิตภัณฑ์พลาสติก (+36.7%) ผลิตภัณฑ์ยาง (-5.4%) เครื่องใช้สำหรับเดินทาง (+9.3%) ผลิตภัณฑ์หนังฟอกและหนังอัด (-3.2%) เฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบ (+50.0%) สำหรับสินค้าแร่และเชื้อเพลิง ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 0.2 มูลค่าส่งออกลดลงร้อยละ 71.0 เหลือ 191.4 ล้านบาท เนื่องจากส่งออกดีบุก ลดลงเป็นสำคัญ

การนำเข้าหมวดสินค้าทุนเป็นหมวดที่มีมูลค่ามากที่สุด คือ มีมูลค่า 53,805.5 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 52.5 ของการนำเข้ารวมจากกลุ่มนี้ ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้าร้อยละ 10. สินค้าสำคัญที่นำเข้าเพิ่มขึ้นได้แก่ เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ (+57.5%) (ส่วนใหญ่เป็นประเภทเครื่องจักรใช้ในการอุตสาหกรรม) เครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ (+4.6%) ผลิตภัณฑ์โลหะ (+20.7%) แก้วและผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา (+31.8%) ที่นำเข้าลดลง อาทิ ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช (-12.6%) เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์ (-6.4%) เครื่องบิน เรือ และอุปกรณ์การบิน (-92.7%) รองลงมาคือ หมวดวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป มูลค่า 29,341.1 ล้านบาท มีสัดส่วนร้อยละ 28.6 ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.4 สินค้าสำคัญภายในหมวดได้แก่ เคมีภัณฑ์ (+2.9%) เครื่องเพชร พลอย อัญมณี เงินแท่ง (+4.3%) เหล็กและเหล็กกล้า (+20.3%) สินแร่ โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ (-25.5%) กระดาษและกระดาษแข็ง (-4.0%) ปลาและปลาสำเร็จรูป (+25.6%) สัตว์และพืช (+76.1%) ส่วนหมวดอุปโภคบริโภคซึ่งนำเข้ามาเป็นอันดับที่ 3 มีมูลค่า 11,014.1 ล้านบาท มีสัดส่วนร้อยละ 10.7 ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.9 ประกอบไปด้วยสินค้าสำคัญ เช่น อาหารและเครื่องดื่ม (-1.8%) ผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัชกรรม (+19.3%) เครื่องใช้ในบ้านเรือน (-0.6%) เครื่องใช้ไฟฟ้า (-4.2%) สบู่ ผงซักฟอกและเครื่องสำอาง (+2.0%) ด้านหมวดยานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่งมีมูลค่า 4,350.4 ล้านบาท มีสัดส่วนร้อยละ 4.2 ชะลอตัวลงร้อยละ 12.3 ทั้งนี้ เนื่องจากสินค้าทุกรายการหดตัวลงที่สำคัญ เช่น ส่วนประกอบอุปกรณ์ โครงรถและตัวถัง (-6.9%) รถยนต์นั่ง (-18.0%) รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก (-11.1%) สำหรับหมวดเชื้อเพลิง มีมูลค่านำเข้าเพียง 351.2 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 5.2 เนื่องจากมูลค่านำเข้าน้ำมันหล่อลื่นและน้ำมันเบกลดลงเป็นสำคัญ

5.3 โครงสร้างการส่งออกและนำเข้าระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป

5.3.1 โครงสร้างการส่งออก

จากแผนภาพที่ 1 ท้ายบทความนี้ จะเห็นได้ว่าการส่งออกของไทยไปยังประชาคมยุโรปซึ่งจะแบ่งสินค้าออกเป็นประเภทกว้าง ๆ 3 ประเภทคือ สินค้าเกษตร สินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าอื่น ๆ นั้น สินค้าเกษตรมีสัดส่วนเมื่อเทียบกับการส่งออกทั้งหมดลดน้อยลงเรื่อย ๆ ในช่วง 5 ปี คือ พ.ศ.2529-2533 นั้น สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรเท่ากับร้อยละ 44.4 37.9 30.0 27.3 และ 21.8 ตามลำดับ และในปี 2534 (มกราคม - ตุลาคม) สัดส่วนดังกล่าวลดลงเหลือร้อยละ 20.7

สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่ส่งไปยังประชาคมยุโรปนั้นในช่วง 5 ปี (พ.ศ.2529-2533) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง กล่าวคือ จากร้อยละ 51.9 ในปี 2529 เพิ่มเป็นร้อยละ 73.7 ในปี 2533 และในปี 2534 (มกราคม-ตุลาคม) สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74.5 ซึ่งน่าจะเป็นผลดีสำหรับประเทศไทยที่สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกได้ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะสินค้าอุตสาหกรามมีความยืดหยุ่นของอุปทานสูงกว่าและราคามีแนวโน้มดีกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าเกษตร

การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทยไปยังประชาคมยุโรปได้แก่ เสื้อผ้า เสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณีและเครื่องประดับ รองเท้าและชิ้นส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ พร้อมทั้งส่วนประกอบ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ เป็นต้น

5.3.2 โครงสร้างการนำเข้า

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การนำเข้าจากประชาคมยุโรปของประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 50 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดจากประชาคมยุโรป) เป็นสินค้าทุนรองลงไปคือ วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูป อีกประมาณร้อยละ 30 รวมสินค้าทุนวัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปสูงถึงประมาณร้อยละ 80 ของการนำเข้าทั้งหมดจากประชาคม ซึ่งเป็นลักษณะปกติของประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องมีการลงทุนสูงเพื่อพัฒนาประเทศต่อไป แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ช่วงกำลังพัฒนาค่อนข้างจะยาวนานไปสักนิดเพราะใช้เวลาประมาณครึ่งศตวรรษแล้ว สินค้าทุนที่สำคัญซึ่งไทยนำเข้าจากประชาคมได้แก่ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องบิน อุปกรณ์การบิน เรือ แทรคเตอร์ ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และการแพทย์ สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป ที่สำคัญได้แก่ เคมีภัณฑ์ เครื่องเพชร พลอย อัญมณี เงิน แก่งและทองคำ เหล็กและเหล็กกล้า สินแร่โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ กระดาษต่าง ๆ สำหรับสินค้าบริโภคอุปโภคไทยนำเข้าจากประชาคมฯ ประมาณร้อยละ 10 เศษ ที่เหลือเป็นสินค้ายานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง

ตารางที่ 5 เป็นสินค้าออกสำคัญของไทย 20 รายการแรก ที่ส่งไปยังประชาคมยุโรป เรียงลำดับตามมูลค่าในปี 2533 2 รายการแรกคือ เสื้อผ้าสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นสินค้าที่มีโควต้าทั้งคู่ สินค้าออกสำคัญ 20 รายการนี้มีสัดส่วนกว่าร้อยละ 75 ของการส่งออกทั้งหมดไปยังประชาคม

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า อัตราเพิ่มของสินค้า 20 รายการนี้ มีความผันผวนขึ้นลงที่ค่อนข้างรุนแรง ไม่สู้จะมีเสถียรภาพนัก อย่างไรก็ตามพิจารณาโดยรวมแล้วก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 6 เป็นสินค้าเข้าสำคัญ 20 รายการแรก เรียงลำดับตามมูลค่านำเข้าในปี 2533 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าทุนโดยเฉลี่ย 5 ปีนี้ ไทยนำเข้าสินค้าสำคัญ 20 รายการนี้มีสัดส่วนสูงถึงประมาณร้อยละ 80 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดจากประชาคมโดยเฉพาะในปี 2533 สินค้า 20 รายการนี้มีมูลค่าถึงร้อยละ 86.66 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดจากประชาคม สินค้าทั้ง 20 รายการที่ไทยนำเข้าจากประชาคมนี้ก็มีอัตราเพิ่มที่ไม่มีเสถียรภาพเช่นเดียวกับสินค้าออกของไทยไปยังประชาคมฯ มีสินค้า 2 รายการที่มีอัตราเพิ่มค่อนข้างมีเสถียรภาพ คือ เครื่องจักรไฟฟ้าและแทรกเตอร์โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 56.98 สินค้าทั้ง 2 ประเภทนี้เป็นสินค้าทุนที่มีความสำคัญต่อการผลิตของประเทศมาก

๖. การค้าระหว่างประเทศของประชาคมยุโรป

ดังกล่าวมาแล้วว่า ประชาคมยุโรปเป็นกลุ่มการค้าที่มีความสำคัญสูงสุดในโลก โดยในช่วงปี 2530-2533 นั้น ประชาคมยุโรปมีสัดส่วนมูลค่าการค้าถึงประมาณร้อยละ 41 ของการค้าโลก ในขณะที่อเมริกาและญี่ปุ่นมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 14.3 และ 7.7 เท่านั้น อย่างไรก็ตามการค้าของประชาคมเป็นการค้าขายกันเองระหว่างประเทศสมาชิกเสียเป็นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40 นั้น เป็นการค้ากับประเทศนอกประชาคมฯ ซึ่งจะค้าขายกับกลุ่มเขตการค้าเสรียุโรป (EFTA) ประมาณร้อยละ 10 กับอเมริการ้อยละ 7.2 ยุโรปตะวันออกร้อยละ 4.4 ญี่ปุ่นร้อยละ 3.2 อาเซียนร้อยละ 1.5 ที่เหลือค้าขายกับประเทศอื่น ๆ

สำหรับประเทศไทยนั้น ประชาคมยุโรปเป็นกลุ่มประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยสินค้าออกที่ส่งไปยังประชาคมนั้นมีมูลค่าประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงสุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ (ยกเว้นอเมริกาในบางปี) และประเทศไทยนำเข้าจากประชาคมฯ ประมาณร้อยละ 15 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมด ซึ่งสูงเป็นที่ 2 รองจากญี่ปุ่นที่ไทยนำเข้าประมาณร้อยละ 30 ของมูลค่านำเข้าทั้งสิ้น (ดูแผนภาพที่ 3 และ 4) แต่ในขณะที่ประชาคมมีความสำคัญทางการค้ากับประเทศไทยเป็นอย่างมากนั้น เมื่อมองในแง่ของประชาคมฯ แล้วประเทศไทยมีความสำคัญทางการค้ากับประชาคมฯ น้อยมาก กล่าวคือ ประชาคมฯ มีมูลค่าการค้ากับไทยเพียงประมาณร้อยละ 0.3 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดเท่านั้น (ดูตารางที่ 7) หรือมีมูลค่าการค้ากับไทยประมาณร้อยละ 0.8 เมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าของประชาคมฯ ที่ค้าขายกับประเทศนอกกลุ่มทั้งหมด (ดูตารางที่ 8) จะเห็นได้ว่าไทยเกือบจะไม่มีความสำคัญทางการค้าเมื่อมองในแง่ของประชาคมฯ

7. อุปสรรคทางการค้ากับประชาคมยุโรป [14]

ในปัจจุบัน การส่งออกไปยังประชาคมยุโรป ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาหลายประการดังนี้

1) อัตราภาษีศุลกากรที่สูง

สินค้าบางชนิดที่ประเทศไทยส่งออกไปยังประชาคมถูกเรียกเก็บภาษีศุลกากรในอัตราที่ค่อนข้างสูง เช่น

กุ้งต้มสุกประเภทต่าง ๆ	อัตราภาษีร้อยละ	18
กุ้งแช่แข็งประเภทต่าง ๆ	"	16
ปลาทูน่ากระป๋อง	"	24
ปูกระป๋อง	"	16
กุ้งกระป๋อง	"	20

นอกจากนี้ยังเรียกเก็บค่าธรรมเนียม (Levy) สำหรับสินค้าเกษตรกรรมที่ประชาคมฯ นำเข้าเกือบทุกชนิด การเก็บภาษีในอัตราสูงพร้อมทั้งเก็บค่าธรรมเนียม ทำให้สินค้าส่งออกของไทยไปยังประชาคมต้องเสียเปรียบในการแข่งขันด้านราคา

2) ระบบภาษีฮาร์โมไนซ์ (Harmonized System)

ระบบภาษีฮาร์โมไนซ์เป็นการจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรระบบใหม่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การจำแนกพิกัดอัตราศุลกากรของประเทศต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกัน เพื่อประโยชน์ในการเก็บข้อมูลสถิติและการเจรจาการค้า

ระบบภาษีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสินค้าออกสำคัญของไทย 2 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและสิ่งทอ

สำหรับมันสำปะหลังนั้น มันสำปะหลังอัดเม็ด ประชาคมฯเคยให้จัดอยู่ในพวกสินค้าทำจากแป้ง ซึ่งมีอัตราภาษีสูงถึงร้อยละ 28 ในขณะที่มันสำปะหลังอื่น ๆ มีอัตราภาษีเพียงร้อยละ 6 การจัดมันสำปะหลังอัดเม็ดเข้าเป็นพวกสินค้าทำจากแป้งนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ทั้งนี้ เพราะมันสำปะหลังอัดเม็ดของไทยนั้น ส่งไปประชาคมฯ เพียงชนิดเดียว และทำจากมันชิ้นหรือมันเส้นไม่ได้ทำจากแป้ง ซึ่งหากเป็นเช่นนี้จะทำให้มันสำปะหลังอัดเม็ดที่ส่งไปประชาคมฯ ต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่าเดิม อันจะทำให้เสียเปรียบในการแข่งขันด้านราคา ประเทศไทยพยายามทำความเข้าใจกับประชาคมว่า มันสำปะหลังอัดเม็ดนั้นมิได้ทำจากแป้ง หากแต่ทำจากชิ้นมันหรือมันเส้น ซึ่งในที่สุดทางประชาคมฯ ก็ยอมรับ

---

[14] ข้อความในหัวข้อนี้ส่วนใหญ่ได้จากเอกสารของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ **มาตรการกีดกันทางการค้าของประชาคมยุโรป** พฤษภาคม 2532

สำหรับสิ่งทอนั้น ผลจากระบบภาษีฮาร์โมไนซ์จะทำให้สิ่งทอบางรายการที่อยู่นอกโควต้าถูกรวมเข้าไว้ในโควต้าด้วย ซึ่งจะมีผลกระเทือนต่อสิ่งทอไทยในการส่งออกค่อนข้างมากฝ่ายไทยได้ขอเจรจาและได้โควต้าชดเชยที่ทำให้ปัญหาบรรเทาไปได้

3) การจำกัดปริมาณส่งออกโดยสมัครใจ

ประเทศไทยได้ทำความตกลงกับประชาคมฯ ในการจำกัดปริมาณส่งออกไปยังประชาคม ซึ่งประกอบด้วยมันสำปะหลังอัดเม็ด สิ่งทอ และมันเทศหวาน

ในด้านข้อตกลงจำกัดปริมาณส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ดนั้น เหตุผลของการที่ประเทศไทยจำเป็นต้องทำข้อตกลงนั้นมีหลายประการด้วยกัน ขึ้นอยู่กับการทำข้อตกลงแต่ละฉบับ

ข้อตกลงฉบับแรก ช่วงเวลาปี 2525-22529 กำหนดปริมาณส่งออก 21 ล้านตัน โดยปี 2525 ส่งออกได้ไม่เกิน 5 ล้านตัน ปี 2526-2527 ปีละ 5 ล้านตันหรือเปลี่ยนแปลงได้ร้อยละ 10 หรือภายใน 2 ปี ส่งออกได้ไม่เกิน 10.5 ล้านตัน ปี 2528-2529 ส่งออกได้ปีละ 4.5 ล้านตัน เปลี่ยนแปลงได้ร้อยละ 10 ภายใน 2 ปีส่งออกได้ไม่เกิน 9.45 ล้านตัน เป็นเรื่องความจำเป็นที่จะให้โควต้ามันสำปะหลังเสียภาษีศุลกากรร้อยละ 6 เทียบกับอัตราปกติร้อยละ 28 ซึ่งประชาคมยุโรปได้ทำกความตกลงกับบราซิลและอินโดนีเซียก่อนหน้าไทยแล้ว

ข้อตกลงฉบับที่สอง ช่วงเวลาปี 2530-2533 กำหนดปริมาณส่งออก 21 ล้านตันหรือเฉลี่ยประมาณ 5.25-5.5 ล้านตัน ต่อปี เป็นเรื่องความจำเป็นที่จะให้มันอัดเม็ดแข็ง (Hard pellet) ซึ่งมีกรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างไปจากมันอัดเม็ดธรรมดา (Pellet)คงอยู่ในเงื่อนไขของข้อตกลงที่เสียภาษีศุลากรร้อยละ 6 เช่นเดิม

ข้อตกลงฉบับที่สาม ช่วงเวลาปี 2534-2537 กำหนดปริมาณส่งออก 21 ล้านตัน หรือเฉลี่ยประมาณ 5.25-5.75 ล้านตัน เป็นเรื่องความจำเป็นที่จะต้องปกป้องและรักษาส่วนแบ่งของตลาด อันอาจจะเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนของผลการเจรจาในรอบอุรุกวัย

แต่ในภาพรวมแล้วกล่าวได้ว่า เหตุผลหลักเป็นเพราะบทบัญญัติของแกตต์ในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตรไม่แจ้งชัดจะมีผลให้ปกป้องสิทธิของประเทศไทยไม่แน่นอน และหากไทยจะยกเรื่องนี้ฟ้องร้องในแกตต์ก็ต้องใช้เวลายาวนาน อันจะก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ส่งออกและท้ายที่สุดภาระจะไปสู่ผู้ผลิต เกษตรกร ซึ่งยังคงต้องการความแน่นอนของตลาดใหญ่ที่สุด คือ กว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าส่งออกการกระจายตลาดเป็นเรื่องที่กระทรวงพาณิชย์ได้ถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะผลักดันผู้ส่งออกมุ่งแสวงหาตลาดใหม่ ๆ เพื่อที่จะลดการพึ่งพาตลาดใหญ่เพียงตลาดเดียวคือประชาคมยุโรปเช่นในขณะนี้

สำหรับข้อตกลงสิ่งทอกับประชาคมฯ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมา ปัจจุบันเป็นฉบับที่ 3 ซึ่งมีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2530 ถึง 31 ธันวาคม 2534 และต่อในปี 2535 อีกหนึ่งปี ซึ่งจะมีราย ละเอียดของโควต้ากำหนดปริมาณของแต่ละรายการ เช่น ในปี 2535 มีโควต้าถุงเท้าประมาณ 16 ล้านคู่เป็นต้น และโควต้าดังกล่าวสามารถเพิ่มได้ร้อยละ 3-7 ต่อปี

ข้อตกลงการจำกัดปริมาณส่งออกโดยสมัครใจ สำหรับสินค้าออกที่ไทยทำกับประชาคมฯ สำหรับสินค้าอีกชนิดหนึ่งคือมันเทศหวาน ซึ่งได้ลงนามกันเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2531 โดยกำหนดโควต้าการส่งออกไว้ปีละ 5,000 เมตริกตัน ซึ่งปริมาณโควต้าที่กำหนดนี้เกินกว่าศักยภาพในการส่งออกของประเทศไทย ดังนั้นไม่มีผลกระทบแต่อย่างใด

การกำหนดโควต้าส่งออกสำหรับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและสิ่งทอที่ประชาคมฯกำหนดให้ไทยนั้นมีปริมาณที่ต่ำกว่ากรณีการค้าเสรีนอกจากนั้นประชาคมฯ ยังได้พยายามผลักดันให้มีการยกเลิกข้อตกลงสิ่งทอระหว่างประเทศและหันกลับมาใช้การค้าภายใต้กฎเกณฑ์ของแกตต์ในลักษณะ Global Quota หรือ first come first serve ซึ่งเป็นโควต้ารวม ประเทศผู้ส่งออกประเทศใดเจรจาต่อรองได้ก่อน ก็ใช้โควต้านั้นได้ก่อน ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นจริง ประเทศไทยอาจสูญเสียตลาดสิ่งทอไปได้ ทั้งนี้ เพราะประเทศเกาหลีใต้นั้นมีประสิทธิภาพการผลิตสิ่งทอที่เหนือกว่าไทย และมีอำนาจต่อรองสูงกว่า

4) ข้อกำหนดด้านสุขอนามัย

ประเทศสมาชิกของประชาคมยุโรปบางประเทศมีความเข้มงวดในด้านสุขอนามัย การบรรจุหีบห่อ เช่น ประเทศอิตาลี เป็นต้น ได้ห้ามใช้สาร EDTA (Ethylene Diamine Tera Acetate) ซึ่งสารดังกล่าวจะช่วยให้เนื้อปูและกุ้งไม่ยุ่ย ทำให้ไม่เสียเร็วและสีไม่คล้ำ ซึ่งในการผลิตปูและกุ้งกระป๋องหรือแช่แข็งได้ใช้สารชนิดนี้มากกว่า 15 ปีแล้ว ยังไม่ปรากฏว่าก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นพิษต่อการบริโภคแต่อย่างใด และการส่งไปขายยังประเทศอิตาลีถูกปฏิเสธทำให้ไม่สามารถจะขายได้ ขณะนี้ไทยมีมาตรการ 2 แนวทางคือ ประการแรก จะขอให้รับซื้อสินค้าที่อยู่ในสต๊อกให้หมดไปก่อน ประการที่ 2 ในระยะยาวอาจยื่นขออนุญาตจากประชาคมให้สามารถใช้สาร EDTA ได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากยังไม่สามารถหาสารอื่นมาทดแทนได้

5) การให้การอุดหนุน

ประชาคมยุโรปได้ยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับการนำเข้าสินค้าเกษตรกรรมเกือบทุกชนิดจากประเทศนอกกลุ่ม แต่จะใช้ราคาเป้าหมาย (Target Price) ราคาแทรกแซง (Intervention Price) และราคานำเข้าต่ำสุดที่ควรจะเป็น (Threshold Price) เป็นเครื่องมือในการกำหนดราคาร่วมซึ่งเป็นการปฏิบัติภายใต้นโยบายเกษตรกรรมรวม (Common Agricultural Policy-CAP) ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ผลิตภายในกลุ่มโดยประชาคมฯ จะกำหนดราคาเป้าหมายไว้สูงกว่าราคาตลาดโลกและจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมผันแปร (Variable Levy)สำหรับสินค้านำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มในอัตราเท่ากับส่วนต่างระหว่างราคานำเข้า (CIF import price) กับราคาเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อดึงราคาตลาดโลกให้เท่ากับราคาเป้าหมาย สินค้าที่การกำหนดราคาเป็นไปตามระเบียบดังกล่าวข้างต้นที่สำคัญได้ แก่ ธัญพืช ข้าว น้ำมันมะกอก น้ำตาล ใบยาสูบ ปลากระป๋อง นมและผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น

นอกจากการอุดหนุนการผลิตสินค้าเกษตรด้วยการกีดกันการนำเข้าแล้ว ประชาคมฯยังให้การอุดหนุน

ด้านการส่งออกเพื่อชดเชยให้แก่ผู้ส่งออกในอัตราเท่ากับส่วนต่างของราคาตลาดโลกกับราคาภายในประชาคมฯ ด้วย

สินค้าออกของไทยซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากมาตรการให้การอุดหนุนของประชาคมฯ ได้แก่ ข้าว กากน้ำตาล และไข่ไก่ เช่น การให้การอุดหนุนการผลิตข้าวเมล็ดยาวแทนข้าวเมล็ดกลม โดยกำหนดอัตราการอุดหนุนการผลิตข้าวดังกล่าว สำหรับปี 2530/31 ไว้เท่ากับ 330 ECU ต่อเฮกตาร์ มีกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2530 มีพื้นที่ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากการให้การอุดหนุนนี้ประมาณ 40,000 เฮกต้าร์ โครงการอุดหนุนการปลูกข้าวเมล็ดยาวนี้อาจมีผลกระทบต่อการส่งออกข้าวไทยในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามในการกำหนดราคาสินค้าเกษตรประจำปี 2532/33 คณะมนตรีประชาคมด้านการเกษตรได้รับรองข้อเสนอที่จะให้ลดเงินอุดหนุนการปลูกข้าวเมล็ดยาวลงจากเดิมที่กำหนดไว้ 330 ECU ให้เหลือเพียง 300 ECU ต่อเฮกต้าร์ [15]

สำหรับน้ำตาล ประชาคมฯ ได้ให้การอุดหนุนเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับผู้ปลูกอ้อยและหัวบีทได้ใช้วิธีแทรกแซงโดยการกำหนดราคาภายในประเทศพร้อมทั้งให้การอุดหนุนการส่งออกน้ำตาลซึ่งการดำเนินการดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อปริมาณและราคาน้ำตาลในตลาดโลกและเนื่องจากทั้งไทยและประชาคมฯ ต่างก็เป็นผู้ส่งออกน้ำตาลรายใหญ่ของโลก ดังนั้นการดำเนินการในเรื่องน้ำตาลของประชาคม จึงย่อมมีผลกระทบถึงการส่งออกน้ำตาลของไทยด้วย

ในด้านมันสำปะหลังอัดเม็ดนั้น ประเทศฝรั่งเศสและอิตาลี ซึ่งเป็นผู้ผลิตเมล็ดธัญพืชของประชาคมฯ นั้น ได้มีความเห็นว่า มาตรการต่าง ๆ ที่ประชาคมฯ กำหนดขึ้นเพื่อสกัดกั้นการนำเข้าเมล็ดธัญพืชที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ อันได้แก่การจำกัดปริมาณนำเข้ามันสำปะหลังอัดเม็ดมันเทศหวาน พร้อมกับการใช้ค่าธรรมเนียมด้วยนั้น ไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ฝรั่งเศส จึงได้เสนอมาตรการ การให้เงินอุดหนุนแก่โรงงานอาหารสัตว์ที่ใช้เมล็ดธัญพืชเป็นส่วนผสม โดยเสนอให้เงินอุดหนุน 5 ถึง 45 ECU ต่อเมริกตัน แต่สมาชิกของประชาคมของประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนเธอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ ได้แสดงท่าที่คัดค้านอย่างเด่นชัด ประชาคมฯ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นชุดหนึ่งเพื่อแก้ไขดัดแปลงโครงการดังกล่าว และในที่สุดให้ชะลอโครงการดังกล่าวไว้ก่อน

6) การต่อต้านการทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน

เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่การส่งออกของไทยไปยังประชาคมยุโรปสินค้าออกของไทย 2 รายการได้ถูกประชาคมฯ กล่าวหาว่ามีการทุ่มตลาดและได้รับการอุดหนุนการส่งออก สินค้าออก 2 รายการดังกล่าวคือ ตลับลูกปืนและผงชูรส

ตลับลูกปืนนั้น สมาคมผู้ผลิตตลับลูกปืนแห่งยุโรปได้ร้องเรียนต่อประชาคมฯ ว่าผู้ผลิตตลับลูกปืน

---

[15] กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ **มาตรการกีดกันทางการค้าของประชาคมยุโรป** พฤษภาคม 2532

ภายในประชาคมฯ ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าตลับลูกปืนจากประเทศไทย

สำหรับผงชูรสนั้นสภาผู้ผลิตเคมีภัณฑ์แห่งยุโรปได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมาธิการประชาคมฯ ว่ามีการทุ่มตลาดสินค้าผงชูรสที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอีก 3 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไต้หวัน และสาธารณรัฐเกาหลี

8. ผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับจากยุโรปตลาดเดียว

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ประชาคมยุโรปเป็นประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญของไทยสูงสุดในการเป็นตลาดส่งออก ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของประชาคมที่จะทำให้เป็นตลาดเดียวจึงย่อมเกิดผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในแง่บวกและมุมลบ

8.1 ผลกระทบในแง่บวก [16] หรือผลประโยชน์ที่จะเกิดต่อการค้าของประเทศไทย

การรวมตัวของกลุ่มประชาคม จะทำให้ตลาดประชาคมเป็นตลาดใหญ่และมีความสำคัญต่อการส่งออกสินค้าไทย การที่ประชากรรวมของประชาคมมีถึง 324 ล้านคน และมีอำนาจการซื้อสูงก็ทำให้เปิดโอกาสในการส่งสินค้าไทยไปยังตลาดยุโรปมากขึ้น และจะเป็นตลาดที่จะกระจายสินค้าไทยให้ขยายตัวไปในตลาดอื่น มากขึ้น แทนที่จะไปยึดตลาดหลัก คือตลาดสหรัฐฯและญี่ปุ่นดังเดิม

แม้ว่าการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมฯ จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจด้านการค้าและการผลิต แต่ก็มีผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศสมาชิกขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีผลทำให้ระดับค่าครองชีพในประเทศดังกล่าวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในยุโรปใต้ซึ่งเป็นฐานการผลิตสินค้า ระดับ Medium และ Medium/Low เช่น สเปน โปรตุเกส และกรีซ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าต่าง ๆ สูงขึ้น จนอยู่ในระดับที่สินค้าจากประเทศไทยสามารถเข้าไปแข่งขันได้มากขึ้น

การกำหนดมาตรฐานเดียวของสินค้าในกลุ่มประชาคมจะทำให้สินค้าที่ผลิตในยุโรปจะต้องปรับตัวที่จะผลิตให้ได้คุณภาพตามที่กำหนด ซึ่งจะมีผลให้ราคาต้นทุนการผลิตสินค้าเหล่านั้นสูงขึ้น และจะทำให้อุตสาหกรรมประเภทเดียวกันของประเทศหนึ่งไม่สามารถสู้กับประเทศในกลุ่มสมาชิกเดียวกันได้ ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมบางประเภทในบางประเทศต้องล้มเลิกกิจการไปก็จะเป็นช่องว่างแก่สินค้าจากประเทศอื่น ๆ ที่จะเข้าไปแข่งขันในตลาดประชาชนได้

การพัฒนาเทคโนโลยีรวมกันของประเทศในประชาคม จะเป็นการสร้างฐานการผลิตสินค้าเทคโนโลยีสูง สามารถแข่งขันกับสินค้าจากสหรัฐและญี่ปุ่นได้มากขึ้นและจะเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยที่จะสามารถนำเข้า

---

[16] ดนัย ปรัชญนันท์ "การค้าไทยต่อการรวมตัวเป็น Single Market" **ผู้ส่งออก** ปักษ์หลัง มีนาคม 2533 หน้า 19-20.

สินค้าจากประชาคม ทดแทนสินค้าที่นำเข้าจากประเทศที่ไทยต้องเสียเปรียบดุลการค้ามาก ดังเช่น ญี่ปุ่น เป็นการสร้างอำนาจการต่อรองทางการค้าและการดำเนินนโยบายการค้าที่เน้นประโยชน์ต่างตอบแทนได้มากขึ้น

จากการพัฒนาเทคโนโลยีและการขยายตัวทางอุตสาหกรรมในกลุ่มประชาคมฯ จะทำให้สินค้าไทยประเภท Semi-Product จะมีโอกาสขยายตลาดได้เพิ่มขึ้น เช่น แผงวงจรไฟฟ้า อุปกรณ์และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น

8.2 ผลกระทบในแง่ลบ หรือเกิดผลเสียหายต่อการค้าของไทยคือ

ประเทศในประชาคมยุโรป จะเพิ่มความร่วมมือและพึ่งพาระหว่างสมาชิกมากขึ้น ซึ่งจะมีผลให้มีการค้าระหว่างประเทศสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เช่น นโยบายการเกษตรของประชาคมการค้าสินค้าอุตสาหกรรมและบริการระหว่างประเทศสมาชิก ความรุนแรงที่จะกระทบต่อสินค้าและบริการจากประเทศไทยจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับนโยบายและมาตรการทางการค้าของประชาคมฯว่าจะกีดกันการค้าระหว่างประเทศเพียงใด

สินค้าไทยที่อาจมีผลกระทบค่อนข้างรุนแรง ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว อัญมณี และเครื่องประดับ เครื่องหนังทุกประเภท เครื่องใช้ทำด้วยพลาสติก สินค้าเซรามิคและกระเบื้องเคลือบ รองเท้ากีฬา ของเด็กเล่น อุปกรณ์อิเล็กโทรนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ

การกำหนดมาตรฐานสินค้าเดียวกันอาจจะมีผลกระทบต่อสินค้าจากประเทศไทยถ้าผู้ผลิตไม่สามารถพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานที่กลุ่มประชาคมฯกำหนดซึ่งจะทำให้ไม่สามารถส่งเข้าไปขายในตลาดประชาคมฯ ได้เลย

สินค้าส่งออกของประเทศไทยที่อาจได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรฐานกลางของประชาคมฯ ได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร ซึ่งมีสารปรุงแต่งเจือปนที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของประชาคมฯ เช่น มีสาร EDTA เกินกว่าปริมาณที่กำหนดของเด็กเล่นที่มีมาตรฐานคุณภาพที่สูงอุปกรณ์อิเล็กโทรนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมักจะมีมาตรฐานค่อนข้างสูง ชิ้นส่วนยานยนต์ผลิตภัณฑ์และสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของผู้บริโภค ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ผลิตของไทยจะต้องเร่งการปรับปรุงสินค้าเหล่านี้ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลของประชาคมฯ

การรวมตัวของประชาคมฯ เป็นตลาดเดียว (Single Market) ทำให้ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจจับตามองและประเมินไว้ว่า ประชาคมฯจะมีมาตรฐานการกีดกันทางการค้าเพิ่มขึ้น ทำให้ประเทศเหล่านั้นได้ดำเนินกลยุทธทางด้านการค้าและการลงทุนโดยเน้นการเข้ามาลงทุนในประเทศกลุ่มประชาคมฯมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีและเงินลงทุนซึ่งเป็นการสร้างฐานทางการผลิตและการค้าเพื่อป้องกันกีดกันทางการค้าในประชาคมฯ ซึ่งประเทศไทยเสียเปรียบในแง่ของความพร้อมในด้านดังกล่าวเพราะประเทศไทยไม่มีเทคโนโลยีทางการผลิตที่เด่นสามารถไปร่วมลงทุนในประเทศกลุ่มประชาคมฯ ยุโรปได้ นอกจากนี้ยังขาดความพร้อมในแง่ของเงินลงทุน ซึ่งหากมองในระยะยาวแล้วสินค้าจากประเทศไทยจะต้องประสบปัญหาในการต่อสู้กับสินค้าที่ผลิตโดยประเทศอื่น ๆ ที่เข้ามาลงทุนหรือร่วมลงทุน

ในกลุ่มประชาคมฯ

ปัจจุบันสินค้าที่มีการร่วมลงทุนผลิตในประชาคมฯ ยุโรป ได้แก่ รถยนต์ ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดีโอ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ อุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น

ในอนาคตหากประเทศไทยยังคงยึดสินค้าส่งออกมายังประชาคมฯ ในประเภทสินค้าเกษตรและสินค้าประเภทสำเร็จรูปอยู่ดังเดิมแล้ว ประเทศไทยอาจจะต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงในตลาดประชาคมฯ ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงและ Diversity สินค้าไทยให้เกิดความยืดหยุ่นและสามารถรองรับตลาดและอุตสาหกรรมการผลิตในประชาคมฯ ยุโรป ประเทศไทยควรเน้นและสนับสนุนสินค้าวัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบเพื่อสนองความต้องการในการขยายการผลิตสินค้าในประชาคมยุโรป ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ในการขยายการค้าของไทยได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม บทสรุปดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางและสัญญาณเตือนรับแก่ผู้ผลิตและผู้ส่งออกไทย เพื่อจะได้เร่งเตรียมพร้อมในการพัฒนาสินค้าไทยให้อยู่ในสภาวะที่จะแข่งขันได้อย่างเต็มที่ เมื่อระฆังแห่งการแข่งขันดังขึ้นในปี 1992

การวิเคราะห์ผลกระทบข้างต้นเป็นเพียงการสรุปให้เห็นภาพกว้างๆ เท่านั้น สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ [17] ได้ศึกษาผลกระทบดังกล่าวอย่างละเอียดดังนี้

---

[17] บุญช่วย ศรีคำพร ชุมพร ปัจจุสานนท์ และสุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ "The EEC"

ผลกระทบที่มีต่อประเทศภายนอกเป็นเรื่องที่มีการกล่าวพาดพิงถึงน้อยมากในโปรแกรมการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปสมุดปกขาวได้ระบุไว้เพียงประโยคเดียวเกี่ยวกับผลกระทบของตลาดเดียวในเรื่องนโยบายการค้าของประชาคมยุโรปที่จะมีต่อประเทศภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิกของประชาคมยุโรป [18]

ประเด็นนี้นับเป็นประเด็นที่ประเทศต่าง ๆ เป็นห่วงและหันมาพิจารณามากขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา [19]

ความรู้สึกเกี่ยวกับผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปต่อประเทศภายนอกมี 2 ด้านคือ ด้านหนึ่งเหมือนเป็นการคุกคาม (threat) ทางเศรษฐกิจ ถ้าการรวมกลุ่มมุ่งเน้นเฉพาะการเสริมสร้างภายในประเทศสมาชิกเท่านั้นเวลาทำการกีดกันประเทศนอกกลุ่มซึ่งทำให้ผู้คนต่างมองยุโรปในแง่ที่ว่าเป็นป้อมปราการของยุโรป (Europe Fortress) ซึ่งอาจจะขัดกับหลักพหุพาคีที่ระบุไว้ในแกตต์มาตรา 24 หรือมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ หากการรวมกลุ่มเป็นตลาดเดียวไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งเอาไว้ก็อาจผลักดันประเทศภายนอกกลุ่มฯ ทำให้เกิดผลกระทบรุนแรงได้ในอนาคต อีกด้านหนึ่งการรวมเป็นตลาดเดียวเสมือนเป็นโอกาส (opportunity) ทางเศรษฐกิจและธุรกิจใหม่ เพราะถ้าอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคระหว่างพรมแดนประเทศสมาชิกสามารถขจัดไปสิ้นก็จะทำให้สินค้าของประเทศภายนอกที่เข้าไปจำหน่าย ณ จุดใดจุดหนึ่งของประเทศในประชาคมฯ สามารถเคลื่อนย้ายไปมาเสรีไปจำหน่ายรวดเดียวทั้ง 12 ประเทศได้

---

[18] "Moreover the commerical identity of the Community must beconsolidated so that other trading partners will not be given the benefit of a wider market without themselves making similarconcession" (para 19), Commission of the EC, Completing the Internal Market, White Paper from the Commission to the European Council, Brussels, 14 June 1985 อ้างใน "The European Internal Market : Threat or Challenge for ASEAN? โดย Norbert Wagner, January 1989, (mimeo).

[19] ในบทความ John F. Magee, "1992 : Moves Americans Must Make", และ Eric G. Friberg, "1992 Moves Europeans are Making" ใน **Harvard Business Review,** May-June 1989, pp 78-89. "Stroming the World's Biggest Market", **Business Tokyo,** summer 1989, pp.41-42, "Europe's single challenge", **Far Eastern Economic review** 5 May 1988, pp.127-134; "Who's Afraid of 1992?", **Newsweek,** October 31,1988, pp.10-17; "Second Thorights on 1992", **Time,** January 23, 1989, pp.10-16, "Economists, July 6 1989 pp.5-52 "The Coming Boon in Europe", Fortnue April 10, 1989, pp. 28-36.

จากการลดลงต้นทุนของสินค้าและบริการที่จำหน่ายภายในประชาคมทำให้มีการขยายผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งในที่สุดจะทำให้การนำเข้าจากประเทศนอกกลุ่ม (extra-EC imports) ลดลงได้ [20] จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่มีต่อสินค้านำเข้านอกลุ่มที่ลดลงมากมีหลายรายการ [21] ได้แก่

ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติกลดลงร้อยละ	8.1
ผลิตภัณฑ์ไม้สักและเฟอร์นิเจอร์ลดลงร้อยละ	7.4
ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า ลดลงร้อยละ	7.7
ผลิตภัณฑ์เคมีลดลงร้อยละ	10.4
ผลิตภัณฑ์โลหะลดลงร้อยละ	12.4
ผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปลดลงร้อยละ	5.8
ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ลดลงร้อยละ	6.4

ดังนั้นผลกระทบจะเกิดขึ้นกับประเทศภายนอกได้มากหากไม่มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงนี้ ที่สำคัญก็คือประเทศภายนอกจะต้องทำการลดต้นทุนสินค้าที่ผลิต เพื่อทำให้ราคาสินค้าจำหน่ายในประชาคมสามารถแข่งขันได้ดีที่สุดในอนาคตจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคม

ผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวทำให้ประเทศนอกกลุ่มเริ่มให้ความสำคัญกับการปรับกลยุทธ์ในการติดต่อกับประชาคมใหม่ เช่น การเน้นการเจาะตลาดใหม่ การรู้จักใช้กฎเกณฑ์คุณภาพและมาตรฐานสินค้า การใช้ข้อมูลการตลาดทันสมัยในระดับยุโรป เป็นต้น ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดยรวมของประชาคมมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปมาก ประเทศนอกกลุ่มฯ นอกจากจะต้องปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงการค้าและการลงทุนภายในประชาคม โดยต้องแข่งขันกับประชาคมยุโรปแล้วยังจะต้องประสบกับลักษณะแบบแผนทางการค้าและการลงทุนแบบใหม่ของประชาคมซึ่งมีแนวโน้มว่าจะแข่งขันกันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น และอาจลดการลงทุนที่ประชาคมมีบทบาทในโลกภายนอก มาเป็นการเน้นการลงทุนภายในประชาคม โดยเน้นการขยายตลาดภายในประชาคมมากขึ้นและผลิตในประเทศที่มีแรงงานถูก เช่น อิตาลี สเปน โปรตุเกต กรีซ เป็นต้น [22]

---

[20] ทั้งนี้โดยมีข้อสมมติฐานว่าปัจจัยที่เป็นต้นทุนราคาผลผลิตของประเทศภายในประชาคมยุโรปเปลี่ยนแปลงและปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงเช่นสินค้านำเข้าที่มาแข่งขัน เป็นต้น

[21] เป็นการพิจารณาเฉพาะผลกระทบทางราคา ทั้งนี้ไม่รวมผลกระทบที่ไม่ใช่ราคาโดยตรงเช่น การกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่ประชาคมยุโรปปฏิบัติอยู่ เป็นต้น ซึ่งถ้านำมาพิจารณาแล้วอาจทำให้ผลกระทบสูงกว่านี้

[22] ในประเด็นนี้ นายอัลเบิร์ต มาลี ก็ได้เน้นให้อาเซียนรวมถึงประเทศไทยให้ไปมีส่วนร่วมในการลงทุนในประชาคมยุโรปมากขึ้น

ประเทศภายนอกที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระดับสูงเริ่มมีการไหวตัวมากขึ้นเพราะไม่แน่ใจการรวมตัวเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรป โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา [23] ญี่ปุ่น [24] นอกจากนี้ยังมีประเทศพัฒนาแล้วอื่น ๆ และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ [25] ประเทศเหล่านี้เริ่มทำการปรับแบบแผนการค้าและการลงทุนกับประชาคมโดยรวม เช่น เปลี่ยนแปลงแบบแผนการส่งออกเท่านั้นมาเน้นการลงทุนภายในประชาคมมากขึ้น เป็นต้น การเปลี่ยน แปลงเช่นนี้น่าจะมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปในปี 1992

ผลกระทบประเด็นสำคัญที่ประเทศภายนอกพิจารณามากในขณะนี้ได้แก่

- มาตรฐาน (Standard) เพราะกฎเกณฑ์ในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานสำหรับสินค้ามากมายประเภทซึ่งมีทั้งอาหารและไม่ใช่อาหารได้ใช้แนวทางใหม่ (New approach) โดยให้ประเทศต่าง ๆ ภายในประชาคมยอมรับมาตรฐานกลางที่กำหนดไว้มากขึ้น ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นกรองกว้างที่กำหนดสำหรับสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ค้ากันภายในประเทศสมาชิกมีระดับสุขอนามัย ความปลอดภัยและไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม[26] การกำหนดมาตรฐานของประชาคมในลักษณะนี้สำหรับประเทศภายนอกมีทั้งในแง่บวกและแง่ลบในแง่บวกก็คือการจำหน่ายในตลาดประชาคมจะง่ายขึ้น แต่จะต้องแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในประชาคม เพราะต้นทุนต่อหน่วยสินค้าทางธุรกิจในประชาคมมีแนวโน้มลดลง ในแง่ลบก็คือในกรณีที่ประชาคมไม่สามารถลดต้นทุนต่อหน่วยได้นักและอุตสาหกรรมหรือธุรกิจนั้นถูกแข่งขันอย่างมากจากประเทศภายนอก ทำให้อุตสาหกรรมหรือธุรกิจประสบปัญหาได้ในกรณีเช่นนี้ ประเทศที่ประสบปัญหาอาจใช้อำาจทางการเมือง ทั้งจากระดับประเทศและระดับประชาคมทำการกีดกันสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มโดยอ้างว่าไม่ได้มาตรฐานเป็นต้น ซึ่งผลกระทบในแง่นี้ก็คือทำให้สินค้านั้น ๆ ไม่สามารถเข้าสู่ประชาคมได้เลยเพราะถูกกีดกันในระดับรวม

- แหล่งกำหนดสินค้า (rules of origin) ในเมื่อถ้ามีการปรับตัวทางการลงทุนจากประเทศภายนอกเข้าไปในประชาคมยุโรปมากขึ้น ประชาคมยุโรปมีแนวโน้มที่จะเข้มงวดในการใช้หลักเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าที่ผลิต โดยบริษัทต่างชาติภายในประชาคมยุโรปมากขึ้น ทั้งนี้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอีก

---

23 สหรัฐฯ ได้มีการจัดระดับธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กับประชาคมยุโรปออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ บรรษัทข้ามชาติ บริษัทที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทในประชาคม บริษัทที่ส่งออกไปยุโรปเท่านั้น บริษัทที่ไม่สนใจยุโรป เป็นต้น

24 ญี่ปุ่นมีการลงทุนทางอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ รถยนต์ และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นหลายชนิดอุตสาห -

25 กรรมรถยนต์เป็นต้น รถยนต์ เช่น Honda, Nissan, Toyota ได้เข้าไปขยายฐานการผลิตในยุโรปอย่างเต็มตัวแล้ว นักธุรกิจในเกาหลีใต้ ไต้หวัน ได้มีการไหวตัวเพื่อปรับกลยุทธของตนในการเจาะตลาดยุโรปเดียวในปี 1992 อย่างเห็นได้ชัดในขณะนี้

26 Commission of the European Communities, Standards Policy The New Approach in Harmoni zation (Motor Vehicles, Tractors and Agricultural Machinery, Food, Pharmacenticlas, Construc tion Products, Other Items), Decmeber 1988.

หลาย ๆ ประเทศซึ่งมุ่งเน้นการลงทุนในยุโรปขณะนี้หรือในโอกาสต่อไปต่างให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องนี้

- หลักการต่างตอบแทนกัน (reciprocity) [27] ซึ่งจะเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการค้าบริการ (trade in services) ในปัจจุบันการค้า บริการมีขอบเขตที่กว้างขวางมากและยังไม่สามารถตกลงได้ในเวทีแกตต์ในปัจจุบัน การค้าบริการจะรวมถึง การเงินการธนาคารการประกันภัย การขนส่ง การโทรคมนาคม การท่องเที่ยว การถ่ายทอดเทคโนโลยี ฯลฯ เป็นไปได้มากกว่าประชาคมจะมีการเจรจาต่อรองกับประเทศต่าง ๆ เพื่อขอเปิดตลาดทางด้านการค้าบริการโดยใช้หลักการต่างตอบแทนกัน เช่น ทางด้านการเงินการธนาคาร และการประกันภัยกับญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น สำหรับประเทศอื่น ๆ รวมถึงประเทศกำลังพัฒนานั้นยังไม่สามารถพิจารณาได้อย่างแน่ชัด แต่เป็นไปได้อาจมีการเชื่อมโยงประเด็นการค้าบริการกับการค้าสินค้ามากขึ้นในการเจรจาต่อรองกับประเทศต่าง ๆ

การพิจารณาผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปโดด ๆ โดยไม่ได้พิจารณาผลกระทบที่อาจส่งผลต่อเงื่อนไขอื่น ๆ ที่สัมพันธ์ด้วยอาจทำให้การพิจารณาผลกระทบคลาดเคลื่อนไปได้เงื่อนไขอื่น ๆ ที่สำคัญที่ควรพิจารณาสัมพันธ์ด้วยมีดังนี้

- การเจรจากทางการค้าหลายฝ่ายในรอบอุรุกวัย มีหลายประเด็นที่พาดพิงมาถึงการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปเช่น Subsidies code, trade in services เป็นต้น

- การปฏิรูประบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (G.S.P) หลังจากปี 1990 เพราะหลายประเทศกำลังพัฒนายังได้ประโยชน์จากการส่งสินค้าออกไปยังประชาคมยุโรปภายใต้สิทธิพิเศษนี้ [28]

- ข้อตกลงสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป (MFA IV) จะหมดอายุในปี 1991 ซึ่งได้รับการต่ออีก 1 ปี อาจจะต้องมีการเจรจากันใหม่ในเรื่องนี้ [29]

- นโยบายเกษตรร่วมของประชาคมยุโรป (Common Agricultural Policy : CAP) ซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญในเรื่องการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรภายในประชาคมยุโรปในปัจจุบัน [30]

---

[27] ใน The Economist, July 8, 1989 ได้ให้ความหมายของ reciprocity ไว้ในหลายลักษณะด้วยกัน ได้แก่ Overall reciprocity, sectoral reciprocity, national-treatment reciprocity, mirrow-image or identicla reciprocity, เป็นต้น ผู้สนใจโปรดติดตามรายละเอียดได้

[28] และ [29] ซึ่งอาจทำให้มี GSP รวมหรือโควต้าสิ่งทอรวมเกิดขึ้นได้แทนที่จะแยกเป็นแต่ละประเทศดังที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน

[30] จนบางคนถึงกับกล่าวถึงความไม่แน่ใจของการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปในปี 1992 เพราะการที่นโยบายเกษตรร่วมยังคงอยู่และมีบทบาทต่อการจัดการทางการค้ากับประเทศภายนอกมาก ดังเช่นการค้ามันสำปะหลังที่ไทยประสบปัญหากับประชาคมยุโรปด้วย ในประเด็นนี้เจ้าหน้าที่ทางประชาคมยุโรปมักกล่าวว่าประเด็นที่ว่าไม่เกี่ยวข้องกับการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรป

เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปในปี 1992 แต่มีส่วนต่อผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ [31]

โดยสรุปแล้ว ผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปต่อประเทศภายนอกมีความเป็นไปได้ (secenario) หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งมีตั้งแต่การรวมตัวสำเร็จด้วยดีทำให้ประเทศภายนอกได้ผลดีด้วย แต่ต้องปรับตัวทางด้านการแข่งขัน ไปจนการรวมตัวไม่ได้รับความสำเร็จทำให้ประเทศภายนอกอาจถูกกีดกันทางความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนั้นในแง่ผลกระทบขั้นสุดท้ายที่จะมีต่อประเทศภายนอกนอกจากจะประเมินในระยะยาวแล้วจะต้องมีการประเมินในระยะสั้นโดยต้องจัดทำเป็นระยะเป็นสำคัญ

---

[31] Rolf J. Langhammer, Europe 1992 and the developing Countries : Fuelling a New Engine of Growth and Separating Europe form Non-Europe, A Paper Prepared for an Expert Meeting Convened by the Netherlands Economic Institute and Organized by the Dutch Ministry of Foreign Affairs on "Europe 1922 and the Devleoping Countries", Den Haag, 6-7 October 1989.

การพิจารณาผลกระทบต่อประเทศภายนอกจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรป ปี 1992 เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและไม่มีภาพรวมเห็นเด่นชัดว่าจะเกิดผลดีหรือผลเสียต่อประเทศภายนอกอย่างไร อย่างน้อยในระยะสั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับประชาคมยุโรปเริ่มตระหนักและเห็นสมควรพิจารณาศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในระยะต่อไปจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรป

ประเทศไทยก็เช่นกันซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประชาคมยุโรปอย่างใกล้ชิดได้เริ่มมีการวิเคราะห์ถึงแนวทางการรวมเป็นตลาดเดียวและผลกระทบที่จะมีต่อประเทศไทยในด้านต่าง ๆ [32] ทั้งนี้เพราะการได้ทราบถึงผลกระทบที่สำคัญก็ย่อมสามารถนำมาปรับใช้ในเชิงนโยบายได้ต่อไป สิ่งที่ได้ชี้ให้เห็นก็คือ การรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปเป็นการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สำคัญทำให้สามารถพิจารณาได้ทั้งในแง่ของผลดีและผลเสียในเวลาเดียวกัน สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศไทยจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปในปี 1992 จะพิจารณาเป็น 3 ด้าน ที่สำคัญดังนี้

- ทางด้านการค้าสินค้าส่งออก
- ทางด้านการค้าบริการ
- ทางด้านการลงทุน

ทางด้านการค้าสินค้าส่งออก

เนื่องจากประชาคมในตลาดสินค้าที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยสำหรับการส่งออกในระยะหลังนี้โดยมีมูลค่าการส่งออกจัดเป็นประมาณ 158,000 ล้านบาทหรือร้อยละ 24.44 ในปี 2534 การพิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงการรวมเป็นตลาดเดียว จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาในประเด็นสำคัญดังนี้

- ในความเป็นจริงแล้ว ยังไม่เป็นที่ทราบแน่นอนว่า จากการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทางการค้าในการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปจะมีการเบี่ยงเบนทางการค้า (trade diversion) สำหรับการนำเข้าจากประเทศนอกประชาคมยุโรปมากน้อย (extra-EC imports) เมื่อเทียบกับการสร้างขึ้นทางการค้า (trade creation) ที่เกิดขึ้นสำหรับประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตามจากการศึกษาผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคม [33] ซึ่งทำการวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านราคา (price effect) พบว่าจะทำให้ต้นทุนการผลิต

---

[32] คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป 1992 : โอกาสและการรักษาผลประโยชน์ของไทย เอกสารประกอบการอภิปรายโต๊ะกลม, 12 กรกฎาคม 2532 ห้องประชุมกรมพาณิชย์สัมพันธ์ (เอกสารโรเนียว) 18 หน้า นอกจากนี้รัฐบาลไทยได้มีการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาในยุโรปเพื่อทำการศึกษาติดตามผลกระทบที่อาจมีต่อประเทศไทยแล้ว

[33] จาก Research on the "Cost of Non-Europe". **Studies on the Economiccs of Integration**

สินค้าลดลง มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลงและจะส่งผลให้ผลผลิตภายในกลุ่มเพิ่มสูงขึ้นและในที่สุดทำให้การนำเข้าจากภายนอกประชาคมลดลงได้

ถ้าผลกระทบทางด้านราคามีต่อสินค้านำเข้าจากภายนอกประชาคมจริงก็ย่อมจะส่งผลกระทบสำหรับประเทศไทยด้วย ทำให้การส่งออกของประเทศลดลงได้ สำหรับสินค้าที่น่าจะได้รับผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวนี้จะพิจารณาแยกได้เป็น 3 กลุ่ม[34] ดังต่อไปนี้

- กลุ่มสินค้าออกของไทยที่ต้องแข่งขันจำหน่ายในประชาคมกับสินค้าที่ผลิตภายในประชาคมเอง ซึ่งอาจมีการขยายตัวทางการผลิตและทางการตลาดเพิ่มขึ้นและอาจมีต้นทุนลดลงสินค้าเหล่านี้ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภคหลายชนิด เช่น สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณี เครื่องรูปพรรณ ทำด้วยเงินและโลหะมีค่าอย่างเช่น เครื่องเรือนและส่วนประกอบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ไม้หรือโลหะ รองเท้ากีฬา กระเป๋าถือ ถุงมือและของอื่น ๆ ที่ทำด้วยหนัง ของเด็กเล่นทำด้วยพลาสติก

- กลุ่มสินค้าออกของไทยที่ประชาคมฯ ไม่ได้ผลิตโดยตรงแต่นำเข้าเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบ ได้แก่ มันสำปะหลัง ยาง น้ำตาล เป็นต้น

กลุ่มสินค้าออกของไทยที่ต้องแข่งขันกับประชาคมในตลาดที่สามที่ไม่ใช่ภายในประชาคมซึ่งมีทั้งสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมหลายประเภทและในปัจจุบันประชาคมมีการส่งสินค้าเหล่านี้ไปจำหน่ายในตลาดของประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีบางประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา

จากการประเมินผลกระทบทางด้านราคาในขั้นต้นเพื่อทราบว่าการนำเข้าจากภายนอกประชาคมลดลงเท่าไร โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทย ในเฉพาะ 31 รายการสินค้าพบว่า

- เครื่องเรือนและส่วนประกอบอื่น ๆ ลดลงร้อยละ 7.57
- ดีบุกที่ยังไม่ได้ขัดทำสำเร็จรูป ลดลงร้อยละ 7.19
- เสื้อกระโปรงสำหรับผู้หญิงทำด้วยใยสังเคราะห์ ลดลงร้อยละ 6.99
- เสื้อเชิ้ตทำด้วยฝ้าย ลดลงร้อยละ 5.58
- ปลาหมึก กระดองสดแช่เย็นหรือแช่แข็ง ลดลงร้อยละ 4.81
- มันสำปะหลัง ลดลงร้อยละ 1.56
- ปลาทูน่ากระป๋อง ลดลงร้อยละ 0.11

---

[34] การรวมยุโรปภายใต้ Single European Act" กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ " กระทรวงพาณิชย์ กรกฎาคม 2531 หน้า 21-23

ทั้งนี้ ผลกระทบรวมสำหรับ 81รายการสินค้าคิดเป็นมูลค่าลดลงร้อยละ 1.58 ของมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยที่ส่งออกไปประชาคมใช้ข้อมูลปี 2530 ซึ่งอาจกล่าวเป็นผลในขั้นต้นว่า น่าจะทำให้มูลค่าการส่งออกของไทยลดลงได้เป็นมูลค่ารวม 592 ล้านบาท (โดยใช้ข้อมูลปี 2530) สำหรับสินค้าเกษตรจะลดลงร้อยละ 4.63 ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมจะลดลงร้อยละ 1.4

ผลกระทบทางราคาสำหรับสินค้าส่งออกไทยเป็นการประเมินเฉพาะผลกระทบทางราคาเท่านั้น โดยพิจารณาจากค่าความยืดหยุ่นของสินค้าเป็นสำคัญ สำหรับผลกระทบที่ไม่ใช่ราคาโดยเฉพาะที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรโดยตรงอาจมีแนวโน้มดีขึ้นหรือเลวลงได้เช่นกัน เป็นต้นว่า การใช้มาตรฐานที่ปรับปรุงใหม่ในกรอบของการรวมเป็นตลาดเดียวมาตรฐานกลางนี้จะครอบคลุมถึงสินค้าประเภทอาหารและไม่ใช่อาหารซึ่งประกอบด้วย directives ต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการปรับใช้ทั้งในระดับประชาคมและแต่ละประเทศสมาชิก[35] มาตรฐานเหล่านี้จะคำนึงถึงสุขอนามัยความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่สินค้าในหมวดอาหาร ของเด็กเล่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็คโทรนิค ชิ้นส่วนประกอบและอุปกรณ์ ยานยนต์ ระบบโทรคมนาคม เป็นต้น สินค้าไทยที่ได้มาตรฐานของประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่ง (หลัก mutual recognition) หรือได้มาตรฐานกลางของประชาคม ก็จะสามารถจำหน่ายได้ทุกประเทศในประชาคม แต่ในกรณีที่มีการห้ามนำเข้าในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือมีการยกระดับหรือเปลี่ยนแปลงมาตรฐานกลางสำหรับสินค้านั้น ๆ ก็อาจกระทบต่อสินค้านั้นทำให้ไม่สามารถจำหน่ายได้ในประเทศใดประเทศหนึ่ง สินค้าส่งออกของไทยที่น่าเป็นห่วงคือสินค้าที่มียอดจำหน่ายสูงในปัจจุบันซึ่งอาจได้รับผลกระทบมากในกรณีที่ถูกปฏิเสธห้ามนำเข้า

ผลกระทบความเข้มงวดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of origin) ซึ่งประชาคมจะให้ความสำคัญกับการกำหนดหลักเกณฑ์และปรับใช้สำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากภายนอกประชาคมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสินค้า รถยนต์ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องวีดีโอ เครื่องบันทึกเสียง ตลับลูกปืน เซรามิค สิ่งทอ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์บางประเภทสินค้าเกษตรบางชนิด เป็นต้น

สำหรับผลกระทบที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมโดยตรงแต่การรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมฯ อาจส่งผลกระทบต่อการส่งออกของไทย ได้แก่

---

[35] Suthiphand Chirathivat, Notes on the Removal of Technical Barriers in the Food and Drinks Sector in the Framework of 1992 : An SAEAN View A Paper Prepared for the Collocium on "ASEAN & Europe 1992 : Implications and Responeses" Organized by European Institute of Public European Institute of Public Administration and Institute of Strategic International Studies (ISIS), Malaysia, July 10-11, 1989.

- สินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาจนำไปสู่การเจรจาโควต้ารวมของประชาคมในข้อตกลง MFA ใหม่ ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียสำหรับประเทศไทย

- GSP (สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรซึ่งประเทศไทยใช้ในปริมาณสูงถึงร้อยละ 52 ของมูลค่าการส่งออกจากประเทศไทยไปยังประชาคมในปี 2531) อาจมีการพิจารณาการใช้ GSP รวมของประชาคม ซึ่งประเทศไทยต้องพิจารณาให้ความสำคัญในเรื่องนี้ด้วยและพึงระวัง ในเรื่อง Graduation จาก GSP ซึ่งอาจเป็นไปได้ในอนาคตเช่นกัน

- การเก็บภาษีทุ่มตลาด (anti-dumping) และการเก็บภาษีตอบโต้การอุดหนุน (counteraling duties) ซึ่งเป็นวิธีการที่ประชาคมนิยมใช้เป็นอย่างมากในการกีดกันสินค้าและอาจขยายการใช้เพิ่มขึ้นต่อไปได้หากประชาคมไม่ได้รับความสำเร็จในการรวมเป็นตลาดเดียว

- นโยบายเกษตรร่วมของประชาคม (Common Agricultural Policy : GAP) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการส่งสินค้าเกษตรกรรมของไทยหลายชนิด เช่นการอุดหนุนสินค้าเกษตร (subsidies) หรือการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (VERs) ในกรณีการส่งออกมันสำปะหลังของไทย เป็นต้น

ทางด้านการค้าบริการ

ปัจจุบันประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางด้านการบริการกับประชาคมยุโรปในหลายมิติด้วยกัน ทางด้านการท่องเที่ยว การส่งออกคนทำงาน ขนส่งทางอากาศ ไทยอยู่ในฐานะที่ได้ประโยชน์ แต่สำหรับทางด้านอื่น ๆ นั้น ได้แก่ การเงิน การธนาคาร การประกันภัย การขนส่งทางเรือ การโทรคมนาคม การถ่ายทอดเทคโนโลยี [36] เป็นต้น ผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวที่น่าพิจารณาสำหรับประเทศไทยมีดังนี้

1) สำหรับทางด้านการท่องเที่ยว แรงงาน การขนส่งทางอากาศ เป็นต้น การรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมฯ จะทำให้รายได้โดยรวมดีขึ้น ซึ่งผลทางด้านรายได้ (income effect) จะทำให้ประโยชน์ที่ไทยได้รับอยู่แล้วในสาขาเหล่านี้จะคงอยู่และขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ นอกจากประชาชนภายในประชาคมจะเดินไปมาภายในประเทศต่าง ๆ ของประชาคมเพิ่มขึ้นแล้ว (trade creation) ก็อาจมีการเดินทางมาภายนอกกลุ่มมากขึ้น (trade diversion) การท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศจะดีขึ้น นอกจากนี้ จะทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นมากซึ่งจะเป็นโอกาสที่คนงานไทยไปทำงานในหลักแหล่งที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจทางด้านการผลิต เช่น ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ หรือทางด้านสาขาบริการด้านต่าง ๆ เช่น พาณิชยกรรม ท่องเที่ยว ทำงานตามบ้าน เป็นต้น ในแง่นี้เป็นไปได้ว่าจะมีการดึงดูดแรงงานไทยส่วนหนึ่งไปทำงานในประชาคมเพิ่มขึ้นโดยรวม

---

[36] "1992 now", A Quarterly Review Published by IBM Europe March 1989.

2) ทางด้านการเงินการธนาคารและการประกันภัยนั้นการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมจะทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ในประชาคมต้องปรับตัวกันมากที่สุดเพราะปัจจุบันยังมีความแตกต่างกันอยู่หลายด้าน สำหรับผลกระทบต่อประเทศภายนอกโดยเฉพาะประเทศไทยนั้น น่าจะมีมากขึ้นในโอกาสต่อไปเพราะปัจจุบันไทยยังมีนโยบายจำกัดการทำธุรกิจทางสาขาเหล่านี้อยู่ เป็นต้นว่า ธนาคารพาณิชย์จากประชาคมที่ดำเนินการในประเทศไทยมีเพียง 3 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารอินโดซุเอส ธนาคารคอยซ์แบงค์ ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ เป็นต้น ซึ่งยังมีอีกหลายธนาคารที่อยากดำเนินการในประเทศไทยในขณะเดียวกัน ธนาคารพาณิชย์ไทยมีสาขาในประชาคมมี 3 ธนาคารรวม 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพฯ และธนาคารกสิกรไทยซึ่งต่างก็มีสาขาที่กรุงลอนดอน และฮัมบูร์ก และธนาคารไทยพาณิชย์ซึ่งมีสาขาเฉพาะที่กรุงลอนดอน การเงิน การธนาคารไทยยังมีการปรับตัวที่ล่าช้าอยู่เมื่อเทียบกับความก้าวหน้าทางการเงินการธนาคารและการประกันภัยซึ่งประชาคมยุโรปก็เป็นหนึ่งในบรรดาประเทศชั้นนำที่มีความสามารถและความชำนาญในธุรกิจทางด้านนี้ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่ประชาคมอาจผลักดันให้มีการใช้หลักต่างตอบแทนกัน (reciprocity) ในสาขาเหล่านี้ซึ่งประเทศไทยต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะการเจรจาทางด้านการค้าบริการ (trade in services) โดยรวมยังไม่สามารถผลักดันให้มีกรอบที่แน่ชัด และเป็นที่ยอมรับได้สำหรับประเทศภาคีสมาชิก ดังนั้นจึงยังไม่มีหลักเกณฑ์ใดที่จะไปบีบบังคับหรือให้ประเทศใดปฏิบัติตามโดยอาศัยหลักพหุภาคีในแง่นี้ไทยต้องใช้เจรจาในระดับทวิภาคีมากขึ้น ในเรื่องการค้าบริการโดยอาจอ้างจากหลักความไม่โปร่งใสของแกตต์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ไทยไม่พร้อมที่จะเปิดตัวธุรกิจทางด้านนี้ แต่ไทยต้องทำการปรับตัวต่อไปเพื่อรองรับการเปิดตัวต่อเศรษฐกิจโลกสำหรับภาคเศรษฐกิจภายนอก (external sector) ของไทยต่อไปด้วย

3) ทางด้านโทรคมนาคม การขนส่งทางเรือ การถ่ายทอดเทคโนโลยี่ การรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมคาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อไทยมากนัก ทั้งนี้เพราะไทยไม่ได้เป็นผู้ผลิตสาขาบริการเหล่านี้อย่างเห็นเด่นชัดจนถึงปัจจุบัน ไทยยังเป็นเพียงผู้ใช้บริการในสาขาเหล่านี้จึงเป็นไปได้ที่ทางประชาคมฯ อาจผลักดันให้ไทยใช้บริการทางสาขาเหล่านี้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่แทนที่จะใช้จากแหล่งอื่นเช่นสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

ทางด้านการลงทุน

การพิจารณาผลกระทบจากการรวมเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรปที่มีต่อการลงทุนนั้นน่าจะคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

1) การเคลื่อนย้ายเงินทุนไปมาในประชาคมโดยสะดวกจะทำให้มีการร่วมลงทุนภายในประชาคมมากขึ้น (ทั้งในลักษณะ Mergers และ joint-ventenes เป็นต้น) การลงทุนภายในประชาคมอาจจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเป็นการเน้นการผลิตและการตลาดภายใน (ในลักษณะ trade creation) โดยเฉพาะในบางอุตสาหกรรมอาจเคลื่อนย้ายไปผลิตประเทศที่มีแรงงานถูก เช่น สเปน โปรตุเกส กรีก อิตาลี ซึ่งอาจทำให้ลดการลงทุน (ในลักษณะ trade diversion) จากประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปรวมถึงประเทศไทยด้วย จึงน่าที่จะมีการศึกษาเป็น

รายละเอียดอุตสาหกรรมหรือสินค้าที่น่าจะได้รับผลกระทบต่อไป

2) การเคลื่อนย้ายการลงทุนจากต่างชาติในประเทศไทยที่มุ่งเฉพาะการส่งออกหลักไปยังตลาดประชาคมอาจลดลงได้ ทั้งในแง่กิจการที่ดำเนินแล้วหรือจะดำเนินต่อไปในอนาคต เช่น การลงทุนจากญี่ปุ่น ไต้หวัน เป็นต้น เพราะมีความหวาดหวั่นต่อความเข้มงวดทางด้านการนำเข้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องมาตรฐานสินค้า แหล่งกำเนิดสินค้า การถูกกีดกันสินค้าในลักษณะอื่น ๆ ทำให้อาจพิจารณาไปที่การลงทุนในประชาคมโดยตรงแทนที่จะทำการลงทุนในประเทศไทยเพื่อส่งออกต่อไปยังประชาคมฯ

3) การลงทุนของไทยในประชาคมฯ เองอาจมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยอาจมีการร่วมลงทุนในลักษณะต่าง ๆ กับบริษัทในประชาคมเพื่อใช้เป็นฐานในการจัดจำหน่ายสินค้าโดยตรงภายในประชาคมฯ แทนที่จะมุ่งเน้นส่งสินค้าออกอย่างเดียว ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับกฎระเบียบทางด้านมาตรฐาน แหล่งกำเนิดสินค้าและการกีดกันทางศุลกากรอื่น ๆ เป็นต้นได้ง่ายขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ นอกจากนี้หากประชาคมมีความเข้มงวดในด้านต่าง ๆ มากขึ้น การจำหน่ายสินค้าโดยธุรกิจไทยก็อาจไม่ประสบปัญหานัก ธุรกิจที่อาจมีการลงทุนร่วมกับประชาคมในอนาคตได้แก่ ธุรกิจทางด้านอาหาร ธุรกิจทางด้านการบริการ ธุรกิจทางด้านสินค้าอุปโภค บริโภคต่าง ๆ เป็นต้น

4) การลงทุนในไทยอาจลดลงได้เนื่องมาจากการแข่งทางด้านต้นทุนในแง่ที่ว่าต้นทุนการผลิตในทางอุตสาหกรรมของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่ต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมเหล่านั้นของประชาคมลดลง นอกจากนี้ประโยชน์ที่เอื้ออำนวยทางด้านการส่งออกต่าง ๆ จากโครงการลงทุนอาจลดลงได้เช่น G.S.P. โควต้าสิ่งทอ สิทธิประโยชน์ทาง BOI เพราะถูกกีดกันจากประชาคมในขณะที่ประชาคมอาจเอื้ออำนวยประโยชน์ทางด้านนี้แก่ประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้น

ผลกระทบบางประเด็นในด้านกฎหมาย จากการรวมตัวเป็นตลาดเดียว ของประชาคมยุโรป 1990

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประชาคมยุโรปนั้น เห็นได้ว่าประเทศไทยต้องพึ่งพาตลาดยุโรปอยู่ไม่น้อยในขณะเดียวกันตลาดของประชาคมยุโรปทั้ง 12 ประเทศ มีการพึ่งพาตลาดประเทศไทยน้อยมาก ซึ่งทำให้เห็นว่า อำนาจของการต่อรองระหว่างประชาคมยุโรปกับประเทศไทยอยู่ในสภาวะที่ไม่สมดุลย์กัน การเจรจาระหว่างไทยกับประชาคมในด้านต่าง ๆ จะตกอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบได้ง่าย และเมื่อไทยถูกกีดกันทางด้านการค้ากับประชาคมก็มักจะหาทางเจรจาให้เปิดตลาดได้ยาก ต้องอาศัยการรวมตัวกับกลุ่มประเทศอื่น เช่น ASEAN แล้วใช้เวทีระหว่างประเทศ เช่น GATT ช่วยในการเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับไทย

สินค้าที่ไทยส่งไปประชาคมที่สำคัญมีอยู่หลายประเภท แต่ที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง อัดเม็ด แผงวงจรไฟฟ้า อาหารกระป๋อง สับปะรดกระป๋อง สิ่งทอ รองเท้ากีฬา และยางแผ่นของเด็กเล่น สิ่งที่น่าสังเกตคือ มันสำปะหลังอัดเม็ด เป็นสินค้าที่พึ่งตลาดยุโรปมาก โดยมีอัตราการส่งออกถึงประมาณร้อยละ 90 ของสินค้าชนิดนี้ทั้งหมด

ของไทย รองลงมาได้แก่สิ่งทอ ปลาทูน่ากระป๋อง ปลาหมึกสดแช่แข็ง สับปะรดกระป๋อง ตามลำดับ

ในเมื่อการรวมตัวของประชาคมยุโรปในปี ค.ศ.1992 เป็นปรากฏการณ์ใหม่และทำให้ประเทศทั้งหลายซึ่งเป็นคู่ค้าของประชาคมในฐานะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับหนึ่งของโลกเฝ้ามองดูผลกระทบ ประเทศไทยเราก็พึ่งพาอาศัยตลาดของยุโรปอยู่ไม่น้อย ทำให้นักวิชาการ นักธุรกิจ และบุคคลที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสนใจต่อการรวมเป็นตลาดเดียวของยุโรป

ประชาคมยุโรปจะกล่าวอยู่เสมอว่า การรวมเป็นตลาดเดียวเป็นเรื่องกิจการภายในของยุโรปและไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศภายนอกแต่อย่างไร ซึ่งโดยหลักการดังกล่าวข้างต้นแล้ว EC จะใช้หลัก Mutual recognition กับ Harmonization of Legislation เป็นเครื่องมือสำคัญของการรวมกันเป็นตลาดเดียว หลัก Mutual recognition หรือหลักการยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นหลักการซึ่งอยู่บนรากฐานของหลัก Equality of State และหลัก Reciprocity ส่วนหลัก Harmonization of Legistration เป็นอำนาจของประชาคมที่จะออกกฎหมายบังคับรัฐสมาชิกให้ปรับกฎหมายให้เป็นแนวทางเดียวกัน

ในเรื่องมันสำปะหลังและสิ่งทอนั้นประเทศไทยมีข้อตกลงกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรปอยู่ในรูปของข้อตกลงจำกัดการนำเข้า (Voluntary Export Restraint Agreement) โดยกำหนดให้นำเข้าปีละเท่าไรก็จะกำหนดกันไป การนำเข้าเช่นกรณีมันสำปะหลัง เป็นโควต้ารวมจะส่งเข้าประเทศใดในเครือสมาชิกของ EC ได้ทั้งนั้น แต่สำหรับสิ่งทอจะมีการจัดสรรโควต้า แต่ละประเทศโดยแบ่งโควต้าให้เครือสมาชิกแต่เมื่อ EC รวมเป็นตลาดเดียว และไม่มีด่านศุลกากร หรือด่านเพื่อตรวจสอบสินค้าผ่านแดนอีกต่อไปแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่งไม่มีด่านภายในแล้ว ระบบการแบ่งสรรโควต้าก็จะหมดไป ทุกอย่างจะอยู่ในรูปของโควต้ารวมหมด การส่งสินค้าสิ่งทอหรือมันสำปะหลังจะส่งเข้าประเทศใดก็ได้ทั้งสิ้น

สำหรับสินค้าที่ประเทศไทยส่งไปยังประชาคมยุโรป และโดนมาตรการกีดกันบ่อย ๆ คืออาหารกระป๋อง เช่น ไทยส่งปูกระป๋องไปประเทศอิตาลี ประเทศอิตาลีไม่ให้ปูกระป๋องไทยเข้ามาจำหน่าย เพราะมีสาร EDTA ขัดต่อกฎหมายภายในของประเทศอิตาลี ในกรณีการรวมตัวเป็น Single Market จะมีผลกระทบต่อการส่งสินค้าอาหารกระป๋องของไทยหรือไม่

โดยหลักการแล้วปัญหาเรื่องอาหารกระป๋องมิได้เป็นปัญหาเฉพาะแต่ไทยที่ส่งสินค้าประเภทนี้เข้าไปในตลาดยุโรปเท่านั้น แม้ประเทศสมาชิกของ EC เองก็มีปัญหาอยู่ไม่น้อย เพราะกฎหมายภายใน เรื่อง consumer protection, safety, health ไม่เหมือนกัน แต่ละประเทศก็จะถือเกณฑ์ตามที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมซึ่งกฎหมายภายในเหล่านี้กลายเป็น NTB (Nontariff barrier) อย่างหนึ่งในบรรดารัฐสมาชิกของประชาคม ซึ่งการสร้างตลาดเดียวจะต้องขจัด Technical barrier เหล่านี้ โดยประชาคมจะออกกฎหมายของประชาคมเพื่อบังคับแก่รัฐสมาชิกให้ปรับกฎหมายไปในแนวทางเดียวกัน แต่น่าสังเกตว่าหากมิใช่เรื่องเกี่ยวกับ consumer protection, safety, health แล้วก็ยังคงใช้กฎหมายภายในของแต่ละรัฐ โดยที่รัฐสมาชิกต้องยอมรับมาตรฐาน

สินค้าที่ออกมาจากรัฐสมาชิกอื่นโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติด้วย

๑. นโยบายการรองรับผลกระทบ [37]

รัฐบาลกำหนดนโยบาย การรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการที่ประชาคมยุโรปรวมเป็นตลาดเดียว โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2532 ให้จัดทำสมุดปกขาวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวของประเทศไทย รวมทั้งจัดทำรายละเอียดแผนปฏิบัติการในแต่ละด้านโดยให้กระทรวงพาณิชย์ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์) เป็นแกนกลางประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้จัดทำสมุดปกขาวเสร็จแล้วเมื่อเดือนมีนาคม 2533 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2533

๑.๑ขั้นตอนการดำเนินการ

ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานภายใต้คณะอนุกรรมการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2533 เพื่อทำหน้าที่ศึกษาผลกระทบและเสนอแนะมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาในรายละเอียดแต่ละสาขา 7 คณะ ประกอบด้วยหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน ได้แก่

- คณะทำงานสาขาสินค้าอาหาร
- คณะทำงานสาขาสินค้าที่มิใช่อาหาร (เกษตร ประมง แร่ เชื้อเพลิง)
- คณะทำงานสาขาสินค้าอุตสาหกรรม
- คณะทำงานสาขาทรัพย์สินทางปัญญา
- คณะทำงานสาขาการบริการด้านการเงิน การคลัง และการธนาคาร
- คณะทำงานสาขาการบริการด้านขนส่ง โทรคมนาคม การประกันภัย และการท่องเที่ยว

โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

(1) ศึกษา วิเคราะห์ และระบุผลกระทบในสาขาที่รับผิดชอบ

(2) เสนอแนะมาตรการในการปรับตัวของประเทศไทยจากผลกระทบ

(3) เสนอแนะกิจกรรมเพื่อเสริมมาตรการสำหรับรองรับการรวมตัวเป็นตลาดเดียวของประชาคมยุโรป

---

[37] สุคนธ์ กาญจนาลัย ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทยเอกสารประกอบการบรรยาย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 3 ธันวาคม 2534 หน้า 17-19

(4) จัดทำแผนปฏิบัติการในสาขาที่รับผิดชอบ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการของมาตรการและกิจกรรมให้แน่ชัด พร้อมทั้งระบุแหล่งเงิน

(5) จัดส่งรายงานแผนปฏิบัติการภายในเดือนกรกฎาคม 2533 ให้ฝ่ายเลขานุการของคณะอนุกรรมการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์) เพื่อรวบรวมเป็นแผนปฏิบัติการรวมในทุกสาขา ภายในเดือนกันยายน 2533 เสนอต่อประธานอนุกรรมการฯให้พิจารณานำเสนอรัฐบาลต่อไป

9.2 จัดทำแผนปฏิบัติการ โดยแบ่งแผนการดำเนินงานออกเป็น 3 แผน คือ

(1) แผนปรับตัว เป็นแผนระยะสั้น กำหนดดำเนินงานระหว่างตุลาคม 2533-ธันวาคม 2534 เป็นแผนด้านการศึกษา วิเคราะห์ผลกระทบจากกฎหมายประชาคมยุโรปที่ออกมาแล้ว การจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค และรวมพลังกับมิตรประเทศเพื่อผลักดันให้ประชาคมยุโรปยอมรับมาตรฐานนานาชาติ

(2) แผนปกป้องรักษาผลประโยชน์ เป็นแผนระยะกลางปี 2535 เป็นแผนรับผสมแผนรุกที่กำหนดการปรับขีดความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบ และวิธีการรองรับมาตรฐานในสถาบันทดสอบของทางราชการ 7 แห่ง จัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันด้านการทดสอบและรับรองมาตรฐานสินค้ากับประชาคมยุโรป

ตลอดจนปรึกษาหารือให้ประชาคมยุโรปยอมรับมาตรฐานสินค้าที่เป็นไปตามสากลและไม่สูงเกินกว่ามาตรฐานสากล

(3) แผนแสวงหาโอกาส เป็นแผนระยะยาว เริ่มตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นไป เป็นแผนรุก เพื่อขยายกิจกรรมเข้าสู่ประชาคมยุโรปทั้งด้านการค้า การลงทุนและด้านอื่น ๆ ตลอดจนการจัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานของไทยในประชาคมยุโรป

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานจะขอเงินสนับสนุนจากงบกลาง งบประมาณประจำปีและกองทุนส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

9.3 บทบาทของภาคเอกชน

การดำเนินการของรัฐบาลจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการดำเนินการของภาคเอกชนในส่วนของภาคเอกชนนอกจากจะร่วมมือกับภาครัฐบาลในการระดมความคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆและวางแนวทางการปรับตัวของไทยแล้ว การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการส่งออก เป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องการปรับปรุงมาตรฐานการผลิตและคุณภาพสินค้า รวมทั้งพิจารณาเข้าไปลงทุนในประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป ซึ่งขณะนี้ ญี่ปุ่น เกาหลีและบางประเทศได้ใช้กลยุทธนี้แล้ว

ประชาคมยุโรปเป็นตลาดที่สำคัญมากของไทย ในปัจจุบันเป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งและก็จะมี

ความสำคัญในอนาคต การติดตามและศึกษาความเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิด จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะนำมาซึ่งการปรับตัวทั้งภาครัฐและธุรกิจภาคเอกชน นโยบายและแผนการรวมตัวเป็นตลาดเดียวได้มีการแถลงให้ทราบแล้ว ขณะนี้ อยู่ในช่วงของการออกระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งประชาคมยุโรปได้ทยอยประกาศตั้งแต่ก่อนหน้านี้จนถึงปี 1992 รวม 279 ฉบับนั้น การดำเนินการทุก ๆ ด้าน การปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์อย่างทันท่วงทีและอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อที่จะรักษาตลาดนี้ไว้ ตลอดจนแสวงหาโอกาสที่จะขยายตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถานภาพเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Exported growth)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กสิกรไทย, ธนาคาร **ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป** 2525

ดนัย ปรัชญนันท์ "การค้าไทยต่อการรวมตัวเป็น Single Market" **ผู้ส่งออก** ปักษ์หลังมีนาคม 2533

บุญช่วย ศรีคำพร ชุมพร ปัจจุสานนท์ และ สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ "The EEC Single Market and Thailand International Trade and Investment" เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ NIEO ครั้งที่ 21 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กันยายน 2532

ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย "ยุโรปผนึกพลังเศรษฐกิจ พิชิตความล้าหลัง" **ผู้ส่งออก** ปักษ์แรก ตุลาคม 2533

พาณิชย์และอุตสาหกรรม, กอง "EC Internal Market 1992" **ธุรกิจการค้า** เมษายน 2532

พาณิชย์สัมพันธ์, กรม **เอกสารประกอบการอภิปรายโต๊ะกลม** : ยุโรป 1992 : โอกาสและการรักษาผลประโยชน์ของไทย กรกฎาคม 2532

วิจิตรมาตรา, ขุน **ประวัติการค้าไทย** พระนคร สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น 2516

ศุภชัย พานิชภักดิ์ "การท้าทายของตลาดเดียวยุโรป 1992 และผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย" **จุฬาลงกรณ์วารสาร** ตุลาคม 2532 เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม มาตรการกีดกันทางการค้าของประชาคมยุโรป พฤษภาคม 2532

เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม **Single Market และผลกระทบต่อระบบการค้าไทย** กระทรวงพาณิชย์ ไม่ปรากฏวันเดือนปีที่พิมพ์

สุคนธ์ กาญจนาลัย **ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย** เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ธันวาคม 2534

อรณี นวลสุวรรณ์ **การก่อตั้งประชาคมยุโรป** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช 2523

เอ็ดดี้ สมิธ "ยูโรเฟด ธนาคารกลางแห่งยุโรป" **การเงินการธนาคาร** ธันวาคม 2533

"EC 1992 US. ประเทศคู่ค้าเอเชีย : บทพิสูจน์ความจริงใจ" สรุปข่าวธุรกิจ กุมภาพันธ์2532

ภาษาอังกฤษ

Commission of The European Communities, **Standard Policy : The New Approach in Harmonization** December 1988.

Economist, July 8, 1989.

European Documentation, "Europe without Frontiers Completing the Internal Market", Periodical 3/1988.

Suthiphan Chirativat, "Note on the Removal of Technical Bariers in the Food and Drinks Sector in the Framework of 1992" **An ASEAN View** A Paper Prepared for the Collocium on "ASEAN & Europe 1992 : Implications and Responses" Orga nized by European Institute of Public European Institute of Public Administration and Institute of Strategic International Study (ISIS) Malaysia, July 1989.

"1992 now", **A Quaterly Review** Published by IBM Europe, March 1988.

ภาคผนวก 1

ความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่สหภาพการเงิน (EMU) และ สินค้ายุโรปจะมี 2 ราคา

การประชุมสุดยอดของประชาคมยุโรป (EC) กับความก้าวหน้าในการมุ่งไปสู่สหภาพการเงิน (EMU) *

การประชุมสุดยอดของกลุ่มผู้นำและเจ้าหน้าที่ของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประชาคมยุโรป (EC) ณ กรุงแมดริด ประเทศสเปน เมื่อวันที่ 26 - 27 มิถุนายน 2532 ที่ผ่านมานั้น ได้มีการหารือเกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่าง ๆ หลายประเด็น เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของความคืบหน้าและขั้นตอนในลำดับต่อ ๆ ไปของการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศสมาชิก EC ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขของการรวมยุโรปเป็นตลาดเดียวที่ได้มีการลงนามในข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิก เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2529 นั้น การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการเงินจะเป็นเป้าหมายอย่างเป็นทางการในการปฏิบัติและเพื่อหารือในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันของกลุ่มประเทศ EC โดยในการประชุมกลุ่มประเทศ EC ที่เมืองแฮนโนเวอร์ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเมื่อเดือนมิถุนายน 2531 นั้น ก็ได้มีการหารือในประเด็นที่เกี่ยวกับความยากลำบากในการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาระบบเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นสหภาพการเงิน (European Monetary Union = EMU) ซึ่งก็รวมไปถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของ EC ด้วย และก็ได้มีการเสนอสาระสำคัญต่าง ๆ โดยนาย Jacques Delors (ประธานคณะกรรมาธิการ EC) และสาระสำคัญต่าง ๆ ก็ถูกนำมาหารือเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันในการประชุมสุดยอดหลังสุด ณ กรุงแมดริดดังกล่าว ภายใต้หัวเรื่องที่นาย Delors นำเสนอคือ "The Report on Economic and Monetary Union in the European Community"

แนวคิดที่ได้มีการหารือกันภายใต้หัวเรื่องดังกล่าวนั้นแบ่งขั้นตอนของการพัฒนาระบบออกเป็น 3 ขั้นตอน และก็ได้มีการตกลงกันว่าจะดำเนินการในขั้นตอนแรกตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2533 เป็นต้นไป ซึ่งจะเป็นระยะที่ได้ปล่อยให้เงินทุนเคลื่อนย้ายภายใน EC ได้อย่างเสรีแล้วทั้ง ๆ ที่ยังมีความคลางแคลงใจในเชิงไม่เห็นด้วยของนายกรัฐมนตรีอังกฤษ (Margaret) แล้ว

ความเห็นร่วมของการประชุมเกี่ยวกับการรวมระบบการเงินให้เป็นระบบเดียว

1. ที่ประชุมได้ย้ำประเด็นที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการรวมตัวทางเศรษฐกิจและการเงินเพื่อให้สอดคล้องและรองรับกับการรวมตัวเป็นตลาดเดียว ภายใต้กรอบข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้การพัฒนาขั้นตอน

---

*จากคอลัมน์ "เศรษฐกิจต่างประเทศ" บรรษัทปริทรรศน์ กรกฎาคม 2532 หน้า 1 - 4 Thatcher) เกี่ยวกับการพัฒนาระบบดังกล่าวก็ตาม โดยเสียงเกือบทั้งหมดของที่ประชุมต้องการให้มีการแร่งดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนปี 2535 ซึ่งเป็นปีที่ยุโรปก็จะกลายเป็นตลาดเดียว (Single Market) แล้ว

การรวมตัวกันเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีความก้าวหน้า โดยที่การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการเงินจะต้องเป็นแกนของความสมบูรณ์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตลาดภายใน EC เป็นสำคัญ รวมไปถึงการช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศสมาชิก EC สามารถประสานกันได้อย่างกลมกลืนด้วย

2. ที่ประชุมได้พิจารณาเกี่ยวกับข้อเสนอของนาย Delors เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของขั้นตอนต่าง ๆ นอกจากนั้นที่ประชุมก็ยอมรับว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเงินจะต้องดำเนินควบคู่กันไป ไม่ว่าสถานการณ์แวดล้อมจะเป็นเช่นไร

3. ที่ประชุมตัดสินใจให้มีการดำเนินการตามขั้นตอนแรกที่นาย Delors นำเสนอตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2533 เป็นต้นไป

4. ที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับขอบข่ายอำนาจของคณะมนตรีของ EC เพื่อที่จะ

4.1 ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ เพื่อการดำเนินการในวันที่ 1 กรกฎาคม

4.2 ดำเนินการปฏิบัติเกี่ยวกับการเตรียมการณ์ต่าง ๆ สำหรับลักษณะองค์กรของการประชุมร่วมในระดับรัฐบาลของประเทศสมาชิก ในการที่จะกำหนดช่วงเวลาของขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบ โดยการประชุมดังกล่าวจะมีขึ้นครั้งแรกภายหลังจากที่ขั้นตอนแรกได้รับการปฏิบัติแล้ว และจะใช้ข้อสรุปของการประชุมเป็นพื้นฐานในการเตรียมการณ์รองรับการปฏิบัติในขั้นตอนต่อ ๆ ไป

ข้อเสนอของนาย Delors เกี่ยวกับขั้นตอนของการพัฒนาการรวมตัวทางเศรษฐกิจและการเงิน

ขั้นตอนแรก

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการมีพื้นที่เพื่อการธนกิจ (financial) ที่ซึ่งเครื่องมือและตราสารทางการเงินต่าง ๆ จะหมุนเวียนได้อย่างเสรีตลอดจนมีระบบบริการด้านธนาคาร หลักทรัพย์และประกันภัยที่เหมือนกันทั่วทั้ง EC โดยมีการกำหนดสาระสำคัญเพิ่มเติมเข้าไปอย่างเต็มที่และพอเพียง

2. อัตราแลกเปลี่ยนภายใต้กลไก EMS จะต้องรวมสกุลเงินทั้งหมดของประเทศสมาชิก EC และจะต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับเดียวกันด้วยสำหรับสกุลเงินต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก

3. อุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดขวางภาคเอกชนในการใช้ European Currency Unit (ECU) จะต้องถูกขจัดออกไปให้หมด

4. อำนาจของคณะกรรมการบริหารธนาคารกลางเพียงแห่งเดียวใน EC นั้นจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจน โดยที่คณะกรรมการฯ ดังกล่าวควรจะ

4.1 กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายการเงินและนโยบายทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกับในกรณีที่ธนาคารกลางของแต่ละประเทศได้กระทำอยู่ในประเทศนั้น ๆ

4.2 นำเสนอแนวคิดทางด้านนโยบายต่อรัฐบาล และที่ประชุมร่วมรัฐมนตรีแต่ละประเทศที่จะช่วยให้เกิดผลใด ๆ ต่อสถานการณ์ทางการเงินทั้งภายในและภายนอก EC เฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ European Monetary System (EMS)

4.3 เสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับการดำเนินงานของตนเอง และเกี่ยวกับสถานการณ์ทางด้านการเงินของ EC ได้แก่ สภาแห่งชาติยุโรปและคณะรัฐมนตรีของยุโรป

5. ในทางที่จะทำให้ภารกิจด้านความร่วมมือทางแนวนโยบายมีประสิทธิผล (effiectivness) มากขึ้นนั้น คณะกรรมการบริหารธนาคารกลางเดียวจะต้องแต่งตั้งอนุกรรมการในการปฏิบัติงานอีก 3 ชุด ที่จะช่วยในการค้นคว้าวิจัยและให้คำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ พร้อมทั้ง เตรียมคณะทำงานด้านการค้นคว้าวิจัยไว้อย่างเป็นการถาวร เพื่อให้เกิดผลดังนี้

5.1 นโยบายการเงินในลักษณะใด ๆ ที่ถูกกำหนดออกมาจากคณะกรรมการจะต้องมีเครื่องชี้ทางด้านนโยบายที่เข้าใจง่าย มีความกลมกลืนของเป้าหมายของนโยบายตลอดจนมีความสอดคล้องกันระหว่างจำนวนเครื่องมือของนโยบายและจำนวนเป้าหมาย นอกจากนั้นก็จะต้องสามารถแปลงผลการวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วไปสู่การวางแผนสำหรับแนวนโยบายในเวลาถัดไปได้

5.2 คณะกรรมการสามารถชี้ประเด็นและวิเคราะห์นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่เกี่ยวกับการพัฒนาของตลาดเงินตราระหว่างประเทศได้ ตลอดจนช่วยให้ทราบได้ถึงประสิทธิผลของกลยุทธ์ในการแทรกแซงตลาดเงินตราระหว่างประเทศ

5.3 ที่ปรึกษาของคณะกรรมการจะมีหน้าที่ให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับผลประโยชน์เบื้องต้น ในการวางแนวทางเกี่ยวกับนโยบายด้านการธนาคาร

ขั้นตอนที่สอง

1. จะต้องมีการจัดตั้งธนาคารกลางเดียวขึ้นมาให้ได้ และธนาคารแห่งเดียวนี้จะเป็นผู้รวบรวมและปฏิบัติตามข้อตกลงทางการเงินที่เคยมีมาก่อนทั้งหมด พร้อม ๆ กับการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องขึ้นมาใหม่ด้วย เช่น คณะที่ปรึกษาของผู้ว่าการธนาคารกลาง เป็นต้น ภายใต้ระบบ European System of Central Banks (ESCB)

2. ภารกิจของ ESCB ในการกำหนดและการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายการเงินนั้น จะเป็นไปตามภาวการณ์และประสบการณ์ที่เคยมีอยู่

3. มาตรการทางด้านการเงินในลักษณะทั่ว ๆ ไปจะต้องถูกกำหนดขึ้นสำหรับระบบโดยส่วนรวม ภายใต้การยอมรับว่าทิศทางของนโยบายการเงินของ EC จะต้องปรับตัวตามทิศทางด้านการเงินของโลก

4. จะต้องมีการกำหนดจำนวนที่แน่นอนของทุนสำรองระหว่างประเทศ และจะใช้เงื่อนไขดังกล่าวใน

การควบคุมการแทรกแซงตลาดเงินตราระหว่างประเทศ โดยต้องเป็นไปตามแนวทางที่ ESCB ได้กำหนดไว้

5. ESCB จะเป็นตัวหลักในการกำหนดและดำเนินการกฎระเบียบต่าง ๆ ทางด้านการเงินและการธนาคารเพื่อที่จะให้เกิดความกลมกลืนประสานกันทั่วทั้งระบบ เช่น การกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วทั้ง EC ต้องดำรงไว้ เป็นต้น ซึ่งก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการควบคุมความเป็นไปของนโยบายการเงินในอนาคต

6. จะไม่มีการใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการช่วยปรับสภาพทางด้านการเงินนอกจากในสถานการณ์ที่จำเป็นเท่านั้น

7. จะต้องพยายามกำหนดให้การเคลื่อนไหวขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลต่าง ๆของประเทศสมาชิก EC อยู่ในช่วงแคบ ๆ ให้ได้ เพื่อนำไปสู่การมีระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตายตัว เมื่อสหภาพการเงินยุโรปเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์

ขั้นตอนที่สาม

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตายตัวภายใน EC จะทำงานอย่างเต็มที่

2. การประกาศค่าเสมอภาคของเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก ความรับผิดชอบในการกำหนดค่าเสมอภาคและการเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับแนวนโยบายการเงินจะอยู่ภายใต้การดำเนินการของ ESCB

3. การตัดสินใจดำเนินการแทรกแซงตลาดเงินตราระหว่างประเทศ โดยใช้เงินสกุลที่สามนั้น จะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมาธิการของ ESCB แต่เพียงผู้เดียว ในการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนใด ๆ ทั้งในกรณีของการที่ธนาคารกลางของแต่ละประเทศที่มีอยู่ตามปกติดำเนินการเองและในกรณีที่ESCBดำเนินการเอง

4. เงินสำรองทางการของทั้งระบบ จะต้องถูกควบคุมและบริหารโดย ESCB

5. ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการณ์ทางด้านเทคนิคและทางด้านกฎระเบียบที่มีอยู่ตามปกติ ก็จะต้องให้มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อมุ่งไปสู่การมีสกุลเงินเป็นกลางเพียงสกุลเดียวใน EC

6. ในส่วนท้ายสุด จะต้องทำให้เกิดระบบเงินตราสกุลเพียงสกุลเดียวใน EC ให้ได้

The European System of Central Banks (ESCB)

จะจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของสาระสำคัญต่อไปนี้ คือ

1. อำนาจและภารกิจ (Mandate and Function)
   - รักษาเสถียรภาพของระดับราคา

- ช่วยสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจโดยทั่วไปที่กำหนดขึ้น ในระดับการเจรจาของผู้นำในกลุ่ม EC

- รับผิดชอบต่อการวางแนวทางและการเสริมสร้างนโยบายการเงิน นโยบายอัตราแลกเปลี่ยน และการบริหารเงินทุนสำรอง ขณะเดียวกันที่จะต้องดูแลระบบการใช้จ่ายเงินตราระหว่างประเทศ

- ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาแก่ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวนโยบายของ ESCB

2. เครื่องมือของนโยบาย (Policy Instruments)

- เครื่องมือของนโยบาย จะมีข้อบ่งชี้เฉพาะตามกฎระเบียบของกฎหมายซึ่งจะสามารถนำมาใช้ในการควบคุมการดำเนินการใด ๆ ในตลาดการเงินและตลาดเงินตราระหว่างประเทศได้อย่างเต็มที่

- ขณะที่ไม่สามารถให้ภาคเอกชน ทำการกู้ยืมได้นั้น ESCB จะสามารถซื้อและขายหลักทรัพย์ของรัฐบาลในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเท่ากับว่าใช้เป็นเครื่องมือควบคุมทิศทางของนโยบายการเงินนั่นเอง

3. โครงสร้างและองค์กร (Structure and Organization)

- เป็นลักษณะการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองทั้งหมดใน EC เอาไว้

- มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการของ ESCB ประกอบไปด้วยผู้ว่าธนาคารกลางและคณะกรรมการบริหาร ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการวางแนวคิดเพื่อการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายการเงิน

- มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร (พร้อมด้วยคณะทำงาน) ที่จะคอยดูแลพัฒนาการทางด้านการเงิน ตลอดจนหาแนวทางเสริมสร้างแนวนโยบายการเงินพื้นฐาน

- ESCB จะเป็นผู้ตัดสินใจสำหรับลักษณะและทิศทางการดำเนินงานของธนาคารของแต่ละประเทศสมาชิก เพื่อให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกันทั้งระบบ

4. สถานภาพ (Status)

- ความเป็นอิสระ (Independence) : คณะกรรมาธิการของ ESCB ไม่ควรจะขึ้นอยู่กับอำนาจและคำสั่งของรัฐบาลของแต่ละประเทศ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของประชาคมฯ เพื่อให้สมาชิกของคณะกรรมาธิการ ESCB (ทั้งผู้ว่าการธนาคารกลางและคณะกรรมการบริหารธนาคารกลาง) มีสิทธิมีเสียงในการทำงานได้อย่างเต็มที่

- ความน่าเชื่อถือ (Accountability) : รายงานของ ESCB นั้น จะต้องทำออกมาในรูปของข้อเสนอแนะเป็นรายปี (annual report) เพื่อส่งมอบให้แก่สภาแห่งชาติยุโรปและคณะกรรมาธิการของประชาคมฯ ซึ่งสภาฯ และคณะกรรมาธิการฯ จะสามารถเชิญประธานของ ESCB มาชี้แจงในเรื่องต่าง ๆ ได้ทุกเมื่อ ทั้งนี้ คำแนะนำใด ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของระบบเศรษฐกิจและการเงิน จะต้องไม่ขึ้นกับความเห็นใด ๆ ของที่ประชุมของประชาคมฯ เช่น คณะกรรมาธิการของประชาคมฯ เลยแม้แต่น้อย

ยุโรป
หนึ่งเดียวยังมีปัญหา
สินค้าในยุโรปจะมี 2 ราคา *
เป็นฮาร์ดเอ็คคูราคาหนึ่ง
และเป็นสกุลของประเทศนั้นอีกราคาหนึ่ง
ยุโรปเป็นหนึ่งเดียวเมื่อไหร่ ก็เมื่อนั้น

วิกฤตการณ์ตะวันออกกลาง บวกการรวมตัวเยอรมนี เท่ากับการชะลอตัวความเป็นหนึ่งเดียวของประชาคมยุโรป

อังกฤษก็เลยมีผลพลอยได้ไปนิดหน่อย

วิกฤตการณ์ตะวันออกกลาง ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อประเทศประชาคมยุโรปมากบ้างน้อยบ้างทั่วหน้ากัน

มีผู้ประมาณว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเยอรมนีจะลดลงจากที่เคยประมาณการเอาไว้ราวร้อยละ 10, ฝรั่งเศส จะโดนราวร้อยละ 16, ส่วนอังกฤษ ราวร้อยละ 15 นอกจากนั้น อัตราเงินเฟ้อ จะสูงขึ้นทุกแห่ง เพราะราคาน้ำมันแพงและกว่าจะหายฟกช้ำกันก็อาจกินเวลานานถึง 2 ปี

นี่พูดถึงว่า ไม่มีการยิงกัน

เหตุการณ์ตะวันออกกลางเข้ามาแทรกซ้อนความวิตกกังวลของประชาคมยุโรปที่เคยมีอยู่เดิมเกี่ยวกับเรื่องการรวมตัวของเยอรมนี ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างมากมาย ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการเมืองของยุโรป

ในแง่การเมืองเยอรมนีที่รวมตัวกันแล้วจะกลายเป็นประเทศที่มีอธิปไตยเต็มตัวซึ่งหมายความว่า ต่อไปนี้เยอรมนีไม่ต้องให้ใครมาคอยบอกอีกแล้วว่า จะต้องประพฤติตัวอย่างไร เยอรมนีในฐานะประเทศผู้แพ้สงครามถูกผู้ชนะกดเอาไว้ตลอด 45 ปีที่ผ่านมาในช่วงเวลานั้น เยอรมนีตะวันตก ต้องยอมก้มหัวให้พันธมิตเพื่อแสดงความสำนึกบาป

แต่เวลานั้น ผ่านพ้นไปแล้ว และชาวเยอรมนีก็ได้พิสูจน์ หรือคิดว่า ได้พิสูจน์ให้ชาวโลกได้เห็นแล้วว่าตัวเองเป็นคนรับผิดชอบใฝ่ฝันสันติภาพและประชาธิปไตย และคิดว่าไม่จำเป็นที่ใครจะต้องมาชี้แนวให้อีกต่อไป

พูดง่าย ๆ ก็คือว่า ต่อไปนี้ เยอรมนีมีความเท่าเทียมทางการเมืองกับอดีตผู้ชนะอย่างเต็มที่แล้ว และต่อไป ใครจะไปรู้ อาจจะมาเหนือกว่าก็ได้ เพราะมีพลังเศรษฐกิจที่เหนือกว่าใครอยู่แล้ว

(ข่าวล่าสุดบอกว่า บัดนี้ นายกอร์บาชอฟ ประธานาธิบดีโซเวียต เสนอให้เยอรมนีได้เป็นสมาชิกถาวร

---

* จากคอลัมน์ "เอ็ดดี สมิธ รายงานข้ามโลก" **การเงินการธนาคาร** ตุลาคม 2533 หน้า 204 - 205

รายที่ 6 ในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ ซึ่งจะเสริมฐานะทางการเมืองของเยอรมนีขึ้นอย่างมาก)

การรวมตัวทางการเมืองของเยอรมนีทั้ง 2 ฝ่าย สามารถดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วกว่าที่คาดคิดเอาไว้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเยอรมนีตะวันตก ยอมควักกระเป๋าถึง 7,500 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือประมาณ 191,250 ล้านบาท เพื่อให้โซเวียตถอนทหารออกไปจากฝั่งตะวันออก นอกเหนือไปจากที่จะต้องจ่ายอีกหลายหมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ เพื่อยกฐานะของฝ่ายตะวันออกให้ขึ้นมาเท่าเทียมกับฝ่ายตะวันตก

บัดนี้ เยอรมนีตะวันตกเริ่มจะรู้สึกแล้วว่า การรวมตัวทางการเงิน โดยการเอาเงินดอยท์ชมาร์กออกใช้ในฝั่งตะวันออกตั้งแต่เดือนกรกฎาคมเป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของฝั่งตะวันออกรุนแรงกว่าที่คิดเอาไว้

ตัวอย่างที่เห็นชัดคือคนไม่ยอมซื้อสินค้าที่ทำจากตะวันออกไม่ว่าจะถูกแค่ไหนเพราะไม่เชื่อในคุณภาพผลก็คือทำให้โรงงานต้องปิดตัวเร็วขึ้น คนตกงานมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายของทางตะวันตกสูงขึ้น นอกจากนั้นนักลงทุนก็ยังไม่กล้าเข้าไปลงทุนในฝ่ายตะวันออกเพราะยังไม่แน่ใจในข้อมูล หรือข้อมูลใหม่ที่ออกมาแสดงถึงฐานะที่แย่กว่าที่เคยคาดคิด เป็นต้น แล้วยิ่งมีเหตุการณ์ตะวันออกกลางมาแทรกซ้อนเข้าไปอีก

จากประสบการณ์ที่ได้เห็นถึงปัญหาซึ่งตามมาจากการเร่งรัดรวมตัวทางการเงินในเยอรมนี ทำให้นายคาร์ล ออตโต เพิห์ล ผู้ว่าการธนาคารชาติของเยอรมนีตะวันตก แสดงความวิตกว่า การเร่งรัดรวมตัวทางการเงินของประชาคมยุโรป จะไม่เป็นผลดี

ลองคิดดูง่าย ๆ ว่า การรวมตัวทางการเงินของเยอรมนีมีตัวแปรเพียงไม่กี่ตัวแต่การรวมตัวทางการเงินของประชาคมยุโรป ซึ่งมี 12 ประเทศ ตัวแปรจะมีมากแค่ไหน ยิ่งกว่านั้นธนาคารชาติเยอรมนีตะวันตก ก็ไม่แน่ใจว่าสถาบันใหม่คือ ธนาคารกลางของประชาคมยุโรปที่จะตั้งขึ้นมาดูแลเรื่องการรวมตัวทางการเงิน จะสามารถรักษาเสถียรภาพของเงินตราได้ดีเท่ากับที่ตัวเองได้พิสูจน์มาแล้วเป็นเวลาร่วม 40 กว่าปี

ดังนั้น เมื่อต้นเดือนกันยายนที่ผ่านมา นายเพิห์ล จึงได้พูดเป็นทำนองเห็นด้วยกับข้อเสนอส่วนหนึ่งของนายจอห์น เมเจอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอังกฤษ ที่จะค่อย ๆ ดำเนินการรวมตัวทางการเงินของประชาคมยุโรปอย่างช้า ๆ แทนที่จะให้ดำเนินการอย่างรวดเร็วแบบบันได 3 ขั้น ตามข้อเสนอของนายจ๊าค เดอลอร์ ประธานบริหารของประชาคมยุโรป (รายละเอียดในภาคผนวกที่ 1)

ข้อเสนอของนายเมเจอร์ คือการให้จัดตั้งกองทุนการเงินของยุโรป และเป็นผู้ออกธนบัตรที่มีมูลค่าเท่ากับหน่วยเงินตรายุโรป หรือ European Currency Unit (ECU) และนำออกใช้ควบคู่กันไปกับเงินตราของแต่ละประเทศ และกลายเป็นเงินตราสกุลที่ 13 ของประชาคมฯ สามารถนำไปใช้ซื้อสินค้าและบริการในประเทศสมาชิกของประชาคมได้ทุกแห่ง โดยธุรกิจร้านค้าตั้งราคาสินค้าและบริการของตัว ทั้งที่เป็นเงินตราของตัวเอง และเป็น ECU

นายเมเจอร์บอกว่า การทำเช่นนี้ จะทำให้แต่ละประเทศ ยังสามารถแข่งขันกันได้ในทางเศรษฐกิจ แต่

ขณะเดียวกัน ก็มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือ ปรับตัวเข้าหาเงินตราสกุลเดียวกัน ซึ่งเขาเรียกว่า ฮาร์ดเอ็คคู (Hard Ecu) แต่อีกนัยหนึ่ง ในข้อเสนอของนายเมเจอร์ก็คือ ให้การรวมตัวทางการเงินของประชาคมยุโรปค่อย ๆ ทำไปอย่างช้า ๆ

หลังจากที่นายเพิห์ล พูดแสดงความเห็นด้วยกับข้อเสนอของนายเมเจอร์แล้ว ต่อมาอีกสัปดาห์ที่ประชุมของบรรดารัฐมนตรีคลังประชาคมยุโรปที่กรุงโรมก็มีผู้แสดงความสนใจในข้อเสนอนี้มากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ในตอนแรกเมื่อนายเมเจอร์เสนอเรื่องนี้ในเดือนมิถุนายนมีเสียงตำหนิว่า นี่เป็นลูกไม้ของอังกฤษที่จะเตะถ่วงโครงการรวมตัวทางการเงินของยุโรปที่นางเธตเชอร์ไม่ชอบ

ในตอนนั้น สมาชิกส่วนใหญ่ของประชาคมต้องการที่จะเดินหน้าไปอย่างรวดเร็วในเรื่องการรวมตัวทางการเงิน อังกฤษนั้นแทบจะเรียกได้ว่า หัวเดียวกระเทียมลีบ แต่มาถึงตอนนี้ นอกจากนายเพิห์ล ซึ่งเป็นนายธนาคารกลางที่ทรงอิทธิพลที่สุดของยุโรปแล้ว อังกฤษ ยังได้แรงหนุนจากสเปน, โปรตุเกส และกรีก ด้วย

ประเทศกลุ่มนี้ ต้องการการรวมตัวทางการเงินอย่างช้า ๆ เพราะมีฐานทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าประเทศทางยุโรปภาคเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สนับสนุนการเดินหน้าอย่างรวดเร็วตามแผนเดอลอร์

ข้อดีอย่างหนึ่งสำหรับการรวมตัวอย่างช้าก็คือ เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกมีเวลาที่จะปรับฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นมาให้ประสานกันได้มากขึ้น เช่น ให้มีอัตราการขยายตัวหรืออัตราเงินเฟ้อ ตลอดจนมีนโยบายทางด้านงบประมาณใกล้เคียงกัน เพื่อให้การรวมตัวเป็นไปอย่างราบรื่น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังที่ได้เห็นมาแล้วในกรณีของเยอรมนี

อย่างไรก็ตาม นายเดอลอร์ ก็ยังมุ่งมั่นที่จะผลักดันโครงการของเขาต่อไปและเสนอว่าให้จัดตั้งธนาคารกลางของยุโรป (Euro Fed) ขึ้นมา พร้อม ๆ กับการเริ่มโครงการตลาดเดียว (Single Market) ตั้งแต่ต้นปี 2536

ประเทศที่หนุนหลังแผนการของนายเดอลอร์อย่างเต็มที่มีฝรั่งเศส เบลเยี่ยม อิตาลี และเดนมาร์ก เพราะเชื่อว่า การกำหนดเส้นตายอย่างแน่นอนเท่านั้นที่จะกระตุ้นให้ทุกฝ่ายดำเนินการที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ขั้นต่อไปก็คือ ฝ่ายนี้ จะต้องลอบบี้เยอรมนีอย่างหนักเพื่อให้มาหนุนตัว

แต่จากประสบการณ์ของเยอรมนีเรื่องการรวมตัว ก็สามารถจะชี้ไปทางไหน ก็ได้เท่า ๆ กันคือ ทางหนึ่งนั้นบอกว่า คงไปช้า ๆ เพราะยังมีความไม่แน่นอนอยู่ข้างหน้ามากนัก

แต่อีกทางหนึ่ง ก็บอกว่า ความมุ่งมั่นเท่านั้น ที่ทำให้การรวมตัว ประสบผลสำเร็จ

อีกไม่นานเกินรอ ก็รู้

ภาคผนวก

การประเมินผลกระทบและแนวนโยบายการปรับตัวของประเทศไทย ในกรณีที่ประชาคมยุโรปรวมเป็นตลาดเดียว

ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 กันยายน 2532 ณ ตึกบัญชาการ ทำเนียบรัฐบาล

การประเมินผลกระทบและแนวนโยบายการปรับตัวของประเทศไทย ในกรณีที่ประชาคมยุโรปรวมเป็นตลาดเดียว *

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามที่คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจเสนอเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบและแนวนโยบายการปรับตัวของประเทศไทยในกรณีที่ประชาคมยุโรปรวมเป็นตลาดเดียว ดังนี้.-

1. ให้มีการจัดทำสมุดปกขาว (White Paper) เป็นกรอบในการจัดทำแนวทางการปรับตัวของประเทศไทย รวมทั้งแผนปฏิบัติการรายละเอียดในแต่ละด้าน เพื่อใช้เป็นคู่มือในการทำความเข้าใจและดำเนินการร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และธุรกิจภาคเอกชน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยมีการกำหนดระยะเวลาขั้นตอนการดำเนินงานและแหล่งเงินสนับสนุนจำเป็นในแต่ละด้าน ทั้งนี้ให้คณะกรรมการนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) รับไปดำเนินการในเรื่องนี้ และนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจเพื่อพิจารณาภายใน 3 เดือน

2. ให้มีการเตรียมการด้านระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของระบบข้อมูลข่าวสารที่จะมาใช้ศึกษาวิเคราะห์นโยบาย มาตรการและผลกระทบในรายละเอียดจากการเป็นตลาดเดียว โดยสนับสนุนคณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรปเป็นแกนกลางในการประสานและเชื่อมโยงระบบข้อมูลจากประชาคมยุโรปกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

3. การจัดให้มีระบบสัญญาณเตือนภัย โดยสนับสนุนให้มีการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาประจำประชาคมยุโรป เพื่อการติดตามความเคลื่อนไหวของการออกกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์ ซึ่งมีขบวนการและขั้นตอนอยู่มาก โดยคณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรปเป็นแกนกลางในประชาคมยุโรป และกรมพาณิชย์สัมพันธ์ กระทรวงพาณิชย์ เป็นแกนกลางในการถ่ายทอดข้อมูลให้แก่หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน

4. ให้มีการศึกษาในรายละเอียด ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมรายสาขา โดยให้คณะกรรมาการพัฒนาการส่งออกเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงานเรื่องนี้เพื่อให้การสนับสนุนภาคเอกชนในการปรับโครงสร้างการผลิตและการตลาดให้สามารถแข่งขันในตลาดประชาคมยุโรปได้ทันเวลา และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายของประชาคมยุโรป

---

* จากคอลัมน์ "สรุปข่าวเศรษฐกิจและการค้าในรอบสัปดาห์" **จดหมายเหตุสภาหอการค้า** ตุลาคม 2533 หน้า 16 - 17

5. ให้ความสำคัญกับมาตรการกำหนดมาตรฐานกลางของประชาคมยุโรป สำหรับสินค้าที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม โดยให้กระทรวงอุตสาหกรรมรับไปติดตามและศึกษาผลกระทบอันอาจเกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในขณะนี้

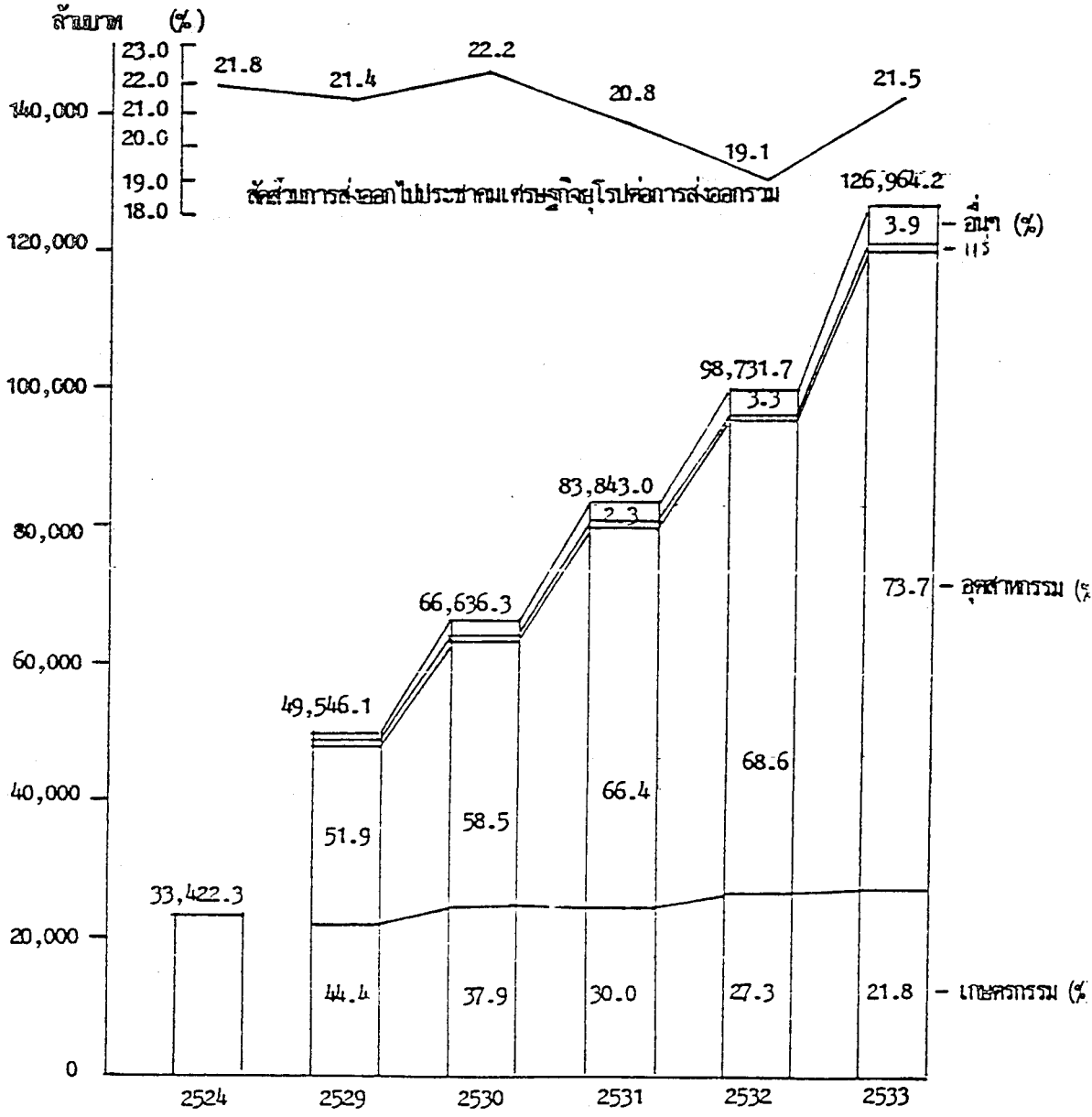
6. ผลกระทบของสาขาการธนาคารเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ซึ่งควรจะได้มีการติดตามในรายละเอียดของแนวปฏิบัติที่ประชาคมยุโรปจะนำมาใช้กับประเทศคู่ค้า จึงให้ธนาคารแห่งประเทศไทยรับไปดำเนินการในเรื่องนี้ต่อไป

7. ในฐานะสมาชิกภาคอาเซียน ให้กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์มีการย้ำให้ประชาคมยุโรปหลีกเลี่ยงการตอบโต้และกีดกันทางการค้า ในทุกระดับของการเจรจาทางเศรษฐกิจและการค้าที่ไทยและประชาคมยุโรปมีส่วนร่วมอยู่ด้วย

8. ให้ภาคเอกชน 3 สถาบัน คือ หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสมาคมธนาคารไทย มีส่วนร่วมในการจัดทำสมุดปกขาว และเป็นแกนกลางในการประสานการปรับตัวของภาคเอกชนในสาขาต่าง ๆ โดยทั่วถึง

แผนภาพที่ 1

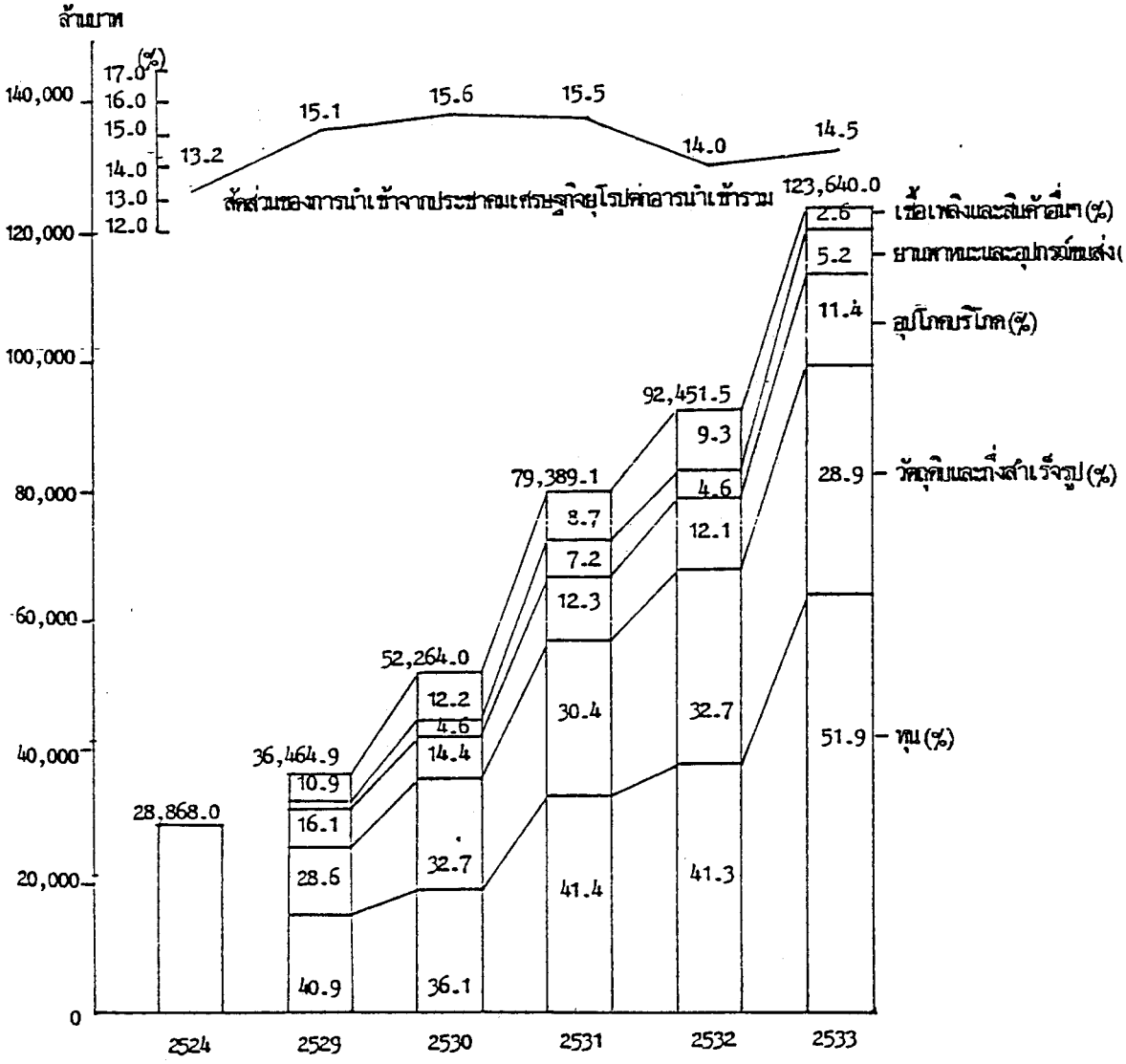
การส่งออกไปประชาคมเศรษฐกิจยุโรป

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

แผนภาพที่ 2

การนำเข้าจากประชาคมเศรษฐกิจยุโรป

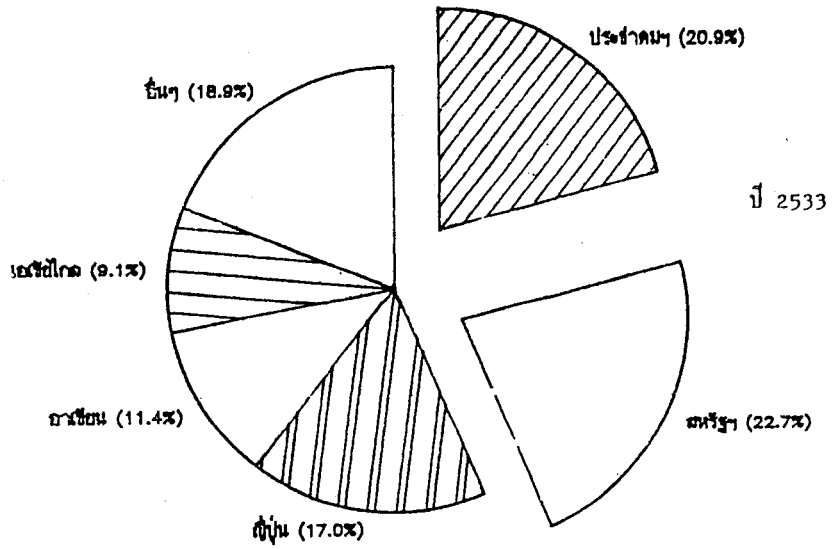

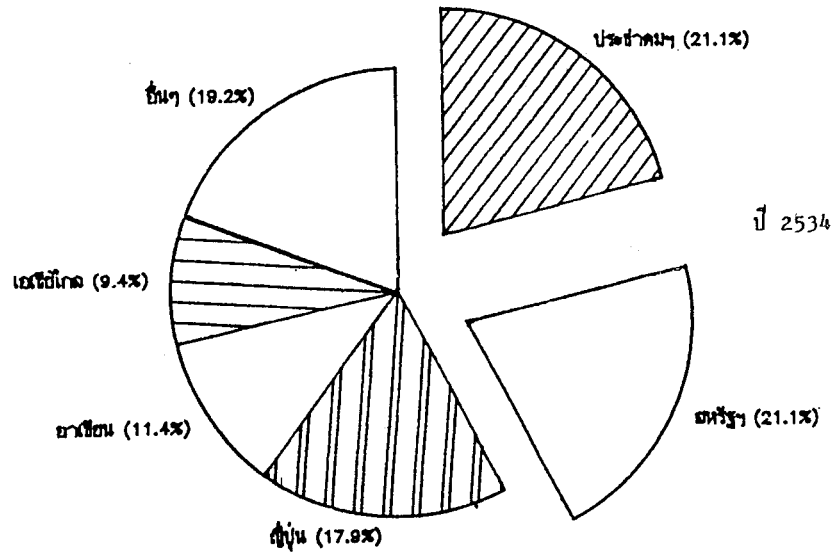
ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

แผนภาพที่ 3

การส่งออกของไทยไปกลุ่มประเทศสำคัญๆ ปี 2533-2534

เดือน มกราคม-กันยายน

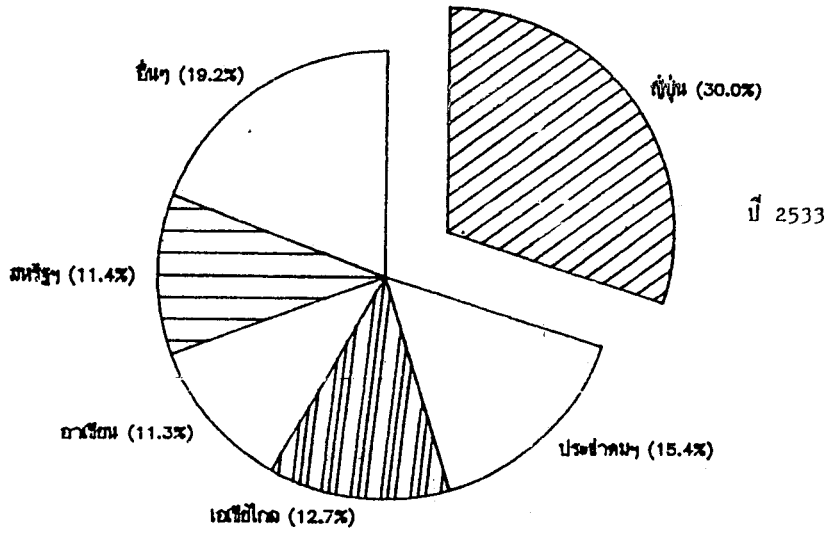

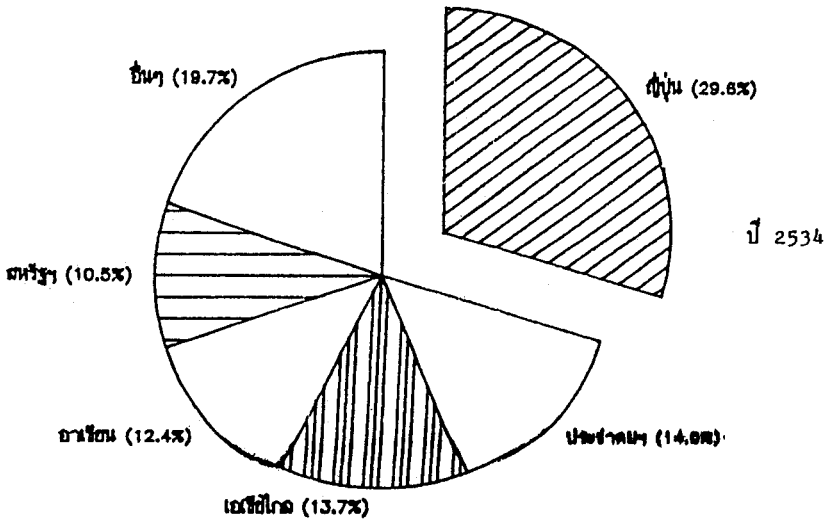
ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

แผนภาพที่ 4

การนำเข้าของไทยจากกลุ่มประเทศสำคัญๆปี 2533-2534

เดือน มกราคม-กันยายน

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 1

ตลาดส่งออกสำคัญของไทย

โครงสร้างตลาดส่งออกสำคัญของประเทศไทย

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	รวม	ญี่ปุ่น	สหรัฐอเมริกา	ประชาคมยุโรป	อาเซียน	ประเทศอื่นๆ
2525	159,728	21,948	20,257	37,622	25,238	54,663
2526	146,472	22,087	21,895	31,354	23,002	48,134
2527	175,238	22,787	30,102	36,307	24,879	61,163
2528	193,366	25,828	38,016	36,873	28,011	64,638
2529	233,383	32,479	41,410	49,546	33,289	76,659
2530	299,853	44,608	55,728	66,636	40,818	92,063
2531	403,570	64,412	80,865	83,843	47,116	127,333
2532	516,315	87,996	111,938	98,732	59,487	158,162
2533	589,813	101,453	133,689	126,964	67,068	160,639
2534	715,000	130,000	152,000	158,000	78,000	197,000

อัตราการขยายตัว

หน่วย : ร้อยละ

รวม	ญี่ปุ่น	สหรัฐอเมริกา	ประชาคมยุโรป	อาเซียน	ประเทศอื่นๆ
4.40	1.12	2.33	12.57	11.75	-1.50
-8.30	0.63	8.09	-16.66	-8.86	-11.94
19.64	3.17	37.48	15.80	8.16	27.07
10.34	13.35	26.29	1.56	12.59	5.68
20.69	25.75	8.93	34.37	18.84	18.60
28.48	37.34	34.58	34.49	22.62	20.09
34.59	44.40	45.11	25.82	15.43	38.31
27.94	36.61	38.43	17.76	26.26	24.21
14.24	15.29	19.43	28.60	12.74	1.57
21.22	28.14	13.70	24.44	16.30	22.64

สัดส่วน

หน่วย : ร้อยละ

รวม	ญี่ปุ่น	สหรัฐอเมริกา	ประชาคมยุโรป	อาเซียน	ประเทศอื่นๆ
100.00	13.74	12.68	23.55	15.80	34.22
100.00	15.08	14.95	21.41	15.70	32.86
100.00	13.00	17.18	20.72	14.20	34.90
100.00	13.36	19.66	19.07	14.49	33.43
100.00	13.92	17.74	21.23	14.26	32.85
100.00	14.88	18.59	22.22	13.61	30.70
100.00	15.96	20.04	20.78	11.67	31.55
100.00	17.04	21.68	19.12	11.52	30.63
100.00	17.20	22.67	21.53	11.37	27.24
100.00	18.18	21.26	22.10	10.91	27.55

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร
หมายเหตุ : ปี 2534 เป็นตัวเลขประมาณการ

กองวิจัยสินค้าและการตลาด
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
28-Nov-91 PLXMB02

อ้างจากงานของ สุคนธ์ กาญจนาลัย "ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย" เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 3 ธันวาคม 2534

ตารางที่ 2

การค้าระหว่างไทยกับประชาคมยุโรป

การค้าระหว่างไทย กับ ประชาคมยุโรป					มูลค่า : ล้านบาท	อัตราการขยายตัว				หน่วย : ร้อยละ	สัดส่วน				หน่วย : ร้อยละ
ประเทศ	2529	2530	2531	2532	2533	2529	2530	2531	2532	2533	2529	2530	2531	2532	2533
ไทย-โลก															
มูลค่ารวม	474,536	634,062	916,684	1,178,994	1,442,794	6.75	33.62	44.57	28.62	22.38	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ส่งออก	233,178	299,853	403,570	516,315	589,813	20.59	28.59	34.59	27.94	14.24	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
นำเข้า	241,358	334,209	513,114	662,679	852,982	-3.91	38.47	53.53	29.15	28.72	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ดุลการค้า	-8180	-34356	-109545	-146364	-263169										
ไทย-ประชาคมยุโรป															
มูลค่ารวม	86,011	118,900	163,232	191,183	250,604	16.14	38.24	37.28	17.12	31.08	18.13	18.75	17.81	16.22	17.37
ส่งออก	49,546	66,636	83,843	98,732	126,964	34.37	34.49	25.82	17.76	28.60	21.25	22.22	20.78	19.12	21.53
นำเข้า	36,465	52,264	79,389	92,452	123,640	-1.94	43.33	51.90	16.45	33.73	15.11	15.64	15.47	13.95	14.50
ดุลการค้า	13,081	14,372	4,454	6,280	3,324										

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

กองวิจัยสถิติการค้าและการตลาด
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
31-Oct-91 FSC01GE

อ้างจากงานของ สุคนธ์ กาญจนาลัย "ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย" เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 3 ธันวาคม 2534

เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร

ตารางที่ 3

สินค้าออกของไทยไป EC เดือนมกราคม - ตุลาคม 2534

	มูลค่า(ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม(%)
รวมทั้งสิ้น	124,197.7	22.7
1. สินค้าเกษตรกรรม	25,747.7	14.1
- ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	14,923.4	12.5
- ยางพารา	2,453.4	14.8
- ใบยาสูบ	1,331.3	43.5
- ข้าว	976.4	-2.1
- กุ้งสดแช่เย็นจนแข็ง	2,721.2	36.1
- ปลาหมึกสดแช่เย็นจนแข็ง	1,304.7	10.0
- ไก่สดแช่เย็นจนแข็ง	875.1	0.5
2. สินค้าอุตสาหกรรม	92,501.7	24.9
- อาหารทะเลกระป๋อง	6,008.5	14.4
- สับปะรดกระป๋อง	2,090.7	38.5
- ผลิตภัณฑ์ยาง	1,797.4	-6.1
- น้ำสับปะรด	949.3	179.5
- เสื้อผ้าสำเร็จรูป	17,817.4	25.8
- อัญมณีและเครื่องประดับ	7,226.1	-0.7
- เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	6,139.4	60.5
- เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ และส่วนประกอบ	4,765.1	92.0
- รองเท้าและชิ้นส่วน	7,988.0	41.0
- แผงวงจรไฟฟ้า	2,863.0	8.5
- ผ้ายีน	2,274.9	-6.4
- เครื่องวีดีโอ อุปกรณ์เครื่องเสียงและส่วนประกอบ	2,401.8	-5.7
- ผลิตภัณฑ์พลาสติก	2,074.0	35.8
- เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	1,590.1	6.8
- ผลิตภัณฑ์หนังฟอกและหนังอัด	1,450.9	-5.0
- เฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบ	1,324.5	47.3
- ของเล่น	2,398.0	46.4
3. สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	200.6	-71.2
4. อื่น ๆ	5,747.7	48.1

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ไทยเกินดุลการค้า (ม.ค.-ต.ค. 34) 11,146.6 ล้านบาท

ตารางที่ 4

สินค้าเข้าของไทยจาก EC เดือนมกราคม - ตุลาคม 2534

	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม(%)
รวมทั้งสิ้น	113,051.1	8.8
1. สินค้าเชื้อเพลิง	388.7	-9.5
- น้ำมันหล่อลื่นและน้ำมันเบรก	324.8	-8.8
2. สินค้าทุน	58,961.3	10.1
- เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ	37,013.9	52.1
- เครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ	12,992.5	4.5
- ผลิตภัณฑ์โลหะ	2,272.3	20.4
- ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช	1,684.8	-7.7
- แก้วและผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	1,132.1	32.4
3. สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป	32,533.2	6.4
- เคมีภัณฑ์	12,413.4	2.1
- เหล็กและเหล็กกล้า	4,935.6	18.5
- กระดาษ และกระดาษแข็ง	1,271.6	-2.1
- สินแร่โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ	1,752.8	-25.0
- สัตว์และพืช	1,141.8	83.6
- ปลาและปลาสำเร็จรูป	1,088.4	1.7
4. สินค้าอุปโภคบริโภค	12,443.3	8.5
- อาหารและเครื่องดื่ม	5,892.5	4.5
- สบู่ ผงซักฟอก เครื่องสำอาง	964.9	2.0
- ผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัชกรรม	2,191.7	18.1
- เครื่องใช้ในบ้านเรือน	1,149.1	1.7
- เครื่องใช้ไฟฟ้า	935.4	-5.6
5. ยานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง	4,926.3	-9.5
- ส่วนประกอบ อุปกรณ์โครงรถและตัวถัง	2,163.8	1.5
- รถยนต์นั่ง	1,510.6	-20.4
- รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก	1,153.7	-8.5
6. อื่น ๆ	3,798.2	59.6
- ยุทธปัจจัย	1,490.8	92.2
- เบ็ดเตล็ด	2,307.4	43.8

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 5

สินค้าออกสำคัญ 20 รายการแรก ไปยังประชาคมยุโรป เรียงลำดับมูลค่า — มูลค่า : ล้านบาท

	2529	2530	2531	2532	2533
1 เสื้อผ้าสำเร็จรูป	6,283.0	10,544.0	12,882.3	14,835.6	18,520.5
2 ผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือน	15,464.2	18,228.9	16,771.6	18,059.1	16,612.5
3 อัญมณีและเครื่องประดับ	2,289.4	3,322.6	4,416.7	6,422.8	8,623.5
4 รองเท้าและชิ้นส่วน	752.7	2,301.9	3,320.6	4,289.1	7,980.9
5 อาหารทะเลกระป๋อง	3,462.5	4,366.5	6,105.9	5,983.1	6,283.2
6 เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ	129.8	224.1	2,193.4	3,764.7	5,162.9
7 เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ	8.4	9.1	163.4	1,197.0	3,475.4
8 เครื่องวิดีโอ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	1.1	1.3	491.2	1,778.0	3,221.7
9 แผงวงจรไฟฟ้า	1,041.4	1,497.8	1,487.9	2,339.4	3,127.4
0 ผ้าผืน	1,977.5	2,288.4	2,465.1	2,603.5	3,012.7
1 ยางพารา	1,307.3	1,475.9	2,114.1	2,377.0	2,643.2
2 กุ้งสดแช่เย็น	490.7	849.7	1,104.6	1,323.7	2,464.5
3 ผลิตภัณฑ์ยาง	403.3	752.0	1,091.1	1,522.8	2,331.1
4 สับปะรดกระป๋อง	956.2	1,135.9	1,854.7	1,492.6	1,996.9
5 ของเล่น	148.0	432.7	741.9	1,206.7	1,924.3
5 ผลิตภัณฑ์พลาสติก	566.8	907.9	1,449.9	1,413.3	1,914.1
7 ผลิตภัณฑ์หนังฟอกหนังอัด	1,094.6	1,359.3	1,407.1	1,631.0	1,840.6
3 เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	321.5	651.7	981.8	1,307.5	1,789.5
) ด้ายฝ้าย	761.2	1,189.7	990.3	671.3	1,398.1
) ปลาชนิดสดแช่เย็นแช่แข็ง	1,183.2	1,358.5	1,455.9	1,610.4	1,393.8
รวม 20 รายการ	38,642.8	52,897.9	63,489.5	75,828.6	95,716.8
สินค้าอื่นๆ	10,903.1	13,738.4	20,353.6	22,903.2	31,247.4
มูลค่าส่งออกรวม	49,545.9	66,636.3	83,843.1	98,731.8	126,964.2

อัตราการขยายตัว — หน่วย : ร้อยละ

	2529	2530	2531	2532	2533
1 เสื้อผ้าสำเร็จรูป	95.88	67.82	22.18	15.16	24.84
2 ผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือน	43.14	17.88	-7.99	7.68	-8.01
3 อัญมณีและเครื่องประดับ	59.37	45.13	32.93	45.42	34.26
4 รองเท้าและชิ้นส่วน	9.79	205.82	44.25	29.17	86.07
5 อาหารทะเลกระป๋อง	79.30	26.11	39.84	-2.01	5.02
6 เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ	55.45	72.65	878.76	71.64	37.14
7 เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ	-20.75	8.33	1,696	632.56	190.34
8 เครื่องวิดีโอ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	450.00	18.18	37,685	261.97	81.20
9 แผงวงจรไฟฟ้า	4.15	43.83	-0.66	57.23	33.68
0 ผ้าผืน	2.93	15.72	7.72	5.61	15.72
1 ยางพารา	33.18	12.90	43.24	12.44	11.20
2 กุ้งสดแช่เย็น	124.37	73.16	30.00	19.84	86.18
3 ผลิตภัณฑ์ยาง	36.20	86.46	45.09	39.57	53.08
4 สับปะรดกระป๋อง	22.79	18.79	63.28	-19.52	33.79
5 ของเล่น	90.23	192.36	71.46	62.65	59.47
5 ผลิตภัณฑ์พลาสติก	17.33	60.18	59.70	-2.52	35.43
7 ผลิตภัณฑ์หนังฟอกหนังอัด	50.07	24.18	3.52	15.91	12.85
3 เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	68.50	102.71	50.65	33.17	36.86
) ด้ายฝ้าย	145.31	56.29	-16.76	-32.21	108.27
) ปลาชนิดสดแช่เย็นแช่แข็ง	53.84	14.82	7.17	10.61	-13.45
รวม 20 รายการ	49.11	36.89	20.02	19.43	26.23
สินค้าอื่นๆ	-0.50	26.00	48.15	12.53	36.43
มูลค่าส่งออกรวม	34.37	34.49	25.82	17.76	28.60

สัดส่วน — หน่วย : ร้อยละ

	2529	2530	2531	2532	2533
1 เสื้อผ้าสำเร็จรูป	12.68	15.82	15.36	15.03	14.59
2 ผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือน	31.21	27.36	20.00	18.29	13.08
3 อัญมณีและเครื่องประดับ	4.62	4.99	5.27	6.51	6.79
4 รองเท้าและชิ้นส่วน	1.52	3.45	3.96	4.34	6.29
5 อาหารทะเลกระป๋อง	6.99	6.55	7.28	6.06	4.95
6 เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ	0.26	0.34	2.62	3.81	4.07
7 เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ	0.02	0.01	0.19	1.21	2.74
8 เครื่องวิดีโอ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	0.00	0.00	0.59	1.80	2.54
9 แผงวงจรไฟฟ้า	2.10	2.25	1.77	2.37	2.46
0 ผ้าผืน	3.99	3.43	2.94	2.64	2.37
1 ยางพารา	2.64	2.21	2.52	2.41	2.08
2 กุ้งสดแช่เย็น	0.99	1.28	1.32	1.34	1.94
3 ผลิตภัณฑ์ยาง	0.81	1.13	1.30	1.54	1.84
4 สับปะรดกระป๋อง	1.93	1.70	2.21	1.51	1.57
5 ของเล่น	0.30	0.65	0.88	1.22	1.52
5 ผลิตภัณฑ์พลาสติก	1.14	1.36	1.73	1.43	1.51
7 ผลิตภัณฑ์หนังฟอกหนังอัด	2.21	2.04	1.68	1.65	1.45
3 เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	0.65	0.98	1.17	1.32	1.41
) ด้ายฝ้าย	1.54	1.79	1.18	0.68	1.10
) ปลาชนิดสดแช่เย็นแช่แข็ง	2.39	2.04	1.74	1.63	1.10
รวม 20 รายการ	77.99	79.38	75.72	76.80	75.39
สินค้าอื่นๆ	22.01	20.62	24.28	23.20	24.61
มูลค่าส่งออกรวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

กองวิจัยสินค้าและการตลาด
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
31-Oct-91 FSC01GE

อ้างจากงานของ สุคนธ์ กาญจนาลัย "ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย" เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 3 ธันวาคม 2534

สินค้าเข้าสำคัญ 20 รายการแรก จากประชาคมยุโรป เรียงลำดับมูลค่า — มูลค่า : ล้านบาท

	2529	2530	2531	2532	2533
1 เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	5,773.4	8,264.2	12,401.4	18,185.1	28,317.2
2 เครื่องจักรใช้ไฟฟ้า	3,967.5	5,366.1	6,877.4	6,535.7	14,849.0
3 เคมีภัณฑ์	6,121.7	8,959.1	11,582.5	12,473.4	14,627.3
4 เครื่องบิน เรือและอุปกรณ์	697.6	176.4	6,023.4	2,203.5	9,289.4
5 ธัญพืช เพชรและเงินแท่ง	1,104.2	2,068.5	4,299.6	6,649.9	9,095.5
6 เหล็กและเหล็กกล้า	881.9	2,300.3	3,191.6	3,111.8	3,641.4
7 แทรกเตอร์	492.6	797.8	1,142.6	1,770.9	2,780.0
8 ส่วนประกอบ อุปกรณ์โครงรถและตัวถัง	1,095.3	1,808.1	1,189.5	1,499.5	2,550.9
9 สินแร่ โลหะอื่นและเศษโลหะ	417.6	1,505.9	1,860.6	2,339.8	2,548.4
0 รถยนต์นั่ง	42.8	313.4	1,234.5	1,999.1	2,351.1
1 ผลิตภัณฑ์เวชกรรม	1,446.9	1,594.5	1,665.2	1,920.7	2,234.6
2 ผลิตภัณฑ์โลหะ	749.5	981.7	1,112.8	1,873.9	2,194.5
3 เครื่องมือวิทยาศาสตร์	872.7	1,124.6	1,571.8	1,965.9	2,011.7
4 ปุ๋ยและยาฆ่าจัดศัตรูพืช	1,345.8	1,156.2	1,791.1	1,574.6	1,991.0
5 ปลาและปลาสำเร็จรูป	586.8	440.2	1,108.3	2,665.6	1,835.6
6 กระดาษและกระดาษแข็ง	538.7	754.5	914.3	1,006.5	1,557.3
7 รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก	86.1	216.0	3,291.7	600.5	1,408.8
8 เครื่องใช้ในบ้านเรือน	727.3	805.0	810.3	911.1	1,361.3
9 ผลิตภัณฑ์ยาง	1,054.2	1,384.0	1,952.7	1,538.0	1,330.0
0 สบู่ ผงซักฟอกและเครื่องสำอาง	578.6	727.9	896.3	955.3	1,169.6
รวม 20 รายการ	28,581.2	40,744.4	64,917.6	73,780.8	107,144.6
สินค้าอื่นๆ	7,883.4	11,519.7	14,471.5	18,670.8	16,495.5
มูลค่านำเข้ารวม	36,464.6	52,264.1	79,389.1	92,451.6	123,640.1

อัตราการขยายตัว — หน่วย : ร้อยละ

	2529	2530	2531	2532	2533
1 เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	-18.16	43.14	50.06	46.64	55.72
2 เครื่องจักรใช้ไฟฟ้า	59.92	35.25	28.16	24.11	73.96
3 เคมีภัณฑ์	6.43	46.35	29.28	7.69	17.27
4 เครื่องบิน เรือและอุปกรณ์	-72.07	-74.71	3,315	-63.42	321.57
5 ธัญพืช เพชรและเงินแท่ง	61.22	87.33	107.86	54.66	36.78
6 เหล็กและเหล็กกล้า	-35.27	160.83	38.75	-2.50	17.02
7 แทรกเตอร์	28.68	61.96	43.22	54.99	56.98
8 ส่วนประกอบ อุปกรณ์โครงรถและตัวถัง	-19.21	65.08	-34.21	26.06	70.12
9 สินแร่ โลหะอื่นและเศษโลหะ	-37.41	260.61	23.55	25.76	8.92
0 รถยนต์นั่ง	-4.25	632.24	293.91	61.94	17.61
1 ผลิตภัณฑ์เวชกรรม	8.03	10.20	4.43	15.34	16.34
2 ผลิตภัณฑ์โลหะ	-28.04	30.98	13.35	68.40	17.11
3 เครื่องมือวิทยาศาสตร์	11.93	28.86	39.77	25.07	2.33
4 ปุ๋ยและยาฆ่าจัดศัตรูพืช	-4.33	-14.09	54.91	-12.09	26.44
5 ปลาและปลาสำเร็จรูป	11.39	-24.98	151.77	140.51	-31.14
6 กระดาษและกระดาษแข็ง	-3.72	40.06	21.18	10.08	54.72
7 รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก	-62.40	150.87	1,424	-81.76	134.60
8 เครื่องใช้ในบ้านเรือน	6.60	10.68	0.66	12.44	49.41
9 ผลิตภัณฑ์ยาง	-13.28	31.28	41.09	-21.24	-13.52
0 สบู่ ผงซักฟอกและเครื่องสำอาง	17.79	25.80	23.14	6.58	22.43
รวม 20 รายการ	-6.46	42.56	59.33	13.65	45.22
สินค้าอื่นๆ	18.91	46.13	25.62	29.02	-11.65
มูลค่านำเข้ารวม	-1.94	43.33	51.90	16.45	33.73

สัดส่วน — หน่วย : ร้อยละ

	2529	2530	2531	2532	2533
1 เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	15.83	15.81	15.62	19.67	22.90
2 เครื่องจักรใช้ไฟฟ้า	10.88	10.27	8.66	9.23	12.01
3 เคมีภัณฑ์	16.79	17.14	14.59	13.49	11.83
4 เครื่องบิน เรือและอุปกรณ์	1.91	0.34	7.59	2.38	7.51
5 ธัญพืช เพชรและเงินแท่ง	3.03	3.96	5.42	7.19	7.36
6 เหล็กและเหล็กกล้า	2.42	4.40	4.02	3.37	2.95
7 แทรกเตอร์	1.35	1.53	1.44	1.92	2.25
8 ส่วนประกอบ อุปกรณ์โครงรถและตัวถัง	3.00	3.46	1.50	1.62	2.06
9 สินแร่ โลหะอื่นและเศษโลหะ	1.15	2.88	2.34	2.53	2.06
0 รถยนต์นั่ง	0.12	0.60	1.55	2.16	1.90
1 ผลิตภัณฑ์เวชกรรม	3.97	3.05	2.10	2.08	1.81
2 ผลิตภัณฑ์โลหะ	2.06	1.88	1.40	2.03	1.77
3 เครื่องมือวิทยาศาสตร์	2.39	2.15	1.98	2.13	1.63
4 ปุ๋ยและยาฆ่าจัดศัตรูพืช	3.69	2.21	2.26	1.70	1.61
5 ปลาและปลาสำเร็จรูป	1.61	0.84	1.40	2.88	1.48
6 กระดาษและกระดาษแข็ง	1.48	1.44	1.15	1.09	1.26
7 รถยนต์โดยสารและรถบรรทุก	0.24	0.41	4.15	0.65	1.14
8 เครื่องใช้ในบ้านเรือน	1.99	1.54	1.02	0.99	1.10
9 ผลิตภัณฑ์ยาง	2.89	2.65	2.46	1.66	1.08
0 สบู่ ผงซักฟอกและเครื่องสำอาง	1.59	1.39	1.13	1.03	0.95
รวม 20 รายการ	78.38	77.96	81.77	79.80	86.66
สินค้าอื่นๆ	21.62	22.04	18.23	20.20	13.34
มูลค่านำเข้ารวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

กองวิจัยสินค้าและการตลาด
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
31-Oct-91 FSC01GE

อ้างจากงานของ สุคนธ์ กาญจนาลัย "ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย" เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 3 ธันวาคม 2534

ตารางที่ 7

การค้าระหว่างประเทศของประชาคมยุโรป

	มูลค่า : ล้านอีซียู				อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)				สัดส่วน (ร้อยละ)			
	2530	2531	2532	2533	2530	2531	2532	2533	2530	2531	2532	2533
ประชาคมยุโรป-โลก	1,659,045	1,835,857	2,116,841	2,204,153	3.50	10.66	15.31	4.12	100.00	100.00	100.00	100.00
การค้าภายในประชาคมยุโรป	974,231	1,079,884	1,249,868	1,320,032	5.77	10.84	15.74	5.61	58.72	58.82	59.04	59.89
การค้านอกประชาคมยุโรป	679,396	750,307	860,077	876,840	0.43	10.44	14.63	1.95	40.95	40.87	40.63	39.78
ประชาคมยุโรป - เขตการค้าเสรียุโรป (EFTA)	172,966	186,860	210,505	219,696	4.30	8.03	12.65	4.37	10.43	10.18	9.94	9.97
ประชาคมยุโรป - ยุโรปตะวันออก	89,682	96,613	113,177	118,636	0.54	7.73	17.14	4.82	5.41	5.26	5.35	5.38
ประชาคมยุโรป - ลาตินอเมริกา	18,942	22,890	29,265	32,798	6.96	20.84	27.85	12.07	1.14	1.25	1.38	1.49
ประชาคมยุโรป - ไทย	4,113	5,037	6,126	7,519	12.25	22.47	21.62	22.74	0.25	0.27	0.29	0.34

ที่มา : Delegation of the Commission of The European Communities, Thailand

กองวิจัยตลาดและการลงทุน
ตามเส้นรูปิจจาราชัยน์
6 พฤศจิกายน 2534

อ้างจากงานของ สุคนธ์ กาญจนาลัย "ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย" เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 3 ธันวาคม 2534

ตารางที่ 8

การค้าระหว่างประชาคมยุโรปกับกลุ่มประเทศต่าง ๆ

	มูลค่า : ล้านอีคิว				อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)				สัดส่วน (ร้อยละ)			
	2530	2531	2532	2533	2530	2531	2532	2533	2530	2531	2532	2533
การค้านอกประชาคมยุโรป												
มูลค่าการค้า	679,396	750,307	860,077	876,840	0.43	10.44	14.63	1.95	100.00	100.00	100.00	100.00
การส่งออก	339,338	362,788	413,024	415,319	(0.76)	6.91	13.85	0.56	100.00	100.00	100.00	100.00
การนำเข้า	340,058	387,519	447,053	461,521	1.64	13.96	15.36	3.24	100.00	100.00	100.00	100.00
ดุลการค้า	(720)	(24,731)	(34,029)	(46,202)	-	3,334.86	37.60	35.77				
ประชาคมยุโรป-เขตการค้าเสรียุโรป (EFTA)												
มูลค่าการค้า	172,966	186,860	210,505	219,696	4.30	8.03	12.65	4.37	25.46	24.90	24.48	25.06
การส่งออก	90,287	96,399	107,942	111,231	3.55	6.77	11.97	3.05	26.61	26.57	26.13	26.78
การนำเข้า	82,679	90,461	102,563	108,465	5.12	9.41	13.38	5.75	24.31	23.34	22.94	23.50
ดุลการค้า	7,608	5,938	5,379	2,766	(10.92)	(21.95)	(9.41)	(48.58)				
ประชาคมยุโรป-ยุโรปตะวันออก												
มูลค่าการค้า	89,682	96,613	113,177	118,636	0.54	7.73	17.14	4.82	13.20	12.88	13.16	13.53
การส่งออก	44,727	48,968	58,187	59,663	(1.47)	9.48	18.83	2.54	13.18	13.50	14.09	14.37
การนำเข้า	44,955	47,645	54,990	58,973	2.62	5.98	15.42	7.24	13.22	12.29	12.30	12.78

ตารางที่ 8 (ต่อ)

	มูลค่า : ล้านยูโร				อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)				ส่วนแบ่ง (ร้อยละ)			
	2530	2531	2532	2533	2530	2531	2532	2533	2530	2531	2532	2533
ประเทศสมาชิกยุโรป-อาเซียน												
มูลค่าการค้า	18,942	22,890	29,265	32,798	6.96	20.84	27.85	12.07	2.79	3.05	3.40	3.74
การส่งออก	8,905	10,687	14,095	16,067	4.81	20.01	31.89	13.99	2.62	2.95	3.41	3.87
การนำเข้า	10,037	12,203	15,170	16,731	8.93	21.58	24.31	10.29	2.95	3.15	3.39	3.63
ดุลการค้า	(1,132)	(1,516)	(1,075)	(664)	57.66	33.92	(29.09)	(38.23)				
ประเทศสมาชิกยุโรป-ไทย												
มูลค่าการค้า	4,113	5,037	6,126	7,519	12.25	22.47	21.62	22.74	0.61	0.67	0.71	0.86
การส่งออก	1,634	2,071	2,764	3,419	9.37	26.74	33.46	23.70	0.48	0.57	0.67	0.82
การนำเข้า	2,479	2,966	3,362	4,100	14.24	19.65	13.35	21.95	0.73	0.77	0.75	0.89
ดุลการค้า	(845)	(895)	(598)	(681)	25.00	5.92	(33.18)	13.88				

ที่มา : Delegation of The Commission of The European Communities, Thailand.

กองวิจัยสินค้าและการตลาด
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
6 พฤศจิกายน 2534

อ้างจากงานของ สุคนธ์ กาญจนาลัย "ตลาดร่วมยุโรปและผลกระทบต่อประเทศไทย" เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 3 ธันวาคม 2534

ตารางที่ 9

EEC/THAILAND AGREEMENT ON TRADE IN TEXTILE PRODUCTS
QUANTITATIVE LIMITS FROM 1 JANUARY TO 31 DECEMBER 1992

CAT	DESCRIPTION	UNIT	EC	DE	FR	IT	BL	GB	IE	DK	GR	ES	PT
1	COTTON YARN,NOT PUT UP FOR SALE	TONNES	5,797			5,797							
2+2a+3+3a	WOVEN FABRICS OF COTTON & SYNTHETIC FIBERS	TONNES	19,751	6,580	2,161	5,044	1,615	2,308	150	1,512	74	262	65
2+2a	SUBLIMIT FOR COTTON	TONNES	10,936	4,215	887	2,444	914	1,153	55	1,175	65	184	44
2a+3a	SUBLIMIT FOR "FINISHED" COTTON & SYNTHETIC	TONNES	5,190	1,611	258	839	556	985	69	745	16	110	21
2a	SUBLIMIT FOR "FINISHED" COTTON	TONNES	2,847	1,019	121	368	312	346	6	589	12	82	12
4	SHIRTS, T-SHIRTS AND THE LIKE, KNITTED OR CROCHETED	000PCS	21,673	6,485	4,440	1,824	1,874	5,733	114	583	138	381	121
5	JERSEY'S, WIND CHEATERS AND THE LIKE	000PCS	15,348	4,054	2,823	1,251	1,236	4,791	146	834	79	180	54
6	WOVEN TROUSERS	000PCS	4,323	1,800	526	398	718	424	29	250	31	118	29
7	BLOUSES AND SHIRT-BLOUSES,WOVEN, KNITTED OR CROCHETED	000PCS	5,198	1,532	727	1,515	494	521	28	215	34	111	21
8	MEN'S SHIRTS, WOVEN	000PCS	2,813	716	283	498	346	266	20	532	23	108	23
10	KNITTED GLOVES	000PRS	13,300	5,002	1,923	985	1,303	2,907	96	240	182	506	156
12	SOCKS, OTHER THAN BABIES	000PRS	16,053	5,754	2,413	1,984	1,330	2,944	112	368	213	873	162
16	MEN'WOVEN SUITS AND CO-ORDINATE SUITS	000PCS	172					172					
20	BED LINEN, OTHER THAN KNITTED OR CROCHETED	TONNES	1,906		1,906								
21	PARKAS, ANORAKS, WOVEN	000PCS	6,778	2,323	1,060	726	815	1,199	52	194	88	285	56
22	FIBERS, NOT PUT UP FOR RETAIL SALE	TONNES	2,451	742	283	486	207	483	16	44	33	147	30
24	PYJAMAS, NIGHTDRESSES, BATH ROBE,DRESSING GOWNS AND THE LIKE, KNITTED OR CROCHETED	000PCS	3,596	1,489	536	278	333	604	24	94	45	147	36
26	WOVEN AND KNITTED OR CROCHETED DRESSED	000PCS	3,949	1,145	580	477	477	728	28	216	42	214	42
29	WOMEN'S WOVEN SUITS AND CUSTUMES	000PCS	241					241					
37	WOVEN FABRICS OF ARTIFICIAL FIBERS (DISCONTINUOUS OR WASTE)	TONNES	4,488			4,488							
73	TRACK SUITS	000PCS	2,302	606	280	292	328	483	22	178	35	65	15
74	WOMEN'S SUIT AND CUSTUMES KNITTED OR CROCHETED	000PCS	60					28	32				
75	MEN'S OR BOY'S KNITTED OR CROCHETED SUIT	000PCS	222		222								

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

TEXTILE DIVISION
SECTION II
JANUARY 30, 1992

ตารางที่ 10

EEC/THAILAND AGREEMENT ON TRADE IN TEXTILE PRODUCTS
QUANTITATIVE LIMITS FROM 1 JANUARY TO 31 DECEMBER 1991

CAT	DESCRIPTION	UNIT	EC	DE	FR	IT	BL	GB	IE	DK	GR	ES	PT
1	COTTON YARN'NOT PUT UP FOR SALE	TONNES	5'628			5'628							
2+2a+3+3a	WOVEN FABRICS OF COTTON & SYNTHETIC FIBERS	TONNES	10'170	0'378	1'053	5'014	1'503	2'220	148	1'405	60	242	58
2+2a	SUBLIMIT FOR COTTON	TONNES	10'017	4'000	041	2'300	303	1'108	55	1'174	57	171	39
2a+3a	SUBLIMIT FOR "FINISHED" COTTON & SYNTHETIC	TONNES	5'039	1'582	233	823	542	010	08	744	14	99	18
2a	SUBLIMIT FOR "FINISHED" COTTON	TONNES	2'704	1'000	104	350	300	320	5	588	10	56	10
4	SHIRTS' T¯SHIRTS AND THE LIKE' KNITTED OR CROCHETED	1000PCS	20'041	0'308	4'270	1'553	1'740	5'530	00	558	123	331	103
5	JERSEY'S' WIND CHEATERS AND THE LIKE	1000PCS	14'017	3'043	2'086	1'102	1'100	4'080	136	010	04	159	39
6	WOVEN TROUSERS	1000PCS	4'117	1'750	477	351	703	300	27	247	27	104	26
7	BLOUSES AND SHIRT¯BLOUSES'WOVEN' KNITTED OR CROCHETED	1000PCS	4'050	1'402	052	1'458	470	400	25	208	29	102	18
8	MEN'S SHIRTS' WOVEN	1000PCS	2'718	004	204	478	338	251	10	530	21	101	22
10	KNITTED GLOVES	1000PRS	12'430	4'013	1'715	844	1'222	2'720	87	205	104	421	133
12	SOCKS' OTHER THAN BABIES	1000PRS	15'144	5'008	2'230	1'742	1'230	2'002	104	337	107	771	143
16	MEN'WOVEN SUITS AND CO¯ORDINATE SUITS	1000PCS	102					102					
20	BED LINEN' OTHER THAN KNITTED OR CROCHETED	TONNES	1'800		1'800								
21	PARKAS' ANORAKS' WOVEN	1000PCS	6'304	2'287	081	051	708	1'086	48	180	59	249	40
22	FIBERS' NOT PUT UP FOR RETAIL SALE	TONNES	2'312	725	240	480	100	420	14	30	30	132	27
24	PYJAMAS' NIGHTDRESSES' BATH ROBE'DRESSING GOWNS AND THE LIKE' KNITTED OR CROCHETED	1000PCS	3'302	1'487	492	244	310	543	22	89	41	126	32
26	WOVEN AND KNITTED OR CROCHETED DRESSED	1000PCS	3'725	1'110	534	430	400	070	20	215	37	188	37
29	WOMEN'S WOVEN SUITS AND CUSTUMES	1000PCS	105					105					
37	WOVEN FABRICS OF ARTIFICIAL FIBERS (DISCONTINUOUS OR WASTE)	TONNES	4'104			4'104							
73	TRACK SUITS	1000PCS	2'172	570	245	271	321	450	22	177	33	56	13
74	WOMEN'S SUIT AND CUSTUMES KNITTED OR CROCHETED	1000PCS	50					20	30				
75	MEN'S OR BOY'S KNITTED OR CROCHETED SUIT	000PCS	200		200								

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

การรวมตัวทางการค้าในเอเชีย

โดย
ผศ.ดร. ราเชนทร์ ชินทยารังสรรค์
คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

บริษัท เงินทุน เอราวัณทรัสต์ จำกัด

ให้บริการออมทรัพย์ โดยตั๋วสัญญาใช้เงิน

และให้สินเชื่อทุกประเภท

บริหารโดยตัวแทนจากกระทรวงการคลัง

และธนาคารกรุงไทย จำกัด

965 ชั้น 4 ศูนย์การค้าสยาม ถนนพระราม 1

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร. 251-3191-5 โทรสาร 252-7127

การรวมตัวทางการค้าในเอเชีย

ราชนทร์ ชินทยารังสรรค์

1. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิค

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในเอเชีย-แปซิฟิคที่เกี่ยวข้องกับไทยได้แก่ อาเซียน EAEG และ APEC

อาเซียนเป็นกลุ่มที่เรารู้จักกันดีเพราะตั้งขึ้นมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2510 โดยมีสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และสิงคโปร์ ต่อมาได้รวมบรูไนดารูซาลัม เข้าด้วยเป็น 6 ประเทศ

อาเซียนมีความร่วมมือทางการเมืองและการทูตระหว่างประเทศค่อนข้างเหนียวแน่น บทบาทที่สำคัญได้แก่ การรักษาสันติภาพในภูมิภาคนี้ เช่น การรักษาอำนาจต่อรองของเขมร 3 ฝ่าย ซึ่งนำไปสู่การเจรจาสันติภาพในกัมพูชา โดยมีประเทศในกลุ่มอาเซียนเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญ

ในด้านเศรษฐกิจ อาเซียนได้จัดตั้งองค์กรย่อยในกลุ่มขึ้นอย่างมากมาย เพื่อความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการค้าและอุตสาหกรรม ด้านการเงินและธนาคาร เป็นต้น มีการจัดโครงการลงทุนร่วมกัน เช่น AIP, AIC และ AIJV และการลดภาษีนำเข้าระหว่างกันภายใต้โครงการ ASEAN-PTA ความร่วมมือระหว่างกันเหล่านี้เท่าที่ผ่านมาเป็นการทำความตกลงกันอย่างระมัดระวังตัวมาก จึงมีผลต่อการสนับสนุนการค้าระหว่างกันค่อนข้างน้อย เพราะทุกประเทศมีความกลัวว่าการเปิดตลาดของตนให้แก่ประเทศอื่นจะทำให้ตนเสียเปรียบ แนวคิดทางด้านการค้าเสรีไม่อาจเอาชนะแนวคิดการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในได้อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างความสำเร็จของกลุ่มเอเชียนนีส์ 1 และปัญหาเศรษฐกิจในช่วงต้นทศวรรษ 80 ทำให้สมาชิกอาเซียนหันมาเน้นการพัฒนาด้วยยุทธศาสตร์ส่งเสริมการส่งออก ความสำเร็จในช่วงปลายทศวรรษ 80 ทำให้เหล่าสมาชิกในอาเซียนมีความมั่นใจต่อนโยบายการค้าเสรีมากขึ้น การประชุมสุดยอดในเดือนมกราคมที่ผ่านมาจึงมีการยอมรับข้อเสนอเขตการค้าเสรีในอาเซียนขึ้น ข้อตกลงนี้จะมีผลต่อการค้าในอาเซียนอย่างมากหากสมาชิกอาเซียนจะดำเนินการตามข้อตกลงกันอย่างจริงจัง

APEC เป็นการรวมกลุ่มของประเทศในเอเชีย-แปซิฟิค 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐ ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และ 6 ประเทศอาเซียน การประชุมระดับรัฐมนตรีของ APEC จัดขึ้นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2532 ที่กรุงแคนเบอรา ครั้งที่สองจัดขึ้นที่สิงคโปร์ในเดือนมิถุนายนของปีต่อมา และได้มีการหารือกันถึงโอกาสในการเพิ่มสมาชิกอีก 3 ประเทศ ได้แก่ จีน ฮ่องกง และไต้หวันส่วนครั้งที่ 3 จัดขึ้นที่กรุงโซลในเดือนกันยายน 2534 หากกลุ่ม APEC สามารถรวมตัวกันได้เหนียวแน่นก็จะเป็นพลังสำคัญในการต่อรอง

กับกลุ่ม EC ในอนาคต เนื่องจาก พลังทางเศรษฐกิจของกลุ่ม APEC สูงกว่ากลุ่ม EC อย่างไรก็ตามลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม APEC หลวมกว่ากลุ่ม EC มาก กล่าวคือ APEC ยังไม่มีข้อตกลงใด ๆ เกี่ยวกับการเปิดตลาดร่วมกันหรือการให้สิทธิพิเศษใด ๆ แก่ประเทศสมาชิกกันเลย องค์ประกอบของ APEC ก็มีความแตกต่างกันมากระหว่างประเทศสมาชิกต่าง ๆ ในด้านของระดับการพัฒนาและขนาดของเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ กล่าวคือ รายได้ประชาชาติของสหรัฐสูงกว่าประเทศสมาชิกอื่น ๆ ทุกประเทศรวมกัน และรายได้ประชาชาติของญี่ปุ่นก็ใหญ่กว่าทุกประเทศที่เหลือรวมกัน ความแตกต่างเหล่านี้ ทำให้อำนาจต่อรองระหว่างประเทศสมาชิกแตกต่างกันมาก และการทำความตกลงกันก็ต้องกระทำกันอย่างระมัดระวัง ในระยะแรกกิจกรรมของ APEC จึงเน้นหนักไปในด้านการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระหว่างกันมากกว่าจะเป็นการรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างเหนียวแน่นอย่างเช่นของกลุ่ม EC

EAEG เป็นข้อเสนอของนายกรัฐมนตรีมาเลเซียที่จะให้ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกรวมกลุ่มกันสร้างพลังต่อรองกับกลุ่ม EC และ NAFTA (เขตการค้าเสรีของอเมริกาเหนือ) ประเทศในกลุ่ม EAEG อาจประกอบด้วย ญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน ฮ่องกง เกาหลี และอาเซียน ประเทศสมาชิกของ APEC ที่ไม่อยู่ในกลุ่มมีท่าทีคลางแคลงใจต่อข้อเสนอนี้ ขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็ไม่กล้าสนับสนุนข้อเสนอนี้ เพราะเกรงว่าจะทำให้สหรัฐและประเทศอื่นไม่พอใจ

2. สภาพเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิค

กลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคมีลักษณะเด่นหลายประการ เช่น มีสมาชิกที่เป็นประเทศที่มีขนาดของเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของโลก 2 อันดับแรก คือ สหรัฐและญี่ปุ่น นอกจากนี้ หากรวมจีนด้วยก็จะมีประเทศสมาชิกที่มีประชากรมากที่สุดในโลกด้วย และมีประเทศสมาชิกขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจรวดเร็วที่สุดอันได้แก่กลุ่ม เอเชียนนีส์ (เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง) กับกลุ่มอาเซียน

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก เฉพาะสหรัฐกับญี่ปุ่นรวมกันเท่ากับร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก (ดูตารางที่ 1) ระดับการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มนี้แตกต่างกันมาก ลักษณะการรวมตัวกันจึงต้องแตกต่างกับกลุ่มประชาคมยุโรป ซึ่งมีระดับการพัฒนาไม่ต่างกันมากและมีภาษาและวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน

ในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคมี 7 ประเทศที่จัดได้ว่าพัฒนาแล้วและมีรายได้สูงกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี ได้แก่ สหรัฐ ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ และฮ่องกง (ดูตารางที่ 2)อีก 7 ประเทศเป็นกลุ่มกำลังพัฒนา (ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงบรูไน ซึ่งเป็นประเทศร่ำรวยแต่ยังไม่พัฒนา) กลุ่มหลังนี้มีระดับการพัฒนาที่ลดหลั่นกันลงมาคือ ไต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และจีนตามลำดับ

ประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นพิเศษ ได้แก่ สหรัฐ ญี่ปุ่น

กลุ่มนีส์ และกลุ่มอาเซียน

สหรัฐเป็นประเทศที่มีบทบาทสูงสุดในด้านการค้าระหว่างประเทศในเอเชีย-แปซิฟิค เกือบทุกประเทศในเอเชีย-แปซิฟิคอาศัยสหรัฐเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุด เช่น ญี่ปุ่นส่งออกไปยังสหรัฐประมาณร้อยละ34 ของการส่งออกทั้งหมด กลุ่มนีส์ส่งออกไปสหรัฐประมาณร้อยละ 30 และกลุ่มอาเซียนส่งออกไปสหรัฐประมาณร้อยละ 20 ตลาดสหรัฐมีการกีดกันการนำเข้าต่ำมาก เนื่องจาก สหรัฐเป็นผู้นำของโลกในการส่งเสริมระบบการค้าเสรีระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามสหรัฐมีการขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานกว่าทศวรรษและได้เปลี่ยนฐานะจากเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุดของโลกมาเป็นลูกหนี้รายใหญ่ที่สุดของโลกภายในช่วงเวลาไม่กี่ปีในช่วงต้นของทศวรรษ 1980 การขาดดุลการค้าอย่างเรื้อรังทำให้สหรัฐเริ่มมองว่าการส่งออกของตนเองถูกกีดกันอย่างไม่เป็นธรรม จึงมีการใช้มาตรการตอบโต้คู่ค้าด้วยวิธีการต่าง ๆ พร้อมกับความพยายามบีบให้ประเทศคู่ค้าเปิดตลาดให้มากขึ้น จากการศึกษาของธนาคารโลกและ UNCTAD พบว่าสหรัฐมีการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (NTB) ต่อสินค้านำเข้าประมาณร้อยละ 43 ของการนำเข้าทั้งหมด มาตรการเหล่านี้ที่สำคัญได้แก่ การบีบให้จำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (VER) การเก็บภาษีตอบโต้ (CVD) การจำกัดโควต้าสินค้าบางชนิดโดยเฉพาะสิ่งทอ และการควบคุมต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำเข้าอาหารและยา

ญี่ปุ่นเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญที่สุดในการค้าระหว่างกันในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิค และได้เปรียบดุลการค้ากับเกือบทุกประเทศ โดยเฉพาะกับสหรัฐ การได้เปรียบดุลการค้าอย่างมากมายทุกปี ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุด และมีการลงทุนในต่างประเทศมากที่สุด เดิมการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศนั้นมุ่งเพื่อขายในตลาดประเทศเจ้าบ้าน ต่อมาได้หันมาเน้นการลงทุนเพื่อส่งออกไปยังประเทศที่สามมากขึ้นเช่น การลงทุนในอุตสาหกรรมส่งออกของกลุ่มนีส์และอาเซียน แรงจูงใจของการลงทุนในลักษณะนี้เกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ ลดต้นทุนด้านค่าแรงงานและเลี่ยงการกีดกันจากประเทศคู่ค้า เช่น สหรัฐและยุโรปตะวันตก

ประเทศในกลุ่มนีส์ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากประเทศต่าง ๆ ในฐานะที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของตนได้รวดเร็วกว่าประเทศอื่น ๆ จนมีระดับรายได้ประชากรต่อคนสูงใกล้เคียงกับประเทศพัฒนาแล้ว และมีโครงสร้างการผลิตทางอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งจนมีบทบาทสำคัญในวงการค้าระหว่างประเทศ การพัฒนาของกลุ่มนีส์ได้อาศัยการส่งออกเป็นตัวนำในการพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อกลุ่มอาเซียนนำยุทธศาสตร์นี้มาใช้ก็ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 1980

การพัฒนาของกลุ่มนีส์มีลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกับญี่ปุ่น เช่น ความรวดเร็วในการพัฒนาการเน้นการส่งออก การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์และความกระตือรือร้นในการพัฒนาเทคโนโลยี เมื่อญี่ปุ่นเริ่มเสียเปรียบในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นในทศวรรษ 1960 กลุ่มนีส์ก็กลายเป็นผู้ส่งออกสำคัญในสินค้าเหล่านี้ และในทศวรรษต่อ ๆ มากลุ่มนีส์ก็ไล่ตามญี่ปุ่นในสินค้าที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีสูงขึ้นตามลำดับลักษณะของการพัฒนาไล่ตามกันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากความพยายามของกลุ่มนีส์ที่จะแข่งขันกับญี่ปุ่น อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศเหล่านี้เมื่อการผลิตในประเทศมีความเสียเปรียบในด้านค่าแรง เมื่อกลุ่มนีส์พัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นก็เริ่มประสบปัญหาค่าแรงสูงเช่นเดียวกับญี่ปุ่น อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นก็ถูกย้ายฐานการผลิตมาสู่ประเทศที่

มีค่าแรงต่ำกว่า อันได้แก่ ประเทศในกลุ่มอาเซียนและจีนเป็นสำคัญลักษณะการย้ายฐานการผลิตตามการเปลี่ยนแปลงของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเช่นนี้ค่อนข้างเป็นแบบแผนชัดเจน สำหรับการพัฒนาของญี่ปุ่น, นีส์และอาเซียน จนมีผู้เปรียบว่าเสมือนฝูงห่านบิน ซึ่งมีญี่ปุ่นนำหน้านีส์อยู่กลางและอาเซียนอยู่ท้าย ในอนาคตอาจมีกลุ่มที่สี่มาต่อท้ายอาเซียน ได้แก่ กลุ่มประเทศในอินโดจีนและเอเชียใต้

๕. ความสัมพันธ์ทางการค้าในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคและความสำคัญต่อประเทศไทย

ประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคมีมูลค่าการส่งออกและนำเข้าประมาณร้อยละ 40 ของมูลค่าการค้าทั่วโลก การค้าของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มนี้เป็นการค้าซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ แต่ละประเทศจะมีการค้ากับประเทศอื่นในกลุ่มประมาณร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 80 เช่น สหรัฐมีการนำเข้าจากกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคร้อยละ 61 และมีการส่งออกไปยังกลุ่มนี้ร้อยละ 51 ญี่ปุ่นนำเข้าจากกลุ่มร้อยละ 65 และส่งออกไปสู่กลุ่มนี้ร้อยละ 68 กลุ่มอาเซียนนำเข้าจากเอเชียแปซิฟิคร้อยละ 76 และส่งออกสู่กลุ่มนี้ร้อยละ 75 (ดูตารางที่ 3) เมื่อรวมทุกประเทศเข้าด้วยกันพบว่ากลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคมีการค้าระหว่างกันเท่ากับร้อยละ 67 แสดงถึงความพึ่งพาต่อกันสูงมาก

หากยอมรับว่าการส่งออกเป็นปัจจัยสำคัญของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เราอาจวัดผลกระทบของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอีกประเทศหนึ่งผ่านการค้าซึ่งกันและกันได้ Kwan ได้ใช้วิธีการนี้ในการประเมินผลกระทบต่อกันระหว่างกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย-แปซิฟิค 2 ผลกระทบได้แสดงไว้ในตารางที่ 4 ซึ่งจะเห็นได้ว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจของสหรัฐมีผลกระทบต่อกลุ่มนีส์และญี่ปุ่นสูงมาก แต่มีผลกระทบต่ออาเซียนค่อนข้างน้อย การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ มีผลต่อกันค่อนข้างต่ำ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของสหรัฐร้อยละ 1 จะส่งผลให้เศรษฐกิจของนีส์สูงขึ้นร้อยละ 0.61 เศรษฐกิจญี่ปุ่นสูงขึ้นร้อยละ 0.26 และเศรษฐกิจของอาเซียนสูงขึ้นร้อยละ 0.07 อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์นี้มิได้รวมผลกระทบทางอ้อมอันเนื่องมาจากความเชื่อมโยงของการผลิตระหว่างประเทศเช่น การผลิตสินค้าขั้นกลางของอาเซียนไปประกอบในนีส์หรือญี่ปุ่น เพื่อส่งออกไปสหรัฐอีกต่อหนึ่ง และผลกระทบเป็นลูกโซ่ของการขยายตัวของสหรัฐต่อการขยายตัวของแต่ละประเทศและผลกระทบต่อไปยังประเทศที่สาม นอกจากนี้ ยังมีผลของการเปลี่ยนแปลงด้านการส่งออกของกลุ่มอาเซียนในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีการขยายตัวของการส่งออกสูงมาก ผลกระทบจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของสหรัฐต่ออาเซียนและไทยจึงน่าจะสูงกว่าผลการคำนวณที่แสดงมาก

นอกจากในด้านการค้าแล้ว การลงทุนข้ามประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคก็มีความสำคัญต่อกันและกันมาก แนวโน้มการลงทุนข้ามประเทศในทศวรรษที่ผ่านมามีลักษณะเด่น 2 ประการ ได้แก่ การแข่งขันกันในการโยกย้ายฐานผลิตจากแหล่งที่มีต้นทุนสูงไปสู่แหล่งที่ต้นทุนต่ำกว่า ลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้ชัดเจนในกรณีของการแข่งขันระหว่างบริษัทยักษ์ใหญ่ของโลกในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐ และยุโรปตะวันตก ในการผลิตขั้นตอนที่ใช้แรงงานเข้มข้นในประเทศที่มีค่าแรงต่ำ เช่น การประกอบชิ้นส่วนอีเล็กทรอนิคส์ในกลุ่มนีส์และอาเซียน การย้ายฐานผลิตสินค้าบางอย่างจากกลุ่มนีส์มาสู่อาเซียนก็อยู่ในลักษณะนี้เช่นกัน สำหรับลักษณะที่สอง มีสาเหตุมาจาก

แนวโน้มการกีดกันของสหรัฐต่อสินค้าจากญี่ปุ่นและนีส์ ทำให้นักลงทุนต้องหลีกเลี่ยงการกีดกันนี้โดยย้ายฐานผลิตไปสู่สหรัฐ

ความสำคัญของกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคต่อไทยในด้านการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนสามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 5 และ 6 ในด้านการค้า กลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคเป็นตลาดส่งออกถึงร้อยละ 63 ของการส่งออกของไทยทั้งหมด เฉพาะสหรัฐนำเข้าสินค้าจากไทยประมาณร้อยละ 23 ของการส่งออกของไทยญี่ปุ่นนำเข้าร้อยละ 17 ของการส่งออกของไทย กลุ่มอาเซียนนำเข้าประมาณร้อยละ 11 ในจำนวนนี้เป็นการนำเข้าของสิงคโปร์เกือบสองในสาม สำหรับการนำเข้าของไทย ประมาณร้อยละ 31 เป็นการนำเข้าจากญี่ปุ่น ร้อยละ 11 เป็นการนำเข้าจากสหรัฐ และร้อยละ 12 เป็นการนำเข้าจากอาเซียน การนำเข้าจากกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคเท่ากับประมาณร้อยละ 70 ของการนำเข้าทั้งหมดของไทย

ในด้านการลงทุน กว่าร้อยละ 90 ของการลงทุนจากต่างประเทศในไทยเป็นการลงทุนจากกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิค เฉพาะญี่ปุ่นลงทุนในไทยถึงร้อยละ 40 สิงคโปร์ ฮ่องกง ไต้หวัน และสหรัฐ รวมกันมีการลงทุนในไทยประมาณร้อยละ 47 การลงทุนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนเพื่อผลิตส่งออก ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการกระตุ้นการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย การลงทุนเหล่านี้มีผลพลอยได้อีกประการหนึ่งคือ การพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตในประเทศไทยให้สูงขึ้น

4. แนวโน้มการแข่งขันในตลาดโลกและการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ

ในทศวรรษที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้มีความพยายามทั้งในด้านการส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศควบคู่ไปกับการกีดกันทางการค้าต่อกัน ในด้านการส่งเสริมการค้าเสรี การเจรจาของ GATT นับว่ามีความสำคัญสูงสุด ได้มีการเจรจาในรอบอุรุกวัยตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ การเจรจาของ GATT ในรอบก่อน ๆ จะเน้นหนักในด้านการลดอัตราภาษีศุลกากรต่อกัน ส่วนใหญ่เป็นการตกลงกันในหมู่ประเทศพัฒนาแล้ว แต่ก็มีผลดีต่อประเทศด้อยพัฒนาด้วยเนื่องจากการลดภาษีตั้งอยู่บนหลักการของการไม่เลือกปฏิบัติ การเจรจาในรอบอุรุกวัยมีลักษณะเด่นได้แก่การพยายามลดมาตรการกีดกันที่มิใช่ภาษี การตกลงกันในด้านการค้าพืชผลเกษตรและบริการ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และการมีส่วนร่วมมากขึ้นของประเทศด้อยพัฒนา อุปสรรคสำคัญที่สุดของการเจรจาครั้งนี้ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐและกลุ่ม EC เกี่ยวกับการคุ้มครองสินค้าเกษตร

ความไม่สมดุลทางการค้าโดยเฉพาะการขาดดุลอย่างมหาศาลของสหรัฐเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อความพยายามกีดกันทางการค้าของสหรัฐ แม้สหรัฐจะพยายามคงความเป็นผู้นำในการค้าเสรี แต่ปัญหาการขาดดุลจะสร้างแรงกดดันให้มีการกีดกันการค้าเพิ่มขึ้นต่อไป ขณะเดียวกันก็มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมากขึ้นที่สำคัญได้แก่การรวมตัวกันเหนียวแน่นมากขึ้นในกลุ่ม EC และการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในทวีปอเมริกาเหนือ(NAFTA) การรวมกลุ่มนี้ผู้อยู่นอกกลุ่มจะเสียเปรียบในการแข่งขันกับประเทศในกลุ่มเนื่องจากอัตราภาษีนำเข้าไม่เท่าเทียมกัน Kreinin และ Plummer ได้ประมาณไว้ว่าการรวมกลุ่มของ NAFTA จะทำให้กลุ่มอาเซียนเสียผลประโยชน์

ประมาณปีละ 485 ล้านเหรียญสหรัฐ 3 ในจำนวนนี้เป็นการเสียผลประโยชน์จากตลาดสหรัฐประมาณร้อยละ 90 สำหรับการรวมกลุ่มของ EC จะทำให้อาเซียนเสียผลประโยชน์ประมาณปีละ 509ล้านเหรียญสหรัฐ การคำนวณนี้ยังไม่ได้รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลังจากโครงการรวมตัวกันในปี 1992 ที่กำลังเกิดขึ้น

กลุ่มสินค้าที่จะถูกผลกระทบมากจากการรวมตัวของกลุ่ม NAFTA ได้แก่ กลุ่มสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อัญมณี เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เหล็ก รองเท้า อุปกรณ์เดินทาง ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม และสินค้าอาหาร เช่น สัตว์น้ำ, ผลไม้, น้ำตาล

สำหรับกลุ่มสินค้าที่ถูกกระทบจากการรวมตัวของ EC มากได้แก่ เครื่องไฟฟ้า เครื่องจักรกล ยานยนต์ ยา อาหาร ผลิตภัณฑ์โลหะ ผลิตภัณฑ์จากแร่ ผลิตภัณฑ์ยาง เครื่องมือแพทย์และเครื่องมือวัดต่าง ๆ

แม้ว่าแนวโน้มการค้าของโลกในอนาคตจะถูกกดดันด้วยกระแสการกีดกันการค้าในแต่ละประเทศและการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แต่คาดว่าสถานการณ์อาจจะไม่เลวร้ายนักด้วยเหตุผลหลักสองประการ คือ ประการแรก เทคโนโลยีการผลิตในปัจจุบันมีการแบ่งขั้นตอนการผลิตสินค้าหลายขั้นตอน แต่ละประเทศจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันในบางขั้นตอน ดังนั้น การแบ่งขั้นตอนการผลิตระหว่างประเทศจึงมีส่วนสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ทำให้การค้าระหว่างประเทศมีความจำเป็นประเทศที่มุ่งการส่งเสริมการค้าเสรีจึงน่าจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มาก ประการที่สอง กลุ่มผลประโยชน์ที่พยายามผลักดันให้มีการกีดกันทางการค้าจะถูกต้านด้วยกลุ่มส่งเสริมการค้าเสรี ความสำเร็จของประเทศที่มุ่งนโยบายการค้าเสรีได้ปรากฏผลชัดเจนเป็นแรงสนับสนุนสำคัญให้นโยบายการค้าเสรีเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

สำหรับประเทศไทยมีการกีดกันการนำเข้าอยู่บ้าง แต่โดยเปรียบเทียบแล้วจัดได้ว่ามีนโยบายค่อนข้างเสรีเมื่อเทียบกับประเทศด้อยพัฒนาโดยทั่วไป นโยบายพึ่งยุทธศาสตร์ส่งเสริมการส่งออกได้ส่งผลสำเร็จต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยต่อเนื่องกันมาหลายปี ผลที่เกิดขึ้นทำให้โครงสร้างการผลิตของไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการผลิตในหลายอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับขั้นตอนการผลิตระหว่างประเทศ ที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ กลุ่มอิเล็กทรอนิคส์ เครื่องจักรกล และยานยนต์ นโยบายของไทยจึงมุ่งสู่ความเป็นเสรีมากขึ้น ทั้งในด้านการปรับปรุงมาตรการทางการเงินและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน และในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งไทยมีจุดยืนค่อนข้างชัดเจนในการส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างกัน ทั้งในการเจรจาของ GATT การเข้าร่วมกลุ่ม APEC และการเสนอให้มีเขตการค้าเสรีของ ASEAN (AFTA)

การรวมกลุ่มการค้าเสรีในอาเซียน อาจพิจารณาได้ว่าเป็นการทดสอบว่าไทยจะทนต่อการเปิดตลาดในประเทศให้กว้างขึ้นได้หรือไม่ ผลดีผลเสียของ AFTA จะช่วยให้ไทยสามารถประเมินฐานะตนเองได้ดีขึ้นในการขยายผลโดยการลดการกีดกันทางการค้าโดยทั่วไปต่อไปในอนาคต

สำหรับการรวมตัวกันในกลุ่ม APEC ในระยะแรกนี้จะเป็นการหารือเพื่อความร่วมมือกันเป็นเรื่อง ๆ ในระดับรัฐมนตรี การเปิดตลาดเสรีระหว่างกันยังเป็นเรื่องที่ห่างไกลมาก เนื่องจากหลายประเทศเกรงว่าจะเกิดผลกระทบรุนแรงต่อภาคการผลิตต่าง ๆ ในประเทศของตน อย่างไรก็ตาม การหารือกันใน APEC จะช่วยป้องกันกระแสกีดกันการค้าระหว่างกันไ และเปิดโอกาสให้แต่ละประเทศมีโอกาสเจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

ต่อกันได้ตามสมควร

๕. โครงสร้างการส่งออกและการคุ้มครองอุตสาหกรรมของอาเซียน

ตารางที่ 7 แสดงถึงสัดส่วนการส่งออกของแต่ละประเทศในอาเซียนในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งสัดส่วนเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้ว่าแต่ละประเทศอาศัยสินค้าอะไรเป็นตัวหลักในการทำรายได้เข้าประเทศ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศก็จะเป็นเครื่องชี้หยาบ ๆ ว่าประเทศใดถนัดในการผลิตสินค้าใด

เครื่องจักรกลเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญของทุกประเทศในอาเซียน ยกเว้นอินโดนีเซียสัดส่วนของเครื่องจักรกลเป็นเครื่องชี้ระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ได้ตัวหนึ่ง สัดส่วนนี้สะท้อนความจริงประการหนึ่งว่าอินโดนีเซียมีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมล้าหลังกว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน สิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมส่งออกสำคัญของไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ความสำคัญของสิ่งทอลดลงสำหรับมาเลเซีย เนื่องจากเสียเปรียบเพื่อนบ้านในด้านค่าแรง สำหรับสิงคโปร์ สิ่งทอมีความสำคัญต่ำมากเพราะค่าแรงในประเทศสูงกว่าทุกประเทศในอาเซียน

นอกจากสินค้าหลัก 2 กลุ่มนี้แล้ว ความสำคัญของสินค้าอื่น ๆ ในอาเซียนจะแตกต่างกันไปมากขึ้น สำหรับไทยสินค้าหมวดสำคัญอื่น ๆ ได้แก่อาหารและสินค้าในกลุ่มสุดท้าย สิงคโปร์มีผลิตภัณฑ์เคมีรองลงมาจากเครื่องจักรกล มาเลเซีย และฟิลิปปินส์มีอาหารและไม้ ส่วนอินโดนีเซียมีไม้, ผลิตภัณฑ์เคมีและผลิตภัณฑ์โลหะ ความแตกต่างเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากความแตกต่างกันในด้านฐานทรัพยากร

เครื่องชี้ความถนัดที่เป็นที่นิยมกันตัวหนึ่งคือ การวัดเป็นค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบตามที่ปรากฏ (RCA) ค่าเหล่านี้ได้แสดงไว้ในตารางที่ 8 ค่าดัชนีที่สูงกว่า 1 แสดงว่ามีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าตัวนั้นเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยทั่วไป สินค้าที่ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบไม่ตรงกันประเทศที่ได้เปรียบก็มีแนวโน้มที่จะเข้าตลาดของประเทศที่ไม่มีความได้เปรียบโดยง่ายหากมีการเปิดตลาดการค้าเสรี ส่วนสินค้าที่มีความได้เปรียบตรงกันจะต้องพิจารณาละเอียดต่อไปว่ามีขั้นตอนการผลิตต่างกันหรือไม่หากขั้นตอนการผลิตต่างกัน การเปิดตลาดการค้าเสรีก็อาจช่วยให้มีการแบ่งขั้นตอนการผลิตที่เกื้อหนุนกันได้สำหรับการศึกษาในที่นี้ไม่อาจพิจารณาละเอียดลงไปถึงขั้นตอนการผลิตได้

จากข้อมูลในตารางที่ 8 สินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเหนือประเทศอื่นในอาเซียนอย่างชัดเจน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ การปั่นด้าย ผลิตภัณฑ์ผ้าและอัญมณี สินค้าที่ไทยเสียเปรียบได้แก่ ปุ๋ย ไม้อัด ซีเมนต์ จักรกลไฟฟ้า อุปกรณ์โทรคมนาคม และเรือ สินค้านอกจากนี้เป็นสินค้าที่ไทยต้องแข่งกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนหรืออาจมีการแบ่งขั้นตอนการผลิตเกื้อหนุนกันก็ได้

ข้อพิจารณาข้างต้นเป็นการวิเคราะห์อย่างหยาบ ๆ ในรายละเอียดอาจมีความเป็นไปได้หลายทาง เช่น ในกลุ่มที่ข้อมูลชี้ว่าไทยมีการเสียเปรียบ อาจไม่ใช่ความเสียเปรียบที่แท้จริงก็ได้ เช่น ซีเมนต์ไทยมีการส่งออกน้อยเพราะในปี 2532 ความต้องการในประเทศสูงผิดปกติ ทางด้านจักรกลไฟฟ้าและอุปกรณ์โทรคมนาคมเป็นกลุ่มที่

ไทยเพิ่งเริ่มพัฒนา ส่วนสิงคโปร์และมาเลเซียมีการพัฒนานำหน้าไปก่อนเนื่องจากมีระบบการค้าเสรีกว่าไทย จึงดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาก่อน สำหรับไม้อัด ไทยมีความเสียเปรียบชัดเจนเพราะทรัพยากรไม้ในประเทศขาดแคลน

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์นี้อาจถือเป็นขั้นต้นของการประเมินผลกระทบของการเปิดตลาดการค้าเสรีในอาเซียน ซึ่งนายกรัฐมนตรีของไทยได้ริเริ่มไว้ อุตสาหกรรมที่ไทยได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีแนวโน้มว่าจะได้ประโยชน์จากข้อตกลงนี้ ส่วนอุตสาหกรรมที่ไทยเสียเปรียบก็จะต้องทำการวิเคราะห์หาทางปรับตัวต่อไป กลุ่มที่มีความได้เปรียบร่วมกันก็จะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดอีกมาก โดยส่วนรวมแล้วการปรับตัวโดยหันมาผลิตสิ่งที่ไทยมีความได้เปรียบจะเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ

การประเมินผลกระทบของการเปิดตลาดการค้าเสรีอาจใช้ข้อมูลด้านการคุ้มครองอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศประกอบ เพราะสินค้าที่มีระดับการคุ้มครองสูงมักจะเป็นอุตสาหกรรมที่อ่อนแอและมีแนวโน้มจะถูกกระทบรุนแรงเมื่อมีการเปิดตลาดเสรี ในทางตรงข้ามอุตสาหกรรมที่แข็งแรงก็จะได้ประโยชน์มากเมื่อข้อตกลงมีผลบังคับ ทำให้ประเทศอื่นต้องยกเลิกการคุ้มครองอุตสาหกรรมที่มีอัตราการคุ้มครองสูง

การคุ้มครองด้วยมาตรการที่มิใช่ภาษีมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการหาข้อมูลมาก ในที่นี้จึงจะแสดงเฉพาะมาตรการด้านภาษีเพียงอย่างเดียว ตารางที่ 9 แสดงระดับภาษีนำเข้าของแต่ละกลุ่มสินค้าในแต่ละประเภทโดยการคำนวณค่ามัธยฐานของอัตราภาษีสินค้าในกลุ่มนั้น ๆ

สิงคโปร์มีการเก็บภาษีสินค้านำเข้าในอัตราต่ำมาก เนื่องจากนโยบายสร้างประเทศเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาค ซึ่งเป็นนโยบายหลักมาแต่ดั้งเดิม มาเลเซียมีการเก็บภาษีศุลกากรต่ำรองลงมาจากสิงคโปร์ สำหรับอินโดนีเซียนั้นเดิมมีการกีดกันการนำเข้าสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียน แต่ได้มีการปฏิรูปนโยบายในช่วง 4 - 5 ปีที่ผ่านมา ทำให้ปัจจุบันอินโดนีเซียมีระดับการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศต่ำกว่าไทยและฟิลิปปินส์ การปฏิรูปนี้ทำให้เศรษฐกิจของอินโดนีเซียขยายตัวรวดเร็วในระยะต่อมา และได้สร้างความมั่นใจแก่ผู้วางนโยบายมากขึ้น ในการใช้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการค้าเสรีทำให้อินโดนีเซียเห็นชอบกับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในอาเซียน ซึ่งในอดีตอินโดนีเซียมักจะมีท่าทีคัดค้านความร่วมมือในทิศทางนี้เสมอมา สำหรับไทยและฟิลิปปินส์แม้ว่าจะหันมาใช้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการส่งออกมากขึ้น แต่ก็ยังยึดติดกับการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศในระดับสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน หากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในอาเซียนประสบความสำเร็จคงจะช่วยสร้างแรงกดดันให้ทั้งสองประเทศนี้ลดระดับการคุ้มครองลงมา

ตารางที่ 1
โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่ม
เอเชีย-แปซิฟิค

	ผลิตภัณฑ์มวลรวม (พันล้านเหรียญสหรัฐ)	เกษตร* (ร้อยละ)	อุตสาหกรรม** (ร้อยละ)	บริการ (ร้อยละ)
สหรัฐ	5,156.4	2	29	69
ญี่ปุ่น	2,818.5	3	41	56
จีน	417.8	32	48	20
เกาหลีใต้	211.9	0	44	46
ไต้หวัน	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
ฮ่องกง	52.5	0	28	72
สิงคโปร์	28.4	0	37	63
อินโดนีเซีย	94.0	24	30	46
ไทย	69.7	15	38	47
ฟิลิปปินส์	44.4	24	33	43
มาเลเซีย	37.5	N.A.	N.A.	N.A.
แคนาดา	488.6	N.A.	N.A.	N.A.
ออสเตรเลีย	281.9	4	32	64
นิวซีแลนด์	41.4	8	28	64
ทั่วโลก	19,981.5	N.A.	N.A.	N.A.

*ปี พ.ศ.2532

**รวมภาคการก่อสร้าง, เหมืองแร่, ไฟฟ้า และประปา

ที่มา : World Development Report, World Bank, 1991

ตารางที่ 2
รายได้ประชาชาติต่อคน (พ.ศ.2532)
และอัตราเพิ่ม (พ.ศ.2508 - 2532)
ของประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิค

	รายได้ประชาชาติต่อคน (เหรียญสหรัฐ)	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
สหรัฐ	20,910	1.6
ญี่ปุ่น	23,810	4.3
แคนาดา	19,030	4.0
ออสเตรเลีย	14,360	1.7
นิวซีแลนด์	12,070	0.8
สิงคโปร์	10,450	7.0
ฮ่องกง	10,350	6.3
ไต้หวัน	N.A.	N.A.
เกาหลีใต้	4,400	7.0
มาเลเซีย	2,160	4.0
ไทย	1,220	4.2
ฟิลิปปินส์	710	1.6
อินโดนีเซีย	500	4.4
จีน	350	5.7

ที่มา : World Development Report, World Bank, 1991

ตารางที่ 3
การค้าระหว่างประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิค
ในปี พ.ศ.2532

หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ

สู่ประเทศ / จากประเทศ	กลุ่มอาเซียน	กลุ่มนีส์	สหรัฐ	ญี่ปุ่น	รวมเอเชีย -แปซิฟิค	รวมทั่วโลก
กลุ่มอาเซียน	22.6	20.5	25.9	23.0	90.5	120.9
กลุ่มนีส์	25.8	28.3	75.6	30.8	186.3	248.3
สหรัฐ	16.0	38.5	-	44.6	185.8	363.8
ญี่ปุ่น	15.9	52.5	94.0	-	187.5	274.6
รวมเอเชีย-แปซิฟิค	87.9	168.2	279.3	121.4	784.8	1,181.1
รวมทั่วโลก	115.4	214.6	456.0	188.2	1,138.3	2.912.2

ที่มา : Klin-Keo P. Chintakananda, "A Review of Proposals on Possible Economic Cooperation in the Framework of Pacific Community Concepts", Monograph, 1991.

ตารางที่ 4
ผลกระทบของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
ต่อกันและกันในเอเชีย-แปซิฟิค

หน่วย : ร้อยละ

การขยายตัวของ ประเทศ(กลุ่มประเทศ)	ต่อประเทศ (กลุ่มประเทศ)	สหรัฐ	ญี่ปุ่น	นีส์	อาเซียน
สหรัฐ		-	0.26	0.61	0.07
ญี่ปุ่น		0.02	-	0.08	0.06
นีส์		0.03	0.03	-	*
อาเซียน		*	*	*	-

ที่มา : Kwan, C.H., The Emerging Pattern of Trade and Interdependence in the Pacific Region, Tokyo Club Papers, No. 4, Part 2, 1991, p. 147

ตารางที่ 6
มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย-แปซิฟิค ในปี 2533

ประเทศ	ส่งออก		นำเข้า	
	ล้านบาท	นำเข้า	ล้านบาท	ร้อยละ
สหรัฐ	133,641	22.7	91,914	10.9
ญี่ปุ่น	101,453	17.2	259,208	30.7
อาเซียน	(67,068)	(11.4)	(104,344)	(12.4)
สิงคโปร์	43,345	7.3	63,281	7.5
มาเลเซีย	14,702	2.5	28,680	3.4
ฟิลิปปินส์	4,288	0.7	2,779	0.3
อินโดนีเซีย	3,950	0.7	5,059	0.6
บรูไน	783	0.1	4,545	0.5
ฮ่องกง	26,535	4.5	10,625	1.3
ไต้หวัน	9,538	1.6	44,166	5.2
เกาหลี	10,095	1.7	26,730	3.2
จีน	6,815	1.2	28,283	3.3
แคนาดา	7,824	1.3	9,031	1.1
ออสเตรเลีย	9,538	1.6	14,336	1.7
นิวซีแลนด์	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
รวมในกลุ่ม	372,507	63.2	588,637	69.7
ทั่วโลก	589,813	100.0	844,448	100.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 6
การลงทุนจากต่างประเทศในประเทศไทย
ในปี พ.ศ.2532 และ 2533

ประเทศ	2532		2533	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	22,376	42.2	29,000	39.6
ฮ่องกง	6,630	12.5	9,400	12.8
สหรัฐ	5,437	10.2	5,800	7.9
ไต้หวัน	5,113	9.6	7,700	10.5
สิงคโปร์	4,198	7.9	12,000	16.4
รวม	43,754	82.4	63,900	87.2
จากประเทศอื่น	9,325	17.6	9,388	12.8
รวมทั้งสิ้น	53,079	100.0	73,288	100.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 7
สัดส่วนการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม
ของแต่ละประเทศในอาเซียน
(พ.ศ.2532)

หน่วย : ร้อยละ

รหัส (ISIT)	สินค้า	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย
31	อาหาร	22.3	4.3	10.4	13.3	8.1
32	สิ่งทอ	20.5	5.5	10.2	23.4	19.4
33	ผลิตภัณฑ์ไม้	3.8	2.2	10.3	10.0	32.4
34	ผลิตภัณฑ์กระดาษ	0.9	1.5	0.9	0.8	2.0
35	เคมี	6.3	26.3	8.7	8.5	17.6
36	ผลิตภัณฑ์อโลหะ	2.0	0.5	1.0	1.2	2.4
37	ผลิตภัณฑ์โลหะ	2.1	3.1	3.3	7.0	12.1
38	เครื่องจักรกล	30.9	55.7	54.0	30.7	4.5
39	อื่น ๆ	11.2	0.9	1.2	5.1	1.5

ที่มา : Ariff, Mohamed and Tan Eu Chye, "ASEAN-Pacific Trade Relations", Preliminary Draft, 1991

ตารางที่ 8
ค่า RCA ของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน
(พ.ศ.2532)

หน่วย : ร้อยละ

รหัส (ISIT)	สินค้า	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย
561	ปุ๋ย	0.0	0.2	0.5	0.1	2.0
611	หนังสัตว์	1.2	0.2	0.0	0.0	1.1
621	ผลิตภัณฑ์ยาง	1.0	0.4	2.8	0.1	0.1
631	ไม้อัด	0.6	1.7	4.3	2.6	33.5
632	ผลิตภัณฑ์ไม้	3.2	0.6	1.5	4.2	2.3
651	ด้าย	1.4	0.5	0.2	0.1	0.7
652	ผ้าฝ้าย	1.5	0.6	0.7	0.2	1.8
653	ผ้าอื่น ๆ	1.0	1.0	0.6	0.1	1.8
656	ผลิตภัณฑ์ผ้า	2.7	0.3	0.3	2.0	0.6
661	ซีเมนต์	0.1	0.3	0.7	0.4	2.9
667	อัญมณี	4.2	0.1	0.2	0.1	0.0
722	จักรกลไฟฟ้า	0.6	1.7	1.3	0.2	0.0
724	อุปกรณ์โทรคมนาคม	0.6	3.7	3.8	1.1	0.1
729	เครื่องไฟฟ้าอื่น ๆ	1.4	2.5	4.5	3.8	0.1
735	เรือ	0.0	1.4	0.0	0.2	0.1
821	เครื่องเรือน	2.1	0.5	0.5	3.5	0.8
831	อุปกรณ์เดินทาง	3.1	0.2	0.1	2.4	0.2
841	เครื่องนุ่งห่ม	2.8	1.0	1.7	5.3	1.7
851	รองเท้า	2.7	0.1	0.4	1.4	1.2
864	นาฬิกา	2.7	1.1	0.6	2.8	0.1
894	ของเด็กเล่น	2.9	0.8	1.0	1.2	0.1

ที่มา : Ariff, Op.cit.

ตารางที่ ๑
โครงสร้างการคุ้มครองอุตสาหกรรมด้วย
มาตรการทางภาษีของประเทศในอาเซียน

	มัธยฐานของอัตราภาษีศุลกากร (ร้อยละ)				
กลุ่มสินค้า	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย
อาหาร	50	5	27	50	50
เคมีภัณฑ์	36	0	6	44	10
พลาสติค, ยาง	50	5	33	36	15
ผลิตหนังสัตว์	42	4	31	37	28
ผลิตภัณฑ์ไม้	34	0	29	38	22
ผลิตภัณฑ์กระดาษ	32	0	8	35	28
สิ่งทอ	50	5	28	47	50
รองเท้า, หมวก ฯลฯ	50	5	35	50	50
ผลิตภัณฑ์อโลหะ	46	0	31	43	35
อัญมณี	41	0	32	50	2
ผลิตภัณฑ์โลหะ	26	5	8	46	19
เครื่องจักร	37	5	4	42	18
ยานยนต์	36	5	31	29	20
กล้อง, นาฬิกา ฯลฯ	36	0	6	24	20
สินค้าอื่น ๆ	50	5	30	50	50

ที่มา : พิกัดอัตราภาษีศุลกากรรายประเทศ

หมายเหตุ :

1 เอเชียนนีส์ ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮ่องกง และสิงคโปร์ สำหรับตารางที่แสดงสถิติของนีส์ และอาเซียน จะแยกสิงคโปร์ออกจากกลุ่มนีส์มาไว้ในกลุ่มของอาเซียน

2 Kwan, C.H., "The Emerging Pattern of Trade and Interdependence in the Pacific Region", Tokyo Club Papers, No.4, Part 2, 1991.

3 Kreinin, M.E. and M.G. Plummer, "Effects of Economic Integration in Industrial Countries on ASEAN and the Asian NIEs", undated monograph.

4 Chintayarangsan, Rachain, Nattapong Thongpakdee and Pruitipohn Nakornchai, "ASEAN Economies at Crossroad", Preliminary Draft for Regional Symposium on ASEAN and the Pacific, 2 - 3 September 1991, Singapore.

บรรณานุกรม

Ariff, Mohamed and Tan En Chye, "ASEAN-Pacific Trade Relations", Preliminary Draft for Regional Symposium on ASEAN and the Pacific, 2-3 September 1991, Singapore.

Chintakananda, Klin-Keo P., "A Review of Proposals on Possible Economic Cooperation in the Framework of Pacific Community Concepts", Preliminary Draft, CAPS, NIDA, 1991.

Chintayarangsan, Rachain, Nattapong Thongpakdee and Pruitipohn Nakornchai, "ASEAN Economies at Crossroad", Preliminary Draft for Regional Symposium on ASEAN and the Pacific, 2 - 3 September 1991, Singapore.

Kreinin, M.E. and M.G. Plummer, "Effects of Economic Integration in Industrial Countries on ASEAN and the Asian NIEs", undated monograph, East-West Center.

Kwan, C.H., "The Emerging Pattern of Trade and Interdependence in the Pacific Region", Tokyo Club Papers, No.4, Part 2, 1991, Tokyo Club Foundation for Global Studies.

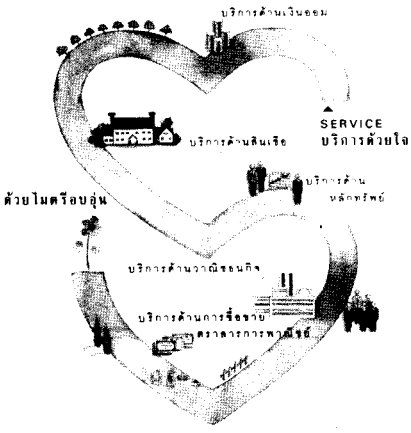
Tan Kong Yam, Toh Mun Heng and Linda Low, "ASEAN and Pacific Economic Cooperation", Preliminary Draft for Regional Symposium on ASEAN and the Pacific, 2-3 September 1991, Singapore.

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ นครหลวง จำกัด
SIAM CITY FINANCE AND SECURITIES CO.,LTD.
(บริษัทในเครือธนาคารนครหลวงไทย)
สมาชิกตลาดหลักทรัพย์ หมายเลข 35

719 อาคารมั่นคงเคหะการชั้น 7 9 ถนนบรรทัดทอง แขวงรังใหม่
เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 216 6666 อัตโนมัติ 22 หมายเลข ห้องค้าหลักทรัพย์
โทร. 216 6688 อัตโนมัติ 12 หมายเลข Fax: 216 6654 5

ด้วยปรัชญาในการบริการที่มุ่งสร้างสรรค์คุณค่าเพื่อคุณ
ลึกลงไปในจิตใจของเรา...การบริการยังหมายความถึง
การบริหารงานด้วยความเอาใจใส่...ห่วงใยคุณ
ใจอีกดวงหนึ่งที่สำคัญสำหรับเรา...
เงินทุนหลักทรัพย์ นครหลวง

ทุ่ม เท ด้วย ใจ : เพื่อ ใจ อีก ดวง ของ คุณ

การเจรจารอบอุรุกวัย : กระบวนการเจรจา

โดย
นายพีเทอร์ ไมตรี อึ๊งภากรณ์
บรรณาธิการเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

อภินันทนาการ

จาก

ดร. ไตรรงค์ สุวรรณคีรี

อดีตอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตัดตอนจาก
กระบวนการเจรจารอบโตเกียวและรอบอุรุกวัย :
มหกรรมการร่วมมือกันระดับโลก

นายพีเทอร์ ไมตรี อิ๋งภากรณ์

ในการวิเคราะห์การเจรจารอบโตเกียว Winham (1) ย้ำถึงบริบทเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก ความพร้อมของประเทศต่าง ๆ ที่จะเจรจา ตัวบุคคลที่ทำการเจรจาและกลไกการเจรจา โดยมีข้อสรุปหลักว่าการเจรจาในเรื่องที่สำคัญ ๆ ที่มีความเห็นแตกต่างกันมาก มักจะใช้วิธี "พีระมิด" คือเจรจากันเฉพาะสหรัฐอเมริกากับประชาคมยุโรปซึ่งเป็นมหาอำนาจใหญ่เสียก่อน แล้วจึงดึงประเทศระดับถัดมาเข้าร่วมในการเจรจา ที่เป็นเช่นนี้ทำให้บรรลุถึงข้อตกลงได้ แต่มีปัญหาคือข้อตกลงเป็นที่ยอมรับในหมู่ประเทศอุตสาหกรรมเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ โดยประเทศโลกที่สามไม่ค่อยยอมรับ

เราคงจะต้องรออีกนานกว่าจะมีผู้วิเคราะห์การเจรจารอบอุรุกวัยอย่างละเอียด ดังที่ Winham ทำกับการเจรจารอบโตเกียว แต่ถ้าอาศัยการวิเคราะห์ของ Winham เป็นกรอบ ก็พอจะมองเห็นภาพบ้าง ยิ่งในขณะที่เขียนอยู่นี้ เมื่อทุกคนรอให้สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปตกลงกันในระดับทวิภาคีในเรื่องการเกษตร ยิ่งเป็นการตอกย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ "ยอดพีระมิด" ลงรอยกันก่อน แต่ประเด็นที่น่าสนใจในการเจรจารอบอุรุกวัยคือ ถัดลงมาจากระดับยอดแล้ว ตัวพีระมิดชักจะไม่เหมือนกับพีระมิดของการเจรจารอบโตเกียวเสียแล้ว การที่จะดึงประเทศอื่นมาร่วมวงในระดับถัดจากมหาอำนาจทั้งสอง ไม่ใช่การดึงญี่ปุ่นกับกลุ่มประเทศยุโรปอื่น ๆ เท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงกลุ่มแคร์นส์ ซึ่งเป็นกลุ่มพันธมิตรประเทศระดับกลางและเล็ก บทเรียนจากรอบโตเกียวทำให้ประเทศเล็ก ๆ หลายประเทศรู้สึกว่าไม่ควรปล่อยให้ยักษ์ใหญ่เจรจากันเองอีกต่อไป จำนวนประเทศที่ต้องการมีบทบาทจริง ๆ ในการเจรจามีมากขึ้นมาก แม้จะไม่ใช่ทั้ง 108 ประเทศ ที่นับอย่างเป็นทางการว่าเป็นประเทศที่ร่วมเจรจาในรอบอุรุกวัยก็ตาม

---

(1) Gilbert R.Winham (1986) **International Trade and the Tokyo Round Negotiations.** Princeton : Princeton University Press

---

การเจรจารอบอุรุกวัยจึงอาจสรุปว่ามีลักษณะเด่น เมื่อเทียบกับรอบก่อน ๆ อยู่สองประการ คือเป็นการเจรจาที่สลับซับซ้อนยิ่งไปกว่ารอบโตเกียวเสียอีก เพราะมีหัวข้อมาก และเป็นการเจรจาที่มีผู้เข้าร่วมเจรจาอย่างกระตือรือร้นมากที่สุด ประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศไม่ยอมรีรอให้คนอื่นตกลงกันเองก่อน ด้วยเหตุนี้จึงมีการรวมกลุ่มกันเป็นพันธมิตรเป็นจำนวนมากในหลาย ๆ หัวข้อ เรื่องการรวมพันธมิตรมีเขียนไว้ในที่อื่น[2] จึงขอไม่ลงในรายละเอียดในที่นี้

ประเด็นที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่งคือคำกล่าวของ Winham ที่ว่าการเจรจาการค้าจะสำเร็จก็ต่อเมื่อมีการขจัดปัญหาการเงินระหว่างประเทศ ก่อนการเจรจารอบโตเกียวมีการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์การพังทลายของระบบ Bretton Woods ส่วนในช่วงต้นของรอบอุรุกวัยมีการนำข้อตกลง Plaza Accord มาใช้ โดยประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ เริ่มประสานนโยบายการเงินและอัตราแลกเปลี่ยน

ที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่ง คือ ในการเจรจารอบอุรุกวัยแต่ละช่วง ดูจะมีการเน้นการขีดเส้นตายค่อนข้างมาก

สำหรับช่วงระยะเวลา และขั้นตอนการเจรจามีดังนี้

1. ก่อนเปิดรอบอุรุกวัย

การเจรจาเพื่อเปิดรอบใหม่แทบจะเริ่มทันทีที่รอบโตเกียวจบลงในปี 1979 (2522) การประชุมรัฐมนตรีแกตต์ในปี 1982 (2525) ก็เป็นความพยายามที่ล้มเหลวที่จะเปิดเจรจารอบใหม่ การผลักดัน หารือและคัดค้านจึงมีอย่างต่อเนื่องจนกระทั่ง เปิดรอบใหม่ได้จริง ๆ ในการประชุมรัฐมนตรีที่เมืองปุนตาเดลเอสเต ประเทศอุรุกวัย ในเดือนกันยายน 1986 (2529) โดยสหรัฐต้องการเปิดรอบใหม่ ประเทศที่กำลังพัฒนาจำนวนหนึ่งคัดค้าน และประชาคมยุโรปคัดค้านด้วยถ้าจะต้องนำเรื่องการเกษตรมาเจรจาอีก [3] ประเทศไทยต้องการเปิดการเจรจา ทั้งในฐานะประเทศสมาชิกกลุ่มแคร์นส์ที่ต้องการให้การค้าสินค้าเกษตรเปิดเสรียิ่งขึ้น และในฐานะประเทศกำลังพัฒนาที่

---

(2) พิเทอร์ ไมตรี อึ้งภากรณ์ (2535) "เมื่อประเทศเล็กและกลางต้องการสร้างอำนาจต่อรอง : กรณีกลุ่มแคร์นส์ และการเจรจาการค้า" **รัฐศาสตร์สาร** ปีที่ 17 ฉบับที่ 1

(3) เพิ่งอ้างหน้า 34-36; Benno Engels : "Gatt and the Developing Countries : What Can Be Expected from the Uruguay Round of Negotiations ?" **Economics**, 38,1989; Colleen Hamilton and John Whalley: "Coalitions in the Uruguay Round", **Weltwirtshaftliches Archiv**, 125, 3, Winter 1989.

ต้องการเสริมสร้างกฎระเบียบของแกตต์เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจพลการของประเทศมหาอำนาจดังเช่นการใช้มาตรา 301 ของกฎหมายการค้าของสหรัฐ การเจรจาเพื่อให้เปิดการประชุมมีหลายระดับ และหลายแห่ง และครอบคลุมถึงการเจรจาร่างคำประกาศเปิดรอบด้วย ในการร่างคำประกาศดังกล่าวมีการเจรจาแบบ "พีระมิด" ที่แปลกออกไป คือ เริ่มต้นด้วยประเทศที่ไม่ได้เป็นมหาอำนาจกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีโคลัมเบียกับ สวิตเซอร์แลนด์เป็นแกนนำ แล้วค่อย ๆ ขยายออกไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งประเทศส่วนใหญ่สนับสนุน สหรัฐและประชาคมยุโรปต้องทิ้งร่างที่ตนเตรียมไว้ และกลุ่มประเทศ "หัวแข็ง" สิบประเทศ นำโดยอินเดียกับบราซิล ก็ต้องทิ้งร่างของตนเช่นกัน

2. การประชุมเปิดรอบ กันยายน 1986

การเปิดรอบอุรุกวัยเป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีเช่นเดียวกับรอบโตเกียว ในระหว่างที่ประชุมกันก็มีการเจรจาอย่างหนัก ต้องมีการถกกันในกลุ่มย่อยด้วย เช่น สหรัฐกับผู้แทนกลุ่มแครนส์ (ส่วนใหญ่ได้แก่ ออสเตรเลีย) พยายามให้ประชาคมยุโรปยอมเจรจาเรื่องการเกษตร และสหรัฐบีบให้อินเดียกับบราซิลยอมเจรจาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญากับการค้าบริการ ในที่สุดตกลงกันได้ แต่อินเดียกับบราซิลยังกลัวว่า การเจรจาในเรื่องบริการจะได้รับผลกระทบจากการเจรจาเรื่องสินค้า เช่น ถ้าประเทศโลกที่สามไม่ยอมเปิดตลาดบริการของตน ประเทศอุตสาหกรรมอาจไม่ยอมยกเลิกโควตาสิ่งทอ เป็นต้น จึงได้มีการแยกบริการออกเป็นหัวข้อพิเศษ โครงสร้างการเจรจาจึงตกลงให้เป็นไปตามแผนผังที่ 1 คือมีคณะกรรมการเจรจาการค้าเหมือนกับในรอบโตเกียว ส่วนใหญ่เป็นการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (เช่นปลัดกระทรวง) ที่เจนีวา ซึ่งประชุมกันปีละ 1-2 ครั้ง ที่แตกต่างกันคือกำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการเจรจาการค้าระดับรัฐมนตรีด้วยสองครั้งคือกลางรอบและปิดท้ายรอบ

สำหรับโครงสร้างการเจรจา ดูแผนผังที่ 1

ภาระหน้าที่ที่ประเทศสมาชิกแกตต์ตั้งไว้ให้ตัวเอง เป็นงานที่ใหญ่มาก เฉพาะเรื่องบริการเท่ากับเป็นการร่างข้อตกลงใหม่เทียบเท่ากับแกตต์ทั้งฉบับ โดยในระยะเริ่มต้นยังมีความเข้าใจกันเพียงลาง ๆ ว่า "การค้าบริการ" คืออะไร มีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งผิดกับกรณีสินค้า ในช่วงท้ายการเจรจาในหัวข้อนี้ แบ่งเป็นสามส่วนคือ ข้อตกลงใหญ่ที่วางหลักการทั่วไปคือ General Agreement in Trade in Services ข้อตกลงย่อยเฉพาะบริการบางภาค เช่น การเงิน กิจการขนส่ง และการเจรจาต่อรองกันว่าใครจะเปิดเสรีในภาคไหนบ้าง ซึ่งคล้ายคลึงกับการเจรจาลดภาษีสินค้า ประเทศสมาชิกตกลงกันว่าจะให้เสร็จสิ้นการเจรจารอบอุรุกวัย ภายใน 4 ปี ซึ่งนานกว่าระยะเวลาเป้าหมายของรอบโตเกียว แต่สั้นกว่าระยะเวลาที่รอบโตเกียวใช้จริง ๆ

3. ช่วงแรก 1986 ถึง 1988

เช่นเดียวกับรอบโตเกียว การเจรจาในช่วงแรก ๆ เป็นเรื่องของการรวบรวมข้อมูล และการจัดระบบการ

เจรจา แต่ดูเหมือนว่าจะไม่เกิด "ภาวะหยุดนิ่ง" เหมือนในกรณีรอบโตเกียว เพราะมีการประชุมกันเป็นประจำ งานส่วนใหญ่เป็นการเจรจากลุ่มย่อย ผู้ที่จะเข้าประชุมกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มที่เจรจาเรื่องการเกษตร ได้แก่ ประเทศใดก็ตามที่สนใจ ส่วนใหญ่จะมีบางประเทศเข้าประชุมเท่านั้น ผู้ประชุมส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำเจนีวา บางครั้งเมื่อมีเรื่องใหญ่ ๆ ที่ต้องตัดสินกัน จะให้เจ้าหน้าที่จากเมืองหลวงของแต่ละประเทศเข้าประชุม (ส่วนใหญ่ทำในช่วงท้ายของรอบ) สำหรับประเทศเล็ก ๆ อย่างประเทศไทยซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่เจนีวาไม่กีคน มักจะเลือกเข้าเฉพาะกลุ่มที่ตนสนใจ นอกจากนี้ เมื่อเกิดปัญหาติดขัดมาก ๆ จะมีการประชุมในจำนวนที่เล็กลงไปอีก โดยผู้เชิญประชุมอาจเป็นประธานกลุ่มเจรจาในหัวข้อนั้น ๆ (ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ ไม่ใช่ตัวแทนของประเทศใดประเทศหนึ่ง) หรืออาจเป็นเลขาธิการแกตต์ ข้าง ๆ ห้องทำงานของนาย Dunkel มีห้องประชุมเล็ก ๆ ที่เรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า "ห้องสีเขียว" (The Green Room) คำนี้จึงใช้สำหรับการประชุมที่มีผู้เข้าเฉพาะรายสำคัญ ๆ เพื่อแก้ปัญหาติดขัดบางประการ และยกไปใช้เมื่อมีการประชุมรอบอุรุกวัยในที่อื่น เช่น มอนทรีออล กับบรัสเซลส์ แม้จะไม่มี "ห้องสีเขียว" ก็ตาม

4. มอนทรีออล 1988

วัตถุประสงค์ของการจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีที่มอนทรีออล คือ เพื่อประเมินผลงานและกำหนดทิศทางการเจรจาในครึ่งหลังของรอบ ทั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ทำนองเดียวกันกับ Winham ว่า เมื่อถึงจุดหนึ่งจะต้องมีแรงผลักจากฝ่ายการเมืองให้การเจรจาเคลื่อนต่อไป

ถึงแม้ว่าการประชุมที่มอนทรีออลดูตามเนื้อผ้าแล้วเหมือนกับจะล้มเหลว แต่น่าจะสรุปได้ว่าได้ผล เพราะในที่สุดช่วยให้การเจรจาดำเนินต่อไปได้

5. "ครึ่งหลัง" 1988-1990

หลังจากการประเมินครึ่งแรกของรอบเสร็จสิ้นในเดือนเมษายน การเจรจาเข้าสู่ช่วงของการลงมือยื่นข้อเสนออย่างจริงจัง โดยหวังว่าจะมีร่างข้อตกลงให้รัฐมนตรีพิจารณากันในเดือนธันวาคม 1990 (2533) ซึ่งกำหนดให้ประชุมที่บรัสเซลส์เพื่อปิดรอบ ในประเด็นใหญ่ ๆ ดังเช่น เกษตรกรรมและบริการ ข้อเสนอหลักของแต่ละประเทศหรือแต่ละกลุ่มประเทศ ได้ยื่นต่อกลุ่มเจรจาในช่วงปลายปี 1989 (2532) หรือต้นปี 1990 (2533)

6. บรัสเซลส์ 1990

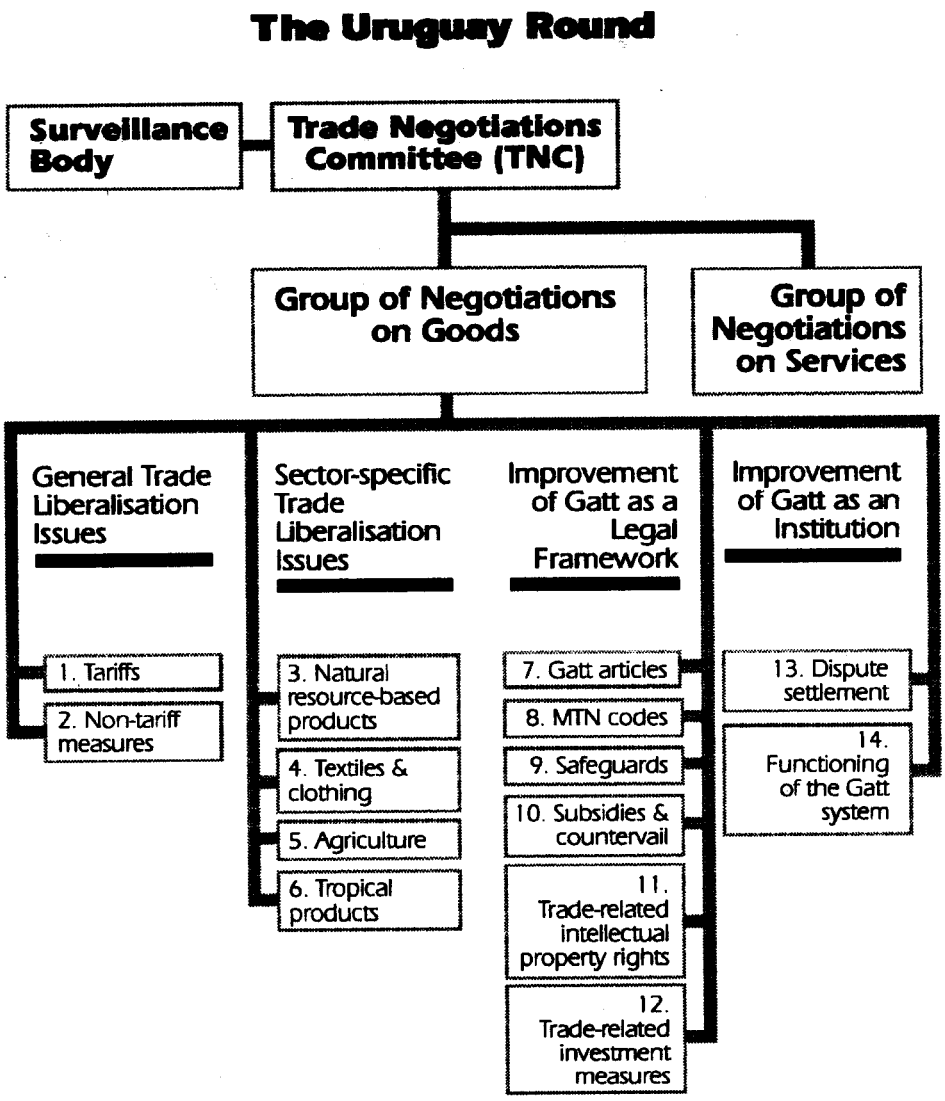
เมื่อการประชุมรัฐมนตรี เริ่มขึ้นที่บรัสเซลส์ คงไม่มีใครคิดว่าการเจรจารอบอุรุกวัยจะจบลงได้ แต่ก็มีบางคนที่หวังว่าปัญหาที่ติดขัดกันทางการเมืองจะคลี่คลายได้ จนทำให้เจรจารายละเอียดต่อไปจนจบได้ในไม่ช้า

ความหวังดังกล่าวก็ล้มเหลว คราวนี้ถึงแม้ว่าจะมีการเจรจาในเรื่องอื่นบ้าง แต่ทุกคนรอเรื่องการเกษตร เมื่อการเกษตรล้มเหลว การเจรจาเรื่องอื่นก็ยุติ

7. หลังบรัสเซลส์ 1990 ถึง 1992

ช่วงนี้คงเป็นช่วงที่การเจรจารอบอุรุกวัยหยุดนิ่งจริง สหรัฐและประชาคมยุโรปไม่พร้อมที่จะขยับในเรื่องการเกษตร และความสนใจของผู้นำส่วนใหญ่ มุ่งไปที่สงครามอ่าวเปอร์เซีย และความปั่นป่วนในยุโรปตะวันออกกับอดีตสหภาพโซเวียต การเจรจาทำท่าจะฟื้นในช่วงปลายปี 1991 ต้นปี 1992 โดยการเจรจาทวิภาคีระหว่างสหรัฐกับประชาคมยุโรป แต่ก็ไม่แน่นักว่าจะสำเร็จและไม่แน่ว่าถ้าตกลงกันในระดับนี้ได้ ส่วนอื่นของพีระมิดจะยอมตกลงด้วยหรือไม่

แผนผังที่ 1 โครงสร้างการเจรจาในระยะแรก

Sources: Gatt, EC Commission

การเจรจาการค้าสินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัย : ภาพรวมและนัยสำคัญสำหรับประเทศไทย

โดย
อ.ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท มิตซูบิชิ (ประเทศไทย) จำกัด

เลขที่ 183 อาคารรีเจนท์เฮ้าส์ ชั้นที่ 14 & 15

ถนนราชดำริ ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 253-0343

การเจรจาการค้าสินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัย : ภาพรวมและนัยสำหรับประเทศไทย

สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์

1 บทนำ

ปัญหาสินค้าเกษตรในโลกนับเป็นเรื่องที่สำคัญ มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการที่สำคัญคือการแทรกแซงและการปกป้องทางการค้าสินค้าเกษตร ทำให้เกิดการบิดเบือนทางการค้าอย่างเห็นได้ชัดในทศวรรษที่ 1980 จนถึงปัจจุบันจนเป็นผลกระทบต่อระบบการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลกที่สำคัญหลายชนิดและเป็นผลกระทบที่ต่อเนื่องไปถึงภาคเกษตรกรรม ที่มีประชาชนเกี่ยวข้องกับการจ้างงานและการดำเนินชีวิตเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้ ประเทศภาคีสมาชิกของแกตต์จึงเห็นพ้องต้องกันว่าการค้าสินค้าเกษตรจะต้องนำมาเจรจากันเป็นพิเศษในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย โดยมุ่งเน้นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะทำให้การค้าสินค้าเกษตรในโลก มีระเบียบวินัยและมีความแน่นอนมากโดยการป้องกันหรือลดการบิดเบือนทางการค้าและการปรับการผลิตเพื่อให้การค้าสินค้าเกษตรเป็นไปได้โดยเสรีมากขึ้น ทั้งนี้รวมถึงการสร้างกฎเกณฑ์และมาตรการที่จะเป็นการผลักดันให้การปฏิบัติและการแข่งขันทางการค้าสินค้าเกษตรของโลกได้เข้ามาอยู่ในกรอบแห่งข้อบังคับของแกตต์ต่อไป

จากการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยตั้งแต่ต้นปี2529 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นระยะสุดท้ายของการเจรจานั้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเจรจาการค้าสินค้าเกษตรมาโดยตลอด เพราะผลประโยชน์ที่จะเป็นผลกระทบจากการเจรจามีอยู่ด้วยกันหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบายและมาตรการที่ไทยต้องปรับปรุง ด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรต่าง ๆ ที่บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องปรับตัวตาม ตลอดจนด้านการดำเนินการติดต่อกับต่างประเทศในด้านต่าง ๆรวมถึงการเจรจาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

* ผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.อำพน กิตติอำพน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ได้เอื้อเฟื้อให้สาระสำคัญสำหรับงานเขียนชิ้นนี้โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบต่อประเทศไทย คุณวัชรี อิทธิอาวัชกุล ที่ได้กรุณาช่วยเหลือทางด้านเอกสารชิ้นสำคัญของแกตต์ตลอดจนให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ และคุณกัลยาโตวิศิษฐ์ชัย ที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยวิจัยทำงานชิ้นนี้โดยตลอด ด้วยวิริยะอุตสาหะตั้งแต่ต้นจนงานชิ้นนี้เสร็จสิ้นดังที่เป็นอยู่

บทความนี้ จะนำเสนอการค้าสินค้าเกษตรของไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน (หัวที่ 2) จากนั้นจะกล่าวถึงประเด็นการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัย และท่าทีของประเทศต่าง ๆที่สำคัญ(หัวข้อที่ 3) ตลอดจนข้อเสนอหลักของเลขาธิการแกตต์ในเรื่องสินค้าเกษตร ซึ่งถือเป็นร่างข้อตกลงฯฉบับล่าสุดที่มีการพิจารณากันในประเทศต่าง ๆ(หัวข้อที่ 4) จากนั้นจึงจะได้พิจารณาถึงนัยผลกระทบต่อประเทศไทย(หัวข้อที่ 5) และแนวทางการปรับตัวที่น่าจะเป็นไปได้ในอนาคต(หัวข้อที่ 6) ตลอดจนบทสรุป (หัวข้อที่ 7)

2.ไทยกับการค้าสินค้าเกษตร

ไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีสินค้าเกษตรส่งออกสำคัญเป็นเวลาช้านาน สินค้าเกษตรที่ขึ้นชื่อของไทยในตลาดโลกในปัจจุบันมีหลายชนิดไม่ว่าจะเป็น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ไก่เนื้อ เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสินค้าเกษตรแปรรูปอีกหลายชนิด ซึ่งปัจจุบันจัดเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรและมีการส่งออกเป็นมูลค่ามากด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาโดยตลอดตั้งแต่แผนฯ 1 จนถึง แผนฯ 6 ผลปรากฏว่าโครงสร้างเศรษฐกิจไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญลดลงจากร้อยละ 33.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2503 เหลือเพียงร้อยละ 15.6 ในช่วงแผนฯ 6 (2530-2534) ภาคอุตสาหกรรมซึ่งได้รับความสำคัญจากการพัฒนาฯ เจริญรุ่งเรืองขึ้นมากจากร้อยละ 11.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2503 มาเป็นร้อยละ 24.0 ในช่วงแผนฯ 6 (2530-2534) และภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคบริการที่ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเช่นกัน (ตารางที่ 1)

การลดลงของความสำคัญทางการผลิตของภาคเกษตรกรรมเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ มีผลทำให้

ตารางที่ 1 โครงสร้างการผลิตและอัตราการขยายตัวของผลผลิตเกษตรและอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ณ ราคาคงที่ ปี 2515

หน่วย :ร้อยละ

	เกษตรกรรม 1/	อุตสาหกรรม 2/	อื่น ๆ 3/	รวม (GDP)
2503	33.8	11.7	54.5	100.0
แผนฯ 1 (2504-2509)	32.1 (7.6)4/	15.8 (11.8)	54.6	100.0
แผนฯ 2 (2510-2514)	27.5 (4.2)	15.8 (10.4)	56.7	100.0
แผนฯ 3 (2515-2519)	24.9 (4.2)	19.7 (11.3)	55.4	100.0
แผนฯ 4 (2520-2524)	21.5 (4.0)	21.8 (8.1)	56.7	100.0
แผนฯ 5 (2525-2529)	19.7 (3.9)	21.3 (5.6)	59.0	100.0
แผนฯ 6 (2530-2534)	15.6 (3.5)	24.0 (14.6)	60.4	100.0

หมายเหตุ : 1/ ภาคเกษตรกรรม ครอบคลุมกิจกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูก การปศุสัตว์ การประมงและการป่าไม้
2/ ภาคอุตสาหกรรมครอบคลุมเฉพาะหัตถอุตสาหกรรมโรงงาน ยกเว้นการเหมืองแร่ และย่อยหิน การก่อสร้าง การไฟฟ้า และการประปา
3/ อื่น ๆ ครอบคลุมกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม
4/ ตัวเลขในวงเล็บแสดงอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สัดส่วนของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ มีมูลค่าส่งออกตลอดจนสัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตรลดลงมาโดยตลอดด้วย ในปี 2503 สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสาขาเกษตรคิดเป็นร้อยละ 33.8 ในขณะที่สัดส่วนของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าส่งออกคิดเป็นร้อยละ 80.0 และสัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตรคิดเป็นร้อยละ 82.2 จากเวลาที่ผ่านไปจนถึงปี 2534 สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสาขาเกษตรคิดเป็นร้อยละ 13.5 สัดส่วนของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าส่งออกลดลงเหลือร้อยละ 23.6 และสัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตรลดลงเหลือร้อยละ 62.5 (ตารางที่ 2)

ข้อสังเกตที่ควรระลึกเบื้องต้นก็คือ ถึงแม้ภาคเกษตรกรรมโดยรวมจะลดความสำคัญลงแต่ภาคเกษตรกรรมยังเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญที่สุดของประเทศอยู่ในขณะที่ประชากรส่วนหนึ่งจะได้โยกย้ายออกจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอื่น ๆ แล้ว นอกจากนี้มูลค่าสินค้าเกษตรที่ผลิตและส่งออกของประเทศลดลงนั้น เป็นเพราะส่วนหนึ่งของสินค้าเกษตรดั้งเดิมได้ถูกแปรรูปไปเป็นสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งสินค้าเหล่านี้ไม่ได้นำมาคิดรวมในมูลค่าสินค้าเกษตรอีกต่อไป แต่จะรวมอยู่ในสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งอาจทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่า ประเทศไทยได้ห่างเหินไปจากสินค้าเกษตรแล้ว และกำลังไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจเป็นภาพที่ไม่ถูกต้อง โดยแท้จริงแล้วอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปยังเป็นรากฐานที่สำคัญที่ต้องพึ่งพาผลผลิตเกษตรหลายชนิดของประเทศอยู่

สำหรับทางด้านการค้าสินค้าเกษตรกับต่างประเทศนั้น ไทยทำการค้าขายกับประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป โดยมีสินค้าเกษตรขั้นนำหลายชนิดของประเทศเป็นตัวทำรายได้ให้แก่พ่อค้าและเกษตรกร (ตารางที่ 3)ไม่ว่าจะเป็น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง น้ำตาล ยางพารา และไก่เนื้อ เป็นต้น ในขณะ
ที่ไทยก็มีการเปิดนำเข้าสินค้าเกษตรหลายชนิดเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น น้ำมันปาล์ม ผลิตภัณฑ์นม ถั่วเหลือง เป็นต้น

ผลพวงประการสำคัญที่ไทยต้องประสบในช่วงทศวรรษที่ 1970 และเพิ่มขึ้นในทศวรรษที่ 1980 ก็คือ การกีดกันทางการค้าสินค้าเกษตรที่ทวีความรุนแรงขึ้นในตลาดโลก โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นทั้งผู้ผลิต ผู้ส่งออก และผู้นำเข้าที่สำคัญของสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลก (Hathaway,Dale (1987) : 7-19 , Moyer and Josling (1990) : 171-191 , Nogues, Julio J.(1987)) สินค้าเกษตรส่งออกสำคัญของไทยที่ประสบกับการปกป้องทางการค้าที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด และน้ำตาล เป็นต้น

ตารางที่ 2 สัดส่วนการผลิต การส่งออก และการจ้างงาน ของภาคเกษตรกรรมในเศรษฐกิจไทย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย

หน่วย : ร้อยละ

	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสาขาเกษตร	สัดส่วนของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ในมูลค่าส่งออก	สัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตร
2503	33.8	80.0	82.2
2513	27.0	67.0	79.3
2523	20.6	54.0	70.0
2534	13.5	23.6	62.5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย

หน่วย : ล้านบาท

สินค้า	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534 e
ข้าว	22,527	20,315	22,703	34,676	45,462	27,770	30,551
	(28.3 1/	(22.7)	(23.6)	(28.3)	(31.2)	(21.2)	n20.5)
ยางพารา	13,574	15,116	20,661	27,189	26,423	23,557	22,842
	(17.0 1/	(16.9)	(21.4)	(22.2)	(18.2)	(18.0)	(15.3)
มันสำปะหลัง	14,966	19,086	20,661	21,844	23,974	23,136	23,98
	(18.8 1/	(21.3)	(21.0)	(17.8)	(16.5)	(17.6)	(16.1)
ข้าวโพด	7,715	9,261	3,928	3,828	4,093	4,147	3,954
	(9.7 1/	(10.3)	(4.1)	(3.1)	(2.8)	(3.2)	(2.6)
ไก่เนื้อ	1,468	3,121.	4,020	5,005	6,069	7,754	9,356
	(1.8 1/	(3.5)	(4.2)	(4.1)	(4.2)	(5.9)	(6.3)
กาแฟ	889	1,722	1,090	1,212	1,891	1,271	719
	(1.1 1/	(1.9)	(1.1)	(1.0)	(1.3)	(1.0)	(0.5)

สินค้า	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534 e
รวม 6 ชนิด	61,139	68,621	72,941	93,754	107,912	87,632	91,405
	(76.8 1/	(76.6)	(75.7)	(76.5)	(74.2)	(66.9)	(61.5)
ส่งออกเกษตร	79,640	89,558	96,326	122,497	145,481	131,025	148,733
	(41.2 1/	(38.4)	(32.1)	(30.4)	(28.2)	(22.2)	(20.8)
น้ำตาล	6,246	7,271	8,573	9,664	19,244	17,694	17,171
ส่งออกรวม	193,366	233,383	299,853	403,570	516,315	589,813	714,663
	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)

หมายเหตุ e ค่าประมาณการ

1/ ร้อยละของการส่งออกสินค้าเกษตร

2/ ร้อยละของการส่งออกรวม

ที่มา : *กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์*

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ถึงแม้ว่าไทยจะได้เข้าร่วมเป็นประเทศภาคีสมาชิกในปี 2525 แล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการลดการปกป้องทางการค้าต่อสินค้าของไทยโดยตรงนักเท่าที่ผ่านมาไทยได้พยายามอย่างยิ่งในการเจรจาปัญหาทางการค้าเรื่องข้าวกับสหรัฐอเมริกา ปัญหาเรื่องมันสำปะหลังกับประชาคมยุโรปซึ่งนับว่าเป็นเรื่องยากลำบากทำให้ไทยเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร เมื่อมีการเปิดการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยขึ้นมา(Sathirathai and Siamwalla(1987), Chirathivat (1987))

ในปัจจุบันสินค้าเกษตรแม้ว่าจะเป็นเพียงส่วนน้อยของการค้าสินค้าในโลกสินค้าอาหารส่งออกคิดเป็นร้อยละ 9.7 ของสินค้าส่งออก (ตารางที่ 4) และวัตถุดิบเกษตรร้อยละ 3.5 รวมประมาณร้อยละ 13.2 ในปี 2532 (Baldwin and Richardson (ed)(1991)) แต่สินค้าเกษตรที่เกี่ยวพันไปกับผลประโยชน์และประชากรที่อยู่ในภาคเกษตรเป็นอย่างมาก 1/ ประเด็นสำคัญก็คือการปกป้องทางด้านสินค้าเกษตรในประเทศต่าง ๆ มีรูปร่างหน้าตาแตกต่างกันอย่างไร 2/ หรือมากน้อยเพียงใดนั้นนับเป็นประเด็นสำคัญ ที่การเจรจาการค้าสินค้าเกษตรใน

1 / ประชากรโลกประมาณหนึ่งในสามอยู่ในภาคเกษตรกรรม และประมาณสองในสามอยู่ในประเทศ กำลังพัฒนา

2 / งบประมาณสนับสนุนเกษตรกรรมในปี 1990 คิดเป็น 300 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยเฉพาะสหรัฐฯกับประชาคมยุโรป ต่างมีงบประมาณสนับสนุนรายละประมาณ 50 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (Bangkok Post (December 31 1991) : 20)

รอบนี้ต้องการทราบคำตอบ เพื่อจะได้จัดการปฏิรูปแนวทางแก้ไขได้อย่างถูกต้อง สำหรับประเทศไทยซึ่งจัดว่าเป็นผู้ค้าสินค้าเกษตรที่ยุติธรรมในกลุ่มเคร์นส์ จึงคาดหมายได้ว่าการปกป้องการค้าสินค้าเกษตรของไทยอยู่ในระดับต่ำโดยรวม ยกเว้นเฉพาะบางสินค้าที่ไทยต้องการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคภายใน จึงมีการปกป้องทางด้านการนำเข้าสำหรับสินค้าเหล่านั้น (ดูตารางผนวกที่ 7 และ 8) (กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2532) และ (2534))

5.ประเด็นเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรและท่าทีของประเทศเข้าร่วมที่สำคัญ

การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลก ซึ่งไม่ควรถือว่าเป็นประเด็นเจรจาดั้งเดิม (traditional issue) เนื่องจากแกตต์ไม่เคยนำเรื่องสินค้าเกษตรเข้ามาเป็นประเด็นเจรจาอย่างจริงจังแต่อย่างใดในอดีต(Hathaway, Dale (1986)(1987)) ส่วนหนึ่งก็คงเป็นเพราะว่าก่อนหน้านี้ประเทศกำลังพัฒนายังไม่เข้าร่วมมากนักและยังไม่มีบทบาทในการเจรจาแกตต์มากนัก และอีกส่วนหนึ่งก็คงเป็นเพราะปัญหาการเข้าสู่ตลาด การอุดหนุน ตลอดจนการปกป้องสินค้าเกษตรไม่ได้รุนแรงเหมือนกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (Hafbauer and Erb 1984), Moyer and Timothy (1990))

ไทยได้ร่วมกับประเทศ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา ฟิจิ อาร์เจนตินา อุรุกวัย บราซิล ฮังการี ชิลี โคลอมเบีย และกลุ่มประเทศอาเซียนอีก 4 ประเทศ จัดประชุมหารือครั้งแรกในระดับเจ้าหน้าที่ที่พัทยา และต่อมาประชุมระดับรัฐมนตรีขึ้น ณ เมืองเคร์นส์ ประเทศออสเตรเลีย 1/ก่อนการเปิดประชุมรอบอุรุกวัย กลุ่มเคร์นส์ได้ผลักดันให้ประเด็นเรื่องสินค้าเกษตรได้เข้าไปสู่การเจรจาโดยผ่านคณะกรรมการเตรียมการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอยอุรุกวัยได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งประชุมกันจากเดือนมกราคม 2529 จนถึงการประชุมครั้งสุดท้ายเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน ซึ่งคณะกรรมการนี้ได้เตรียมร่างปฏิญญาเสนอต่อที่ประชุมระดับรัฐมนตรีเพื่อเริ่มการเจรจา ณ เมืองปุนตา เดล เอสเต้ ประเทศอุรุกวัย ระหว่างวันที่ 15-20 กันยายน 2529

สาระสำคัญที่เป็นประเด็นเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรที่ได้บรรจุอยู่ในปฏิญญารัฐมนตรีแกตต์รอบอุรุกวัย (Ministerial Declaration on the Uruguay Round) ในปี 2529 มีดังนี้

---

1 / ให้ดู Ministerial Meeting of Fair Traders in Agriculture Cairns,Australia, August 1986 ใน Golt sidney (1988) : 78-80

ตารางที่ 4 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและสินค้าทั้งหมดของทั่วโลก

หน่วย : พันล้านดอลลาร์

ปี	สินค้าเกษตรส่งออก 1/	สินค้าส่งออกทั้งหมด	สัดส่วนสินค้าเกษตรส่งออก2/
2528	208.8	1,947.6	10.72
2529	229.1	2,143.8	10.68
2530	252.40	2,509.9	10.05
2531	287.31	2,878.6	9.98
2532	300.0	3,098.8	9.68

หมายเหตุ : 1/ เฉพาะสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารเท่านั้น และไม่รวมสินค้าเกษตรที่เป็นวัตถุดิบ

2/ ร้อยละ

ที่มา : FAO Trade Commerce Yearbook, 1989.

ประเทศภาคีสมาชิก(Contracting Parties) ตกลงกันที่จะปรับปรุงระเบียบวินัยการค้าสินค้าเกษตรให้มีความแน่นอน และหาทางลดการจำกัดและการบิดเบือนทางการค้า รวมถึงปัญหาต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ มีเป้าหมายที่จะทำให้การค้าสินค้าเกษตรเป็นไปโดยเสรียิ่งขึ้นและทำให้มาตรการทั้งมวลที่มีผลกระทบกระเทือนการเข้าสู่ตลาด และการแข่งขันการส่งออกได้เข้ามาอยู่ในกฎข้อบังคับและระเบียบวินัยของแกตต์ โดยเป้าหมายเจรจามุ่ง 3 ประเด็นที่สำคัญคือ

1. ปรับปรุงการเข้าสู่ตลาด (market access) โดยการลดสิ่งกีดขวางการนำเข้า

2. ปรับปรุงสภาวะการแข่งขัน โดยการเพิ่มระเบียบวินัยในการใช้มาตรการอุดหนุนทั้งมวลไม่ว่าจะเป็นการลดการอุดหนุนทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม (all direct and indirect subsidies) รวมทั้งมาตรการอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมรวมทั้งการลดผลกระทบทางลบของมาตรการเหล่านี้ให้น้อยลงตามลำดับ และการดำเนินการเพื่อแก้ไขสาเหตุของปัญหา

3. ลดผลกระทบต่อสินค้าเกษตร ซึ่งเกิดจากระเบียบข้อบังคับและเครื่องกีดขวางทางด้านสุขอนามัยที่เพียงพอกับมนุษย์ สัตว์และพืช (sanitary and phytosanitary regulations and barriers) ให้เหลือน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย

---

1 / โดยมี นาย Aart de Zeeuw ชาวเนเธอร์แลนด์ รับผิดชอบในตำแหน่ง Director General of Agriculture ของประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็น Chairman ของกลุ่มเจรจา

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเบื้องต้น กลุ่มเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร1/ จะต้องทำหน้าที่จนกระทั่งข้อเสนอแนะนี้ได้รับการรับรองจากประเทศภาคีสมาชิก

ในช่วงปีแรก ๆ ของการเจรจาการค้า ในเรื่องสินค้าเกษตรนับว่ามีความก้าวหน้าพอควรประเทศที่มีบทบาทสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป และกลุ่มเคร์นส์ ต่างก็ได้ยื่นข้อเสนอต่อกลุ่มเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร เช่น ข้อเสนอของสหรัฐอเมริกา ก้าวหน้ามากจนหลายฝ่ายไม่อยากเชื่อ คือเสนอให้เลิกอุดหนุนและกีดกันการค้า (zero option) ภายใน 10 ปี ประชาคมยุโรปเสนอในทางตรงข้าม คือ ให้ลดการอุดหนุนและกีดกันการค้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนญี่ปุ่น เน้นปัญหาที่เกิดจากการอุดหนุนการส่งออก ส่วนกลุ่มเคร์นส์ เสนอเป้าหมายระยะยาวในแนวทางที่สนับสนุนข้อเสนอของสหรัฐฯและให้มีมาตรการระยะสั้นเพื่อบรรเทาปัญหา การศึกษาในเรื่องสินค้าเกษตรได้ขยายวงกว้างขึ้น โดยเฉพาะการนำวิธีการศึกษาร่วมของ OECD มาใช้วัดเป็นต้น

ท่าทีที่แตกต่างกันมากระหว่างสหรัฐฯ และประชาคมยุโรป มีผลทำให้การทบทวนการเจรจากลางรอบ(Mid-Term Review) ต้องยืดออกไปจากปลายปี ธันวาคม 2531 มาเป็น เดือนเมษายน 2532 ซึ่งตกลงกันได้ในระดับหนึ่ง ณ เมืองมอนทรีล ประเทศแคนาดา ในครั้งนั้น สมาชิกกลุ่มเคร์นส์ โดยเฉพาะแคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ นับว่ามีบทบาทอย่างมาก ในการเป็นแรงผลักดันไกล่เกลี่ยให้สหรัฐฯ และประชาคมยุโรป หันมาร่วมเจรจากันใหม่

สำหรับสาระสำคัญในการทบทวนกลางรอบในเรื่องสินค้าเกษตร มีดังต่อไปนี้ 1/

1. ได้พยายามแยกประเด็นเรื่องสินค้าเกษตรที่เป็นเรื่องระยะสั้น และระยะยาวออกจากกัน

2. ประเด็นที่เป็นระยะยาวนั้นจะเป็นเรื่องกรอบการลดการอุดหนุน และการปกป้องสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยจะต้องอาศัยการเจรจาในเรื่องนโยบายและมาตรการที่แน่นอน โดยเฉพาะมาตรวัดระดับการสนับสนุนรวม (aggregate measurement of support) หรือวิธีการอื่น ๆ นอกจากนี้ จะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยที่จะปรับใช้กับประเทศภาคีสมาชิกในด้านสำคัญเช่น ข้อกีดขวางการเข้าสู่ตลาด ภาษีและการผูกมัดทางภาษี มาตรการสนับสนุนภายในประเทศ เงินสนับสนุนการส่งออก ข้อจำกัดและสิ่งกีดขวางการส่งออก 2/

3. ประเด็นในระยะสั้น จะเป็นการไม่เพิ่มการปกป้องและการสนับสนุนการส่งออกและภายในประเทศปราศจากระดับที่เป็นอยู่ในเดือน เมษายน 2532 โดยมีสาระรายละเอียดในทางปฏิบัติด้วย

---

1 / ให้ดู Mid-Term Review : The April 1989 Agreement, GATT (1989).

2 / ศึกษารายละเอียดใน ABARE (1990 B) : 8-9

จากสาระสำคัญในการทบทวนกลางรอบนี้ ประเทศต่าง ๆ ได้ยื่นข้อเสนอสำหรับการปฏิรูปการเกษตรระยะยาว ต่อกลุ่มเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในปลายปี 2532 ซึ่งผู้เสนอที่สำคัญได้แก่ สหรัฐฯ ประชาคมยุโรป ญี่ปุ่น และกลุ่มเคร์นส์ 1/

ข้อเสนอของสหรัฐฯนั้นเน้นการปฏิรูปนโยบาย 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าสู่ตลาด การแข่งขันการส่งออก การสนับสนุนภายใน และมาตรการสุขอนามัยมนุษย์ พืชและสัตว์ โดยสหรัฐฯ เน้นว่าจะต้องพิจารณาร่วมกัน 4 ด้าน และไม่ใช่เฉพาะด้านหนึ่งด้านใด การเข้าสู่ตลาดนั้น สหรัฐฯ เน้นกระบวนการ การปรับเข้ามาสู่ระบบภาษี (tariffication) สำหรับการแข่งขันการส่งออก เน้นที่การยกเลิกการสนับสนุนการส่งออกทั้งหมดและข้อกีดขวางการส่งออกตามกลุ่มสินค้าเกษตรที่ต้องตกลงกัน มาตรการสนับสนุนภายใน จะต้องมีการปรับปรุงโดยสหรัฐฯแยกเป็นมาตรการที่ต้องยกเลิก มาตรการที่ต้องมีกฎระเบียบและมาตรการที่ยกเว้น ส่วนมาตรการสุขอนามัยมนุษย์ พืชและสัตว์นั้น สหรัฐฯ ถึงแม้จะเป็นส่วนหนึ่งของข้อเสนอรวม แต่เนื้อหาค่อนข้างแตกต่างกัน

ข้อเสนอของประชาคมยุโรปนั้นมีสาระสำคัญคือ ประการแรก ให้ลดการสนับสนุนและการปกป้องบางส่วนเป็นลำดับภายใน 5 ปี เมื่อจบแล้วให้ทบทวนใหม่ ประการที่สอง มาตรวัดให้ใช้หน่วยมาตรวัดการสนับสนุน (support measurement unit) ประการที่สาม ประชาคมฯยอมรับการแปลงภาษีในระดับหนึ่งแต่ขอให้มีการคุ้มครองโดยการปรับสมดุล (ที่เรียกว่า rebalancing) ในการปกป้องตนเองโดยเฉพาะธัญพืชทดแทน(cereal substitutes) ซึ่งหมายถึงอาจเพิ่มการปกป้องธัญพืชทดแทนได้ จากการที่ต้องลดการปกป้องธัญพืช

สำหรับข้อเสนอของกลุ่มเคร์นส์นั้น ได้เสนอให้มีกระบวนการปฏิรูปภายใน 10 ปี หรือน้อยกว่านั้นใน 4 ด้านที่สำคัญเช่นเดียวกับสหรัฐฯ ซึ่งอันที่จริงสหรัฐฯ และกลุ่มเคร์นส์ได้ร่วมตกลงกันก่อนหน้านี้แล้ว ในเรื่องความจำเป็นในการปฏิรูปเครื่องมือทางนโยบายการค้าสินค้าเกษตร

ส่วนข้อเสนอของญี่ปุ่นนั้น เน้นในเรื่องมาตรการความมั่นคงทางอาหาร(food security measures) มาตรการเกี่ยวกับการอุดหนุนและข้อกีดขวางการส่งออก มาตรการสุขอนามัยมนุษย์ พืชและสัตว์ ตลอดจนมาตรการพิเศษและแตกต่างไปสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

โดยรวมแล้ว ข้อเสนอของประชาคมยุโรปนับว่าเป็นครั้งแรกที่ได้แสดงภาระการผ่อนผันที่ประชาคมยุโรปต้องปรับตัวตามข้อเสนอของสหรัฐฯและกลุ่มเคร์นส์ แต่อย่างไรก็ตามข้อเสนอดังกล่าวยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่สหรัฐฯและกลุ่มเคร์นส์ต้องการให้มีการร่วมกันปรับปรุงการค้าสินค้าเกษตร

ในช่วงปี 2533 ถือเป็นปีที่การเจรจาเข้มงวดขึ้น จากเดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน 2533 ได้มีการเจรจาระดับเจ้าหน้าที่ โดยประเทศต่าง ๆ ยื่นข้อเสนอแนวทางในการเจรจา (Reform Proposal) เพื่อพิจารณาจัดร่างเป็นข้อตกลงในการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร และได้มีการเจรจาเพื่อให้ประธานกลุ่มสรุปเป็นข้อตกลงร่วม เพื่อเสนอต่อการประชุมหัวหน้าคณะเจรจาการค้าซึ่งปลัดกระทรวงเป็นผู้แทน (อำพน กิตติอำพน และพิบูลย์ เจียมอนุกูลกิจ

1/ ABARE (1990 B) : 9-12

(2534) : 7-8) ต่อมาในเดือนกรกฎาคมได้มีการประชุมระดับกลุ่มเจรจาการค้า (หัวหน้าคณะเจรจาระดับปลัดกระทรวง) ซึ่งความเห็นมีหลากหลาย จนนายดุงเคิลต้องออกโรงว่า ข้อเสนอของประธานกลุ่มที่ยกร่างขึ้นมาสามารถใช้เป็นกรอบในการเจรจาขั้นต่อไปได้ และได้กำหนดให้ประเทศต่าง ๆ ยื่นข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการการค้าสินค้าเกษตรตลอดจนข้อเสนอการลดเลิกมาตรการการค้า ภายในวันที่ 15 ตุลาคม 2533 (อำพน กิตติอำพน และพิบูลย์ เจียมอนุกูลกิจ (2534) : 7-8)

สำหรับไทยนั้น คณะรัฐมนตรีฯในสมัยของนายกฯชาติชาย ได้ประชุมเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2533 และมีมติเห็นชอบในหลักการที่เป็นกรอบท่าทีของไทย ในช่วงสุดท้ายของการเจรจาการค้า หลายฝ่ายรอบอุรุกวัยตามมติวาระการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของไทยให้มากที่สุดในเรื่องมาตรการกีดกันทางการค้า การเข้าสู่ตลาด มาตรการอุดหนุนกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้มาตรการด้านสุขอนามัยและข้อยกเว้นซึ่งได้แก่ ข้อยกเว้นสำหรับประเทศกำลังพัฒนา และข้อยกเว้นทั่วไปสำหรับทุกประเทศ

สำหรับประเด็นที่ถกเถียงกันมากก็คือ ข้อเสนอในเชิงรูปธรรมของประชาคมฯ ที่ยังมีลักษณะอ่อนเกินไป กล่าวคือ ประชาคมฯ ประกาศขอให้ใช้สูตรมาตรวัดการสนับสนุนรวม (aggregate measurement of support)ที่ยังเปิดให้มีการคุ้มครองโดยการปรับสมดุล(rebalancing)ได้ นอกจากนี้ นาย Ray MacSharry กรรมการธิการการเกษตรของประชาคมฯได้ออกมาประกาศในปลายเดือนกรกฎาคมว่า ประชาคมฯจะขอลดการสนับสนุนลงร้อยละ 30 โดยใช้ปี 2529 เป็นปีฐาน และจะกระทำให้สิ้นสุดในปี 2539 การใช้ปีฐาน 2529 ทำให้สหรัฐฯและกลุ่มเคร์นส์โจมตีประชาคมฯอย่างหนัก เพราะปี 2529 เป็นปีที่มีการอุดหนุนสูงเป็นพิเศษ และ 4 ปีจากปี 2529 นั้นประชาคมฯได้ลดลงร้อยละ 20 แล้ว ดังนั้น ข้อเสนอฯนี้จึงถือว่าลดน้อยมาก นอกจากนี้สหรัฐฯและกลุ่มเคร์นส์ก็คัดค้านวิธีการ การคุ้มครองโดยการปรับสมดุล(rebalancing) ว่าค้านกับหลักการหยุดนิ่งและถอยกลับ(standstill and rollback) นอกจากนั้นนโยบายของประชาคมฯต้องการจะให้มีการดำเนินมาตรการทุกด้านพร้อมกันเพราะการแยกมาตรการใดมาตรการหนึ่งจะทำให้เกิดความไม่สอดคล้องในนโยบายเกษตรร่วมซึ่งนโยบายเกษตรร่วมนั้นเน้น การกีดกันการนำเข้า การสนับสนุนภายใน และการอุดหนุนการส่งออกพร้อม ๆ กันซึ่งเรียกว่าเป็นนโยบายอาหารราคาแพง สำหรับสินค้าที่ค้าภายใน (พีเตอร์ ไมตรี อึ้งภากรณ์(2533):35-41) และนโยบายอาหารราคาถูกสำหรับสินค้าเกษตรส่งออกที่ต้องการแข่งขันในตลาดโลก สำหรับสหรัฐฯเองซึ่งใช้นโยบายอาหารราคาถูกโดยรวมทั้งภายในประเทศและนอกประเทศโดยผู้เสียภาษีเป็นผู้จ่าย เกษตรกรได้รับการอุดหนุนโดยตรง ซึ่งก็มีการบิดเบือนการค้า ซึ่งในข้อนี้ก็เป็นเรื่องที่สหรัฐฯต้องแก้ไขเช่นกัน ในขณะที่สหรัฐฯเบนความสนใจระหว่างการเจรจาให้มุ่งไปที่ประชาคมฯตลอดเวลาจนประชาคมฯแทบจะกลายเป็นเป้านิ่งให้ผู้อื่นโจมตีมาโดยตลอดการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตร (Runge, Carliste Ford (1989) : 10-11 และ Hathaway, Dale (1991) : 3-7)

การประชุม GNG ในเดือนพฤศจิกายน 2533 ของแกตต์เพื่อยกร่างข้อตกลงที่ประเทศต่าง ๆ ยื่นเข้ามาในเดือนตุลาคม2533 ยังมีความขัดแย้งกันมาก โดยเฉพาะระหว่างประชาคมฯ และสหรัฐฯ รวมทั้งกลุ่มเคร์นส์ที่ประชุมจึงไม่สามารถยกร่างข้อเสนอในการประชุม ณ กรุงบรัสเซลล์ ในเดือน ธันวาคม 2533 ได้ สาระสำคัญ

ที่เป็นท่าทีของประเทศและกลุ่มประเทศที่สำคัญในการเจรจาสินค้าเกษตรแสดงให้เห็นรายละเอียดในตารางที่ 5

โดยสรุป ความเห็นที่แตกต่างกันแยกออกเป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายประชาคมฯ ยังให้ความสำคัญกับนโยบายเกษตรร่วม และฝ่ายญี่ปุ่น ยังเน้นการเปิดตลาดสินค้า โดยประชาคมฯเสนอการ

ตารางที่ 6 ท่าทีของประเทศและกลุ่มประเทศที่สำคัญในการเจรจาสินค้าเกษตรของการเจรจาทางการค้าหลายฝ่ายในรอบอุรุกวัย

วิธีการเฉพาะด้าน	สาระสำคัญ			
	สหรัฐอเมริกา	เคร์นส์	ประชาคมยุโรป	ญี่ปุ่น
1.การสนับสนุนภายใน (Domestic Support)	-ลดลง 75 % ภายใน 10 ปี เริ่มปี 1991 -ทุกหมวดสินค้า (HS 1-24) และทุกมาตรการที่บิดเบือนการค้าตามข้อเสนอของประธานกลุ่ม รวมถึง Crop Retirement	-ลดลง 75 % ภายใน 10 ปี เริ่มปี 1991 -ทุกหมวดสินค้า (HS 1-24)และทุกมาตรการที่บิดเบือน	-ลดลง 10-30 % ภายใน 5 ปี เริ่มปี 1986 -ลดเฉพาะบางกลุ่มสินค้าและไม่เจาะจงเป็นรายสินค้า -มีข้อยกเว้นบางมาตรการที่ไม่ต้องลดเลิก (Green Policy)ในเรื่อง Investment Aid,Marketing Support และ Food Aid เป็นต้น	-ลดลง 30 % ใช้ปีฐาน 1986 -ลดเฉพาะบางสินค้าและมีข้อยกเว้นพืชซึ่งเป็น Basic Food stuff รวมทั้งข้าวด้วย ตามมาตรการ Security และ Diversification Program
2.การแข่งขันการส่งออก (Export Competition)	-ลดลง 90 % (Export Subsidies) ภายใน 10 ปี	-ลดลง 90 % ภายใน 10 ปี	-ไม่มีข้อผูกพัน โดยอ้างว่า อัตราการลดขึ้นอยู่กับระดับของการลดมาตรการอุดหนุนภายใน	-ไม่มีมาตรการ

วิธีการเฉพาะด้าน	สาระสำคัญ			
	สหรัฐอเมริกา	เคร็นส์	ประชาคมยุโรป	ญี่ปุ่น
3.การเปิดตลาด (Market Access)	-ลดมาตรการ การกีดกัน NTM ทั้งหมดภายใน 10 ปี -ปรับลดมาตรการภาษีศุลกากร 75 % และผูกพันรวมถึงขยาย Tariff Quota -อัตราเปิดตลาดต่ำสุด 3 % ของการบริโภคเคร์นส์	-ลดมาตรการ การกีดกัน NTM ทั้งหมดภายใน 10 ปี -ปรับลดมาตรการภาษี ศุลกากร 75 % -อัตราเปิดตลาดต่ำสุด 5 % ของการบริโภค	-ลดมาตรการกีดกัน NTM ทั้งหมดโดยเพิ่ม เงื่อนไข Connective Factor และ Rebalancing -ปรับลดมาตรการภาษีศุลกากรแบบลด Fix Component ขึ้นอยู่กับการลด Internal	-ลดมาตรการกีดกัน NTM ทั้งหมดยกเว้นเงื่อนไขภายใต้มาตรา 11(2c)ของ GATT -ปรับลดมาตรการภาษีศุลกากร 36 % ตามข้อตกลงรอบ Tokyo ภายใน 5 ปี

ลดการสนับสนุนภายในร้อยละ 30 เพียงด้านเดียวเพราะถือว่าการลดการสนับสนุนภายในจะส่งผลต่อเนื่องมาถึงการอุดหนุนการส่งออกนอกจากนี้ยังเสนอให้มีการคุ้มครองโดยการปรับสมดุล(rebalancing)ส่วนฝ่ายสหรัฐฯ และกลุ่มเคร์นส์เสนอให้มีการปรับระบบการค้าสินค้าเกษตรให้เป็นไปอย่างอย่างเสรี โดยลดการอุดหนุนภายในประเทศและการกีดกันการนำเข้าลงอย่างละร้อยละ 75 และลดการอุดหนุนการส่งออกลงร้อยละ 90 ความเห็นที่แตกต่างกันเช่นนี้ ทำให้สหรัฐฯและกลุ่มเคร์นส์ ในที่สุดต้องยอมผ่อนท่าที โดยให้ลดการสนับสนุนภายในและการอุดหนุนการส่งออกร้อยละ 30 และให้มีการเปิดตลาดอย่างน้อยร้อยละ 5 ซึ่งอีกฝ่ายคือประชาคมฯ ญี่ปุ่น และเกาหลียังไม่สามารถยอมรับได้จนทำให้การเจรจายืดเยื้อออกไปในปี 2534

ที่มา : ปรับปรุงจาก อำพน กิตติอำพน และ พิบูลย์ เจียมอนุกูลกิจ , การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ภายใต้ข้อตกลงทั่วไปด้านการค้าและภาษีศุลกากร : กลุ่มเจรจาสินค้าเกษตร ,ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง " การเกษตรไทยกับการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลก "วันที่ 24 ตุลาคม 2534 จัดโดยสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย โรงแรมเอเชีย หน้า 4-6

ตลอดปี 2534 เป็นเรื่องที่ทางแกตต์โดยเฉพาะเลขาธิการ ต้องทำงานอย่างหนักร่วมกับผู้แทนจากประเทศภาคีสมาชิก ในการนำไปสู่ข้อตกลงทางการค้า ซึ่งโดยหลักการประเทศภาคีสมาชิกตกลงที่จะให้มีข้อตกลงร่วมทุกหัวข้อการเจรจา ทำให้เรื่องเกษตรกลายเป็นหัวข้อหนึ่งที่อยู่ในประเด็นนโยบายทางการค้าของประเทศต่าง ๆ และทำการเจรจากันค่อนข้างเคร่งเครียดตลอดมา โดยความคืบหน้าที่แท้จริงแล้วมีน้อยมาก จนเลขาธิการแกตต์ถึงกับกล่าวว่า ข้อตกลงฯแกตต์จะต้องเกิดขึ้นภายใต้การเจรจาครั้งนี้ มิเช่นนั้นจะส่งผลกระทบต่อระบบการค้าโลกในอนาคต ในช่วงครึ่งหลังปี 2534 นั้นทางแกตต์ได้มีการเจรจากันกับประเทศต่างๆ อย่างมาก เนื่องจากทางแกตต์ได้รับอาสาจะเป็นตัวกลางในการร่างข้อตกลงฯการเจรจาครั้งนี้ ซึ่งรวมถึงเรื่องการค้าสินค้าเกษตรด้วย ทำให้ประเทศต่างๆ ได้ทำการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศของตนได้ จากร่างข้อตกลงฯที่เกิดขึ้นนี้

4.ข้อเสนอหลักของเลขาธิการแกตต์ในเรื่องสินค้าเกษตร

ในเมื่อการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยยังไม่สิ้นสุดลง การพิจารณาผลสรุปและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแน่นอนจึงยังไม่สามารถกระทำได้ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นภาพผลสรุปของการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยที่จะเกิดขึ้น การศึกษาในที่นี้จะยึดถือสถานะล่าสุดของการเจรจาการค้าในรอบนี้ โดยพิจารณาจากร่างข้อตกลงการเจรจาการค้ากลุ่มสินค้าเกษตร (Texton Agriculture, MNT.TNC/W/FA Pp. L.1-L.74)ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างข้อตกลงฯของเลขาธิการแกตต์จำนวน 438 หน้าที่ประเทศต่าง ๆ ต้องพิจารณากัน

จากร่างข้อตกลงฯของเลขาธิการแกตต์ในเรื่องสินค้าเกษตรนั้นได้แบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ส่วนที่สำคัญ คือ

ส่วนแรก (Part A) จะเป็นเรื่องข้อตกลงสินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัย (Uruguay Round Agreement on Agriculture) ซึ่งมีเนื้อหาอยู่ทั้งหมด 12 ส่วนย่อย (parts) 20 มาตรา(articles) และสองภาคผนวก (2 annexes) ประเด็นสำคัญในส่วนแรกนี้จะเป็นหลักการและตัวบท ที่ประเทศต่าง ๆ ต้องยึดเป็นกฎเกณฑ์ในทางปฏิบัติเริ่มตั้งแต่ ความหมายร่วมกันที่ต้องใช้ในการพิจารณาสินค้าเกษตร เช่น มาตรวัดแบบ AMS (aggregate measurement of support) การอุดหนุนการส่งออก การใช้ปีฐาน ฯลฯ สินค้าที่อยู่ในข่ายที่พิจารณา (product coverage) การผ่อนผันและการผูกมัดของประเทศภาคี การผ่อนผันการเข้าสู่ตลาด การผูกมัดในเรื่องการสนับสนุนภายใน การผูกมัดการแข่งขันการส่งออก มาตรการทางด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับมนุษย์ พืชและสัตว์ การได้รับการปฏิบัติแบบพิเศษและแตกต่าง(special and differential treatment)ของประเทศกำลังพัฒนา ประเทศกำลังพัฒนาที่มีการนำผลิตภัณฑ์อาหารเข้าสุทธิ ตลอดจนการจัดตั้งคณะกรรมการการทบทวนการปรับใช้ข้อผูกมัด การปรึกษาหารือและการไกล่เกลี่ย และความต่อเนื่องกระบวนการปฏิรูปที่จะเกิดขึ้น

สำหรับภาคผนวกที่ 1 นั้น จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ครอบคลุมทั้งหมด (product coverage) และภาคผนวกที่ 2 จะเป็นเรื่องพื้นฐานข้อยกเว้นการสนับสนุนภายใน สำหรับสินค้าที่ต้องมีการผูกมัดลดการกีดกันการค้า

ซึ่งโดยหลักนโยบายการสนับสนุนภายในจะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขขั้นพื้นฐาน โดยรวมแล้ว โปรแกรมบริการของรัฐบาลที่ได้รับการยกเว้นมีดังต่อไปนี้

- การอุดหนุนที่ไม่มีผลบิดเบือนทางการค้า หรือต่อการผลิต
- บริการทั่วไป (general services)ของรัฐที่ไม่จ่ายให้แก่ผู้ผลิตหรือผู้แปรรูปโดยตรง
- การสร้างมูลภัณฑ์สาธารณะ โดยมีการดูแลเพื่อความมั่นคงปลอดภัยทางอาหาร (public stockholding for food security purposes)
- ความช่วยเหลือทางด้านอาหารภายในประเทศ (domestic food aid)
- การจ่ายเงินช่วยเหลือโดยตรงแก่ผู้ผลิต (direct payments to producers)
- การลดข้อผูกมัดการอุดหนุนรายได้ (decoupled income support)
- การสนับสนุนทางการเงินของรัฐบาลใน โปรแกรมการประกันรายได้ และการวางแผนความปลอดภัยทางด้านรายได้สุทธิ (goverment financial participation in income insurance and income safety-net programmes)
- การจ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายจากภัยธรรมชาติ (payments for relief from natural disasters)
- ความช่วยเหลือการปรับโครงสร้างโดยผ่านโครงการการชราภาพของผู้ผลิต (structural adjustment assistance provided through producer retirement programmes)
- ความช่วยเหลือการปรับโครงสร้างโดยผ่านการช่วยเหลือด้านเงินลงทุน (structural adjustment assistance provided through investment aids)
- การจ่ายเงินช่วยเหลือภายใต้โปรแกรมสิ่งแวดล้อม (payments under environmental programmes)
- การจ่ายเงินช่วยเหลือภายใต้โปรแกรมความร่วมมือในภูมิภาค (payments under regional assistance programmes)

ส่วนที่สอง(Part B)จะเกี่ยวกับข้อตกลงที่จะใช้เป็นกรอบในการจัดทำคำมั่นสัญญาผูกมัดแบบเจาะจงภายใต้โปรแกรมการปฏิรูปครั้งนี้(Agreement on Modalities 0or the Establishment of Specific Binding Commitments under the Reform Program) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อย ได้แก่ การเปิดตลาด (market access) การสนับสนุนภายใน (domestic support)การแข่งขันการส่งออก (export competition) การปฏิบัติพิเศษและแตกต่าง (special and differential treatment) (ดูรายละเอียดตารางที่ 6)

ทางด้านการปฏิบัติพิเศษและแตกต่างนั้น จะอนุญาตให้เฉพาะประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้นที่ สำคัญคือในขณะที่การเปิดตลาดการลดการสนับสนุนภายในและการอุดหนุนการส่งออกในประเทศที่พัฒนาแล้ว กำหนดไว้ 7 ปี ในประเทศกำลังพัฒนาจะขยายเป็น 10 ปี และการอนุญาตให้ยกเว้นการลดการสนับสนุนภายใน สำหรับ

สินค้าเกษตรส่งออกที่มีการอุดหนุนน้อยกว่าร้อยละ 5 ในประเทศพัฒนาแล้ว ข้อยกเว้นดังกล่าวขยายไปเป็น 10 ปี สำหรับประเทศกำลังพัฒนา

ตารางที่ 6 สาระสำคัญการผูกพันสินค้าเกษตรตามร่างข้อเสนอของนายดุงเคิล (Dunkel Text) เมื่อ วันที่ 20 ธันวาคม 2534

วิธีการเฉพาะด้าน	สาระสำคัญ
1. การสนับสนุนภายใน (Domestic Support)	-ลดการสนับสนุนภายในลงร้อยละ 20 ในช่วงปี 1993-1999 ส่วนประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถดำเนินการภายในระยะเวลา 10 ปี (P. L.20) -สำหรับสินค้าและกลุ่มสินค้าที่มีการสนับสนุนไม่เกินร้อยละ 5 ของมูลค่าการผลิตสินค้าและกลุ่มสินค้าดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องลดการสนับสนุน (P. L.20)ในกรณีประเทศกำลังพัฒนาให้ขยายการสนับสนุนได้ม่เกินร้อยละ 10 (P. L.20)
2. การแข่งขันการส่งออก (Export Competition)	-ลดการอุดหนุนการส่งออกในรูปตัวเงินที่ให้เพื่อการส่งออกลงร้อยละ 36 และในรูปปริมาณการส่งออกร้อยละ 24 ในช่วงปี 1993-1999 โดยใช้ฐานข้อมูลปี 1986-1990เป็นเกณฑ์
3. การเปิดตลาด (Market Access)	-ลดภาษีศุลการกรปกติ (Ordinary Customs Duties) เฉลี่ยลงร้อยละ 36 ในช่วง 7 ปี(1993-1999) โดยมีอัตราการลดอย่างต่ำร้อยละ 15 สำหรับรายการภาษีศุลกากรที่เสีย (Tariff line) (P. L.19) สำหรับประเทศกำลังพัฒนาให้ขยายเวลาเป็น 10 ปี -เปิดตลาดสินค้าสำหรับสินค้าที่แทบจะไม่เปิดตลาดนำเข้าโดยปีแรกจะต้องนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 3 ของการบริโภคภายใน และขยายเป็นขยาย เป็นร้อยละ 5 ของการบริโภคภายในเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ได้กำหนดกัน

ที่มา : Draft Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations, Text on Agriculture, Pp. L.19-L.22.

สำหรับส่วนสุดท้ายของส่วนที่สองนี้ จะเป็นภาคผนวก 8 ภาคผนวกด้วยกัน นับตั้งแต่รายการผลิตภัณฑ์ที่จะครอบคลุม (product coverage) รายการคำมั่นสัญญาเจาะจง ซึ่งแต่ละประเทศจะต้องผูกมัดภายใต้การเจรจารอบนี้ การเปิดตลาดซึ่งได้แก่ วิธีการคำนวณตลอดจนเงื่อนไขความจำเป็นต่าง ๆ ความหมายของการสนับสนุนภายใน การอุดหนุนการส่งออก และกรอบคำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการแข่งขันการส่งออก

ส่วนที่สาม และส่วนที่สี่ (Part C และ Part D) ซึ่งเป็นเรื่องการตัดสินใจของประเทศภาคีสมาชิกที่จะปรับใช้มาตรการสุขอนามัยที่เกี่ยวกับมนุษย์ พืชและสัตว์(Decision by ContractingParties on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures) และคำประกาศมาตรการที่เกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบที่เป็นไปได้จากโปรแกรมการปฏิรูปโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารสุทธิ (Declaration on Measures Concerning the Possible Negative Effects of the Reform Programmes on Net-Importing Developing Countries)

สำหรับส่วนที่สามนั้น จะเป็นเรื่องแนวทางการปรับใช้ มาตรการสุขอนามัยเกี่ยวกับมนุษย์ พืช และสัตว์และเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ปัจจุบันมาตรการสุขอนามัยเกี่ยวกับมนุษย์ พืชและสัตว์ได้ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศของประเทศหนึ่งๆ ค่อนข้างสูง ซึ่งแกตต์ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่เห็นด้วย ทั้งนี้เพราะ ทุกประเทศทุกฝ่ายต่างก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับสุขอนามัยที่ดีเพื่อเป็นการปกป้องสุขภาพและชีวิตของประชาชน ทั้งยังสามารถกำหนดขอบเขตการใช้มาตรการดังกล่าวได้พอควรและช่วยกำจัดการปลอมปนสินค้าในการค้าระหว่างประเทศได้แต่สิ่งที่แกตต์ได้วางรากฐานให้ประเทศภาคีสมาชิกได้ปฏิบัติต่อไปจะเกี่ยวข้องกับสิทธิและข้อบังคับที่พึงปฏิบัติขั้นพื้นฐาน(basic rights and obligations) การปรับมาตรฐานให้เข้าสู่แนวทางเดียวกัน (harmonization) การเทียบเท่ากันทางมาตรฐาน(equivalence) การประเมินความเสี่ยงและการกำหนดระดับพอเหมาะเกี่ยวกับการคุ้มครองทางด้านสุขอนามัยเกี่ยวกับมนุษย์ พืชหรือสัตว์(assessment of risk and determinaton of the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection) การปรับใช้กับเงื่อนไขภูมิภาค(adaptation to regional conditions) ความโปร่งใส (transparency) กระบวนการควบคุมการตรวจสอบและการอนุมัติ (control, inspection and approval procedures) ความช่วยเหลือทางเทคนิค(technical assistance) การปฏิบัติพิเศษและแตกต่าง (special and differential treatment) การให้คำปรึกษาและการเจรจายุติข้อถกเถียง (consultations and dispute settlement) เป็นที่น่าสังเกตว่าในภาคผนวกนั้นยกร่างข้อเสนอดังได้ให้ความสำคัญใน 3 เรื่องคือ คำจำกัดความที่พอยอมรับกันได้ในประเด็นสำคัญ ความโปร่งใสของมาตรการ กระบวนการควบคุม การตรวจสอบ และการอนุมัติ

สำหรับส่วนที่สี่ ซึ่งเป็นคำประกาศมาตรการที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบเชิงลบที่เป็นไปได้ จากโปรแกรมการปฏิรูป โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารสุทธิ แกตต์ได้มีการเน้นย้ำในส่วนนี้ว่าไม่ควรจะกระทบต่อความช่วยเหลือทางอาหาร ที่ให้กับประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารสุทธิ ซึ่งจะต้องอาศัยคณะกรรมการเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางอาหาร จัดการให้อยู่ในระดับตามความต้องการ และให้

ความช่วยเหลือแก่ประเทศเหล่านี้ต่อไปตามคำขอ ซึ่งจะมีกรอบและกระบวนการความช่วยเหลือทางการเงินและเทคนิคเพื่อช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและโครงสร้างพื้นฐานในภาคเกษตรกรรมของประเทศเหล่านี้ต่อไป

5.นัยผลกระทบต่อประเทศไทย

5.1 ภาพรวมที่ควรพิจารณา

การพิจารณานัยผลกระทบต่อประเทศไทยจากข้อเสนอหลักของเลขาธิการแกตต์ในเรื่องสินค้าเกษตรควรจะต้องคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1 .ผลกระทบต่อประเทศไทยโดยรวม นอกเหนือจากในเรื่องการเจรจาสินค้าเกษตรเท่านั้น(ในความหมายของ Bhagwati (1991) : chapter 6) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลกระทบรวมอยู่นอกเหนือการศึกษานี้ จึงไม่ได้นำประเด็นนี้มาพิจารณาในรายละเอียด

2. ร่างข้อเสนอฉบับนี้มีทั้งหมด 4 ส่วนด้วยกัน ส่วนที่สาม และส่วนที่สี่เป็นเรื่องที่ประเมินผลกระทบได้ลำบากในขั้นต้น ไม่ได้หมายความว่าไม่ควรให้ความสำคัญ ในทางตรงกันข้ามส่วนที่สามจะมีความหมายต่อการส่งออกของไทยมากต่อไป หากไทยประสบกับปัญหาการกีดกันทางด้านสุขอนามัยของพืชและสัตว์ ในส่วนที่สี่นั้นก็เช่นกัน ที่ไทยมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือประเทศอื่น ๆ ที่เป็นประเทศยากจนและจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือทางด้านอาหาร

3. การพิจารณานัยผลกระทบต่อประเทศไทยในที่สุดจะเป็นเรื่องการพิจารณาโดยแยกเฉพาะส่วนสินค้าเกษตรเท่านั้น และไม่เกี่ยวข้องกับหัวข้ออื่น ๆ ของการเจรจา นอกจากนี้การพิจารณานัยผลกระทบต่อประเทศไทย ต่อไปจะพิจารณาข้อเสนอหลักของเลขาธิการแกตต์ ในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สองเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า นัยผลกระทบต่อประเทศไทยที่พิจารณาในที่นี้ จึงถือเป็นการพิจารณาวิเคราะห์ภาพบางส่วนเท่านั้น ซึ่งผลกระทบรวมที่แท้จริงจะต้องอาศัยการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

จากตารางที่ 6 ถือเป็นสรุปสาระสำคัญการผูกมัดสินค้าเกษตร ตามร่างข้อเสนอของนายดุงเคิลเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2534 ผลลัพธ์ที่เป็นผลสรุปจากตารางดังกล่าวเป็นสาระสำคัญที่ได้พิจารณาในขั้นต้น จากส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สองของร่างข้อเสนอฉบับดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเปิดตลาด (Market Access) จะต้องมีการเปลี่ยนมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมาเป็นมาตรการภาษี และขยายการเปิดตลาดการนำเข้า โดยลดภาษีศุลกากรปกติลงเฉลี่ยร้อยละ 36 ในช่วง7 ปี โดยมีอัตราการลดอย่างต่ำเท่ากับร้อยละ 15 สำหรับรายการสินค้าที่เสียภาษีศุลกากร นอกจากนี้จะต้องเปิดตลาดให้กับสินค้าที่แทบจะไม่มีการเปิดตลาดนำเข้าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3-5 ภายในระยะเวลา 7 ปี

2. การสนับสนุนภายใน (Domestic Support) ลดการสนับสนุนภายในลงร้อยละ 20 ในช่วง 7 ปี

เฉพาะประเทศกำลังพัฒนาให้ขยายไปได้ถึง 10 ปี และสำหรับสินค้าและกลุ่มสินค้าที่มีการสนับสนุนอยู่แล้วเท่ากับร้อยละ 5 ของมูลค่าการผลิต สินค้าและกลุ่มสินค้าดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องลด การสนับสนุน สำหรับประเทศกำลังพัฒนาให้สามารถขยายได้เป็นร้อยละ 10

3. การแข่งขันการส่งออก (Export Competition) ให้มีการลดการอุดหนุนการส่งออกที่ให้กับปริมาณการส่งออกลงร้อยละ 36 และในรูปของงบประมาณการอุดหนุนการส่งออกลงร้อยละ 24ในช่วงระยะเวลา 7 ปี โดยใช้ฐานข้อมูลปี 1986-1990

ข้อสังเกตเบื้องต้นที่มีการพิจารณาเป็นพิเศษในร่างข้อเสนอฯที่เกี่ยวกับ 3 หัวข้อข้างต้นมีดังนี้

1. การเปิดตลาดการนำเข้าโดยมีอัตราการลดภาษีศุลกากรอย่างต่ำร้อยละ 36 ในช่วง 7ปีโดยมีอัตราการลดอย่างต่ำเท่ากับร้อยละ 15 อาจยังเปิดให้มีการคุมครองโดยการปรับสมดุล(Rebalancing) สำหรับกลุ่มสินค้าที่ลดภาษีศุลกากรได้ เช่น ถ้ามีสินค้า 3 สินค้าด้วยกัน คือ A , B และ C สินค้า A อาจลดเท่ากับส่วนเฉลี่ยร้อยละ 36 ในช่วง 7 ปี สินค้า B เป็นสินค้าสำคัญต้องการลดเพียงร้อยละ 15 ในช่วง 7 ปี เมื่อเป็นเช่นนี้ก็อาจจำเป็นต้องลดสินค้า C เป็นพิเศษมากกว่าอัตราร้อยละ 36 ในช่วง 7 ปี เพื่อให้อัตราเฉลี่ยยังคงอยู่ในช่วงร้อยละ 36 เป็นต้น

2. ปีฐานที่ใช้เป็นตัวกำหนดในข้อเสนอฯดังกล่าวยังต้องพิจารณาให้ดีด้วย(ABARE(1990 B) : 34-35) เป็นต้นว่าช่วงปี 1986 และปี 1987 นั้นเป็นปีที่ราคาสินค้าเกษตรในโลกตกต่ำ และระดับการสนับสนุนในปีนั้นสูงมากในสินค้าเกษตรที่สำคัญ ซึ่งถ้านำปีฐานเหล่านั้นมาใช้ในการคำนวณ ก็จะทำให้การลดในประเทศพัฒนาแล้วมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เพราะจากปีฐานดังกล่าวระดับการอุดหนุนของประเทศพัฒนาแล้วได้ลดลงมาระดับหนึ่งแล้ว

3. ข้อเสนอในทั้ง 3 ด้านของร่างข้อเสนอฯ ถือเป็นข้อเสนอที่น่าจะทำให้เกิดการค้าเกษตรเสรีขึ้นในโลกแต่คาดว่าคงจะไม่ดีขึ้นมากนักเพราะมีความก้าวหน้าอยู่ในระดับหนึ่งที่พยายามจะให้ประชาคมยุโรปยอมรับได้ (ดูตารางที่ 4 ประกอบด้วย) ด้วยเหตุนี้ ร่างข้อเสนอดังกล่าวพยายามที่จะผ่อนปรนให้ประชาคมยุโรปสามารถยอมรับข้อเสนอนี้ให้ได้ 1/

4. การที่จะกล่าวว่าร่างข้อเสนอฯนี้ มีผลอย่างไรในทางปฏิบัติจริง คงเป็นเรื่องที่ต้องรอข้อผูกมัดที่ประเทศต่าง ๆ ยื่นเข้ามาที่จะปฏิบัติอย่างจริงจังในด้านการเปิดตลาดการลดการสนับสนุนภายในและการแข่งขันการส่งออกมากขึ้น ในช่วงสุดท้ายของการเจรจาในรอบนี้

1/ แต่ก็ยังไม่เป็นการแน่นอน เพราะประชาคมยุโรปยังเห็นว่าบางส่วนยังยอมรับไม่ได้ เพราะนโยบายเกษตรร่วมของประชาคมปัจจุบันเริ่มเข้าไปผูกพันกับยุโรปตะวันออก เช่น โปแลนด์และเครือจักรภพอิสระ (CIS) เช่น รัสเซีย เป็นต้น ซึ่งเป็นท่าทีที่ยุโรปยังให้ความสนใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงภายในยุโรปมากกว่าที่อาจจะโอนอ่อนตามข้อเสนอของแกตต์ในรอบอุรุกวัย

โดยรวมแล้วร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไปนี้ ถึงแม้จะมีผลที่ก้าวหน้าพอควร แต่ก็เป็นผลที่เกิดการประนีประนอมมากขึ้น โดยเฉพาะการพิจารณาข้อเรียกร้องของประชาคมยุโรป ด้วยเหตุนี้ ความก้าวหน้าของการพัฒนาให้เกิดการค้าเสรีในสินค้าเกษตรในโลก คงจะเป็นไปในระดับหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการลดกำแพงโดยการเปิดตลาดสินค้าให้กว้างขวางขึ้น การลดการสนับสนุนภายในประเทศ และการแข่งขันการส่งออกให้ยุติธรรมขึ้น ในขณะที่ ผลที่น่าจะมีความหมายในทางปฏิบัติต่อไป น่าจะเป็นการวางระเบียบให้เกิดการหยุดนิ่งและถอยกลับ (standstills androllbacks) ทางการปกป้องในการค้าสินค้าเกษตรต่อไป ทำให้การให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทำได้ยากยิ่งขึ้นกว่าที่ผ่านมา เพราะประเทศต่าง ๆจะต้องยึดถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไป

5.2.ผลกระทบที่เป็นไปได้

ก.การศึกษาที่ผ่านมา

ในระหว่างช่วงการเจรจาการค้าในรอบอุรุกวัยนี้ สินค้าเกษตรนับเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับผลกระทบที่เป็นไปได้จากการเปิดการค้าเสรียิ่งขึ้น พร้อมการลดการอุดหนุนภายในประเทศและการส่งออก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีการศึกษาวิเคราะห์เกิดขึ้นมากมายใช้การวิเคราะห์ตามแนวทางต่าง ๆ เกิดขึ้นในโลก (กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร(2534) : 8-10)

การศึกษาในที่นี้ จะไม่ขอกล่าวรายละเอียดทั้งหมดของผลการวิเคราะห์ที่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ในต่างประเทศและในประเทศ แต่จะขอกล่าวถึงมาตรวัดที่สำคัญ 2 มาตรวัดที่มีการนำมาใช้ศึกษาในประเทศต่าง ๆได้แก่ producer subsidy equivalent และ aggregate measurementof support นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ UNCTAD (UNCTAD (1990)) เกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อประเทศต่าง ๆ จากการที่จะมีการค้าเสรีขึ้นในโลก

สำหรับมาตรวัด 2 มาตรวัดนั้น ได้นำมาใช้ต่างกรรมต่างวาระกล่าวคือ producer subsidy equivalent หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PSE เป็นมาตรวัดแรกที่ประเทศในกลุ่ม OECD ได้พยายามทำการวัดระดับการอุดหนุนรวมในประเทศกลุ่ม OECD เป็นหลักโดยวัดขนาดของความช่วยเหลืออุดหนุนผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผลจากนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนราคาตลาด(market price support) การสนับสนุนรายได้โดยตรง(direct income support) การสนับสนุนรายได้โดยอ้อม (indirect income support) และการสนับสนุนอื่น ๆ(other support) จากการศึกษาของ ดร.ชัยวัฒน์ คนจริง และคณะ (กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2532) : 28-29) พบว่า ค่า PSE ของประเทศไทยต่ำกว่าของประเทศพัฒนาแล้วทุกประเทศ ซึ่งญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีค่า PSE สูงสุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มประชาคมยุโรป (กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2532) : 32) และประเทศอื่น ๆ ในยุโรป ในขณะที่ออสเตรเลียมีค่า PSE ต่ำที่สุด ส่วนสหรัฐอเมริกามีค่า PSE อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นบางรายการสินค้าของประเทศไทยที่มีค่า

PSE สูง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์นม น้ำตาลทราย ถั่วเหลือง และน้ำมันพืช เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม วิธีการวัดแบบ PSE มีข้อบกพร่อง ทำให้หลังจาก Mid-Term Review ของแกตต์ในปี 1989 มาตรวัดนี้จึงกลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเกณฑ์ที่จะปรับใช้สำหรับประเทศภาคีอีกต่อไป (ดูตารางผนวกที่ 8)

สำหรับมาตรวัดที่สองคือ aggregate measurement of support หรือเรียกย่อว่า AMS ได้กลายเป็นมาตรวัดที่ได้รับการยอมรับ และถูกนำมาใช้เป็นบันทัดฐานสำหรับการปรับใช้ที่จะเกิดขึ้นหลังสรุปการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย (ดูร่างข้อตกลงฯของเลขาธิการแกตต์) ซึ่งมาตรวัดดังกล่าวสามารถแยกการสนับสนุนแต่ละประเภทได้ เมื่อมาตรวัด AMS เป็นมาตรวัดที่ได้รับความสำคัญในระยะหลังของการเจรจารอบนี้ (ABARE (1990 B) : 15-16) ทำให้ประเทศต่างๆ เริ่มหาแนวทางในการวัดตามแนวทางนี้เพื่อเปรียบเทียบได้กับสินค้าเกษตรประเภทต่าง ๆ สิ่งสำคัญก็คือ มาตรวัดแบบ AMS ได้พิจารณามาจากมาตรวัด PSE ตามแนวทางของกลุ่มประเทศ OECD มาตรวัด PSE (ฉบับ modified) ของกลุ่มเคร์นส์ และข้อเสนอมาตรวัด SMU (support measure unit) ของประชาคมยุโรป มาใช้ทำการเปรียบเทียบผลของมาตรวัดตามข้อเสนอต่าง ๆ ว่าอยู่ในระดับสูงและต่ำแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้ปีฐานเดียวกันเป็นเกณฑ์การเปรียบเทียบ (ดูตารางผนวกที่ 9)

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายที่ยังไม่มีผลการศึกษาเปรียบเทียบมาตรวัด AMS ของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน ในขณะที่ประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยด้วยกำลังทำการพิจารณามาตรวัดเหล่านี้อยู่ เพื่อเปรียบเทียบสินค้าเกษตรกรรมของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ในตลาด ซึ่งจะทำให้สามารถทราบถึงการอุดหนุนในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนขนาดของการอุดหนุนนี้ ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การลดการอุดหนุนโดยทั่วไปต่อไปได้อีก

ดังนั้น หากประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยสามารถคำนวณระดับการอุดหนุนต่างๆ ตาม มาตรวัด AMS ที่ได้กำหนดแน่นอนในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์แล้ว ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยก็ควรจะต้องหาทางปรับตัวโดยการลดการอุดหนุนต่าง ๆ นี้พร้อมไปกับการเปิดการค้าเสรียิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าการค้าเสรียิ่งขึ้นที่จะเกิดขึ้นในอนาคตย่อมมีผลกระทบต่อสินค้าเกษตรแต่ละชนิดและโดยรวมในแต่ละประเทศแตกต่างกันไป

การพิจารณาผลกระทบรวมจากการเปิดเสรีทางการค้านี้ ได้มีการพิจารณาอย่างละเอียดในงานศึกษาชิ้นสำคัญของ UNCTAD (UNCTAD (1990)) การศึกษาผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าในประเทศต่าง ๆ ได้พิจารณาจากเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ (scenarios) 4 ข้อที่สำคัญ คือ

- การยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิตร้อยละ 100
- การยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิตร้อยละ 20
- การยกเลิกการอุดหนุนการส่งออก
- การเพิ่มการนำเข้าร้อยละ 10

ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้านี้ (ดูตารางผนวกที่ 1) ได้ชี้ให้เห็นว่า

ผลต่อการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก (world price effects) มีมากน้อยแตกต่างกันไป แล้วแต่ชนิดของสินค้าและมาตรการที่เปลี่ยนแปลง ข้าว เป็นสินค้าที่ได้รับผลกระทบสูงสุดจากการยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิตร้อยละ 100 และร้อยละ 20 ซึ่งทำให้ราคาข้าวในตลาดโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.6 และร้อยละ18.3 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการยกเลิกการอุดหนุนการส่งออกแล้ว ข้าวสาลี จะได้รับผลกระทบราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 12.2รองลงมาได้แก่ เนื้อวัว และข้าว คิดเป็นร้อยละ 11.0 และร้อยละ 8.5 ตามลำดับ สำหรับข้าวโพดและน้ำตาลจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิตมากกว่าการยกเลิกการอุดหนุนการส่งออก สำหรับกลุ่มที่เป็นน้ำมันพืชและผลิตภัณฑ์เขตร้อน จะพบว่าการยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิตและส่งออก ไม่ได้มีความหมายเท่าไรนัก ในขณะที่การเพิ่มการนำเข้าจะส่งผลกระทบต่อราคาสูง แสดงว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้ราคาเพิ่มสูงขึ้นจากการลดมาตรการพรมแดน (border measures) และภาษีภายใน (internal taxes) เป็นสำคัญ

ผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้และสวัสดิการรวม (revenue and welfare effects)(ดูตารางผนวกที่ 2) และจากตารางผนวกที่ 2 แสดงให้เห็นประเทศที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ที่สำคัญจากการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรในภาพรวม (UNCTAD (1990 : xvii-xxii)) ซึ่งในแต่ละประเทศเป็นการประเมินขั้นต้นซึ่งจะต้องประเมินในรายละเอียดต่อไป (UNCTAD (1990):xvii) ภายใต้การเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรโดยรวม (complete liberalization) ประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับประโยชน์โดยรวมสำหรับสินค้าเกษตร คือ อาร์เจนตินาสำหรับธัญพืช ประเทศไทยสำหรับ ข้าว น้ำตาล และข้าวโพด บราซิลสำหรับน้ำตาลและเนื้อสัตว์ พม่าสำหรับข้าวปากีสถานสำหรับข้าว อุรุกวัยสำหรับข้าวและเนื้อสัตว์ คิวบาสำหรับน้ำตาล และฟิลิปปินส์สำหรับน้ำตาล สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และแคนาดา จะได้รับผลประโยชน์สูงเพิ่มขึ้นมากกว่าประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด ส่วนประชาคมยุโรปและญี่ปุ่นจะเสียประโยชน์สูง อย่างไรก็ตาม การได้ผลประโยชน์และการเสียผลประโยชน์จะลดลงมาก หากมีการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรบางส่วน (ลดการอุดหนุนลงร้อยละ 20) การเปิดตลาดโดยการเพิ่มการนำเข้าร้อยละ 10 จะมีผลต่อประเทศกำลังพัฒนามาก โดยเฉพาะประเทศที่ส่งออกพืชน้ำมันและผลิตภัณฑ์เกษตรเขตร้อน ได้แก่ บราซิลสำหรับกาแฟ เมล็ดโกโก้ เนยโกโก้ โคลอมเบียสำหรับเมล็ดกาแฟ อินโดนีเซียสำหรับเมล็ดกาแฟ อาร์เจนตินาสำหรับธัญพืช ไทยสำหรับข้าว กาแฟ ใบยาสูบ มาเลเซียสำหรับเมล็ดโกโก้ น้ำมันปาล์ม เนยโกโก้ เป็นต้น (ดูตารางผนวกที่ 2-6)

ข.การประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในขั้นต้น

เพื่อให้การประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในขั้นต้นเป็นไปได้ การศึกษานี้ได้พยายามใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มากที่สุด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบจากการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยที่มีผลต่อสินค้าเกษตร

ขอบเขตการประเมินจะอยู่ภายใต้ข้อกำหนดที่สำคัญ ดังนี้

1. การประเมินผลกระทบจะพิจารณาเฉพาะสินค้าเกษตร 9 รายการที่มีการค้ากับต่างประเทศในมูลค่าที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด น้ำตาล ไก่เนื้อ ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ถั่วเหลือง ผลิตภัณฑ์นม และมันสำปะหลัง

2. การศึกษาจะพิจารณาเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ ส่วนค่าความยืดหยุ่นที่นำมาปรับใช้ในการศึกษานั้นยังไม่ครอบคลุมได้ทุกประเทศในโลก ที่ได้รับผลกระทบจากการเจรจาในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้องกัน

3. การศึกษาจะคำนึงถึงเฉพาะการปรับตัวบางส่วนในด้านการผลิตและการส่งออกของประเทศ ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนมาตรการที่เป็นผลจากร่างการเจรจาใน 3 ด้านที่สำคัญ (Text onAgriculture,MTN.TNC/W/F) ได้แก่ การเปิดตลาด (market access)โดยลดระดับการคุ้มครองทางภาษีศุลกากร การลดการสนับสนุนภายใน (domestic support) และการลดการอุดหนุนการส่งออก (export competition) โดยการลดการอุดหนุนการส่งออก (ดูตารางที่ 6)

จากข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นนี้ การศึกษาของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์คาดว่าผลกระทบขั้นต้นที่ไทยต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษจากร่างข้อตกลงฯดังกล่าว (Text on Agriculture,MTN/W/F) มีอยู่ 2 ด้าน คือ

1. มาตรการการลดการสนับสนุนผลผลิต (domestic support)ลงร้อยละ 20 ภายในระยะเวลา 7 ปี

2. มาตรการการเปิดตลาด (market access)ในอัตราร้อยละ 5 ของปริมาณการบริโภคภายในประเทศ ระยะเวลา 7 ปี

ด้วยเหตุนี้ การประเมินผลกระทบจึงได้ใช้ข้อกำหนด และประเด็นสำคัญจากร่างข้อตกลงฯ ดังกล่าวข้างต้น มาเป็นกรอบในการประเมินโดยใช้ข้อสมมติที่สำคัญเพิ่มเติม ได้แก่

1. ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนี้ จะเป็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการยกเลิกการสนับสนุนการผลิตลงร้อยละ 20 ภายในระยะเวลา 7 ปี เป็นต้น และมีการเปิดตลาดในอัตราร้อยละ 5 ภายใน7 ปี เช่นกัน

2. ข้อมูลปี 2532 จะใช้เป็นฐานการคำนวณโดยมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

3. การวิเคราะห์การปรับตัวเฉพาะส่วนทางด้านการผลิต และการส่งออก จะอาศัยค่าความยืดหยุ่นการส่งออก และค่าความยืดหยุ่นของอุปทานผลผลิตต่อการเปลี่ยนแปลงราคา (own price elasticity of supply) การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก ในประเทศผู้ผลิตที่สำคัญที่ได้รับผลจากการเจรจา ซึ่งปรากฏในการศึกษาของ UNCTAD (UNCTAD (1990))

เมื่อได้ทราบแนวทางที่เกี่ยวกับข้อกำหนด สาระสำคัญเกี่ยวกับร่างข้อตกลงฯ และข้อสมมติที่สำคัญแล้ว จึงอาจนำเสนอผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในขั้นต้นได้ดังต่อไปนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใหญ่ ได้แก่

1. กลุ่มสินค้าเกษตรที่จะได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้นได้แก่ ข้าว ข้าวโพด น้ำตาล และไก่เนื้อการลดการสนับสนุนลงร้อยละ 20 ทำให้เกิดการลดลงของปริมาณผลผลิตของประเทศผู้ผลิตสำคัญที่มีการอุดหนุนผู้ผลิต ทำให้การคำนวณปรับลดปริมาณการผลิตด้วยค่าความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงราคา(ownprice elasticity of supply) ส่งผลกระทบต่อความต้องการในตลาดโลกเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าเกษตรเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรดังกล่าวที่ไม่ได้สนับสนุน ได้รับประโยชน์จากการขยายการส่งออก ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ทั้งนี้คำนวณได้โดยอาศัยค่าความยืดหยุ่นการส่งออก (export elasticity)

2. กลุ่มสินค้าเกษตรที่จะเสียผลประโยชน์ ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ผลิตภัณฑ์นม และถั่วเหลือง เพราะไทยมีมาตรการคุ้มครองการผลิต ดังนั้น ไทยจะต้องดำเนินการลดการสนับสนุนผู้ผลิตและการเปิดตลาดในอัตราร้อยละ 5 ของปริมาณการบริโภคภายในประเทศ เพื่อให้เกิดการนำเข้าเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ไทยสูญเสียรายได้จากการนำเข้าสินค้าเกษตรในกลุ่มดังกล่าว การวิเคราะห์ในกลุ่มนี้มุ่งพิจารณาหาปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศ เพื่อคำนวณหาปริมาณสินค้าเกษตรที่จะต้องนำเข้าจากการลดการสนับสนุนภายใน และการเปิดตลาดในอัตราร้อยละ 5

3. กลุ่มสินค้าที่จะเสียประโยชน์จากการปรับเปลี่ยนนโยบายการผลิตภายในประเทศผู้นำเข้าซึ่งเป็นผลกระทบทางอ้อมจากร่างข้อเสนอฯดังกล่าว ได้แก่ มันสำปะหลังซึ่งทำให้ปริมาณการใช้มันสำปะหลังในประเทศผู้นำเข้าลดลง

สำหรับรายละเอียดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในแต่ละตัวสินค้า มีดังนี้ (ตารางที่ 7)

1. ข้าว ประเทศผู้ผลิตสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากการลดมาตรการสนับสนุนภายในร้อยละ20ได้แก่ ญี่ปุ่น ประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และเกาหลีใต้ ทำให้ต้องลดปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกลง 972.6 79.4 339.2 25.2 และ 770.8 พันตัน ตามลำดับ หรือคิดเป็นปริมาณข้าวสาร 1,444 พันตัน มีผลทำให้ราคาตลาดโลกเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 18.3 (UNCTAD (1990):xvi) ผู้ส่งออกที่สำคัญได้แก่ ไทย สหรัฐอเมริกา เวียดนาม และออสเตรเลีย จะขยายการส่งออก ข้าวสารเพิ่มขึ้นเป็นปริมาณ 278.1 224.1 78.4 และ 24.8 พันตัน ตามลำดับ ประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นคิดเป็นมูลค่า 1,481 ล้านบาท 1/

2. ข้าวโพด ประเทศผู้ผลิตสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากการลดมาตรการสนับสนุนภายในร้อยละ 20 ได้แก่ ประชาคมยุโรป แคนาดา และสหรัฐอเมริกา โดยจะต้องลดปริมาณการผลิตข้าวโพดลงปริมาณ 1,305.5 43.4 และ 4,187.2 พันตัน ตามลำดับ การลดปริมาณการผลิตของประเทศเหล่านี้ทำให้ราคาตลาดโลกสูงขึ้นในอัตราร้อยละ 4.8 การที่ราคาสูงขึ้นทำให้ประเทศผู้ส่งออกข้าวโพดที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน อัฟริกาใต้

1/ ผลการวิเคราะห์ข้าวในระดับนี้ ไม่ได้คำนึงความแตกต่างของคุณภาพข้าวชนิดต่าง ๆ ตามความต้องการของประเทศผู้นำเข้า ความแตกต่างดังกล่าวจะต้องนำมาคำนึงในการวิเคราะห์ในระดับที่ละเอียดอ่อนขึ้น

ตารางที่ 7 ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรของไทยจากการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย

หน่วย : ล้านบาท

สินค้าการเกษตร	ผลกระทบจากการเจรจาที่มีต่อสินค้าการเกษตรไทย	ประมาณการรายได้ที่เปลี่ยนแปลง	
		รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้ลดลง
1) ข้าว	ราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอีก 18.3 %	1,481	-
2) ข้าวโพด	ราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอีก 4.8 %	91	-
3) น้ำตาล	ราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอีก 10.6 %	634	-
4) ไก่เนื้อ	ราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอีก 1.0 %	38	-
5) ปาล์มน้ำมัน	ไทยต้องเปิดตลาดเพิ่มขึ้น 5 %	-	125
6) กาแฟ	ไทยต้องลดการอุดหนุนลง 20 %	-	10
7) ถั่วเหลือง	ไทยต้องเปิดตลาดเพิ่มขึ้น 5 %	-	9
8) ผลิตภัณฑ์นม	ไทยต้องลดการอุดหนุนลง 20 %	-	372
9) มันสำปะหลัง	ไทยต้องเปิดตลาดเพิ่มขึ้น 5 %	-	-
	ไทยต้องเปิดตลาดเพิ่มขึ้น 5 %	-	-
	ไทยได้รับผลกระทบจากการที่ EC ต้องลดการอุดหนุนการเกษตรลง 20 % มีผลต่อมันอัดเม็ดไทย	-	912
	รวมผลกระทบมีผลทำให้รายได้เพิ่มขึ้น	816 ล้านบาท	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

อาร์เจนตินา และไทย ขยายปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น 1,300 48.9 100.5 36.8 และ 25.5 พันตัน ตามลำดับ ซึ่งไทยจะขยายการผลิตเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้นคิดเป็นมูลค่า 91 ล้านบาท 2/

3. **น้ำตาล** ไทยเป็นผู้ส่งออกและมีการอุดหนุนผู้ผลิตภายในประเทศ ผลการปรับตัวทำให้ไทยต้องลดปริมาณการผลิตลง 25.8 พันตัน หรือคิดเป็นรายได้ที่ต้องสูญเสีย 216.3 ล้านบาท ประเทศที่มีการอุดหนุนผู้ผลิตสูงต้องลดการสนับสนุนลงได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป ญี่ปุ่น และออสเตรเลียต้องลดปริมาณการผลิตลงเท่ากับ 24.7 210.0 53.0 และ 55.0 พันตัน ตามลำดับ ทำให้ราคาน้ำตาลในตลาดโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.6 ผู้ส่งออกที่ได้ประโยชน์ได้แก่บราซิล คิวบา จีน สหรัฐอเมริกาและไทย จะขยายการส่งออกน้ำตาลทรายเพิ่มขึ้น 14.1 10.9 21.6 และ40.37 พันตัน ตามลำดับและ คิวบา ออสเตรเลีย และไทย ขยายการส่งออกน้ำตาลดิบเพิ่มขึ้น 179.1 148.5 และ 133.5 พันตันตามลำดับ ไทยสูญเสียรายได้จากการลดปริมาณการผลิต 216.3 ล้านบาท แต่การอุดหนุนของไทยต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ มาก ผลการลดปริมาณที่เกิดจากการอุดหนุนจึงมีผลน้อยกว่าการขยายตัวที่เกิดจากการเพิ่มราคา ทำให้ปริมาณการส่งออกของไทยขยายตัวสำหรับน้ำตาลทรายและน้ำตาลดิบคิดเป็นมูลค่า 259.3 และ 591.0 ล้านบาท ตามลำดับ ผลประโยชน์สุทธิจึงเท่ากับ 634.0 ล้านบาท

4. **ไก่เนื้อ** ประเทศผู้ผลิตสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากการลดมาตรการสนับสนุนภายในร้อยละ 20 ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป และญี่ปุ่น ลดปริมาณการผลิตลง 132.7 346.5 และ48.3พันตัน ตามลำดับ เนื่องจากราคาไก่ในตลาดโลกเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.0 ทำให้ประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญเช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล จีน และไทย ขยายปริมาณส่งออกได้เพิ่มขึ้น 3.2 1.6 0.05 และ 0.7 พันตัน ตามลำดับ ไทยได้รับประโยชน์คิดเป็นมูลค่า 38.0 ล้านบาท

5. **ปาล์มน้ำมัน** ไทยกำหนดภาษีนำเข้าปาล์มน้ำมันค่อนข้างสูง พร้อมกับการห้ามนำเข้าปาล์มน้ำมัน ดังนั้นการเปิดตลาดในอัตราร้อยละ 5 จากร่างข้อเสนอฯ จะมีผลทำให้นำเข้าปาล์มน้ำมันราคาถูกจากต่างประเทศคิดเป็นปริมาณ 10.18 พันตัน ซึ่งทำให้ไทยต้องลดการผลิต พร้อมทั้งสูญเสียรายได้คิดเป็นมูลค่า 125 ล้านบาท

6. **กาแฟ** ไทยเป็นสมาชิกขององค์การค้ากาแฟโลก (ICO) ซึ่งไทยได้ประโยชน์จากการจัดสรรโควต้าส่งออก ซึ่งการจัดสรรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมการค้ากาแฟของประเทศสมาชิกผลการเจรจาอาจมีผลให้การค้ากาแฟกลับเข้าสู่ระบบเสรี ทำให้ระบบการจัดสรรโควต้ากาแฟคงเลิกล้มไปในที่สุด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการส่งออกของไทย ดังนั้น หากไทยปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว ไทยต้องลดการสนับสนุนภายในร้อยละ 20 จะส่งผลให้มีการลดปริมาณการผลิตลง 454 ตัน คิดเป็นมูลค่า 10 ล้านบาท สำหรับการเปิด

2/ การวิเคราะห์นี้ควรคำนึงถึงข้อสมมติที่สำคัญต่อไป 2 ประการ คือ ประการแรกไทยไม่ต้องลดการอุดหนุนผู้ผลิต เพราะไทยได้รับข้อยกเว้นในฐานะประเทศที่กำลังพัฒนา ประการที่สองไทยยังขยายปริมาณการส่งออกต่อไปได้ ซึ่งอันที่จริงอาจส่งออกได้น้อยลงเพราะอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศขยายตัวจนอาจมีการนำเข้าข้าวโพดได้ในอนาคต อย่างไรก็ตามการเพิ่มราคาในตลาดโลกอาจทำให้มีการขยายการผลิตภายในประเทศเพื่อสนองความต้องการภายในที่กว้างขวางและขยายตัวมากขึ้น

ตลาดร้อยละ 5 จะทำให้ปริมาณกาแฟนำเข้าเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 200 ตันจากที่เคยนำเข้า 300 ตัน คิดเป็นการสูญเสียรายได้ 9 ล้านบาท ในที่สุดคาดว่าไทยจะสูญเสียรายได้รวมทั้งสิ้น 19 ล้านบาท

7. **ถั่วเหลือง** ไทยส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองเพื่อทดแทนการนำเข้า ไม่ว่าจะเป็นมาตรการกำหนดการรับซื้อสนับสนุนปัจจัยการผลิต และควบคุมการนำเข้า ผลการเจรจาทำให้ไทยต้องลดการสนับสนุนภายในร้อยละ 20 คิดเป็นปริมาณผลผลิตลดลง 44 พันตัน หรือสูญเสียรายได้จากการลดปริมาณการผลิตคิดเป็นมูลค่า 372 ล้านบาท และการเปิดตลาดนำเข้าร้อยละ 5 ของปริมาณการบริโภคภายในประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้นำเข้าเกินระดับดังกล่าวแล้ว

8. **ผลิตภัณฑ์นม** ไทยส่งเสริมการเลี้ยงโคนมทำให้ไทยใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าทางนมผง และผลิตภัณฑ์นม ในลักษณะอัตราส่วน (local content) และมีการเก็บภาษีนำเข้าด้วย ถึงแม้ว่าผลจากการเจรจาจะทำให้ไทยต้องลดการสนับสนุนภายใน และทำการเปิดตลาดด้วยนั้น แต่คาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อไทย เนื่องจากการผลิตน้ำนมดิบของไทยนั้นมีการกำหนดราคาขั้นต่ำสำหรับผู้ผลิต ซึ่งสามารถใช้เป็นอัตราภาษีทดแทน(tariff equivalent) สกัดกั้นการนำเข้าผลิตภัณฑ์นมและหางนมผงมาทดแทนการผลิตภายใน ส่วนการเปิดตลาดนั้นไทยมีการเปิดตลาดในระดับสูงแล้วในปัจจุบัน

9. **มันสำปะหลัง** ไทยส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ดไปยังประชาคมยุโรปการลดการคุ้มครองการผลิตภายในประชาคมยุโรป ทางด้านธัญพืชนั้นจะส่งผลกระทบทางอ้อมต่อการใช้มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นส่วนประกอบร่วมกันกับธัญพืชเพื่อใช้ในการเลี้ยงสัตว์ การที่ราคาธัญพืชของประชาคมยุโรปลดลง ทำให้ประชาคมยุโรปอาจนำเข้าธัญพืชที่ราคาต่ำกว่ามันสำปะหลัง เช่น ข้าวสาลี ข้าวโพด เมล็ดพืชหยาบ ใช้ทดแทนมันสำปะหลังในการเลี้ยงสัตว์ ในกรณีราคาธัญพืชดังกล่าวมีราคาลดลง มีผลทำให้มีความต้องการธัญพืชเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ลดการใช้มันสำปะหลัง ปริมาณมันสำปะหลังที่ลดลงในประชาคมยุโรปเท่ากับ245 พันตัน หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 912 ล้านบาท 1/

โดยรวมแล้ว การได้ผลประโยชน์ของไทยสำหรับ ข้าว ข้าวโพด น้ำตาล และไก่เนื้อ คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 2,244 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 0.43 ของการส่งออกรวมและคิดเป็นร้อยละ 1.5 ของการส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2532 การเสียประโยชน์ของไทยสำหรับปาล์มน้ำมัน กาแฟ ถั่วเหลือง และมันสำปะหลัง คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 1,428 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.28 ของการส่งออกรวมและคิดเป็นร้อยละ 1.0 ของมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2532 สรุปผลประโยชน์สุทธิที่ไทยจะได้ 816 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.16 ของการส่งออกรวมและคิดเป็นร้อยละ 0.6 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2532

1/ ผลกระทบดังกล่าวจะมีมากขึ้น หากประชาคมยุโรปในระยะต่อไป มีการลดการเลี้ยงปศุสัตว์ภายใน ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาคมยุโรปเจรจาต่อรองในแกตต์ค่อนข้างมาก และพยายามหาทางใช้แนวคิด rebalancing ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

6.แนวทางการปรับตัว 1/

6.1.สินค้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์แนวทางการปรับตัวในขั้นต้น ที่เป็นผลจากการเจรจาการค้าสินค้าเกษตรสามารถพิจารณาได้ดังนี้ (จากตารางที่ 8)

ข้าว จะมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นในตลาดที่สำคัญ เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น ทำให้ไทยต้องปรับระดับการผลิต พิจารณาคุณภาพและความต้องการของตลาดอย่างจริงจัง ตลอดจนพิจารณาคู่แข่งใหม่ ๆ เช่น เวียดนาม เป็นต้น ไทยต้องสร้างความได้เปรียบให้ดีขึ้น เช่น ทางด้านการตลาดต่างประเทศ

ข้าวโพด จะมีแนวโน้มส่งออกเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และในทางตรงข้ามอาจลดลงในอนาคตเพราะการใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ดังนั้นแนวทางการปรับตัวจึง

1/ แนวทางการปรับตัวนี้ พิจารณาเฉพาะสินค้าเกษตร 9 ชนิดเท่านั้น และคำนึงเฉพาะผลการเจรจาที่สำคัญ ในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สอง ของร่างข้อตกลงฯ ทั้งนี้ยังไม่ได้ขยายครอบคลุมถึงทุกประเด็นผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตของร่างข้อตกลงฯ ดังกล่าวเป็นเรื่องการปรับตัวการผลิตภายในประเทศ ควบคู่ไปกับการตลาดภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาในตลาดโลก ซึ่งเป็นผลจากการเจรจาฯ

น้ำตาล จะส่งออกเพิ่มขึ้นในตลาดที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งการปรับตัวการผลิตภายในประเทศจะมีการขยายตัวเพื่อรองรับ แต่ควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในที่สำคัญ เช่น ประเด็น 70/30 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกในอนาคตได้

ไก่เนื้อจะส่งออกเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพราะถือว่าได้รับผลกระทบน้อยมากจากการเจรจาครั้งนี้

ปาล์มน้ำมัน จะมีการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นจากการเปิดตลาดปาล์มน้ำมัน ซึ่งแนวทางการปรับตัวจะต้องอาศัยการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตโดยการลดต้นทุน การศึกษาผลกระทบจากการเปิดตลาดมากกว่าระดับนี้ตลอดจนศึกษาการปรับตัวของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ เช่น มาเลเซีย เป็นต้น

กาแฟ จะต้องแข่งขันทางด้านราคาสำหรับการส่งออก และนำเข้าเพิ่มขึ้นจากการเปิดตลาดและการลดการสนับสนุนภายในประเทศ ดังนั้น รัฐบาลและเอกชนจะต้องร่วมมือปรับตัวทางด้านนี้ โดยรัฐบาลอาจต้องมีงบประมาณในการรับซื้อ พิจารณาการปรับตัวระยะยาวตลอดจนทำการทบทวนมาตรการ ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิต

ถั่วเหลือง จะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นจากการลดปริมาณการผลิตภายในประเทศด้วยเหตุนี้การปรับตัวจะต้องพิจารณาเรื่องการลดต้นทุน ตลอดจนพิจารณาแนวโน้มความต้องการใช้ภายในประเทศควบคู่ไปกับการปรับตัวทางการผลิตและการนำเข้าหากมีการค้าเสรียิ่งขึ้น

1/แนวทางการปรับตัวนี้ พิจารณาเฉพาะสินค้าเกษตร 9 ชนิดเท่านั้น และคำนึงเฉพาะผลการเจรจาที่สำคัญ ในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สองของร่างข้อตกลงฯ ทั้งนี้ยังไม่ได้ขยายครอบคลุมถึงทุกประเด็นผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของร่างข้อตกลงฯ ดังกล่าว

ตารางที่ 8 วิเคราะห์แนวทางการปรับตัวที่เป็นผลจากการเจรจาการค้าสินค้าเกษตร

สินค้า	แนวโน้มทางการค้ากับต่างประเทศ	การปรับตัวภายในประเทศ
1. ข้าว	-ส่งออกเพิ่มสูงขึ้นในตลาดที่สำคัญ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เป็นต้น	-พิจารณาคุณภาพและความต้องการของตลาดที่เปิดใหม่ -ปรับระดับการผลิต -พิจารณาคู่แข่งใหม่ๆของไทยในอนาคต เช่น เวียดนาม เป็นต้น
2. ข้าวโพด	-อาจส่งออกได้ไม่เพิ่มสูงมากนักและอาจลดลงในอนาคตเพราะอุตสาหกรรมอาหาร สัตว์ขยายตัวเพิ่มขึ้น	-พิจารณาปรับการผลิตภายในประเทศควบคู่ไปกับการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ -ประเมินผลกระทบการปรับตัวของการผลิตจากการที่ราคาในตลาดโลกจะเพิ่มสูงขึ้นหากมีการลดการสนับสนุนของโลกโดยรวม
3. น้ำตาล	-ส่งออกเพิ่มสูงขึ้นในตลาดที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น และ ออสเตรเลีย	-ในการผลิตภายในขยายตัวรองรับตลาดโลกโดยไม่มีปัญหา -คำนึงถึงปัจจัยภายในโดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดสัดส่วน 70/30 ที่อาจส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางการผลิตได้
4. ไก่เนื้อ	-ส่งออกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย	-ทำการขยายการส่งออกต่อไป
5. ปาล์มน้ำมัน	-นำเข้าเพิ่มสูงขึ้นจากการเปิดตลาดปาล์มน้ำมัน	-ปรับปรุงประสิทธิภาพทางการผลิต -ศึกษาการปรับตัวของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ เช่น มาเลเซีย -ศึกษาผลกระทบหากมีการเปิดตลาดมากกว่านี้
6. กาแฟ	-ส่งออกในราคาที่แข่งขันมากขึ้น (ในกรณีล้มเลิก ICO) -นำเข้าเพิ่มขึ้นจากการเปิดตลาดและการลดการสนับสนุนภายในประเทศ	-รัฐบาลต้องมีงบประมาณช่วยรับซื้อ -พิจารณาแนวทางปรับตัวระยะยาวสำหรับผู้ผลิต -ทบทวนมาตรการการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิต

สินค้า	แนวโน้มทางการค้ากับต่างประเทศ	การปรับตัวภายในประเทศ
7. ถั่วเหลือง	-นำเข้าเพิ่มขึ้นจากการลดปริมาณการผลิตภายในประเทศ	-ส่งเสริมผู้ผลิตให้สามารถลดต้นทุนการผลิตให้ดีขึ้น -พิจารณาแนวโน้มความต้องการใช้ภายในประเทศควบคู่ไปกับการปรับตัวทางการผลิตและการนำเข้าหากมีการค้าเสรียิ่งขึ้น
8. ผลิตภัณฑ์นม	-คาดได้ลำบาก	-พิจารณาการปรับตัวของการผลิตภายในประเทศกับการค้าระหว่างประเทศ -ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณและราคาที่จะเกิดขึ้นในตลาดที่สำคัญ เช่น สหรัฐฯ ยุโรป และออสเตรเลีย เป็นต้น
9. มันสำปะหลัง	-ส่งออกลดน้อยลงในรูปมันสำปะหลังอัดเม็ด	-ปรับตัวการผลิตในประเทศให้สอดคล้องกับการขยายตัวในอุตสหกรรมอาหาร สัตว์ในประเทศ พร้อมกับการลดการ ส่งออกไปตลาดประชาคมยุโรป -ปรับตัวการผลิตแป้งมันในประเทศ -ปรับตัวตลาดส่งออกแป้งมันในญี่ปุ่นและเกาหลีใต้

ผลิตภัณฑ์นม จะคาดการณ์ได้ค่อนข้างลำบาก การปรับตัวการผลิตในประเทศจะต้องพิจารณาทั้งความต้องการภายในประเทศ ตลอดจนสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคาและปริมาณที่จะเกิดขึ้นในตลาดที่สำคัญ

มันสำปะหลัง 1/ จะมีการส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ดไปประชาคมยุโรปได้น้อยลง ความแตกต่างทางด้านราคาระหว่างธัญพืชที่ใช้เป็นโปรตีนทดแทนมันสำปะหลัง ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวโพด เป็นต้น กับมันสำปะหลังในประชาคมยุโรป จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการส่งออกของไทย ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบระยะยาว ซึ่งประชาคมยุโรปอาจปรับโครงสร้างการผลิตปศุสัตว์ ในทิศทางที่ลดขนาดลง ทำให้ผลกระทบต่อการส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ดไปยังประชาคมฯ มีมากขึ้น อย่างไรก็ตามไทยอาจทดแทนส่วนที่ส่งออกได้ลดลง โดยการขยายการใช้ในประเทศเพิ่มขึ้น พร้อมกับการปรับโครงสร้างการผลิตที่เน้นแป้งมัน และส่งแป้งมันไปยังตลาดที่สำคัญ เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น

6.2.การเจรจาขั้นสุดท้าย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศไทยที่เกิดขึ้นสำหรับสินค้าเกษตรนั้น เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบบางส่วนใน 3 ประเด็นสำคัญของร่างข้อตกลงของนายดุงเคิล โดยเฉพาะในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สองเท่านั้น ซึ่งประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบในส่วนที่สามและส่วนที่สี่ยังไม่ได้มีการพิจารณาอย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ ยังไม่ได้พิจารณาผลประโยชน์รวมที่เป็นผลกระทบสำหรับประเทศไทยจากการเจรจาทั้งหมดนอกจากสินค้าเกษตรด้วย สำหรับแนวทางการปรับตัวทางด้านสินค้าเกษตรดังกล่าวข้างต้นแล้ว

ทางด้านการเจรจาขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญเช่นกัน สำหรับสินค้าเกษตรนั้น ร่างสัญญาผูกมัดที่ประเทศต่างๆ ต้องนำไปในการเจรจาแกตต์ในต้นเดือนมีนาคมศกนี้จะเป็นสาระสำคัญของรายละเอียดการปรับปรุงที่ประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วม ต้องนำไปสู่การปฏิบัติด้วย ในประเด็นนี้ ไทยคงต้องมีการเตรียมเนื้อหาสาระในเรื่องนี้ให้ถูกต้อง ถ่องแท้ และจริงจัง ซึ่งไทยคงจะต้องนำประเด็นของประเทศที่สำคัญอื่น ๆ เข้ามาพิจารณาด้วย ที่สำคัญ คือ

ประชาคมยุโรป ยังไม่ได้ให้แนวทางแน่นอนในเรื่อง การปรับปรุงนโยบายเกษตรร่วม (common agricultural policy) หลังการประชุมแกตต์ โดยประชาคมยุโรปกล่าวว่า น้ำหนักข้อตกลงฯนี้ โอนเอียงไปทางสหรัฐอเมริกา ค่อนข้างมาก (The Nation(30 January 1992) : B6) ทั้งนี้ ประชาคมฯคิดว่าร่างข้อตกลงฯนี้ยังไม่มีการพูดคุยกันอีกและก็ไม่เห็นด้วยที่จะต้องเร่งเพื่อให้ทันกับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในสหรัฐอเมริกา (Bangkok Post (February 18, 1992) : 22) ถ้าจะทำให้เกิดข้อตกลงฯที่นำมาปรับใช้กันได้ ประชาคมฯเห็นว่า เรื่องสินค้าเกษตรเป็นปัญหาโดยทั่วไปในการค้าโลกทั้ง สหรัฐอเมริกา และยุโรป ด้วย แต่การกล่าวหาเฉพาะประชาคมฯ

1/ ผู้สนใจรายละเอียดสามารถศึกษาได้จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย "มันสำปะหลัง ภาพในสิบปีข้างหน้า " เสนอกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกองทุนมันสำปะหลัง ธันวาคม 2534 (เอกสารโรเนียว)

คงจะไม่ถูกต้อง เพราะสหรัฐอเมริกาเองก็มีตลาดธัญพืชในโลกมากกว่าประชาคมฯแล้ว 3 เท่าในปัจจุบัน และเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกรวมทั้งสินค้าเกษตรอื่น ๆ อีกหลายชนิด และถ้านำร่างข้อตกลงฯนี้มาใช้แล้ว เห็นทีที่สหรัฐฯจะกลายเป็นผู้ส่งออกธัญพืชใหญ่ของโลกเพียงรายเดียว ในขณะที่เกษตรกรของยุโรปจะประสบปัญหาอย่างหนัก ซึ่งก็คงจะต้องเห็นความลำบากของประชาคมฯในการปรับตัวด้วย

สำหรับญี่ปุ่นนั้น ซึ่งได้พยายามพิจารณาท่าทีของประเทศต่าง ๆ ที่จับจ้องญี่ปุ่นอยู่ ในที่สุดญี่ปุ่นแจ้งขอไปทางแกตต์ ให้มีการปรับปรุงร่างข้อตกลงฯของนายดุงเคิลด้วย ซึ่งก่อนหน้านั้นนายกรัฐมนตรีMiyazawa ได้ตัดสินใจยอมรับการนำเอาหลักกระบวนการปรับใช้ภาษีศุลกากร (tariffication)มาใช้กับการนำเข้าแล้ว (Bangkok Post (January 26,1992) : 12) ญี่ปุ่นกล่าวโดยรวมว่า ญี่ปุ่นไม่ขอเสนอข้อเรียกร้องที่เจาะจงลงไป เพราะญี่ปุ่นยังพบว่าร่างข้อตกลงฯดังกล่าวมีความไม่ยุติธรรมอยู่ในเรื่องสินค้าเกษตรนั้น ญี่ปุ่นคิดว่าความไม่เหมาะสมของร่างข้อเสนอฯนี้ คือ ยังไม่สามารถกำจัดการอุดหนุนการส่งออกได้ ซึ่งญี่ปุ่นถือว่าร่างข้อเสนอฯดังกล่าวพิจารณาว่า การอุดหนุนการส่งออกเหมือนถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่การควบคุมการนำเข้ากลายเป็นเรื่องผิดกฎหมาย (Bangkok Post (February 18, 1992) : 16) เพราะปัจจุบันญี่ปุ่นจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรโดยรัฐบาล และการเปลี่ยนให้ข้าวสามารถนำเข้าได้โดยเสียภาษี จะทำให้คะแนนเสียงของพรรคประชาธิปไตยอิสระ(Liberal Democratic Policy) อ่อนแอลงได้

สำหรับไทยนั้นได้ร่วมกับอาเซียนหลาย ๆ ประเทศ ประกาศยอมรับร่างข้อตกลงฯ ดังกล่าวแล้ว ในปัจจุบันไทยควรหาทางร่วมกลุ่มเคร์นส์ต่อไป อย่างน้อยถึงสิ้นสุดการเจรจา ซึ่งคาดว่าท่าทีของไทยที่เป็นมาต่อเนื่องจากรัฐบาลหลายสมัยจนถึงรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง22 มีนาคม2535 จะสามารถทำให้การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรบรรลุผล ตลอดจนสามารถนำประเด็นสำคัญมาปรับใช้เป็นนโยบายและมาตรการในทิศทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติต่อไป

6.3.การสร้างความเข้าใจทางนโยบายเบื้องต้น

เป็นไปได้มากที่มาตรการทางนโยบายที่เกี่ยวกับการผลิต และการค้าสินค้าเกษตรของไทยต้องปรับตัวไปอย่างมากจากการที่ข้อตกลงฯเรื่องสินค้าเกษตรจะต้องนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาครัฐบาลและภาคเอกชนตลอดจนประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ จะต้องหาทางทำความเข้าใจร่วมกันทุกฝ่าย และหาทางแก้ไขในเรื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างจริงจังเป็นต้นว่าการประกันราคาพืชผลโดยใช้เงินช่วยเหลือโดยตรงจะทำไม่ได้เช่นแต่ก่อน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสินค้าเกษตรหลายชนิดที่กล่าวมาเบื้องต้น เพราะว่าการประกันราคาพืชผลต่อไปต้องมีข้อจำกัดมาก อาจต้องยึดราคาในตลาดโลกเป็นสำคัญเป็นต้น โดยไม่ได้คำนึงถึงประสิทธิภาพทางการเกษตรในขณะหนึ่งเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ยังมีมาตรการอื่น ๆ อีกที่ไทยต้องแยกให้เห็นว่ามาตรการใดไทยยังปฏิบัติได้ (green policy) มาตรการใดที่ไปขัดกับข้อตกลงฯแกตต์ เป็นต้น ท้ายที่สุดเกษตรกร ประชาชนทั่วไป พ่อค้า นักการเมือง และข้าราชการ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลพวงดังกล่าวจากข้อตกลงเรื่อง

สินค้าเกษตรในการเจรจารอบอุรุกวัยครั้งนี้จะต้องพิงประเมินและปรับตัวในเรื่องนี้ให้ดีที่สุดต่อไป

7.บทสรุป

การเจรจาการค้าสินค้าเกษตรในรอบอุรุกวัยเป็นเรื่องที่ไทยให้ความสำคัญมาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มเจรจาจนถึงปัจจุบันไทย ได้ร่วมกับเคร์นส์เพื่อความเข้มแข็งในการจัดระเบียบและปรับกฎเกณฑ์ทางการค้าสินค้าเกษตรของโลกในอนาคตมาโดยตลอด ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อไทยมามากในอดีต และจะยังมีต่อไปในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรตั้งแต่ปฏิญญารัฐมนตรีแกตต์รอบอุรุกวัยใน ปี 2529 เป็นต้นมาจะเห็นได้ว่าครอบคลุมเนื้อหาสาระ 3ส่วน ได้แก่ การเข้าสู่ตลาด การปรับปรุงการอุดหนุนทั้งหมด และระเบียบข้อบังคับและเครื่องกีดขวางทางด้านสุขอนามัย ประเด็นเหล่านี้ได้มีการเจรจาถกเถียงในเนื้อหาสาระมาโดยตลอด ทำให้การทบทวนกลางรอบ(Mid-Term Review) ประสบปัญหามาก แต่ก็ดำเนินการต่อมาได้จนถึงปลายรอบนี้ จนกระทั่งมีร่างข้อตกลงฯของเลขาธิการแกตต์ออกมาทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องพิจารณากันในปัจจุบันร่วมไปกับเรื่องอื่น ๆ ที่มีการเจรจากันด้วย

สำหรับความแตกต่างของท่าทีของประเทศสำคัญที่เข้าร่วมนั้น สหรัฐฯ และกลุ่มเคร์นส์ เน้นให้มีการปฏิรูประบบการค้าสินค้าเกษตรมากใน 3 ส่วนดังกล่าวข้างต้น แต่ประชาคมยุโรปและญี่ปุ่นไม่ค่อยเห็นด้วยนัก จึงเสนอแนวทางการปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป ประชาคมฯนั้นเสนอการลดการอุดหนุนภายในเพียงร้อยละ 30 เสนอให้มีการคุ้มครองโดยการปรับสมดุล (rebalancing) ตลอดจนวิธีการลดเช่น ปี และสูตร ซึ่งทางสหรัฐฯ และเคร์นส์ยังยอมรับไม่ได้ ญี่ปุ่นเองก็ไม่ยอมในประเด็นเรื่องการเข้าสู่ตลาด โดยเฉพาะประเด็นการเปิดตลาดข้าว ซึ่งญี่ปุ่นได้อ้างถึงนโยบายความมั่นคงทางอาหารที่จะปกป้องการเปิดตลาดสำหรับสินค้าเกษตรชนิดนี้ อย่างไรก็ดี ท่าทีและความแตกต่างของประเทศต่าง ๆ ในระยะหลังของการเจรจานี้ หากตกลงกันได้ก็อาจนำไปสู่ข้อตกลงเรื่องสินค้าเกษตรที่จะเกิดขึ้นได้

สำหรับผลกระทบที่มีต่อประเทศไทยนี้ จะพิจารณาเฉพาะประเด็นบางส่วนที่เป็นเนื้อหาจากร่างข้อตกลงฯของเลขาธิการแกตต์และเฉพาะบางสินค้าเกษตรเท่านั้นโดยพบว่ากลุ่มสินค้าเกษตรที่จะได้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการลดการสนับสนุนผู้ผลิตลงร้อยละ 20 ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด น้ำตาล และไก่เนื้อ กลุ่มสินค้าเกษตรที่จะเสียผลประโยชน์จากการลดการสนับสนุนผู้ผลิตลงร้อยละ 20 และการเปิดตลาดในอัตราร้อยละ 5 ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ผลิตภัณฑ์นม และถั่วเหลือง กลุ่มสินค้าที่จะเสียประโยชน์จากการปรับเปลี่ยนนโยบายการผลิตภายในประเทศผู้นำเข้า ซึ่งเป็นผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ มันสำปะหลัง ด้วยเหตุนี้จึงได้นำเสนอแนวทางการปรับตัวขั้นต้นในแต่ละสินค้าที่เกี่ยวข้องและการเจรจาขั้นสุดท้ายที่มีการดำเนินการกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2534 ก). " เป้าหมายการผลิตสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญ ปี 2534 ". เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 21. มีนาคม 2534.

——————————————————————————— (2534 ข). " การค้าสินค้าเกษตร ". ตุลาคม 2534.

กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2534). " การเกษตรไทยกับการค้า สินค้าเกษตรในตลาดโลก ". เอกสารประกอบการประชุม วันที่ 24 ตุลาคม 2534.

กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์(2530). เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง " การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยและผลประโยชน์ของประเทศไทย ". สัมมนาระหว่างวันที่ 6-8 มีนาคม 2530.

——————————— (2531 ก). " มาตรวัดระดับการช่วยเหลืออุดหนุนในภาคเกษตรกรรม " เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง " การแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตร ระหว่างประเทศ : ประเทศไทยในรอบอุรุกวัย ". 19 กันยายน 2531.

——————————— (2531 ข) . " การเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรในการ เจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง " การแก้ไข ปัญหาการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ : ประเทศไทยในรอบอุรุกวัย ". 19 กันยายน 2531.

กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2531 ค). " การแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตรระหว่าง ประเทศ : ประเทศไทยในรอบอุรุกวัย " รายงานผลการสัมมนาวันที่ 19 กันยายน 2531.

——————————— (2532). " การศึกษาวิจัยนโยบายและมาตรการช่วยเหลืออุดหนุนภาค

เกษตรกรรมของไทย " โดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พฤษภาคม 2532.

——————————— (2534). " การศึกษาสินค้าเกษตรภายใต้กรอบการเจรจา **รอบอุรุกวัย**" จัดเตรียมโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กุมภาพันธ์ 2534.

พวงรัตน์ อัศวพิศิษฐ์ และศิรินาถ ใจมั่น (2532). " กลุ่มประเทศผู้ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรกับการปฏิรูปนโยบายการเกษตรของแกตต์ "**วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์** ปีที่ 20 ฉบับที่ 415 (พฤศจิกายน 2532) หน้า 7-14.

พีเตอร์ ไมตรี อึ้งภากรณ์ (2533). " ประเทศไทยกับการเจรจารอบอุรุกวัย : นโยบายที่มาจากข้าราชการสายวิชาการ " **วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์** ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2533.

ธนาคารแห่งประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ (2534). " รายงานประจำเดือน ตุลาคม 2534 " ตุลาคม 2534.

สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ ธนศักดิ์ วหาวิศาล (2534). " การพัฒนากลยุทธ์ทางการค้าของประเทศไทย " เล่มที่ 1 " การค้าสินค้าระหว่างประเทศ " สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อำพน กิตติอำพน และพิบูลย์ เจียมอนุกูลกิจ (2534). " การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ภายใต้ข้อตกลงทั่วไปด้านการค้าและภาษีศุลกากร : กลุ่มเจรจาสินค้าเกษตร ". เอกสารเสนอ ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง " การเกษตรไทยกับการค้าสินค้าเกษตรในตลาดโลก ".วันที่ 24 ตุลาคม 2534.

ภาษาอังกฤษ

ABARE(1990 A). **Some Implications of Rebalancing EC Agricultural Protection.** Australian Goverment Publishing Service, Canberra . 90.5.

——— (1990 B). **Proposed Strategies for Reducing Agricultural Protection in the GATT Uruguay Round .** Australian Goverment Publishing Service, Canberra. 90.6

Ajanant, Juanjai, Suthiphand, Chirathivat, Chalermpoj lamkamala (1988). "Trade Policy Options for Thailand ". in **ASEAN Trade Polic Options : The Uruguay Round.** Institute of Southeast Asian Studies.Singapore. 1988.

Balassa, Bela. (1988). " Interest of Developing Countries in the Uruguay Round ".**The World Econom.** Vol II, No.1, March 1988.

Baldwin, Robert E and J. David Richardson (ed) (1991).**The Uruguay Roun and Beyond : Problems and Prospects.** NBER Conference Report. 1991.

Bangkok Post(1991). November 8, 1991.

——— (1991). December 26, 1991. " Amaret urges Japan, EC to accept Dunkel draft " and " Agriculture : The heart of GATT deadlock ".

Bhagwati,Jagdish (1991). **The World Trading System at Risk.** Princeton University Press. 1991.

Chirathivat, Suthiphand (1987).Issues of Agricultural Trade and Thailand in the Present MTN Round. Economics Paper. Department of Economics. Kasetsart University. 1987.

Dunkel, Arthur (1991). Address to the 1991 Annual Meeting of the World Economic Forum. Davos. NUR 045. 4 February 1991.

The Economist (1990). " World Trade Survey ". September 22, 1990.

Far Eastern Economic Review (1991). " Blown by the trade winds ". 16 August 1990.

GATT (1989). Mid-Term Review Agreements. NUR 027. 24 April 1989.

——— (1991). " Draft Final Act Embodying the Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations ". L. " Text on Agriculture ". MTN. TNC/W/ FA. Pp.L.1-L.74.

Golt, Sidney (1988). **The GATT Negotiations 1986-90 : Origins, Issues Prospects.** British-North American Committee. Contemprint Limited.London SE 1 . 1988.

Hathaway, Dale (1986). " Agriculture in the MTN : The Role and Interest of Developing Countries". A Paper Presented at the Conference on the Role and Interests of the Developing Countries in the Multilateral Trade Negotiations. The World Bank and TDRI, October 30-November 1 , 1986. Bangkok.

Hathaway, Dale (1987). **Agriculture and the GATT : Rewriting the Rules.** Institute for International Economics. Policy Analysis in International Economics. 20. Washington D.C. September.

——— (1991). " The Impacts of Changes in the European Community on World Trade in Agricultural Products ". A Paper Presented at the Conference organized by TDRI. November 7, 1991.

Hufbauer, Gary Clyde and Joanna Shelton Erb (1984). **Subsidies is International Trade.** Institute for International Economics.Washington D.C. 1984.

Islam, Narul and Alberto Valdes (ed) (1990). **The GATT, Agriculture,and theDeveloping Countries**.International Food Policy Research Institute. Washington D.C. September 1990.

Moyer, H. Wayne and Timothy E. Josling (1990). **Agricultural Policy Reform Politics and Process in the EC and U.S.A.**. Harvester Wheatsheaf.Great Britain.

Nogues, Julio J. (1987). " Agriculture and Developing Countries in the GATT ". **The World Economy.**

Runge, Carlisle Ford (1989). " The Assault on Agricultural Protectionism".**Economic Impact.** 1989/1.

Sathirathai, Surakiart and Ammar Siamwalla (1987). "GATT Law, Agricultural Trade and Developing Countries : Lessons from Two Case Studies "**World Bank Economic Review.** Vol. 4 . September.

UNCTAD (1990). **Agricultural Trade Liberalization in the Uruguay Round Implications for Developing Countries.** New York. 1990.

Ungpakorn, Peter Mytri (1990 A). " Whatisbeing negotiated in the Uruguay Round ". **The Nation. July 23, 1990.**

———————— (1990 B). " Headway claimed in GATT farm talks ".**The Nation.** July 24, 990.

Valdes, Alberto (1986). " Agriculture in the Uruguay Round : DevelopingCountry Interests ". A Paper Prepared for the Conference on the Role and Interests of the Developing Countries in the Multilateral Trade Negotiations. The World Bank and TDRI October 15, 1986.Bangkok.

Villain, Claude (1991). Single Europe in 1922. A Paper Presented at the Conference on the Impact of Political Changes in Europe. TDRI.November 7, 1991.

ตารางผนวกที่ 1 ผลของการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกจากการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

สินค้า	การยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิต ร้อยละ 100	การยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิต ร้อยละ 20	การยกเลิกการอุดหนุนการส่งออก	การเพิ่มการนำเข้าร้อยละ 10
1. ข้าวสาลี	20.4	7.5	12.2	1.1
2. ข้าวโพด	15.1	4.8	0.1	3.9
3. ข้าว	42.6	18.3	8.5	2.2
4. ข้าวฟ่าง	12.4	1.9	0.0	2.4
5. ถั่วเหลือง	3.6	0.0	0.0	2.5
6. น้ำมันถั่วเหลือง	1.9	0.1	0.0	0.0
7. เนื้อวัว	12.5	13.0	11.0	1.6
8. น้ำตาล	26.5	10.6	0.9	4.3
9. ฝ้าย	0.1	0.9	0.0	9.1
10. ถั่วลิสง	0.1	1.5	0.0	5.1
11. น้ำมันถั่วลิสง	2.8	0.6	9.0	3.9
12. มะพร้าว	0.0	0.0	0.0	10.1
13. น้ำมันปาล์ม	0.4	0.0	0.0	1.6
14. ใบชา	2.9	0.5	0.0	8.3
15. เมล็ดกาแฟสด	4.4	0.4	0.0	29.9
16. เมล็ดกาแฟแห้ง	7.5	0.0	0.0	38.7
17. กาแฟผง	7.8	1.4	0.0	1.3
18. เมล็ดโกโก้	0.1	0.0	0.0	19.7
19. เนยโกโก้	2.8	0.5	0.0	9.1
20.โกโก้ผง	5.2	0.8	0.0	4.2
21. ช็อคโกแลต	9.0	1.8	0.0	1.0
22. ใบยาสูบ	2.6	0.3	0.0	12.3
23. ยาสูบ	0.2	0.1	0.0	0.0

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

สินค้า	การยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิต ร้อยละ 100	การยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิต ร้อยละ 20	การยกเลิกการอุดหนุนการส่งออก	การเพิ่มการนำเข้าร้อยละ 10
24.ซิการ์	3.2	0.8	0.0	0.1
25.อื่น ๆ	0.1	0.2	0.0	0.6

หมายเหตุ : (1) การลด Producer subsidy equivalent และ consumer subsidy equivalent ให้ภาษีศุลกากรและโควต้าเท่ากับ 0 ตามข้อเสนอของสหรัฐอเมริกา

(2) การลด Producer price support ตามข้อเสนอของ EC

(3) การลด export subsidy ให้เหลือน้อยที่สุดตามข้อเสนอของ Cairns group

(4) การเพิ่มการนำเข้าผลผลิตแต่ละชนิดของทั้ง 5 ตลาด ซึ่งได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มเคร์นส์ กลุ่มประชาคมยุโรป และกลุ่มนอร์ดิก โดยการเพิ่มโควต้านำเข้าอีก ร้อยละ 10 ตามข้อเสนอของประเทศในกลุ่ม OECD

ที่มา : UNCTAD/ITP/48, **Agricultural Trade Liberalization in the Uruguay Round : Implication for Developing Countries,** New York, 1990, p. xvi

ตารางผนวกที่ 2 ประเทศที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตร

หน่วย : ล้านดอลลาร์

ประเทศ	(1) การยกเลิกการอุดหนุน ผู้ผลิต ร้อยละ 10		(2) การยกเลิกการอุดหนุน ผู้ผลิต ร้อยละ 20		(3) การยกเลิกการอุดหนุน การส่งออก		(4) การเพิ่มการนำเข้า ร้อยละ 10	
	รายได้	สวัสดิการ	รายได้	สวัสดิการ	รายได้	สวัสดิการ	รายได้	สวัสดิการ
ประเทศผู้นำ								
- กลุ่มประชาคม-ยุโรป	-5141	1430	-2246	855	-2520	1301	-3912	-
- แคนาดา	780	476	866	144	1051	231	-158	-
- ญี่ปุ่น	-2819	1345	-563	559	-208	198	-1135	-
- สหรัฐ-อเมริกา	4433	2829	294	869	804	6161	-769	-
- ออสเตรเลีย	967	679	1037	348	1103	305	78	-
ประเทศอื่น ๆ								
- เกาหลี	-96	-199	-44	-88	-27	-57	-37	-77
- ไต้หวัน	-22	-61	-9	-19	-0.1	-.03	-22	-52
- ไทย	688	478	267	188	100	70	87	58
- ฟิลิปปินส์	62	20	21	6	-3	-12	52	33
- มาเลเซีย	-13	-69	-13	-32	-8	-18	86	31
- สิงคโปร์	4	-27	-3	-14	-2	-8	47	5
- อินโดนีเซีย	9	-61	-18	-41	-18	-34	381	266

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

ประเทศ	(1) การยกเลิกการอุดหนุน ผู้ผลิต ร้อยละ 10		(2) การยกเลิกการอุดหนุน ผู้ผลิต ร้อยละ 20		(3) การยกเลิกการอุดหนุน การส่งออก		(4) การเพิ่มการนำเข้า ร้อยละ 10	
	รายได้	สวัสดิการ	รายได้	สวัสดิการ	รายได้	สวัสดิการ	รายได้	สวัสดิการ
กลุ่มเคร์นส์ 1/								
- โคลอมเบีย	107	86	17	12	2	-3	597	546
- ชิลี	-23	39	-9	-15	-11	-17	-8	-12
- บราซิล	451	219	114	36	6	-48	1521	1175
- ฟิจิ	-14	-20	-5	-5	-0.6	-1	3	2
- นิวซีแลนด์	104	59	107	66	91	57	43	-4
- อาร์เจนตินา	679	438	259	171	228	149	118	-210
- อุรุกวัย	90	59	68	47	54	37	6	3
- ฮังการี	58	37	35	20	39	37	-30	-43

หมายเหตุ : 1/ ยกเว้น ออสเตรเลีย แคนาดา อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และ ไทย

ที่มา : UNCTAD/ITP/48, **Agricultural Trade Liberalization in the Uruguay Round : Implication for Developing Countries,** New York, 1990, pp. xxi - xxii

ตารางผนวกที่ 8 ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรแต่ละชนิดเมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้าโดยยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิตทั้งหมด

หน่วย : ล้านดอลลาร์

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
ประเทศพัฒนาแล้ว				
- ญี่ปุ่น	-2819	n.a.	1345	n.a.
- สหรัฐอเมริกา	4433	n.a.	2829	n.a.
กลุ่มเคร์นส์				
- โคลอมเบีย	107	กาแฟ (82.7) น้ำตาล (11.1) เนื้อวัว (6.3) ข้าวสาลี (-7)	86	กาแฟ (77.2) น้ำตาล (8.3) ข้าวสาลี (-12.9)
- แคนาดา	780	n.a.	476	n.a.
- ชิลี	-23	ข้าวสาลี (-16.5) น้ำตาล (-2.6) ข้าวโพด (-2)	39	ข้าวสาลี (-25) น้ำตาล (-5.7) ข้าวโพด (-3.4)
- ไทย	688	ข้าว (540.4) น้ำตาล (84.1) ข้าวโพด (54.8)	478	ข้าว (376.1) น้ำตาล (53.9) ข้าวโพด (45.3)
- นิวซีแลนด์	104	n.a.	59	n.a.
- บราซิล	451	กาแฟ (164.6) น้ำตาล (155.4) เนื้อวัว (38.8) ข้าวสาลี (-47.8)	219	กาแฟ (136.7) น้ำตาล (99.6) ข้าวสาลี (-105)
- ฟิจิ	-14	น้ำตาล (-12.2) ข้าว (-0.8)	-20	น้ำตาล (-16.7) ข้าว (-1.5)
- ฟิลิปปินส์	62	น้ำตาล (29.8) ข้าวสาลี (-9.1)	-20	น้ำตาล (38.3) ข้าวสาลี (-20)
- มาเลเซีย	-13	ข้าว (-18.3) ข้าวโพด (-5.3) ข้าวสาลี (-4.4) เนยโกโก้ (4)	-69	ข้าว (-33.6) น้ำตาล (-12.4) ข้าวสาลี (-12.3) ข้าวโพด (-11.2)
- อาร์เจนตินา	679	ข้าวสาลี (257) ข้าวโพด (155.1) ข้าวฟ่าง (99) เนื้อวัว (83.1) น้ำตาล (32.6)	438	ข้าวสาลี (166.4) ข้าวโพด (109.4) ข้าวฟ่าง (55.6) เนื้อวัว (54.8) น้ำตาล (21)

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
- อินโดนีเซีย	9	กาแฟ (48.5) ข้าว (-29.2) ข้าวสาลี (-16.5) น้ำตาล (-2)	-62	กาแฟ (37.5) ข้าว (-52.5) ข้าวสาลี (-36) น้ำตาล (-13)
- อุรุกวัย	90	เนื้อวัว (50.5) ข้าว (34.6) ข้าวสาลี (4.1)	56	เนื้อวัว (35.9) ข้าว (20.9) ข้าวสาลี (2.3)
- ออสเตรเลีย	967	n.a.	678	n.a.
- ฮังการี	58	n.a.	37	n.a.
ประเทศอื่น ๆ				
- เกาหลี	-96	ข้าว (-44.8) ข้าวโพด (-39.1) ข้าวสาลี (-21.6) น้ำตาล (12.6)	-199	ข้าว (-64.7) ข้าวโพด (-51.5) ข้าวสาลี (-50.2) เนื้อวัว (-13)
- ไต้หวัน	-22	n.a.	-61	n.a.

หมายเหตุ : n.a. ไม่มีข้อมูล

ที่มา : UNCTAD/JTP/48, **Agricultural Trade Liberalization in the Uruguay Round : Implication for Developing Countries,** New York, 1990, Soenario IV, pp. 120-125

ตารางผนวกที่ 4 ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรแต่ละชนิดเมื่อมีการเปิดเสรีโดยยกเลิกการอุดหนุนผู้ผลิต ร้อยละ 20

หน่วย : ล้านดอลลาร์

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
ประเทศพัฒนาแล้ว				
- ญี่ปุ่น	-563	n.a.	559	n.a.
- สหรัฐอเมริกา	294	n.a.	869	n.a.
กลุ่มเคร์นส์				
- โคลอมเบีย	19	กาแฟ (7.1) เนื้อวัว (6.6) น้ำตาล (4.3) ข้าวสาลี (-2.8)	12	กาแฟ (6.6) เนื้อวัว (4.6) น้ำตาล (3.2) ข้าวสาลี (-4.8)
- แคนาดา	866	n.a.	144	n.a.
- ชิลี	-9	ข้าวสาลี (-6.4) น้ำตาล (-1.2) ข้าวโพด (-0.7)	-15	ข้าวสาลี (-9.3) น้ำตาล (-2.4) เนื้อวัว (-1.3) ข้าวโพด (-1.1)
- ไทย	267	ข้าว (218) น้ำตาล (31.9) ข้าวโพด (17.3)	188	ข้าว (154.5) น้ำตาล (20.7) ข้าวโพด (14.4)
- นิวซีแลนด์	108	n.a.	66	n.a.
- บราซิล	114	น้ำตาล (58.9) เนื้อวัว (40.5) กาแฟ (14.1) ข้าวสาลี (-19.9)	36	น้ำตาล (38.2) เนื้อวัว (18.4) กาแฟ (11.8) ข้าวสาลี (-39.6)
-ฟิจิ	-5	น้ำตาล (-2.3) ข้าว (-0.4)	-5	น้ำตาล (-4) ข้าว (-0.7)
-ฟิลิปปินส์	21	น้ำตาล (22.7) ข้าว (2.4) ข้าวสาลี (-3.8)	6	น้ำตาล (14.7) ข้าว (1.3) ข้าวสาลี (-7.5)
-มาเลเซีย	-13	ข้าว (-9.2) ข้าวสาลี (-2) ข้าวโพด (-1.9)	-32	ข้าว (-15.1) น้ำตาล (-5.3) ข้าวสาลี (-4.6) ข้าวโพด (-3.7)
-อาร์เจนตินา	259	ข้าวสาลี (90) เนื้อวัว (86.6) ข้าวโพด (48.3) ข้าวฟ่าง (14.6) น้ำตาล (12.4)	171	ข้าวสาลี (58.9) เนื้อวัว (57.1) ข้าวโพด (34.4) ข้าวฟ่าง (8.3) น้ำตาล (8)

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
- อินโดนีเซีย	-18	เนื้อวัว (6.6) น้ำตาล (4.3)	-41	เนื้อวัว (4.6) น้ำตาล (3.2)
- อุรุกวัย	68	เนื้อวัว (52.6) ข้าว (13.7)	47	เนื้อวัว (37.4) ข้าว (8.4)
- ออสเตรเลีย	1037	n.a.	348	n.a.
- ฮังการี	35	n.a.	24	n.a.
ประเทศอื่น ๆ				
- เกาหลี	-44	ข้าว (-20.9) ข้าวโพด(-12.9) ข้าวสาลี (-9.1) น้ำตาล (6.7) เนื้อวัว (2.6)	-88	ข้าว (-28.6) ข้าวโพด (-16.7) ข้าวสาลี (-18.9) เนื้อวัว (-13.4) น้ำตาล (-5.2)
- ไต้หวัน	-9	n.a.	-19	n.a.

หมายเหตุ : n.a.ไม่มีข้อมูล

ที่มา : UNCTAD/ITP/48, **Agricultural Trade Liberalization in the Urugua Round : Implication for Developing Countries** , New York , 1990 , Scenario II , pp. 138-143

ตารางผนวกที่ ๖ ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรแต่ละชนิดเมื่อมีการเปิดเสรีโดยยกเลิกการอุดหนุนการส่งออก

หน่วย : ล้านดอลลาร์

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
ประเทศพัฒนาแล้ว				
- ญี่ปุ่น	-208	n.a.	198	n.a.
- สหรัฐอเมริกา	704	n.a.	6161	n.a.
กลุ่มเคร์นส์				
- โคลอมเบีย	2	เนื้อวัว (5.6) ข้าวสาลี (-4.4)	-3	เนื้อวัว (3.9) ข้าวสาลี (-7.9)
- แคนาดา	1051	n.a.	231	n.a.
- ชิลี	-11	ข้าวสาลี (-10.3) ข้าว (-0.2)	-17	ข้าวสาลี (-15.2) เนื้อวัว (-1.1)
- ไทย	100	ข้าว (98.5) น้ำตาล (2.6) ข้าวสาลี (-1)	70	ข้าว (70.3) น้ำตาล (1.7) ข้าวสาลี (-2.5)
- นิวซีแลนด์	91	n.a.	57	n.a.
- บราซิล	7	เนื้อวัว (34.3) น้ำตาล (4.9)	-17	ข้าวสาลี (-15.2) เนื้อวัว (-1)
- ฟิจิ	0.6	ข้าวสาลี (-0.5) ข้าว (-0.2)	-1.2	ข้าวสาลี (-0.8) ข้าว (-0.3)
- ฟิลิปปินส์	-3	ข้าวสาลี (-5.9) น้ำตาล (1.9)	-12	ข้าวสาลี (-12.2) น้ำตาล (1.2)
- มาเลเซีย	-8	ข้าวสาลี (-3) ข้าว (-4.5)	-18	ข้าวสาลี (-7.5) ข้าว (-7.1) เนื้อวัว (-2.4)
- อาร์เจนตินา	228	ข้าวสาลี (150.3) เนื้อวัว (73.8) ข้าว (2.1)	150	ข้าวสาลี (97.9) เนื้อวัว (48.7) ข้าว (1.5)
- อินโดนีเซีย	-18	ข้าวสาลี (-10.8) ข้าว (-7.1)	-34	ข้าวสาลี (-22.3) ข้าว (-11.1)
- อุรุกวัย	53	เนื้อวัว (44.8) ข้าว (6.1) ข้าวสาลี (2.4)	37	เนื้อวัว (3.3) ข้าว (3.8) ข้าวสาลี (1.3)
- ออสเตรเลีย	1103	n.a.	305	n.a.
- ฮังการี	39	n.a.	27	n.a.

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
ประเทศอื่น ๆ				
- เกาหลี	-27	ข้าวสาลี (-14.3) ข้าว (-10) เนื้อวัว (-2.4)	-57	ข้าวสาลี (-30.8) ข้าว (-13.4) เนื้อวัว (-11.6)
- ไต้หวัน	-0.1	n.a.	-0.3	n.a.

หมายเหตุ : n.a. ไม่มีข้อมูล

ที่มา : UNCTAD/ITP/48, **Agricultural Trade Liberalization in the Uruguay Round : Implication for Developing Countries** , New York , 1990 , Scenario III , pp. 156-161

ตารางผนวกที่ 6 ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรแต่ละชนิดเมื่อมีการเพิ่มการนำเข้าร้อยละ 10

หน่วย : ล้านดอลลาร์

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
ประเทศพัฒนาแล้ว				
- ญี่ปุ่น	-1135	n.a.	-	n.a.
- สหรัฐอเมริกา	-769	n.a.	-	n.a.
กลุ่มเคร์นส์				
- โคลอมเบีย	597	กาแฟ (578.2) ยาสูบ (6.7) ฝ้าย (6.1) น้ำตาล (1.7)	546	กาแฟ (535.5) ยาสูบ (4.4) ฝ้าย (3.5) น้ำตาล (1.3)
- แคนาดา	-158	n.a.	-	n.a.
- ชิลี	-8	กาแฟ (-5) ฝ้าย (-0.9) ใบชา (-0.9) ข้าวสาลี (-0.9)	-12	กาแฟ (-5.5) ฝ้าย (-1.5) ใบชา (-1.7) ข้าวสาลี (-1.4)
- ไทย	87	ข้าว (24.8) กาแฟ (21.1) ยาสูบ (17.1) ข้าวโพด (14)	58	ข้าว (17.8) กาแฟ (18.9) ข้าวโพด (11.6) ยาสูบ (11.2)
- นิวซีแลนด์	4	n.a.	-4	n.a.
- บราซิล	1521	กาแฟ (1179.1) เมล็ดโกโก้ (89.9) เนยโกโก้ (62.5)	1175	กาแฟ (963.9) เมล็ดโกโก้ (57.9) เนยโกโก้ (27)
- ฟิจิ	3	ยาสูบ (8.4) น้ำตาล (2.7)	2	ยาสูบ (3.5) น้ำตาล (2)
- ฟิลิปปินส์	52	กาแฟ (31.4) น้ำตาล (9)	33	กาแฟ (28.2) น้ำตาล (5.8)
- มาเลเซีย	86	เมล็ดโกโก้ (41.1) น้ำมันปาล์ม (37.2) เนยโกโก้ (13.4)	31	เมล็ดโกโก้ (26.1) น้ำมันปาล์ม (15.9) เนยโกโก้ (5.8)
- อาร์เจนตินา	118	ข้าวโพด (39.1) ถั่วเหลือง (18.9) ข้าวฟ่าง (18.7) เมล็ดกาแฟ (-24.3)	66	ข้าวโพด (27.9) ถั่วเหลือง (11.7) เมล็ดกาแฟ (-26.5)
- อินโดนีเซีย	381	เมล็ดกาแฟ (352.4) ใบชา (14.5)	267	เมล็ดกาแฟ (267.1) ใบชา (11.4)
- อุรุกวัย	6	เนื้อวัว (6.3) ข้าว (15.)	3	เนื้อวัว (4.5) ข้าว (0.9)

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

ประเทศ	ประเทศ		สวัสดิการ	
	รวม	สินค้า	รวม	สินค้า
- ออสเตรเลีย	78	n.a.	-	n.a.
- ฮังการี	-30	n.a.	-43	n.a.
ประเทศอื่น ๆ				
- เกาหลี	-37	ยาสูบ (18.3) ฝ้าย (-22) เมล็ดกาแฟ (-18.5) ข้าว (-2.6)	-78	ข้าวโพด (13.6) ยาสูบ (12.3) ฝ้าย (-40.6) เมล็ดกาแฟ (-20.2) ข้าว (-3.5)
- ไต้หวัน	-22	n.a.	-52	n.a.

หมายเหตุ : n.a. ไม่มีข้อมูล

ที่มา : UNCTAD/JTP/48, **Agricultural Trade Liberalization in the Uruguay Round : Implication for Developing Countries,** New York, 1990, Soenario IV, pp. 174-179

ตารางผนวกที่ 7 โครงสร้างการคุ้มครองของประเทศไทยสำหรับสินค้าเกษตร 9 ชนิด

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
1) ข้าว	- แทรกแซงตลาดข้าว (2528-ปัจจุบัน)	- อตก.ออกรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อพยุงราคาข้าวเปลือก โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร
	- รับจำนำข้าวเปลือก (2525-ปัจจุบัน)	- อคส. ร่วมกับ ธกส. รับฝาก และรับจำนำข้าวเปลือก เกษตรกรจะได้รับเงินกู้เป็นมูลค่า 80% ของผลผลิต และต้องเสียดอกเบี้ย
	- รับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- ธปท. ทำการรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินของการส่งออกข้าวในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์นำไปซื้อลดกับผู้ส่งออกอีกต่อหนึ่งโดยธนาคารพาณิชย์จะได้ประโยชน์จากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย
	- การเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์ (2528-ปัจจุบัน)	- ดำเนินงานโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อเป็นการช่วยเหลือสหกรณ์
	- การอุดหนุนราคาปุ๋ย (2528-ปัจจุบัน)	- อตก.จัดหาปุ๋ยมาจำหน่ายแก่เกษตรกรในราคาถูก
	- ชลประทาน (2528-ปัจจุบัน)	- พื้นที่ข้าวนาปรับที่อยู่ในเขตชลประทาน จะได้รับน้ำโดยเกษตรกรไม่ต้องจ่ายค่าน้ำ
	- วิจัยค้นคว้าและส่งเสริมการผลิต (2528-ปัจจุบัน)	- กรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิต

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
2) ข้าวโพด	- แทรกแซงตลาด (2528-ปัจจุบัน)	- อตก.ออกรับซื้อข้าวโพด โดยได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำเมื่อราคาข้าวโพดตกต่ำ
	- รับจำนำข้าวโพด (2528-ปัจจุบัน)	- อสค. ร่วมกับ ธกส. รับฝากและจำนำข้าวโพด โดยอัตราดอกเบี้ยต่ำ
	- รับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่มาจากการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- ทำนองเดียวกันกับข้าว
	- การวิจัยค้นคว้า และส่งเสริมการผลิต(2528-ปัจจุบัน)	- กรมวิชาการมีโครงการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาข้าวโพด
3) น้ำตาล	- การกำหนดราคาจำหน่ายน้ำตาลภายในประเทศ (2525-ปัจจุบัน)	- คณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาดกำหนดให้จำหน่ายน้ำตาลทรายได้ไม่เกินกว่าราคาที่กำหนด
	- การรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- ในทำนองเดียวกันกับข้าว
	- มาตรการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- มีการขออนุญาตส่งออกตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กระทรวงพาณิชย์กำหนดและพรบ.อ้อยและน้ำตาล พ.ศ.2527
	- มาตรการนำเข้า (2528-ปัจจุบัน)	- ห้ามนำเข้า เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นราย ๆ ไป

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
4) ไก่เนื้อ	- มาตรการนำเข้า (2528-ปัจจุบัน)	1. ไก่มีชีวิต สำหรับทำพันธุ์ ไม่เสียอากร 2. ไก่มีชีวิตอื่น ๆ เสียอากร 40 % อากรพิเศษ 10 % ภาษีการค้า 1.5 % ภาษีเทศบาล 10 % ของภาษีการค้า 3. ไก่สดแช่เย็น เสียอากร 60 % ภาษีการค้า 9 % ภาษีเทศบาล 10 % ของภาษีการค้า
	- มาตรการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- ไม่มีทั้งด้านภาษีอากรและด้านข้อจำกัด
5) ปาล์มน้ำมัน	- การควบคุมผลผลิตน้ำมันปาล์ม (2530-ปัจจุบัน)	- แผนฯ 6 กำหนดเป้าหมายการเพาะปลูกปาล์มน้ำมันไว้ไม่เกิน 7 แสนไร่
	- ยกเว้นอากรนำเข้าเมล็ดพันธุ์ปาล์มน้ำมัน (2531-ปัจจุบัน)	- กระทรวงการคลัง ออกกฎกระทรวงยกเว้นอากรนำเข้าเมล็ดพันธุ์ปาล์มน้ำมัน
	- ควบคุมการค้าน้ำมันปาล์ม (2532-ปัจจุบัน)	- คณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด กำหนดให้ผู้ผลิตน้ำมันปาล์มแจ้งปริมาณ สถานที่เก็บและการจัดทำบัญชีคุมสินค้าเพื่อป้องกันการลักลอบนำเข้าน้ำมันปาล์มจากประเทศมาเลเซีย
	- ยกเลิกการนำเข้า (2528-ปัจจุบัน)	- กระทรวงพาณิชย์ไม่อนุญาตให้นำเข้าน้ำมันปาล์มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2528 ยกเว้นกรณีได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
6) กาแฟ	- มาตรการนำเข้า (2528-ปัจจุบัน)	1. กาแฟดิบ ต้องขออนุญาตนำเข้ากรณีขาดแคลนภายในหรือเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตเพื่อส่งออก 2. กาแฟสำเร็จรูป ต้องขออนุญาตนำเข้า (ในทางปฏิบัตินำเข้าได้ไม่จำกัด) ในกรณีนำเข้าได้ ต้องเสียอากรขาเข้าเมล็ดกาแฟสังเคราะห์ ภาษีการค้าเมล็ด กาแฟ ภาษีเทศบาล
	- มาตรการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- ต้องขออนุญาตส่งออก(ในทางปฏิบัติส่งออกได้ไม่จำกัดปริมาณ) ไม่ต้องเสียอากรส่งออกแต่ต้อง 1. เป็นสมาชิกสมาคมผู้ส่งออกกาแฟ 2. มีสต็อคการแฟตามจำนวนที่กำหนด 3. ต้องส่งออกกาแฟไปยังประเทศนอกภาคีกับในภาคีตามสัดส่วนที่กำหนด 4. ต้องรับซื้อเมล็ดกาแฟจากเกษตรกรตามราคาที่กำหนดไว้ โดยเกษตรกรต้องมีใบรับรองการขาย
	- การรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	- ในทำนองเดียวกันกับข้าว
	- มาตรการกำหนดมาตรฐานสินค้า (2528-ปัจจุบัน)	- กรมการค้าภายในร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขกำหนดมาตรฐานกาแฟแบบใหม่ โดยยกเลิกกาแฟเทียมปรับปรุงส่วนผสมของกาแฟขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มปริมาณการใช้เมล็ดกาแฟภายในประเทศให้มากขึ้น

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
	- มาตรการส่งเสริมการผลิตและการตลาด (2528-ปัจจุบัน)	- มีการตั้งกองทุนกาแฟเพื่อสนับสนุนและให้การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโดยตรง ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด
7) ถั่วเหลือง	- มาตรการส่งออก (2528-ปัจจุบัน)	1. เมล็ดถั่วเหลือง ต้องขออนุญาตส่งออก ไม่มีการเก็บภาษี 2. กากถั่วเหลือง ต้องขออนุญาตส่งออก ไม่มีการเก็บภาษี(ในทางปฏิบัติไม่อนุญาตให้ส่งออก) 3. น้ำมันถั่วเหลือง ส่งออกได้เสรีไม่มีการเก็บภาษี
	- มาตรการควบคุมการ นำเข้า (2533-ปัจจุบัน)	- นำเข้ากากถั่วเหลืองได้โดยเสรี โดยเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษเท่ากับส่วนต่างของราคาภายในประเทศกับราคานำเข้า
	- การค้นคว้าวิจัย (2528-ปัจจุบัน)	- กรมวิชาการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดทำงบวิจัยพันธุ์ถั่วเหลือง เชื้อไรโซเบียม การใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิตถั่วเหลือง
8) นมและผลิตภัณฑ์	- ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม (2528-ปัจจุบัน)	- กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และอสค. ได้ส่งเสริมแนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม การรีดนม การเก็บรักษาและการปรับปรุงคุณภาพน้ำนมดิบ ตลอดจนหาทุนให้ แก่ผู้ที่สนใจเลี้ยงโคนม
	- การขออนุญาตตั้งหรือขยายหรือประกอบกิจการโรงงาน (2526-ปัจจุบัน)	- การขออนุญาตตั้งหรือขยาย หรือประกอบกิจการโรงงานเกี่ยวกับน้ำนมที่ผลิต ชนิดพาสเจอร์ไรซ์หรือสเตอริไลส์ หรือ ยู.เอช.ที. ซึ่งใช้ทางนมผงหรือนมผง

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
	- การอนุญาตนำเข้าหางนมผง (2528-ปัจจุบัน)	ต้องใช้น้ำนมดิบที่ผลิตได้ในประเทศเป็นวัตถุดิบอย่างน้อย 1 ส่วนต่อน้ำนมดิบคืนรูป 1 ส่วน ในการผลิต และต้องเพิ่มปริมาณรับซื้อในอัตรา 20 % ต่อปี
	- การอนุญาตนำเข้าผลิตภัณฑ์น้ำนมพร้อมดื่ม (2528-ปัจจุบัน)	- อนุญาตให้นำเข้าได้ เมื่อมีหลักฐานว่าซื้อน้ำนมดิบภายในประเทศ 20 ส่วนโดยน้ำหนัก จะนำเข้าได้ 1 ส่วน
	- การเก็บภาษีอากรขาเข้า (2528-ปัจจุบัน)	- นำเข้าได้ในอัตราส่วน 1:2 โดยน้ำหนักของปริมาณน้ำนมดิบที่รับซื้อภายในประเทศ โดยมีหนังสือรับรองการรับซื้อน้ำนมดิบจาก อสค. - มีการเก็บอากรขาเข้าผลิตภัณฑ์นมประเภทต่าง ๆ 1. นมและครีมที่ไม่ทำให้ข้น โยเกิต หางนม ร้อยละ 40 ของราคานำเข้า 2. นมและครีมที่ทำให้ข้น มันเนย ร้อยละ 25 ของราคานำเข้า 3. นมที่ใช้เลี้ยงทารก ร้อยละ 10 ของราคานำเข้า 4. เนยแข็ง ร้อยละ 60 ของราคานำเข้า

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

สินค้าเกษตร	นโยบาย	วิธีการดำเนินงาน
9) มันสำปะหลัง	- การกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับมันสำปะหลังและจดทะเบียนผู้ปลูก (2526-ปัจจุบัน)	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับมันสำปะหลังในพื้นที่ 23 จังหวัด ดำเนินการจดทะเบียนผู้ปลูกมันสำปะหลังปี 2529 โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
	- มาตรการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (2528-ปัจจุบัน)	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการคัดเลือกไม้ผลไม้ยืนต้นและพืชไร่บางชนิด ที่มีลู่ทางการตลาดดี ให้เกษตรกรปลูกทดแทนมันสำปะหลัง
	- การจัดสรรปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยังประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (2528-ปัจจุบัน)	- กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดวิธีการจัดสรรปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยัง EC เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับ EC โดยแบ่งการส่งออกเป็นงวด ๆ ไปให้สอดคล้องกับภาวะการผลิตและการตลาด
	- มาตรการจูงใจเพื่อขยายการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยังกลุ่มประเทศนอก EC	- กรมการค้าต่างประเทศกำหนดการจัดสรรปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยัง EC เป็นพิเศษ แก่ผู้ส่งออกที่สามารถส่งออกไปตลาดนอก EC ได้

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ **การศึกษาสินค้าเกษตรภายใต้กรอบการเจรจารอบอุรุกวัย.** กุมภาพันธ์ 2534.

ตารางผนวกที่ 8 มูลค่าร้อยละของการอุดหนุนสินค้าเกษตรของไทยโดยการคำนวณจาก PSE

หน่วย : ร้อยละ

สินค้า	2528	2529	2530	2531	2532	เฉลี่ย 2529-2531
1. ข้าว	0.99	2.04	1.90	1.72	1.02	1.87
2. ข้าวโพด	-0.60	1.92	1.93	1.15	0.72	1.69
3. น้ำตาล	33.84	28.56	27.29	21.88	6.19	25.67
4. ไก่เนื้อ	0.06	0.20	0.18	0.33	0.02	0.24
5. นมและผลิตภัณฑ์	44.02	41.46	36.27	-	-	38.55
6. น้ำมันปาล์ม	-11.04	46.73	46.62	56.56	64.01	51.34
7. ถั่วเหลือง	19.94	32.95	54.37	45.51	32.00	45.28
8. กาแฟ	1.41	1.34	1.46	0.90	17.45	1.23
9. มันสำปะหลัง	3.14	2.19	1.08	1.33	0.41	1.47

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางผนวกที่ ๑ มาตรการความช่วยเหลือจำแนกตามเครื่องมือทางนโยบายที่ใช้วัดได้
(Classification of measures of assistance,by policy instrument measured)

มาตรการเครื่องมือ (Instrument measured)	อัตราการปกป้องในนาม (Nominal rate of protection)	อัตราการช่วยเหลือในนาม (Nominal rate of assistance)	อัตราการปกป้องที่แท้จริง (Effective rate of protection)	การอุดหนุนผู้ผลิตเทียบเท่า (Producer subsidy equivalent)	อัตราการช่วยเหลือที่แท้จริง (Effective rate of assistance)
การช่วยเหลือผลผลิต (Assistance to Output)					
- ภาษี ภาษีส่งออก โควต้านำเข้า (Tariffs,export taxes import quotas)	x	x	x	x	x
- วิธีการ 2 ราคา (Two price schemes)	x	x	x	x	x
- สิทธิประโยชน์ทางการส่งออก การตรวจสอบมาตรฐาน (Export incentives,inspection)		x		x	x
- กิจกรรมการรักษาเสถียรภาพและเงินทุน (Stabilisation activity and funds)		x		x	x
- เงินสงเคราะห์การผลิต (Production bounties)		x		x	x
- การจ่ายเงินในเรื่องการใช้พื้นที่การผลิตหลายอย่าง(Acreage diversion payment)		x		x	x
- ต้นทุนทางการตลาดที่มีการอุดหนุน (Subsidised marketing costs)		x		x	x

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

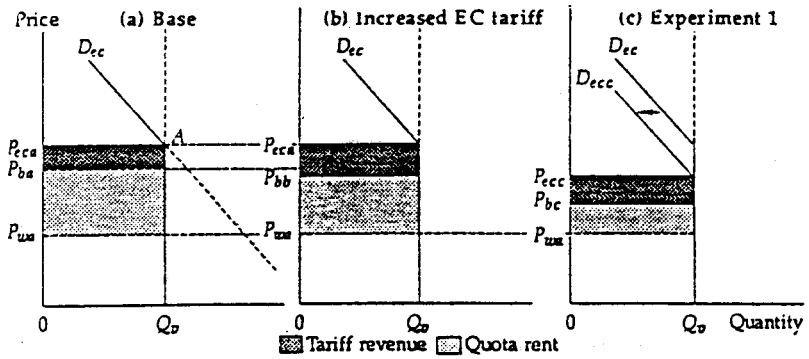
มาตรการเครื่องมือ (Instrument measured)	อัตราการปกป้องในนาม (Nominal rate of protection)	อัตราการช่วยเหลือในนาม (Nominal rate of assistance)	อัตราการปกป้องที่แท้จริง (Effective rate of protection)	การอุดหนุนผู้ผลิตเทียบเท่า (Producer subsidy equivalent)	อัตราการช่วยเหลือที่แท้จริง (Effective rate of assistance)
การช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต (Assistance to inputs)					
- การอุดหนุนเรื่องปุ๋ย (Fertiliser subsidies)				x	x
- การยกเว้นภาษีเชื้อเพลิง (Fuel tax exemptions)				x	x
การช่วยเหลือมูลค่าปัจจัยที่เพิ่มขึ้น (assistance to value adding factors)					
- การให้สินเชื่อ (Concessional credit)				x	x
- การผ่อนผันภาษีรายได้ (Income tax concessions)				x	x
- การวิจัยและส่งเสริม (Research and extension)				x	x
- การบรรเทาภัยพิบัติ (Disaster relief)				x	x
- การปรับตัวในฟาร์ม (Farm adjustment)				x	x
- แผนงานอนุรักษ์ (Conservation programs				x	x
ภาษีนำเข้า (Tariff on imports)					

ตารางผนวกที่ ๑ (ต่อ)

มาตรการเครื่องมือ (Instrument measured)	อัตราการปกป้องในนาม (Nominal rate of protection)	อัตราการช่วยเหลือในนาม (Nominal rate of assistance)	อัตราการปกป้องที่แท้จริง (Effective rate of protection)	การอุดหนุนผู้ผลิตเทียบเท่า (Producer subsidy equivalent)	อัตราการช่วยเหลือที่แท้จริง (Effective rate of assistance)
- วัตถุดิบ (materials)				x	x
- ค่าเสื่อมราคา (Depreciation)				x	x

ที่มา : ABARE (1990 B) : 55

ภาคผนวก ก. ตลาดมันสำปะหลังของกลุ่มประชาคมยุโรป 1/

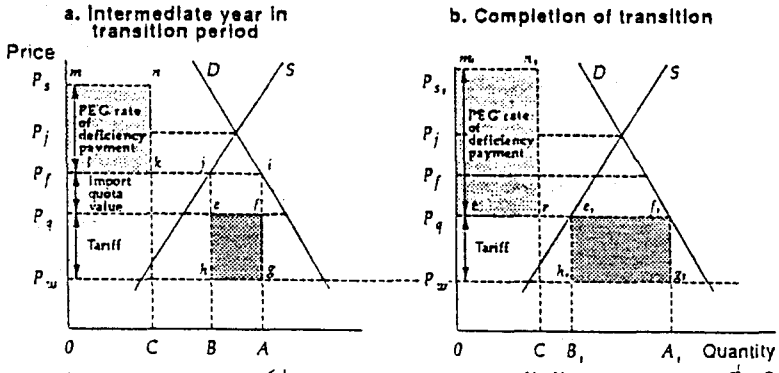
ตามรูป Q_v คือ ระดับโควต้า VER เส้น demand สำหรับมันสำปะหลังคือ DecAQ$_v$ ราคาตลาดโลกเท่ากับ P_{wa} ราคาพรมแดนเท่ากับ P_{ba} และราคาภายในประเทศ EC กำหนดเท่ากับ P_{eca} โดยที่ความแตกต่างระหว่างราคา P_{eca} กับ P_{wa} คือมูลค่าภาษีนำเข้าต่อหน่วย และความแตกต่างของ P_{ba} กับ P_{wa} คือมูลค่าต่อหน่วยของค่าเช่าโควต้า (quota rent)

ในรูป (b) ภาษีนำเข้ามันสำปะหลังในประชาคมฯเพิ่มขึ้นในขณะที่นโยบายอื่น ๆ ไม่เปลี่ยน ราคาตลาดโลก (P_{wa}) กับราคาภายในประเทศ (P_{eca}) จะไม่ได้รับผลกระทบ แต่ราคาพรมแดนที่ EC กำหนดไว้ลดลงมาเป็นผลของการเพิ่มภาษีนำเข้าทำให้การกระจายค่าเช่าโควต้าเปลี่ยนจากผู้ถือโควต้ามาสู่ประชาคมฯ มูลค่าต่อหน่วยของภาษีของประชาคมฯเพิ่มขึ้นเท่ากับ $P_{eca}-P_{bb}$ ขณะเดียวกันมูลค่าต่อหน่วยของค่าเช่าโควต้าลดลงมาเป็น $P_{bb}-P_{wa}$

ในรูป (c) ภาษีศุลกากรของประชาคมฯ ที่เพิ่มขึ้นตามรูป(b)และมาตรการปกป้องพรมแดนจะลดลงสำหรับธัญพืชอาหารสัตว์และไปเพิ่มสำหรับพืชน้ำมันและพืชแป้ง ราคาธัญพืชของประชาคมฯตกต่ำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนการทดแทนอุปสงค์จากมันสำปะหลังไปสู่ธัญพืชที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ เส้นอุปสงค์ของมันสำปะหลังจะเคลื่อนที่ไปทางซ้ายจาก D_{ec} เป็น D_{ecc} ทำให้ราคามันสำปะหลังภายในตกต่ำลงมาที่ P_{ecc} ในที่สุดราคามันสำปะหลังที่ลดลงมาเป็น P_{ecc} และราคาพรมแดนลดลงมาเป็น P_{bc} ในขณะที่ราคาในตลาดโลกยังคงเดิม ผลดังกล่าวนี้ต่อไปจะมีการลดค่าเช่าโควต้าในที่รายได้จากภาษีศุลกากรก็จะเหมือนกับรูป (b)

1/ แปลมาจาก ABARE (1990 A) : 14

ภาคผนวก ข. ข้าวในญี่ปุ่น:เชื่อมโยง Tariffication กับแผนการประกันสิทธิ์ของผู้ผลิตที่ไม่สมบูรณ์1/

รูป a แสดงสถานการณ์ช่วงกลางของระยะเวลาการปรับตัว tariffication ซึ่งปริมาณ AB แสดงปริมาณนำเข้าภายใต้โควต้าภาษีและแผนการประกันสิทธิ์แก่ผู้ผลิตที่ได้เตรียมการจ่ายการอุดหนุนในส่วนที่สูญเสียไปเท่ากับปริมาณ OC ในรูป b แสดงสถานการณ์เมื่อการปรับตัวสมบูรณ์แล้ว เมื่อปริมาณขนาดใหญ่คือ A1 B1 แสดงการนำเข้าในขณะที่ปริมาณที่ได้รับการจ่ายชดเชยส่วนที่สูญเสียยังคงเท่ากับ OC ในรูป a การผลิตที่อยู่เหนือจาก OC จะเป็น CB และจะได้รับราคา Pf ซึ่งเป็นราคาที่จ่ายโดยผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นในปีดำเนินการ ข้อความดังกล่าวสำหรับผู้ผลิตจะได้รับการจ่ายชดเชยส่วนที่สูญเสียไปจากรัฐบาลเท่ากับ mnkl หน่วยที่จ่ายชดเชยส่วนที่สูญเสียเท่ากับ Ps-Pf ทำให้ผู้ผลิตได้รับราคาในที่สุดเท่ากับ Ps สำหรับปริมาณ OC

อัตราภาษีนำเข้าภายในโควต้าจะเท่ากับ Pq-Pw และรัฐบาลญี่ปุ่นจะเก็บภาษีนำเข้าได้เท่ากับพื้นที่ efgh สำหรับการการจัดสรรสิทธิ์ตามโควต้า หน่วยธุรกิจภายในหรือต่างประเทศซึ่งเสนอขายในตลาดนำเข้าของญี่ปุ่นจะได้รับค่าเช่าโควต้าเท่ากับ jife ในรูป b การผลิตตามระดับเหนือจากOC จะเท่ากับCB1 (ซึ่งน้อยกว่า CB ในรูป a) และจะได้รับราคา Pq ซึ่งเป็นราคาที่จ่ายโดยผู้บริโภคชาวญี่ปุ่น เมื่อใช้ระบบ tariffication สมบูรณ์แล้ว (ภายใต้สมมติฐานว่าPq ต่ำกว่า Pj = 40 %) เพราะการผลิตระดับเหนือจากโควต้า OC น้อยกว่า CB นั้นรัฐบาลญี่ปุ่นอาจจะต้องชดเชยผู้ผลิตด้วยการจ่าย ส่วนที่สูญเสียต่อหน่วยมากขึ้นในปริมาณที่มีสิทธิได้รับเท่ากับ OC การเพิ่มการจ่ายชดเชยส่วนสูญเสียในอัตรา Ps1-P1 ทำให้การจ่ายส่วนที่สูญเสียรวม m1n1rt และราคาที่กระทบ Ps1 สำหรับปริมาณ OC ถึงแม้จะมีการอุดหนุนผู้ผลิตเป็นอย่างมาก การบิดเบือนทางการค้าได้ลดลงไปเพราะเกษตรกรได้รับราคาตลาดปกติเท่ากับ Pq สำหรับผลผลิตส่วนสุดท้าย

โควต้าการนำเข้าจะถูกยกเลิกไป และการนำเข้าจะเกิดขึ้นในปริมาณ A1B1 ณ อัตราภาษี Pq-Pw รัฐบาลญี่ปุ่นจะเก็บภาษีนำเข้าเท่ากับ e1f1g1h1 ซึ่งจะช่วยในการจ่ายชดเชยส่วนที่สูญเสียไปได้สำหรับค่าเช่าโควต้าของผู้ส่งออกก็จะยกเลิกไปด้วยเช่นกัน

---

1 / แปลมาจาก ABARE (1990 B) : 38

การเจรจารอบอุรุกวัย : สิ่งทอ

โดย

อ.ดร.ศุภัช ศุภชลาศัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535

เรื่อง

การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

18-19 มีนาคม 2535

เวลา... เวลาบอกประสบการณ์
ประสบการณ์สรรค์สร้างประสิทธิภาพ
และประสิทธิภาพนำเราสู่ความสำเร็จ
เรา...จะก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้งสู่อนาคต

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเชย จำกัด
ASIA CREDIT LIMITED
320 ถนนพระราม 4 กรุงเทพมหานคร โทร. 235-1477
แฟกซ์ 238-4722

การเจรจาในรอบอุรุกวัยกับการค้าสิ่งทอของไทย

ศุภัช ศุภชลาศัย

บทนำ

สิ่งทอเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ทั้งในด้านการจ้างงาน มูลค่าการส่งออก ซึ่งปัจจุบันเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุดของประเทศ การค้าสิ่งทอในตลาดโลกประสบกับภาวะที่มีการกีดกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สิ่งทอถึงแม้ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้อยู่ภายใต้ GATT (General Agreement on Tariff and Trade) กลับอยู่ภายใต้สนธิสัญญาที่เรียกว่า MFA หรือ Multi-Fibre Arrangement ซึ่งเป็นการกีดกันการนำเข้าของสินค้าสิ่งทอจากประเทศผู้ส่งออกซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศพัฒนาแล้ว และใช้ระบบโควต้าแบบสมัครใจ หรือ Voluntary Export Restrictions (VERs) สนธิสัญญาความตกลงว่าด้วยสิ่งทอนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นการกีดกันการค้าแต่ก็ได้รับความเห็นชอบจาก GATT ดังนั้นหลังจากที่ MFA ได้พัฒนามาเรื่อย ๆ จนถึง MFA IV และการเจรจาของ GATT ได้มาถึงในรอบอุรุกวัย จึงมีความพยายามที่จะนำสิ่งทอกลับเข้ามาอยู่ภายใต้กรอบของ GATT ใหม่ โดยที่จะมีกระบวนการที่จะทำให้การค้าสิ่งทอในตลาดโลกได้ปรับตัวกลับมาเป็นการค้าเสรีอีกในระยะอีก 10 ปีข้างหน้า ตามข้อเสนอของ Arthur Dunkel ซึ่งเป็นเลขาธิการของ GATT หากการเจรจากับ GATT ในรอบอุรุกวัยสามารถตกลงกันได้ในเดือนเมษายนนี้

บทความนี้จะวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการเจรจาในรอบอุรุกวัยที่จะมีต่อการส่งออกสิ่งทอของไทย และจะเน้นสินค้าที่เป็นเสื้อผ้ามากกว่าสิ่งทอชนิดอื่น ๆ โดยจะเริ่มจากการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอจากนั้นจะกล่าวถึง วิวัฒนาการของการกีดกันการค้าสิ่งทอและผลกระทบที่มีต่อประเทศผู้ส่งออก รวมทั้งประเทศไทย ข้อเสนอของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของ MFA ในการที่จะค่อย ๆ เปลี่ยนระบบการค้าสิ่งทอให้เป็นการค้าแบบเสรีมากขึ้น รวมทั้งข้อเสนอของ Dunkel และ ส่วนสุดท้ายจะเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการค้าสิ่งทอของไทย ภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่า หากการเจรจาการค้าในรอบอุรุกวัยนี้ประสบความสำเร็จ

อุตสาหกรรมสิ่งทอกับเศรษฐกิจไทย

สิ่งทอเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่อื่น ๆ เช่น ไต้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น และ ฮ่องกง

ซึ่งอุตสาหกรรมนี้ เคยมีความสำคัญต่อประเทศเหล่านั้น แต่ในปัจจุบันลดความสำคัญลง อันเนื่องมาจาก ปัญหาค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นในประเทศเหล่านั้น ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความได้เปรียบในการผลิต และส่งออกของสินค้าสิ่งทอในตลาดโลกถึงกับทำให้ประเทศญี่ปุ่นที่เคยเป็นประเทศส่งออกสินค้าสิ่งทอกลับกลายมาเป็นประเทศนำเข้าและประเทศไต้หวัน ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มลดลง

สำหรับประเทศไทยนั้น อุตสาหกรรมสิ่งทอได้ทวีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศขึ้นเป็นลำดับ โดยเริ่มจากการเป็นสินค้าทดแทนการนำเข้าและพัฒนามาเป็นสินค้าส่งออก (ตารางที่ 1) จนกระทั่ง ในปี 2529 สินค้าสิ่งทอได้ก้าวขึ้นมาเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่ง โดยมีมูลค่าส่งออกถึง 3 หมื่นห้าพันล้านบาท หลังจากนั้น อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่อัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอคิดเป็นร้อยละ 15 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ ในปี 2533 มูลค่าการส่งออกของผลิตภัณฑ์สิ่งทอมีมูลค่าถึง 9.4 หมื่นล้านบาท

การส่งออกสินค้าสิ่งทอของไทยนั้นพึ่งตลาดของประเทศพัฒนาแล้วเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐฯ และประชาคมยุโรป (ตารางที่ 2) แต่เนื่องจากการส่งออกไปยังตลาดแถบนี้ถูกจำกัดโดยโควต้านำเข้าภายใต้กรอบของ MFA จึงทำให้ระยะหลังนี้ อัตราการเพิ่มของปริมาณการส่งออกค่อนข้างต่ำ ในขณะเดียวกันก็เกิดความพยายามที่จะเพิ่มมูลค่าการส่งออกโดยการพัฒนาคุณภาพสินค้า (Upgrading) เพราะโควต้านำเข้านั้นเป็นโควต้าประเภทที่เป็นการจำกัดปริมาณ นอกจากนี้แล้วยังมีการกระจายการส่งออกไปยังตลาดอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในโควต้ามากขึ้น (ตารางที่ 3) ตลาดที่อยู่นอกโควต้าได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศในแถบตะวันออกกลางและประเทศในแถบยุโรปตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศ โปแลนด์

นอกจากอุตสาหกรรมสิ่งทอจะมีความสำคัญในด้านการนำเข้าจากต่างประเทศแล้วยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานอยู่ในระดับสูง เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในปี พ.ศ.2533 อุตสาหกรรมนี้มีการจ้างแรงงานถึงกว่าล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 37 ของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด โดยที่การจ้างงานส่วนใหญ่จะเป็นการจ้างงานที่เกิดจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป (ตารางที่ 4)

การกีดกันการค้าสิ่งทอในตลาดโลก

สิ่งทอเป็นสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งถูกกีดกันทางการค้ามาเป็นเวลานาน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปัจจุบันประมาณครึ่งหนึ่งของมูลค่าการค้าสิ่งทอของโลกถูกจำกัดอยู่ภายใต้ข้อกีดกันทางการค้า ซึ่งเรียกว่า Multi-fibre Arrangement หรือ MFA การกีดกันทางการค้านี้เป็นไปในรูปของการห้ามนำเข้าหรือจำกัดปริมาณการนำเข้าจากผู้ส่งออก ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศผู้นำเข้าซึ่งพัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป แคนาดา และประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะประเทศกำลังพัฒนามักจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) ในการผลิตสินค้าประเภทที่ใช้แรงงานมาก

(labour intensive) ซึ่งสินค้าสิ่งทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังถดถอย (declining industry) การกีดกันทางการค้านี้ก่อให้เกิดผลเสียอย่างมากต่อทั้งประเทศผู้ส่งออกจะได้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการจำกัดปริมาณการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraints = VERs) แต่บางประเทศก็ได้รับผลกระทบในทางลบ เนื่องจากการจำกัดการส่งออกมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต และการจ้างงานในประเทศเหล่านั้น

การกีดกันการค้าสิ่งทอนั้นเริ่มจากการทำสัญญาการจำกัดการนำเข้าแบบทวิภาคีในช่วงปี 2470 โดยเริ่มต้นจากการที่สหรัฐฯ ใช้ VERs จำกัดการนำเข้าสินค้าสิ่งทอประเภทฝ้ายจากประเทศญี่ปุ่น และต่อมาขยายวงเป็นสินค้าสิ่งทอจากประเทศอื่น ๆ ดังเช่น ปากีสถาน (Hufbauer, Berliner and Elliot, 1986) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การกีดกันทางการค้านี้ได้เริ่มขึ้นใหม่อีกและได้ขยายตัวทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเริ่มจากการทำสัญญาการจำกัดการนำเข้าในระยะสั้น (Short Term Arrangement = STA, 2503-2504) ต่อมาเปลี่ยนเป็นสัญญาการจำกัดการนำเข้าในระยะยาว (Long Term Agreement = LTA, 2505-2517)"และท้ายที่สุด MFA ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2518 โดยมีการต่อสัญญาจาก MFA I ถึง MFA IV ซึ่งบังคับใช้จนปัจจุบัน

ถึงแม้ว่า MFA ซึ่งเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าจะขัดกับหลักการค้าเสรีของ GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) แต่สินค้าสิ่งทอได้ถูกถอนจาก GATT ในช่วงปี 2505 ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ GATT ในรอบการเจรจาโตเกียว (Tokyo Round) โดยใช้ข้อยกเว้นในมาตรา 19 ซึ่งว่าด้วยการนำเข้าที่ไปทำลายการผลิตในประเทศผู้นำเข้า (market disruption) นอกจากนี้ การจำกัดประมาณการนำเข้าโดยการใช้ VERs ซึ่งถือว่าเป็นความสมัครใจของผู้ส่งออกที่จะจำกัดตัวเองก็ใช้เป็นข้อหลีกเลี่ยงได้ตามมาตรา 4 นั้น เกิดขึ้นโดยการรับรู้ของ GATT เพราะการตกลงสัญญา MFA แต่ละครั้ง GATT จะต้องรู้เห็นด้วยและใน GATT ก็มีหน่วยงานที่จะติดตามเรื่องเกี่ยวกับ MFA โดยเฉพาะที่เรียกว่า Textile Surveillance Body (TSB) อีกส่วนหนึ่งที่ควรทำความเข้าใจก็คือ MFA เป็นสัญญาพหุภาคีซึ่งทำขึ้นระหว่างผู้ส่งออกกับ ประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอ โดยที่ประเทศผู้ส่งออกนั้นตกลงที่จะจำกัดประมาณการส่งออกของตนเอง และ MFA เป็นกรอบในการทำสัญญาทวิภาคี (Bilateral Agreement)ระหว่างประเทศผู้นำเข้ากับผู้ส่งออก โดยที่สัญญาทวิภาคีนี้ต้องอยู่ภายใต้กรอบของ MFA ระยะเวลาการบังคับใช้ MFA อยู่ในช่วงประมาณ 3-4 ปีแล้วแต่จะตกลงกัน

พัฒนาการของ MFA

นับตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้ MFA มีการขยายวงการกีดกันทางการค้ามากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในด้านของจำนวนประเทศที่อยู่ภายใต้ MFA และปริมาณสินค้าที่อยู่ในข่ายการกีดกันทางการค้า

ในช่วงก่อนที่มี MFA นั้น วิวัฒนาการของ MFA เริ่มจาก STA และ LTA ซึ่งเป็นการกีดกันทางด้านการนำเข้าสินค้าประเภทฝ้ายจากประเทศผู้ส่งออก (ตารางที่ 5) หลังจากนั้นก็เริ่มมีการใช้ MFA ฉบับที่ 1

ซึ่งในช่วงนี้สหรัฐฯ เป็นประเทศแรกที่เริ่มใช้ MFA ช้ากว่าสหรัฐฯ 2 ปี เนื่องจากความไม่พร้อมของประชาคมฯ ในช่วง 2 ปีแรกนี้ สินค้าสิ่งทอไ2ด้ทะลักเข้าประชาคมยุโรปอย่างมาก โดยเฉพาะสินค้าที่ส่งออกจากประเทศแถบอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ (Tunissian and Blokker, 1985) โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว สัญญาทวิภาคีที่ทำขึ้นในช่วงแรกนี้เป็นไปตามสัญญาพหุภาคีที่ทำไว้กับ GATT โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้อัตราการเจริญเติบโตของปริมาณการนำเข้า ซึ่งกำหนดไว้ว่าจะต้องไม่ต่ำกว่า 6% ต่อปี สินค้าที่อยู่ในข่ายการจำกัดการนำเข้าก็มีน้อยและจำกัดวงอยู่แค่สินค้าที่ทำมาจากฝ้ายและมีข้อยืดหยุ่นในการส่งออก (flexibility provisions) การที่สัญญาทวิภาคีใน MFA I ออกมาในลักษณะที่มีการกีดกันน้อย และทำตามข้อตกลง MFA นั้น ทำให้ดู[1] เหมือนว่าเป็นการชุดหลุมล่อให้ประเทศต่าง ๆ เข้าไปเป็นสมาชิกกันมาก ๆ โดยที่ MFA ในฉบับต่อ ๆ มาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และมีการละเมิดต่อข้อสัญญาที่ได้ให้ไว้ในพหุภาคีมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศผู้นำเข้า

ในช่วง MFA II สัญญาทวิภาคได้เริ่มมีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาคมยุโรป ซึ่งมีปัญหาในช่วงสัญญา MFA I ในตอนต้น ชนิดของสินค้าที่ถูกนำมาคุมเข้าในสัญญาทวิภาคีได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 190 ชนิด (Ternission and Blokker, 1985) และประเทศผู้นำเข้าได้ละเมิดสัญญาที่ให้ไว้ในกรอบของ MFA เดิม กล่าวคือ มีการลดอัตราการเจริญเติบโตของปริมาณนำเข้าลงต่ำกว่าอัตราขั้นต่ำที่ได้กำหนดไว้ปีละ 6% ในส่วนของข้อยืดหยุ่นในการส่งออก (flexibility provision) ก็ได้ถูกยกเลิกไปสำหรับประชาคมฯ แต่ยังมีอยู่ในสินค้าบางชนิดสำหรับสหรัฐฯ การละเมิดสัญญาพหุภาคี MFA นี้ทำได้ เนื่องจากประชาคมฯ ได้เพิ่มบทเฉพาะกาลขึ้นในสัญญาทวิภาคีที่เรียกว่า Reasonable Departure ซึ่งทำให้ประชาคมฯ สามารถที่จะละเมิด MFA ที่เป็นสัญญาพหุภาคีได้ นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่ม basket extractor ขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้การนำเข้าสิ่งทอบางชนิดที่เคยส่งออกน้อยกว่าโควต้าโดยส่วนรวม เพื่อไม่ให้การส่งออกของประเทศผู้ส่งออกโตเร็วเกินไป โดยที่ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะเรียกผู้ส่งออกมาตักเตือนและอาจทำสัญญาจำกัดการส่งออกใหม่ เพื่อไม่ให้อัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกสูงเกินไป Teunission and Blokker (1986: 16) ยืนยันว่า ในช่วง MFA II นี้ มีการเรียก Consultation หรือประเทศผู้ส่งออกมาตักเตือนรวมทั้งสิ้น ถึง 119 ครั้ง

---

[1] ข้อยืดหยุ่นในการส่งออก (Flexibility Provision) มี 3 ประเภทคือ Swing, Carry Over และ Carry Forward

Swing หมายถึงการที่ประเทศผู้ส่งออกสามารถนำโควต้าที่ใช้ไม่หมดในประเภทของสินค้าใดสินค้าหนึ่งที่ถูกจำกัดโควต้าไปใช้ในสินค้าชนิดอื่น ซึ่งโดยปกติจะใช้ได้ไม่เกิน 7%

Carry Over หมายถึงการนำเอาโควต้าของสินค้าประเภทที่ถูกจำกัดการนำเข้าประเภทใดประเภทหนึ่งที่ใช้โควต้าไม่หมด โอนไปใช้ในปีต่อไป ซึ่งการโอนนั้นจะได้ไม่เกิน 10% ของปริมาณโควต้าทั้งหมดของสินค้าที่ถูกจำกัดการนำเข้าแต่ละประเภท

Carry Forward คือ การนำโควต้าของสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งไปใช้ล่วงหน้า ซึ่งปกติจะอนุญาต ให้ใช้ประมาณ 5% ของปริมาณโควต้าที่ได้รับ

ในช่วง MFA III การจำกัดการส่งออกก็ทวีความรุนแรงขึ้นไปอีก โดยที่อัตราการเจริญเติบโตของสินค้าที่ประเทศผู้ส่งออกสามารถส่งออกได้มาก (Sensitive Categories) ได้ถูกจำกัดลงจนแทบจะไม่มีอัตราการเจริญเติบโตเลย นั่นก็คือใกล้ 0% และมีการเพิ่มบทเฉพาะกาลขึ้นมาอีก ซึ่งเรียกว่า Anti-Surge [2] ในช่วงนี้ชนิดของเส้นใยที่จะต้องถูกจำกัดการค้าได้ขยายวงเพิ่มขึ้น โดยรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากขนสัตว์และเส้นใยประดิษฐ์ รวมทั้งชนิดของสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัด เพิ่มขึ้นเป็นกว่า 300 ชนิดสำหรับประชาคมฯ และ 650 ชนิดสำหรับสหรัฐฯ ในส่วนของสหรัฐฯ ในช่วงนี้ยังมีความพยายามที่จะจำกัดการนำเข้ามากกว่านี้อีก โดยที่ได้มีการเสนอกฎหมายที่เรียกว่า Jenkins Bills แต่ถูกยับยั้งโดยประธานาธิบดีเรแกน

สำหรับ MFA IV ซึ่งในปัจจุบันยังอยู่ในช่วงของสัญญาฉบับนี้ สำหรับประชาคมฯ มีการผ่อนคลายบ้างเล็กน้อย โดยที่มีการนำเอาข้อยืดหยุ่นในการส่งออกกลับมาใช้ แต่การเจริญเติบโตของโควต้าสำหรับสินค้าแต่ละชนิดลดลงสำหรับสหรัฐฯ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าสิ่งทอจากประเทศกำลังพัฒนาสูงขึ้นมากในช่วงก่อน MFA IV เนื่องจากเงินดอลลาร์อเมริกันมีค่าสูงเกินความเป็นจริง (Overvaluation) (Cline, 1987) สหรัฐฯ ได้เพิ่มไหมเข้าไปรวมทั้ง Blended Silk เข้าไปในชนิดของเส้นใยที่อยู่ในข่ายการจำกัดการนำเข้า จนกระทั่งปีปัจจุบันนี้แทบจะไม่มีเส้นใยชนิดใดที่ยังไม่ถูกจำกัดการนำเข้าจาก MFA ยกเว้นแต่ปอ และ ใยสัปปะรด

ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพยายามที่จะประเมินค่าของโควต้าออกมาเป็นอัตราภาษีซึ่งได้ค่าประมาณการต่างกัน โดยปกติแล้วจะอยู่ประมาณ 15-35% จากการศึกษาของHamilton (1988) ซึ่งประเมินภาษีเทียบเท่าโควต้าของสหรัฐฯ ที่ให้แก่ฮ่องกงได้ค่าประมาณการ 26% จากการศึกษาของ Cline (1987) พบว่าอัตราภาษีเทียบเท่าโควต้าของสหรัฐฯ จะอยู่ในระดับ 28% สำหรับสิ่งทอ และ 53% สำหรับเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นกับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ในการนำเข้า (elasticity of demand for import) และค่าความยืดหยุ่นของอุปทานสินค้าออก (elasticity of supply) ที่ใช้ในการศึกษาแต่ละกรณี

ถึงแม้ว่า MFA จะมีความสลับซับซ้อนและเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของปริมาณการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนามากเพียงใดก็ตาม ในด้านมูลค่าการส่งออกของสิ่งทอและ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็ยังสามารถขยายตัวสูงขึ้นได้ในช่วง MFA I ขยายตัวสูงขึ้นถึง 14% และลดลงเหลือ 4.8% ในช่วง MFA II และกลับ

---

[2] Anti-Surge คือ มาตรการป้องกันของประเทศผู้นำเข้าที่จะไม่ให้ผู้ส่งออกที่สามารถส่งออกและใช้โควต้าหมดในเวลารวดเร็วเกินไป โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศสินค้าที่มีการส่งออก(Sensitive Category) หากประเทศผู้ส่งออกใช้โควต้าหมดเร็วเกินไป ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะเรียกประเทศผู้ส่งออกเข้ามาเจรจา และสามารถสะกัดกั้นการขยายตัวของการส่งออกได้ โดยลดโควต้าการนำเข้าลง แต่ในการลดโควต้านำเข้านั้นประเทศผู้นำเข้าจะต้องชดเชยให้กับประเทศผู้ส่งออก

เพิ่มขึ้นเป็น 9% ในช่วง MFA III (ตารางที่ 6) แต่ถ้าดูปริมาณการส่งออก แยกระหว่างสิ่งทอกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว จะเห็นได้ว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณการส่งออกสิ่งทอลดต่ำลงเรื่อย ๆ จาก 7.2% ในช่วง MFA I เหลือเพียง 3.7% ในช่วง MFAIII ส่วนเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น การเจริญเติบโตของการส่งออกลดลงจาก 20.9% ในช่วง MFA I เหลือ 10.1% ในช่วง MFA III สาเหตุที่มูลค่าการส่งออกของเสื้อผ้ายังสามารถขยายตัวได้นั้น ก็เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ

(1) MFA เป็นโควต้าที่จำกัดปริมาณการส่งออก ดังนั้น มูลค่าการส่งออกสามารถเพิ่มเป็นได้ โดยการทำให้สินค้ามีราคาต่อหน่วยสูงขึ้น

(2) การใช้ข้อยืดหยุ่นในการส่งออกสิ่งทอ (Flexibility Provisions) ทำให้ในแต่ละปีสามารถจะส่งออกได้มากกว่าปริมาณการส่งออกที่ได้ตกลงกันไว้

การเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) ก็เป็นผลอันเนื่องมาจาก MFA โดยที่การเบี่ยงเบนทางการค้านี้เกิดขึ้นในกรณีการส่งออกของประชาคมฯ ปริมาณการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสหรัฐฯ จากประชาคมฯ เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 190 (Cline, 1987 :188) ในประชาคมยุโรปเองนั้น การเบี่ยงเบนทางการค้าก็เกิดขึ้นโดยที่ประเทศในยุโรปตอนเหนือหันไปนำเข้าสิ่งและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศในยุโรปตอนใต้มากขึ้น Hamilton (1985) ประมาณว่าปริมาณการส่งออกสิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศในแถบเมดิเตอร์เรเนียนไปยังยุโรปเหนือได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 47

ถึงแม้ว่า MFA จะเป็นข้อกีดกันทางการค้าและจำกัดการส่งออกสินค้าสิ่งทอของประเทศกำลังพัฒนา แต่ MFA ก็ให้ผลดีแก่ประเทสผู้ส่งออกบางประเทศ เนื่องจาก MFA เปิดโอกาสให้ประเทศที่ยังไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ สามารถส่งออกไปยังตลาดที่มี MFA เป็นข้อจำกัด เนื่องจาก MFA จะไปจำกัดปริมาณ *การส่งออกจากประเทศส่งออกที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันได้รับประโยชน์จาก MFA* ในช่วงเริ่มแรกของการส่งออกสินค้าสิ่งทอ เช่น ในช่วงปี 2518 ซึ่งไทยริเริ่มเป็นภาค MFA ใหม่ ๆ โดย MFA มีผลในการจำกัดปริมาณการส่งออกจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) เช่น เกาหลี ไต้หวัน และฮ่องกงทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังตลาด MFA ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อเสียที่สำคัญก็คือ หากประเทศส่งออกรายใหม่นั้น ๆ ซึ่งเดิมได้ประโยชน์จาก MFA เริ่มจะได้เปรียบในการแข่งขันจะไม่สามารถขยายการส่งออกได้ เนื่องจากโควต้าที่ได้นั้นมีจำกัดและมีอัตราการขยายตัวต่ำ

ประเทศที่เริ่มจะมีความสามารถในการแข่งขันนั้นจะประสบปัญหาจาก MFA มากกว่าประเทศที่เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อยู่เดิมในการขยายการส่งออก เนื่องจากฐานของโควต้าที่ได้รับนั้นต่ำ เพราะการจัดสรรโควต้านั้นมีฐานมาจากประวัติการส่งออกเดิม ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นถึงโควต้าการส่งออกที่ประเทศผู้ส่งออกต่าง ๆ ได้รับ จะเห็นได้ว่า ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ 2-3ประเทศนั้นได้รับโควต้าที่ได้ทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งแบ่งกันระหว่างประเทศสมาชิกต่าง ๆ กว่า 30 ประเทศ โดยที่ประเทศไทยได้รับส่วนแบ่งจากโควต้ารวมเพียง 2.5% เท่านั้น และประเทศในกลุ่ม ASEAN 6 ประเทศได้รับการจัดสรรโควต้าทั้งหมดเพียง 10% ซึ่งในส่วนเวลาปัจจุบันถึง

แม้ว่าประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมากน้อยลงกว่าแต่ก่อนมาก (Anderson and Park, 1988) เนื่องจากอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศเหล่านี้สูง และค่าเงินของประเทศเหล่านั้นแข็งตัวก็ตาม แต่ก็ยังได้รับการจัดสรรโควต้าส่งออกสูง ทำให้ประเทศที่กำลังจะเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญต่อไปหรือประเทศที่เริ่มจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในอุตสาหกรรมชนิดนี้เช่น ประเทศไทย จีน และอินโดนีเซีย ไม่สามารถขยายตัวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดที่มีโควต้า ซึ่งมักจะเป็นตลาดที่สำคัญของประเทศเหล่านี้

ตารางที่ 8 แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของส่วนแบ่งโควต้าที่มีต่อประเทศผู้ส่งออกที่สามารถจะแบ่งคร่าว ๆ ได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อยู่เดิม คือ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะเห็นได้ว่าเนื่องจากประเทศเหล่านี้ได้ส่วนแบ่งโควต้ามากจึงไม่มีความจำเป็นจะต้องกระจายตลาดออกไปเพื่อขยายการส่งออก ดังนั้น สัดส่วนการส่งออกไปยังตลาดที่มีโควต้า และตลาดนอกโควต้าจึงคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนประเทศในกลุ่มที่สองนั้น เป็นประเทศที่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เช่น ประเทศบราซิล และเม็กซิโก ประมาณ 90% ของปริมาณการส่งออกของกลุ่มประเทศเหล่านี้เป็นการส่งออกไปยังตลาดโควต้าเพื่อที่จะทำให้ประเทศเหล่านี้ได้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากโควต้าเท่านั้น โดยที่การส่งออกไปยังตลาดที่ไม่มีโควต้านั้นเกือบไม่มีเลย กลุ่มประเทศกลุ่มที่สาม เป็นตัวอย่างของประเทศที่กำลังเริ่มมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งการขยายตัวของการส่งออกถูกจำกัดโดยโควต้า ดังเช่นประเทศไทยซึ่งเมื่อใช้โควต้าเต็มแล้วต้องกระจายการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้ามากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันปริมาณการส่งออกสิ่งทอไปยังตลาดนอกโควต้านั้นสูงกว่าตลาดที่มีโควต้า

นอกเหนือไปจากการกระจายการส่งออกไปยังประเทศนอกโควต้าเพื่อขยายปริมาณการส่งออกแล้ว การเพิ่มปริมาณการส่งออกไปยังประเทศที่มีโควต้าก็สามารถหลีกเลี่ยงได้บ้าง ยกตัวอย่างเช่น การส่งออกสินค้าชนิดที่ยังไม่อยู่ในข่ายการจำกัดปริมาณการนำเข้า เช่น ในช่วง MFA III นั้น สินค้าที่ผลิตจากเส้นใยประเภทลินิน และป่านเรมี่เริ่มเป็นที่นิยมแพร่หลายในวงการแฟชั่น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากอิทธิพลของ MFA ดังนั้น ในช่วง MFA IV จึงได้รวมเส้นใยเหล่านี้เข้าไปในสัญญา และ ยังได้รวมไหมเข้าไปเป็นเส้นใยชนิดที่ประเทศผู้นำเข้าคาดว่าจะถูกผู้ส่งออกหลีกเลี่ยงอีก เนื่องจาก Blended Silk เริ่มเป็นที่นิยมในตลาด การหลีกเลี่ยงโควต้าอีกวิธีหนึ่งก็ทำได้โดยการส่งสินค้าผ่านประเทศที่สาม (Transhipment) โดยที่นำสินค้าที่ผลิตแล้วไปติดตราว่าผลิตในอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับโควต้าแต่ยังสามารถส่งออกได้ แล้วส่งต่อไปยังประเทศผู้นำเข้าอีกทอดหนึ่ง ในขณะนี้สหรัฐฯ เริ่มเข้มงวดในการตรวจสอบแหล่งกำเนิดของสินค้า(Country of Origin) เพื่อเป็นการอุดช่องโหว่ของโควต้า MFA ยังก่อให้เกิดการลงทุนข้ามชาติจากประเทศที่ใช้โควต้าเต็มแล้วไปยังประเทศที่ยังมีโควต้าเหลืออยู่ (Chen, 1983) ซึ่งมี ตัวอย่างเช่น การลงทุนของบริษัทสิ่งทอไต้หวันและเกาหลีใต้ในบังคลาเทศหรือการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยในช่วงต้นทศวรรษ 2500 และการลงทุนของบริษัทสิ่งทอของไต้หวันและฮ่องกงในประเทศไทยในช่วง 2523-2539 เป็นต้น

MFA ไม่เพียงแต่จะทำให้การส่งออกสิ่งทอของประเทศด้อยพัฒนามีน้อยกว่าที่ควรเท่านั้น หากยังมีผลกระทบทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สิ่งทอเป็นสินค้าเริ่มต้นในการที่ประเทศกำลังพัฒนาจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมต่อไป การจำกัดการส่งออกสิ่งทอ ทำให้การขยายตัวในการจ้างงานในประเทศเหล่านั้นไม่สูงเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อไปถึงการขยายตัวของรายได้ของคนในประเทศนั้น และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรในประเทศก็ถูกบิดเบือนไป ถึงแม้ว่าประเทศผู้ส่งออกบางประเทศจะสามารถกระจายตลาดการส่งออกไปสู่ตลาดนอกโควต้าได้ก็ตาม

เนื่องจากข้อจำกัดการค้า MFA เป็นการกำหนดโควต้าแบบสมัครใจหรือ Voluntary Export Restrictions โดยที่ประเทศผู้ส่งออกเป็นผู้จัดสรรโควต้าเอง ดังนั้นค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโควต้านำเข้าจึงตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออก ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดโควต้าอื่น ๆ ที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นผู้จัดสรรโควต้า มีผู้ประมาณการไว้ว่า ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้น มีมูลค่า คิดเป็นเงินได้หลายพันล้านบาท ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฮ่องกง การศึกษาของ Erzan, Krishma และ Tan (1991) พบว่าค่าเช่าทางเศรษฐกิจคิดเป็นประมาณ 25% ของมูลค่าการส่งออกของประเทศ Hong Kong หรือประมาณ ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม การคำนวณค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับนี้ เป็นการคำนวณ โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจใต้ข้อสมมติฐานที่ว่า สินค้าสิ่งทอนั้นเป็นสินค้าที่มีรูปแบบเหมือนกัน (Homogenous Product) และตลาดการค้าสิ่งทอมีการแข่งขันกันระหว่างผู้นำเข้ากับผู้ส่งออก แต่ถ้าจะคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของประเทศแล้ว จะพบว่าการค้าสิ่งทอนั้นมีประเทศนำเข้ารายใหญ่ไม่กี่ประเทศและมีบริษัทนำเข้าไม่กี่บริษัทในแต่ละประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศผู้ส่งออกเอง ก็มีการจัดสรรโควต้าการส่งออกที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้ส่งออกสิ่งทอนอกกลุ่มเท่านั้น ดังนั้น ค่าเช่าทางเศรษฐกิจอาจจะไม่ตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออกทั้งหมด เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด ซึ่งจะเข้าลักษณะของตลาดที่มีลักษณะเป็นตลาดผูกขาดแฝดโดยที่ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะแบ่งเป็นค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการต่อรองของทั้งสองฝ่าย Erzan, Krishna และ Tan (1991) ประมาณการในกรณีของ Hong Kong ว่าประมาณ ร้อยละ 15-20 ของค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ Hong Kong ควรจะได้รับนั้น ตกเป็นของประเทศผู้นำเข้า ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ ประเทศสหรัฐฯ

ถึงแม้ว่า ประเทศผู้ส่งออกจะมีรายรับจากค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นผู้จัดสรรโควต้า แต่เมื่อคิดถึงผลกระทบสุทธิจากการถูกจำกัดปริมาณการส่งออกแล้ว ประเทศผู้ส่งออกจะเสียประโยชน์ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่ประเทศผู้ส่งออกต้องสูญเสียไปก็คือ โอกาสที่จะขยายการส่งออกในปริมาณที่สูงกว่าและยังมีผลกระทบในทางลบเนื่องจาก มีความสูญเสียในประสิทธิภาพในการผลิต (efficiency loss) และความสูญเสียอื่น ๆ ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (deadweight loss) นอกจากนี้แล้ว ประเทศที่ต้องการขยายการส่งออกก็จะต้องส่งออกไปยังประเทศที่อยู่ภายนอก MFA ซึ่งราคาสินค้าสิ่งทอในแถบนี้นั้นได้ถูกกดต่ำลงเนื่องจากอิทธิพลของตลาดในโควต้า (Martin and Suphachalasai, 1990)

มีการศึกษาจากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพยายามที่จะประเมินผลกระทบสุทธิที่เกิดจากการมี MFA

ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา เช่นการศึกษาของ Trela และ Walley (1988) ประเมินว่า ประเทศกำลังพัฒนาสูญเสียจาก MFA คิดเป็นเงินประมาณ 2 แสน 7 หมื่น 5 พันล้านบาท การศึกษาของผู้เขียนเมื่อปี 1989 ก็เช่นเดียวกัน พบว่าประเทศผู้ส่งออกจะได้รับการสูญเสียคิดเป็นเงิน 7 หมื่น 5 พันล้านบาท นอกจากนี้แล้ว การศึกษาล่าสุดโดย Goto (1990) ประเมินค่าความสูญเสียของประเทศกำลังพัฒนาไว้ประมาณ 8 หมื่นห้าพันล้านบาท ถึงแม้ว่าค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะมีมูลค่าแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ในแบบจำลอง และความแตกต่างกันของแบบจำลอง สิ่งหนึ่งพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนก็คือ ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้มีความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมาก จากการมีโควต้าอันเนื่องมาจาก MFA

สำหรับประเทศไทยนั้น ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อการผลิตและการค้าสิ่งทอ ก็คงจะไม่มีความแตกต่างไปจากประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากรที่ถูกเบี่ยงเบน การจ้างงานที่ไม่สามารถที่จะขยายตัวได้มากเท่ากับที่ควรจะเป็น ในกรณีของการค้าที่เป็นแบบเสรี

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคี MFA ตั้งแต่ปี 2518 ในช่วงนั้น ผลกระทบของ MFA ต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นไปในทางบวก เนื่องจากโควต้าสิ่งทอได้ไปจำกัดปริมาณการนำเข้าสิ่งทอ จากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) และเปิดโอกาสให้ไทยซึ่งยังมีความสามารถในการแข่งขันต่ำในช่วงนั้นสามารถส่งออกได้ แต่ต่อมา เมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต และความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น โควต้าเหล่านี้เป็นตัวจำกัดในการที่จะขยายการส่งออกของไทย และเป็นตัวประกอบที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้องขยายการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้า ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจต่อประเทศ จากการประมาณการของผู้เขียน โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจพบว่า ประเทศไทยมีความสูญเสียจาก MFA ประมาณปีละ4 พันล้านบาท ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะการขยายตัวอย่างมากของการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้า (ตารางที่ 3) และปริมาณส่งออกไปยังประเทศที่มีโควต้าน้อยกว่าที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 37 (Suphachalasai 1989)

ข้อเสนอที่จะค่อย ๆ ยกเลิก MFA ในช่วงของการเจรจาในรอบอุรุกวัย

หลังจากที่ MFA ได้พัฒนามากว่า 30 ปีจนถึง MFA IV ก็ได้มีความพยายามที่จะนำเอาสินค้าสิ่งทอกลับเข้ามาสู่ GATT เพื่อที่จะทำให้การค้าสิ่งทอของโลกกลับเข้าสู่ภาวะที่มีการค้าเสรีมากขึ้นในช่วง 3-4 ปีที่แล้วมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาการเจรจาในรอบอุรุกวัย โดยที่ในช่วงนี้มีข้อเสนอต่าง ๆ เพื่อที่จะค่อย ๆ ยกเลิก MFA จากหลายประเทศ ทั้งกลุ่มประเทศที่เป็นผู้นำเข้าและกลุ่มประเทศที่เป็นผู้ส่งออก ข้อเสนอสำคัญ ๆ ของประเทศต่าง ๆ จะนำมากล่าวถึงมีดังนี้คือ [3]

[3] รายละเอียดโปรดดู Erzan and Holmes (1990).

ประชาคมยุโรป เสนอแนวคิดที่จะค่อย ๆ ยกเลิก MFA โดยที่ไม่ได้กำหนด ระยะเวลาว่าเป็นกี่ปี และมีระยะเวลาเท่าใด แต่การยกเลิกโควต้านี้จะอยู่ภายใต้กรอบของ MFA โดยให้มีการลดปริมาณสินค้าที่จะต้องถูกจำกัดการนำเข้าลงเรื่อย ๆ โดยอาจยึดหลักตามชนิดของสินค้าหรือเส้นใยก็ได้ นอกจากนี้ยังมีการให้สิทธิพิเศษกับประเทศด้อยพัฒนาโดยในช่วงที่มีการลดโควต้าลงนี้ หากมีปัญหาในกรณีของ "Market Disruption" ก็จะต้องมีการปรึกษาหารือเพื่อชลอการเพิ่มขึ้นของปริมาณการส่งออกได้

สหรัฐอเมริกา ต้องการจะให้มี global quota กำหนดระยะเวลาในการกลับเข้าสู่การค้าเสรีไว้ประมาณ 10 ปี โดยการกำหนด global quota ในทุกหมวดสินค้าที่อยู่ภายใต้MFA มาก่อน แล้วการจัดสรรโควต้าในแต่ละหมวดสินค้าให้แต่ละประเทศที่ส่งออก โดยใช้ส่วนแบ่งตลาดเดิมของแต่ละประเทศเป็นหลัก แต่โควต้าที่จัดสรรให้กับแต่ละประเทศนั้นจะต้องไม่เกิน 15% ของ global quota ในแต่ละหมวด โดยที่ส่วนแบ่งตลาดนี้จะคงที่ตลอดระยะเวลา 10 ปี ในช่วงการยกเลิกโควต้านำเข้า global quota ที่กำหนดในแต่ละปีจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่อัตราการเพิ่มขึ้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ความสำคัญ (sensitivity) ของสินค้าชนิดนั้น เป็นที่เข้าใจกันว่าคำว่า "ความสำคัญ" หรือ sensitivity นั้น คงจะหมายถึง หมวดสินค้าที่มีการส่งออกหรือนำเข้ามากและสินค้าในหมวดนี้มีแนวโน้มที่จะได้รับอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าค่อนข้างต่ำ ในกรณีของสหรัฐฯ นั้น ประเทศผู้ส่งออกจะยังคงเป็นผู้จัดสรรโควต้าการส่งออกเอง นั่นก็หมายความว่า ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากโควต้ายังคงจะตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออกต่อไปนอกจากนี้แล้วสหรัฐฯ ยังให้สิทธิพิเศษกับประเทศผู้ส่งออกที่เป็นประเทศด้อยพัฒนาอีกด้วย

ประเทศไทยและประเทศในกลุ่ม ASEA นั้นมีข้อเสนอคล้ายคลึงกับกลุ่มประเทศผู้ส่งออกสินค้าสิ่งทอที่เรียกว่า ITCB (International Textiles and Clothing Bureau)[4] ที่กำหนดระยะเวลาการยกเลิกโควต้าไว้ 6 ปี โดยยังให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของ MFA เดิม ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจะถูกแบ่งย่อยออกไปอีกเป็น 4 ระยะ กล่าวคือในระยะแรกและระยะที่สองจะใช้เวลาระยะละ 2 ปี ส่วนในระยะที่สาม และระยะที่สี่ระยะละ 1 ปี โดยในระยะแรกจะต้องยกเลิกโควต้าของหมวดสินค้าที่นำเข้าเพิ่มในช่วง MFA IV รวมทั้งยกเลิกโควต้าของสินค้าทุกประเภทที่กำหนดไว้กับประเทศด้อยพัฒนา สินค้าสิ่งทอที่ไม่ได้ใช้เครื่องจักรผลิต หรือ สินค้าที่ไร้ฝีมือ เสื้อผ้าเด็ก และสินค้าสิ่งทอที่ไม่มีการผลิตในประเทศนำเข้า เพิ่มอัตราการเจริญเติบโตของโควต้าขึ้นเรื่อย ๆ โดยเริ่มจาก 6% ในปีแรก และเพิ่มขึ้นเป็น 8%, 11%, 15% และ 20% หรือ 25% ในปีต่อ ๆ ไป จนกระทั่งเข้าสู่ภาวะที่ไม่มีการกีดกันทางการค้า นอกจากนี้แล้ว ITCB ยังเสนอให้เพิ่มอัตราการส่งออกภายใต้

---

[4] ประเทศผู้ส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยประเทศผู้ส่งออก 21 ประเทศได้แก่ อาร์เจนตินา บังคลาเทศ โคลัมเบีย จีน อียิปต์ เอลซัลวาดอร์ อินเดีย อินโดนีเซียสาธารณรัฐจาไมก้า สาธารณรัฐเกาหลี มาเก๊า มัลดีฟ เมกซิโก ปากีสถาน เปรู ฮ่องกง ศรีลังกา ตุรกี อุรุกวัย และยูโกสลาเวีย

"flexibility provisions" ถ้าหากเกิดปัญหาขึ้นในช่วงเวลาที่มีการลดลงของโควต้า ก็ให้มีการพิสูจน์ภายใต้ "serious injury" โดยที่จะมีการพิสูจน์ภายใต้องค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อติดตามและประเมินผล

จากข้อเสนอของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญและกลุ่มประเทศผู้ส่งออก จะเห็นได้ว่าข้อเสนอของกลุ่มประชาคมยุโรปขาดความชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงเจตนาว่ากลุ่มประเทศในประชาคมฯ คงจะไม่ต้องการจะให้มีการยกเลิกหรือค่อย ๆ ยกเลิกการกำหนดโควต้านำเข้าแต่ประการใด แต่ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ระยะเวลาในการที่จะค่อย ๆ ยกเลิกการนำเข้าค่อนข้างจะเนิ่นนานกว่าข้อเสนอของประเทศผู้ส่งออกถึง 4 ปี แต่ในข้อเสนอมีความชัดเจนยกเว้นแต่ในกรณีที่เป็น sensitive categories หรือกลุ่มสินค้าที่มีการนำเข้ามากที่ยังไม่แน่ใจว่าจะมีการเพิ่มโควต้าให้มากหรือน้อยเพียงใด เพราะสินค้าในกลุ่มนี้มีความสำคัญมาก หากมีการให้อัตราการเพิ่มของโควต้าสูง แต่เป็นในหมวดสินค้าที่ไม่ค่อยมีการค้าขายกัน (Redundant) ก็จะไม่มีผลอะไรต่อประเทศผู้ส่งออก และในที่สุด ในช่วงปรับตัวนั้นประเทศส่งออกอาจจะได้รับโควต้าในแต่ละปีเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำ จึงทำให้ประเทศผู้ส่งออกไม่ได้รับผลอะไรมากนักในช่วง 10 ปีแรกส่วนข้อเสนอของกลุ่ม ITCB นั้นมุ่งเน้นที่จะให้มีการลดลงของโควต้าส่งออกอย่างรวดเร็ว และให้ความคล่องตัวกับประเทศผู้ส่งออก ทั้งจากอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าที่มีลักษณะเป็นอัตราก้าวหน้ากับ flexibility provisions ที่จะช่วยให้ประเทศเหล่านี้สามารถขยายการส่งออกได้อย่างรวดเร็ว ตั้งแต่เริ่มต้นของช่วงระยะเวลาในการที่จะเปลี่ยนการค้าสิ่งทอไปสู่การค้าเสรี

ข้อเสนอของ Arther Dunkel เลขาธิการของ GATT นั้น จะทำให้ MFA ลดบทบาทลง โดยใช้เวลาในการลดอัตราการกำหนดโควต้านำเข้าภายในระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2546 โดยที่หากการเจรจารอบอุรุกวัยสิ้นสุดลง และมีการรับรองจากทุกประเทศ ประเทศที่มีสัญญาพหุภาคี MFA จะถูกยกเลิก และสินค้าสิ่งทอจะเข้ามาสู่กฎเกณฑ์ใหม่ และการกำหนด โควต้าจากข้อกำหนด MFA ที่ว่าประเทศผู้นำเข้าจะต้องให้โควต้าเพิ่มขึ้นในอัตราขั้นต่ำปีละ 6% เพิ่มขึ้นเป็นปีละ 16% ในช่วง 4 ปีแรก กล่าวคือในช่วง 2536-2539 นอกจากนี้แล้ว จำนวนสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA จะต้องนำกลับเข้ามาสู่ GATT ไม่ต่ำกว่า 12% โดยคิดจากจำนวนสินค้าภายใต้ข้อตกลงปี 2533 เป็นตัวตั้ง นั่นก็หมายความว่าจำนวนสินค้าที่สามารถกีดกันการนำเข้าได้ จะมีปริมาณลดลงเรื่อย ๆ หลังจากปี 2539 แล้วเป็นระยะที่ 2 จะใช้เวลาทั้งหมด 5 ปี โดยเริ่มจากปี 2539 และสิ้นสุดปี 2543 ในช่วงนี้ก็เช่นเดียวกับช่วงแรกที่ประเทศผู้นำเข้าจะต้องนำสินค้าเข้ามาอยู่ภายใต้ GATT เพิ่มขึ้นอีก ไม่ต่ำกว่า 17% ดังนั้น ถ้าคิดรวม 2 ช่วงระยะเวลาแล้วจำนวนสินค้าสิ่งทอที่จะกลับเข้าไปใน GATT จะรวมกันเป็น 29% และในช่วงนี้ อัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้านำเข้าจะต้องเพิ่มขึ้นไปอีกเป็นอย่างต่ำ 25%

ส่วนในช่วงระยะที่ 3-4 นั้นจะเป็นช่วงปี 2543-2546 มีระยะเวลา 4 ปี ในระยะนี้ สินค้าที่จะนำเข้าสู่ GATT จะเพิ่มขึ้นอีก 18% เป็นอย่างต่ำ ดังนั้นถ้ารวมระยะเวลาทั้งสามแล้วสินค้าที่จะต้องกลับเข้ามาอยู่ใน GATT จะต้องไม่ต่ำกว่า 47% นอกจากนี้ อัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้านำเข้าจะเป็น 27% ต่อปี และเมื่อระยะนี้สิ้นสุดลงจากปี 2546 เป็นต้นไป สินค้าที่อยู่ภายใต้ MFA ทุกชนิดจะกลับเข้าสู่ GATT และการค้าสิ่งทอก็จะเป็นการค้าแบบเสรี (โปรดดูสรุปข้อเสนอของ Dunkel ในตารางที่ 9)

ผลกระทบของการเจรจาในรอบอุรุกวัยกับการค้าสิ่งทอของไทย

การเจรจาการค้าของ GATT ในรอบอุรุกวัยนั้น ได้ยืดเยื้อมาเป็นเวลานาน และได้มีการกำหนดว่าเดือนเมษายน 2535 จะเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะทำให้การเจรจาในรอบอุรุกวัยนี้ประสบความสำเร็จ เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า การเจรจาที่ยังติดขัดอยู่นั้น มีปัญหาอยู่ที่สินค้าเกษตร ซึ่งสหรัฐฯ และประชาคมยุโรปยังไม่สามารถตกลงกันได้ การวิเคราะห์ในครั้งนี้ก็จะขึ้นอยู่กับข้อสมมติฐานที่ว่า การเจรจาประสบผลสำเร็จและ ข้อเสนอของ Dunkel ถูกนำมาใช้ กล่าวคือจะเกิดการเริ่มต้นของการผ่อนคลายข้อจำกัดในการนำเข้าของประเทศต่าง ๆ และในที่สุดก็จะมีการค้าที่เสรีมากขึ้น และในที่สุดข้อสัญญา MFA ก็จะถูกยกเลิกไป ส่วนถ้าหากการเจรจารอบอุรุกวัยล้มเหลวการค้าสิ่งทอก็คงจะกลับเข้าสู่รูปแบบเดิม คืออยู่ภายใต้ MFA และก็คงจะมีการใช้การเจรจาแบบทวิภาคีต่อไป ซึ่งผลกระทบต่อประเทศนั้นก็คงจะไม่แตกต่างไปจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในกรณีที่ข้อเสนอของ Dunkel ถูกนำมาใช้ ผลกระทบที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการขยายตัวของปริมาณการส่งออกจะสูงขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่มากนักในระยะแรก ข้อดีประการหนึ่งของข้อเสนอแนะ Dunkel ก็คือการที่ประเทศผู้นำเข้าจะต้องลดรายการสินค้าที่อยู่ภายใต้ MFA ลงเรื่อย ๆ ในกรณีนี้ถึงแม้ว่า ในระยะแรกสินค้าที่จะออกจากการควบคุมภายใต้ MFA จะเป็นกลุ่มสินค้าที่เป็น redundant categories เพราะใน sensitive categories คงจะเป็นรายการท้าย ๆ ที่จะถูกยกเลิก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ ประเทศผู้นำเข้าคงจะพยายาม ให้มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายในของประเทศผู้นำเข้าให้น้อยที่สุดและให้เวลาปรับตัวกับอุตสาหกรรมเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ผลกระทบอีกประการหนึ่ง ที่มีต่อประเทศผู้ส่งออกจากการค่อย ๆ ยกเลิกโควต้า ก็คือ ความสูญเสียในเรื่องค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ประเทศผู้ส่งออกเคยได้รับ ค่าเช่าทางเศรษฐกิจจะลดลงเรื่อยๆ ตามการขยายตัวของโควต้า แต่ถ้ามองในด้านสวัสดิการ (Welfare) แล้วผลลัพธ์สุทธิในทางลบที่ประเทศผู้ส่งออกเคยได้รับจากการมี MFA โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังจะเป็นผู้ส่งออกรายสำคัญในตลาดโลก อย่างเช่น ประเทศไทยและอินโดนีเซียนั้นจะลดลง นั่นก็คือ Welfare loss จะลดลง เนื่องมาจาก ความสูญเสียทางด้านประสิทธิภาพการผลิตที่เกิดขึ้นจะลดลงเรื่อย ๆ รวมทั้งความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นจากการมีโควต้านำเข้า (deadweight loss) จะลดต่ำลง ในขณะเดียวกัน ราคาของสินค้าสิ่งทอในตลาดนอกโควต้าที่เคยถูกกดให้ต่ำลง เนื่องจากตลาดโควต้าก็จะเริ่มถูกผ่อนคลาย และราคาสินค้าในตลาดนอกโควต้าจะสูงขึ้น ผลกระทบนี้ เป็นประโยชน์ต่อไทย เพราะทำให้ความสูญเสียทางสวัสดิการลดลงอย่างมาก เพราะปัจจุบันปริมาณการส่งออกสิ่งทอไปตลาดนอกโควต้ามีปริมาณสูงกว่าตลาดในโควต้า

การแข่งขันจากประเทศผู้ส่งออกด้วยกันจะสูงขึ้นเป็นลำดับ และจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วงปลายของการยกเลิกระบบโควต้า ที่การค้าสิ่งทอมีการกีดกันน้อยลงมาก สำหรับประเทศไทยใน 4-5 ปีข้างหน้า สิ่งที่คงจะต้องประสบกับอุตสาหกรรมนี้ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ใช้แรงงานเข้มข้นก็คือ การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงาน ดังนั้น การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตหรือ productivity จึงมีความจำเป็นเพื่อที่จะรักษาและขยายส่วนแบ่งตลาดในการส่งออกประเทศที่เคยได้รับโควต้าส่งออกรายใหญ่ เช่น เกาหลี ไต้หวัน และ ฮ่องกง (ตารางที่ 7)

ก็จะเผชิญกับการแข่งขันมากขึ้น และถูกแบ่งส่งแบ่งตลาดไป เนื่องจากประเทศเหล่านี้ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงานที่สูงอย่างมาก ซึ่งมีผลกระทบให้ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มแต่ประเทศเหล่านี้คงจะมีแนวโน้มที่จะส่งออกสินค้าสิ่งทอที่ใช้ทุนมากขึ้น ซึ่งได้แก่ ผ้าผืนด้าย และเส้นใยประดิษฐ์ (Anderson and Park 1992) ปัญหาอีกประการหนึ่งที่จะมีผลกระทบต่อการส่งออกของไทยก็คือ การที่ประเทศยังมีนโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมบางอย่างที่เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมนี้ยกตัวอย่าง เช่น ในปัจจุบันอัตราการคุ้มครองของผ้ายังอยู่อัตราสูงมากถึง 60% (ตารางที่ 10) ถ้าอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มต้องการใช้ผ้านำเข้าเพื่อที่จะผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก ก็จะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่า ประเทศอื่น ถึงแม้ว่า จะมีการขึ้นภาษีได้ตามมาตรา 19 ทวิ แต่การขึ้นภาษีนั้น ไม่ว่าจะมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม ก็ยังทำให้เกิดต้นทุนการผลิตสูงขึ้นกว่าที่ควรจะเป็นเนื่องจากกระบวนการนี้ ดังนั้น นโยบายที่เกี่ยวกับภาษีนำเข้าจะต้องนำมาปรับปรุงเพื่อให้เป็นการเอื้ออำนวยต่อสภาพการแข่งขันที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น

สรุป

การเจรจารอบอุรุกวัยมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยเป็นอย่างมาก เพราะถ้าการเจรจารอบนี้ประสบผลสำเร็จ ก็จะเท่ากับเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการที่จะทำให้สินค้าสิ่งทอกลับสู่ภาวะที่มีการค้าเสรีอีก และเป็นการนำสินค้าสิ่งทอกลับสู่ GATT อีกครั้ง อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยนั้นควรจะได้รับประโยชน์จากการเจรจาของ GATT ในรอบนี้เพราะเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง สังเกตได้จากการขยายตัวของการส่งออกสิ่งทอของไทย ซึ่งอยู่ในอัตราสูงในตลาดนอกโควต้า ถึงแม้ว่า ประเทศจะสูญเสียรายได้จาก ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic rent) ที่เกิดจากโควต้า แต่ก็จะได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าจากการขยายการส่งออก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่อุตสาหกรรมนี้จะต้องเผชิญต่อไปในอนาคตก็คือ การแข่งขันที่จะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อสภาวะการค้าสิ่งทอในตลาดโลกค่อย ๆ ปรับตัวเข้าสู่ภาวะการค้าที่เสรี นโยบายของรัฐในด้านต่าง ๆ นั้น ต้องพร้อมที่จะสนับสนุนให้อุตสาหกรรมนี้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องอัตราภาษีนำเข้าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าสิ่งทอ เช่น ด้าย และผ้าผืน ที่มีอยู่ในอัตราสูง ถึงแม้จะมีมาตรการคืนภาษีให้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นภาระทางต้นทุนที่สูงขึ้น การฝึกอบรมแรงงานในอุตสาหกรรมส่งผลให้มีความสามารถ และทักษะสูงขึ้นก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้มากขึ้น

แต่ถ้าการเจรจารอบอุรุกวัยประสบความล้มเหลวลงอุตสาหกรรมนี้ก็คงจะประสบกับภาวะตลาดส่งออกที่ถูกกำหนดโดยโควต้านำเข้าจากประเทศพัฒนาแล้วต่อไปอีก การเจรจาทวิภาคีก็คงจะต้องมีต่อไปครั้งแล้วครั้งเล่าและประเทศไทยก็คงจะได้รับผลเสียทางเศรษฐกิจขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการขยายการส่งออกจะต้องมาจากการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้า การขยายการจ้างงานก็เป็นไปได้ไม่มากเท่าที่ควร แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าอนาคตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในการเจรจาในรอบอุรุกวัยกลับถูกกำหนดโดยความสำเร็จจากการเจรจาในสินค้าเกษตร ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการที่สหรัฐฯ และประชาคมยุโรปไม่สามารถจะตกลงกันได้

การเจรจารอบอุรุกวัย : สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

โดย

รศ.ดร.สิริลักษณา คอมันตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535

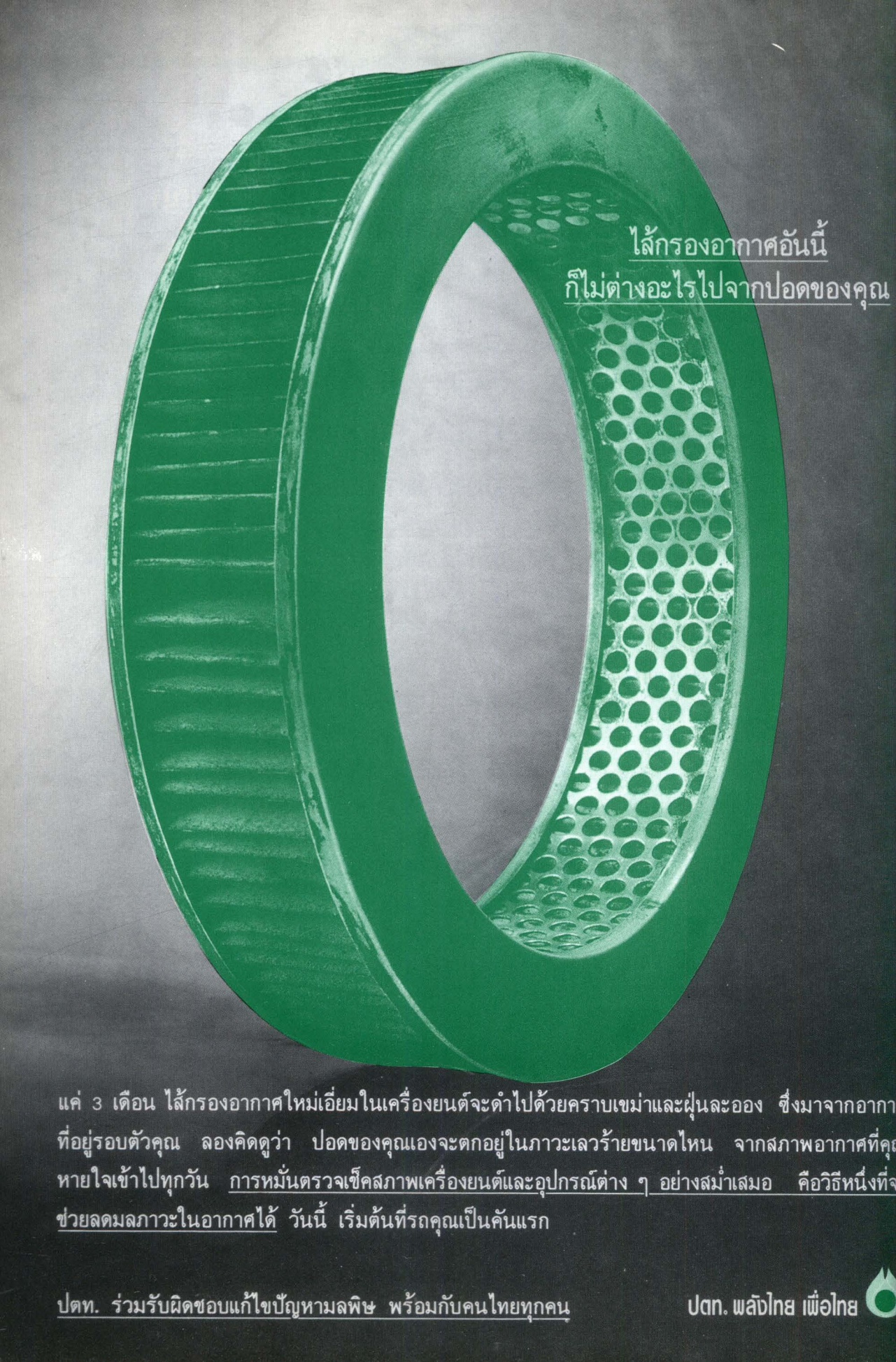
เรื่อง

การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

18-19 มีนาคม 2535

แค่ 3 เดือน ไส้กรองอากาศใหม่เอี่ยมในเครื่องยนต์จะดำไปด้วยคราบเขม่าและฝุ่นละออง ซึ่งมาจากอากา
ที่อยู่รอบตัวคุณ ลองคิดดูว่า ปอดของคุณเองจะตกอยู่ในภาวะเลวร้ายขนาดไหน จากสภาพอากาศที่คุ
หายใจเข้าไปทุกวัน การหมั่นตรวจเช็คสภาพเครื่องยนต์และอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ คือวิธีหนึ่งที่จ
ช่วยลดมลภาวะในอากาศได้ วันนี้ เริ่มต้นที่รถคุณเป็นคันแรก

ปตท. ร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหามลพิษ พร้อมกับคนไทยทุกคน

ปตท. พลังไทย เพื่อไทย

การเจรจารอบอุรุกวัย : สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

สิริลักษณา คอมันตร์

ความนำ

ในที่สุด การถกเถียงเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย ก็ปิดฉากลงอีกฉากหนึ่งในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2535 ด้วยการผ่านพระราชบัญญัติสิทธิบัตรที่เข้มงวดและสมบูรณ์นับเป็นความสำเร็จของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่งที่สามารถใช้มาตรการฝ่ายเดียวชู่บังคับให้ประเทศต่าง ๆ ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องได้ตามที่ต้องการประเทศที่ต่อต้านการมีกฎหมายที่เข้มข้นเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้ถูกกระหน่ำด้วยมาตรการข่มขู่อย่างในแรงอย่างถ้วนทั่วมาเป็นระลอกๆ นับตั้งแต่เดือนธันวาคม 2530 ที่ประชาคมยุโรปถอนเกาหลีใต้ออกจากการได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า (GSP) เนื่องจากเกาหลีใต้ไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของยุโรปในระดับเดียวกับที่ให้แก่สหรัฐอเมริกา เดือนตุลาคม 2531 ที่สหรัฐอเมริกาประกาศรายชื่อสินค้านำเข้าจากประเทศบราซิล ที่สหรัฐจะตอบโต้ด้วยการเก็บภาษีขาเข้าในอัตรา100% เนื่องจากบราซิลไม่ยอมให้การคุ้มครองผลิตภัณฑ์ยา เดือนกันยายน 2532 ที่ประเทศอาเยนตินาโอนอ่อนตามคำขู่ของสหรัฐอเมริกาด้วยการประกาศแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อให้การคุ้มครองผลิตภัณฑ์ยา วันที่ 26 เมษายน 2534 ที่ประเทศไทย จีน และอินเดีย ถูกสำนักงานผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกา (USTR) ประกาศชื่อเป็นประเทศที่จะต้องจับตามองเป็นพิเศษและตอบโต้เป็นอันดับแรก (Priority Foreign Country) และล่าสุดในเดือนมกราคม 2535 ที่ประเทศจีนประกาศยอมคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คือการปกป้องลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและความลับทางการค้าเพื่อหลีกเลี่ยงสงครามทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาซึ่งส่อเค้าว่าจะหนักหนาและรุนแรงโดยจะเริ่มให้สิทธิบัตรคุ้มครองเคมีภัณฑ์การเกษตรและเวชภัณฑ์ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 เป็นต้นไปและขยายการคุ้มครองไปยังสิทธิบัตรเคมีภัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วย

บทความนี้ จะกล่าวถึงการเจรจาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในรอบอุรุกวัยในประเด็นต่างๆ โดยแบ่งสาระสำคัญของบทความออกเป็น 5 ตอน ในตอนแรกจะกล่าวถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการเจรจาตลอดจนความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา ตอนที่สอง จะพิจารณาร่างข้อตกลงเรื่องการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของแกตต์ โดยพิจารณาแนวโน้มการเจรจาและประเด็นถกเถียงเป็นสำคัญ ตอนที่สามพิจารณาการเจรจานอกรอบและผลกระทบของร่างข้อตกลงและการแก้ไขกฎหมายต่อประเทศไทย ข้อเสนอสำหรับท่าทีตลอดจนการปรับตัวของประเทศไทย อยู่ในตอนที่สี่และตอนสุดท้ายคือบทสรุป

1.ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และความหมาย

ที่ประชุมรัฐมนตรีของประเทศภาคีแกตต์ที่เข้าร่วมเจรจา ณ เมืองปุนต้า เดล เอสเต ประเทศอุรุกวัย เมื่อเดือนกันยายน 2529 ได้มีมติให้รวมเรื่องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกันการค้า (trade-related aspects of intellectual property rights หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า TRIPs) เป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ตามข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาที่พยายามผลักดันให้มีการเจรจาการค้าแขนงใหม่ คือเรื่องการค้าบริการ ทรัพย์สินทางปัญญา และมาตรการการลงทุน มาตั้งแต่ปี 2525

เหตุที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็เพราะสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ประสบกับปัญหาการขาดดุลการค้าอย่างรุนแรง ซึ่งนอกจากจะบั่นทอนฐานะความเป็นผู้นำแล้วยังทวีปัญหาหมักหมมที่ทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศถดถอยอีกด้วย ตั้งแต่เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 และ 2 สินค้าที่ผลิตในสหรัฐฯก็เริ่มไม่สามารถขายแข่งขันในตลาดโลกได้ทำให้ขาดดุลการค้ากับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นอย่างมากมายและต่อเนื่องสินค้าอเมริกันซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญยิ่งในเวทีการค้าระหว่างประเทศต้องเผชิญกับศึกรอบด้านสินค้าอุตสาหกรรมทั้งหนักและเบาถูกผลักให้ตกไปจากตลาดโลกโดยสินค้าที่ผลิตในญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ สินค้าเกษตรก็ประสบกับภาวะวิกฤติ เนื่องจากรัฐบาลอเมริกันต้องแบกภาระเงินอุดหนุนจำนวนมหาศาลในแต่ละปีที่จ่ายไปเพื่อพยุงฐานะเกษตรกรของตนสินค้าที่สหรัฐฯ เข้าใจว่า ตนยังมีความสามารถในการผลิตเหนือชาติอื่น ๆ ก็คือสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงเป็นผลผลิตของการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ซึ่งจัดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาการลงทุนในการผลิตสินค้าเหล่านี้ ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก แต่ต้นทุนส่วนเพิ่มของผู้เลียนแบบนั้นต่ำสหรัฐฯจึงเชื่อว่าการเลียนแบบโดยประเทศอื่น เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ตนเสียดุลการค้าจำนวนมหาศาลกับประเทศต่าง ๆทั่วโลกการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นหนึ่งในผลประโยชน์หลักของสหรัฐในการเจรจารอบอุรุกวัย

การเจรจานี้มีเป้าหมายที่จะให้มีการจัดร่างกรอบความตกลงเรื่องกฎเกณฑ์การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่าง "เพียงพอ" ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศพยายามสนับสนุนและผลักดันให้เกิดขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาการเลียนแบบ และการใช้ความรู้ของผู้อื่นโดย "ไม่ชอบธรรม"ในเรื่องนี้ ประเทศกำลังพัฒนาเป็นฝ่ายตั้งรับโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเจรจานอกรอบระดับทวิภาคีและการใช้มาตรการฝ่ายเดียวในลักษณะข่มขู่บังคับโดยสหรัฐอเมริกา

การเจรจาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในรอบอุรุกวัย ครอบคลุมเจ็ดรายการต่อไปนี้ คือ (1) ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (2) เครื่องหมายการค้า (3) การใช้เครื่องบ่งชี้หรือชื่อทางภูมิศาสตร์ (4) การออกแบบทางอุตสาหกรรม (5) สิทธิบัตร (6) การออกแบบวงจรรวมและ (7) ความลับทางการค้า

ลิขสิทธิ์ หมายถึงสิทธิในงานวรรณกรรมและศิลปกรรมอันเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทงานนิพนธ์ ซึ่ง

อาจแสดงออกในรูปหนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย หรืออื่นๆ งานนาฏกรรม ศิลปกรรม ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สถาปัตยกรรม ภาพถ่ายหรือศิลปประยุกต์ที่นำไปใช้สอย ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุภาพยนตร์ งานแพร่เสียง แพร่ภาพ ตลอดจนงานสร้างสรรค์อื่นๆ ในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์และศิลปะ

โดยทั่วไป ลิขสิทธิ์จะหมายถึง สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำซ้ำ ดัดแปลงนำออกโฆษณาให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่นและอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้น ๆ ดังนั้นการผลิตเทปเพลงเทปวิดีโอ การแปลหนังสือโดยไม่ได้รับอนุญาตล้วนเป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทวรรรณกรรมและศิลปกรรม ประเด็นปัญหาของประเทศไทยที่สำคัญ หรือเรื่องโปรแกรมคอมพิวเตอร์

เครื่องหมายการค้า หมายถึงภาพที่คิดขึ้น ใบสลาก ตั๋วนาม คำ ตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะบ่งเฉพาะซึ่งแสดงให้เห็นว่าสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างจากสินค้าของผู้อื่น

เครื่องบ่งชี้หรือชื่อภูมิศาสตร์ หมายถึง การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์อันพิสูจน์ได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น จะสงวนไว้เป็นสิทธิของผู้ผลิตสินค้า ณ แหล่งนั้นๆ

การออกแบบทางอุตสาหกรรม หมายถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มิใช่ความจำเป็นทางเทคนิคหรือการใช้งาน

สิทธิบัตร หมายถึง ความคุ้มครองที่ให้แก่สิ่งประดิษฐ์ทำให้ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะผลิต นำเข้า จำหน่าย และมีไว้เพื่อจำหน่าย สิทธิบัตรมีสองประเภทใหญ่ๆ คือ สิทธิบัตรสำหรับผลิตภัณฑ์และสิทธิบัตรสำหรับกรรมวิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่เป็นปัญหาสำคัญสำหรับประเทศไทย คือ ผลิตภัณฑ์ยา ซึ่งสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประชาคมยุโรป ต้องการให้มีการคุ้มครองสำหรับ พรบ.สิทธิบัตร ปี พ.ศ.2522 ให้การคุ้มครองกรรมวิธีการผลิตยา แต่ไม่คุ้มครองผลิตภัณฑ์บางชนิด เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ยา เครื่องจักรกลเกษตร สัตว์ พืช กรรมวิธีทางชีววิทยา และระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์

การออกแบบวงจรรวม หมายถึง การออกแบบวงจรไฟฟ้าซึ่งอาจรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่บรรจุวงจรรวมด้วย

ความลับทางการค้า หมายถึง การคุ้มครองข้อมูลที่ใช้ในการค้าที่ไม่เปิดเผย รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการทดสอบความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ยาและสารเคมี

2.ร่างข้อตกลงของแกตต์

ร่างข้อตกลงของแกตต์เรื่องทรัพย์สินทางปัญญานั้นโดยทั่วไปอาศัยกรอบของข้อตกลงต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมคือ อนุสัญญากรุงปารีส (ค.ศ.1967) อนุสัญญากรุงเบอร์น (ค.ศ.1991)สนธิสัญญากรุงโรมและสนธิสัญญาว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยวงจรรวม (Treaty onIntellectual Property in Respect of Integrated Circuits) โดยอาศัยหลักการของแกตต์ที่สำคัญ ๆ คือหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-FavouredNation) หลักการแห่งความโปร่งใส (Transparency) และหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ(National Treatment)โดยคำนึงถึงสถานภาพของประเทศกำลังพัฒนาเป็นพิเศษ แต่ในรายละเอียดของข้อตกลงได้มีการปรับเปลี่ยนและแก้ไข จนกระทั่งการถ่วงดุลระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีอยู่บ้างในตอนแรกเริ่มมลายหายไป

ในส่วนนี้จะวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในข้อตกลงของแกตต์เองซึ่งสะท้อนถึงขบวนการการใช้พลังอำนาจทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเมืองเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ ซึ่งล้วนบั่นทอนอำนาจในการต่อรองและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศกำลังพัฒนาเรื่อยมาเป็นลำดับร่างข้อตกลงเรื่องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้ารวมทั้งการค้าสินค้าปลอม(Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights including Trade in Counterfeit Goods) ฉบับล่าสุด ในเดือนธันวาคม 2535 (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า ร่างฯใหม่ หรือ ร่างฯปัจจุบัน) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับร่างข้อตกลงฉบับ ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2533 (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า ร่างฯเดิม) จะเห็นว่ารายละเอียดของร่างฯใหม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศพัฒนาแล้วอย่างชัดเจน การคุ้มครองในร่างฯใหม่ มีความเข้มข้นจากเดิมเป็นอันมาก ดังจะตั้งข้อสังเกตต่อไปนี้

1. ในเรื่องสิทธิบัตร การคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์มีการยกเว้นได้และเปิดโอกาสให้ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศสังคมนิยมเดิมปรับตัวได้ถึง 10 ปี คือ มาตรา 65(1) กำหนดให้ประเทศพัฒนาแล้วปฏิบัติตามข้อตกลงนี้ภายในเวลาหนึ่งปี มาตรา 65(2) และ 65(3) ขยายเวลาให้อีก 4 ปีสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศสังคมนิยมเดิมและหากว่าในวันเริ่มใช้ข้อตกลงนี้ มีสาขาทางเทคโนโลยีที่ยังไม่ได้มีการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใด ประเทศนั้นก็สามารถยืดเวลาการให้การคุ้มครองไปได้อีก 5 ปี ตามมาตรา 65(4)

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณามาตรา 27 ในร่างฯ ใหม่ก็ปรากฏว่ามีรายการยกเว้นน้อยกว่า มาตรา 28 ในร่างฯเดิมเห็นได้ชัดว่ารายการที่ยังไม่ได้ตกลงกันเมื่อเดือนตุลาคม2533 เป็นรายการที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องการให้ยกเว้นทั้งสิ้น ซึ่งได้แก่ สัตว์และพืช รวมทั้งจุลชีพ ในมาตรา 28(3(b)B) ของร่างฯเดิม และ อาหาร เคมีภัณฑ์ ยา และแม้แต่กรรมวิธีผลิตยา ก็มีอยู่ในรายการยกเว้น คือ มาตรา 28(3(c)B) ของร่างฯเดิม

เมื่อพิจารณาร่างฯใหม่ ก็พบว่า รายการยกเว้นประกอบด้วย วิธีการวินิจฉัย บำบัดหรือรักษาโรคมนุษย์หรือสัตว์ (ซึ่งก็มีในร่างฯเดิม) สัตว์และพืชยกเว้นจุลชีพ และได้ตัดรายการอื่น ๆ ในวรรค 3 ที่กล่าวไปแล้วออกทั้งหมด ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญคงไม่ใช่เพราะประเทศภาคีได้เห็นพ้องต้องกันว่าฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศกำลัง

พัฒนาเหมาะสมที่จะให้การคุ้มครองผลิตภัณฑ์เหล่านี้ แต่คงเนื่องมาจากประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่ต้องการให้คงรายการยกเว้นไว้ได้ถูกบีบบังคับให้แก้ไขกฎหมายภายในประเทศไปเรียบร้อยแล้ว การต่อรองในเวทีของแกตต์จึงมีความสำคัญน้อยลงและการผนึกกำลังระหว่างประเทศกำลังพัฒนาก็ได้อ่อนตัวตาม

ยิ่งไปกว่านั้น มาตรา 70 ในร่างฯใหม่ ยังตอกย้ำเรื่องการคุ้มครอง ยา และเคมีภัณฑ์การเกษตรเป็นการเฉพาะอีกด้วย โดยกำหนดให้ประเทศภาคีทั้งหลายรับคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตร ไม่ว่ากฎหมายภายในประเทศนั้นๆจะคุ้มครอง ยา และเคมีภัณฑ์การเกษตร หรือไม่ก็ตามเริ่มตั้งแต่วันที่ข้อตกลงของแกตต์มีผลผูกพัน ทั้งยังให้สิทธิเด็ดขาดทางการตลาดแก่ผู้ขอจดทะเบียนสิทธิบัตรเป็นเวลา 5 ปีอีกด้วยในมาตรา 70(9) ดังนั้น แม้ว่า มาตรา 65 จะดูเสมือนจะให้โอกาสประเทศกำลังพัฒนามีเวลาปรับตัว แต่มาตรา 70 ก็อาจตีความได้ว่า ต้องคุ้มครองยาและเคมีภัณฑ์การเกษตร ในทันทีที่ข้อตกลงของแกตต์มีผลผูกพัน จะเห็นได้ว่าเวลาการปรับตัวนั้นมีไว้สำหรับผลิตภัณฑ์อื่น แต่ขณะเดียวกัน มาตรา 27 ในร่างฯใหม่ก็ระบุดักไว้ว่าต้องคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ทุกสาขาอยู่แล้ว

2. การบังคับใช้สิทธิไม่ว่าด้วยเหตุผลความจำเป็นของรัฐหรืออื่นๆ (มาตรา 31) มีเงื่อนไขที่เข้มงวดขึ้นมาก เปรียบเทียบกับร่างข้อตกลงเดิม คือมาตรา 32(2) และ 32(4) เดิม ซึ่งอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐบังคับใช้สิทธิบัตรเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือในภาวะฉุกเฉินโดยฝืนความยินยอมของเจ้าของสิทธิบัตรได้ โดยไม่ต้องพยายามเจรจาซื้อสิทธิก่อน

นอกจากนี้ ในร่างข้อตกลงฉบับใหม่ ยังพยายามหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงการบังคับใช้สิทธิซึ่งในร่างข้อตกลงเดิมเรียกว่า non-voluntary license ซึ่งระบุระยะเวลาไว้ชัดเจนว่าใช้ได้หลังจากพ้นกำหนดเวลา 4 ปีนับจากวันยื่นขอรับสิทธิบัตร หรือ 3 ปีหลังจากวันอนุมัติสิทธิบัตรแล้วแต่ว่าระยะเวลาใดจะสิ้นสุดทีหลัง (มาตรา 31(2b) เดิม)

ที่สำคัญกว่านี้ก็คือการตัดประเด็นเรื่องการป้องกันการกระทำอันถือว่าเป็นการผูกขาด (มาตรา 42 เดิม) ออกจากร่างฯฉบับใหม่โดยสิ้นเชิง ซึ่งในร่างฯเดิมนั้นอนุญาตให้แต่ละประเทศระบุในกฎหมายของตนว่าการกระทำอันเป็นการผูกขาดหรือขัดขวางการถ่ายทอดเทคโนโลยีเช่น ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้บุคลากร (restrictions on use ofpersonnel) ข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำวิจัย (restrictions on research) ข้อตกลงที่เป็นการผูกติดสินค้าหรือกิจกรรม (tying agreements) และแม้แต่การจำกัดการส่งออก(export restrictions) ก็ล้วนถือเป็นการใช้สิทธิอย่างไม่ชอบธรรมโดยผู้ทรงสิทธิ (abuse of intellectual property rights) ซึ่งถือเป็นเหตุให้เพิกถอนสิทธิ หรือบังคับใช้สิทธิได้

แม้ว่าเรื่องมาตรการบังคับใช้สิทธินี้ จะมีการถกเถียงกันมากในเวทีของแกตต์และเคยเป็นข้อโต้แย้งที่ยันกันอย่างไม่ลดละ ระหว่างฝ่ายประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปกับฝ่ายประเทศกำลังพัฒนา เช่น อินเดีย โดยฝ่ายหลังได้ยึดหลักการว่าเป็นมาตรการที่ไม่ขัดแย้งกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ หรือร่างสนธิสัญญาของ WIPO (DraftTreaty on Harmonization of Certain Provisions in Laws for the Protection of Inventions) ซึ่งก็มิได้บังคับให้ประเทศภาคียกเลิกมาตรการบังคับใช้สิทธิและคงเปิด

โอกาสให้เป็นเรื่องกฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่จะบัญญัติให้เหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนาของตน อนุสัญญากรุงปารีสฯ ว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมก็ระบุยอมรับให้ประเทศภาคีมีบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับใช้สิทธิได้ และเมื่อประเทศเกาหลีใต้ปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2530 ก็ยังคงให้มีมาตรการบังคับใช้สิทธิไว้เช่นกัน โดยยืนยันว่า ควรจะต้องอนุญาตให้มีมาตรการบังคับใช้สิทธิอยู่ต่อไปเพื่อความคล่องตัวในการถ่ายทอดเทคโนโลยี และถ่วงดุลระหว่างสิทธิของเจ้าของสิทธิบัตรกับสิทธิของผู้อื่นที่จะมาขอใช้ เพื่อป้องกันมิให้เจ้าของสิทธิบัตรใช้สิทธิผูกขาดของตนโดยมิชอบ

ถึงกระนั้นก็ดี จะเห็นได้ว่าระหว่างปี 2531 ถึง ธันวาคม 2534 ได้มีการแก้ไขร่างข้อตกลงฯ ไปในทิศทางที่ทำให้การบังคับใช้สิทธิกระทำได้ยากกว่าเดิมมาก โดยเพิ่มขั้นตอนการเจรจาขอใช้สิทธิให้ยุ่งยากมากขึ้น เช่น กำหนดให้ผู้ขอใช้สิทธิแสดงหลักฐานว่าได้พยายามขออนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจากผู้ทรงสิทธิบัตร โดยได้เสนอเงื่อนไขและค่าตอบแทนที่เหมาะสมแล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาอันสมควร เป็นต้น

3. ในเรื่องประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิ จะเห็นได้ชัดว่าร่างฯปัจจุบันให้ประโยชน์แก่ผู้ยื่นขอสิทธิบัตรมากขึ้นกว่าร่างฯเดิม**ทุกกรณี** แต่พันธะและหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิกลับลดน้อยลงมาตรา 30 **เดิม**บรรจุเงื่อนไขสำหรับผู้ยื่นขอรับสิทธิไว้ 4 ประการ คือ หนึ่ง มาตรา 30(1) กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรเปิดเผยข้อมูลการประดิษฐ์อย่างชัดเจนและเพียงพอที่จะให้บุคคลที่มีความชำนาญทางสาขาการประดิษฐ์นั้น ๆสามารถนำไปทำได้ สอง มาตรา 30(2) กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้ ณ ประเทศอื่น สามมาตรา 30(3) ผู้ทรงสิทธิจะต้องสนองความต้องการของประชาชนภายในประเทศอย่างเหมาะสม (reasonable requirements of the public) และในกรณีที่ให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ จะไม่กระทำการใด ๆ ที่มีลักษณะไม่ชอบธรรม (abusive) หรือ ปิดกั้นการแข่งขัน (anti-competitive) ซึ่งเป็นการขัดขวางการถ่ายทอดเทคโนโลยีและประการที่สี่ มาตรา 30(4) อนุญาตให้ประเทศผู้ให้สิทธิบัตรใช้มาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดมาตรา 30(1)-(3) ด้วยการบังคับใช้สิทธิการเพิกถอนสิทธิและการควบคุมการกระทำที่เป็นการผูกขาดหรือกีดกันการถ่ายทอดเทคโนโลยี ตามมาตรา 32, 33 และ 42 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าในร่างฯเดิมนั้นผู้ทรงสิทธิมีภาระหน้าที่และกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อคานอำนาจการผูกขาดแต่ในร่างฯปัจจุบัน มาตรา 30(3) และ 30(4) ถูกตัดออกไป

4. ระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตร ซึ่งก็คือ มาตรา 34 ในร่างฯเดิมหรือมาตรา 33 ในร่างฯใหม่ กำหนดให้เป็น 20 ปี ตามข้อเรียกร้องของประเทศพัฒนาแล้ว แต่ในร่างฯเดิม มาตรา 34(1b) เปิดโอกาสให้มีการตีความได้ว่าเรื่องระยะเวลาการคุ้มครองนี้ เป็นสิทธิของแต่ละประเทศที่จะกำหนดโดยกฎหมายภายในหรือไม่ เพราะมาตรา 34(1b) ระบุว่าระยะเวลาการคุ้มครองเป็นเรื่องของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ (national legislation)เปิดโอกาสให้มีปัญหาการตีความได้ว่าหมายถึงระยะเวลาที่เกิน 20 ปี ที่จะเป็นเรื่องของกฎหมายภายใน หรือระยะเวลาการคุ้มครองทั้งหมด

5. ร่างฯใหม่ มาตรา 70 (2) ให้การคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่ ณ วันที่ข้อตกลงของแกตต์มีผลผูกพันในขณะที่ร่างฯเดิม มาตรา 72 ไม่กำหนดให้คุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบที่แตกต่างกันอย่างมหาศาล

6. ในเรื่องลิขสิทธิ์ ก็ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศพัฒนาแล้วเช่นกัน การคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในฐานะเป็นวรรณกรรมและงานสร้างสรรค์ (มาตรา 10(2)) เป็นเรื่องที่ประเทศพัฒนาแล้วต้องการอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องนี้ก็คือ การให้ลิขสิทธิ์ เป็นการคุ้มครองที่ยาวนานเกินความจำเป็น เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์โดยทั่วไปจะคุ้มครองงานวรรณกรรมและงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ เป็นเวลา 50 ปี นับจากวันที่ผู้สร้างสรรค์นั้นเสียชีวิต ซึ่งอาจเป็นการคุ้มครองที่ยาวถึง 100 ปี ก็ได้ นอกจากนี้ การให้ลิขสิทธิ์แก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทำให้การดัดแปลงและเพิ่มเติมโปรแกรมไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป แม้ว่าการดัดแปลงนั้นก็เป็นงานสร้างสรรค์เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นร่างฯใหม่ยังไม่เปิดโอกาสให้ประเทศภาคีกำหนดกฎเกณฑ์เพิ่มเติมในกรณีของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในทางการค้า (commercial use of computer programs) ซึ่งสามารถกระทำได้ในร่างฯเดิม ในมาตรา9 (1) และร่างฯ ใหม่ก็ไม่มีข้อปฏิบัติเป็นพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด

การบรรจุโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เข้าไว้ในเรื่องลิขสิทธิ์ โดยมีแนวโน้มให้คุ้มครองระหัส (code) โครงสร้างของโปรแกรม และลักษณะการแสดงภาพบนจอ (visual displayscreens) รวมทั้งชุดของคำสั่ง (sets of commands) ตลอดจนการจัดภาพและลำดับการใช้ (user interfaces) เป็นการขัดกับหลักการของการให้ลิขสิทธิ์ เนื่องจากลิขสิทธิ์นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครอง "การแสดงออก" (expression) ของความคิด ไม่ใช่ตัว "ความคิด" (ideas) เอง ตัวอย่างเช่น ผู้ที่เขียนหนังสือเรื่องวิธีการจัดสวน จะมีลิขสิทธิ์ป้องกันมิให้ผู้อื่นนำหนังสือนั้นไปพิมพ์จำหน่าย แต่ไม่สามารถป้องกันมิให้ผู้อื่นนำ**ความคิด** เรื่องการจัดสวนนั้นไปเขียนใหม่ด้วยคำพูดอื่นแล้วพิมพ์เป็นหนังสือ หรือนำความคิดเหล่านั้นไปรับจ้างจัดสวนหลายฝ่ายจึงมีความเห็นว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไม่ใช่งานประเภทเดียวกันกับงานวรรณกรรมและสร้างสรรค์อื่น ๆ จึงควรมีการคุ้มครองในลักษณะที่แตกต่างจากงานที่อยู่ในข่ายลิขสิทธิ์โดยทั่วไป

7. เรื่องชื่อภูมิศาสตร์ และการคุ้มครองแหล่งกำเนิดผลิตภัณฑ์ไวน์ก็เป็นความต้องการของประเทศพัฒนาแล้วเช่นกัน เป็นการคุ้มครองอย่างเข้มงวดมิให้ใช้การเปรียบเทียบในเชิงประเภท หรือ ระบุเป็นการเลียนแบบใดๆทั้งสิ้น (มาตรา 23)

8. เรื่องเครื่องหมายการค้า (มาตรา 15) ก็ทวีความเข้มงวดขึ้นให้คุ้มครองเครื่องหมายบริการและเครื่องหมายรับรองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย ตลอดจนชุดของสี (combination of colours) ซึ่งการคุ้มครองในลักษณะนี้มิได้ปรากฏในร่างฯเดิมอย่างไรก็ดี ประเทศกำลังพัฒนาไม่ค่อยมีความเห็นขัดแย้ง

กับประเทศพัฒนาแล้วในเรื่องการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เพราะการปลอมแปลงนั้นเป็นการละเมิดอย่างเห็นได้ชัดและปัญหาคงอยู่ที่ประสิทธิภาพในการจับกุมปราบปรามและลงโทษมากกว่าเรื่องปรัชญาของการคุ้มครอง

9. การออกแบบวงจรรวม ก็กำหนดให้เป็นไปตามสนธิสัญญากรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ส่วนเรื่องความลับทางการค้าก็มีการกำหนดให้การคุ้มครองข้อมูลเกี่ยวกับการทดลองและทดสอบความปลอดภัย (test data) ของผลิตภัณฑ์ยาและสารเคมีการเกษตรที่เจ้าของข้อมูลได้ยื่นต่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อขออนุญาตจำหน่าย เป็นการเฉพาะ

กล่าวโดยสรุป แนวโน้มการเจรจาทั้งหมดนี้สะท้อนถึงปรัชญาเบื้องหลังการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศพัฒนาแล้วทั้งสิ้น เมื่อเปรียบเทียบร่างข้อตกลงฉบับแรกๆ เช่นร่างข้อตกลงที่ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2533 กับร่างข้อตกลงฉบับล่าสุดจะเห็นได้ชัดว่ารายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแขนงต่างๆ นั้นได้ทวีความเข้มข้นขึ้นและในบทนำของร่างข้อตกลงฉบับล่าสุด มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นสิทธิส่วนบุคคล อันเป็นข้อความที่มิได้ปรากฏอยู่ในร่างฉบับก่อนหน้า

การแยกเรื่องสิทธิบัตรยาและเคมีภัณฑ์การเกษตรเป็นมาตราต่างหาก (มาตรา 70) นับว่าเป็นความสำเร็จอย่างยิ่งยวดของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผลจากการวิ่งเต้นชักจูงโน้มน้าวความคิดของผู้แทนประเทศต่างๆ อย่างไม่ต้องสงสัย เมื่อปี 2533 ซึ่งเดิมเคยเป็นกำหนดการสิ้นสุดการเจรจารอบอุรุกวัย หลายฝ่ายมีความเห็นว่า อย่างมากที่แกตต์จะทำได้ก็คือตั้งกติกาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาไว้กว้างๆ ให้เป็นที่ยอมรับว่าควรมีการคุ้มครองแต่คงไม่สามารถวางกฎเกณฑ์ข้อตกลงอะไรที่เป็นเรื่องเป็นราวหรือมีสาระอย่างแท้จริง (substantive issues) แต่ร่างข้อตกลงฉบับล่าสุดนี้ แสดงให้เห็นชัดว่ามีสาระแสดงสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศพัฒนาแล้วโดยทั่วไปและสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะแทบทุกกรณี

3. การเจรจานอกรอบและผลกระทบต่อประเทศไทย

3.1 กลยุทธ์ของการเจรจานอกรอบ

การเจรจารอบอุรุกวัยมีความสำคัญยิ่งในการชี้ชะตารูปแบบของการค้าระหว่างประเทศในอนาคต ว่าจะมีกฎเกณฑ์และระเบียบที่รัดกุมแต่เปิดกว้างให้การค้าสามารถขยายตัวได้มากขึ้น หรือจะประสบมรสุมการกีดกันทางการค้าตลอดจนการบิดเบือนรูปแบบของการค้าอย่างปราศจากกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ แต่หากว่าหลักเกณฑ์เหล่านั้นถูกกำหนดโดยผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่าสิ่งอื่นใด การเจรจาก็บรรลุผลได้ยากการกำหนดกฎเกณฑ์การค้าแขนงใหม่ คือ การค้าบริการ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและมาตรการการลงทุน เป็นผลของความพยายามของประเทศพัฒนาแล้วที่จะขยายผลประโยชน์ของตน ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงได้ออกกฎหมายการค้าฉบับปี ค.ศ.1988 ให้อำนาจรัฐบาลสหรัฐเจรจาการค้าแบบเร่งด่วน (fasttrack) ซึ่งสามารถผ่านการพิจารณาลงคะแนนเสียงจากรัฐสภาสหรัฐโดยเร็วและเพิ่มอำนาจการใช้มาตรา 301 ให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้นในการเจรจานอกรอบในระดับทวิภาคีหรือแบบตัวต่อตัวโดยแสดงความพร้อมที่จะใช้มาตรการฝ่ายเดียวในการบีบบังคับให้ประเทศคู่ค้าจำนน

ต่อการผลักดันทางผลประโยชน์ของตน

สหรัฐอเมริกาได้ใช้กลยุทธต่าง ๆในการเคลื่อนไหวให้ประเทศไทยแก้ไขพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ และ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร ให้เป็นไปตามความต้องการของสหรัฐ ซึ่งกลยุทธนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ หนึ่งกลยุทธโน้มน้าวด้วยประเด็นทางศีลธรรม สอง กลยุทธหว่านล้อมด้วยผลประโยชน์ตอบแทน และสาม กลยุทธกดดันด้วยการคุกคามทางเศรษฐกิจ

กลยุทธ์แรก คือการโน้มน้าวด้วยประเด็นทางศีลธรรม นั่นคือ สหรัฐได้นำการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปเปรียบกับการลักทรัพย์ทั่วไป และประณามผู้ละเมิดเป็นโจรที่ลักลอบผลิตสินค้าอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของคนอเมริกัน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตยาเลียนแบบ เทปวีดีโอภาพยนตร์ เทปเพลง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือการปลอมแปลงและเลียนแบบเครื่องหมายการค้าต่าง ๆ

กลยุทธ์นี้ นับว่ามีเหตุผลจูงใจอยู่มาก เพราะการลักทรัพย์นั้นเป็นความผิดอย่างชัดเจนและประเทศกำลังพัฒนาจะอ้างความยากจนเป็นเหตุให้ลักทรัพย์ผู้อื่น ก็ไม่เป็นสิ่งที่ชอบธรรมและแม้ว่าผู้กล่าวหาเองจะเคยมีพฤติกรรมในทำนองเดียวกันมาก่อน ก็มิใช่เป็นเหตุผลที่ประเทศกำลังพัฒนาจะหยิบยกมากล่าวอ้างได้เต็มปากนัก

ในเรื่องนี้ คงจะต้องพิจารณาว่าการ "ละเมิด" เหล่านั้นเป็นพฤติกรรมที่ผิดเหมือน ๆกันทุกกรณีหรือไม่ เช่น การผลิตยาเลียนแบบ โดยนำตัวยาต้นแบบ หรือ ยาเลียนแบบต้นแบบโดยมิได้ใช้ยี่ห้อยาที่ซ้ำกับยาที่มีสิทธิบัตรในประเทศอื่นซึ่งเป็นการผลิตที่ไม่ผิดกฎหมายไทยนั้นจะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นเหมือนกับการผลิตนาฬิกาปลอม เสื้อยืดปลอม หรือไม่

ฝ่ายที่เห็นด้วยกับการคุ้มครองผลิตภัณฑ์ยา จะเห็นว่าการกระทำทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นการลักทรัพย์ทั้งสิ้น โดยถือว่าการนำยาต่างประเทศมาศึกษาแยกส่วนและผลิตยาเลียบแบบยี่ห้อใหม่ด้วยกรรมวิธีอื่นนั้นเป็นการกระทำเยี่ยงโจร สมควรแก่การประณาม ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็ยกตัวอย่างประเทศต่าง ๆที่ให้การคุ้มครองยาในเวลาต่าง ๆ กันตามระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศ เช่น เยอรมนี ปี ค.ศ. 1968 ฝรั่งเศส ค.ศ.1960 อิตาลี ค.ศ.1968 ญี่ปุ่น ค.ศ.1976 สวีเดน ค.ศ.1978 สวิตเซอร์แลนด์ ค.ศ.1977 และ แคนาดา ค.ศ.1988 (โดยมีบทเฉพาะกาล 4 ปี) ซึ่งล้วนแต่เป็นช่วงที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นสูงกว่าไทยในปัจจุบัน ความถูกผิดจึงไม่ชัดเจน และดูจะขึ้นอยู่กับความพร้อมของประเทศ

ฝ่ายค้านยังเสนอความคิดต่อไปว่า เมื่อพิจารณาการยกเว้นการคุ้มครอง ทางด้านสหรัฐฯเองก็ปฏิเสธการออกสิทธิบัตรแก่สิ่งประดิษฐ์ที่ถือว่าจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ นั่นคือ สิ่งประดิษฐ์ทางด้านพลังงานนิวเคลียร์และที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ดังนั้น ฝ่ายค้านจึงมีความเห็นว่า หากผลิตภัณฑ์ยามีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ยาก็สามารถอยู่ในข่ายยกเว้นได้ในบางประเทศ ทั้งนี้เพราะรูปแบบและขอบเขตของกฎหมายสิทธิบัตรนั้นมีความหลากหลายจนมิอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบใดเป็นรูปแบบที่ "ถูกต้อง" ที่จะต้องยึดเป็นมาตรฐานสำหรับบังคับใช้โดยทั่วไป

ในส่วนของกฎหมายสิทธิบัตรระหว่างประเทศก็ยอมรับว่าการคุ้มครองในแต่ละประเทศจำเป็นจะต้องอยู่

ในระดับที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะและระดับการพัฒนาเทคโนโลยีและอุสาหกรรมของประเทศนั้น ๆ แม้กระทั่งร่างสนธิสัญญาภายใต้กรอบของ WIPO ก็มิได้มีการบังคับให้ประเทศที่ตกเป็นเป้าหมายในเรื่องนี้ต้องเข้าเป็นภาคี ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประเทศภาคีกำหนดข้อสงวนและเลือกให้การคุ้มครองสิทธิบัตรแก่ผลิตภัณฑ์ใดก็ได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม รวมทั้งยังมีการผ่อนผันให้ประเทศภาคีมีเวลาปรับตัวนานนับสิบปี โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องขอบเขตและระยะเวลาการคุ้มครอง

ดังนั้น การอ้างหลักกฎหมายเพื่อโน้มน้าวให้ไทยเพิ่มความคุ้มครองสิทธิบัตรยาจึงมิได้เป็นข้ออ้างที่เถียงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากจะพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ใน พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้มีการแก้ไข เช่น ระยะเวลาการคุ้มครอง 15 ปี มาตรการการบังคับใช้สิทธิบัตร (compulsory license) มาตรการเข้าช้อนซึ่งสามารถป้องกันการใช้สิทธิผูกขาดอย่างไม่เป็นธรรมแล้ว จะพบว่าล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่ไม่ขัดกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ แม้กระทั่งในร่างของ WIPO เอง นอกจากนี้ในบางประเด็น เช่น การนำเข้าช้อนไทยยังสามารถหยิบยกประเทศแคนาดามาเป็นตัวอย่างอ้างอิงได้ด้วย ประเด็นทางศีลธรรมจึงไม่ชัดเจน ทำให้สหรัฐต้องดำเนินการด้วยกลยุทธอื่น ๆควบคู่กันไป

กลยุทธ์ที่สอง คือกลยุทธหว่านล้อมด้วยผลประโยชน์ตอบแทน ในรูปของการพัฒนาอุตสาหกรรมและการรับเทคโนโลยีซึ่งเป็นประเด็นที่น่าฟัง เพราะทั้งระบบลิขสิทธิ์และระบบสิทธิบัตรจะคุ้มครองผู้ผลิตให้สามารถรับผลประโยชน์อันเกิดจากสิ่งผลิตนั้น ๆ แต่ผู้เดียวชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งจะกระตุ้นให้มีการประดิษฐ์คิดค้นและผลิตงานสร้างสรรค์มากขึ้น นอกจากนี้ ระบบสิทธิบัตรยังเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความลับเกี่ยวกับกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ถูกเปิดเผยขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทางวิทยาการของสังคมเพราะผู้ทรงสิทธิบัตรมีเงื่อนไขที่จะเปิดเผยความรู้และข้อมูลต่าง ๆ โดยได้การคุ้มครองเป็นการตอบแทน

ในเรื่องนี้สิ่งที่จะต้องพิจารณามีสองประเด็นใหญ่ คือ หนึ่ง ความสามารถของประเทศไทยในการผลิตงานสร้างสรรค์หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่และสอง ในกรณีสิทธิบัตรความสามารถของประเทศไทยที่จะนำเทคโนโลยีที่เปิดเผยนั้น ๆ มาใช้ได้จริง รวมทั้งกระบวนการถ่ายทอดเทคโลโนยีและการเปิดเผยข้อมูลนั้นว่าเพียงพอที่จะนำไปใช้ได้จริงหรือไม่

ในประเด็นแรก จะพิจารณาเรื่องโปรแกรมคอมพิวเตอร์และอุตสาหกรรมยาว่าไทยมีความสามารถในระดับใด ส่วนประเด็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้นฝ่ายสหรัฐได้พุ่งความสนใจไปที่อุตสาหกรรมยาเป็นหลัก ดังนั้น เราจะพิจารณาระดับความสามารถของอุตสาหกรรมยาเป็นสำคัญ

ข้อกล่าวอ้างของผู้ที่สนับสนุนให้มีลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ก็คือการให้ความคุ้มครองจะกระตุ้นให้มีการพัฒนาซอฟท์แวร์ขึ้นในประเทศไทย เพราะผู้ผลิตก็จะมีแรงจูงใจที่จะลงทุนผลิตงานเหล่านี้ขึ้นมา นับเป็นข้อคิดที่มีเหตุผล แต่ถ้าพิจารณาจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้ จะเห็นว่า ความสามารถของไทยในการผลิตซอฟท์แวร์นั้นค่อนข้างจำกัดและการพัฒนาซอฟท์แวร์เกือบทั้งหมดในปัจจุบันอยู่ในรูปของการแก้ไขดัดแปลงหากโปรแกรมนำเข้าจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้นก็อาจเป็นอุปรรคต่อการพัฒนาขีดความสามารถของคนไทยเนื่อง

จากค่าใช้จ่ายในการให้การศึกษาทางด้านนี้จะสูงขึ้นตามไปด้วย

ทางด้านอุตสาหกรรมยาข้อมูลสถิติของกองควบคุมยาสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขนั้น มีโรงงานผลิตยาจำนวนทั้งสิ้น 191 แห่ง ในปัจจุบันเป็นโรงงานของรัฐบาล 2 แห่ง คือโรงงานผลิตยาขององค์การเภสัชกรรม และโรงงานเภสัชกรรมทหาร นอกจากนั้น เป็นโรงงานของบรรษัทต่างชาติ 25 แห่ง โรงงานของคนไทย 164แห่งซึ่งเมื่อแบ่งตามยอดขายและขนาดโรงงานแล้วจะมีโรงงานขนาดใหญ่ประมาณ 25% ซึ่งอาจมีศักยภาพที่จะดูดซับเทคโนโลยีได้แต่จะสังเกตได้ว่า ประเทศไทยนำเข้าวัตถุดิบประมาณร้อยละ 95 ของมูลค่าวัตถุดิบที่ใช้ทั้งหมดผลิตเองภายในประเทศเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น

จากกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมยาซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ขั้น คือขั้นค้นคว้าตัวยาใหม่ ขั้นผลิตวัตถุดิบ และขั้นผลิตยาขั้นปลาย นั้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังไม่มีศักยภาพในระดับขั้นแรก คือค้นคว้ายาใหม่และการคิดค้นกรรมวิธีการผลิตที่มีประสิทธิภาพในเชิงพาณิชย์ ซึ่งต้องเกิดจากการวิจัยพื้นฐานที่เริ่มต้นจากการหาโครงสร้างโมเลกุลใหม่ที่จะมีฤทธิ์ทางยา ผ่านขั้นตอนการค้นหา เตรียมสาร ทดสอบฤทธิ์และพิษ (Toxicity Testing) ตามระยะต่าง ๆ เป็นลำดับ พร้อมทั้งพัฒนาวิธีการผลิตโมเลกุลนั้น ๆ ในปริมาณมากพอที่จะใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผสมหรือปรุงเป็นตำรับยา งานสองลักษณะในขั้นแรกของการผลิตยานี้ต้องใช้ทุนสูงมากขนาดของตลาดก็ต้องใหญ่พอที่จะผลิตในขั้นอุตสาหกรรมและระดับเทคโนโลยีภายในประเทศก็ต้องมีขีดความสามารถในระดับสูงมากในปัจจุบันมีบริษัทยาเพียง 50 บริษัท ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศพัฒนาแล้วเพียง 6 ประเทศ ที่มีความสามารถในขั้นนี้ สิทธิบัตรยาจึงจะไม่ทำให้ไทยกระโดดขึ้นไปผลิตในขั้นนี้ได้

สำหรับขั้นที่สอง หรือการผลิตวัตถุดิบนั้นจากการศึกษาของโอภา วัชระคุปต์(2530) พบว่า จากโรงงานผลิตยาแผนปัจจุบันทั้งหมด 191 โรง และโรงงานผลิตยาแผนโบราณประมาณ 700 โรง ในจำนวนนี้มีโรงงานผลิตยาแผนปัจจุบันเพียง 10 โรง ที่สามารถผลิตวัตถุดิบที่ใช้เป็นยา หรือวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนประกอบเสริมในการปรุงเป็นตำรับยา ตัวยาที่ผลิตได้ทั้งหมดมีเพียง 15 ชนิดและบางชนิดที่ผลิตได้ เช่น สาร Aspirin ยังต้องนำเข้าสารเริ่มต้นจากต่างประเทศถึง 100 เปอร์เซนต์ อีกด้วย

การที่สิทธิบัตรมีเงื่อนไขให้เปิดเผยความรู้และข้อมูลอาจส่งเสริมศักยภาพการผลิตในขั้นตอนนี้ในประเทศไทยบ้าง แต่จะไม่มีผลกระทบมากนัก เนื่องจากในปัจจุบัน การผลิตวัตถุดิบส่วนใหญ่ก็ต้องพึ่งเทคโนโลยีจากต่างประเทศในลักษณะร่วมทุน โดยผลิตจากสารขั้นกลางเป็นส่วนใหญ่ จะมียกเว้นอยู่บ้างก็กรณีที่การผลิตวัตถุดิบนั้นใช้ทรัพยากรในประเทศและใช้เครื่องมือและวิธีการผลิตที่ไม่ซับซ้อน เช่น กรณี aluminium hydroxide ซึ่งใช้สารส้มเป็นสารเริ่มต้น

สำหรับขั้นตอนที่สามคือการผลิตยาขั้นปลาย โรงงานยาของประเทศไทยขณะนี้มีศักยภาพค่อนข้างสูง

---

* ตัวอย่างตัวยาเหล่านี้ได้แก่ ampicillin, amoxycillin, kenamycin, gentamycin, aspirin, paracetamol, magnesium hydroxide เป็นต้น

เพราะสามารถผลิตยาได้ทุกรูปแบบมีการวิจัยและพัฒนาพอสมควรในด้านสูตรผสมที่ไม่ใช่ active ingredienr และมีมาตรฐานการผลิตในระดับที่ดีโดยการรับรองของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากว่า 50 โรง ทั้งยังมีความสามารถในการส่งออกอีกด้วย ตารางดี่ 1 แสดงให้เห็นว่ามูลค่าการส่งออกยาแผนปัจจุบันของไทย แม้ว่าจะยังไม่สูงนักแต่ก็ขยายตัวมาโดยตลอด อย่างไรก็ดีโรงงานของไทยคงไม่อาจดูดซับเทคโนโลยีได้มากนักในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมการประกอบโดยนำวัตถุดิบจากต่างประเทศมาผสมเป็นยาสำเร็จรูปหรือนำเข้ายาสำเร็จรูปมาบรรจุห่อใหม่มากกว่าที่จะเป็นการผลิตแบบมีการค้นคว้าวิจัยในระดับสูง

ดังนั้น ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทยก็ไม่ปักใจเชื่อในความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีหรือการกระตุ้นชีดความสามารถในการผลิตในสาขาที่ได้รับการยกเว้นจากการคุ้มครองในปัจจุบันนัก โดยเฉพาะในเรื่องผลิตภัณฑ์ยาและหลายฝ่ายก็มีความเห็นว่า การเลียนแบบที่ทำอยู่เดิมก่อนที่จะขยายการคุ้มครองไปยังผลิตภัณฑ์ยานั่นแหละเป็นวิธีการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ดีที่สุด

อย่างไรก็ดี ในแง่ของประโยชน์ของระบบสิทธิบัตรนี้ฝ่ายสนับสนุนก็มีเหตุผลที่น่าฟังหากมองในแง่ของประโยชน์ที่จะตกแก่มวลมนุษย์ เพราะระบบสิทธิบัตรเป็นหลักประกันแก่ผู้ประดิษฐ์ให้สามารถได้รับประโยชน์จากผลงานของตนในระยะเวลาหนึ่ง ส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้น ซึ่งแม้ว่าจะเกิดขึ้นในประเทศพัฒนาแล้ว แต่ในที่สุดผลประโยชน์เหล่านี้ย่อมตกแก่มวลมนุษย์โดยส่วนรวมในเรื่องนี้ ผู้ประกอบการผลิตสาขาต่าง ๆในสหรัฐอเมริกามีความเห็นว่า สิ่งประดิษฐ์จำนวนมากจะไม่เกิดขึ้นมา หากไม่มีระบบสิทธิบัตร และระบบสิทธิบัตรนี้ก็มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมยามากกว่าอุตสาหกรรมใด ตารางที่ 2 แสดงว่าในความเห็นของผู้ประกอบการผลิตสาขาต่าง ๆในสหรัฐอเมริกา จำนวนสิ่งประดิษฐ์ที่จะไม่ได้รับการพัฒนาและไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้ หากไม่มีระบบสิทธิบัตรมีอัตราส่วนสูงที่สุดในอุตสาหกรรมยา

ในประเด็นนี้ ทางฝ่ายค้านก็เห็นว่าประโยชน์ที่จะตกแก่มวลมนุษย์นั้น จะไม่กระจายไปอย่างทั่วถึงและทันการ หากสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้นมีราคาสูงมากตลอดช่วงเวลาของการคุ้มครองและสังคมน่าจะมีวิธีการตอบแทนวิธีอื่นที่ไม่มีผลกระทบต่อความสามารถที่จะใช้สิ่งประดิษฐ์เหล่านั้นหรือปริมาณการใช้เพื่อมวลชน เช่น ให้ทุนวิจัยให้รางวัล โดยไม่ต้องให้สิทธิผูกขาดการผลิตเพราะผู้ผลิตในตลาดที่มีลักษณะโครงสร้างผูกขาดนี้ มีแนวโน้มที่จะผลิตสินค้าหรือบริการที่ตนผูกขาดในปริมาณที่น้อยกว่าปริมาณที่ตลาดต้องการ

กลยุทธ์ที่สาม คือกลยุทธ์กดดันด้วยการคุกคามทางเศรษฐกิจและการตอบโต้ทางการค้าฝ่ายเดียวอย่างก้าวร้าว (Aggressive Unilateralism)โดยใช้มาตรา 301 ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าอย่างชัดเจน แต่สหรัฐก็อ้างความถูกต้อง เพราะเห็นว่าปัญหาการขาดดุลการค้าของสหรัฐเกิดขึ้นเพราะประเทศต่าง ๆ กระทำการค้าอย่างไม่เป็นธรรมสมควรแก่การตอบโต้ โดยที่สหรัฐนิยาม การทำการค้าอย่างไม่เป็นธรรมไว้ในความหมายกว้างและอาจหมายถึง การไม่เคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การละเมิดสิทธิเบื้องต้นของผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วย

สหรัฐฯ เห็นว่า ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้ากับสหรัฐฯมาโดยตลอดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และผู้

ผลิตของไทยบางส่วนได้ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐฯ การดำเนินการของสหรัฐในบางกรณี เช่น ผลิตภัณฑ์ยา เป็นผลจากการร้องเรียนต่อ USTR ของเอกชนคือสมาคมผู้ผลิตยาอเมริกัน และบางกรณีก็มีการสมทบวิ่งเต้นตรวจค้นและเข้าถึงผู้ละเมิดโดยตรงโดยสมาคมผู้ผลิตเอง เช่น ในกรณีโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะเห็นได้ว่าเอกชนอเมริกันที่ผลักดันให้มีการตอบโต้นี้มีอิทธิพลสูงมากโดยเฉพาะในปีแห่งการเลือกตั้งประธานาธิบดี ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่รัฐบาลสหรัฐจะสวมวิญญาณแห่งความแข็งกร้าวและมีทีท่าที่ก้าวร้าวขึ้นเป็นทวีคูณเพื่อแสดงความเข้มแข็งให้ปรากฏต่อสายตาของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและเพื่อทำให้ปัญหาภายในประเทศดูเสมือนว่าก่อกำเนิดขึ้นจากการกระทำของประเทศอื่น ที่สมควรได้รับการลงโทษ

USTR ประมาณการว่าทำให้สหรัฐเสียหายปริมาณ 200 ล้านเหรียญต่อปี ดังนั้นสหรัฐฯก็จะใช้มาตรการตอบโต้ให้ประเทศไทยเสียหายในขนาดเท่า ๆ กัน โดยกีดกันสินค้าไทยที่ส่งไปขายที่สหรัฐฯ นับว่าสหรัฐ-อเมริกาได้ตั้งตัวเป็นทั้งโจทก์ ผู้พิพากษา และเพชฌฆาตไปพร้อม ๆ กัน และกลยุทธ์ที่สามนี่เองที่ประสบผลสำเร็จในการที่ทำให้ประเทศไทยแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ตามที่สหรัฐต้องการแทบทุกประการ

3.2 ผลกระทบของการแก้ไขกฎหมายต่อประเทศไทย

ผลกระทบที่จะวิเคราะห์ในที่นี้คือ ผลกระทบของการแก้ไข พรบ. สิทธิบัตร และพรบ. ลิขสิทธิ์ เนื่องจากเป็นการแก้ไขที่มีประเด็นถกเถียงมากที่สุด เรื่องหลัก ๆ ที่มีการแก้ไขใน พรบ. สิทธิบัตรคือ (ก) ระยะเวลาการคุ้มครอง (ขยายเป็น 20 ปี) (ข) การขยายการคุ้มครองไปยังผลิตภัณฑ์ยาเครื่องจักรกลเกษตร เมล็ดพันธุ์ จุลชีพ เคมีภัณฑ์ และเครื่องจักรกลการเกษตร (ค) การเพิ่มความขั้นตอนในการบังคับใช้สิทธิ (ง) การขยายเวลาสำหรับการขอสิทธิบัตรในแต่ละช่วงให้ผู้ขอสิทธิบัตรได้รับประโยชน์มากขึ้น (จ) การยกเลิกมาตรการนำเข้าซ้อน และ (ฉ) การเพิ่มมาตรการสำหรับสิทธิบัตรยา

ในเรื่องของเครื่องจักรกล นั้น เป็นที่คาดกันว่าสิทธิบัตรอาจมีผลกระทบในทางบวกต่อประเทศไทย เนื่องจากอุตสาหกรรมไทยสามารถดัดแปลงและประดิษฐ์เครื่องจักรกลของต่างประเทศให้เหมาะกับการใช้งานในประเทศไทย เช่น การประดิษฐ์รถไถเดินตาม ซึ่งดัดแปลงจากรถไถของญี่ปุ่น และเครื่องเก็บเกี่ยวข้าว (combined harvester) เป็นต้น ซึ่งมีระดับการดัดแปลงซึ่งอาจถือได้ว่าอยู่ในขั้นประยุกต์ใช้ในการใช้งาน (innovative step for practical use) ซึ่งมีสิทธิยื่นขอสิทธิบัตรได้ ดังนั้น การคุ้มครองเครื่องจักรกลเกษตรมีแนวโน้มที่จะให้ประโยชน์ต่อประเทศไทย เนื่องจากเครื่องจักรนำเข้าส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะที่ต้องมีการดัดแปลงให้เหมาะกับการใช้งานในประเทศไทย อย่างไรก็ดีง่ายที่ไม่เห็นด้วยก็โต้แย้งว่าการดัดแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยไม่ก้าวหน้าพอที่จะขอรับสิทธิบัตร การมีระบบอนุสิทธิบัตร (petty patents) อาจจะเหมาะสมกว่า

ทางด้านเมล็ดพันธ์ การให้การคุ้มครองด้วยสิทธิบัตรก็อาจมีผลกระทบน้อยเนื่องจากอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์มิได้อาศัยการคุ้มครองด้วยวิธีการมีสิทธิบัตรเป็นหลักแต่อาศัยวิธีการผสมแบบข้ามพันธ์ (cross-breeding) เพื่อสร้างพันธุ์ผสม (hybrid ซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้ผลิตไปในตัว เนื่องจากพันธุ์ผสมนั้น เมื่อนำไปใช้ต่อหรือผสมต่อจะให้ผลผลิตตอบแทน (yield) ต่ำ ดังนั้น อุตสาหกรรมนี้จึงไม่ถูกกระทบโดยระบบสิทธิบัตรมากนัก

เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยวิธีการปกป้องทางเทคนิค และการสร้างตลาดโดยอาศัยชื่อการค้า

สำหรับเรื่องโปรแกรมคอมพิวเตอร์และเรื่องยาการให้การคุ้มครองอาจมีผลกระทบมาก ซึ่งจะพิจารณาทีละเรื่องต่อไป

8.2.1 ผลกระทบต่อราคา

(ก) โปรแกรมคอมพิวเตอร์

สำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือซอฟท์แวร์นั้น หากมีการคุ้มครองก็หมายถึงว่าเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องจักต้องมีโปรแกรมของแท้ประจำเครื่องทุกเครื่อง หมายความว่าถ้าบริษัทหนึ่งใช้คอมพิวเตอร์ 50 เครื่องและต้องการใช้โปรแกรม LOTUS 1-2-3 ก็ต้องซื้อโปรแกรมนั้น 50 ชุด ในราคาประมาณ 20,000 บาทต่อชุด ทำให้มีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น หนึ่งล้านบาท สำหรับโปรแกรมเดียว ซึ่งหากไม่มีการคุ้มครองค่าใช้จ่ายสำหรับโปรแกรม 50 ชุดนี้ ก็อาจจะเป็นค่าแผ่นดิสก์ไม่กี่ร้อยบาทและเวลาที่ใช้ในการ copy เท่านั้น ในสหรัฐอเมริกามีการซื้อขายสิทธิการใช้เฉพาะที่ (site license) สำหรับสถานที่ที่มีเครื่องเป็นจำนวนหมื่น แต่ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่จะทำให้ค่าโปรแกรมเพิ่มขึ้นหลายร้อยหลายพันเท่าอยู่ดี ในเรื่องค่าใช้จ่ายนี้ นักวิจัยกระทรวงพาณิชย์ได้ประเมินว่าการซื้อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของแท้จะทำให้ ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นกว่า 600 ล้านบาทต่อปีในปีแรกที่มีการคุ้มครอง และจะเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 200 ล้านบาทถึง1,000 ล้านบาท ขึ้นอยู่กับว่าการใช้คอมพิวเตอร์จะเพิ่มขึ้นในอัตราเท่าใด

ตัวอย่างจากประเทศมาเลเซียแสดงให้เห็นว่าเมื่อคุ้มครองซอฟท์แวร์แล้วราคาที่ขายในประเทศอาจสูงกว่าราคาที่ขายในสหรัฐอเมริกามาก ยกตัวอย่าง โปรแกรม Wordstar Professional Release 5.0 ซึ่งตั้งราคาขายในมาเลเซียดังนี้คือ ราคาปกติ 16,250 บาท และราคาลดพิเศษ 10,725 บาท ในขณะที่ราคาขายในสหรัฐอเมริกาเท่ากับ 6,500 บาทเท่านั้น นอกจากนี้ ตัวอย่างจากประเทศสิงคโปร์ก็คือ โปรแกรมใช้งานระดับสูงจะไม่มีวางขายเลย เนื่องจากโอกาสที่จะขายโปรแกรมของแท้ราคาแพงนั้นมีน้อย บริษัทห้างร้านต่าง ๆ จึงไม่เสี่ยงกับการสั่งโปรแกรมเหล่านั้นเข้ามาจำหน่าย ทำให้ผู้ต้องการใช้จำเป็นต้องสั่งโดยตรงกับบริษัทผู้ผลิต ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีก สำหรับประเทศไทยยังมีภาษีนำเข้าสำหรับซอฟท์แวร์ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในอัตราที่มิอาจเดาได้ล่วงหน้าอีกด้วย

ดังนั้นราคาของโปรแกรมคอมพิวเตอร์อาจสูงกว่าที่ผู้เชี่ยวชาญประมาณการไว้ ซึ่งในเรื่องนี้คงจะต้องพยายามหันไปพิจารณาโปรแกรมทดแทนอื่น ๆ บ้าง นั่นคือเราอาจแบ่งซอฟท์แวร์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

(1) โปรแกรมที่เป็นสมบัติสาธารณะ หรือ public domain ซึ่งสามารถใช้ได้ โดยเจ้าของไม่สงวน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ แห่งศูนย์วิศวพันธุกรรม ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน์ และ ดร.สุทัศน์ เศรษฐ์บุญสร้าง ผู้เขียนขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ลิขสิทธิ์ ไม่ว่าผู้อื่นจะนำไปใช้ นำไปขาย หรือ นำไป copy

(2) โปรแกรมที่ผู้อื่นนำไปใช้ได้ copy ได้ แต่ ขายไม่ได้ เปลี่ยนชื่อไม่ได้ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ผู้เขียนสงวนลิขสิทธิ์ไว้ ตัวอย่างของโปรแกรมประเภทนี้คือ CU Writer

(3) ซอฟท์แวร์เชิงพาณิชย์ทั่วไป (commercial software) ซึ่งในสหรัฐอเมริกา สงวนลิขสิทธิ์ ทุกประการ คือ ใช้ไม่ได้ copy ไม่ได้ ขายไม่ได้ ฯลฯ

(4) โปรแกรมทดลองใช้หรือแบ่งกันใช้หรือ shareware ซึ่งเจ้าของเผยแพร่ด้วยการให้ทดลองใช้โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ แต่ถ้าหากทดลองแล้วพอใจ ก็ให้ผู้ใช้ส่งเงินให้เจ้าของจำนวนหนึ่ง บางโปรแกรมจะระบุจำนวนเงินไว้ แต่บางโปรแกรมก็ให้ผู้ใช้ให้จำนวนเท่าใดก็ได้แล้วแต่อัธยาศัยและหากระบุจำนวนเงินไว้ก็เป็นจำนวนไม่มาก แต่เพื่อจูงใจให้ผู้ใช้ชำระค่าซอฟท์แวร์ เจ้าของจะใช้วิธีการสงวนส่วนสำคัญบางส่วนของโปรแกรม หรือคู่มือกำกับโปรแกรมไว้ก่อนเมื่อผู้ใช้ชำระเงินแล้ว ก็จะขึ้นทะเบียนไว้และได้รับส่วนที่สงวนไว้เป็นการตอบแทนนอกจากนี้ โปรแกรมประเภท shareware นี้จะมีการปรับปรุงบ่อย ดังนั้น เมื่อขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ก็มีสิทธิได้รับ version ใหม่ๆเหล่านั้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ หรือเสียเพิ่มอีกเพียงเล็กน้อย

โปรแกรมที่เป็นประเภท shareware หรือ public domain software มีข้อดีตรงที่ราคาถูก (และบางครั้งก็ตั้งราคาตามอัธยาศัยของผู้ซื้อ) มีลักษณะการทำงานใกล้เคียงกับโปรแกรมมีชื่อบางส่วน และมีทั้ง utilities, word processor, spreadsheet และ daaabase ข้อเสียก็คือ ขาดความสวยงาม คือ ไม่สามารถผลิต output ได้สวยเท่าโปรแกรมมีชื่อและมีขีดความสามารถที่ต่ำกว่า มักใช้งานได้เฉพาะเรื่อง มีปัญหาใช้ร่วมกับโปรแกรมมีชื่อไม่ได้ (incompatibility) ทั้งยังเสี่ยงต่อการเลิกผลิตของเจ้าของซึ่งมักเป็นบุคคลเพียงกลุ่มหนึ่งหรือบริษัทเล็กๆเท่านั้น ตารางที่ 3 แสดงตัวอย่างของ shareware ประเภทต่างๆ พร้อมทั้งข้อจำกัดในการใช้งาน

โปรแกรม shareware ยังไม่เป็นที่นิยมในประเทศไทย เพราะโปรแกรมมีชื่อทั้งหลายนั้น หามาได้ง่ายในราคาถูกช่องทางที่ทำให้เกิดการใช้ shareware จึงไม่มี แต่หากมีการคุ้มครองลิขสิทธิซอฟท์แวร์แล้วอาจเป็นหนทางที่จะทดแทนการใช้ซอฟท์แวร์ราคาแพงได้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายสำหรับการใช้งานที่ไม่ต้องการขีดความสามารถสูงนัก

(ข) สิทธิบัตรยา

ผลกระทบของสิทธิบัตรยาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขึ้นอยู่กับโครงสร้างของอุตสาหกรรมผลิตยาและพฤติกรรมการสั่งยาและบริโภคยาในตลาดก่อนและหลังการมีสิทธิบัตร รวมถึงแนวโน้มของการพัฒนายาใหม่ซึ่งจะมีสิทธิบัตรในอนาคตว่าครอบคลุมการรักษาโรคอะไรใครเป็นผู้บริโภค และภาวะทดแทนของยาใหม่ต่อยาเก่าเป็นอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือในการวิเคราะห์ผลกระทบของการมีสิทธิบัตรต่อการเปลี่ยนแปลงราคายาจะต้องดูทั้งปัจจัยทางด้านการผลิตและด้านการบริโภคควบคู่กันไปเพราะลักษณะทั้งสองส่วนนี้เป็นตัวกำหนดร่วมกันว่าเมื่อมีสิทธิบัตรยาแล้วราคายาจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และในขนาดเท่าใด

ฝ่ายที่เห็นด้วยกับการคุ้มครองคาดว่าจะไม่มีผลเสียในเรื่องราคายาสูงขึ้นเนื่องจาก พรบ.ฉบับแก้ไขจะคุ้มครองยาใหม่เท่านั้น ไม่มีผลย้อนหลังไปถึงยาที่มีจำหน่ายในปัจจุบันในทางตรงกันข้าม ฝ่ายที่คัดค้านเรื่องสิทธิบัตรยา มีความหวั่นเกรงว่า อำนาจผูกขาดอันเนื่องมาจากสิทธิบัตรกอปรกับลักษณะพิเศษของตลาดยา จะทำให้ราคายาเพิ่มขึ้นได้มาก

สาเหตุที่ยาซึ่งมีสรรพคุณใกล้เคียงกันมีราคาต่างกันได้มากมีอยู่หลายประการคือหนึ่ง ปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร ผู้บริโภคยาส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะตัดสินใจเลือกซื้อด้วยตนเอง จำต้องอาศัยการวินิจฉัยของแพทย์ เภสัชกร หรือหมอตี๋ ปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร ยังทำให้แพทย์มีแนวโน้มที่จะลองใช้ยาใหม่ๆอยู่เสมอเนื่องจากไม่ทราบสรรพคุณของยา จึงมีแนวโน้มที่จะสั่งยาใหม่ๆ มาทดลองใช้กับคนไข้ ยาใหม่ๆ ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้มักมีราคาแพงและแน่นอนที่สุดมีสิทธิบัตรยาคุ้มครองอยู่ แม้ว่าจะมีบัญชียาหลักแห่งชาติควบคุมการใช้ยาในโรงพยาบาลของรัฐอยู่บ้างก็ตาม ทางด้านบริษัทผู้ผลิตผู้ขายเอง ก็อาจไม่ทราบถึงอิทธิฤทธิ์ของยาบางตัวอย่างครบถ้วน แต่อย่างไรก็ดีก็มีแนวโน้มที่จะปิดบังข้อเสียและผลข้างเคียงของยาอยู่นั่นเองความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้มีการใช้ยาที่มีสิทธิบัตรซึ่งเป็นยาใหม่ราคาแพงแม้ว่าสรรพคุณอาจไม่ต่างจากยาเดิม

ประการที่สองแม้ว่าผู้ให้บริการทางการแพทย์จะมีความรู้เต็มเปี่ยม บริษัทยายังใช้กลยุทธ์ต่างๆในการขายสินค้า และให้สิ่งจูงใจแก่แพทย์นานาประการเพื่อให้แพทย์ใช้ผลิตภัณฑ์ของตน เช่น การออกค่าใช้จ่ายให้แพทย์ไปท่องเที่ยวในต่างประเทศแต่แฝงอยู่ในรูปแบบของการไปสัมนาทางวิชาการ การเชิญไปพักผ่อนในสถานตากอากาศการให้เครื่องมือเครื่องใช้และการให้เงินบำรุงแก่โรงพยาบาล เป็นต้นโดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับการคุ้มครองจากสิทธิบัตร บริษัทผู้เป็นเจ้าของก็มักทุ่มโฆษณาเพื่อให้ชื่อยี่ห้อเป็นที่คุ้นเคยติดปากผู้บริโภคทำให้ได้เปรียบยาที่ผู้ผลิตรายอื่นผลิตออกมาแข่งขันเมื่อระยะเวลาการคุ้มครองหมดลง แม้ว่ายาที่ผลิตออกมาแข่งขันนั้นจะเป็นตัวยาเดียวกันแต่ผู้บริโภคมักไม่สนใจที่จะอ่านชื่อสามัญหรือ genericname เพราะเรียกยากจำยากกว่าชื่อการค้าหรือ trade name จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์ยามีงบโฆษณาเป็นอันดับสองรองจากบ้านจัดสรรและที่ดินและมีค่าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40 ในไตรมาสแรกของปี 2534 เทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อนหน้า

ประการที่สามบริษัทที่ผลิตยาต้นแบบก็ต้องผ่านขั้นตอนการค้นคว้าวิจัยที่ต้องใช้ต้นทุนสูงจึงนำต้นทุนการวิจัยและพัฒนามารวมอยู่ในราคายาด้วยในขณะที่ผู้ผลิตเลียนแบบไม่ต้องเสียต้นทุนส่วนนี้

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบราคายาของบริษัทต่างชาติกับบริษัทคนไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความแตกต่างที่**มีโอกาสเป็นไปได้มาก**สำหรับยาที่จะผลิตออกมาใหม่ในอนาคต จะเห็นได้ว่าสำหรับตัวยาบางตัว ยาของบริษัทต่างชาติสูงกว่ายาของบริษัทคนไทยถึง 10 กว่าเท่า เช่นยารักษาแผลในกระเพาะลำไส้ Cimetidine 200 mg. ข้อสำคัญอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากก็คือ ในร่างข้อตกลงของแกตต์ฉบับล่าสุด มาตรา 70(2) ให้การคุ้มครองยาที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วย ฉะนั้น ถ้าสหรัฐผลักดันให้ร่างข้อตกลงฉบับนี้ ผ่านความเห็นชอบของประเทศภาคี และมีผลยกพันในปี 2536 ก็จะนำมาซึ่งผลกระทบที่รุนแรงหักหน่วงอย่างไม่ต้องสงสัย

เพราะสหรัฐจะต้องสร้างแรงกดดันให้ไทยแก้กฎหมายอีกระลอกหนึ่ง และจะเป็นการกดดันที่ชอบธรรม เพราะมีข้อตกลงของแกตต์หนุนหลังอยู่ด้วย ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ยาที่จะมีผลกระทบในทันที จะมี 43 รายการ ซึ่งเป็นยารักษาโรคสามัญมากมาย เช่น โรคปวดข้อ โรคติดเชื้อ และโรคพยาธิใบไม้ในตับ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีราคายาในประเทศต่างๆ แล้วจะเห็นได้จากตารางที่ 6 ว่าสำหรับประเทศที่มีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยานั้น ดัชนีราคายาได้ถีบตัวสูงขึ้นมากกว่าในประเทศที่มีการแข่งขันจากผู้ผลิตเลียนแบบทุกกรณี

สำหรับประเด็นที่ว่าผลกระทบจะตกอยู่กับผู้ใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่นผู้บริโภคมีปฏิกิริยาสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาอย่างไรในกรณีที่ราคายาสูงขึ้น ถ้าความยืดหยุ่นต่อราคามีขนาดต่ำ โอกาสที่ราคายาจะสูงขึ้นก็เป็นไปได้มาก ปฏิกิริยาของผู้บริโภคต่อการเปลี่ยนแปลงราคายานี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ถ้าผู้บริโภคมีการติดยี่ห้อและเชื่อถือยาที่มีสิทธิบัตรและรู้สึกว่าใช้ยาอื่นทดแทนได้ยาก ผู้บริโภคก็จะไม่ลดการบริโภคยาประเภทนี้เท่าใดนักแม้ราคาจะสูงขึ้น หรือสำหรับยาบางประเภทที่อาจมีการค้นคว้าได้สำเร็จ เช่น ยาต้านไวรัส ยาต้านโรคเอดส์ โรคมะเร็ง หรือยาปฏิชีวนะที่มีการดื้อยาบ่อย เหล่านี้ล้วนเป็นยาใหม่ที่จะออกสู่ตลาดโดยมีสิทธิบัตรคุ้มครอง และผู้ป่วยจำเป็นต้องใช้ เนื่องจากยาอื่นไม่สามารถทดแทนได้ ในกรณีนี้ปริมาณการใช้ก็จะไม่ลดลงนักเมื่อราคายาเหล่านี้สูงขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ พอจะพิจารณาว่า การมีสิทธิบัตรยาจะทำให้ราคายาที่ได้รับการคุ้มครองจากสิทธิบัตรเพิ่มขึ้นได้มาก ส่วนยาที่หมดสิทธิบัตรไปแล้ว และสามารถใช้ทดแทนยาที่มีสิทธิบัตรได้ในระดับหนึ่ง ก็อาจมีการใช้เพิ่มขึ้นบ้างตราบเท่าที่ราคาของยาเหล่านี้ยังต่ำกว่าราคายาที่มีสิทธิบัตรอยู่มากพอ

การเพิ่มขึ้นของราคายาที่มีสิทธิบัตรนั้น ยังอาจมีผลกระทบต่อภาระของรัฐในการให้บริการรักษาพยาบาลและต่อประชาชนทั่วไป ดังนี้

(ก) ที่ผ่านมา การศึกษาด้านค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพของไทยแสดงว่าค่าใช้จ่ายทางด้านนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเร็วมาก ค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพต่อหัวของประชากร เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มของ GNP ต่อหัว ตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้ กว่าร้อยละ 70 เป็นส่วนที่ประชาชนจ่ายเอง และส่วนนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ค่าใช้จ่ายอีกส่วนหนึ่งที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก คือค่าใช้จ่ายส่วนของสวัสดิการข้าราชการ ลูกจ้าง และพนักงานรัฐวิสาหกิจและจากค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพของประชาชน กว่าร้อยละ 70 จะเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการซื้อยา (ตารางที่ 7)

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประชาชนไทยยังซื้อยากินเองในสัดส่วนที่สูง ถ้าราคายาเพิ่มขึ้น ย่อมมีผลกระทบที่สำคัญ แม้ว่าในบางส่วน ประชาชนอาจหันไปใช้ยาที่หมดสิทธิบัตรแล้วแต่ก็อาจเป็นยารักษาโรคทั่วไป เช่น ยาแก้ไข้ แก้หวัด แก้ปวด ฯลฯ ซึ่งมีราคาไม่สูงมากนัก แต่ถ้าเป็นยารักษาโรคเฉพาะ อาจจำเป็นต้องใช้ยาราคาแพงที่มีสิทธิบัตร ทำให้ค่าใช้จ่ายด้านนี้สูงขึ้นได้มาก

(ข) ในส่วนของรัฐ ซึ่งปัจจุบันนี้ต้องจ่ายเงินอุดหนุนในการรักษาพยาบาลต่อประชากรกลุ่มต่างๆ เช่น โครงการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ ค่ารักษาพยาบาลข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ประกันสังคม

ตลอดจนโครงการสวัดิการอื่นๆ การเพิ่มขึ้นของราคายา ย่อมมีผลให้ภาระของรัฐในส่วนนี้เพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน แม้ว่าจะใช้บัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ยาในบัญชีนี้เป็นยาที่หมดอายุสิทธิบัตรแล้วก็ตาม แต่ในไม่ช้าก็จำต้องปรับปรุงรายการยาในบัญชียาหลัก และหันมาใช้ยาที่มีสิทธิบัตรมากขึ้น เพราะจำต้องปรับไปตามความก้าวหน้าในด้านการแพทย์ที่ผลิตยาใหม่ที่มีประสิทธิภาพในการรักษาสูงขึ้น และเป็นยาสำหรับรักษาโรคใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

3.2.2 ผลกระทบต่อการพึ่งพิงและการนำเข้า

ทั้งเรื่องโปรมแกรมคอมพิวเตอร์และเรื่องยาจะทำให้มีการพึ่งพิงการนำเข้าอย่างมาก อันจะมีผลอย่างมหาศาลต่อดุลการค้าของไทย

ในเรื่องของยาจำนวนโรงงานจะลดลงในระยะยาวและโรงงานที่เหลืออยู่จะเป็นโรงงานที่มีขนาดการผลิตใหญ่พอที่จะมีความสามารถแข่งขันทางธุรกิจกับบริษัทยาข้ามชาติได้บ้างลักษณะของการทำธุรกรรมจะอยู่ในรูปของการซื้อเทคโนโลยีโดยตรงและการร่วมทุนกับต่างชาติ (joint venture) มากขึ้น เพราะเมื่อพิจารณาถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมยาแล้วพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมขนาดยาของไทยไม่สามารถจะได้รับผลประโยชน์จากการขยายความคุ้มครองสิทธิบัตรยาได้ เนื่องจากระดับความสามารถในการผลิตนั้นยังอยู่เพียงขั้นระดับการผลิตยาขั้นสุดท้ายเท่านั้นและยาที่ผลิตได้ในอนาคตก็คือยาที่วัตถุดิบหรือตัวยาสำคัญหมดอายุการคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรยา (off-patents) หรือถ้าหากจะผลิตยาที่ยังอยู่ในระหว่างการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรก็จะผลิตในระดับต้นทุนต่อหน่วยสูงกว่าเดิม ด้วยว่าส่วนหนึ่งจะต้องจ่ายเป็นค่า royalty ตอบแทนการใช้สิทธิ

การใช้จ่ายเพื่อการนำเข้าจะเพิ่มมากขึ้น ตารางที่ 8 แสดงการประมาณการ โดยวิเคราะห์มูลค่าการผลิตและการนำเข้ายาที่มีสิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งเท่ากับ 10,050 ล้านบาท โดยเป็นยา on-patent 1,421 ล้านบาท ดังนั้นจึงเป็นมูลค่ายา off-patent เท่ากับ 8,629 ล้านบาท เมื่อมีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา สภาวะการพึ่งพิงก็จะเกิดขึ้น โดยมูลค่ายาสิทธิบัตรอาจเพิ่มจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 50 ได้ ตามตารางที่ 9 ขึ้นอยู่กับว่าข้อตกลงของแกตต์จะอยู่ในรูปแบบใด จะเห็นได้จากรูปที่ 1 ถึง 4 ภายใต้ข้อสมมติต่างๆ ว่าแม้ว่ายาสิทธิบัตรจะมีสัดส่วนน้อยในแง่ของจำนวนตำหรับ แต่มูลค่าอาจสูงได้ถึง ร้อยละ 50 ของมูลค่าการผลิตและนำเข้ายาของประเทศไทยทั้งหมด โดยประมาณการจากข้อมูลปี 2531

นอกจากนี้ ยังมีการพึ่งพิงในแง่ availability อีกด้วยเพราะผู้ทรงสิทธิจะมีสิทธิที่จะนำเข้าแต่ผู้เดียว อย่างไรก็ดี ฝ่ายที่ต้องการให้คุ้มครองผลิตภัณฑ์ยา ก็เห็นว่าการขยายความคุ้มครองในสิทธิบัตรยาของไทยไม่น่าจะก่อให้เกิดปัญหาจนต้องวิตกกังวลแต่อย่างใด เพราะหากเกิดปัญหาความมั่นคงขึ้น รัฐก็อาจแก้ไขโดยให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นใหม่บังคับให้ผู้ทรงสิทธิชี้แจงได้หรืออาจใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิได้ แต่ข้ออ้างดังว่านี้ก็ไม่สามารถจูงใจฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย ปัญหาที่แท้จริงของการขยายความคุ้มครองในกฎหมายสิทธิบัตรนั้นมิได้อยู่ที่ความมั่นคงหรือความจำเป็นของรัฐเท่านั้น หากแต่ยังมีปัญหาด้านอื่นๆรวมอยู่ด้วย เช่น ราคา การพัฒนาอุตสาหกรรม และ *ความสามารถของอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ยังไม่อาจที่จะใช้สิทธิบัตรของต่างชาติได้ เป็นต้น*

4. ข้อเสนอสำหรับมาตรการและท่าทีของประเทศไทย

เท่าที่ผ่านมา การเจรจาในแกตต์ยังไม่บรรลุข้อตกลงที่แน่นอน แต่ประเทศพัฒนาแล้วได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประชาคมยุโรปค่อนข้างจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรื่องระดับความคุ้มครองที่เหมาะสมที่จะเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ปฏิบัติตาม ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนามีการผนึกกำลังกันน้อยกว่าเดิม เนื่องจากถูกคุกคามในลักษณะตัวต่อตัว ประเทศไทยได้เผชิญกับแรงกดดันอย่างไม่ลดละจากการเจรจานอกกรอบ นั่นคือ การรุกของสหรัฐอเมริกาที่แสดงความพร้อม ที่จะใช้มาตรการกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรง หากการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่อยู่ในระดับที่สหรัฐพอใจ ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพิจารณาแนวนโยบายและการเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบต่าง ๆที่จะเกิดขึ้น

ประการแรก คือการเชื่อมโยงสิ่งที่ไทยได้ยอมโอนอ่อนตามแล้ว คือการแก้ไข พรบ.สิทธิบัตร และ พรบ. เครื่องหมายการค้า กับผลประโยชน์ที่ไทยควรได้รับตอบแทน (linkage) ตามหลักการต่างตอบแทน (reciprocity) ของแกตต์ โดยนำการไม่คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ไปเปรียบเป็นภาษีศุลกากร คือหากสหรัฐเสียหายเท่ากับ 200 ล้านเหรียญเพราะไทยไม่คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ก็เปรียบเสมือนไทยมีภาษีศุลกากรที่กีดกันการนำเข้าจากสหรัฐ ดังนั้น เมื่อไทยขยายความคุ้มครองแล้ว สหรัฐจะได้ประโยชน์ เท่ากับ 200 ล้านเหรียญเสมือนการลดภาษี สหรัฐจึงควรลดการกีดกันสินค้าไทยที่ส่งออกไปยังสหรัฐหรือลดการอุดหนุนการส่งออกข้าวเป็นการตอบแทน

ประการที่สอง ในเวทีของแกตต์ ไทยจะต้องเพิ่มบทบาทของตนเอง ไม่ใช่มีความพร้อมที่จะสมทบอย่างเดียว แต่ต้องพร้อมที่จะริเริ่มและผนึกกำลังกับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับสหรัฐให้แข็งแกร่งต่อไป แม้ว่าจะถูกกดดันให้แก้ไขกฎหมายภายในประเทศแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพราะข้อตกลงของแกตต์ได้เพิ่มความเข้มข้นในการคุ้มครองขึ้นทุกที ทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการขยายความคุ้มครองให้แก่ยาต่างก็ประกาศว่าไทยสมควรจะอิงข้อตกลงของแกตต์ และไทยก็เคยประกาศจุดยืนที่ชัดเจนว่า ไทยยินดีที่จะยอมแก้ไขกฎหมายต่าง ๆตามบรรทัดฐานระหว่างประเทศตามมติของการเจรจารอบอุรุกวัย แต่ขณะนี้ข้อตกลงได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปมาก จนกลายเป็นสิ่งที่อเมริกาต้องการนั่นเอง หากข้อตกลงนี้มีผลผูกพันในปี 2536 ตามที่หลายฝ่ายคาดการณ์ไว้ ประเทศต่าง ๆรวมทั้งประเทศไทยจะต้องถูกกระหน่ำอีกระลอกหนึ่งให้เพิ่มความคุ้มครองอย่างแน่นอน ฉะนั้น ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่เห็นด้วยกับการคุ้มครองสิทธิบัตรอย่างเข้มข้น จะต้องแสวงหาแรงสนับสนุนจากประเทศพัฒนาแล้ว เช่น แคนนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสเปน ซึ่งล้วนมีข้อสงวนในกฎหมายภายในซึ่งให้การคุ้มครองที่อ่อนกว่าร่างข้อตกลงฉบับใหม่ของแกตต์

ประการที่สาม นอกจากการปรับปรุงมาตรการและกลไกที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมขึ้นแล้ว ยังจำเป็นที่

จะต้องพิจารณามาตรการและกลไกใหม่ๆเพื่อรองรับการขยายความคุ้มครองควบคู่กันไป เพื่อให้การขยายความคุ้มครองนั้นอยู่ในระดับที่ประเทศพอรับได้ และในขณะเดียวกันก็สร้างความรู้สึกมั่นใจให้แก่ประชาชนว่าการขยายความคุ้มครองนั้นจะไม่ส่งผลกระทบแก่ประเทศชาติที่รุนแรงเกินไป ใน พรบ.สิทธิบัตรใหม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิบัตรยามีหน้าที่ที่จะต้องเสนอข้อมูลราคาและข้อมูลอื่นๆต่อคณะกรรมการยา แต่ควรมีการกำหนดโทษไว้ด้วยสำหรับกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามเช่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นทำการผลิตแทน หรือนำเข้าซ้อนได้ และในกรณีที่เกิดปัญหาการขาดแคลนหรือการขึ้นราคาอย่างฮวบฮาบ คณะกรรมการควรจะขอรับข้อมูลและความเห็นจากประชาชน หน่วยงานของทางราชการ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการเองได้อีกด้วย นอกจากข้อมูลจากผู้ทรงสิทธิบัตรเอง

ในประเทศแคนาดา มีการใช้มาตรการแก้ปัญหายามีราคาสูงเกินควร โดยให้คณะกรรมการใคร่ครวญถึงปัจจัยต่างๆ เช่น ราคายานั้นในระยะเวลา 5 ปีก่อนการประเมิน ราคายาอื่นที่อาจใช้เพื่อการรักษาโรคเดียวกันได้ ราคายานั้นและยาอื่นที่อาจใช้แทนกันได้ที่จำหน่ายนอกประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค ต้นทุนในการผลิตและจำหน่าย การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนายานั้นภายในประเทศ เป็นต้น และคณะกรรมการจะมีอำนาจสั่งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรลดราคายาลงตามที่คณะกรรมการกำหนดได้ หากผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ปฏิบัติตาม คณะกรรมการมีอำนาจที่จะสั่งอนุญาตให้ผู้อื่นทำการผลิตหรือนำเข้าซ้อนได้ในทำนองเดียวกับกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ให้ข้อมูล

ประการต่อไปก็คือ อาจมีมาตรการคุ้มครองพิเศษสำหรับยาและผลิตภัณฑ์อื่นที่ผลิตหรือได้มาจากการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ

นอกจากนี้ ก็คงต้องมีการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยและพัฒนาในประเทศให้มากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่พูดง่ายทำยากก็จริง แต่ก็สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่แล้ว ตัวอย่างมาตรการที่อาจใช้เพื่อการนี้ ได้แก่ การบังคับและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนร่วมระหว่างรัฐและผู้ทรงสิทธิบัตรเพื่อดำเนินการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ การให้ประโยชน์ตอบแทนทางด้านภาษีแก่ผู้ที่ลงทุนด้านนี้ และการให้ความคุ้มครองพิเศษแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรที่ลงทุนด้านนี้ เป็นต้น

สิ่งที่อาจกระทำได้อีกเรื่องหนึ่งก็คือ การเชื่อมโยงหน่วยงานวิจัยและพัฒนายาภายในประเทศเข้ากับระบบการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรนานาชาติ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้มีรายได้และความชำนาญมากขึ้นแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีและข้อมูลที่สำคัญให้กับหน่วยงานวิจัยและพัฒนาภายในประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ ก็อาจให้ความรู้แก่ประชาชนผู้บริโภคให้ให้ความสำคัญแก่ชื่อทางการค้าหรือเครื่องหมายการค้าน้อยลง และในการโฆษณาก็อาจบังคับให้บริษัทยาให้ความรู้แก่ประชาชนโดยต้องเอ่ยชื่อสามัญ (generic name) อย่างย่อๆและชี้ตำแหน่งของชื่อสามัญบนกล่องบรรจุ ในการโฆษณาทางสื่อที่มีภาพหรือเสียงทุกครั้งแล้วแต่กรณี เพื่อให้ประชาชนรู้จักเลือกซื้อมากขึ้นและยังเป็นการช่วยลดความสามารถผู้ทรงสิทธิบัตรยาที่จะรักษาตลาดผูกขาดต่อจากอายุสิทธิบัตรต่อไปอีกระยะหนึ่งโดยอาศัยความเชื่อถือและคุ้นเคยในเครื่องหมายการค้าหรือชื่อทางการค้าของยานั้นในหมู่ประชาชนและแพทย์ผู้สั่งยา อันเป็นผลเสียต่ออุตสาหกรรมยาภายในประเทศและประชาชนโดยไม่จำเป็น

นอกจากนี้ ก็ควรจัดระบบการขึ้นทะเบียนตำรับยาสามัญ (generic drug)ให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้โอกาสอุตสาหกรรมยาภายในประเทศจำหน่ายยาสามัญที่ตกเป็นสมบัติสาธารณะ (public domain) แล้วได้เร็วที่สุดหลังจากสิ้นอายุสิทธิบัตรของยาใหม่

นอกจากนี้ ก็จำเป็นต้องสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสิทธิบัตรทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดไปจนถึงทนายความ ตำรวจพนักงานอัยการและศาล เพื่อเฝ้าระวังการแอบแฝงใช้อำนาจผูกขาดภายใต้ระบบสิทธิบัตรโดยมิชอบ หากมีบุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการบังคับใช้กฎหมายนี้แล้ว การแอบอ้างทั้งในขั้นตอนการขอรับสิทธิบัตรและการใช้สิทธิบัตรโดยไม่ชอบก็จะเกิดขึ้นได้ยากระบบการตรวจสอบโดยอุตสาหกรรมคู่แข่งก็จะมีประสิทธิภาพ และเมื่อเกิดปัญหาข้อพิพาท เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมก็จะสามารถใช้ดุลพินิจวินิจฉัยสั่งการได้อย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมย์ของกฎหมาย

สำหรับเรื่องโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็อาจเสนอให้บริษัทผู้ผลิตทำการตั้งราคาต่างระดับ (price discrimination) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ขายเอง เช่นเดียวกับการผลิตหนังสือปกอ่อนที่ราคาย่อมเยากว่าหนังสือปกแข็งเพื่อจำหน่ายในประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะและควรมีการส่งเสริมการใช้ "โปรแกรมสามัญ" ซึ่งอาจเป็น freeware หรือ shareware ซึ่งผู้เป็นเจ้าของอนุญาตให้ใช้และ copy ได้ โดยถือเป็นการโฆษณา นอกจากนี้โปรแกรมบางชนิดของไทย เช่น CU Writer ก็มิได้เป็นการดัดแปลงโปรมแกรมต่างประเทศ สมควรสนับสนุนให้พัฒนาเป็น word processor เต็มรูปแบบ

นอกจากนี้ ก็อาจมีการจัดตั้งกองทุนโดยร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อซื้อเทคโนโลยีบางอย่าง หรืออีกกรณีหนึ่งก็อาจมีการใช้ระบบ Inventors Certificates โดยองค์กรที่รับผิดชอบด้านสิทธิบัตรของรัฐอาจเป็นผู้ซื้อความคิดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยจ่ายค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งตามความเหมาะสมและเป็นธรรม และนำความคิดนั้นมาเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งให้ประโยชน์แก่สังคมได้มากกว่าระบบสิทธิบัตรทั่วไป ระบบนี้ก็ได้มีการนำมาใช้ในระดับหนึ่งในเม็กซิโกและบางประเทศในยุโรปตะวันออก นอกจากนี้ ก็อาจส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถในการประดิษฐ์ในประเทศไทยด้วยระบบอนุสิทธิบัตร (petty patents หรือ utility models) ซึ่งก็มีใช้อยู่ในประเทศต่างๆ เช่น บราซิล เกาหลี ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ และขณะเดียวกันก็ปรับปรุง กฎหมายต่าง ๆซึ่งถ่วงดุลอำนาจผูกขาดด้วย

๕. บทสรุป

การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยมุ่งหวังที่จะกำหนดระเบียบปฏิบัติหรือวินัยในการค้าสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นผลผลิตของกำลังสติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นความพยายามที่จะขยายนิยามของสินค้าและบริการ ให้ครอบคลุมสิ่งที่เป็นนามธรรมตลอดจนการแปรสภาพองค์ความรู้ซึ่งมีลักษณะเป็นสินค้ามหาชน ให้เป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล

กรรมสิทธิในทรัพย์สินทั่วไป เช่นที่ดิน และสิ่งของทำให้มีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ แต่องค์ความรู้มีลักษณะสินค้าสาธารณะ เมื่อผลิตขึ้นมาแล้ว บุคคลจำนวนไม่จำกัดสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นโดยที่ปริมาณของสิ่งนั้นมิได้ลดลงสำหรับบุคคลอื่น ปัญหาอยู่ที่การตอบแทนผู้ผลิตผู้สร้างทรัพย์สินทางปัญญานั้นขึ้นมาให้คุ้มกับต้นทุนที่เสียไป โดยระบบที่ไม่ก่อให้เกิดการจำกัดการใช้ทรัพย์สินนั้น ๆ อย่างไม่สมควรสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างที่เป็นอยู่ ก่อให้เกิดความจำกัดเกิดขึ้นเพราะจำกัดการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งในตัวของมันเองมิได้สึกหรอลงตามปริมาณการใช้แต่การใช้กลับจะกระตุ้นให้ทวีค่ายิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเป็นเรื่องของการตอบแทนผู้ประดิษฐ์คิดค้นเพื่อให้คุ้มที่จะประดิษฐ์สิ่งอื่นต่อไป

สหรัฐอเมริกาได้ริเริ่มให้นำเรื่อง TRIPs เข้าสู่การเจรจาของแกตต์ และได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจแล้วบางประเทศ โดยที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่แกตต์นำเรื่อง TRIPs มาพิจารณาทั้ง ๆ ที่มีสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาอยู่แล้ว แต่ก็ยอมร่วมเจรจาเพราะไม่มีทางเลือกและอาจเชื่อมโยงกับเรื่องการลดการกีดกันทางการค้าในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาอีกด้วย

การขยายการคุมครองทรัพย์สินทางปัญญา มีผลดีสำหรับบางอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการผลิตอยู่บ้าง โดยมีการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต ขณะเดียวกันก็มีผลเสีย ต่อโครงสร้างตลาดซึ่งจะมีการผูกขาดอันจะมีผลต่อ ราคา และ การพึ่งพิง

การคุกคามอย่างไม่ลดละของสหรัฐอเมริกา ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาหลงทางการถกเถียงเรื่องการตีความร่างข้อตกลงของแกตต์ มาตรา 65 (ซึ่งให้ประเทศกำลังพัฒนามีเวลาการปรับตัว 10 ปี) และมาตรา 70 (ซึ่งให้คุ้มครองยาและเคมีภัณฑ์การเกษตรในทันที) ไม่มีประโยชน์มากนัก เพราะวัตถุประสงค์ของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นที่ทราบดีอยู่แล้ว และหากมีการตีความในเวทีแกตต์ ก็เชื่อได้ว่าการตีความจะเป็นประโยชน์ต่อสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ หากร่างข้อตกลงของแกตต์ฉบับล่าสุดผ่านการพิจารณามีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 เป็นต้นไป ก็อาจมีการเจรจาแกมบังคับอีกระลอกหนึ่ง เพื่อให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่มีสิทธิบัตรในปัจจุบัน ซึ่งจะมีผลกระทบถึงยา on-patent ในปัจจุบันด้วย ทั้งฝ่ายเสนอและฝ่ายค้านโต้เถียงกันเสมือนหนึ่งว่าร่างข้อตกลงของแกตต์นั้น เป็นสิ่งซึ่งชอบธรรมอยู่แล้วหรืออย่างน้อยก็ถูกหลักเกณฑ์กว่าข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาทั้ง ๆที่ความแตกต่างนั้นหายากขึ้นทุกที

ดังนั้นกลยุทธ์ของไทยจึงไม่ควรเป็นการเสนอให้ตีความมาตราต่าง ๆของแกตต์ แต่ควรเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุก ร่วมกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ รณรงค์แก้ไขข้อตกลงของแกตต์ต่อไปให้มีการผ่อนปรนเรื่องผลิตภัณฑ์ยาและปรับข้อตกลงกลับไปให้ใกล้เคียงกับร่างข้อตกลงเดิม

นอกจากนี้ ก็ต้องมีมาตรการภายในเพื่อบรรเทาปัญหาผลกระทบต่าง ๆ รวมทั้งมาตรการป้องกันการขยายอำนาจผูกขาดเกินกรอบแห่งสิทธิบัตร ตัวอย่างเช่น กลไกต่อต้านการผูกขาด (anti-trust laws) ในสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายป้องกันการแข่งกันทางการค้าโดยไม่เป็นธรรม (unfair competition laws ในประเทศเยอรมนี) เพื่อระวังมิให้ผู้ทรงสิทธิบัตรสร้างระบบการค้าผูกขาดเกินกรอบแห่งสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตร

เช่น การขยายอำนาจผูกขาดโดยการทำสัญญาโอนหรืออนุญาติให้ใช้สิทธิบัตรที่หมดอายุแล้วให้แก่กัน และการวางข้อกำหนดในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตรที่ให้ผลเป็นการผูกผู้รับอนุญาตให้ต้องซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้อนุญาต tying contract) เพียงแหล่งเดียว เป็นต้น

นอกจากนี้ ประเทศไทยก็ควรทวงสิทธิที่จะได้รับสิ่งตอบแทนจากสหรัฐ ญี่ปุ่น ละยุโรป ตามลักการต่างตอบแทนของแกตต์ เรียกร้องการลดการกีดกันเรื่องอื่นเป็นการตอบแทนเช่น VER มันสัมปะหลัง อัญมณี อาหารกระป๋อง โดยมอง TRIPs เป็นเรื่องการลด tariff ซึ่งต้องมีการตอบแทนตามหลักการต่างตอบแทน (reciprocity) ของแกตต์

ตารางที่ 1

มูลค่าการผลิต การนำเข้า และการส่งออกยาแผนปัจจุบัน

(ล้านบาท)

ปี	การผลิต	การนำเข้า	การส่งออก
2525	13,625.8	1,431.1	179.0
2526	16,469.9	1,585.5	214.1
2527	23,627,7	1,695.7	176.4
2528	27,461.3	1,750.2	210.2
2529	30,925.9	1,658.6	230.5
2530	35,904.2	1,825.5	256.6

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. กรมศุลกากร

ตารางที่ 2 ประมาณการผลกระทบ

หากไม่มีระบบสิทธิบัตรในสหรัฐอเมริกา, ค.ศ. 1981 - 83

ตามอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	ร้อยละของสิ่งประดิษฐ์ที่จะไม่นำมาใช้	ร้อยละของสิ่งประดิษฐ์ที่จะไม่ได้พัฒนาขึ้นมา
Pharmaceuticals	65	60
Chemicals	30	38
Petroleum	18	25
Machinery	15	17
Fabricated Metal Products	12	12
Primary metals	8	1
Electrical equipment	4	11
Instruments	1	1
Office equipment	0	0
Motor vehicles	0	0
Rubber	0	0
Textiles	0	0

ที่มา : Mansfield (1986)

ตารางที่ 3 โปรแกรมทดแทนประเภท shareware และคุณสมบัติ

ประเภท	คุณสมบัติโปรแกรม	โปรแกรม shareware	หมายเหตุ
APPLICATIONS			
1. Word processor	- Basic writing and editing - proportional font - math characters - outline extraction - desk-top publishing	PC-Write, Galaxy, VDE, PC-Type Qedit	shareware มีความสามารถระดับ basic เท่านั้น
2. Spreadsheet	- basic calculation - large capacity - desk-top publishing - graphics output	As Easy As PC-Calc Proqube Instacalc	โปรแกรม shareware มีความสามารถระดับ basic เท่านั้น
3. Data base	- basic data storage, sorting, and arranging - built-in programming language - large capacity - capabilities to run in multi-user form, i.e. networking	PC-File Wampum SR-Info	โปรแกรม shareware มีความสามารถระดับ basic เท่านั้น
TOOLS			
Utilities	- backup - disk utilities - file utilities - function keys - screen remapping - anti-virus utilities (detection/fixing)	PC-Magazine utilities	มี shareware สำหรับคุณสมบัติการใช้งานทุกประเภท commercial software มีน้อย เช่น Norton และ PC-Tools

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และ (Wasamon Khoman, 1991a,b)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบราคายาของบริษัทต่างชาติกับบริษัทคนไทย

Trade Name (Generic Name)	ราคาของบริษัทต่างชาติ	ราคาของบริษัทของไทย	ข้อบ่งใช้ -
1. Amikacin Inj.^{n} (Amikacin Sulfate Injection)	180	90	ยาฉีดฆ่าเชื้อ
2. Terbutaline (Terbutaline Sulfate Tablets 5 mg.)	1.10	0.23	ยาแก้หอบหืด
3. Ketoconazole (Ketoconazole Tablets 200 mg./tab.)	12	4	ยารักษาโรคเชื้อรา
4. Flunarizine (Flunarizing HCl 5 mg./tab.)	5.50	0.90	ยาแก้มึนงงวิงเวียนศีรษะ
5. Cimetidine 200 mg. (Cimetidine 200 mg.)	6	0.58	ยารักษาแผลในกระเพาะ,ลำไส้
6. Cimetidine 400 mg. (Cimetidine 400 mg.)	11	1.20	ยารักษาแผลในกระเพาะ,ลำไส้
7. Praziquantel (Praziquantel 600 mg./tab.)	เริ่มแรก 50 เมื่อบริษัทคนไทยผลิต ลดราคาเหลือ 25	25	ยารักษาโรคพยาธิใบไม้ในตับ
8. Norfloxacin ZNorflocacin 100, 200 mg./tab.)	6.88	1.70	ยารักษาโรคติดเชื้อ
9. Ranetidine (Ranetidine 150, 300 mg. as Hydrochloride)	18	7.50	ยาร้ายาแผลในกระเพาะ,ลำไส้
10. Acyclovir Cream 1 gm. (Acyclovir Cream 5%)	74	22	ยาทารักษาโรคติดเชื้อไวรัส
11. Acyclovir Tab (Acyclovir 200 mg./tab.)	31		ยาเม็ดรักษาโรคติดเชื้อไวรัส
12. Cephazolin Inj.^{n} (Cephazoline Sodium 1 gm./vial)	เริ่มแรก 85 เมื่อบริษัทคนไทยผลิต ลดราคาเหลือ 50	50	ยาฉีดรักษาโรคติดเชื้อ
13. Chlorpheniramine (Chlorpheniramine Maleate 2, 4 mg.)	0.53	0.06	ยาลดน้ำมูก,แก้แพ้

Trade Name (Generic Name)	ราคาของบริษัทต่างชาติ	ราคาของบริษัทของไทย	ข้อบ่งใช้ -
14. Brompheniramine (Brompheniramine Maleate 4 mg.)	1	0.10	ยาลดน้ำมูก,แก้แพ้
15. Salbutamoll Sulphate (Salbutamol Sulphate 2, 4 mg.)	1.05	0.20	ยาแก้โรคหอบหืด
16. Miconazole Cream 5 gm. (Miconazole Nitrate Cream 2% w/w)	28	10	ยาทารักษาโรคติดเชื้อรา
17. Piroxicam (Pirosicam 10, 20 mg.)	6	0.40	ยารักษาโรคปวดข้อ
18. Diclofenac (Diclofenac Sodium 25 mg.)	2.70	0.30	ยารักษาโรคปวดข้อ
19. Hydroxyzine (Hydroxyzine HC1 10 mg.)	0.70	0.13	ยาแก้แพ้
20. Aspartame (Aspartame 19 mg./tab.)	54.50	27	น้ำตาลเทียม
21. Loperamide (Loperamide 2 mg./tab.)	2.50	0.50	ยาแก้โรคท้องเสีย
22. Stugeron (Cinnarizine 15 mg./tab.)	1.60	0.25	ยาแก้มึนงง วิงเวียนศีรษะ
23. Allopurinol (Allopurinol Tablets 100, 300 mg./tab.)	2.98	0.60	ยารักษาโรคเก๊าท์
24. Bromhexine (Bromhexine Hydrochloride 8 mg./tab.)	1.80	0.80	ยาละลายเสมหะ
25. Thimerosal Tincture (Thimerosal Tincture 0.09-0.11% w/v)	37	4	ทิงเจอร์ทาแผลสด
26. Tinidazole (Tinidazole 500 mg./tab)	7.70	2.20	ยาฆ่าเชื้ออะมีบา
27. Mebendazole Suspension (Mebendazole 100 mg./5ml.)	29.50	10	ยาน้ำ ถ่ายพยาธิ

Trade Name (Generic Name)	ราคาของบริษัทต่างชาติ	ราคาของบริษัทของไทย	ข้อบ่งใช้
28. Mebendazole 100 mg.6's (Mebendazole 100 mg./tab.)	22	10	ยาเม็ด ถ่ายพยาธิ
29. Doxycycline (Doxycycline Capsules contains in each, the eq. of 50 and 100 mg. of Doxycycline)	12	1.60	ยารักษาโรคติดเชื้อ
30. Bromhexine Syrup (Bromhexine HC1 4 mg./5 ml.)	36	12	ยาน้ำละลายเสมหะ
31. Rifampicin (Rifampicin Capsules 150, 300 mg./cap.)	10	4	ยารักษาโรคติดเชื้อ โดยเฉพาะเชื้อวัณโรค ซึ่งต้องใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน
32. Bisacody1 (Bisacody1 Tablests 5 mg./tab.)	1.00	0.10	ยาระบายแก้ท้องผูก
33. Cotrimazole (Co-trimoxazole Tablests)*	2	0.40	ยารักษาโรคติดเชื้อ
34. Paracetamol Syrup (Paracetamol 120 mg./5 ml.)	22	7	ยาน้ำลดไข้ในเด็ก
35. Glibenclamide (Glibenclamide Tablets 5 mg./tab.)	1.80	0.30	ยารักษาโรคเบาหวาน
36. Astemizole (Astemizole 10 mg./tab.)	3.80	0.60	ยาแก้แพ้ตัวใหม่ กินแล้วไม่ง่วงนอน
37. Amoxycillin Dry Syrup (Amoxycilline Oral Suspension)	39	13	ยารักษาโรคติดเชื้อ

ที่มาของข้อมูล: ร้านขายยา และ โรงพยาบาล

ราคายาทั้งหมด เป็นราคาขายส่งที่ร้านขายยาและโรงพยาบาลซื้ออยู่ในปัจจุบัน

ราคาของบริษัทคนไทย ถือราคาตามโรงงานที่ได้มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข (GMP)

ราคาของบริษัทต่างชาติถือราคาของโรงงานที่เป็นเจ้าของสิทธิบัตรยานั้น

* Strengths available : 400 mg. of Sulfamethoxazole + 80 mg. of Trimethoprim
: 800 mg. of Sulfamethoxazole + 160 mg. of Trimethoprim

ตารางที่ 5 แสดงชื่อประเทศ บริษัท และตัวยา (43 รายการ) ที่ยังมีสิทธิบัตร (on-patent) ในปี 2531 ที่มีการผลิต โดยโรงงานอุตสาหกรรมยาของคนไทย 111 แห่ง

ประเทศ	บริษัท	ตัวยา	สรุป
1. สหรัฐอเมริกา	1. Pfizer	piroxicam, prazosin HCL, tinidazole	12 บริษัท 16 รายการ
	2. Merck & Co. (MSD)	cefoxitin, diflunisal, timolol maleate	
	3. SKF	albendazole, cimetidine	
	4. Bristol-Myers	amikacin sulphate	
	5. Cyanamid	fenbufen	
	6. Eli Lilly	cefamandole sulfate	
	7. May & Baker	ketoprofen	
	8. Merrell Dow	terfenadine	
	9. Searle	aspartame	
	10. Syntex	naproxen	
	11. Upjohn	minozidil	
2. อังกฤษ	1. Glaxo	cefurexime, ranitidine, salbutamol	3 บริษัท 5 รายการ
	2. Wellcome	acyclovir	
	3. ICI	atenolol	
3. เยอรมัน	1. Bayer	clotrimazole	3 บริษัท 3 รายการ
	2. Boehringer llngelheim	ambroxol HC1	
	3. E.Mercke	praziquantel	
4. ญี่ปุ่น	1. Takeda	cefadroxil, cefotaxime	2 บริษัท 3 รายการ
	2. Fujisawa	cefazolin sod.	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเทศ	บริษัท	ตัวยา	สรุป
5. ฝรั่งเศส	1. Serveir 2. Roussel	indapamide tiaprofenic acid	2 บริษัท 2 รายการ
6. เบลเยี่ยม	1. Janssen	astemizole, domperidone, econazole nitrate, flunarizine, ketoconazole, loperamide, mebendazole, micronazole nitrate	1 บริษัท 8 รายการ
7. สวีเดน	1. Astra	metoprolol, norfloxacin, terbutaline sulphate	1 บริษัท 3 รายการ
8.สวิสเซอร์แลนด์	1. Sandoz	bromocriptine, ketotifen, pindolol	1 บริษัท 3 รายการ

ที่มา: โครงการศึกษาระบบทรัพย์สินทางปัญญา (ศสญ) สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3 พฤษภาคม 2534

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบราคายา (ดัชนีปี 2518)

ประเทศ	ดัชนีราคายา	ประเทศ	ดัชนีราคายา
มาลาวี	60.83+	ไอร์แลนด์	73.58+
เคนยา	50.63+	ฮังการี	57.25
อินเดีย	31.71	โปแลนด์	53.98
ปากีสถาน	38.76	อิตาลี	69.01
ศรีลังกา	15.22+	สเปน	69.68
แซมเบีย	96.58+	อังกฤษ	71.19+
ไทย	48.01	ญี่ปุ่น	81.88
ฟิลิปปินส์	51.14+	ออสเตรเลีย	139.53
เกาหลีใต้	35.10+	เนเธอร์แลนด์	137.29+
มาเลเซีย	70.74	เบลเยียม	101.73+
โคลัมเบีย	48.07	ฝรั่งเศส	91.56+
จาเมก้า	46.13+	ลักเซ็มเบริก์	100.27+
บราซิล	63.83	เดนมาร์ก	157.56+
เม็กซิโก	69.68	เยอรมนี	152.52+
ยูโกสลาเวีย	48.24	สหรัฐอเมริกา	100.00+
อิหร่าน	70.42	อุรุกวัย	65.95

ที่มา : Schut and Van Bergeik (1986)

ข้อมูลการคุ้มครองสิทธิบัตรยา ณ ปี ค.ศ. 1988 จาก WIPO

\+ ประเทศที่มีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา ณ ปี ค.ศ.1986

ตารางที่ 7 ค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพในประเทศไทย (ราคาปี 2526)

(ล้านบาท)

	2519	2520	2521	2522	2523	2524
1. ค่ายา	9,122.9	10,829.1	12,972.7	13,868.5	15,686.2	16,731.1
2. ค่ารักษา	5,170.3	5,671.7	6,109.1	6,821.2	7,076.3	7,361.9
2.1 โรงพยาบาลเอกชน	1,097.3	1,205.7	1,288.3	1,723.3	1,798.0	1,898.6
2.2 คลินิค	2,855.6	2,989.8	2,979.1	3,335.6	3,266.4	3,289.9
2.3 โรงพยาบาลรัฐ	971.2	1,206.2	1,550.9	1,437.5	1,674.9	1,822.8
2.4 (2.1+2.2+2.3)	4,924.2	5,401.7	5,818.2	6,496.3	6,739.3	7,001.4
2.5 แพทย์และพยาบาลพิเศษ	246.2	270.1	290.9	324.8	337.0	350.6
3. ประกันสุขภาพ	204.5	360.2	343.4	308.7	283.8	307.8
4. รวม	14,497.7	16,861.1	31,432.2	20,998.4	23,046.3	24,400.8

ที่มา : กองรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Dow Mongkolsmai (1989)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(ล้านบาท)

	2525	2526	2527	2528	2529	2530
1. ค่ายา	16,602.9	18,993.0	26,706.8	29,542.0	32,103.7	36,377.1
2. ค่ารักษา	7,649.0	8,364.5	10,308.8	11,106.7	11,702.2	12,649.1
2.1 โรงพยาบาลเอกชน	2,014.9	2,090.1	2,209.9	2,281.5	2,477.7	2,604.0
2.2 คลีนิค	3,559.7	3,764.6	4,200.1	4,403.9	4,317.4	4,310.8
2.3 โรงพยาบาลรัฐ	1,710.1	2,111.5	3,407.9	3,892.3	4,351.7	5,132.5
2.4 (2.1+2.2+2.3)	7,284.7	7,966.2	9,817.9	10,577.8	11,146.8	12,047.3
2.5 แพทย์และพยาบาลพิเศษ	364.2	398.3	490.9	528.9	557.3	602.4
3. ประกันสุขภาพ	328.6	448.0	517.7	497.0	709.7	796.4
4. รวม	24,580.4	27,805.5	37,533.3	41,145.7	44,515.5	49,823.2

ที่มา : กองรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Dow Mongkolsmai (1989)

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบมูลค่ายาที่มีสิทธิบัตรในลักษณะการไม่รวมผูกขาด (ราคา TNCs ในเมืองไทย) และรวมราคาผูกขาด (ราคา TNCs ในสหรัฐ)

รายการ	มูลค่าการผลิตและนำเข้ายา (ล้านบาท)		
	สถานการณ์ปัจจุบัน ไม่มีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา	เมื่อมีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา	
		ไม่รวมการผูกขาด	มีการผูกขาด
1. ยา on-patent 125 รายการ	1,161	2,256 เพิ่มขึ้น 94.3%	–
2. ยา on-patent 44 รายการ	564	–	3,424 เพิ่มขึ้น 507%
3. รวมตัวยาทั้งหมด 153 รายการ	1,421(1)	2,761(2)	8,626(3)

(1) คำนวณจาก $\frac{1,161*153}{125}$ = 1,421 = มูลค่ายา On-patent ในสถานการณ์ปัจจุบัน

(2) คำนวณจาก $\frac{2,256*1,421}{1,161}$ = 2,761 = มูลค่ายา On-patent ไม่รวมผูกขาดเมืองไทย

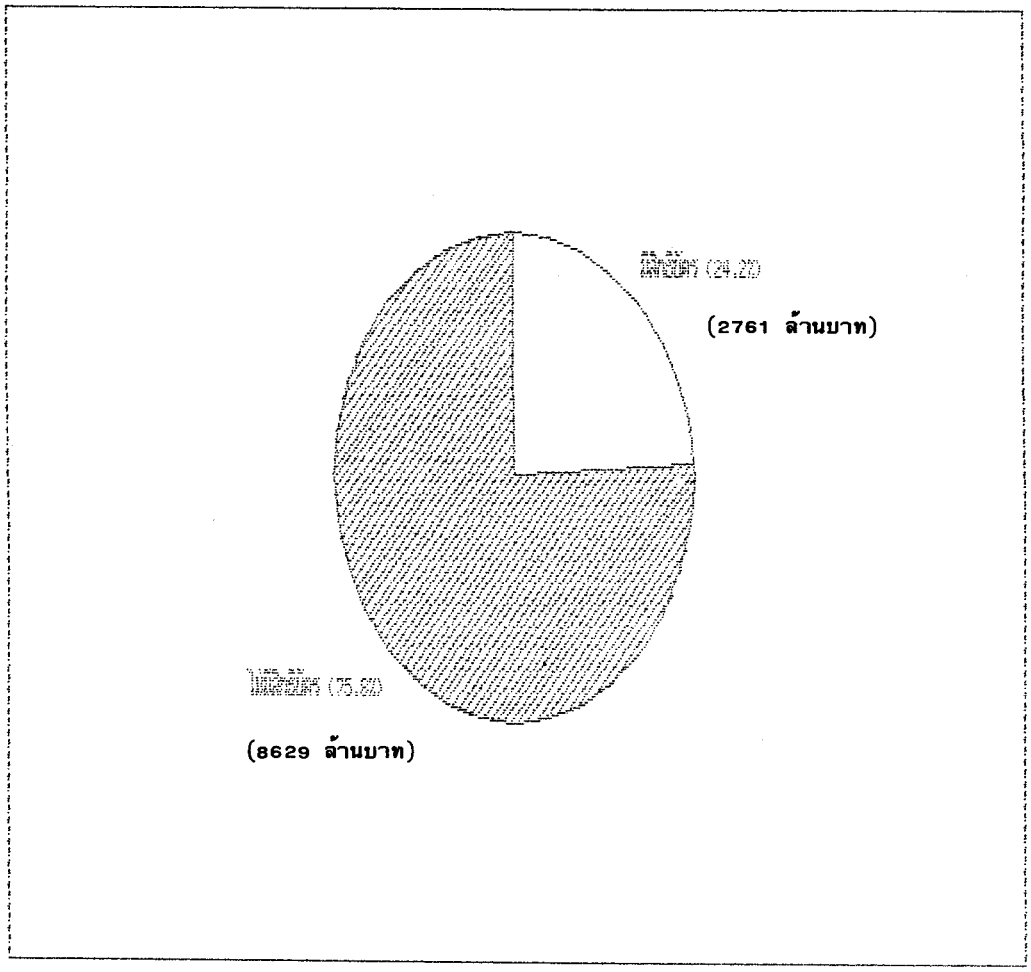
(3) คำนวณจาก $\frac{3,424*1,421}{564}$ = 8,626 = มูลค่ายา On-patent ราคาสหรัฐ

ที่มา: สำลี ใจดี และ จิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ข)

ตารางที่ 9 ร้อยละของมูลค่ายาที่มีสิทธิบัตรต่อมูลค่ายาที่ผลิตและนำเข้าทั้งหมด และร้อยละของมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากการมีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา

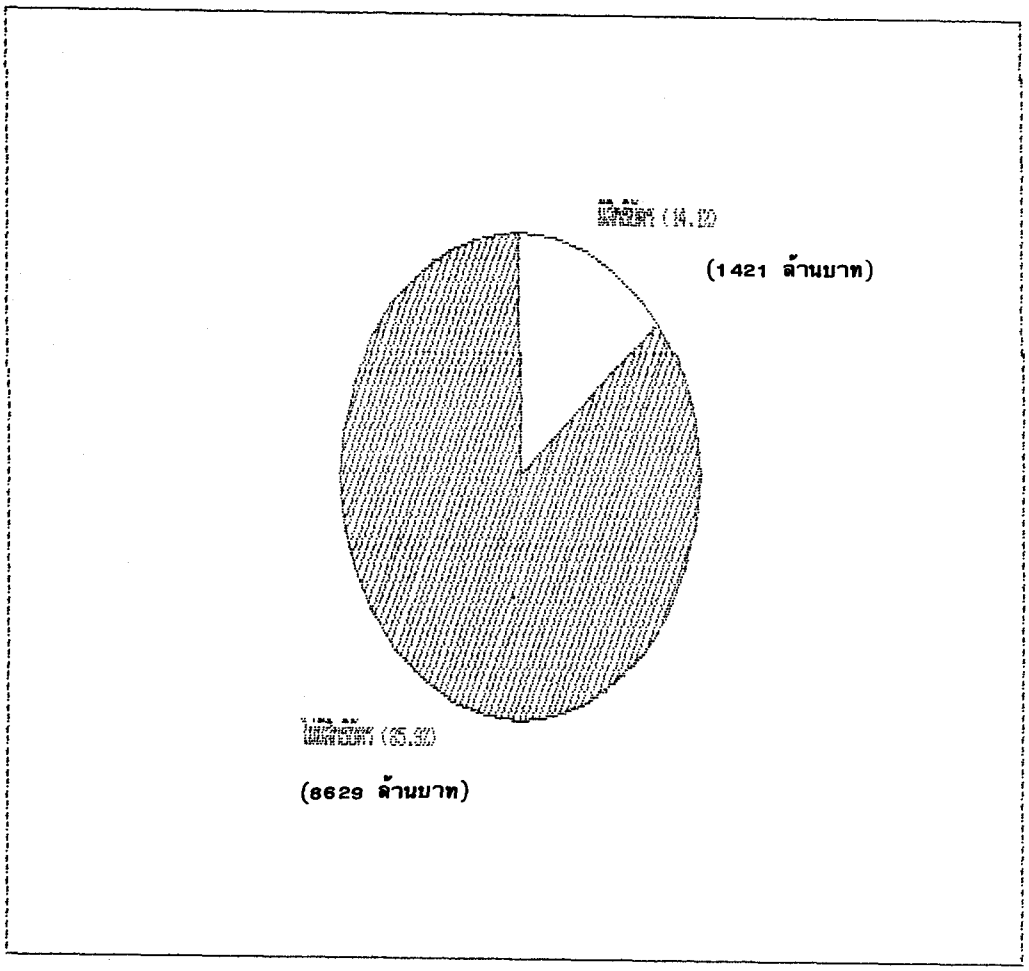
	มูลค่ายา (ล้านบาท)			ร้อยละ	
	มูลค่ายาที่มีสิทธิบัตร 153รายการ	มูลค่ายาที่ไม่มีสิทธิบัตร	มูลค่ายาทั้งหมด	มูลค่ายาที่มีสิทธิบัตรต่อมูลค่ายาทั้งสิ้น	มูลค่ายาที่เพิ่มขึ้นต่อมูลค่ายาเมื่อไม่มีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์
1.สถานการณ์ปัจจุบัน (มีเฉพาะสิทธิบัตรกรรมวิธีผลิต)	1,421	8,629	10,050	14.1	0
2.ถ้ามีสิทธิบัตรยาผลิตภัณฑ์ยาเพิ่มขึ้น					
– ไม่รวมการผูกขาด	2,761	8,629	11,390	24.2	13.3
– รวมการผูกขาด	8,626	8,629	17,255	50	71.7

ที่มา: สาลี ใจดี และ จิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ข)

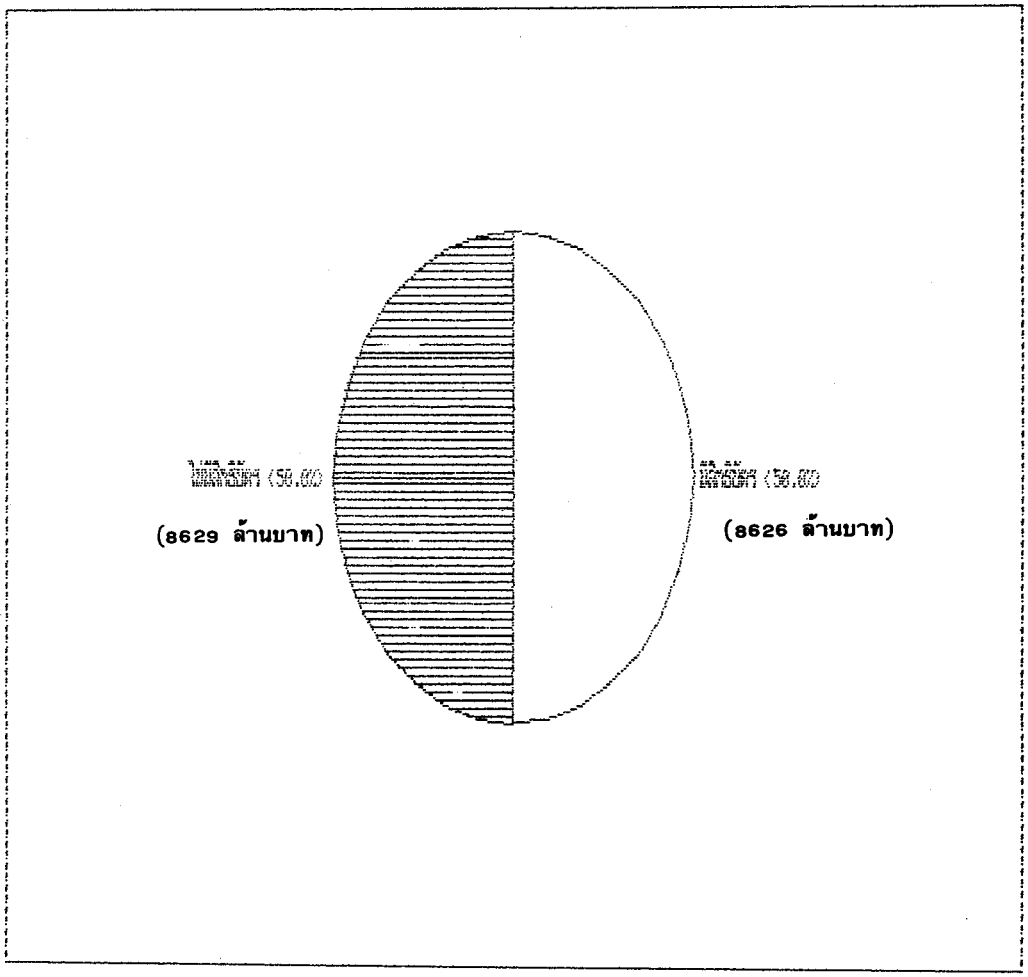
รูปที่ 3 มูลค่าการผลิตและนำเข้ายาที่มีสิทธิบัตร ปี 2531 รวม 11390 ล้านบาท
ถ้ามีการยอมรับสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยาเพิ่มขึ้น (โดยใช้ราคา TNC ในไทย)

ที่มา : สำลี ใจดี และจิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ข)

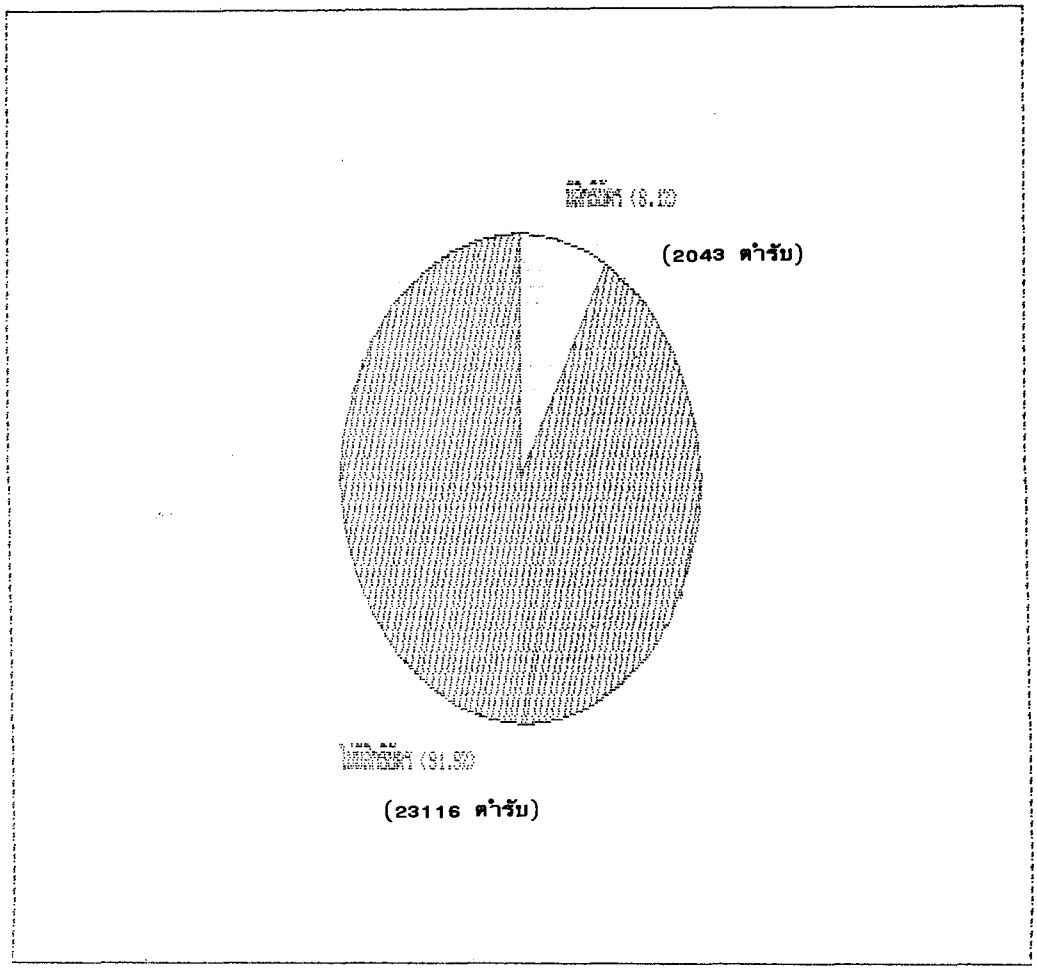
รูปที่ 2 มูลค่าการผลิตและนำเข้ายาที่มีสิทธิบัตร ปี 2531 รวม 10050 ล้านบาท ภายใต้สภาวะที่มี "สิทธิบัตรกรรมวิธีการผลิตยา" (ซึ่งทำให้มีการแข่งขันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมยาคนไทย และ บรรษัทยาข้ามชาติ)

ที่มา : สำลี ใจดี และจิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ข)

รูปที่ 4 มูลค่าการผลิตและนำเข้ายาที่มีสิทธิบัตร ปี 2531 รวม 17225 ล้านบาท
ถ้ามีการยอมรับสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ยา เพิ่มขึ้น (โดยใช้ราคา TNC สหรัฐ)

ที่มา : สำลี ใจดี และจิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ข)

รูปที่ 1 ตำรับยา ปี 2531 รวม 25159 ตำรับ

ที่มา : สำลี ใจดี และจิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ข)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะทำงานเรื่องสิทธิบัตรยา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2534) "สิทธิบัตรยา :ใครได้ ใครเสีย และจุดยืนของประเทศไทย" เมษายน, เอกสารอัดสำเนา

จรัญ ภักดีธนากุล และ วัชรียา โตสงวน (ไม่มีวันที่) "หากไทยจักต้องคุ้มครองสิทธิบัตรยา" เอกสารอัดสำเนา

วัชรียา โตสงวน (2530) "สิทธิบัตร: สิทธิในการผูกขาดหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญา?" วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 หน้า 149 - 178

สันต์ หัตถีรัตน์ (2534) "สะใจไหม คนไทยที่ชายชาติ" เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "301(พิเศษ): ทางออกของกลุ่มประเทศพีเอฟซี" ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 6 พฤษภาคม

สุธี ประศาสน์เศรษฐ์ (2530) "แนวคิด ประเด็นปัญหา และแรงผลักดันระหว่างประเทศเกี่ยวกับระบบทรัพย์สินทางปัญหา" วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 หน้า 101 - 128

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2529) "สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับแกตต์" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 หน้า 49 - 66

---------- (2530) "ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ไทย-สหรัฐอเมริกา:ข้อคิดสำหรับประเทศไทย" วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 หน้า 129 - 148

สำลี ใจดี และ จิราพร ลิ้มปานานนท์ (2534ก) "ความสูญเสียที่จะเกิดจากสิทธิบัตรยา" เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "301 (พิเศษ) : ทางออกของกลุ่มประเทศทีเอฟซี" ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 6 พฤษภาคม

---------- (2534ข) สิทธาบัตรยากับผลประโยชน์ของชาติ, รายงานวิจัย.

ยรรยง พวงราช (2529) "การทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิและสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยีในลักษณะอื่นในประเทศไทย: มองในแง่รัฐบาล" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 หน้า 83 - 93

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521
ร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่...) พ.ศ....., ฉบับต่าง ๆ

ภาษาอังกฤษ

Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights,IncludingTrade in Counterfeit Goods, various drafts.

Finger, Michael J. (1987) **The Uruguay Round : A Handbook on the Multilateral Trade Negotiations,** Washington D.C.: World Bank.

Khoman, Sirilaksana (1990) "Household Choice of Health-Care Provider in Thailand," Paper presented at the Third Annual Meeting of the International Health Policy Program, Washington, D.C., October.

---------- (1991) "Thailand's Patent Law and Planned Amendments", **Bangkok Post** , April 30.

Khoman, Thiravudh (1988) "Software: Users have their say", **Bangkok Post,** December 20.

Khoman, Wasamon (1991a) "Legitimate software's little shop of horrors",**Post Database,** May 8.

---------- (1991b) "You can take this software and ...Parts 1 to 7"**Post Database**, May 15, 22, 29, June 5, 12, 19, 26.

Mansfield, Edwin (1986) "Patent and Innovation: An Empirical Study,"**Management Science,** February.

Mongkolsmai, Dow (1989) "Inventory of Health Expenditures in Thailand",presented at

the Second Annual Meeting of the International Health Policy Program, in Manila, June.

Nogues, Julio (1990) Patents and Pharmaceutical Drugs: Understanding the Pressures on Developing Countries, Policy, Research and External Affairs Working Paper Series, No. 502, World Bank.

Nordhaus, William D. (1969) **Invention, Growth and Welfare,** Boston: M.I.T. Press.

Purvis, Andrew (1991) "Cheaper Can Be Better", TIME, March 18. Schut, Frederick and Peter Van Bergeijk (1986) "International Price Discrimination: The Pharma ceutical Industry", **World Development**, pp. 1141-1150.

Stern, Richard (1987) "Intellectual Property" in Michael J. Finger (ed.) **The Uruguay Round : A Handbook on the Multilateral Trade Negotiations**, Washington D.C. : World Bank.

Ungphakorn, Peter Mytri (1992a), "Patents : More than just a matter of medicines" **Bangkok Post,** February 5.

---------- (1992b) "Where Thailand really stands on protection of pharmaceu ticals," **Bangkok Post**, February 21,

World Intellectual Property Organization (1988a) Draft Treaty on the Harmonization of Certain Provisions in Laws for the Protection of Inventions.

---------- (1988b) "Existence, Scope and Form of Generally Internationally Accepted and Applied Standards/Norms for the Protection of Intellectual Property", WIPO, WO/Inf/29, September.

บริษัท ไทยพาณิชย์ประกันชีวิต จำกัด

ขอสนับสนุน

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในโอกาสจัดการสัมมนาทางวิชาการ ประจำปี2535

"การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990"

สมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจยุคใหม่

เมื่อรู้จักสร้าง **พันธะ** ต้องรู้จัก **ออมทรัพย์** และสร้าง **ความคุ้มครอง**

- เมื่อใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงิน ควรซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิต

  เพื่อซื้อบ้านที่อยู่อาศัย : แบบ **สินเคหะ**
  เพื่อซื้อทรัพย์สินอุปโภคบริโภคทั่วไป : แบบ **คุ้มครองสินเชื่อ**
  เพื่อเงินกู้เบิกเกินบัญชี (O/D) : แบบ **ราชพฤกษ์**

- ให้สวัสดิการแก่ลูกจ้างพนักงานด้วยกรมธรรม์แบบ GROUP YRT

- สำหรับข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ จะออมทรัพย์ได้ด้วย บริการพิเศษสุด แบบ **เสริมทรัพย์**

บริษัทไทยพาณิชย์ประกันชีวิต จำกัด
SIAM COMMERCIAL LIFE ASSURANCE CO.,LTD.

บริษัทในเครือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

455 ถนนพระราม 6 เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 โทร. 2150630-3, 2159541-5 โทรสาร 2158832

455 Rama VI Road, Rajthewi, Bangkok 10400 Tel. 2150630-3, 2159541-5 Fax. 2158832

การเจรจารอบอุรุกวัย : การบริการ

โดย
ดร.ธนศักดิ์ วหาวิศาล
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ 2535
เรื่อง
การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

จัดโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
18-19 มีนาคม 2535

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท เหมืองบ้านปู จำกัด

BAN - PU COAL CO., LTD.

ชั้น 4 อาคารเงินทุนยูไนเต็ด

209 ถนนพญาไท สยามสแควร์ 7 กรุงเทพมหานคร 10330

โทร. 252-4324-8, 251-3821-4 FAX (662) 255-2511

การเจรจารอบอุรุกวัย : การบริการ

ดร.ธนศักดิ์ วหาวิศาล *

1. บทนำ

การค้าบริการในโลกในปี 2534 นั้นมีมูลค่ารวมมากกว่า 800,000 ล้านเหรียญสหรัฐซึ่งในทางความเป็นจริงแล้วมูลค่าการค้าในโลกนั้นอาจมีมูลค่ารวมกว่าสถิติที่มีอยู่ ในมูลค่ารวมกว่า 8 แสนล้านเหรียญสหรัฐนั้นกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าการค้าอยู่ในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนามีสัดส่วนการค้ารวมเพียงร้อยละ 20 ของการค้าบริการในโลกเท่านั้น ประเทศสหรัฐเองเป็นผู้ผลิตเศรษฐกิจการบริการที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีการส่งออกการค้าบริการกว่า 100,000 ล้านเหรียญในปี2534 และได้เปรียบในดุลการค้าในด้านบริการนี้กว่า 20,000 ล้านเหรียญ

ใน 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมานั้น ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งเน้นนโยบายในทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก ส่วนเศรษฐกิจภาคบริการนั้นแทบจะไม่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอย่างจริงจัง ทั้งนี้สืบเนื่องจากแนวความคิดนั้นยังไม่เห็นความสำคัญของเศรษฐกิจด้านบริการที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือแม้แต่การได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ อย่างไรก็ตามในระยะเวลาไม่นานมานี้ ประเทศต่างๆเริ่มหันมาให้ความสนใจต่อเศรษฐกิจภาคบริการเพิ่มมากขึ้น

ถึงแม้ว่าการบริการนี้ไม่ได้เป็นการค้าระหว่างประเทศโดยตรงในทุกด้านแต่เศรษฐกิจภาคบริการนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศของแต่ละประเทศ ทั้งนี้เห็นได้ชัดว่าเศรษฐกิจและแนวโน้มของการค้าของแต่ละประเทศนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาความสามารถทางเศรษฐกิจด้านบริการด้วย เนื่องจากเศรษฐกิจด้านบริการนี้มีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของผลิตภัณฑ์รวมของประเทศ จากตารางที่ 1 พบว่าเศรษฐกิจภาคบริการนั้นมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์รวมของประเทศสูงขึ้นในเกือบทุกประเทศในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ในหลายประเทศเศรษฐกิจภาคบริการนั้นมีสัดส่วนของการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจนี้มากกว่าร้อยละ 50 ของการจ้างงานรวมของประเทศ

* ผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์, คุณสุรพล เหลี่ยมสูงเนิน และคุณเดชรัตน์ สุขกำเนิด ที่มีส่วนสำคัญให้ผู้เขียนสามารถจัดทำบทความนี้ได้สำเร็จ

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบเศรษฐกิจภาคบริการในภาพรวมของการค้าระหว่างประเทศนั้น เศรษฐกิจภาคบริการอาจมีความสำคัญไม่มากขึ้นในเรื่องของการส่งออก การค้าบริการในระหว่างประเทศนั้นหากไม่นับรวมมูลค่าของรายได้จากการลงทุนและจากรายได้จากการส่งกลับของแรงงานในต่างประเทศแล้ว การค้าบริการนั้นมีสัดส่วนของการส่งออกเพียงร้อยละ 20 ของการส่งออกรวม และเมื่อรวมรายได้ทั้งสองประเภทจากการลงทุนและการส่งกลับของแรงงานในต่างประเทศแล้ว มูลค่าการค้าบริการนั้นมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 30 ของมูลค่าการส่งออกรวม สัดส่วนนี้ค่อนข้างจะคงที่ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา

การที่เศรษฐกิจภาคบริการมีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกรวมของการค้าโลกนั้นอาจเกิดจากการที่เศรษฐกิจภาคบริการมี Tradeability ต่ำ การบริการหลายประเภทนั้นเป็นเพียงเรื่องของการติดต่อกันเองระหว่างผู้ผลิตกับผู้ซื้อโดยตรง ดังนั้นการลงทุนโดยตรงของประเทศพัฒนาแล้วนั้นจึงเป็นการลงทุนในเศรษฐกิจภาคการบริการเป็นส่วนใหญ่

จากการที่สัดส่วนของเศรษฐกิจภาคบริการต่อผลิตภัณฑ์ภายในประเทศในหลายประเทศนั้นมีอัตราที่สูงขึ้นทำให้เกิดคำถามขึ้นหลายคำถามที่ว่า เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆนั้นเปลี่ยนแปลงไปทางด้านเน้นไปในทางพัฒนาการบริการมากขึ้นหรือไม่ การพัฒนาเศรษฐกิจและการขยายตัวทางการค้านั้นจะอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจการบริการได้อย่างไร เศรษฐกิจ การบริการจะช่วยปรับปรุงความสามารถทางการค้าได้อย่างไร

ถึงแม้ว่าการศึกษาเศรษฐกิจภาคบริการนั้นจะยังคงมีจำนวนจำกัดมาก แม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ข้อมูลที่ได้ก็ยังไม่สมบูรณ์และประสบกับปัญหาการเก็บสะสมข้อมูลค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตามการที่ประเทศพัฒนาแล้วในโลกตะวันตกหันมาให้ความสนใจ ตลอดจนผลักดันอย่างมากที่นำการเจรจาการค้าด้านบริการเข้าไปสู่กรอบการเจรจาในระดับพหุพาคีภายใต้แกตต์นั้น สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับตลอดจนความสำคัญของเศรษฐกิจภาคบริการนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อประเทศทั้งหลายเหล่านั้น

จากการที่เศรษฐกิจภาคบริการนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางตลอดจนข้อมูลของแต่ละประเทศนั้นไม่สมบูรณ์ทำให้เห็นได้ว่าการเจรจาในเรื่องของการค้าบริการนั้นมีความยุ่งยากค่อนข้างมาก ถึงแม้ว่าอาจจะพูดได้ว่าในทุกหัวข้อของการเจรจาในแกตต์นั้นที่เป็นหัวข้อใหม่จะมีความสับสนวุ่นวายมาก แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดว่าการเจรจาการค้าด้านบริการนั้นมีความสับสนมากกว่าก็คือความล่าช้าในการเจรจานั้นไม่สามารถหาข้อยุติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเห็นที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งไม่สามารถตกลงกันได้

บทความนี้จะกล่าวถึงการเจรจาการค้าบริการในแกตต์รอบอุรุกวัยซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของการนำหัวข้อการเจรจาดังกล่าวมารวมเข้าในการเจรจาในรอบนี้ และท่าทีตลอดจนทัศนคติของประเทศต่าง ๆที่มีต่อการเจรจาการค้าบริการในการศึกษานี้ จะแสดงถึงจุดสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาในการเจรจาจรถึงร่างข้อเสนอครั้งสุดท้ายของเลขาธิการแกตต์ ในการวิเคราะห์ข้อเสนอนั้นการศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงสาระสำคัญของการเจรจา ข้อสรุปที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบต่อไป และเสนอข้อคิดเห็นในการที่ไทยสามารถจะปรับตัวในการรับข้อเสนอดังกล่าว

2. ประเทศไทยกับการค้าบริการระหว่างประเทศ

การค้าบริการระหว่างประเทศ (International Trade in Services) ถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ นอกเหนือไปจากการค้าสินค้าระหว่างประเทศ(International Trade in Goods) และมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจภาคบริการและเศรษฐกิจภาคอื่นๆ ในประเทศอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำความเข้าใจความหมายและรายละเอียดของแต่ละสาขาบริการที่ประเทศหนึ่งๆ ดำเนินการทั้งภายในและต่างประเทศไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ด้วยเหตุนี้ความเข้าใจทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับเศรษฐกิจภาคบริการในประเทศ จึงมักเริ่มวัดจากสัดส่วน ส่วนต่อผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ และในกรณีของประเทศไทยสัดส่วนผลิตภัณฑ์ภาคบริการนี้ต่อผลิตผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ (GDP) ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากร้อยละ 54.14 ในปี 2513 มาเป็นร้อยละ 58.06 ในปี 2533 (ดูตารางที่ 2) สำหรับการค้าบริการระหว่างประเทศนั้นมักจะแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ ธุรกรรมบริการที่เป็นปัจจัยการผลิต (Factor Services) ได้แก่ เงินทุนและแรงงาน เป็นต้น และธุรกรรมบริการที่ไม่ใช่เป็นปัจจัยการผลิตโดยตรง (Non-factor Services) ได้แก่ การท่องเที่ยว การขนส่ง การโทรคมนาคม เป็นต้น และในกรณีของประเทศไทยมูลค่าการส่งออกบริการได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยสัดส่วนดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงจากเพียงร้อยละ 2.08 ของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศในปี 2504 มาเป็นร้อยละ 10.20 ของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศในปี 2532 (ตารางที่ 3)

เมื่อพิจารณารายละเอียดการค้าบริการระหว่างประเทศของไทยนั้น จะสามารถพิจารณาได้จากตัวเลขดุลบริการที่จัดทำโดยธนาคารแห่งประเทศไทย โดยแยกออกเป็นค่าระวางและค่าประกันภัยสินค้า การขนส่งอื่นๆ การท่องเที่ยว ผลตอบแทนจากการลงทุน บริการของภาครัฐบาล และบริการอื่นๆ จากบัญชีดุลบริการ ซึ่งสามารถสรุปโครงสร้างทั่วไปของการค้าบริการระหว่างประเทศของไทยได้ดังนี้

1. รายรับการค้าบริการระหว่างประเทศของไทยในช่วงปี 2523-2532 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด และได้ขยายตัวถึง 41 เท่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยมีการท่องเที่ยวทำรายได้ให้กับประเทศกว่าร้อยละ 50 ของรายรับบริการทั้งหมด รองลงไปได้แก่ รายได้จากแรงงาน การขนส่งอื่นๆ ซึ่งรวมถึงค่าโดยสาร ค่าบริการท่าเรือและอื่นๆ ผลตอบแทนจากการลงทุน เป็นต้น

2. รายจ่ายการค้าบริการระหว่างของไทยในช่วงปี 2523-2532 มีแนวโน้มขยายตัวรวดเร็วเช่นเพื่อตอบสนองความจำเป็นของระบบเศรษฐกิจไทยที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รายจ่ายการค้าบริการระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุดของไทยได้แก่ ค่าระวางและค่าประกันภัยสินค้า เพราะไทยจำเป็นต้องใช้เพื่อขนส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ รายจ่ายบริการที่มากรองลงมาได้แก่ ผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งอยู่ในรูปดอกเบี้ย กำไร และเงินปันผลอื่นๆ ที่สำคัญรองไปได้แก่ การท่องเที่ยว ค่าลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร และบริการของภาครัฐบาล

3. ดุลการค้าบริการระหว่างประเทศของไทยเดิมมีค่าเป็นลบมาโดยตลอด สภาพดังกล่าวได้เริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี 2531 โดยดุลบริการมีค่าเป็นบวก ทั้งนี้รายรับจากการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่เอื้ออำนวย

ให้ดุลบริการของไทยดีขึ้นสูงสุด รองลงมาได้แก่ รายได้จากแรงงานส่งกลับเข้าประเทศและการขนส่งอื่นๆ (โดยเฉพาะบริการการขนส่งทางอากาศ) สำหรับสาขาบริการที่มีดุลบริการเป็นลบและสูงสุดตลอดมาได้แก่ ค่าระวางและค่าประกันภัยสินค้า รองลงมาได้แก่ ผลตอบแทนจากการลงทุน (ดูตารางสัดส่วนรายรับและรายจ่ายบริการของไทย)

เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่าการค้าบริการระหว่างประเทศมีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจอย่างแน่นอน และเมื่อระบบเศรษฐกิจทวีความสำคัญและซับซ้อนยิ่งขึ้น บทบาทของเศรษฐกิจภาคบริการโดยเฉพาะในส่วนการค้าที่เชื่อมโยงกับต่างประเทศก็จะมีความหมายเพิ่มขึ้นไปอีกสำหรับเศรษฐกิจไทยโดยรวม จะเห็นได้ว่าในแง่รายรับเป็นต้น นอกจากบริการการท่องเที่ยวซึ่งกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของไทยนั้น (ตารางที่ 4) ไทยยังมีรายรับและรายจ่ายที่สำคัญทางด้านการค้าบริการ ได้แก่ รายได้จากแรงงาน บริการโทรคมนาคม บริการการขนส่ง ซึ่งแยกได้เป็นการขนส่งทางเรือและการขนส่งทางอากาศ

หากทำการพิจารณาลงไปในรายละเอียดของรายรับและรายจ่ายของการบริการที่สำคัญของไทย นอกจากการท่องเที่ยวแล้ว จะพบว่า รายได้จากการขนส่งทางอากาศเป็นรายได้ที่ได้รองลงมา และตามด้วยรายได้จากแรงงานและบริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ ตามลำดับ (ตารางที่ 4) และเมื่อทำการเปรียบเทียบถึงสัดส่วนของรายรับแต่ละสาขาของการบริการต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) พบว่า รายรับจากการท่องเที่ยวนอกจากมีมูลค่าสูงแล้วยังมีสัดส่วนต่อ GDP สูง และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นขึ้นมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2529-2533 โดยในปี 2533 คิดเป็นร้อยละได้ถึงร้อยละ 5 ต่อ GDP ส่วนรายที่คิดเป็นสัดส่วนรองลงมาก็คือ การขนส่งทางอากาศ กล่าวคือ คิดสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 2.7 ในช่วงปี 2529-2533 และแนวโน้มของสัดส่วนดังกล่าวค่อนข้างจะไม่เปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก สำหรับสัดส่วนของรายรับต่อ GDP ที่มีการเปลี่ยนแปลงเห็นได้เด่นชัดคือ การเปลี่ยนของสัดส่วนรายได้จากแรงงานซึ่งแม้ว่าจะมีมูลค่าสูงก็จริง แต่เมื่อเทียบกับ GDP แล้ว แนวโน้มของสัดส่วนค่อยๆ ลดลง กล่าวคือ จากปี 2529 คิดเป็นร้อยละ 1.9 ได้เปลี่ยนมาเป็นร้อยละ 1.2 ในปี 2533 และรายได้อีกประเภทหนึ่งที่มีแนวโน้มว่าจะมีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ คือ รายได้จากบริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนรายรับต่อ GDP แล้ว พบว่า เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.14 ในปี 2529 มาเป็นร้อยละ0.49 ในปี 2533 ส่วนด้านรายจ่ายที่สำคัญของการค้าบริการของไทยก็คือ การขนส่งทางทะเลในปัจจุบันไทยเสียค่าใช้จ่ายในด้านนี้ไปถึง 92,307 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนเทียบกับ GDPได้ร้อยละ 4.5

เมื่อพิจารณาสภาพการค้าบริการระหว่างประเทศแยกเป็นรายสาขาที่สำคัญนั้น อาจกล่าวได้ว่า

บริการการท่องเที่ยวของไทยได้มีการเปิดเสรีทางด้านต่างๆ กับประเทศโดยรวมโดยไทยได้เปิดให้ต่างชาติขยายสาขาเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศได้ภายใต้กรอบกฎหมายฯ ที่ได้กำหนดอยู่ในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องที่พักและอาการ การเดินทาง การจับจ่ายซื้อของ ฯลฯ ประเทศไทยจัดได้ว่ามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางด้านบริการนี้เมื่อเปรียบเทียบทางด้านบริการนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคซึ่งไทยจะต้องมีการปรับปรุงเพิ่มความสามารถทางด้านการแข่งขัน และการขจัดปัญหาที่สำคัญในด้านต่างๆ ต่อไป

บริการที่เป็นรายได้จากแรงงานเกิดจากการที่คนไทยไปทำงานต่างประเทศ และส่งเงินกลับเข้ามาในประเทศของตน ซึ่งปัจจุบันมีมากกว่ารายจ่ายที่เกิดจากการโอนเงินของชาวต่างประเทศส่งกลับไปประเทศของตน ทางด้านรายรับนั้นจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับการลดข้อจำกัดทางด้านการจ้างงานในประเทศที่เป็นแหล่งรองรับแรงงานจากไทยว่าจะรวดเร็วหรือช้าเพียงใด ซึ่งโอกาสและข้อจำกัดจะมีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยในแหล่งหรือประเทศนั้น ๆ

สำหรับบริการโทรคมนาคมนั้นโดยรวมประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาครวมถึงประเทศไทยยังจำกัดไม่ให้ต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจการให้บริการโทรคมนาคมโดยรวม และในประเทศต่าง ๆ เช่นเดียวกับประเทศไทย ยังได้จำกัดการให้บริการเหล่านี้อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐบาลเป็นสำคัญ โดยภาคเอกชนเป็นผู้จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกบางด้านตามที่รัฐบาลจะเปิดโอกาส อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของความต้องการบริการในด้านนี้ในระยะที่ผ่านมาซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีผลทำให้การบริการทางด้านบริการสาขานี้ไม่สามารถปรับทันความต้องการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะบริการที่เป็นบริการเสริม (Enhanced Services) หรือบริการที่เพิ่มมูลค่าทางบริการ (Value-added services) เมื่อเป็นเช่นนี้ ไทยจึงได้เริ่มมีนโยบายเปิดเสรีบริการด้านใหม่ ๆ เหล่านี้โดยให้ภาคเอกชนมีบทบาทเพิ่มสูงขึ้น [1]

ทางด้านบริการขนส่งทางอากาศนั้น อาจกล่าวได้ว่า บริการภาคพื้นและบริการขนส่งทางอากาศมีโอกาสสร้างรายได้แก่ไทยต่อไปได้มาก เพราะบริการภาคพื้นโดยส่วนใหญ่ ภาครัฐบาลเป็นผู้กำหนดระเบียบปฏิบัติและมีผลต่อภาคเอกชนที่ต้องการเข้ามาร่วมกิจกรรมดังกล่าว ส่วนบริการขนส่งทางอากาศที่เป็นผู้โดยสารและสินค้านั้น บทบาทของสายการบินแห่งชาติคือ บริษัทการบินไทย จำกัด จะถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะปัจจุบันยังถือเป็นสายการบินเพียงสายเดียวที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศสูง และเป็นไปตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นกับประเทศต่าง ๆ ในเรื่องสิทธิทางการบินสูง ซึ่งคาดว่าสายการบินแห่งชาตินั้นจะมีส่วนเพิ่มบทบาทในการให้บริการการบินในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพิ่มขึ้นได้ หากสามารถรักษาความสามารถทางด้านการให้บริการที่มีคุณภาพและเหมาะสมต่อไป

บริการที่เป็นการขนส่งทางเรือนั้น โดยส่วนใหญ่กิจกรรมที่เป็นการเดินเรือนั้น ได้เปิดเสรีแล้วโดยส่วนซึ่งส่วนแบ่งการเดินเรือของไทย ปัจจุบันนั้นมีเพียงประมาณร้อยละ 7 และไม่สามารถแข่งขันได้ดีในตลาดโลก ยกเว้นเฉพาะในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับบริการที่เกี่ยวกับท่าเรือและบริการต่อเนื่องนั้น โดยส่วนใหญ่รัฐวิสาหกิจจะดำเนินบางกิจกรรมท่าเรือ โดยบริการต่อเนื่องนั้นได้พยายามเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและบริษัทต่างชาติได้เข้าเช่นโครงการวางสายโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย เป็นต้น มาดำเนินการทางด้านนี้แล้วในปัจจุบัน เพื่อสร้างประสิทธิภาพทางด้านการขนส่งให้เกิดขึ้นและช่วยสนับสนุนการส่งออกสินค้าของไทยให้ไปสู่ตลาดโลกได้เป็นอย่างดี

---

[1] เช่นโครงการวางสายโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย เป็นต้น

ร. การเจรจาเรื่องการค้าบริการระหว่างประเทศ

การเจรจาเรื่องการค้าบริการระหว่างประเทศได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นเจรจา การค้าหลายฝ่ายของแกตต์ครั้งแรกในการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยในปี 1986 โดยเป็นกลุ่มเจรจาเรื่องบริการ (Negotiating group on services) แยกออกจากกลุ่มเจรจาเรื่องสินค้า (Negotiating groups on goods) ที่เหลืออีก 14 กลุ่ม

เหตุผลสำคัญที่ทำให้การเจรจาการค้าบริการกลายเป็นหัวข้อเฉพาะเนื่องจากความ สำคัญของการค้าบริการในโลก เมื่อเทียบกับการค้าสินค้าในโลกสามารถคิดเป็นร้อยละ 20 ในขณะที่การจัดการและระเบียบกฎเกณฑ์ทางด้านสาขาบริการต่างๆ มีความซับซ้อน มีแนวทางแตกต่างกัน และมีแนวโน้มว่าจะหาทางจัดการร่วมกันได้ยากลำบากยิ่งขึ้น การที่จะมาเจรจาหาแนวทางร่วมกันในการเจรจารอบนี้จึงน่าจะเป็นการช่วยให้มีการจัดระเบียบการค้าบริการให้เกิดขึ้นในโลกแน่นอนประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในเรื่องการค้าบริการปรารถนาที่จะเห็นประเทศต่างๆ ได้หันมาร่วมมืออย่างจริงจัง ซึ่งคาดว่าเมื่อมีแนวทางร่วมกันได้แล้วก็จะเริ่มจัดระเบียบและทำการเปิดเสรีตามลำดับ (Progressive liberalization) ในสาขาบริการต่างๆ ได้

วัตถุประสงค์ของการเจรจาการค้าบริการที่ได้ระบุในปฏิญญารอบอุรุกวัย (Uruguay Declaration)

การเจรจาในด้านนี้มุ่งที่จะจัดทำกรอบที่เป็นหลักและกฎเกณฑ์การค้าบริการหลายฝ่ายรวมถึงการจัดทำระเบียบที่เป็นไปได้สำหรับบางสาขาบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะขยายการค้าดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขความโปร่งใส (Transparency) และการเปิดเสรีตามลำดับ (Progressive Liberalization) และสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของทุกประเทศคู่ค้า และการพัฒนาในประเทศกำลังพัฒนา กรอบดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นนี้จะต้องเคารพกติกาเป้าหมายทางนโยบายที่เป็นกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของประเทศที่ปรับใช้ทางด้านบริการตลอดจนคำนึงถึงการดำเนินงานขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านนี้

จากสาระสำคัญที่อยู่ในปฏิญญาเมื่อเริ่มต้นเจรจานี้ จะเห็นได้ว่าแนวทางที่ต้องการดำเนินต่อไปจะต้องระมัดระวังท่าทีของประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมการเจรจาเป็นอย่างมาก และแน่นอนความยากลำบากตลอดจนปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการเจรจา จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป ประเด็นสำคัญที่เป็นข้อคิดในปฏิญญาข้างต้นคือ การเปิดเสรีตามลำดับซึ่งก็คือการเข้าสู่ตลาด (market acces) ที่ประเทศต่างๆ จะต้องปฏิบัติต่อไปเมื่อการตกลงกันในด้านนี้ในขณะที่ประเทศต่างๆ ยังมีระบบกฎเกณฑ์ที่กระทำกันในระดับประเทศหรือระดับระหว่าง ประเทศที่ไม่ใช่ภายในกรอบของแกตต์

เมื่อเป็นเช่นนี้ การเจรจาเรื่องการค้าบริการในระยะแรก จึงสะท้อนให้เห็นถึงด้านต่างๆ เหล่านี้ ที่สำคัญคือ

- ประเด็นที่เป็นคำจำกัดความและสถิติ
- แนวคิดรวมที่จะเป็นหลักและกฎเกณฑ์สำหรับการค้าบริการ โดยเฉพาะระเบียบที่เป็นไปได้ในสาขาเฉพาะ
- สาระที่จะครอบคลุมของกรอบการค้าบริการหลายฝ่าย

- ระเบียบ (disciplines) และข้อตกลง (arrangements) ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่
- มาตรวัดและวิธีการที่จะช่วยขยายหรือจำกัดการค้าบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกีดกัน (barriers) ที่แต่ละประเทศประสบอยู่ที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขในเรื่องความโปร่งใส (transparency) และการเปิดเสรีตามลำดับ (progressive liberalization)

สำหรับประเด็นที่เป็นคำจำกัดความและสถิติ ก็คือ หลายประเทศพบว่าความก้าวหน้าในการเจรจาจะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการตกลงที่ยอมรับกันได้ในเรื่องคำจำกัดความ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบบริการดั้งเดิม (Traditional forms) หรือ รูปแบบบริการไม่ดั้งเดิม (Non-traditional forms) ทั้งนี้จะต้องมีการถ่วงน้ำหนักด้านต่างๆ (symmetry) ที่เป็นผลประโยชน์ของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาให้ดีที่สุด [1] สำหรับเรื่องสถิตินั้นจะต้องมีการทำการเก็บและจัดระเบียบให้มีการศึกษาได้ดีกว่านี้ โดยกลุ่มเจรจาบริการ (GNS)ได้มีการหารือกับองค์การระหว่างประเทศที่จัดข้อมูลทางด้านนี้ไม่ว่าจะเป็น IMF, UNCTAD,UNCT [2]

ทางด้านแนวคิดนั้น ได้มีการนำหลักเกี่ยวกับการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National treatment) การประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most favoured nationsand Non-discrimination) หลักแฝงความโปร่งใสมาพิจารณาเป็นพิเศษ ทางด้านสาระที่จะครอบคลุมนั้น ประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ต้องการเน้นย้ำว่าสาระที่จะครอบคลุมในเรื่องการค้าบริการนี้จะต้องรักษาความสมดุลในเรื่องผลประโยชน์ของประเทศที่เข้าร่วมเจรจา และไม่ควรเดินซ้ำในแนวทางเดียวกันกับเรื่องสินค้า เช่น เรื่องสิ่งทอที่เป็นผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนา แต่ไม่ได้พิจารณาในแกตต์ทางด้านระเบียบและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ อาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้ว่ายังแน่ใจข้อตกลงจะมีบทบาทสำคัญทางด้านการค้าบริการต่อไปอย่างไรในอนาคต แต่ในปัจจุบันการค้าบริการสาขาต่างๆ นั้นมีกรอบการทำงานภายใต้องค์การระหว่างประเทศต่างๆ ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากมีความมุ่งมาดที่จะปรับปรุงเรื่องต่างๆ อย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ การเจรจา GNS ได้มีการหารือกับองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญได้แก่ International Telecommunications (ITU), The International civil Aviation Organization, UNCTAD [3]

และสำหรับมาตรวัดและวิธีการที่จะช่วยขยายหรือจำกัดการค้าบริการนั้น การเจรจาได้เน้นว่าข้อตกลงที่จะเกิดขึ้นทางด้านการค้าบริการนั้น จะสามารถตอบสนองปฏิญญา Punta DelEste โดยเฉพาะเป้าหมายทางนโยบายที่เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบของประเทศ และอุปสรรคทางการค้าบริการที่ต้องทำการปรับปรุงต่อไป

การทบทวนกลางรอบ (Mid-term Review) ที่เมืองมอนทรีล ประเทศแคนาดาในปี 2532 นั้นถือ

---

[1] ประเทศที่เสนอเป็นพิเศษได้แก่ บราซิล และอินเดีย

[2] United Nations Centre on Transnational Corporations

[3] โดยเฉพาะการเสนอ Convention on a Code of Conduct for Liner

ได้ว่าได้ทำการตกลงในเรื่องการยุบการทำงานสำหรับ GNS เป็นผลสำเร็จเพราะร่างการทบทวนกลางรอบได้คำนึงถึงความเป็นห่วง (concerns) หลายๆ ด้านระหว่างการเจรจาที่ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาได้หยิบยกประเด็นต่างๆ ขึ้นมา

สิ่งสำคัญที่เป็นความก้าวหน้าในการเจรจาการทบทวนกลางรอบคือ การให้ความสำคัญการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาภายใต้กรอบความตกลง "เป้าหมายการพัฒนา" ที่ไม่อยากให้มีการแยกเป็นส่วนที่ 4 เหมือนกับความตกลงของแกตต์ในเรื่องสินค้า ซึ่งเน้นเฉพาะการประติบัติพิเศษและแตกต่างของประเทศกำลังพัฒนา สำหรับร่างของมอลทรีล (Montreal Text) ได้เน้นที่จะแทรกสาระของการพัฒนาเข้าไปในทุกส่วนของข้อตกลงแทนที่จะแยกออกจากกันเช่นในเรื่องการร่วมทุน อุตสาหกรรมทารก (Infant Industries) การถ่ายทอดทางเทคโนโลยีเป็นต้น นอกจากนี้การเปิดเสรีตามลำดับของการค้าบริการจะต้องสอดคล้องกับการพัฒนาที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่อยากจะเห็นการเปิดเสรีตามลำดับ เป็นเรื่องความพร้อมในระยะยาวและไม่ใช่การบีบบังคับในระยะสั้น เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การยอมรับสถานการณ์กฎเกณฑ์ที่ปรับใช้อยู่ตลอดจนโครงสร้างของสาขาที่เกี่ยวข้องในประเทศทำให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถนำมาใช้ถ่วงความไม่สมดุล เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วได้

อย่างไรก็ตาม การทบทวนกลางรอบถึงแม้ยังไม่สามารถเจรจาข้อยุติในเรื่องประเด็นคำจำกัดความ แต่ก็ได้ให้ความชัดเจนมากเพิ่มขึ้น และเช่นกันสาระที่จะครอบคลุมรายสาขา(Sectoral coverage) ก็ยังเปิดกว้างไว้อยู่ถึงแม้ว่าจะกล่าวได้เป็นบางสาขาที่น่าจะนำมารวมไว้ในการเจรจาต่อไป สุดท้าย การทบทวนกลางรอบนี้ได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญต่อเป้าหมายการเจรจาที่ระบุในส่วนที่สองของปฏิญญา Punta Del Este ที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุตามระเบียบและข้อตกลงที่เป็นอยู่ด้วย

หลังการทบทวนกลางรอบ (After the Mid-term Review) ปรากฏว่ากลุ่ม GNS สามารถดำเนินการตามตารางเวลาการเจรจาได้ดีผิดกับกลุ่มอื่นๆ อีกหลายกลุ่มที่การเจรจาชะงักหลังการเจรจากลางรอบ เรื่องแรกก็คือสาระที่จะครอบคลุมรายสาขา ซึ่งประเทศต่างๆ ได้พยายามนำรายการข้อเสนอ (Indicative Lists) เข้ามาเจรจาโดยเฉพาะประชาคมยุโรป ฮ่องกง และโปแลนด์ เป็นต้น ในที่สุดได้เลือก 6 สาขาที่สำคัญได้แก่ โทรคมนาคม การก่อสร้าง การขนส่ง บริการทางการเงิน (รวมประกันภัย) การท่องเที่ยว และบริการทางวิชาชีพการเลือกสาขานี้นับว่ามีส่วนช่วยในการทำกรอบย่อยในระดับสาขาต่อมา นอกจากกรอบในค่าที่เป็นกรอบรวมทั่วไปแล้ว เรื่องที่สองคือความเข้าใจเรื่อง "ความโปร่งใส" และ "การเปิดเสรีตามลำดับ" ซึ่งการเจรจาได้นำความเข้าใจในเรื่องนี้มากล่าวคือในรายสาขาจะมีการเจรจาชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าก่อน และความเข้าใจในเรื่อง "สถานการณ์ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์"(Regulatory situation) ก็ได้นำมาเจรจาปรับใช้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในบรรดาประเทศต่างๆ ที่มีกฎหมายที่เป็นระเบียบและกฎเกณฑ์แตกต่างกันการใช้เจรจาแบบลงไป รายสาขาหลังจากการเจรจากลางรอบนี้ ถือเป็นผลสำเร็จกระตุ้นให้ประเทศต่างๆ เข้ามาร่วมเจรจาอย่างแข่งขันยิ่งขึ้น และสามารถทำให้การปรับกรอบรวมทั่วไป (General framework) ของร่างข้อตกลงที่มีการเจรจากันมาก่อนหน้านี้ด้วย

4. การเจรจาการค้าด้านบริการในรอบอุรุกวัย : จากการเจรจากลางรอบถึงร่างข้อเสนอของเฉขาธิการแกตต์

ภายหลังจากการเริ่มต้นการเจรจาได้ 2 ปี กลุ่มการเจรจาด้านการบริการ (GNS) ก็ได้สรุปสาระสำคัญเป็นกรอบการเจรจาเสนอต่อที่ประชุมที่กรุงมอนทรีออล ซึ่งถือได้ว่าเป็นก้าวสำคัญการพัฒนาการเจรจาให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จของการเจรจาในแกตต์รอบอุรุกวัยนี้ การทบทวนตอนกลางของการเจรจา (Mid-term Review) นี้มีการเจรจาตั้งแต่เดือนธันวาคม 2531จนถึงเดือนเมษายน 2532 กรอบข้อเสนอที่กว้างและหลักการที่ได้สรุปมาเป็นข้อเสนอในการประชุมครั้งนั้นเป็นการวางกรอบในการก่อตั้งเวทีการเจรจาทั่วไปในเรื่องของการค้าด้านบริการหรือที่เรียกว่า General Agreement on Trade in Services (GATS)

ในเดือนมกราคม 2533 ประเทศคู่สัญญาต่างๆในกลุ่มการเจรจาด้านบริการเห็นพ้องต้องกันที่จะทำให้ร่างข้อสัญญาเสร็จสมบูรณ์เพื่อพร้อมที่จะเสนอให้กับคณะกรรมการการเจรจาด้านการค้า (Trade Negotiating Committee : TNC) ที่จะประชุมในเดือนกรกฎาคมในปีนั้นภายหลังได้มีร่างข้อตกลงของประธานกลุ่มเสร็จสิ้นในการเสนอที่ประชุมพร้อมกัน ข้อแนะนำและร่างข้อเสนอจากประเทศอื่น ซึ่งร่างเสนอต่างๆนี้เป็นจุดเริ่มของการเจรจาเพื่อหาข้อยุติของรูปแบบของกรอบข้อตกลงสำหรับแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่มีการทบทวนการเจรจาตอนกลางรอบแล้วในเดือนเมษายน 2532 การเจรจาก็ไม่ได้คืบหน้าไปอีกเลยซึ่งการทบทวนตอนกลางภาคนั้นถือได้ว่าเป็นการประสบความสำเร็จ แต่ก็เป็นเพียงขั้นเดียวของความสำเร็จเท่านั้น ประเด็นการเจรจาหลายประเด็นต้องมีการแก้ไขเพื่อให้คณะทำงานกลุ่มเจรจาด้านบริการได้หาทางออกเพื่อนำไปสู่ข้อยุติ ทัศนคติและต่างก็มีประเด็นที่สำคัญซึ่งสะท้อนออกของความแตกต่างของระดับการพัฒนาของประเทศ

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเจรจาตอนกลางรอบคือการสร้างกรอบข้อตกลงในเรื่องของการเสริมสร้างโอกาสในการส่งออกและการร่วมมือในการพัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและ บุคลากรของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งร่างข้อตกลงที่ผ่านมานั้นไม่สามารถยอมรับและปฏิบัติได้ และหลายประเทศก็เห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่สามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ในการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการเปิดตลาดนั้น มีข้อโต้แย้งมากจากประเทศต่างๆ ว่า การเข้าสู่ตลาดนั้นเป็นข้อผูกพันทางกฎหมาย โดยมีข้อยกเว้นเฉพาะกับในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปิดตลาดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการปิดตลาดแก่ประเทศเหล่านั้นก็ต้องกำหนดระยะเวลาที่จะยกเลิกการปิดตลาด แต่ในอีกแนวความคิดหนึ่งก็ระบุว่าการเข้าสู่ตลาดนั้น ไม่สามารถเป็นไปในลักษณะอัตโนมัติหรือผูกพันได้ ทั้งนี้การเปิดตลาดควรเป็นเรื่องของเงื่อนไขของการเข้าสู่ตลาดของประเทศนำเข้าเท่านั้น

หลังจากที่เส้นตายของการเจรจาได้ผ่านพ้นมาเมื่อเดือนธันวาคม 2533 ซึ่งการเจรจานั้นไม่สามารถหาข้อยุติได้ ทำให้กลุ่มประเทศต่าง ๆ ต้องเลื่อนการเจรจาออกไปเพื่อหาข้อสรุปในการตกลงเรื่องการค้าด้านบริการในที่สุด เลขาธิการแกตต์ก็ได้เสนอร่างสัญญาขึ้นมาใหม่เมื่อ 20 ธันวาคม 2534 เป็นร่างข้อสัญญาที่มีการ

เปลี่ยนแปลงจากร่างข้อเสนอในการเจรจากลางรอบ โดยมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบ้างในบางหัวข้อ และมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากในบางมาตราที่มีการแสดงความคิดเห็นค่อนข้างขัดแย้งกันระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งรายละเอียดของสาระเนื้อหาที่สำคัญจะได้กล่าวต่อไปอย่างละเอียดในส่วนต่อไป

๕. สาระสำคัญของร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ในเรื่องการค้าเรื่องบริการ

ร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ถือได้ว่าเป็นร่างของกรอบความร่วมมือพหุภาคีที่มีกฎและหลักการต่างๆ ในการกำกับการค้าด้านบริการระหว่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะขยายการค้าด้านบริการออกไป ภายใต้เงื่อนไขเรื่องของความโปร่งใสและการเปิดเสรีตามลำดับเพื่อที่จะก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในหมู่ประเทศภาคีทั้งหลาย นอกจากนี้ ร่างข้อเสนอยังได้เน้นถึงความจำเป็นโดยเฉพาะของประเทศกำลังพัฒนา โดยความจำเป็นเหล่านั้นจะช่วยส่งเสริมให้ประเทศกำลังพัฒนาได้มีส่วนร่วมในการค้าด้านบริการระหว่างประเทศมากขึ้นรวมถึงการส่งเสริมการส่งออกบริการของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย โดยการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับเศรษฐกิจภาคบริการภายในของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศได้

ร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้น ประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ 6 ส่วน รวมมีมาตราข้อกำหนดทั้งสิ้น 35 มาตรา และมีภาคผนวกอีก 5 ภาคด้วยกัน ในภาคผนวกได้รวมถึงข้อยกเว้นสำหรับมาตราที่ 2 และภาคผนวกในเรื่องของการโยกย้ายบุคลากร เรื่องการค้าบริการทางการเงิน เรื่องเกี่ยวกับโทรคมนาคม และเรื่องเกี่ยวกับการขนส่งทางอากาศ นอกจากนี้ ก็ยังมีบทอื่นๆ ว่าด้วยเรื่องการจัดตั้งองค์กร การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง บทว่าด้วยเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับข้อผูกพันการค้าบริการด้านการเงิน และรายละเอียดของการเจรจาผูกพันในขั้นต้น

ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ ได้แบ่งแยกประเภทของข้อผูกพันโดยทั่วไปเช่นในเรื่องของการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง การมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนา ความโปร่งใส หรือการดำเนินธุรกิจนั้นออกจากข้อผูกพันในเรื่องเฉพาะเช่น การเข้าสู่ตลาด การประติบัติเยี่ยงคนชาติ และแยกออกจากข้อผูกพันอื่นๆ ซึ่งโครงสร้างของร่างข้อเสนอในการแยกประเภทของข้อผูกพันนั้น มีความสำคัญต่อประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปรวมทั้งประเทศไทยด้วย เนื่องจากการยอมรับในกรอบเจรจาที่ได้เสนอมานี้ไม่ได้รวมถึงการผูกพันในรายสาขาเฉพาะซึ่งการเจรจาในเรื่องรายสาขาเฉพาะนั้นการเจรจาจะใช้อยู่กับการผูกพันที่ประเทศไทยสามารถจะยอมรับได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามหลักการพัฒนาประเทศ

ในการเจรจาการค้าด้านบริการรายสาขานั้น เนื่องจากโดยทั่วไปแล้ว สาขาการบริการด้านต่างๆ นั้นมีความแตกต่างกันมาก จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะใช้หลักการเดียวกันสำหรับสาขาต่างๆ เช่น การใช้หลักการพิจารณาบริการด้านธุรกิจประกันภัยย่อมมีความแตกต่างจากธุรกิจด้านโทรคมนาคม ดังนั้น ร่างข้อเสนอจึงมีการแยกรายละเอียดของการเจรจารายสาขาออกเป็นภาคผนวกตามรายสาขาต่างๆ ซึ่งในร่างข้อเสนอการเจรจากลางรอบนั้นได้รวมการขนส่งทางเรือ การขนส่งทางน้ำภายในประเทศ การขนส่งทางบก การบินและการขนส่งทางอากาศ โทรคมนาคม การบริการทางการเงิน การโยกย้ายแรงงาน และบริการโสตทัศนะ (รวมถึง การออกอากาศ การอัด

เสียงและการพิมพ์) แต่อย่างไรก็ตามในร่างข้อเสนอสุดท้ายของเลขาธิการแกตต์นั้น ได้ลดจำนวนภาคผนวกเหลือเพียง 4 สาขาบริการเท่านั้น คือ การขนส่งอากาศ การบริการทางการเงิน การเคลื่อนย้ายบุคคล และการสื่อสารโทรคมนาคม

ประเด็นที่พึงระวังคือ การที่ร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นได้บรรจุภาคผนวกในเรื่องของบริการรายสาขาไว้เพียง 4 บริการเท่านั้น คือ บริการทางการเงิน บริการขนส่งทางอากาศ บริการด้านโทรคมนาคม และการเคลื่อนย้ายแรงงานนั้น ไม่ได้หมายความว่า การเจรจาให้ความสำคัญแก่ บริการทั้งสี่เท่านั้น แต่ร่างข้อเสนอในภาคผนวกนี้เป็นเพียงข้อเสนอที่บอกว่าการบริการรายสาขาทั้งสี่นั้น มีรายละเอียดที่ต้องชี้แจงเป็นเรื่องเฉพาะรายบริการมากกว่าที่กำหนดไว้ในร่างข้อเสนอ ทั้งนี้ ในร่างข้อเสนอได้กำหนดไว้ชัดว่า การเจรจาด้านการบริการนั้นได้กำหนดไว้ว่าจะครอบคลุมบริการทุกประเภท

ในร่างข้อเสนอในเรื่องข้อผูกพันเฉพาะนี้ การเจรจาการค้าบริการได้ยอมรับวิธีการแบบยอมรับเป็นรายการ (Positive List Approach) ในเรื่องของสาขาต่างๆ รวมถึงแนวความคิดในเรื่องของการเข้าสู่ตลาด และการประติบัติเยี่ยงคนชาติในเรื่องของเวลาการผูกพันนั้นได้มีการแยกไว้เฉพาะส่วนด้วย

ร่างข้อเสนอนั้นได้บรรจุเรื่องของการเข้าสู่ตลาดและการประติบัติเยี่ยงคนชาติไว้ว่าไม่ใช่เป็นพันธะผูกมัด (Obligations) แต่เป็นการเจรจาผูกพัน (Commitments) โดยการแลกเปลี่ยนกันเป็นรายสาขาไป การเข้าสู่ตลาดนั้นจะมีการเจรจาตามแนวทางตามความหมายของการค้าบริการ และผู้ให้บริการชาวต่างชาติ ในการเข้าสู่ตลาดนั้นจะต้องผูกพันภายใต้ข้อกำหนดในเรื่องของการเข้าร่วมของประเทศกำลังพัฒนา

ร่างข้อเสนอนี้ ได้รับการเห็นชอบจากที่ประชุมของประเทศต่างๆ เมื่อวันที่ 13 มกราคมในปีนี้ โดยที่ประชุมยอมรับในหลักการที่ว่า ร่างข้อเสนอนี้สามารถจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการเจรจาต่อไป โดยในขั้นแรกที่ประชุมมีความเห็นสอดคล้องกันว่า จะสามารถสรุปเป็นข้อสัญญาผูกพันได้ในเดือนเมษายนที่จะถึงนี้ อย่างไรก็ตามไม่นานมานี้ เลขาธิการแกตต์ได้เห็นว่าในสาระสำคัญของเนื้อหานั้น ประเทศต่างๆ ยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่มาก ดังนั้น เลขาธิการแกตต์ จึงได้ประกาศเลื่อนกำหนดเส้นตายออกไปจนถึง 1 มกราคม 2536

จากอดีตถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการเจรจาเป็นขั้นตอนตามลำดับ อาจจะเป็นการยากที่จะวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่แท้จริงในปัจจุบันอย่างละเอียด อย่างไรก็ตามร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นเป็นร่างข้อเสนอ ที่เกิดจากแนวความคิดสรุปรวมของเลขาธิการแกตต์เอง โดยยังไม่มีประเทศใดประกาศยอมรับอย่างเป็นทางการ ซึ่งร่างข้อเสนอนี้ยังอาจได้รับการแก้ไข แต่อย่างไรก็ตาม ร่างข้อเสนอนี้เป็นการรวบรวมข้อคิดเห็นและท่าทีของประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันภายหลังการเจรจากลางรอบเป็นต้นมา ถึงแม้ว่าร่างข้อตกลงนี้จะยังไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศคู่สัญญาต่าง ๆ และอาจจะไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการโดยรวมของประเทศอีกหลายประเทศ แต่ก็ถือได้ว่า เป็นร่างข้อตกลงฉบับเดียว ที่เป็นร่างข้อตกลง จากบุคคลกลางซึ่งไม่ได้สะท้อนผลประโยชน์ของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยตรง และเป็นร่างซึ่งน่าจะได้รับการพิจารณา เป็นจุดเริ่มต้นของความตกลงอย่างแท้จริง

5.1 พันธะผูกพันทั่วไป

กรอบสาขาการครอบคลุม

การเจรจาการค้าบริการนั้น ภายหลังการเจรจากลางรอบ ก็ได้ดำเนินการครอบคลุมบริการต่างๆ อย่างกว้างขวาง การเจรจาได้เน้นถึง "การค้าบริการนั้นไม่เพียงแต่ครอบคลุมการเคลื่อนย้ายบริการข้ามเขตแดนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเคลื่อนย้ายผู้ให้บริการข้ามเขตแดนด้วย" ในการที่จะทำให้การเจรจาบรรลุจุดมุ่งหมายในการครอบคลุมสาขาต่างๆ ให้กว้างที่สุดนั้น การเจรจาภายหลังการเจรจากลางรอบนั้นก็ได้ย้ำว่า "จะไม่มีการยกเว้นสาขาใดสาขาหนึ่งในการเจรจา"

ประเทศส่วนใหญ่มีความเห็นค่อนข้างจะสอดคล้องกันว่า การเจรจาทั่วไปในการค้าด้านบริการนั้นควรครอบคลุมถึง การค้าบริการที่มีอยู่ในปัจจุบัน และควรรวมถึงการค้าบริการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การรวบรวมการค้าบริการที่ครอบคลุมทั้งหมด จัดทำเป็นรายการขึ้น บางประเทศก็โต้แย้งว่า เนื่องจากประเภทของการค้าบริการนั้น มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา ดังนั้น รายการที่รวบรวมเกี่ยวกับสาขาต่างๆ ของการค้าบริการนั้น เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้น ก็ได้กำหนดว่า "กรอบของการเจรจาจะครอบคลุมการค้าด้านบริการในทุกสาขา" แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มที่เกิดขึ้นนั้น เห็นได้ว่า การยอมรับในทางกฎหมายของประเทศต่างๆ นั้นที่จะตกลงกันในแง่ทั่วไปที่ไม่เจาะจงเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งนั้น ไม่ได้มีความสำคัญมากนัก เนื่องจาก การเจรจาจะเป็นไปในลักษณะของการเปิดเสรีเฉพาะเรื่องหรือรายการมากกว่าที่จะเป็นลักษณะทั่วไป

ประเด็นการเจรจาที่สำคัญอีกประการหนึ่งในปัจจุบันนั้น เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นในเรื่องของการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต ประเทศพัฒนาแล้วต้องการที่จะให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ เฉพาะประเทศที่เป็นแรงงานฝีมือหรือบุคลากรอาชีพเท่านั้น ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องการครอบคลุมถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานทั่วไปที่ด้อยฝีมือรวมอยู่ด้วย ในเรื่องของการเคลื่อนย้ายทุนนั้น ประเทศพัฒนาแล้วต้องการสิทธิในการจัดตั้งการให้บริการภายในประเทศอื่นด้วย เนื่องจากบริการบางประเภทนั้นจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานจัดตั้งขึ้นในประเทศอื่นๆ เช่น บริการของธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น ประเทศกำลังพัฒนานั้นต่างก็ยืนยันว่า การลงทุนของประเทศพัฒนาแล้วในการให้บริการจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศที่จะเข้ามาลงทุน

ดังนั้น ในข้อเสนอของเลขาธิการของแกตต์จึงได้รวบรวมแนวคิด โดยเสนอว่าขอบเขตของการค้าบริการนั้นรวมถึง

1) การให้การบริการข้ามเขตแดน
2) การเคลื่อนย้ายผู้บริโภคข้ามเขตแดน

และ 3) การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตข้ามเขตแดน

(ภายใต้ข้อจำกัดของจุดมุ่งหมาย ประเภทของการให้บริการ และระยะเวลาการให้บริการ)

Most Favoured Nation (MFN)

ข้อบังคับทางด้าน MFN ถือได้ว่า เป็นพื้นฐานของการเจรจาในแกตต์ ซึ่งในการนี้ร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ทั่วไป จึงเน้นว่า กรอบการเจรจาพหุภาคนั้นต้องประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ MFN หรือการไม่กีดกัน หรือให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศใดประเทศหนึ่ง

ประเทศส่วนใหญ่ต่างก็ยอมรับแนวความคิดในประเด็นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการที่ ข้อบังคับในเรื่อง MFN นั้นเกี่ยวโยงกับประเด็นอื่นๆ เช่นการที่ประชาคมยุโรปพยายามสร้างให้กฎระเบียบภายในของกลุ่มตนในเรื่องการค้าบริการเป็นไปในทางเดียวกันนั้น จะสอดคล้องกับข้อบังคับเรื่อง MFN หรือไม่ ซึ่งร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้น ยินยอมให้กลุ่มประเทศต่างๆ สามารถกระทำเช่นเดียวกับประชาคมยุโรปได้

ประเด็นที่เป็นปัญหาถกเถียงกันมากกว่านั้น ก็คือ ประเด็นที่ว่าในสถานการณ์ใดที่กฎ MFN จะใช้บังคับและสถานการณ์ใดไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎ MFN ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ นั้นเพียงแต่เสนอว่าประเทศหนึ่งประเทศใดจะตกลงอนุญาตให้ประเทศคู่สัญญาหนึ่งใดนั้นบริการหรือให้บริการ ทั้งนี้จะต้องไม่มีข้อแตกต่างหรือให้สิทธิพิเศษมากกว่าประเทศคู่สัญญาอื่นๆ

ในข้อตกลงเริ่มต้นนั้น ตามร่างข้อเสนอของแกตต์นั้นให้โอกาสแก่ประเทศต่างๆ มีข้อยกเว้นได้ตามภาคผนวกที่ 2 ในเรื่องของการยกเว้นซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการของแกตต์ ยังเปิดโอกาสให้ประเทศคู่สัญญาที่มีพรมแดนติดกันสามารถกำหนดนโยบายระหว่างกันเองในการที่จะเสริมสร้างการให้บริการเฉพาะระหว่างกันได้ในลักษณะของการประกาศเขตการให้บริการเฉพาะพื้นที่เป็นต้น

ไทยเองน่าจะสามารถปฏิบัติตามข้อเสนอนี้ได้ ไทยควรพิจารณาถึงข้อบังคับ MFN ในลักษณะที่ว่า MFN นั้นไม่ควรเป็นไปโดยอัตโนมัติใช้กับทุกประเทศ แต่ควรใช้กับเฉพาะประเทศที่ยอมรับตามข้อตกลงนี้ และข้อผูกมัดตามกฎระเบียบของแกตต์ก็ควรจะใช้บังคับกับทุกประเทศที่ยอมรับตามข้อตกลงบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันและปราศจากเงื่อนไขใดๆ ทั้งนั้นโดยไม่มีข้อยกเว้น แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดแต่ละสาขาบริการ ไทยจำเป็นต้องมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ก่อนที่จะพร้อมเปิดตลาดและยอมรับ MFN ได้

ความโปร่งใส (Transparency)

ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นได้กล่าวไว้ว่า ข้อตกลงที่ยอมรับนั้นควรจะกำหนดให้ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับกฎหมายทุกประเภท กฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนแนวทางในการดำเนินงาน และข้อตกลงสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการค้าบริการนั้นของประเทศคู่สัญญานั้น ได้รับการเปิดเผยแก่สาธารณะทั่วไป โดยมีการแจ้งเป็นระยะทุกปี

นอกจากนี้ ร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ยังเสนอให้จัดตั้งจุดประสานงานการเผยแพร่กฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ประเทศคู่สัญญาสามารถติดต่อขอข้อมูลของอีกประเทศหนึ่งโดยให้จัดตั้งจุดประสานงานหรือศูนย์กลางนี้ภายใน 2 ปีนับแต่การยอมรับร่างข้อเสนอนี้

แต่อย่างไรก็ตาม ตามมาตราที่ 3 ว่าด้วยความโปร่งใสนี้ ร่างข้อเสนอให้มีมาตรา 3 ทวิ ซึ่งได้กำหนดว่า ประเทศคู่สัญญาสามารถไม่เปิดเผยข้อมูลซึ่งเป็นความลับ ซึ่งอาจจะกฎหมายเฉพาะของแต่ละประเทศ หรือเป็นข้อมูลเฉพาะเจาะจงที่อาจเป็นผลต่อสาธารณชนโดยรวมหรือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับธุรกิจบางประเภทโดยเฉพาะได้

ในประเด็นเรื่องความโปร่งใสนี้ ไทยเราควรเน้นจุดยืนถึงการที่ประเทศสมาชิกของ GATT ทุกประเทศควรจะออกกฎระเบียบที่สอดคล้องกับกฎข้อบังคับของ GATT หรืออย่างน้อยที่สุดประเทศสมาชิกควรประกาศให้ประเทศสมาชิกอื่น ๆ ได้ทราบล่วงหน้าถึงการประกาศใช้กฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อการค้าบริการ อย่างไรก็ตามกฎระเบียบนั้นอาจมีข้อยกเว้นบ้าง และอาจประกาศใช้ได้ในกรณีฉุกเฉิน หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัย สุขภาพ หรือความมั่นคงของชาติ

การมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนา

ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนา โดยกำหนดว่าข้อบังคับควรจะสนับสนุนการเข้าสู่ตลาดของการส่งออกบริการของประเทศกำลังพัฒนา โดยการพัฒนากระบวนการของช่องทางการส่งออกและเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ร่างข้อเสนอยังเน้นถึงความสำคัญของปัญหาที่ประเทศด้อยพัฒนาประสบในเรื่องของการยอมรับการเจรจาผูกพันสืบเนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจการพัฒนาและความจำเป็นในเรื่องของการค้าและการเงิน

การที่จะเสริมสร้างให้เกิดการรวมกลุ่มกันใกล้ชิดมากขึ้น และให้เศรษฐกิจบริการมีการครอบคลุมอย่างกว้างขวางนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชักจูงให้ประเทศกำลังพัฒนามีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นเป้าหมายการชักจูงให้ประเทศกำลังพัฒนามีส่วนร่วมมากขึ้นนั้นจึงควรเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญมากกว่าเป้าหมายการพัฒนาการเจรจารายสาขาในการค้าด้านบริการ อย่างไรก็ตามในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นไม่ได้กำหนดมาตรการที่ชัดเจนว่าจะทำอย่างไรที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจบริการภายในประเทศ ของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้น เพียงแต่กำหนดไว้กว้างๆ ว่า มาตรการเฉพาะนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรได้รับการพิจารณาเท่านั้น ดังนั้น ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศไม่อาจยอมรับร่างข้อเสนอนี้ได้ จนกว่าจะมีข้อกำหนดที่ได้ขยายความไว้ชัดเจนว่า จะมีมาตรการอย่างไรบ้าง

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนานั้น กรอบของร่างข้อเสนอได้ยอมรับในหลักการที่ว่า สถานภาพของการพัฒนาระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในเรื่องของบริการนั้นมีความไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนั้น ข้อผูกพันของประเทศพัฒนาแล้วคือการกำหนดมาตรการที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องของการเสริมสร้างบริการภายในประเทศของประเทศกำลังพัฒนาให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และมีความสามารถแข่งขันส่งออกการบริการในตลาดโลกได้ ในขณะเดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนาก็จะต้องกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดของผู้ให้บริการต่างประเทศที่จะเข้ามาให้บริการในประเทศของตน ในร่างข้อเสนอนั้นยังได้ให้ประเทศกำลังพัฒนาเปิดตลาดในสาขาที่ต่างประเทศสนใจเข้ามาให้บริการ โดยแลกเปลี่ยนกับการส่งออกบริการของประเทศตน

การให้เงินอุดหนุน

ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องการความยืดหยุ่นในการใช้การให้เงินอุดหนุนเพื่อพัฒนาเสริมสร้างความสามารถของบริการภายในประเทศ ประเทศพัฒนาแล้วต่างก็คัดค้านประเด็นการให้เงินสนับสนุนนี้ ในร่างข้อเสนอของบางประเทศได้เสนอให้ประเทศพัฒนาแล้วยอมรับหลักการหยุดนิ่งและกลิ้งกลับ (Stanstill and Rollbach) เรื่องของเงินอุดหนุน ส่วนประเทศกำลังพัฒนานั้นสามารถให้เงินอุดหนุนได้ในกรณีที่จะบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ในร่างข้อเสนอของการเจรจา ตามมาตราที่ 15 ได้ยอมรับว่าในบางสถานการณ์ เงินอุดหนุนนั้นอาจก่อให้เกิดการบิดเบือนทางการค้าด้านบริการ ดังนั้นการเจรจาที่จะเกิดขึ้นต่อไปควรจะคำนึงถึงความจำเป็นในการต่อรองในระดับพหุภาคีเพื่อลดการบิดเบือนทางการค้า แต่อย่างไรก็ตามในการเจรจาในอนาคตนั้น ได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของเงินอุดหนุนในการพัฒนาประเทศของประเทศกำลังพัฒนา

ในปัจจุบันข้อมูลทางด้านเงินอุดหนุนนั้น ไม่ได้มีเผยแพร่มากนักถึงแม้ว่าในการบริการบางสาขาจะได้รับเงินอุดหนุนอย่างมาก ซึ่งการเจรจาในด้านการค้าบริการที่ยอมรับบทบาทของการให้เงินอุดหนุนนี้ อาจก่อให้เกิดความสับสนหรือนำมาใช้ในทางที่ผิดวัตถุประสงค์ได้ ในขณะที่ได้พิจารณาถึงการลดหรือขจัดเงินอุดหนุนที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนทางการค้านั้น การเจรจาควรพิจารณาถึงเป้าหมายสำคัญของการให้เงินอุดหนุนด้วย ซึ่งการที่จะกำหนดให้ประเทศอื่นสามารถออกมาตรการตอบโต้อีกประเทศหนึ่งในกรณีที่มีการค้าบริการ โดยมีการให้เงินอุดหนุนในลักษณะเดียวกัน การใช้มาตรการเก็บภาษีตอบโต้ (Comtervaiting duties) ซึ่งเหมือนกับการค้าสินค้านั้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงกว่าทั่วไป เพราะสินค้าด้านบริการนั้นมีความแตกต่างค่อนข้างมากระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา

มาตรการปกป้อง (Safeguards)

ประเทศกำลังพัฒนาได้เน้นถึงการกำหนดข้อตกลงในเรื่องของการปกป้องตนในการเจรจาพหุภาคีว่าเป็นมาตรการเพื่อช่วยป้องกันตนเองในการค้า ในกรณีที่ประเทศเหล่านั้นมีปัญหาในเรื่องดุลบัญชีการชำระเงินและเพื่อจัดการกับผลกระทบทางการค้าของตนที่เกิดจากการครองตลาดของบริษัทใหญ่ หรือ การดำเนินธุรกิจที่ถูกจำกัดโดยกฎระเบียบต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมและก่อให้เกิดการค้าบริการสาขาใหม่ๆ การปกป้องอุตสาหกรรมทารกและการแก้ไขปัญหาโครงสร้าง

มาตรา 10 ของร่างข้อเสนอได้กล่าวถึง การเจรจาเรื่องมาตรการการปกป้องตนภายในระยะเวลา 3 ปี ภายหลังการยอมรับผูกพันในสัญญาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง การเลื่อนการเจรจาในเรื่องมาตรการการปกป้องการไปเจรจาภายหลังการผูกพันในสัญญานี้ ละเลยปัญหาที่สำคัญอันหนึ่งในการที่จะสร้างหลักประกันที่ว่า การดำเนินการเปิดเสรีในการค้าบริการ ตามลำดับขั้นนั้น ประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีสิทธิในการใช้มาตรการปกป้องเพื่อป้องกันผลที่จะกระทบต่อเศรษฐกิจของตน ดังนั้น การเจรจาในเรื่องของมาตรการปกป้องนี้ต้องมีความชัดเจนในเรื่องสิทธิของประเทศกำลังพัฒนา

ในการเจรจาขณะนี้ ทำให้เกิดความสับสนถึงเรื่องมาตรการปกป้องตนเองของประเทศกำลังพัฒนา

เพราะการเจรจาผูกพันในขั้นต้นนี้ดำเนินการไปพร้อมกับการเจรจาในเรื่องข้อตกลงทั่วไป ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีการเสนอมาตรการปกป้องเข้ารวมกับรายการเจรจาผูกพันในขั้นต้นเลย ดังนั้น ในการเจรจาควรมีการบ่งบอกให้แน่ชัด รวมถึงการใช้มาตรา 21 ของร่างข้อเสนอ เพื่อจำกัดการใช้มาตรการปกป้อง ตลอดจนการชดเชยต่อการใช้มาตรการนี้ด้วย

5.2 ข้อผูกพันเฉพาะ

การประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

การประติบัติเยี่ยงคนชาติ ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของแกตต์ แนวความคิดนี้ตามร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์กำหนดว่า ประเทศใดประเทศหนึ่งควรจะปฏิบัติต่อการให้บริการหรือ ผู้ให้บริการของประเทศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องกฎข้อบังคับหรือกฎระเบียบต่างๆ ในการค้าบริการให้เหมือนกับการปฏิบัติต่อการให้บริการ หรือผู้ให้บริการของประเทศตนเอง

ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้น ยอมรับได้ว่า การประติบัติเยี่ยงคนชาตินั้นไม่ได้บังคับว่า ผู้ให้บริการต่างชาตินั้นจะต้องได้รับการปฏิบัติเช่นคนในประเทศในทุกๆ กรณี ตราบใดที่ผลของการปฏิบัติต่อคนต่างชาตินั้นมีผลบังคับเท่าเทียมกับผลบังคับต่อคนในประเทศ ก็ถือได้ว่าประเทศนั้น ได้ปฏิบัติตามกฎของแกตต์ในเรื่องการประติบัติเยี่ยงคนชาติแล้ว

ในข้อระเบียบเกี่ยวกับ การประติบัติเยี่ยงคนชาติ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดซื้อของรัฐบาล การจ่ายเงินอุดหนุน และการให้สิ่งจูงใจสำหรับการลงทุนนั้น ร่างข้อตกลงได้ยกเว้นกฎระเบียบของการประติบัติเยี่ยงคนชาติไว้ว่าไม่จำเป็นต้องบังคับใช้ อย่างไรก็ตาม ข้อยกเว้นดังกล่าวก็เป็นที่ยอมรับของประเทศภาคีเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นการพิจารณาที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง ก็คือ การบังคับใช้ระเบียบการประติบัติเยี่ยงคนชาตินั้นเกี่ยวโยงกับการเจรจาการเข้าสู่ตลาด ในประเด็นนี้ เป้าหมายของการใช้ข้อบังคับการประติบัติเยี่ยงคนชาติ หมายความถึงการให้การประติบัติต่อชาวต่างชาติอย่างเท่าเทียมกันในประเทศเจ้าบ้าน

ย่อหน้าที่ 3 ของมาตราที่ 17 ในเรื่องของการประติบัติเยี่ยงคนชาตินั้น ได้กำหนดว่าการประติบัติที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันต่อต่างชาตินั้น อาจไม่ได้การยอมรับหากการประติบัตินั้นมีผลต่อสภาพการแข่งขันที่ให้ประโยชน์แก่ประเทศหนึ่งมากกว่าอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งขัดกับหลักการโอกาสในการแข่งขันที่เท่าเทียมกัน ข้อกำหนดนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาโดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมเพราะอาจจะเป็นอุปสรรคขัดขวางการแข่งขันในโอกาสที่เท่าเทียมกัน เช่น ในเรื่องของการเปิดสาขาของธนาคารต่างประเทศเพราะประเทศพัฒนาแล้วอาจใช้ข้อความในมาตรานี้ เชื่อมโยงในเรื่องของการเข้าสู่ตลาด เข้ากับเรื่องของการประติบัติเยี่ยงคนชาติ ซึ่งเป็นการแทรกแซงในเรื่องของนโยบายภายในประเทศ

ในการที่จะก่อให้เกิดการบังคับใช้สอดคล้องกับกรอบของการเจรจาการค้าบริการไทยควรจะยึดการปฏิบัติต่อชาวต่างชาติ โดยให้โอกาสต่อชาวต่างชาติทุกชาติอย่างเท่าเทียมกันในการเข้ามาให้บริการภายในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันนี้ไม่ควรจะโยงเข้ากับระดับการเปิดตลาดบริการของประเทศไทย ใน

แต่ละสาขาบริการ ไม่ว่าไทยจะเปิดกว้างมากเพียงใดในสาขาต่าง ๆ หากไทยให้ต่างชาติเข้ามาให้บริการแล้วนั้น ไทยควรจะปฏิบัติต่อทุกชาติอย่างเท่าเทียมกัน

การเข้าสู่ตลาด (Market Access)

ในมาตราที่ 16 ของร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากในเรื่องของรายละเอียด เมื่อเปรียบเทียบกับร่างที่เสนอตอนการเจรจากลางรอบ ทั้งนี้มาตราที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดนี้ได้มีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดต่าง ๆ

ในเรื่องของการเข้าสู่ตลาดนี้มีประเด็นที่น่าสนใจมาก ซึ่งตามร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ได้เสนอว่าในสาขาต่าง ๆ ของการบริการ หรือบริการสาขาย่อยลงไปนั้น หากประเทศหนึ่งประเทศใดไม่ได้กำหนดไว้ในตารางเวลาการผูกพันและกำหนดไว้เป็นข้อยกเว้นแล้วประเทศนั้นไม่สามารถที่จะบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การจำกัดจำนวนของผู้ให้บริการไม่ว่าจะเป็นรูปของโควต้า จำนวนรายที่ให้การผูกขาด หรือ จำนวนผู้ให้บริการที่แย่งแยกกำหนดไว้ หรือการจำกัดโดยอ้างถึงความต้องการจำเป็นในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

2. การจำกัดมูลค่ารวมหรือทรัพย์สินรวมของการค้าบริการในรูปของโควต้า มูลค่าการให้บริการหรือการจำกัดโดยอ้างถึงความต้องการจำเป็นในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

3. การจำกัดจำนวนปริมาณกิจการให้บริการ หรือจำนวนรวมของผลที่ได้จากการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นการจำกัดในรูปหน่วยการวัด หรือปริมาณโควต้า หรือ การจำกัดโดยอ้างถึงความต้องการจำเป็นในทางเศรษฐกิจ

4. การจำกัดจำนวนบุคลากรที่ถูกจ้างให้บริการใดบริการหนึ่งโดยเฉพาะ หรือจ้างโดยบริษัทหนึ่งบริษัทใดที่มีความจำเป็นต้องจ้างงานชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะจำกัดในรูปโควต้าหรือจำกัดโดยอ้างถึงความต้องการจำเป็นในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

5. การออกมาตรการจำกัด หรือ กำหนดประเภทเฉพาะของผู้ให้บริการหรือบริษัทร่วมลงทุนเพื่อให้บริการ

6. การจำกัดสัดส่วนการมีส่วนร่วมของการลงทุนโดยชาวต่างชาติในรูปของการกำหนดสัดส่วนร้อยละสูงสุดไว้ในการลงทุน หรือ การถือหุ้นส่วนในบริษัท

ในส่วนของไทยนั้น การเจรจาการผูกพันในจุดเริ่มต้น (Initial Commitment) ต้องมั่นใจว่า การเจรจาไม่ได้กำหนดให้มีการเข้าสู่ตลาดในลักษณะที่แลกเปลี่ยนกันในบริการสาขาเดียวกัน แต่ควรจะให้มีการเปิดตลาดในสาขาที่ไทยจะได้ประโยชน์ เช่น การท่องเที่ยว และในการเจรานั้นไทยก็อาจเปิดตลาดในสาขาต่าง ๆ ตามความสามารถทางเศรษฐกิจของไทยเอง ซึ่งในกรณีนี้จะคล้ายคลึงกับการเจรจาในเรื่องของสินค้า ก็คือ การเจรจาควรเริ่มจากสาขาที่มีความยุ่งยากน้อยที่สุดก่อนเพื่อให้เกิดข้อผูกพันทางกฎหมายได้โดยเร็วภายใต้กรอบการเจรจา ส่วนสาขาอื่น ๆ ที่ไทยไม่พร้อมที่จะเปิดตลาดนั้น ควรมีการประวิงเวลาเพื่อการเจรจาและให้โอกาสไทยได้ปรับตัวก่อนที่จะมีการแข่งขันอย่างเสรีได้

๖.๓ กระบวนการเปิดตลาด
การเปิดตลาดตามลำดับขั้น (Progressive Liberalization)

ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์นั้นได้กำหนดว่า กระบวนการเปิดตลาดอย่างเสรีนั้นขึ้นกับเป้าหมายของนโยบายของแต่ละประเทศ และระดับการพัฒนาของประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับการพัฒนาเศรษฐกิจภาคบริการโดยรวมหรือรายสาขาต่างๆ นอกจากนี้ ร่างข้อเสนอยังเปิดโอกาสให้ประเทศกำลังพัฒนามีความยืดหยุ่นในการเลือกเปิดเป็นรายสาขาก่อนหลังหรืออาจเป็นรายประเภทในสาขาบริการต่างๆ ก็ได้ ขึ้นกับสถานภาพการพัฒนานั้นๆ

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องของการเปิดตลาดตามลำดับขั้นนั้น คือประเด็นที่ว่าจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีระดับการพัฒนาที่เท่าเทียมกันก่อนในกระบวนการที่จะมีการเข้าสู่ตลาดอย่างเท่าเทียมกัน หรือในอีกประเด็นหนึ่งก็คือประเทศกำลังพัฒนานั้นควรจะผูกพันในระดับเดียวกับประเทศพัฒนาแล้วหรือไม่

ในคำถามที่หยิบยกมานี้ ประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ก็คัดค้านการผูกพันในระดับเดียวกับประเทศพัฒนาแล้ว อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของระดับการผูกพันของประเทศกำลังพัฒนากลุ่มประเทศพัฒนาแล้วพยายามที่จะแยกระดับการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาให้มีความแตกต่างจากประเทศด้อยพัฒนา ในประเด็นนี้เป็นการกำหนดว่าประเทศกำลังพัฒนาไม่ใช่ประเทศด้อยพัฒนาดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาควรจะผูกพันในกรอบการเจรจามากกว่าประเทศด้อยพัฒนาในเรื่องของการเปิดตลาด

สำหรับประเทศไทยนั้น ระดับการพัฒนารวมของเศรษฐกิจของประเทศควรจะเป็นสิ่งที่วัดถึงระดับการเปิดตลาดเสรีของประเทศ มาตรการเปิดตลาดตามลำดับขึ้น ควรจะถูกจำกัดในเรื่องของผลที่จะเกิดขึ้น การวัดและประเมินผลของมาตรการการเปิดตลาดนั้นควรจะกระทำเป็นระยะเพื่อลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ หากมีความจำเป็นประเทศไทยควรได้รับการอนุมัติให้ทบทวนข้อผูกพันในการเปิดประเทศที่ได้ผูกพันไว้ในการเจรจาได้

การเปิดเสรีทั้งหมดนั้นไม่ควรกระทำหากพิสูจน์ได้ว่าอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อเศรษฐกิจไทยหรือกระทบต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภาคบริการภายในประเทศดังนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ไทยต้องมีกฎระเบียบที่จะประกันถึงการการรักษาสภาพการค้าบริการที่มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดใจความสำคัญในการมีส่วนเข้าร่วมของประเทศกำลังพัฒนาแล้วนั้นขจัดความสงสัยในเรื่องของสิทธิในการออกมาตรการของประเทศกำลังพัฒนาในการเสริมสร้างเศรษฐกิจภาคบริการของตน เช่น การร้องขอให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดของผู้ให้บริการชาวต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งการกำหนดนโยบายในเรื่องเหล่านี้ รวมถึงผลการให้เงินสนับสนุน (subsidy) แก่เศรษฐกิจภาคบริการด้วย ในการเปิดให้บริษัทต่างชาติเข้าสู่ตลาดของตนขึ้น จากเงื่อนไขดังกล่าวทำให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถกำหนดเงื่อนไขในเรื่องของประเภทของธุรกิจ (commercial presence) การกำหนดการฝึกอบรมและการจ้างงานตามขั้นตอนต่างๆ ของการให้บริการ การเก็บอัตราภาษีพิเศษและภาษีการค้าที่แตกต่างกัน การกำหนดการใช้ทรัพยากรภายในประเทศ (Local content) การกำหนดการใช้เทคโนโลยีและการกำหนดข้อ

กำหนดทางการเงิน

ผลการเจรจาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนายังมีประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ประเทศกำลังพัฒนาเรียกร้องให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้ว ในขณะเดียวกันประเทศพัฒนาแล้วก็โต้แย้งที่ว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีนี้เชื่อมโยงกับความรู้และทักษะของประชากรเอง ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดเทคโนโลยี คือการฝึกอบรมซึ่งต้องอาศัยบริษัทต่างชาติเข้าไปจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในประเทศอื่น

ประเด็นของการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้นถือได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาความสามารถทางด้านบริการ ในการเจรจานั้น ประเด็นหนึ่งก็คือการโยกย้ายแรงงานระหว่างประเทศ ประเทศกำลังพัฒนาต่างก็ต้องการความแน่ใจว่า หากยอมให้ประเทศพัฒนาเข้ามาจัดตั้งการให้บริการยังประเทศของตนแล้ว และให้มีการนำเข้าบุคคลากรจากต่างประเทศ การให้บริการดังกล่าวควรมีการให้การฝึกอบรมแก่คนในประเทศ และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับบุคลากรจากต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเงินเดือน เงินบำนาญ ตลอดจนการเลื่อนขั้น ซึ่งก็ไม่ใช่สิ่งที่ง่ายนักสำหรับการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในร่างข้อเสนอก็ไม่ได้มีการกำหนดที่ชัดเจนมากนัก ซึ่งในการนี้อาจเป็นไปได้ที่จะใช้บทเฉพาะในเรื่องของการจัดตั้งหน่วยงานเป็นคณะทำงานศึกษารายละเอียดในเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

มาตราที่ 4 ในเรื่องการเข้าร่วมของประเทศกำลังพัฒนานี้ จึงเป็นมาตราที่นำมาใช้ในการเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการเจรจาภายใต้ข้อจำกัดเฉพาะของมาตราที่ 19 ว่าด้วยเรื่องของการเจรจาในการกำหนดข้อผูกพันในการเปิดเสรีตามลำดับ ซึ่งในย่อหน้าที่ 2 ของมาตราที่ 19 ได้เสนอไว้ว่ากระบวนการเปิดเสรีนั้นต้องคำนึงถึงนโยบายและระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศด้วยไม่ว่าจะเป็นรายสาขาของบริการต่างๆ หรือทุกๆ สาขาของการบริการ ซึ่งควรจะให้ประเทศกำลังพัฒนามีความยืดหยุ่นในการกำหนดการเปิดเสรีตามลำดับในบริการสาขาต่างๆ ตามระดับของการพัฒนาของประเทศและการพัฒนาในบริการสาขานั้นๆ และเมื่อมีการเปิดให้ต่างชาติเข้ามาสู่ตลาด บริษัทต่างชาติจะต้องทำความเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในมาตราที่ 4 นี้

นอกจากนี้ มาตราที่ 4 ยังได้เสนอให้ประเทศพัฒนาแล้ว จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลภายใน 2 ปีหลังจากการผูกพันในสัญญาเพื่อให้บริการแก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศอื่นๆ ในเรื่องของข้อมูลทางธุรกิจและข้อมูลทางเทคนิค รวมถึงเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ ซึ่งการมีศูนย์บริการข้อมูลนั้นจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถตัดสินใจในเรื่องของการเข้าสู่ตลาดในประเทศพัฒนาแล้วได้ดีขึ้น

เมื่อคำนึงถึงประเด็นของระยะเวลาในการเจรจานั้น การกำหนดเวลาในการเจรจาขั้นต่อไปควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนาด้วย เช่น เรื่องของความโปร่งใสนั้น ต้องใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูล การกำหนดระยะเวลานั้นขึ้นนั้นอาจเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการที่จะให้ประเทศกำลังพัฒนาได้ประโยชน์จากการเจรจามากที่สุด ซึ่งในการเจรจานั้นเป็นที่ยอมรับแล้วว่า ประเทศกำลังพัฒนาอาจไม่นำมาตรการการเปิดเสรีตามลำดับมาใช้หากก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนา และก็เป็นที่ยอมรับว่า การเปิดเสรีตามลำดับของประเทศกำลังพัฒนานั้นจะเป็นไปตามการขยายตัวของการส่งออกบริการของประเทศนั้นๆ ดังนั้น ตามข้อเสนอในมาตรา 9:3 ได้กำหนดว่า การวางแนวทางในการเจรจาในอนาคตนั้นควรจะได้มีการประเมินสถานภาพของการค้าส่งออก

ด้านบริการก่อน ซึ่งก็จะสอดคล้องกับเป้าหมายของการที่มีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาตามมาตรา 4:1

แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการปฏิบัติตามมาตราที่ 4 นี้ ควรได้รับการพิจารณาเพิ่มเติมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเจรจาข้อผูกพันเฉพาะและการบังคับใช้เงื่อนไขเกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาด และการประติบัติเยี่ยงคนชาติ ซึ่งในขั้นแรกของการเสนอนั้น เห็นได้ชัดว่าหลายประเทศไม่ได้เสนอร่างข้อเสนอของประเทศตนออกไป โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงเรื่องของการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง และเรื่องของการเคลื่อนย้ายบุคคลากร

ในส่วนของไทยนั้น ไทยควรจะได้รับสิทธิพิเศษและควรได้รับการผ่อนปรนให้มีความคล่องตัวมากขึ้นในการมีส่วนร่วมในการเจรจาการค้าด้านบริการ ดังนั้น มาตรการที่จะช่วยส่งเสริมการส่งออกบริการของประเทศไทย เช่นการให้สิ่งจูงใจต่างๆ ควรได้รับการยินยอม นอกจากนี้ ควรมีมาตรการส่งเสริมให้ประเทศพัฒนาแล้วนำเข้าบริการจากประเทศไทยให้มากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดเสรีในเรื่องของการท่องเที่ยว

5.4 ภาคผนวก

ภาคผนวกในเรื่องของข้อยกเว้น

การครอบคลุมเนื้อหาสำคัญในการเจรจาการค้าบริการนั้น สามารถสร้างกรอบจำกัดได้โดยอาศัยข้อยก*เว้นตามมาตราที่ 2 ของเรื่องการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งจะด้วยเหตุผลต่างๆ ก็ตาม ซึ่งการ*ให้ข้อยกเว้นดังกล่าวอาจสามารถใช้ได้โดยไม่จำกัด ซึ่งหมายความว่า หากประเทศหนึ่งใช้ข้อยกเว้นมากก็อาจทำให้การเจรจานี้ไม่เกิดผลขึ้นเลยก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดนี้มีขอบเขตเช่นกันตามร่างข้อเสนอซึ่งได้เขียนไว้ว่าจะใช้ข้อยกเว้นได้กับเฉพาะมาตรการที่ประเทศได้มีกำหนดไว้แล้วเท่านั้น

แท้ที่จริงแล้วในภาคผนวกของข้อยกเว้นตามมาตราที่ 2 ของร่างข้อเสนอควรจะกำหนดเงื่อนไขของการใช้ข้อยกเว้นในการผูกพันของประเทศต่างๆ แต่เงื่อนไขดังกล่าวก็ไม่ได้มีกำหนดไว้ในภาคผนวก ซึ่งในร่างข้อเสนอเพียงแต่กำหนดว่าข้อยกเว้นจะต้องมีคำอธิบายของมาตรการที่กำหนด การบังคับใช้หากไม่สอดคล้องกับข้อตกลงตามมาตราที่ 2 ย่อหน้าที่ 1 ของร่างข้อเสนอ ระยะเวลาที่ขอยกเว้น และสถานภาพของความจำเป็นที่ขอยกเว้นเท่านั้น โดยไม่ได้มีการกล่าวถึงการตรวจสอบถึงข้อยกเว้นว่าสมควรหรือไม่ ถูกต้องเพียงใด และส่งผลกระทบต่อร่างข้อเสนอของความตกลงหรือไม่

การที่ไม่มีการตกลงในเรื่องของเงื่อนไขนี้ทำให้ข้อกำหนดในเรื่องของการยกเว้นเป็นการสร้างความได้เปรียบของประเทศต่างๆ ในการเจรจา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบทบาทและความเชื่อถือในข้อตกลงของประเทศต่างๆ ดังนั้น หากให้ข้อตกลงเรื่องการค้าบริการให้ได้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การเจรจาควรมีการกำหนดเงื่อนไขถึงการยกเว้น จำนวนข้อยกเว้นที่จะได้รับการยินยอม ตลอดจนอาจบังคับให้มีการจ่ายเงินค่าทดแทนจากประเทศที่ประกาศข้อยกเว้นไว้เป็นจำนวนหนึ่ง

นอกจากนี้แล้ว ภาคผนวกในเรื่องข้อยกเว้นยังได้กำหนดว่า ข้อยกเว้นนั้นไม่ควรใช้เกิน 10 ปี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าภายหลัง 10 ปีแล้วนั้น จะไม่สามารถยืดอายุออกไปอีกได้ ดังนั้นขอบเขตของการพิจารณาเรื่องผลกระทบต่อกฎหมายประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งนี้ ควรจะได้รับการพิจารณาด้วยความระมัดระวัง

และควรมีการกำหนดประเภทระยะเวลาและคุณสมบัติของข้อยกเว้นอย่างชัดเจน

ในการใช้ข้อยกเว้นนี้ ไทยอาจได้รับผลกระทบเช่นกันหากไม่สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน ในกรณีที่ประเทศพัฒนาแล้ว อาจมีความสามารถในการค้าด้านบริการสูง และได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ก่อนการยอมรับในการผูกพัน ไทยอาจจะไม่ทราบถึงรายละเอียดของสาขาการบริการต่างๆ ที่ประเทศพัฒนาแล้วขอยกเว้น ซึ่งในภาคผนวกของเรื่องข้อยกเว้นได้เขียนไว้ชัดว่า หากจะมีการขอยกเว้นในภายหลัง หลังจากการผูกพันในข้อตกลงแล้ว ข้อยกเว้นนั้นจะต้องได้รับการเห็นชอบหรือยินยอมในลักษณะของการกระทำร่วมกัน ดังนั้น หากไทยไม่สามารถกำหนดข้อยกเว้นในขั้นต้นในการผูกพันได้ ไทยอาจต้องปฏิบัติตามกฎมาตราที่ 24 ว่าด้วยว่า หากต้องการได้รับการยกเว้นต้องได้รับความเห็นชอบจากเสียงส่วนใหญ่คือ 2 ใน 3 ของเสียงที่ประชุม ทั้งนี้ที่ประชุมต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของประเทศสมาชิกทั้งหมด ดังนั้น ไทยอาจต้องพยายามและใช้เวลามากในการศึกษาถึงการกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าว

ภาคผนวกในเรื่องการโยกย้ายบุคคลากร

ในภาคผนวกเกี่ยวกับเรื่องของการโยกย้ายบุคคลากรไปทำงานอีกประเทศหนึ่งนั้นร่างข้อเสนอได้กล่าวไว้ว่าประเทศอาจมีการเจรจาผูกพันในเรื่องของการเคลื่อนย้ายแรงงานในทุกประเภทเพื่อให้บริการในประเทศอื่นได้ อย่างไรก็ตาม ในย่อหน้าที่ 4 ในภาคผนวกได้กำหนดไว้ว่า "สัญญานี้ไม่อาจขัดขวางประเทศหนึ่งประเทศใดในการออกมาตรการบังคับใช้ในเรื่องของการเข้าเมืองของบุคคลต่างๆ รวมทั้งการเข้าเมืองเป็นการชั่วคราวด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันความสงบเรียบร้อยของการเข้าเมือง โดยกฎหมายหรือมาตรการนี้ต้องไม่ทำให้ข้อผูกพันเฉพาะในสัญญาข้อตกลงไร้ผลหรือทำให้ประเทศอื่นเสียประโยชน์" ในข้อกำหนดดังกล่าวไม่ได้พูดถึงการลงทุนจากต่างประเทศ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ มีกฎหมายพิเศษสำหรับการลงทุนโดยอนุญาตให้มีการนำเข้าบุคลากรมากพร้อมกับการลงทุนการที่มีกฎหมายเฉพาะนั้น ทำให้ข้อผูกพันในเรื่องของการเคลื่อนย้ายแรงงานในร่างข้อเสนอไม่สามารถนำมาปรับใช้ในเรื่องของการลงทุน ดังนั้น การเคลื่อนย้ายแรงงานในร่างข้อเสนอจึงเป็นเรื่องของการเปลี่ยนถิ่นฐานการทำงานของคนทั่วไปที่ต้องการหางานทำในประเทศอื่น ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระในภาคผนวกที่ได้กำหนดไว้

6. การเจรจาการค้าด้านบริการรายสาขาและผลกระทบต่อไทย

6.1การค้าบริการทางการเงิน

ในขณะนี้ ไทยประสบปัญหาแรงกดดันจากประเทศคู่ค้า ซึ่งเรียกร้องให้ไทยอนุญาตให้ธนาคารต่างประเทศเปิดสาขาในประเทศไทยได้ และให้ไทยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติที่อยู่ในประเทศไทยแล้วนั้น

มีโอกาสขยายสาขามากกว่า 1 แห่งในประเทศ รวมถึงการจัดตั้งเครื่องถอนเงินอัตโนมัติตามที่ต่างๆ นอกเหนือจากในธนาคารของตนเอง

ธนาคารต่างประเทศเองก็ต้องการให้ประเทศไทยผ่อนปรนกฎระเบียบในเรื่องของเงินกองทุน ในปัจจุบันธนาคารต่างประเทศต้องประกันเงินฝากด้วยทุนสะสมในประเทศเท่านั้น ซึ่งธนาคารต่างชาตินั้นเห็นว่า ต้นทุนของเงินกองทุนเขาจะมีอัตราที่ต่ำกว่า หากไทยอนุญาตให้ใช้ทุนประกันทางธนาคารแม่ในต่างประเทศได้

นอกจากนี้ ธนาคารต่างชาติเหล่านี้ยังร้องขอให้ไทยอนุญาตให้เขาสามารถจ้างบุคคลากรต่างชาติให้มากกว่า 5 คนต่อสาขา หรือมากกว่า 2 คนต่อสำนักงานตัวแทน ตามกฎระเบียบที่บังคับอยู่ขณะนี้ รวมทั้งการร้องขอให้ต่างชาติสามารถถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 25 ของธนาคารไทยเอง และอนุญาตให้บริษัทต่างชาติสามารถจัดตั้งสถาบันทางการเงินและหลักทรัพย์ด้วย

ในการเจรจาเรื่องการค้าบริการทางการเงินนั้น ไทยควรจะเน้นจุดยืนในเรื่องต่างๆ ที่พอจะสรุปสาระสำคัญได้ดังที่จะกล่าวต่อไป จุดยืนดังกล่าวเป็นจุดยืนที่รัฐบาลไทยได้ใช้ในการเจรจามาโดยตลอด ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อไทยเอง อย่างไรก็ตามทั้งนี้ขึ้นอยู่กับท่าทีและแนวโน้มของประเทศอื่นในการเจรจาข้างต้น

ไทยได้เห็นถึงความสำคัญของบริการทางการเงินเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาพหุภาคีในเรื่องของการค้าบริการมาโดยตลอด ซึ่งไม่ควรจะเน้นถึงการผูกมัดในเรื่องของบริการทางการเงินมากกว่าในข้อผูกมัดในเรื่องบริการอื่นๆ ดังนั้น ไม่ควรจะให้มีการตกลงในเรื่องของบริการทางการเงินแยกจากการพิจารณาการค้าบริการด้านอื่นๆ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีนั้น ในการเจรจาควรยอมรับความสำคัญและนโยบายทางการเงินและเป้าหมายการพัฒนาประเทศเป็นหลัก ซึ่งบริการทางการเงินถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นในการเปิดเสรีบริการทางการเงินนั้นไม่ควรส่งผลกระทบต่อสถาบันทางการเงินของชาติและเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งนี้ข้อตกลงหรือข้อผูกมัดนั้นควรให้สถาบันการเงินกลางของประเทศคือธนาคารชาติ และกระทรวงการคลัง ยังคงความสามารถในการออกกฎระเบียบต่างๆ ในเรื่องการเงินโดยทั่วไป

ในการเปิดเสรีของการค้า การบริการด้านการเงินนั้น จะส่งผลประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่ายคือทั้งประเทศไทยเอง และให้ประโยชน์แก่สถาบันการเงินต่างชาติที่เข้ามาให้บริการในประเทศไทย ก็ต่อเมื่อสถาบันการเงินทั้งสองประเทศมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งหากเรามองสถานการณ์ในปัจจุบันแล้ว จะพบว่า ธนาคารพาณิชย์ของไทยเองหรือสถาบันการเงินอื่นๆ เช่น บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่ยังคงเป็นสถาบันที่เพิ่งเริ่มจะก้าวไปสู่การพัฒนาได้ไม่นาน ดังนั้นการเปิดเสรีของบริการทางการเงินในประเทศไทยควรเป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้น โดยมองเห็นถึงระดับการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นหลัก ดังที่ไทยได้กระทำตามนโยบายที่วางไว้ในปัจจุบันในลักษณะค่อยๆ เปิดเสรี เช่นการยอมรับในพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศนั้น ถือได้ว่าเป็นก้าวสำคัญต่อการพัฒนาไปสู่การเปิดบริการทางการเงินอย่างเสรีในที่สุด

ในการเปิดตลาดของไทยนั้น การเปิดตลาดไม่ควรจะหมายถึงการเป็นไปตามกฎการประติบัติเยี่ยงคนชาติด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเกิดความแตกต่างอย่างมากระหว่างสถาบันการเงินของต่างชาติ และสถาบันการเงินของไทยเองในเรื่องของความได้เปรียบทางด้านประสิทธิภาพและความชำนาญของสถาบันการเงินของต่างชาติ ซึ่งหากสถาบันการ

เงินของต่างชาติเข้ามาจัดตั้งในประเทศไทยนั้น สถาบันเหล่านั้นมีความได้เปรียบในเรื่องของเครือข่ายของสถาบันที่มีอยู่ทั่วโลกดังนั้น กฎในเรื่องของการประติบัติเยี่ยงคนชาติในเรื่องของการให้บริการทางการเงินนั้น ควรมีความยืดหยุ่นที่จะยอมรับให้มีการสร้างความเท่าเทียมกันในเรื่องของการแข่งขันได้

ประเทศควรมีเสรีภาพในการเลือกวิธีเปิดตลาดการให้บริการทางการเงิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเงิน และสถานการณ์ดุลการชำระเงินเป็นหลัก การเปิดตลาดนั้นควรจำกัดโดยเงื่อนไขต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ เช่น การที่จะเปิดให้ต่างชาติเข้ามาจัดตั้งสถาบันทางการเงินนั้นไม่ควรเป็นไปโดยอัตโนมัติ แต่ธนาคารชาติควรมีสิทธิในการคัดเลือกสถาบันที่จะเข้ามาให้บริการได้ และการตัดสินที่จะปฏิเสธการเข้ามาจัดตั้งสถาบันทางการเงินของต่างชาติของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้น ไม่จำเป็นต้องมีการทบทวนก็ได้

การเปิดตลาดในการค้าด้านบริการทางการเงินนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจทางด้านดุลบัญชีชำระเงินตามที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศให้ยินยอมให้กระทำได้ โดยการเปิดให้ต่างชาติเข้ามาให้บริการในไทยนั้นจะถูกจำกัดอยู่ในขอบเขตที่ธนาคารชาติได้อนุญาติไว้ให้เท่านั้น

สืบเนื่องจากความสามารถในการแข่งขันที่อาจไม่เท่าเทียมกันเนื่องจากความแตกต่างในการพัฒนาของแต่ละประเทศ ดังนั้น ไทยควรจะดำเนินนโยบายในการเจรจาเป็นรายการ (Prostive List Approach) ไป

ในเรื่องของการเปิดเสรีของตลาดการเงินของไทยนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันไทยยังไม่อาจอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศเปิดสาขาให้มากกว่า 1 แห่งในประเทศไทยได้ ทั้งนี้ ไทยจำเป็นต้องให้สถาบันการเงินภายในประเทศเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันได้ก่อน

ในเรื่องของความโปร่งใสนั้น ถึงแม้โดยรวมไทยจะเห็นด้วยกับความสำคัญในเรื่องของความโปร่งใส อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อมูลควรจะเป็นในเรื่องของการเปิดเผยเฉพาะกฎหมายหรือกฎระเบียบในเรื่องของการเงินที่ได้พิมพ์ไว้แล้วเท่านั้น ทั้งนี้ไม่ควรรวมถึงระเบียบการด้านการบริหาร (Administrative Guidelines) ต่างๆ หรือ มติของที่ประชุมเนื่องจากการเปิดเผยสิ่งเหล่านี้ต้องใช้กำลัง และความสามารถในการรวบรวม ซึ่งในบางครั้งการตัดสินใจต่างๆ เกิดจากนโยบายที่ได้ถกเถียงกัน การที่จะนำนโยบายทั้งหมดที่พูดคุยกันมารวบรวมพิมพ์นั้นเรียกได้ว่าเกือบจะเป็นไปไม่ได้

กฎระเบียบหรือนโยบายบางอย่างที่นำมาใช้โดยเหตุผลบางอย่างนั้น ควรได้รับการเปิดเผยภายหลังมีผลบังคับใช้เพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเงินเท่านั้น และภายหลังที่นโยบายเหล่านั้นประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การเจรจาในเรื่องของความโปร่งใสไม่ควรละเมิดสิทธิของสถาบันการเงินกลางของประเทศในเรื่องของกระบวนการพิจารณาอนุมัติ หรือปฏิเสธ คำร้องขอต่างๆ ของสถาบันการเงิน

ในเรื่องของความโปร่งใสนั้นในฐานะของไทยแล้ว ไทยเองมีความโปร่งใสในเรื่องของนโยบายของรัฐเกี่ยวกับสถาบันการเงินพอควร อย่างไรก็ตาม หากเป็นเรื่องของการขออนุญาตธนาคารพาณิชย์มาเปิดสาขาในประเทศไทย และให้ไทยเปิดเผยข้อมูลในเรื่องของวิธีการคัดเลือกการอนุญาตให้เข้ามาเปิดสาขานั้น ไทยคงจะกระทำได้เพียงขอบเขตที่จำกัดเท่านั้น โดยไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดได้ อย่างไรก็ตาม หากธนาคารพาณิชย์นั้นไม่ได้รับการอนุมัติให้กระทำการได้ ไทยมีความสามารถที่จะชี้แจงถึงเหตุผลของการไม่อนุมัติดังกล่าวได้

ในประเด็นเกี่ยวกับกฎระเบียบภายในประเทศ (Domestic Regulations) นั้นข้อผูกพันในการเจรจาการค้าบริการทางการเงินไม่ควรจะแทรกแซงจำกัดสิทธิของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ กระทรวงการคลังที่จะออกกฎระเบียบที่จะเป็นการ

- ควบคุมให้สถาบันการเงินต่างชาติในการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายไทย
- ประกันว่าสถาบันการเงินต่างชาติจะดำเนินนโยบายที่เป็นที่ยอมรับของธนาคารชาติ
- ดำเนินการเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการทางการเงินและผู้ลงทุน
- เปิดโอกาสให้รัฐบาลดำเนินนโยบายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ

ในเรื่องของมาตรการปกป้องตนเอง (Safeguard Measures) นั้น เนื่องจากนโยบายทางการเงินนั้นเป็นเรื่องลับเฉพาะ และการปฏิบัตินั้นต้องกระทำทันทีเพื่อจะให้เกิดผลในการปฏิบัติต่อสภาวะทางการเงิน ดังนั้นมาตรการปกป้องตนเอง (ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ดี) ไม่ควรถูกจำกัดโดยกระบวนการในการเจรจาพหุภาคี หรือควรได้รับการปรึกษาเห็นชอบจากประเทศหนึ่งประเทศใดก่อน มาตรการปกป้องตนเองจึงควรเป็นมาตรการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยหรือกระทรวงการคลังมีสิทธิในการกำหนดได้ โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการให้ความเห็นชอบบังคับใช้จากประเทศอื่น ซึ่งมาตรการดังกล่าวควรได้รับการยอมรับหากเป็นเรื่องของการปกป้องบัญชี ดุลการชำระเงินของประเทศ หรือเพื่อปกป้องเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ

ในกระบวนการของการเจรจาในเรื่องของบริการทางการเงินนั้น ไทยหวังว่ากระบวนการของการเจรจาจะทำให้ฝ่ายไทยสามารถเลื่อนกำหนดการเปิดเสรีกิจกรรมทางการเงินในเรื่องของบริการประกันภัย และบริการหลักทรัพย์ออกไปได้ ทั้งนี้ไทยเองไม่สามารถและพร้อมที่จะแข่งขันกับบริษัทต่างชาติได้ในปัจจุบัน

การเปิดให้บุคคลากรเดินทางเข้ามาทำงานได้โดยการติดตามมากับธุรกิจนั้น กรอบของการเจรจาได้กำหนดไว้ว่า

- การเข้าทำงานในประเทศนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก
- ประเทศเจ้าบ้านจะอนุญาตให้เข้ามาทำงานได้เฉพาะการที่ไม่สามารถหาบุคคลากรที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้ในการที่จะปกป้องธุรกิจนั้น ๆ
- การเข้ามาทำงานจะได้รับอนุญาตเพียงช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น และจะจำกัดจำนวนบุคคลากรที่อนุญาติให้เข้ามา
- บุคลากรนั้นต้องเป็นผู้ที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคง
- บุคลากรที่จะได้รับอนุญาตนั้นเป็นผู้ซื้อ
    * มีความอาวุโสในการบริหารงาน และมีความรู้ความสามารถในการควบคุมการปฏิบัติงานด้านบริการ
    * มีความสามารถเฉพาะด้านบริการทางการเงิน

* มีความสามารถเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์ บริการสื่อสารโทรคมนาคม บัญชี และกฎหมาย

ไทยเองคงจะยังรักษานโยบายเดิมคือ การกำหนดให้ต่างชาติเข้ามาทำงานได้ไม่เกิน 5 คนในธนาคารสาขาของต่างชาติ และไม่เกิน 2 คนในสำนักงานตัวแทน

ในประเทศไทยนั้น จากตารางภาคผนวกที่ 1 ในเรื่องของประเภทบริการทางการเงิน ขณะนี้บริการที่ไทยอาจจะเข้าไปมีส่วนในการผูกพันได้ คือ บริการบัตรเครดิต เช็คเดินทางการบริการสินเชื่ออุตสาหกรรม (Factoring) และบริการเสริมอื่นๆ เช่น บริการให้คำปรึกษานอกนั้นแล้ว ไทยคงต้องขอยกเว้นเป็นระยะเวลาหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ไทยก็ได้มีการกำหนดการเปิดตลาดอย่างเป็นขั้นตอนโดยธนาคารแห่งประเทศไทยไว้แล้ว

ในเรื่องของธนาคารพาณิชย์นั้น พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ ฉบับ พ.ศ. 2505 ได้ระบุว่า สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่เปิดทำการในประเทศ ไม่สามารถที่จะทำการเปิดสาขาเพิ่มได้อีก เนื่องจากโดยตัวของธนาคารพาณิชย์ต่างชาติที่เปิดดำเนินการ ก็ทำหน้าที่เป็นสาขาอยู่แล้ว นอกจากนี้ในกฎหมายปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์ต่างยังถูกจำกัดบทบาท เช่น การไม่สามารถใช้ระบบการเชื่อมโยงการฝากถอนเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine) กับเครือข่ายของไทยได้ ธนาคารพาณิชย์และต่างชาติจึงถูกจำกัดมาก ขณะนี้มีธนาคารสาขาต่างชาติทั้งสิ้น 14 แห่ง และมีสำนักงานตัวแทนในประเทศไทยอีก 46 แห่ง (ณ ธันวาคม 2533) เพื่อทำหน้าที่คอยดูแลและส่งข้อมูลข่าวสารและติดต่อให้กู้ยืมแก่ภาคเอกชนและรัฐบาลในประเทศ ทั้งนี้หากมีการอนุญาตให้ธนาคารต่างประเทศเข้ามาให้บริการได้ ไทยอาจไม่สามารถแข่งขันได้ เนื่องจากมีสินทรัพย์น้อยกว่าโดยเฉพาะธนาคารเล็ก

นอกจากนี้ตามกฎหมายเฉพาะของธนาคาร ยังได้กำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติได้ไม่เกินร้อยละ 25 แต่ถ้าหากเป็นการให้บริการอื่นๆ ทางการเงินอื่นๆ เช่นบริการให้คำปรึกษา หรือบริการสินเชื่ออุตสาหกรรม (Factoring) บริษัทนั้นต้องเป็นบริษัทไทยตามกฎหมายธุรกิจต่างด้าว ซึ่งกำหนดให้ต่างชาติมีสัดส่วนการถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49

6.2 สาขาการสื่อสารโทรคมนาคม

สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันนับได้ว่ามีการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยสูงกว่าหลายๆ ประเทศในโลก เหตุผลหนึ่งที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวสูงนั้นคือ สภาพทางการค้าทั้งในและนอกประเทศของไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งมีปัจจัยหลายตัวที่ทำให้สภาวะทางการค้าของไทยรุดหน้านั้น ประกอบไปด้วยความสามารถทางการผลิต ความสามารถในการขายและการบริการโครงสร้างพื้นฐาน(Infrastructure) เป็นต้น โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐานนั้น โดยส่วนใหญ่ถือได้ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือจากรัฐที่จะเป็นตัวคอยเกื้อกูลการเติบโตของสภาวะเศรษฐกิจของประเทศหรืออีกกรณีหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริการโครงสร้างพื้นฐานบางประเภทนอกจากจะสนับสนุนการเติบโตทางด้านการค้าและเศรษฐกิจแล้ว ยังถือเป็นการค้าบริการที่ขยายตัวตามสภาวะทางเศรษฐกิจอีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการให้บริการทางด้านสื่อสารโทรคมนาคมเป็นบริการให้ข้อมูลข่าวสารที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

จนกระทั่งการบริการดังกล่าวนี้ได้แปรเปลี่ยนไปในลักษณะของการบริการทางธุรกิจอีกประเภทหนึ่งที่ขายความรวดเร็ว ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข่าวสารที่ลูกค้าต้องการเพื่อนำไปประกอบกิจการอื่นๆ ต่อไป

หากทำการพิจารณามูลค่าเพิ่มของสาขาโทรคมนาคมจากบัญชีรายได้ประชาชาติของประเทศจะพบว่า ถึงแม้ว่ามูลค่าเพิ่มในสาขาโทรคมนาคมจะมีสัดส่วนเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายใน (GDP) เพียงร้อยละ 1 ในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา แต่สัดส่วนดังกล่าวก็ได้เพิ่มความสำคัญขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือในปี 1980 คิดเป็นร้อยละ 0.55 และได้เพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ1.14 ในปี 1990 และหากพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวของสาขาโทรคมนาคมจะพบว่า มีการขยายตัวตามการขยายตัวของ GDP และอยู่ในอัตราที่สูงทุกปี (ตารางที่ 5) นับได้ว่าความสำคัญของโทรคมนาคมมีมากขึ้นเป็นลำดับ

ขณะเดียวกันในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของ GATT และเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังมีการจัดสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อยังประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเจรจาพหุภาคีของ GATT ก็คงจะมีผลกระทบต่อไทยอยู่บ้างไม่มากก็น้อย โดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าจะเกิดผลดีหรือเสียอย่างไรในระบบธุรกิจการสื่อสารโทรคมนาคมของไทย หากการเจรจาของ GATT เสร็จสิ้นลง

ดังนั้นการศึกษาในส่วนของการสื่อสารโทรคมนาคมนี้จะพิจารณาเรื่องการบริการสื่อสารโทรคมนาคมทั้งในด้านศักยภาพ และขีดความสามารถในปัจจุบันเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนาสาขาดังกล่าวและแสดงท่าทีที่น่าจะเป็นของไทยในการเจรจาของ GATT รอบอุรุกวัยในครั้งนี้

สถานภาพของการบริการสื่อสารโทรคมนาคมของประเทศไทย

ในส่วนนี้จะประกอบไปด้วยการอรรถาธิบายที่สำคัญ 2 ส่วนด้วยกันคือ สถานภาพทางกฎหมายของการสื่อสารโทรคมนาคม และประเภทของธุรกิจบริการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ว่ามีศักยภาพและขีดความสามารถอย่างไรตลอดจนผู้ประกอบการเป็นอย่างไร

1. สถานภาพทางกฎหมายของการสื่อสารโทรคมนาคมภายในประเทศ โดยกฎหมายแล้ว การสื่อสารโทรคมนาคมของไทยมีหน่วยงานของรัฐเท่านั้น เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหาร ซึ่งทุกวันนี้อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐวิสาหกิจ 2 แห่งคือ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (Telephone Organization of Thailand : TOT) ส่วนใหญ่เป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับโทรศัพท์ภายในประเทศ และการสื่อสารแห่งประเทศไทย (The Communication Authority of Thailand : CAT) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริการโทรคมนาคมระหว่างประเทศเป็นส่วนใหญ่

องค์การโทรศัพท์ฯ ดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2497 ซึ่งให้สิทธิ์องค์การฯ เป็นผู้ผูกขาดในการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโทรศัพท์ภายในประเทศ รวมไปถึงการบริการ

ด้านอื่นๆ อาทิ Cellular, Mobile, Radio Paging เป็นต้น

การสื่อสารฯ ได้รับการก่อตั้งและดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 ได้รับสิทธิ์และอำนาจให้ดำเนินกิจกรรมด้านโทรคมนาคมระหว่างประเทศและไปรษณีย์ รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ อาทิ Cellular, Mobile, Radio Paging เป็นต้น

นอกจากรัฐวิสาหกิจทั้ง 2 แล้ว ยังมีกรมไปรษณีย์โทรเลข (The Post and Telegraph Department : PTD) ที่คอยควบคุมดูแลคลื่นความถี่วิทยุและให้ลิขสิทธิ์ในการก่อตั้งสถานีวิทยุหรือเช่าคลื่นอีกด้วย

ในขณะเดียวกันก็ยังมีกฎหมายอื่นๆ ของไทย ที่เกี่ยวข้องกับโทรคมนาคมภายในประเทศคือ พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่สำคัญที่สุดของโทรคมนาคมของไทย โดยเฉพาะด้านโทรคมนาคมที่ใช้สายเป็นสื่อ ส่วนพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 และพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 และ 2530 เป็นกฎหมายแม่บทด้านโทรคมนาคมที่อาศัยคลื่นวิทยุเป็นสื่อ

ดังนั้น การสื่อสารโทรคมนาคมของไทยจึงอยู่ภายใต้กฎหมายทั้ง 6 ฉบับข้างต้น

ส่วนทางด้านการวางนโยบายด้านโทรคมนาคมของไทยนั้น จะถูกควบคุมโดยคณะรัฐมนตรีและกระทรวงคมนาคม ซึ่งทางองค์การโทรศัพท์ฯ และการสื่อสารฯ จะเป็นผู้ที่เสนอร่างของนโยบายต่างๆ โดยที่นโยบายหรือโครงการเหล่านั้นจะถูกพิจารณาจากสภาพัฒน์ฯ ก่อนแล้วค่อยนำเสนอคณะรัฐมนตรีตัดสินใจ

การดำเนินนโยบายด้านโทรคมนาคมในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะผ่อนคลายให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการให้บริการมากขึ้น โดยเฉพาะการให้บริการเสริมเพิ่มมูลค่า (Value added Services) ซึ่งในความเป็นจริงหน่วยงานของรัฐทั้งสองไม่ได้มีการวางแผนในระยะยาว เพียงแต่มีภาคเอกชนเข้ามาเสนอกิจกรรม แล้วจึงค่อยพิจารณาไปทีละรายการเพื่อให้สัมปทานแก่ภาคเอกชนนั้นๆ

2. ประเภทของบริการโทรคมนาคม

จากการเจรจาการค้าบริการใน GATT รอบอุรุกวัยเท่าที่ผ่านมา ได้พยายามจะแบ่งประเภทของการบริการให้ชัดเจน โดยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ Basic Services และ Value Added Services แต่การตกลงดังกล่าวไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จเท่าใดนัก ด้วยเหตุที่ว่าแนวคิดของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันในการจัดประเภทของบริการ

ดังนั้นสำหรับการศึกษาในครั้งนี้จะไม่เน้นเด่นชัดว่าบริการประเภทใดเป็น Basic Services หรือประเภทใดเป็น Value-Added Services หากจะแบ่งไว้อย่างคร่าวๆ เท่านั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าประเภทของบริการโทรคมนาคมหากแบ่งเป็น Basic Services และ Value-Added Service แล้วจะได้ว่า Basic Services ได้แก่บริการโทรศัพท์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ ส่วน Value-Added Services (VAS) คือกิจกรรมที่นอกเหนือจากโทรศัพท์ซึ่งมีอยู่หลายประเภท (ตารางที่ 6) แต่ที่น่าสนใจและนำมาศึกษาคือ Mobile

Telephone,Paging, Sattellite และ Data Communication ซึ่งรายละเอียดของแต่ละบริการมีดังต่อไปนี้

บริการโทรศัพท์ (Telephone Services)

บริการโทรศัพท์สามารถแบ่งบทบาทของการให้บริการได้ เป็นการให้บริการภายในประเทศ ซึ่งรับผิดชอบโดยองค์การโทรศัพท์ฯ และการให้บริการระหว่างประเทศรับผิดชอบโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย

โทรศัพท์ภายในประเทศ

จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ที่ทางองค์การโทรศัพท์ มีผู้ใช้บริการในปัจจุบันมีประมาณ 1.3 ล้านเลขหมาย (ตารางที่ 7) การขยายตัวของจำนวนเลขหมายในรอบหลายปีที่ผ่านมามีอัตราเพิ่มขึ้นโดยตลอด และมีผู้ใช้บริการโทรศัพท์เมื่อคิดเป็นมูลค่าแล้วเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 1990 มีมูลค่าในการใช้บริการสูงถึง 16.4 ล้านบาท ขยายตัวจากปีก่อนหน้านั้นถึงร้อยละ 24.26 (ตารางที่ 7) แสดงให้เห็นว่าความต้องการใช้โทรศัพท์ในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นมาโดยตลอด

จากจำนวนเลขหมาย 1.3 ล้านเลขหมายดังกล่าวนั้น ทางองค์การโทรศัพท์ได้จัดสรรให้มีเลขหมายในเมืองหลวงประมาณ 9 แสนเลขหมาย และในต่างจังหวัดมีประมาณ 4 แสนเลขหมาย ซึ่งเมื่อคิดเทียบกับประชากรที่มีอยู่ในเมืองหลวงและต่างจังหวัดจะพบว่า ในเมืองหลวงจะมีจำนวนเลขหมายถึง 14.7 เลขหมายต่อประชากร 100 คน ในขณะที่ต่างจังหวัดมีจำนวนเลขหมายเพียง 1.2 เลขหมายต่อจำนวนประชากร 100 คน และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนเลขหมายทั้งหมดกับประชากรทั้งประเทศจะได้ว่า จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ในประเทศไทยมี 2.4 เลขหมายต่อประชากร 100 คนเท่านั้น (ตารางที่ 8)

เมื่อทำการเปรียบเทียบจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ต่อประชากรของไทยกับประเทศต่างๆ พบว่า สัดส่วนดังกล่าวของไทยนั้นจะน้อยกว่าหลายประเทศในเอเชีย-แปซิฟิค ตัวอย่างเช่นในกลุ่ม ASEAN สิงคโปร์มีถึง 34.6 เลขหมายต่อประชากร 100 คน มาเลเซียและบรูไนมี 7.4 และ 10.5 เลขหมาย เว้นแต่อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์เท่านั้นที่มีน้อยกว่าไทย (ตารางที่ 9) และหากนำตัวเลขของไทยไปเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศ NIEs หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว นับว่าไทยยังมีเลขหมายที่น้อยอยู่มาก ไทยคงจะต้องมีการพัฒนาเลขหมายโทรศัพท์เพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

ทุกวันนี้ความต้องการใช้โทรศัพท์ของประชากรไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด จากตารางที่ 10 พบว่าความต้องการใช้โทรศัพท์จำนวน 2 ล้านเลขหมายตั้งแต่ปี 1988 แต่จำนวนเลขหมายที่ทางองค์การโทรศัพท์ฯ มีอยู่เพียง 1.4 ล้านเลขหมายเท่านั้น อีกทั้งยังต้องอาศัยระยะเวลาในการติดตั้งจึงทำให้สามารถติดตั้งได้เพียง 1 ล้านเลขหมายในปีเดียวกัน ซึ่งทางองค์การโทรศัพท์ฯ เองก็ได้พยายามลงทุนในการสร้างเครือข่ายและขยายเลขหมายเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ก็สามารถเพิ่มเลขหมายได้เพียงปีละประมาณ 100,000 เลขหมายเท่านั้น (ตารางที่ 11) ทั้งนี้เนื่องมาจากจำนวนเงินที่ลงทุนนั้นมีอยู่อย่างจำกัดเพราะติดเงื่อนไขการกู้เงินของรัฐบาล ดังนั้นทางองค์การโทรศัพท์ฯ

จึงได้มีการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการสร้างเครือข่ายและชุมสายเพื่อเพิ่มจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ ซึ่งในปัจจุบันบริษัท CP Telecom ได้ประมูลสัมปทานดังกล่าวได้ โดยจะทำการติดตั้งเครือข่ายสำหรับเลขหมายโทรศัพท์ 2 ล้านเลขหมายในเขตเมืองหลวง และในขณะเดียวกันทางองค์การโทรศัพท์ก็กำลังพิจารณาให้สัมปทานแก่บริษัทสำหรับวางเครือข่ายโทรศัพท์อีก 1 ล้านเลขหมายในเขตภูมิภาคอีกด้วย

2.2.2 โทรศัพท์ระหว่างประเทศ

บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศเป็นบริการหลักที่การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการติดต่อกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยผ่านระบบสื่อสารดาวเทียม และระบบสื่อสารทางเคเบิลใต้น้ำ วิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละประเทศมาทำความตกลงเรื่องระบบที่ใช้ รวมไปถึงการตกลงเรื่องการจัดสรรรายได้ของการใช้บริการ ซึ่งข้อตกลงมีลักษณะเป็นแบบทวิภาคี (Bilateral)

ผู้ใช้บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศของไทยในรอบหลายปีที่ผ่านมา มีการใช้บริการเพิ่มมากขึ้นโดยตลอด โดยส่วนใหญ่การโทรออกนอกประเทศจะเป็นประเทศสมาชิกในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิค ในปี 1990 พบว่ามีการโทรออกจากไทยถึง 25.5 ล้านครั้ง ซึ่งเป็นการโทรไปประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิคถึง 18.6 ล้านครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 72.76 ประเทศที่โทรไปส่วนใหญ่จะเป็นสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และฮ่องกง ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่มีการดำเนินธุรกิจกับไทยสูงและชาวไทยมีการเดินทางไปประเทศดังกล่าวสูงอีกด้วย

โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Telephone)

โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นบริการประเภท Value Added Services ที่เริ่มเข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2529 โดยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (TOT) ได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์การโทรศัพท์ พ.ศ.2527-2531 ในระยะแรกขึ้น เพื่อให้บริการโทรศัพท์อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพมากขึ้น ครอบคลุมผู้กำลังเดินทางในพื้นที่บริการให้สามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อกันได้ แก้ไขการขาดแคลนโทรศัพท์เฉพาะหน้าในบริเวณที่ขาดแคลนคู่สายเลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบแรกที่ TOT ได้นำมาใช้คือ ระบบ NMT (Nordic Mobile Telephone) คลื่นความถี่ 470 MHZ ต่อมาการสื่อสารแห่งประเทศไทย (CAT) ได้นำระบบ AMPS (Advance Mobile Phone System) คลื่นความถี่ 800 MHZ มาใช้ โดยให้สัมปทานแก่บริษัท Advance Infro Services (AIS) เป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชน

การให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในปัจจุบันยังเป็นเพียงการบริการภายในประเทศเท่านั้น หากพิจารณาถึงผู้เช่าเลขหมายขององค์การโทรศัพท์พบว่าในปี พ.ศ.2529 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มเปิดบริการ TOT มีเลขหมายถึง 10,477 เลขหมาย แต่มีผู้ขอใช้เพียง 822 เลขหมายและทำรายได้ 2.06 ล้านบาทเท่านั้น แต่พอปีถัดมามีผู้ขอใช้เลขหมายเพิ่มถึง 4,413 เลขหมาย ขยายตัวเพิ่มถึงร้อยละ 436 และล่าสุดในปี 1990 มีผู้ขอใช้เลขหมายถึง 31,981 เลขหมาย นับว่ามีการขยายตัวของการใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่อย่างรวดเร็วมากภายในระยะเวลาไม่กี่ปี และคาด

ว่าการขยายตัวของโทรศัพท์เคลื่อนที่ในอนาคตยังมีแนวโน้มของการขยายตัวสูงต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก สืบเนื่องจากโทรศัพท์ในระบบธรรมดายังไม่เพียงพอกับความต้องการในปัจจุบัน จึงทำให้มีการใช้ระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่เข้ามาชดเชยส่วนที่ขาดแคลน ประการที่สอง การขยายตัวของธุรกิจในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็วมีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลให้โทรศัพท์เคลื่อนที่เข้ามามีบทบาทในวงการธุรกิจในปัจจุบันและอนาคตข้างหน้า

สำหรับบทบาทของภาคเอกชนในส่วนของโทรศัพท์เคลื่อนที่ปัจจุบัน ทั้งทาง TOT และ CAT ได้ให้สัมปทานแก่บริษัท Advance Info Services (AIS) เข้ามาบริหารระบบ NMT 900 MHZ โดยดำเนินงานตั้งแต่การติดตั้งชุมสายและสถานีฐาน รวมไปถึงการเรียกเก็บค่าใช้บริการ ส่วนด้านการสื่อสารฯ ได้ให้สัมปทานแก่บริษัท Total Access Communication (TAC) เข้าบริหารเครือข่าย AMPs 800 MHZ เช่นกัน

วิทยุติดตามตัว (Paging)

วิทยุติดตามตัวถือเป็น Value Added Services ประเภทหนึ่งที่นับว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดมีวัตถุประสงค์ในการฝากข้อความกับบุคคลที่ต้องการติดต่อวิทยุติดตามตัวเริ่มเป็นที่รู้จักในตลาดเมืองไทยเมื่อปลายปี 2529 หลังจากที่บริษัท Pacific Televis (Thailand) ได้เข้ามารับสัมปทานจาก CAT ให้ดำเนินการบริการวิทยุติดตามตัวที่มีชื่อว่า "Paclink" โดยมีช่วงสัมปทานในระยะเวลา 10 ปี

ในเวลาต่อมาปี พ.ศ.2533 ทาง TOT ได้ให้สัมปทานบริการวิทยุติดตามตัวให้กับบริษัท Digital Paging Service (Shinawatra) มีอายุสัมปทาน 15 ปี โดยใช้ชื่อว่า "Phonelink" หลังจากนั้นในเดือนเมษายน 2533 TOT ได้อนุมัติให้บริษัท Huthchison Telecommunication (Thailand) มีอายุสัมปทาน 15 ปีเช่นเดียวกัน โดยใช้ชื่อว่า "Pagephone"

ทางองค์การโทรศัพท์ได้คาดการณ์ถึงความต้องการใช้วิทยุติดตามตัวในปี 2534 จะสูงถึง 180,000 - 200,000 เครื่อง ซึ่งจากเดิมในปีก่อนหน้านี้มีราว 110,000 เครื่อง

ดาวเทียม (Satellite)

ความจริงแล้วประเทศไทยได้มีการติดต่อสื่อสารโดยระบบดาวเทียมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 โดยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เข้าร่วมกับองค์การ INTELSAT (International Telecommunication Satellite Organization) และเคยมีนโยบายที่จะส่งดาวเทียมเป็นของตนเองตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 แต่เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านการเงินและจำนวนผู้ต้องการใช้ ทำให้นโยบายดังกล่าวไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ จึงต้องอาศัยดาวเทียม Palapa ของอินโดนีเซีย และ INTELSAT ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ปัจจุบันความต้องการจำนวนช่องสัญญาณดาวเทียมเพิ่มมากขึ้นทำให้รัฐบาลได้เริ่มให้ความสนใจกับการที่จะมีดาวเทียมเป็นของตนเองอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในที่สุดก็ได้มีการให้ภาคเอกชนยื่นซองประมูลการขอสัมปทาน

การติดตั้งและสร้างเครือข่ายดาวเทียมของไทย

โดยรัฐบาลมีเงื่อนไขของการให้สัมปทานที่สำคัญ คือ หนึ่ง กระทรวงคมนาคมจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตำแหน่งวงโคจร (Slot) ของดาวเทียม สอง ผู้ได้รับสัมปทานจะต้องรับผิดชอบในการหาเงินสำหรับลงทุนในโครงการทั้งหมด กระทรวงฯ จะไม่ค้ำประกันเงินกู้ใดๆ สาม ดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศและสถานีควบคุมดาวเทียมที่ผู้ได้รับสัมปทานจัดตั้งขึ้น จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกระทรวงคมนาคมทั้งสิ้น ตั้งแต่เวลาที่จัดตั้ง สี่ กระทรวงคมนาคมให้สัมปทานแก่ผู้รับสัมปทานเป็นเวลา 30 ปี นับตั้งแต่วันลงนามในสัญญาณการให้สัมปทาน ห้า กระทรวงคมนาคมจะดำเนินการขออนุมัติคณะรัฐมนตรีให้สถานีดาวเทียมภาคพื้นดิน เพื่อการสื่อสารดาวเทียมภายในประเทศทั้งหมดใช้วงจรดาวเทียม (Transponder) จากดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศ จากผู้รับสัมปทานจัดตั้งขึ้น ยกเว้นผู้ใช้ดาวเทียมอื่นๆ อาทิ Palapa และ INTELSAT จะเปลี่ยนมาใช้สัญญาณดาวเทียมภายในประเทศเมื่อสัญญาที่ทำอยู่ก่อนหน้านี้สิ้นสุดลง หก ผู้ได้รับสัปทานจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นในการปรับปรุงระบบสถานีภาคพื้นดินของผู้ใช้ดาวเทียม Palapa และ INTELSAT ที่จะต้องเปลี่ยนมาใช้วงจรดาวเทียม (Transporder) ของดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศของผู้รับสัมปทาน และ เจ็ด ผู้รับสัมปทานมีสิทธิ์กำหนดอัตราค่าใช้บริการวงจรดาวเทียมได้ไม่เกินกว่าอัตราที่กระทรวงคมนาคมกำหนด โดยยึดอัตราของต่างประเทศและต้นทุนของโครงการเป็นเกณฑ์

ในที่สุดผู้ที่ได้รับสัมปทานในการบริการสื่อสารดาวเทียมคือ บริษัท Shinawatra Computer and Communication โดยมีมูลค่าการลงทุนเท่ากับ 5,000 ล้านบาท การจัดสร้างดาวเทียมจะเป็นบริษัท Huhges Aircraft Company เป็นผู้ดำเนินงาน ดาวเทียมที่จะใช้เป็นรุ่น HS-376 และมีช่องสัญญาณ (Transponder) 12 ช่อง

ดังนั้น ในอนาคตอันใกล้นี้การสื่อสารด้วยดาวเทียมของไทยจะมีการใช้ช่องสัญญาณจากดาวเทียม 3 ดวงด้วยกันคือ Palapa, INTELSAT และ THAICOM นอกจากนั้น กำลังจะมีดาวเทียมส่วนภูมิภาคเกิดขึ้นอีกคือ ASIASAT ซึ่งบริษัท Loxley เป็นผู้รับสัมปทานไปดำเนินการ

บริการส่งข้อมูลข่าวสาร (Data Communication)

บริการส่งข้อมูลข่าวสารเป็น Value Added Services อีกประเภทหนึ่งที่อาศัยสื่อกลางต่างๆ อาทิ คู่สายโทรศัพท์ ดาวเทียม เป็นต้น และระบบสัญญาณที่จะนำส่งข้อมูลให้บริการเฉพาะลักษณะของงานแต่ละประเภท ดังนั้นบริการประเภทนี้ซึ่งมีได้ 2 ลักษณะ แบ่งตามสื่อกลางคือ แบบที่ใช้ชุมสายและแบบที่ใช้ดาวเทียมเป็นการส่งข้อมูล

แบบที่ใช้ชุมสายในปัจจุบันมี 2 เครือข่ายขององค์การโทรศัพท์เรียกว่า Data Net เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับคู่สายโทรศัพท์เดิม สามารถที่จะรับส่งข้อมูลทางคอมพิวเตอร์และส่งสัญญาณเสียงด้วยความเร็ว 19.2 kb. ได้ในเวลาเดียวกันโดยผ่านคู่สายเดิม ซึ่งทาง TOT ให้บริษัท Shinawatra Compter Group มารับสัมปทานในการดำเนินการ ส่วนของการสื่อสารใช้ชื่อบริการว่า Thaipak เป็นบริการสื่อสารข้อมูลผ่านชุมสาย Packet

Switching โดยผู้ใช้บริการจะต้องมาขอจดทะเบียนกับการสื่อสารฯ ก่อน เพื่อให้ได้รหัสประจำตัว แล้วจึงค่อยติดต่อกับผู้ใช้บริการอื่นๆ

ส่วนแบบที่ใช้ดาวเทียมสื่อสารในปัจจุบันจะอยู่ในระบบ Very Small Apartment Terminal (VSAT) ซึ่งมีภาคเอกชนเข้ามารับสัมปทานไปดำเนินการคือ Acumen, Compunet และ Samart Telecome

การเจรจาการค้าบริการโทรคมนาคมของแกตต์ที่ผ่านมา

ในการเจรจาเกี่ยวกับการค้าบริการสาขาโทรคมนาคมตามปฏิญญารัฐมนตรี กลุ่มเจรจาการค้าบริการประเด็นสำคัญอยู่เพียง 5 ข้อ ที่จะพิจารณาคือ

1. การเจรจาระดับพหุภาคี
2. การขยายตัวทางการค้า
3. ความโปร่งใส
4. การเปิดเสรีตามลำดับ
5. ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา

แต่เมื่อมาถึงการเจรจาครึ่งรอบ (Mid-term Review) ที่มอนทรีล ประเทศแคนาดา กลุ่มเจรจาจึงตกลงหลักการใหญ่ๆ ในการเจรจา 8 ข้อคือ

1. หลักความโปร่งใส
2. หลักการเปิดเสรีตามลำดับ
3. การประติบัติเยี่ยงคนชาติ
4. การประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์อย่างยิ่ง
5. การเข้าสู่ตลาด
6. การมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนา
7. ข้อยกเว้น
8. ระบบกฎเกณฑ์ ระเบียบเกี่ยวกับการโทรคมนาคม

สำหรับลักษณะพิเศษของการเจรจาเรื่องโทรคมนาคม ก็คือจะไม่สิ้นสุดเด็ดขาดตามรอบการเจรจา แต่จะมีช่วงระยะเวลาที่เปิดสำหรับการทบทวน (Review) ต่อๆ ไป แต่ประเด็นนี้ยังไม่ลงรอยกันในการเจรจา ดังนั้นแม้การเจรจารอบอุรุกวัยจะจบสิ้นไปแล้ว แต่การประชุมเกี่ยวกับการค้าบริการในสาขาโทรคมนาคมอาจจะยังมีประชุมเจรจาได้ต่อไปอีก

ในการเจรจารอบอุรุกวัยนี้ มีการถกเถียงในเรื่องวิชาการอย่างมากในประเด็นที่เกี่ยวกับ การที่จะแบ่งโทรคมนาคมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ Basic Services และ Value Added Services แต่การเจรจา

เกี่ยวกับขอบข่ายนี้ก็ไม่สามารถตกลงกันแต่ชัดได้

ในประเด็นที่เกี่ยวกับความโปร่งใส ประเทศที่พัฒนาแล้วทุกประเทศเห็นว่าควรจะนำเอาหลักการนี้มาประยุกต์ใช้ทุกประเด็น เช่น อัตราค่าธรรมเนียม เงื่อนไขการบริการ ใบอนุญาตและอำนาจในการอนุญาต เงื่อนไขในการกำหนดมาตรฐาน การกำหนดมาตรฐานของการเชื่อมโยงระบบ เป็นต้น ส่วนประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนต่อหลักการดังกล่าว อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติตามข้อตกลงเป็นไปอย่างไม่สะดวก อันสืบเนื่องมาจากระบบเก็บเอกสารและระบบการเก็บฐานข้อมูลมีไม่พอ

ประเทศกำลังพัฒนาเองก็ได้พยายามอาศัยบทบัญญัติบางส่วนในร่างข้อตกลงทั่วไปเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการออกกฎหมายภายใน (Domestic Regulation) มาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนบทบาทของตน เช่น มีสิทธิที่จะตรวจตราดูแลให้ผู้ประกอบการให้บริการโทรคมนาคมหรือผู้ใช้ต้องตามเงื่อนไขอย่างเคร่งครัด

ส่วนประเด็นอื่นๆ นอกจากนี้การเจรจาที่ผ่านมาไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร

ข้อเสนอสำหรับการเจรจาสาขาโทรคมนาคมของเลขาธิการแกตต์

สำหรับข้อเสอนของเลขาธิการแกตต์ (Arthur Dunkel) ที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการนั้น ได้อธิบายไว้ในบทที่ผ่านมา ดังนั้นไม่ส่วนนี้จะกล่าวเฉพาะส่วนที่เป็นภาคผนวกของสาขาโทรคมนาคมเท่านั้นว่ามีสาระสำคัญที่ประเทศสมาชิกจะต้องเจรจาในเรื่องนี้อย่างไร

ในภาคผนวกได้แสดงถึงคำนิยามของโทรคมนาคมโดยใช้คำว่า "Public Telecommunication Transport Networks and Services" และได้แบ่งแยกประเภทของบริการออกว่ารวมถึงอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นมาตรการที่จะนำไปสู่การเข้าสู่และการใช้บริการโทรคมนาคมในแต่ละรัฐภาคีในที่สุด สำหรับวัตถุประสงค์หลักของภาคผนวกนี้ก็คือ เตรียมการสำหรับการใช้และการเข้าสู่บริการของโทรคมนาคมต่างๆ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการที่รัฐภาคีจะกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ของการใช้บริการโทรคมนาคมอีกด้วย

ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับประเทศไทยคือ ในมาตราที่ 5 ย่อหน้าที่ 8 ได้กล่าวถึงการเตรียมการของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งให้สิทธิ์ที่จะมีการเตรียมการให้สอดคล้องกับระดับของการพัฒนาประเทศ และในมาตราที่ 6 ได้กล่าวถึงความร่วมมือทางเทคนิคต่างๆ ที่จะมีให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา และอีกประเด็นที่สำคัญในภาคผนวกก็คือในร่างข้อตกลงพยายามที่จะก่อให้เกิดการกำหนดราคาค่าบริการจากการยึดหลัก Cost-oriented

ผลกระทบและแนวทางเลือกของไทยที่อาจเกิดจากร่างข้อตกลง

จากร่างข้อตกลงใหม่ของเลขาธิการแกตต์ ทำให้ประเทศสมาชิกรวมทั้งไทยต้องกลับมาพิจารณาผลกระทบและท่าทีที่จะจ้องเจรจากันใหม่อีกครั้ง ดังนั้น ในการศึกษานี้จะพิจารณาถึงพันธะผูกพันตามร่างข้อตกลงและกรอบที่น่าจะเป็นสำหรับการเจรจาในเรื่องโทรคมนาคมของไทยว่าจะเกิดผลอย่างไรหากเป็นไปตามร่างข้อ

ตกลงดังกล่าว และควรมีท่าทีหรือทางเลือกและทางเสี่ยงอย่างไร โดยการพิจารณาทำเป็นรายกิจกรรมที่สำคัญ สำหรับสาขาโทรคมนาคม ซึ่งจะแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ โทรศัพท์ โทรเลข โทรศัพท์เคลื่อนที่ วิทยุติดตามตัว บริการสื่อสารข้อมูลและดาวเทียม นอกจากนั้น สาระสำคัญของร่างข้อตกลงที่จะใช้เป็นหลักในการพิจารณาก็คือเรื่องของ การประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured Nation) ความโปร่งใส (Transparency) การเข้าสู่ตลาด (Market Access) และการเปิดตลาด ตามลำดับ (Progessive Liberalization)

1. โทรศัพท์ (Telephone)

บริการโทรศัพท์นี้ จะแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ด้านคือ โทรศัพท์ภายในประเทศธรรมดา และโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ

1.1 โทรศัพท์ภายในประเทศ ดังที่เคยอธิบายไว้แล้วในขั้นต้นว่า อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การโทรศัพท์ฯ ตามพระราชบัญญัติองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นการผูกขาดธุรกิจ เพียงแต่ผู้เดียว และในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้สัมปทานแก่เอกชนไทย เข้ามาดำเนินการสร้างเครือข่ายเพิ่มเติม ดังนั้นตามหลัก MFN ตาม General Obligations หากไทยยอมรับข้อผูกพัน ไทยสามารถยอมรับหลักการนี้ได้ กล่าวคือ ไม่มีรัฐภาคีใดที่จะได้รับการเลือกปฏิบัติเป็นพิเศษ ในเรื่องของการเข้ามาให้บริการประเภทนี้ในไทย แต่ในด้านของผู้บริโภคต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการในไทยนั้นก็สามารถใช้ได้อยู่แล้ว และ ในการผูกพันไทยอาจต้องศึกษาถึงการทำข้อยกเว้นเพื่อผูกพันในขั้นต้น

ส่วนในเรื่องของ Transparency เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นในเรื่องของข้อมูลบางส่วน อาจมีการเก็บรวบรวมที่ยังไม่ค่อยสมบูรณ์นัก จึงทำให้สามารถเปิดเผยข้อมูลได้ไม่หมดทุกเรื่องตามร่างข้อตกลง ดังนั้น ในส่วนนี้ไทยย่อมขอยกเว้นในเรื่องของข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ มีเรื่องที่สำคัญคือ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการให้สิทธิ์แก่ภาคเอกชน การคำนวณราคาค่าบริการ เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญในเรื่อง General Obligation คือเรื่องของให้การอุดหนุน (Subsidies) เนื่องจากบริการโทรศัพท์ของไทยที่องค์การโทรศัพท์ รับผิดชอบอยู่นั้น ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับโทรศัพท์ทางไกลชนบทด้วย นอกจากจะเป็นการลงทุนเพื่อเสริมสร้างความสะดวกสบายแก่บุคคลในพื้นที่แล้ว ยังเป็นการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติแล้ว ดังนั้น ในพันธะผูกพันดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงจำเป็นต้องให้การอุดหนุนแก่การบริการด้านนี้อยู่ โดยไม่สามารถคิดค่าบริการตามหลักการ Cost-oriented ตามร่างข้อเสนอได้

สำหรับประเด็นในส่วนของ Specific Commitments ซึ่งมีเรื่องของ Market Access National Treatment และ Progressive Liberalization นั้น แนวทางเลือกของไทย ในการแสดงท่าที่สำหรับการเจรจานี้ คือ เนื่องของการเพิ่มสู่ตลาด เนื่องจากไทยยังคงไม่พร้อมที่จะเปิดโอกาสให้พวกเอกชน โดยเฉพาะชาวต่างชาติเข้ามาดำเนินกิจการได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และความสามารถด้านการแข่งขัน และเหตุผลด้านความมั่นคงอีกด้วย จึงยังไม่เห็นสมควรที่เปิดตลาดด้านนี้ การปฏิบัติของไทยจึงจะยัง

คงเป็นลักษณะของการให้สัมปทานสร้างแล้วโอนกิจการให้รัฐ โดยรัฐจะให้ผู้รับสัมปทานเป็นผู้ดำเนินงาน และแบ่งผลประโยชน์กันต่อไป ดังนั้น เรื่องของการเปิดตลาด และการเปิดตลาดตามลำดับขั้น ไทยควรจะปราศจากการภาระผูกพันไว้ก่อน (Unbound) ในการเจรจาครั้งนี้

1.2 โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ สถานภาพของการบริการนี้ในปัจจุบัน ถูกผูกขาดโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย ตามพ.ร.บ. การสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519ดังนั้น การเจรจาบริการด้านนี้ ในหลักการของ MFN ก็คงจะเหมือนกับการเจรจาในส่วนของโทรศัพท์ธรรมดา ที่ไม่เปิดโอกาสเป็นพิเศษแก่ชาติใดชาติหนึ่งในการเข้ามาดำเนินกิจการในไทย

ส่วนเรื่องของ Transparency นั้น ไทยคงจะสามารถเปิดเผยข้อมูลได้บางส่วนอาทิ อัตราค่าบริการ การใช้สื่อ และเทคโนโลยี

สำหรับแนวทางเลือกของไทยในการเข้าสู่ตลาดในการบริการประเภทนี้ ไทยควรจะคงสถานภาพตามกฎหมายของไทยไว้ก่อน ด้วยเหตุผลด้านความสามารถในการแข่งขันของการให้บริการประเภทนี้ ไทยคงจะไม่สามารถแข่งขันสู้กับชาวต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วได้ด้วยเหตุผลทางด้านต้นทุน และประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากเทคโนโลยี ดังนั้น การเจรจาตามร่างข้อตกลงนี้ ไทยควรจะปราศจากภาระผูกพันไว้ก่อน แต่การเปิดเสรีตามลำดับนั้น ไทยควรจะให้ต่างประเทศที่เข้ามาให้บริการได้คำนึงถึงข้อกำหนดด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วย

2. โทรเลข (Telegraph)

เป็นบริการที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแล ของกรมไปรษณีย์โทรเลข ตาม พ.ร.บ. โทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ. 2477 และมีความสำคัญในแง่ของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในเมืองและชนบท ดังนั้น การเจรจาในส่วนของ General Obligation ที่สำคัญสำหรับการบริการนี้ คือ เรื่อง MFN ที่ไทยสามารถยอมรับข้อผูกพันนี้ได้โดยมีข้อจำกัดในการที่จะไม่เปิดให้เอกชนชาวต่างชาติเข้ามาดำเนินกิจการ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาด และการเปิดตลาดตามลำดับขั้นนั้น ไทยควรจะปราศจากภาระผูกพันไว้ก่อน เช่นเดียวกับบริการด้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายไทยในปัจจุบัน

3. โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Telephone)

จากส่วนของสถานภาพได้กล่าวมาแล้วว่า การบริการด้านนี้ถูกควบคุมโดย ทศท. และ กสท. ซึ่งมีเครือข่าย 3 เครือข่าย และมีเอกชนเข้ามารับสัมปทาน 2 ราย ซึ่งมีการแข่งขันสูงมากในปัจจุบัน เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านเทคโนโลยี และความสามารถของการแข่งขันในธุรกิจนี้ของเอกชนไทยเอง ดังนั้นหลักการMFN จึงจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับเรื่องของการเข้าสู่ตลาด ซึ่งในหลักการดังกล่าวนี้ ไทยควรจะมีการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาแข่งขันในการให้บริการได้ เพียงแต่ระดับการพัฒนาที่แตกต่างของไทย จึงทำให้ไทยควรมีข้อยกเว้น หรือเงื่อนไขในการประวิงเวลาสำหรับการเปิดตลาดไว้ก่อนเป็นขั้นเป็นตอนตามความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ

4. วิทยุติดตามตัว (Paging)

ในปัจจุบันมีเอกชนเข้ามารับสัมปทานในการให้บริการแล้ว 4 ราย ซึ่งมีการแข่งขันที่สูงมาก ดังนั้น ข้อผูกพันเกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดนั้น ควรเปิดโอกาสให้มีการเข้ามาแข่งขันได้ แต่ควรมีเงื่อนไขในการประวิงเวลาไว้ก่อน เพื่อสร้างความพร้อมของระบบการพัฒนาเทคโนโลยีของกิจกรรมนี้ของเอกชนไทยเองเช่นกัน

5. บริการสื่อสารข้อมูล (Data Communication)

จากสถานภาพที่เคยกล่าวไว้ก็คือ มีเอกชนเข้ามารับสัมปทานในการประกอบกิจการ 4 ราย โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของทศท. และ กสท. ดังนั้นไทยน่าจะสามารถเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาแข่งขันในการให้บริการได้มากขึ้นได้ แต่ในระยะแรกอาจเกิดผลกระทบกับเอกชนไทย ดังนั้นในเรื่องของการเปิดเสรีตามลำดับนั้น จึงน่าจะมีเงื่อนไขในการประวิงเวลาไว้ก่อน

6. ดาวเทียม (Satellite)

สถานภาพในปัจจุบัน คือ กระทรวงคมนาคม อนุญาตให้เอกชนเข้ามาเปิดบริการได้ 1 ราย แต่ด้วยเหตุผลของความมั่นคงและระดับในการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ดังนั้น ในการเจรจา ไทยน่าจะปราศจากภาระผูกพันไว้ก่อน

โดยสรุปแล้ว ร่างข้อตกลงของเลขาธิการแกตต์ ในการเจรจาการค้าบริการสาขาโทรคมนาคมนี้ ส่วนของ General Obligation ที่เกี่ยวกับหลักการ MFN นั้น ไทยสามารถยอมรับหลักการได้ในขั้นต้น โดยไทยน่าจะได้มีการศึกษาเพื่อกำหนดข้อยกเว้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี แต่ในส่วนของ Transparency ไทยคงจะยอมรับได้บางส่วนสำหรับส่วนของ Specific Commitment ที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตลาดและการเปิดตลาดเสรีตามลำดับขั้น นั้นก็แล้วแต่ความพร้อมของแต่ละประเภทของการบริการ

6.8 การค้าบริการทางการขนส่ง

ถึงแม้ว่าในการเจรจาและในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ในเรื่องการค้าบริการการขนส่ง จะไม่พูดถึงรายละเอียดในภาคการขนส่งมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการค้าบริการในสาขาการขนส่งมักจะมีองค์กรระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินการดังกล่าวอยู่แล้ว อย่างไรก็ดี การพิจารณาถึงผลกระทบและแนวทางเลือกของร่างข้อเสนอดังกล่าว นับเป็นความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาเพื่อกำหนดท่าทีของไทยต่อร่างข้อเสนอดังกล่าว ในการเจรจาในสาขาการขนส่งดังต่อไปนี้

การขนส่งทางอากาศ

การขนส่งทางอากาศของประเทศไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วมากในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ทั้งทางด้าน

การขนส่งผู้โดยสารและการขนส่งสินค้า โดยเฉพาะการขนส่งระหว่างประเทศได้มีอัตราการเพิ่มที่สูงขึ้นมาก นับตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากของความต้องการใช้บริการขนส่งทางอากาศ นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอุปทานและการแข่งขันในการให้บริการ อุปทานที่เพิ่มขึ้นปรากฏเด่นชัดทั้งในแง่ของเที่ยวบินที่เพิ่มขึ้นและการเพิ่มขึ้นของจำนวนสายการบินที่เข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย เพื่อรองรับกับปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้น และการเพิ่มขึ้นของอุปทานนั้นเองที่ก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น

การขนส่งทางอากาศเราสามารถพิจารณาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบิน และส่วนที่เป็นบริการเสริมที่เกี่ยวเนื่องกับการขนส่งทางอากาศ ในส่วนของบริการที่เกี่ยวข้องกับการบิน ผู้ประกอบต่างประเทศสามารถเข้ามาประกอบการได้โดยการได้รับอนุญาตตามสิทธิการบินอันเนื่องมากจากการเจรจาแบบสองฝ่ายทั้งในแง่ของการขนส่งผู้โดยสารและสินค้า ปัจจุบันมีผู้ประกอบการที่เป็นสายการบินต่างชาติทั้งสิ้นจำนวน 59 สายการบินและสายการบินแห่งชาติคือสายการบินไทยอีกหนึ่งสายการบิน

การเพิ่มขึ้นของปริมาณความต้องการการใช้บริการที่ผ่านมา นำมาซึ่งการเปิดเสรีที่มากขึ้นในการขนส่งทางอากาศในประเทศไทย โดยเฉพาะการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศการเพิ่มขึ้นของจำนวนและสัดส่วนของเที่ยวบินสายการบินต่างชาติเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้เป็นอย่างดีคือการเพิ่มขึ้นของโอกาสในการทำธุรกิจของสายการบินต่างชาติ การเพิ่มขึ้นดังกล่าวและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพนำมาซึ่งการลดลงของสัดส่วนการตลาดของสายการบินแห่งชาติ คือ บริษัทการบินไทย จำกัด ในทุกตลาด การลดลงดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการของไทยและเศรษฐกิจของชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

นอกเหนือจากเหตุผลในแง่ของการเปิดแข่งขันมากขึ้นแล้ว ขีดความสามารถของการดำเนินการของผู้ประกอบการก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สัดส่วนการตลาดของผู้ประกอบการของไทยลดลง ถึงแม้ว่าบริษัทการบินไทยจะเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีขีดความสามารถในการทำกำไรสูงก็ตามที แต่ขีดความสามารถดังกล่าวก็ยังด้อยกว่าสายการบินชั้นนำในเอเชียอีกหลายสายการบิน โดยเฉพาะ Singapore Airlines, Korean Airlines, Cathay Pacific และ Japan Airlines ทั้งในด้านของรายได้ กำไร และอัตราส่วนการบรรทุกผู้โดยสาร

ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่นี้ การไม่เปิดเสรีอย่างแท้จริงทางการขนส่งทางอากาศจึงน่าจะเป็นแนวทางอันดีในการพิทักษ์ส่วนแบ่งการตลาดของผู้ประกอบการไทย แต่เมื่อมองความจริงในอีกแง่หนึ่งแนวทางการปิดกั้นการเข้ามาประกอบธุรกิจโดยเสรี ก็นำมาซึ่งการจำกัดของปริมาณอุปทาน อันจะทำให้เกิดผลกระทบต่อการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและฤดูของการส่งออกผลไม้ เสื้อผ้า ซึ่งเป็นช่วงที่มีปริมาณความต้องการที่สูงขึ้นมาก ปริมาณอุปทานที่ไม่สมดุลกับอุปสงค์จึงนำมาซึ่งการจำกัดของผู้โดยสารและสินค้าที่ขนส่ง การเพิ่มขึ้นของค่าระวาง และการตกค้างของสินค้า ซึ่งล้วนแต่เป็นผลร้ายต่อขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศทั้งสิ้น โดยเฉพาะในภาคการเกษตรและในสาขาการท่องเที่ยว

เมื่อเป็นดังนี้ การพิจารณาระหว่างการปกป้องผู้ประกอบการชาวไทยกับการเปิดเสรีเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

ในสาขาบริการขนส่งทางอากาศ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบากยิ่ง ถึงแม้ว่ารายได้จากการขนส่งทางอากาศของไทยภายใต้การดำเนินงานของบริษัทการบินไทยจำกัด จะมีเป็นจำนวนมากทั้งในด้านตัวเงินและสัดส่วนในรายได้ประชาชาติ แต่การพัฒนาการให้บริการอันเนื่องมาจากภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้น ก็นำมาซึ่งความพอใจของผู้บริโภคที่สูงขึ้นและขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกสูงขึ้นอีกด้วย

ในหลายสาขาย่อย ประเทศเราน่าจะได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีทางอากาศมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ทั้งเที่ยวบินประจำและเที่ยวบินเช่าเหมาลำ และการขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศแบบเช่าเหมาลำ การเปิดเสรีดังกล่าวจะเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนของอุปทานในฤดูกาลที่มีอุปสงค์สูงสุด ในขณะที่การขนส่งผู้โดยสารแบบเที่ยวบินประจำก็จะเปิดให้สายการบินต่างชาติแวะขึ้นลงมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถเปิดเสรีได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลที่ขีดความสามารถในการแข่งขันการให้บริการของผู้ประกอบการไทยมีจำกัด

ในส่วนของการขนส่งภายในประเทศ ปัจจุบันนี้ประเทศไทยยังไม่เปิดเสรีในการขนส่งทางอากาศภายในประเทศ โดยตกอยู่กับการผูกขาดของการบินไทย และเปิดเสรีให้เอกชนไทยบางรายเข้ามาประกอบการได้ในบางเส้นทาง การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของการขนส่งภายในประเทศไม่สูงนัก และยังไม่เกินกว่าอุปทานที่มีอยู่ การเปิดให้สายการบินต่างชาติมีการทำธุรกิจโดยเสรีในสาขาย่อยนี้มากขึ้น นอกจากจะมีปัญหาในเรื่องของความมั่นคงแล้ว ยังมีผลต่อการแย่งส่วนแบ่งการตลาดของผู้ประกอบการชาวไทยอีกด้วย จนอาจจะนำไปสู่การเกิดสงครามราคาในที่สุด ทางเลือกของไทยจึงควรจะยังไม่เปิดเสรีในสาขาย่อยนี้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ในส่วนของบริการเสริมที่เกี่ยวเนื่องกับการขนส่งทางอากาศ ในประเทศไทยส่วนใหญ่มักจะเป็นการผูกขาดโดยการได้รับสัมปทานจากการท่าอากาศยาน บริษัทต่างชาติที่จะเข้าร่วมดำเนินการจะสามารถเข้าสู่ตลาดโดยการรวมลงทุนกับผู้ประกอบการชาวไทย อย่างไรก็ดีบริการเสริมในแต่ละสาขาย่อยนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปจึงจำเป็นที่จะต้องนำเสนอในแต่ละสาขาย่อย

การบริการภาคพื้นดินในลานจอดนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของการท่าอากาศยานปัจจุบันดำเนินการโดยบริษัทไทยแอร์พอร์ตกราวน์เซอร์วิส (TAGS) ซึ่งได้รับสัมปทานจากการท่าอากาศยานและบริษัทการบินไทย โดยบริษัท TAGS นั้นมีสายการบินต่างชาติบางสายการบินเป็นหุ้นส่วนร่วมกันอยู่ถึงร้อยละ 25.5 การประกอบการดังกล่าวต้องใช้การลงทุนจำนวนมาก การเปิดเสรีจึงอาจจะมีผลทำให้มีการลงทุนที่ซับซ้อนและไม่คุ้มค่า ความสับสนและความแออัดของพื้นที่และก่อให้เกิดปัญหาในด้านการรักษาความปลอดภัย แนวทางเลือกของไทยจึงควรจะมีการกำหนดจำนวนผู้ประกอบการอยู่ต่อไป

บริการคลังสินค้าก็มีผู้ประกอบการเช่นเดียวกันกับการบริการภาคพื้นดินในลานจอดถึงแม้ว่าในอดีตจะมีการดำเนินการในหลายบริษัท แต่ปัจจุบันสายการบินต่างชาติได้เข้ามาถือหุ้นในบริษัท TAGS และทำให้บริษัท TAGS ได้รับสัมปทานดำเนินการแทนเพื่อขจัดปัญหาความซ้ำซ้อนและความจำกัดของพื้นที่คลังสินค้า ดังนั้นในระยะเวลาอันใกล้การเปิดเสรีในสาขาย่อยนี้จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้ แต่ในระยะ 5-10 ปีขึ้นปไป หากมีการขยายพื้นที่คลังสินค้าให้เพียงพอกับปริมาณสินค้าที่เพิ่มขึ้น การเปิดเสรีก็จะนำมาซึ่งการแข่งขันและการพัฒนาการให้บริการ ประกอบกับผู้ประกอบการไทยก็น่าจะมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างชาติได้ เพราะมีประสบการณ์

ที่สั่งสมมานาน

การบริการเติมน้ำมันอากาศยานเป็นอีกบริการหนึ่งที่มีการผูกขาดโดยการดำเนินงานของบริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (BAFS) โดยมีผู้ถือหุ้นภาครัฐบาลร้อยละ 49 ภาคเอกชนไทยร้อยละ 11 และบริษัทน้ำมันต่างชาติอีก 5 บริษัทรวมกันร้อยละ 40 ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลในแง่ของการลงทุน ความสะดวกในการวางสายท่อและการใช้อุปกรณ์ ตลอดจนป้องกันปัญหาด้านการหยุดงานของคนงาน (ในกรณีที่บริษัทดังกล่าวเป็นของเอกชนต่างชาติ) และปัญหาความปลอดภัย รูปแบบที่ปฏิบัติอยู่จึงมีความเหมาะสมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

บริการช่วงอากาศในปัจจุบันมีผู้ประกอบการ 4 รายคือ บริษัทการบินไทย จำกัด สายการบิน KLM สายการบิน Lufthanza และสายการบิน British Airways โดยผู้ประกอบการซึ่งเป็นสายการบินต่างชาติจะให้บริการกับสายการบินเองและสายการบินที่ผูกพัน โดยส่วนใหญ่จะใช่บริการของการบินไทย ส่วนผู้ประกอบการซึ่งเป็นสายการบินอื่นมีขอบเขตการให้บริการที่จำกัด การลงทุนเป็นจำนวนมากในธุรกิจดังกล่าวเป็นตัวจำกัดอันหนึ่งของการเข้ามาแข่งขันในปัจจุบันและหากมีการเปิดเสรีมากขึ้นและปัญหาที่จะเกิดขึ้นประการสำคัญไม่ใช่ส่วนแบ่งการตลาดที่ลดลงของผู้ประกอบการชาวไทย หากแต่เป็นปัญหาการขาดแคลนและแย่งบุคลากรซึ่งย่อมจะมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ประกอบการชาวไทยในที่สุด การเปิดเสรีจึงควรจะเว้นระยะโดยในปัจจุบันการยอมให้สายการบินต่างชาติมีการเปิดบริการช่างอากาศ แต่ต้องขออนุมัติจากกระทรวงคมนาคมเป็นรายไป อย่างไรก็ในระยะยาว บริการช่างอากาศสามารถเปิดแข่งขันเสรีได้ เนื่องจากมีประสิทธิภาพในการแข่งขันสูง และในปัจจุบันได้มีบริษัทต่างชาติจะมาลงทุนตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องบินลำตัวกว้างในประเทศไทย และมีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นชอบในหลักการ

บริษัทครัวการบินมีผู้ประกอบการธุรกิจครัวการบินจำนวน 3 ราย คือ การบินไทย บริษัทสยามไบลท์ และสายการบิน KLM โดยในปัจจุบันมีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดน้อยมาก แต่ก็มีการแข่งขันต่ำมาก ลูกค้าหรือสายการบินใดเข้าใช้บริการของบริษัทใดก็จะใช้บริการของบริษัทนั้น นอกจากนี้บางครั้งยังมีสัญญาผูกพันอีกด้วย การเปิดเสรีในบริการนี้แทบจะไม่มีผลกระเทือนต่อการแข่งขันในบริการนี้ เนื่องจากสภาพที่เป็นอยู่ใกล้เคียงกับการเปิดเสรีอยู่แล้ว และผู้ประกอบการชาวไทยก็มีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงอีกด้วย

บริษัทตัวแทนจำหน่ายบัตรโดยสารและสำรองที่นั่ง ปัจจุบันเปิดให้มีการดำเนินการโดยเสรี แต่ต้องเป็นผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลชาวไทย หรือมีคนไทยถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ51 ปัจจุบันนี้มีการแข่งขันกันสูงมาก บริษัทที่เข้ามาใหม่พยายามเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด และดึงดูดลูกค้า โดยวิธีลดลงค่าบัตรโดยสาร ตามร้อยละที่ทางบริษัทได้รับจากสายการบิน การเปิดเสรีในสาขาย่อยนี้ แม้จะช่วยให้ผู้ใช้บริการมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ก็จะเกิดปัญหาในด้านการขาดแคลนบุคลากร นอกจากนี้ ในระบบการจำหน่ายบัตรและสำรองที่นั่ง จะต้องอาศัยระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกับสำนักงานขายของสายการบินต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้มีอยู่หลายระบบ แต่ละระบบจะเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการขายของแต่ละบริษัทที่แตกต่างกัน และมีการเลือก ปฏิบัติในลำดับความสำคัญของสายการบิน ดังนั้น หากบริษัทใหญ่บางบริษัทนำระบบสำรองที่นั่งด้วยคอมพิวเตอร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการขายของการบินไทยมาใช้ ก็จะมีผลให้ยอดขายของการบินไทยตกลง การเปิดเสรี

ในบริการนี้จึงอาจจะต้องจำกัดในส่วนระบบของคอมพิวเตอร์ที่ใช้โดยจะต้องขออนุมัติจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และการสื่อสารแห่งประเทศไทย ภายใต้ข้อเสนอแนะของการบินไทย แต่ในระยะยาว 3-6 ปีข้างหน้า จะมีการพัฒนาและขยายระบบสำรองที่นั่งด้วยคอมพิวเตอร์ในระบบที่เอื้ออำนวย และส่งเสริมการขายของบริษัทเช่นระบบอมาดิอุส และคาดว่าจะมีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลกและติดตั้งให้กับตัวแทนจำหน่ายอย่างทั่วถึง จนทำให้มีความสามารถในการเปิดเสรีในระยะยาวต่อไป

บริการเสริมบริการสุดท้ายคือผู้รับจัดการขนส่ง ซึ่งปัจจุบันมีผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการแข่งขันและปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินการซึ่งจะทำให้ต้นทุนการส่งออกและเวลาที่ใช้ในการขนส่งลดลง การเปิดเสรีในบริการนี้จึงน่าจะนำมาซึ่งการพัฒนาการให้บริการ ซึ่งจะมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลก

ผลกระทบของร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ในสาขาบริการขนส่งทางอากาศ

ผลกระทบที่อาจเกิดจากการนำข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์มาใช้นั้นมีผลกระทบที่แตกต่างกันในแต่ละสาขาย่อย ซึ่งมีความเหมาะสมและมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นยังแตกต่างกันตามหลักการแต่ละข้อของร่างข้อเสนออีกด้วยบางสถานการณ์ก็มีผลกระทบมากหรือน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งจะต้องพิจารณาในรายละเอียดตามสาขาย่อยและตามหลักการแต่ละหลักของร่างข้อเสนอ

ในสาขาย่อยที่มีขีดความสามารถในการเปิดแข่งขันโดยเสรีอย่างแท้จริงได้ เช่นการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ การขนส่งแบบเหมาลำ บริการครัวการบิน และบริการผู้รับจัดการขนส่ง ร่างข้อเสนอดังกล่าวย่อมไม่มีผลกระทบต่อประเทศไทยมากนัก แม้จะมีผลทำให้ส่วนแบ่งการตลาดของผู้ประกอบการชาวไทยลดลง แต่ก็ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยดีขึ้นเป็นการทดแทน ซึ่งในสาขาย่อยดังกล่าวข้างต้นสามารถเปิดเสรีได้โดยทันที ภายใต้การแจ้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทราบและอนุมัติตามหลักการ

แต่ในอีกหลายสาขาย่อย ที่ยังไม่สามารถเปิดเสรีได้ การรับร่างข้อเสนอย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการชาวไทยเป็นอย่างมาก แม้จะมีขนาดของผลกระทบที่แตกต่างกันตามแต่ละสาขา และในแต่ละหลักการ

ในร่างข้อเสนอของเลขาธิการแกตต์ได้ระบุไว้ใน Annex ว่าการนำร่างข้อเสนอมาบังคับใช้ในสาขาการขนส่งทางอากาศจะไม่นำมาใช้กับบริการที่เกี่ยวเนื่องกับสิทธิการบิน และการเจรจาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิการบิน ดังนั้นการยังไม่เปิดเสรีในการขนส่งทางอากาศในสาขาย่อยที่ยังใช้การเข้าสู่ตลาดโดยสิทธิการบิน ซึ่งขัดกับหลัก Market Access และ MostFavoured Nation จึงยังไม่ถูกบังคับใช้ร่างข้อเสนอดังกล่าว และสามารถปฏิบัติตามรูปแบบที่เป็นอยู่และตามรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป อย่างไรก็ดี ควรมีการเตรียมหาแนวทางและมาตรการหากมีการผลักดันให้มีการเปิดเสรีมากขึ้น ซึ่งอาจจะมีการเปิดเสรีมากขึ้นตามลำดับในบางสาขา เช่น การขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ แต่ในบางสาขาอาจต้องมีการตั้งข้อกำหนดและยกเว้นในการเปิดเสรีซึ่งเป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้ เช่น การขนส่งภายในประเทศ

ในสาขาย่อยที่มีการระบุไว้โดยแน่ชัดใน Annex ได้แก่ สาขาการซ่อมบำรุงอากาศยาน การจำหน่ายและการตลาด ของบริการขนส่งทางอากาศและการสำรองที่นั่งด้วยคอมพิวเตอร์นั้น อยู่ในฐานที่เราสามารถจะเปิดเสรีได้ในระยะยาว แต่การเปิดเสรีโดยทันทีจะก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และปัญหาของระบบคอมพิวเตอร์ที่อาจไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการขายของการบินไทย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปิดการเข้าสู่ตลาดระยะสั้น จนเป็นการขัดกับหลัก market access และ most favored nation โดยจะมีการผ่อนคลายในระยะยาว

ในส่วนอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้โดยตรงมีบางสาขาย่อยที่เราไม่สามารถเปิดเสรีได้เลยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น การบริการภาคพื้นดินในลานจอด และการเติมน้ำมันอากาศยานซึ่งการเปิดเสรีมากขึ้นจะนำมาสู่การลงทุนซ้ำซ้อน และความไม่สะดวกในการรักษาความปลอดภัยและในอีกบางสาขาย่อยที่มีขีดความสามารถเปิดเสรีในระยะยาว เช่น คลังสินค้า การเปิดเสรีโดยทันทีย่อมจะมีผลต่อการความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความแออัดของคลังสินค้าเนื่องจากนั้นที่คลังสินค้าของไทยมีข้อจำกัด และจะมีผลต่อส่วนแบ่งการตลาดของผู้ประกอบการไทย

ในหลักของความโปร่งใส (Transperency) โดยปัจจุบันการเปิดเผยข้อมูลในด้านการขนส่งทางอากาศนั้นประเทศไทยได้กระทำอยู่เป็นประจำ จึงไม่น่าจะเป็นปัญหามากนัก ยกเว้นข้อมูลที่เป็นความลับของประเทศและข้อมูลที่เกี่ยวกับธุรกิจบางประเภท การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวย่อมจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและสาธารณชน

โดยสรุปแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันในสาขาย่อย ในสาขาย่อยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการบินและสาขาย่อยที่มีขีดความสามารถในการเปิดเสรี ย่อมมีผลกระทบน้อยมาก แต่ในสาขาย่อยที่มีการระบุไว้ใน Annex หากเรารับการผูกพันตามร่างข้อตกลงโดยทันที ย่อมจะมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทย เช่นเดียวกับในสาขาย่อยอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ใน Annex บางสาขาเช่น บริการคลังสินค้า ซึ่งหากมีการยืดระยะเวลาในการผูกพันออกไป ผู้ประกอบการชาวไทยและโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่จะสามารถรองรับรับกับผลกระทบที่มีอยู่ได้ดีขึ้น อย่างไรก็ดีการเปิดเสรีในบางสาขาย่อยเช่น การบริการเติมน้ำมันและการบริการภาคพื้นดินในลานจอดนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นค่อนข้างมากทั้งในด้านส่วนแบ่งการตลาด เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะปัญหาในด้านการรักษาความปลอดภัย ทำให้ไทยไม่สามารถเปิดเสรีได้อย่างน้อยในระยะเวลา 10 ปี

แนวทางเลือกของไทยในการเจรจาสาขาการบริการขนส่งทางอากาศ

แนวทางเลือกของไทยในการเจรจาโดยในส่วนของบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการบินนั้นเราควรจะคงการยกเว้นการใช้ข้อบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการบินใน Annex ไว้ตามเดิมแม้ในขางสาขาย่อยที่เรามีขีดความสามารถในการเปิดเสรีได้ แต่ก็ไม่มีความจำเป็นใดที่เราจะต้องนำไปผูกพันไว้ใน Schedule of Binding การคงการยกเว้นไว้ใน Annex จึงเป็นประโยชน์กับประเทศไทย โดยเฉพาะในสาขาย่อยที่ไม่สามารถเปิดเสรีได้เช่น การขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ และการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารภายในประเทศ

ในส่วนของบริการเสริมที่เกี่ยวเนื่องซึ่งถูกระบุไว้ใน Annex ได้แก่ บริการซ่อมบำรุงอากาศยาน บริการ

จำหน่ายและส่งเสริมการตลาด และบริการสำรองที่นั่งโดยระบบคอมพิวเตอร์นั้น สภาวะของการแข่งขันของบริการซ่อมเครื่องบินในปัจจุบันยังจัดเก็บตามหลักการ Market Access และ Most Favoured Nation ส่วนบริการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมตลาด และบริการสำรองที่นั่งโดยระบบคอมพิวเตอร์นั้นยังไม่เปิดให้บริษัทต่างชาติเข้ามาเปิดบริการโดยเสรี แต่ต้องผ่านการร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการชาวไทย ใน 3 สาขาย่อยนี้เราสามารถจะผูกพันใน Schedule of Binding ได้ แต่ควรมีการยกเว้นโดยกำหนดข้อยกเว้นในระยะสั้นเพื่อให้มีการปรับตัวของผู้ประกอบการ

ในส่วนของบริการเสริมอื่นๆ นั้นแยกพิจารณาออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่สามารถเปิดเสรีได้เลย เช่น ครัวการบิน ซึ่งเราสามารถจะผูกพันใน Schedule of Binding ได้บริการส่วนที่สองคือ ไม่สามารถเปิดเสรีในระยะสั้นได้ แต่มีความพร้อมในการเปิดเสรีในระยะเวลา 3-5 ปี เช่น คลังสินค้า ซึ่งเราจะสามารถผูกพันใน Schedule of Binding ได้แต่ควรยกเว้นการนำมาบังคับใช้โดยทันที หรือ การตั้งข้อกำหนดบางประการเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเปิดเสรีโดยทันที และมีการผ่อนคลายให้เปิดเสรีตามลำดับ

ส่วนสาขาบริการเสริมส่วนที่สาม คือ การบริการภาคพื้นดินในลานจอด และการบริการเติมน้ำมันอากาศซึ่งประเทศไทยควรเจรจาไม่ได้ครอบคลุมถึงสาขาย่อยดังกล่าว หรือมีความจำเป็นต้องระบุไว้เป็นข้อยกเว้นของไทยที่จะไม่ผูกพันในสองสาขาย่อย ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ในหลักการโปร่งใส ประเทศไทยควรจะมีความเห็นด้วยในหลักการดังกล่าว แต่จะต้องแยกพิจารณาส่วนที่ยกเว้นให้ชัดเจน เพื่อป้องกันผลกระทบอันอาจจะเกิดขึ้นกับผู้ประกอบการและสาธารณชนเนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ

กล่าวโดยสรุป ในด้านการขนส่งทางอากาศร่างข้อเสนอดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับไทยมากนัก หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นก็สามารถที่มีแนวทางแก้ไขได้ อย่างน้อยที่สุดเราคงต้องขอผ่อนผันและขอยกเว้นในระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น ยกเว้นบางสาขาย่อยที่จะต้องขอยกเว้นในระยะยาว ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย และความเหมาะสมของสถานที่ ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิที่จะกระทำได้ในฐานะของรัฐภาคีหนึ่ง

การขนส่งทางทะเล

การขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวกับการเดินเรือระหว่างประเทศ และส่วนบริการเสริมที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ การขนส่งทางทะเลเป็นสาขาที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ตามการขยายตัวของมูลค่าทางการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย ส่วนแบ่งการตลาดส่วนใหญ่ตกอยู่กับบริษัทเรือต่างชาติ บริษัทเรือของไทยมีส่วนแบ่งการตลาดเพียงประมาณร้อยละ 9 และมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากบริษัทต่างชาติมีประสิทธิภาพภายในการดำเนินงานที่ดีกว่า มีขนาดและโครงสร้างของกองเรือที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานมากกว่า ธุรกิจการเดินเรือของไทยจะมีส่วนแบ่งการตลาดมากก็ในสายการเดินเรือที่ใกล้ในเรือสินค้าแบบทั่วไปและสินค้าเทกองทั้งรวมขนส่งลำเลียงตู้คอนเทนเนอร์ สภาวะในปัจจุบัน

มีลักษณะการเปิดเสรีในการทำธุรกิจเกือบเต็มที่ ตามประเพณีการเดินเรือระหว่างประเทศ เหลือแต่ในกรณีการขนส่งสินค้าของรัฐบาลซึ่งยังมีการผูกขาดอยู่ โดยให้บริษัทไทยเดินเรือทะเลเป็นผู้ทำการผูกขาด ซึ่งก็เป็นสินค้าปริมาณไม่มากนัก แต่ก็มีผลสำคัญต่อผู้ประกอบการชาวไทย

การเปิดเสรีทางธุรกิจการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่ประเทศไทยสามารถกระทำได้ และจะมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านการส่งออกโดยรวมระหว่างประเทศ เนื่องจากเมื่อมีการแข่งขันกันในด้านการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศจะมีผลก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในด้านการบริการ อันจะนำมาสู่การลดลงของต้นทุนและเวลาที่ใช้ในการขนส่งซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลก

ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นคาดว่าจะมีเพียงเล็กน้อย เพราะโดยปกติก็มีการเปิดเสรีอยู่แล้ว ดังนั้นประเทศไทยจึงสามารถดำเนินการได้ตามร่างข้อเสนอการค้าบริการโดยทันทีในส่วนของสินค้าภาครัฐบาลก็สามารถกำหนดไว้เป็นข้อยกเว้นใน Schedule of Binding ได้

2. ในส่วนของการบริการเสริมที่เกี่ยวเนื่องกับการขนส่งทางทะเล เช่น บริการผู้รับจัดการขนส่ง บริการขนส่งสินค้า โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่เปิดเสรีแก่ผู้ประกอบการชาวไทยแม้กระทั่งบริการท่าเทียบเรือและบริการอุปกรณ์ยกขนสินค้าก็มีการเปิดเสรีมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับสินค้าที่เพิ่มขึ้น แต่ทว่าในส่วนของผู้ประกอบการต่างประเทศฯ ยังไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้อย่างเสรี เนื่องจากขัดกับประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 ซึ่งห้ามมิให้คนต่างชาติประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง ยกเว้นแต่การร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการชาวไทย ซึ่งขัดกับหลักการMarket Acess

เพื่อให้การดำเนินงานของบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการขนส่งทางทะเลมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเปิดเสรีในบางสาขาย่อยจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในส่วนของบริการสถานีตู้สินค้าบริการผู้รับจัดการขนส่ง บริการต่อและซ่อมเรือ เพราะการแข่งขันกันในสาขาย่อยเหล่านี้ ย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ดังนั้นสาขาย่อยเหล่านี้จึงสามารถผูกพันไว้ใน Schedule of Binding โดยมีการเปิดเสรีตามลำดับ ทั้งนี้ต้องมีการแก้กฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ Market Access ของร่างความตกลงในการค้าบริการ

อย่างไรก็ดีในบางสาขาย่อยที่เกี่ยวเนื่องกับสาธารณูปโภคพื้นฐานของประเทศ เช่น บริการท่าเทียบเรือนั้นไม่สามารถจะเปิดเสรีในสาขาย่อยนี้ได้ แต่การเข้าสู่ตลาดของบริษัทต่างชาติสามารถกระทำได้ในขอบเขตของการเปิดให้ต่างชาติร่วมลงทุนกับไทย และการขออนุญาตเป็นรายๆ ไป ทั้งนี้เราสามารถอ้างสิทธิในการกำหนดข้อยกเว้นและข้อจำกัดในการเปิดตลาดเสรีตามลำดับภายใต้เหตุผลของความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ ซึ่งเป็นสิทธิที่แต่ละรัฐภาคีสามารถกระทำได้

การขนส่งทางบกในประเทศไทย

การขนส่งทางบกในประเทศสามารถแบ่งพิจารณาออกได้เป็น 2 ส่วนคือ การขนส่งทางบกภายในประเทศ

และการขนส่งทางบกระหว่างประเทศ การขนส่งทางบกภายในประเทศประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วนคือ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งสินค้าทางถนน การขนส่งผู้โดยสารระหว่างจังหวัด การขนส่งผู้โดยสารภายในเขตกรุงเทพและปริมณฑล และการขนส่งผู้โดยสารบริเวณท่าอากาศยาน

การขนส่งทางบกภายในประเทศ เอกชนภายในประเทศก็ไม่อาจเข้าสู่ตลาดโดยเสรีเพราะรัฐมีนโยบายทั้งผูกขาดและการแทรกแซงตลาด ในส่วนของการผูกขาดได้แก่ การบริการทางรถไฟ ซึ่งผูกขาดโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย และการขนส่งผู้โดยสารระหว่างจังหวัดและการขนส่งภายในกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งผูกขาดโดยบริษัทขนส่งจำกัด และองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ อย่างไรก็ดีก็มีการให้สัมปทานกับบริษัทเอกชนบางกลุ่มดำเนินใน 3 ส่วนที่ผ่านมา แต่ก็ไม่มากนัก

การผูกขาดการขนส่งภายในประเทศมีผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการให้บริการซึ่งทำให้การขนส่งภายในประเทศไทย สาขาย่อยที่มีการผูกขาดมาก มีบริการที่ล่าช้าและขาดการปรับปรุงอย่างจริงจัง การเปิดให้มีการแข่งขันเพียงบางส่วน แม้จะมีผลทำให้การบริการดีขึ้นมาบ้าง แต่ก็เป็นเพียงเล็กน้อย ในขณะที่อีก 2 สาขาย่อยที่มีการแข่งขันที่เข้มข้นกว่านั้น ดูเหมือนจะให้บริการได้มีประสิทธิภาพมากกว่า

การแข่งขันในการขนส่งภายในประเทศ แม้จะมีการเปิดเสรีในบางส่วน แต่ก็เป็นการเปิดเสรีเฉพาะในส่วนของผู้ประกอบการชาวไทย ทั้งนี้เป็นไปตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่281 ซึ่งห้ามมิให้คนต่างชาติประกอบธุรกิจการขนส่ง แต่สภาพการปิดก็ไม่เด็ดขาดเพราะผู้ประกอบการต่างชาติสามารถเข้าประกอบการได้โดยการจัดตั้งนิติบุคคล โดยร่วมลงทุนกับคนไทยแต่จะถือหุ้นได้ไม่เกิน 49% หรืออีกทางหนึ่ง คือการรับสัมปทานในการดำเนินในระบบขนส่งมวลชน เช่นโครงการรถไฟของลาวาลิน และโครงการรถไฟลอยฟ้าของโฮปเวลล์

การขนส่งระหว่างประเทศทางบก จะมีส่วนสำคัญอยู่ในภาคใต้ได้แก่ การขนส่งสินค้าผ่านแดน ระหว่างไทย-มาเลเซีย-สิงคโปร์ การขนส่งสินค้าทางบกทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากขาดแคลนเครื่องบินและรถไฟสำหรับการขนส่งสินค้าโดยตรง และปัญหาความไม่พร้อมของท่าเรือในภาคใต้ แต่การขนส่งสินค้าทางบกเองก็ ประสบกับปัญหาเส้นทางเดินรถจำกัด เพราะมีถนนเพชรเกษมเพียงสายเดียวที่สามารถส่งสินค้าเข้า-ออก กรุงเทพฯ ได้

การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศผ่านชายแดนไทย-ลาว ผูกขาดโดย ร.ส.พ. ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่การขนส่งผ่านชายแดนภาคใต้ มีการแข่งขันกันมากทั้งผู้ประกอบการชาวไทยมาเลเซีย และรัฐวิสาหกิจของไทย โดยเป็นส่วนแบ่งการตลาดของไทย 89% มาเลเซีย 11% ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าของไทยเสียเปรียบผู้ประกอบการชาวไทยมีต้นทุนในการดำเนินการสูงขึ้นและไม่สะดวกในการดำเนินธุรกิจ

สำหรับการขนส่งสินค้าทางรถไฟระหว่างประเทศซึ่งผูกขาดโดยการรถไฟฯ มีปริมาณน้อยมากและมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นกรณีถ้ามีการก่อสร้างทางรถไฟสายเอเชีย

ในส่วนของการขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคใต้ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีเพียงเล็กน้อย รถโดยสารที่ผ่านด่านภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นรถโดยสารของผู้ประกอบการในมาเลเซียที่นำผู้โดยสารเข้ามาเที่ยวในจังหวัดสงขลา ซึ่งรถโดยสารเหล่านี้จะวิ่งได้ไม่เกินเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ดี การขนส่งดังกล่าวก็มีปริมาณเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การขนส่งทางบกภายในประเทศเป็นบริการที่ยังคงต้องการการคุ้มครองต่อไป ไม่สามารถจะเปิดเสรีให้กับชาติเข้ามาดำเนินการได้ ทั้งนี้เพราะมีผลต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ แต่การร่วมลงทุนและเปิดให้สัมปทานจะมีผลทำให้การแข่งขันกันมากขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการบริการ

การขนส่งระหว่างประเทศก็เช่นกัน ที่เราไม่สามารถจะเปิดเสรีได้ด้วยเหตุผลเดียวกัน แต่นอกจากทางออกในด้านการร่วมลงทุนแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเปิดให้ผู้ประกอบการชาวมาเลเซีย ซึ่งเรื่องนี้ควรพิจารณาโดยการเจรจากับประเทศที่ติดต่อกันแบบเจรจา 2 ฝ่าย

ดังนั้นในการขนส่งทางบกจึงควรที่จะคุ้มครองการบริการต่อไป โดยอ้างสิทธิตามข้อ 6 เรื่อง Domestic Regulation และอ้างสิทธิตามข้อ 16 เรื่อง Exception อย่างไรก็ดีบริษัทต่างชาติก็สามารถจะเข้ามาได้ใน 3 ลักษณะคือ

1. ร่วมลงทุนกับคนไทยโดยถือหุ้นไม่เกิน 49%
2. รับงานการขนส่งสินค้าบางชนิดที่บริษัทคนไทยยังไม่มีความชำนาญนัก แต่ต้องขออนุญาตเป็นรายกรณีๆ ไป และ
3. ได้รับสัมปทานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

ในอนาคตหากมีการผลักดันให้มีการเปิดเสรีมากขึ้น ควรมีการพิจารณาหาแนวนโยบายมาตราการและข้อกำหนดที่จะใช้ในการเจรจาต่อรอง แต่ในสาขาย่อยที่เราพร้อมหรือเราควรจะพิจารณาเพื่อเปิดเสรีตามลำดับคือ ระบบการขนส่งหลายรูปแบบ (Inter-modeltransportation) โดยเปิดเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยงกับการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศถึงการขนส่งทางอากาศและทางทะเล

ในส่วนของการขนส่งทางบกเชื่อมต่อกับประเทศที่มีเขตแดนติดต่อกัน ได้แก่ พม่า ลาว มาเลเซีย และกัมพูชา ตลอดจนรวมถึงเวียดนามและสิงคโปร์ หรือสาธารณรัฐประชาชนจีนในอนาคต เราจะมีการใช้การเจรจา 2 ฝ่ายหรือหลายฝ่ายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการเจรจาในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ด้วยเหตุผลของความมั่นคงและความปลอดภัย

7. บทส่งท้าย

ประเด็นต่างๆ ตลอดจนแนวทางที่ได้กล่าวมาในบทความนี้ อาจจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์มากนัก แต่ก็เป็นจุดยืนหรือประเด็นที่ได้แสดงให้เห็นถึงภาพที่เกิดขึ้นในการเจรจาในเวลาปัจจุบันซึ่งมีการคาดการณ์ว่า อาจจะสรุปได้ภายในกลางเดือนเมษายน

หากถามว่า กรอบการเจรจาการค้าบริการนั้น จะได้ได้รับการเห็นชอบหรือจะประสบความสำเร็จมากน้อย

เพียงใด เราอาจประเมินได้ว่าสถานการณ์ในปัจจุบันชี้ให้เห็นได้ว่าการเจรจาการค้าบริการน่าจะประสบความสำเร็จอาจเป็นไปได้ที่กรอบการเจรจาจะได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง ซึ่งส่วนมากเป็นประเทศพัฒนาแล้ว หากเป็นเช่นนั้นจริงการเจรจาการค้าด้านบริการก็อาจจะล้มเหลวได้

อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศภาคีส่วนใหญ่แล้ว การเจรจาการค้าบริการนี้ไม่เหมือนกับการเจรจาการค้าทั่วไปในรอบโตเกียวที่จะให้โอกาสแก่ประเทศต่างๆ เลือกว่าจะมีส่วนร่วมในการเจรจาหรือไม่ ทั้งนี้ หากประเทศไม่เข้าร่วมแล้ว ประเทศนั้นอาจเสียผลประโยชน์มากกว่า ผลเสียนั้นไม่เพียงแต่เป็นการไม่ได้รับผลประโยชน์จากการเข้าสู่ตลาดบริการของประเทศอื่น แต่จะไม่ได้รับการติดต่อการค้าในสาขาอื่นๆ ด้วย

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไทยไม่ควรจะเกรงกลัวเกินไปในเรื่องของประเด็นต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ไทยควรจะเข้าร่วมเพื่อก่อให้เกิดการเห็นพ้องต้องกันที่จะส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนของภาคบริการต่อผลิตภัณฑ์รายได้ประชาชาติ

(ร้อยละ)

	ภาคเกษตรกรรม		ภาคอุตสาหกรรม*		ภาคบริการ	
	1965	1989	1965	1989	1965	1989
กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว						
อเมริกา	3	2	28	17	59	69
ญี่ปุ่น	10	3	34	30	46	56
เยอรมัน	4	2	40	32	43	62
อังกฤษ	3	2	34	20	51	62
ฝรั่งเศส	-	3	-	21	-	67
อิตาลี	-	4	-	22	-	63
เอเชีย-น.ย์						
ฮ่องกง	2	0	24	21	58	72
เกาหลี	38	10	18	26	37	46
อาเซียน						
อินโดนีเซีย	56	23	8	17	31	39
มาเลเซีย	28	-	9	-	47	-
ฟิลิปปินส์	26	24	20	22	46	43
สิงค์โปร์	3	0	15	26	74	63
ไทย	32	15	23	38	45	47

หมายเหตุ : * ไม่รวมกิจกรรมเหมืองแร่

แหล่งที่มา : World Development report 1991.

ตาราง 2 สัดส่วนผลิตภัณฑ์ภาคบริการต่อผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ (GDP) ณ ราคาปีฐาน 2515

พ.ศ.	GDP (ล้านบาท)	ภาคการเกษตร (ล้านบาท)	ภาคอุตสาหกรรม (ล้านบาท)	ภาคบริการ (ล้านบาท)	ภาคบริการต่อ GDP ร้อยละ
2513	155,694	42,064	29,345	84,285	54.14
2518	204,428	50,700	44,972	108,756	53.20
2523	299,472	61,770	72,901	164,801	53.03
2528	394,113	78,539	91,364	224,210	56.89
2532	574,155	92,386	152,362	329,447	57.37
2533	631,610	90,711	174,181	366,718	58.06

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
รายได้ประชาชาติของประเทศไทย

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทย พ.ศ. 2504-2532

		มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)			มูลค่าการส่งออก ร้อยละของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ			อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออก (ร้อยละ)		
		สินค้า	บริการ	สินค้าและบริการ	สินค้า	บริการ	สินค้าและบริการ	สินค้า	บริการ	สินค้าและบริการ
แผนพัฒนาฯ	2520	71,198.00	14,771.70	85,969.70	17.64	3.66	21.30	17.11	5.56	14.95
ฉบับที่ 4	2521	83,065.00	22,123.90	105,188.90	17.01	4.53	21.54	16.67	49.77	22.36
	2522	108,179.00	29,163.60	137,342.60	19.36	5.22	24.58	37.23	31.82	30.57
	2523	133,197.00	43,528.80	176,725.80	20.23	6.61	26.84	23.13	49.26	28.68
	2524	152,821.00	51,399.00	204,220.00	20.10	6.76	26.86	14.73	18.08	15.56
เฉลี่ย		109,692.00	32,197.40	141,889.40	19.11	5.61	24.73	20.37	30.90	22.42
แผนพัฒนาฯ	2525	159,728.00	59,269.00	218,997.00	19.48	7.23	26.71	4.52	15.31	7.24
ฉบับที่ 5	2526	146,472.00	67,136.70	213,608.70	16.09	7.38	23.47	(8.30)	13.27	(2.46)
	2527	175,238.00	72,714.60	247,952.60	18.00	7.47	25.47	19.64	8.35	16.09
	2528	193,366.00	85,879.60	279,245.60	19.06	8.47	27.53	10.34	18.06	12.61
	2529	233,383.00	87,664.50	321,047.50	27.31	8.00	35.31	20.69	2.08	14.97
เฉลี่ย		181,637.40	74,538.26	256,175.66	18.87	7.74	26.61	9.38	11.41	9.69
แผนพัฒนาฯ	2530	299,853.00	107,187.10	407,040.10	23.93	8.55	32.48	28.48	22.27	26.79
ฉบับที่ 6	2531	403,570.00	150,337.30	553,907.30	26.78	9.98	36.76	34.59	40.25	36.08
	2532	515,745.00	182,619.40	698,364.40	28.80	10.20	39.00	27.80	21.47	26.08
เฉลี่ย		406,389.33	146,714.60	553,103.93	26.79	9.67	36.46	30.29	28.00	29.65

ที่มา : สุทธินันธ์ จิราธิวัฒน์ และคณะ 2534 โครงการการพัฒนากลยุทธ์ทางการค้าของประเทศไทย (ฉบับร่าง)เล่ม 1 (อัดสำเนา) หน้า 11-17

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทย พ.ศ. 2504-2532

		มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)			มูลค่าการส่งออก ร้อยละของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ			อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออก (ร้อยละ)		
		สินค้า	บริการ	สินค้าและบริการ	สินค้า	บริการ	สินค้าและบริการ	สินค้า	บริการ	สินค้าและบริการ
แผนพัฒนาฯ	2504	9,997.00	1,326.78	11,323.78	15.66	2.08	17.74	16.10	27.84	18.59
ฉบับที่ 1	2505	9,529.00	1,628.64	11,157.64	13.76	2.35	16.11	(4.68)	23.75	(1.47)
	2506	9,676.00	1,854.76	11,530.76	13.10	2.51	15.61	1.54	13.88	3.34
	2507	12,339.00	2,271.56	14,610.56	15.21	2.80	18.01	27.52	22.47	26.71
	2508	12,941.00	3,270.31	16,211.31	14.14	3.37	17.51	4.88	43.97	10.98
	2509	14,310.00	6,198.40	20,508.40	13.12	5.68	18.80	10.58	89.54	26.51
เฉลี่ย		11,465.33	2,758.41	14,223.74	14.08	3.39	17.46	9.32	36.74	14.11
แผนพัฒนาฯ	2510	14,166.00	8,403.75	22,569.75	12.11	7.18	19.29	(1.01)	35.58	10.05
ฉบับที่ 2	2511	13,679.00	9,258.70	22,937.70	10.88	7.36	18.24	(3.44)	10.17	1.63
	2512	14,722.00	9,398.84	24,120.84	10.64	6.79	17.43	7.62	1.51	5.46
	2513	14,772.00	10,094.80	24,866.80	10.02	6.85	16.87	0.34	7.40	3.09
	2514	17,281.00	9,899.60	27,180.60	11.26	6.45	17.71	16.98	(1.93)	9.30
เฉลี่ย		14,924.00	9,411.14	24,335.14	10.94	6.90	17.84	4.10	10.55	5.85
แผนพัฒนาฯ	2515	22,491.00	11,322.70	33,813.70	13.22	6.66	19.88	30.15	14.38	24.40
ฉบับที่ 3	2516	32,226.00	12,723.10	44,949.10	14.51	5.73	20.24	43.28	12.37	32.93
	2517	50,325.00	15,634.20	65,959.20	18.02	5.60	23.62	56.16	22.88	46.74
	2518	48,438.00	16,551.60	64,989.60	15.97	5.46	21.43	(3.75)	5.87	(1.47)
	2519	60,797.00	13,993.30	74,790.30	17.55	4.04	21.59	25.52	(15.46)	15.08
เฉลี่ย		428,855.40	14,044.98	56,900.38	16.22	5.32	21.53	30.27	8.01	23.54

ตารางที่ 4 รายรับและรายจ่ายในสาขาบริการที่สำคัญของไทย

	(ล้านบาท)					สัดส่วนต่อ GDP(%)				
	2529	2530	2531	2532	2533	2529	2530	2531	2532	2533
รายได้										
โทรคมนาคม 1/ (ทศท. และ กสท.)	9,757	12,156	15,423	19,230	24,420	0.89	0.97	1.02	1.08	1.19
- โทรคมนาคมระหว่างประเทศ	1,929	2,749	4,385	8,009	10,017	0.18	0.22	0.29	0.45	0.49
การท่องเที่ยว	37,321	50,024	78,859	96,386	110,572	3.41	3.99	5.23	5.43	5.39
รายได้ส่งกลับของแรงงาน	20,900	21,596	23,436	24,213	24,799	1.91	1.72	1.56	1.36	1.21
การขนส่งทางอากาศ 1/ (บ.การบินไทย)	28,165	35,918	43,108	48,615	51,943	2.57	2.87	2.86	2.74	2.53
รวม	96,143	119,694	160,825	188,443	211,734	8.78	9.55	10.67	10.61	10.32
GDP	1,095,368	1,253,147	1,506,977	1,775,978	2,051,208	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายจ่าย										
การขนส่งทางทะเล	28326.00	38112.60	56695.90	67458.70	92307.60	2.59	3.04	3.76	3.80	4.50

หมายเหตุ : 1/ รายได้จากภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ที่มา : TOT. " Annual Report".(various issue)

CAT. " Annual Report ". (various issue)

TAT. " Thailand Tourism Statistical Report ".(various issue)

Bank of Thailand.

ตารางที่ 5 มูลค่าเพิ่มในสาขาโทรคมนาคมต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศ

ปี	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศ	เปลี่ยนแปลง (%)	สาขาโทรคมนาคม	เปลี่ยนแปลง (%)	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศ
1980	658,509	17.8	3,612	22.9	0.55
1981	760,195	15.4	4,615	27.8	0.61
1982	820,002	7.9	5,807	25.8	0.71
1983	910,054	11.0	5,973	2.9	0.66
1984	973,412	7.0	7,442	24.6	0.76
1985	1,014,399	4.2	9,307	25.1	0.92
1986	1,099,368	8.0	12,963	39.3	1.18
1987	1,253,147	14.4	13,728	5.9	1.10
1988	1,506,977	20.3	16,224	18.2	1.08
1989	1,775,978	17.9	20,139	24.2	1.13
1990	2,051,208	15.5	23,463	16.5	1.14

ที่มา : NESDB

ตารางที่ 6 รูปแบบของการสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศไทย

Telecommunication Services			TOT	CAT	Type
Telephone Communication	Ordinary Telephone	Call Services	DS IS	IS	BS
		Network Services	DS		BS
		Terminal Conection,Fax,			BS
		Data Terminal	DS		BS
	Public	Coin	DS		BS
		Cardphone	DS		BS
	Radio & Moblie Telephone	Radio Telephone	DS	DS	VAS
		Radio Mobile Tele.	DS	DS	VAS
		Cellular Moblie Tele.	DS	DS	VAS
		Train tele.	DS	DS	VAS
		Maritime Tele.		DS	VAS
		Paging Services	DS	DS	VAS
Leased Circuit	Voice Grade		DS	DS IS	VAS
	Telex		DS	DS	VAS
	Teletype & telegraph		DS	DS IS	VAS
	Broadcast Program Tranmission		DS	DS IS	VAS
	Data Transmission		DS	DS IS	VAS
Data Communication	DATEL Data Transmission			IS	VAS
	DATANET Data Transmission		DS		VAS
	IDAR(International Dtabase)			IS	VAS
	Packet Switching Network			DS IS	VAS
	MHS(Massage Handling System)			DS IS	VAS
Recorded Communication	Telegram			DS IS	VAS
	Telex			DS IS	VAS

ตารางที่ 6 รูปแบบของการสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศไทย

Telecommunication Services		TOT	CAT	Type
	Teletex(Super Telex)		DS IS	VAS
	Photo Telegraph		DS IS	VAS
	Bureau Facsimile		DS IS	VAS
Videotex	Videotex	PS		VAS
Communication	Video Conference	PS		VAS

หมายเหตุ : TOT = Telephone Organization of Thailand
CAT = Communication Authority of Thailand
DS = Domestic Services
IS = International Services
PS = Planned domestic Services
BS = Basic Services
VAS = Value Added Services

ที่มา : S. Brumihent and P. Wongcharoen. " Telecommunication Development in Thailand ". 1992 Single Market Communication Review,Vol 2 1990.

ตารางที่ 7 จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

	2529		2530		2531		2532		2533	
	จำนวนเลขหมาย	รายรับ (ล้านบาท)	จำนวนเลขหมาย	รายรับ (ล้านบาท)	จำนวนเลขหมาย	รายรับ (ล้านบาท)	จำนวนเลขหมาย	รายรับ (ล้านบาท)	จำนวนเลขหมาย	รายรับ (ล้านบาท)
โทรศัพท์ธรรมดา	798,912.00	7,828.00	901,622.00	9,406.50	1,005,872.00	11,038.60	1,158,014.00	13,206.20	1,324,522.00	16,410.20
โทรศัพท์เคลื่อนที่	822.00	2.06	4,413.00	47.06	10,612.00	175.45	20,936.00	352.79	31,981.00	N.A.
อัตราการเปลี่ยนแปลง										
โทรศัพท์ธรรมดา	-	-	12.86	20.16	11.56	17.35	15.13	19.64	14.38	24.26
โทรศัพท์เคลื่อนที่	-	-	436.86	2,184.47	140.47	272.82	97.29	101.08	52.76	N.A.

ที่มา : รายงานประจำปีขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ปี 2529-2533).

ตารางที่ 8 จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ในประเทศไทย

	1980	1984	1987	1988	1989	1990
จำนวนเลขหมาย	389,238	519,419	901,622	1,005,872	1,158,014	1,324,522
เมืองหลวง	287,090	361,924	614,707	686,151	792,203	900,941
ต่างจังหวัด	102,148	157,567	286,915	319,721	365,811	423,581
จำนวนประชากร (ล้านคน)	47.9	50.6	53.9	55.0	55.9	55.2
เมืองหลวง	6.6	6.7	7.3	7.5	7.7	6.1
ต่างจังหวัด	41.3	43.9	46.6	47.5	48.2	49.1
จำนวนโทรศัพท์ ต่อ ประชากร 100 คน	0.81	1.03	1.67	1.83	2.07	2.40
เมืองหลวง	4.33	5.43	8.36	9.10	10.25	14.76
ต่างจังหวัด	0.23	0.36	0.62	0.67	0.76	1.20

ที่มา : กองแผนงาน, องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย.

ตารางที่ 9 จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ต่อประชากร 100 คน ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิค

ประเทศ	จำนวนเลขหมาย ต่อ ประชากร 100 คน	รายได้ประชาชาติต่อหัว (US $)
สหรัฐ	49.0(1989)	20,874
แคนาดา	65.65(1989)	21,610
ญี่ปุ่น	42.27(1989)	22,385
ฮ่องกง	37.5(1989)	9,643
เกาหลี	24.6(1989)	4,965
ไต้หวัน	26.0(1989)	5,520
บรูไน	10.59(1987)	18,325
อินโดนีเซีย	0.75(1989)	517
มาเลเซีย	7.4(1989)	2,168
ฟิลิปปินส์	0.88(1987)	401
สิงค์โปร์	34.6(1989)	10,919
ไทย	2.4(1989)	1,246
ออสเตรเลีย	46.6(1989)	16,859
นิวซีแลนด์	41.12(1987)	8,929
จีน	N.A.	N.A.

ที่มา : IMF. International Financial Statistics.

ตารางที่ 10 ความต้องการ และความสามารถในการตอบสนองจำนวนเลขหมายโทรศัพท์

(ล้านเลขหมาย)

ปี	ความต้องการเลขหมาย	เปลี่ยนแปลง (%)	จำนวนเลขหมายที่มี	เปลี่ยนแปลง (%)	จำนวนเลขหมายที่ติดตั้ง	เปลี่ยนแปลง (%)
2528	1.30	-	0.80	-	0.60	-
2529	1.40	7.69	1.00	25.00	0.80	33.33
2530	1.60	14.29	1.30	30.00	0.90	12.50
2531	2.00	25.00	1.40	7.69	1.00	11.11
2532	2.20	10.00	1.50	7.14	1.20	20.00
2533	2.40	9.09	1.70	13.33	1.30	8.33
2534	2.70	12.50	2.30	35.29	1.60	23.06
2535	2.90	7.41	2.70	17.39	1.90	18.75
2536	3.20	10.34	3.30	22.22	2.20	15.79
2537	3.50	9.37	4.00	21.21	3.40	54.55
2538	3.70	5.71	4.70	17.50	4.00	17.65
2539	4.10	10.81	5.40	14.89	4.60	15.00

ที่มา : กองแผนงาน, องค์การโทรศัพท์.

ตารางที่ 11 การลงทุนในการสร้างเลขหมายโทรศัพท์

	2529	2530	2531	2532	2533
มูลค่าการลงทุน (ล้านเหรียญสหรัฐ)	232	134	244	322	392
คู่สายที่เพิ่มขึ้น ('000)	177	244	134	108	192

แหล่งที่มา : องค์การโทรศัพท์ ,รายงานสถิติโทรศัพท์ ปี 1990.

ภาคผนวกที่ 1

ประเภทของบริการในสาขาบริการทางการเงิน ในการเจรจาการค้าบริการในรอบอุรุกวัย

บริการประกันภัย

- ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย และประกันภัยร่วม
- การประกันต่อ และการประกันต่อประกัน
- ตัวแทนขายประกัน
- บริการพิเศษต่างๆ ที่เสริมบริการประกัน เช่น การให้คำปรึกษาด้านประกัน การประเมินราคาเบี้ยประกัน การประเมินความเสี่ยง และการบริการเรียกร้องสิทธิประกัน

บริการธนาคารพาณิชย์และบริการการเงิน

- การรับฝากเงินหรือเงินทุนที่จ่ายคืนประเภทอื่นจากสาธารณชน
- การให้กู้ยืมทุกประเภท รวมถึง สินเชื่อบุคคล สินเชื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่ออุตสาหกรรม และสินเชื่อพาณิชย์ทุกประเภท
- การบริการเช่าซื้อ
- การจ่ายเงินและการส่งผ่านเงินตรา หมายถึง บริการบัตรเครดิต เช็คเดินทาง และเช็คธนาคาร
- การค้ำประกันและทำสัญญาผูกมัด
- การค้าเครื่องมือทางการเงินต่างๆ เพื่อบัญชีตนเองหรือบัญชีของลูกค้านอกตลาด เช่น เครื่องมือตลาดเงิน (เช็ค ตั๋วเงิน เอกสารสิทธิการฝากเงิน); บริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ Futures and options เครื่องมือทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย เช่น การ swap, forward-rate agreement; หลักทรัพย์โอนสิทธิ์หรือเครื่องมือในการเจรจต่อรองอื่นๆ และทรัพย์สินทางการเงิน เช่น ทองแท่ง เป็นต้น
- การมีส่วนร่วมในการออกหลักทรัพย์ทุกประเภท รวมทั้งการรับประกันการจำหน่ายหลักทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือสาธารณชนทั่วไป
- การเป็นนายหน้าซื้อขายเงิน

- การบริการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินสดหรือการจัดการลงทุนในหลักทรัพย์ หรือการบริการการลงทุนทุกประเภท การบริหารกองทุนบำนาญ การรับอารักขาทรัพย์สิน การรับฝาก หรือบริการจัดการมรดก
- การจัดการทางบัญชี ในเรื่องทรัพย์สินต่างๆ รวมถึง หลักทรัพย์หรือเครื่องมือทางการเงินอื่นๆ
- การจัดหาและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเงินและการจัดการข้อมูล โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
- การให้คำปรึกษา เป็นตัวแทน หรือการให้บริการเสริมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับบริการทางการเงินที่ได้กล่าวมาในข้างต้น รวมทั้งการค้ำประกัน การทำวิจัยการลงทุนด้วยหลักทรัพย์ การให้บริการปรึกษาการเช่าซื้อกิจการอื่น ตลอดจนการปรับโครงสร้างและการวางกลยุทธ์บริษัท

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **การค้าบริการภายใต้กรอบการเจรจารอบอุรุกวัย : สาขาการขนส่งทางน้ำและทางทะเล** รายงานเสนอกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. 2534.

----------. **การค้าบริการภายใต้กรอบการเจรจารอบอุรุกวัย : สาขาการขนส่ง ทางน้ำและทางทะเล** รายงานเสนอกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. 2534.

--------. **การค้าบริการภายใต้กรอบการเจรจารอบอุรุกวัย: สาขาสื่อสารโทรคมนาคม.** รายงานเสนอ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. 2534.

สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ และ รสดา เวษฎาพันธุ์. "รัฐและเอกชนในเศรษฐกิจภาคบริการ" ในเอกสารการสอนชุดวิชา **เศรษฐกิจไทยและความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับรัฐบาล** ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. 2534.

ภาษาอังกฤษ

Buranapornchai, Ampawan and Peter Mytri Ungphakorn. "Central Bank" `willing to accept' pact on Finance," **Bangkok Post.** January 21, 1992. p.26.

Roach, Stephen S. "Services under Siege -- The Restructuring" Imperative." **Harvard Business Review.** *September - October, 1991. pp. 82-91.*

Schlesinger, Leonard A. and James L. Heskett. "The Service - Driven Service Company." **Harvard Business Review .** September - October, 1991. pp. 71-81.

Trade Negotiations Committee. Draft Final Act Embodying The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations . GATT Secretariat, December 20, 1991.

UNCTAD. **The Draft Gerneral Agreement on Trade in Services .** Mimeo. 1991

Sang Thip คุณภาพส่งออก

เงินฝากศุภมงคล

เพื่อความหวังของพ่อแม่

ความสำเร็จของลูก คือความหวังที่พ่อแม่ทุกคนรอคอย
แม้หนทางความสำเร็จในวันข้างหน้า
...ยังอีกยาวไกล แต่คุณก็ยังวางใจได้ว่า
พรุ่งนี้...ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น
ลูกของคุณจะได้รับความคุ้มครอง
จนถึงอายุ 22 ปี และได้รับการศึกษา
สมความมุ่งหมาย เพราะคุณได้มอบ
หลักประกันอนาคตให้ลูก
ไว้กับเงินฝาก "ศุภมงคล"
ของ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา

ฝากเงินเดือนละครั้ง
ธนาคารมีประกันเพื่อการศึกษา และอนาคตของลูก

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด
ปกเผ่นเป็นแก่นสาร บริการเป็นกันเอง

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด สำนักงานใหญ่ และทุกสาขาที่ใกล้คุณ

อภินันทนาการ

จาก

ดร. ไตรรงค์ สุวรรณคีรี

อดีตอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

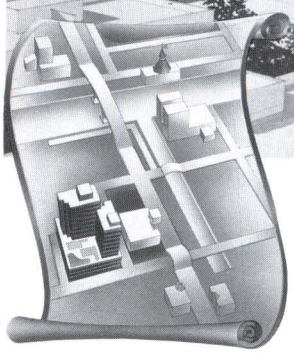
ตระหง่านหรู คู่ปิ่นเกล้า เคียงเจ้าพระยา

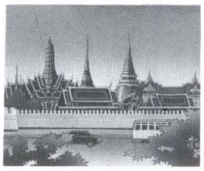
ธนา ทาวเวอร์
THANA TOWER

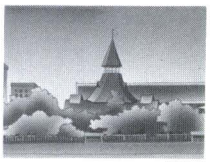
โครงการคุณภาพ ธนารัฬ

ขอขอบพระคุณ
ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน
โปรดคอยพบทาวเวอร์ 2
ของเรา เร็ว ๆ นี้

นายปนิช สุวาณิชย์กุล ประธานกรรมการ บริษัท ธนาแลนด์ รับรางวัลและประกาศนียบัตรเกียรติคุณในฐานะ "นักธุรกิจดีเด่นแห่งปี 1990" สาขาการพัฒนาที่อยู่อาศัยและบ้านจัดสรร จาก พล.ต.ท.จำรัส มังคลารัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2533

ธนาทาวเวอร์ อาคารชุดพักอาศัยสมบูรณ์แบบ สูง 22 ชั้น
มุมมองที่สามารถมองเห็นความงามของลำน้ำเจ้าพระยา ตั้งอยู่บนทำเลทองที่หายากย่าน
สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าในจุดที่มีความเจริญแต่ไม่แออัด ขณะเดียวกันมีความ
ร่มรื่นและเหมาะเป็นที่อยู่อาศัยชั้นดี ใกล้สถานที่สำคัญ
พรั่งพร้อมแหล่งอำนวยความสะดวกทุกรูปแบบ

ยอด... ในทำเลทอง

- สถานที่สำคัญระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นพระบรมมหาราชวัง วัดพระแก้ว ฯลฯ
- สถาบันศึกษาและบริการสาธารณะ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช
- ศูนย์การค้า-อาหาร-บันเทิง เช่น ห้างพาต้า, ห้างเวลโก,ห้างเมอร์รี่คิงส์,ห้างเซ็นทรัลปิ่นเกล้า

เยี่ยม... ด้วยสาธารณูปการ

- เพื่อสุขภาพกายเราจัดสร้างสถานที่และอุปกรณ์บริการสุขภาพกายให้คุณอย่างเพียบพร้อม
- เพื่อสุขภาพใจ คุณจะอยู่อย่างสงบสบายใจด้วยระบบความปลอดภัย และบริการเพื่อความบันเทิง

คุณปิติ สิทธิอำนวย
กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคาร กรุงเทพ จำกัด
ประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์และเปิดตัวโครงการ
ธนา ทาวเวอร์ กำลังแสดงความยินดีกับ
คุณปนิช สุวาณิชย์กุล ประธานกรรมการ บ.ธนาแลนด์
ที่ยอดขายทะลุเป้าในวันเปิด

บริษัท ธนาแลนด์ จำกัด
646/28 ถ.จรัญสนิทวงศ์ บางยี่ขัน เขตบางพลัด กทม. 10700
โทร. 435-0822-6 แฟกซ์ 435-0827

โครงการ ธนาทาวเวอร์ เจ้าของผู้มีกรรมสิทธิ์ที่ดินและผู้ประกอบการ บริษัท ธนาแลนด์ จำกัด ● ทุนจดทะเบียนชำระเต็มมูลค่า 50 ล้านบาท ● กรรมการผู้จัดการ นางฉันทนา สุวาณิชย์กุล ● ที่ตั้งโครงการ 2 อาคารตั้งบนที่ดิน 1,511 ไร่ ใกล้ห้างสรรพสินค้าพาต้า แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ● โฉนดที่ดินเลขที่ 39842, 4144, 19667 และ 40009 ● ที่ดินใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินสนับสนุนโครงการโดย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ● จะจดทะเบียนเป็นอาคารชุด เมื่อการก่อสร้างเสร็จตาม พ.ร.บ.อาคารชุด

อภินันทนาการ

จาก

คุณโสภณ ธรรมปาโล

อภินันทนาการจาก

คุณไกรรงค์ นาวิกผล

กรรมการผู้จัดการ

บริษัท รัตนสุรีย์ จำกัด

146 หมู่ 9 ถนนราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ

กรุงเทพฯ 10140 โทรศัพท์ 427-0048

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท คาลเท็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัด

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด

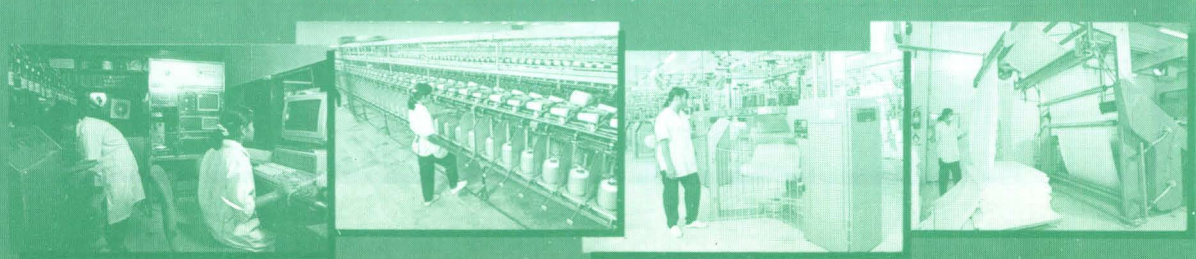
WE OFFER OUR BEST FOR YOUR BEST.

QUALITY PILE FABRICS WITH MODERN AND COMPLETE PRODUCTION LINE

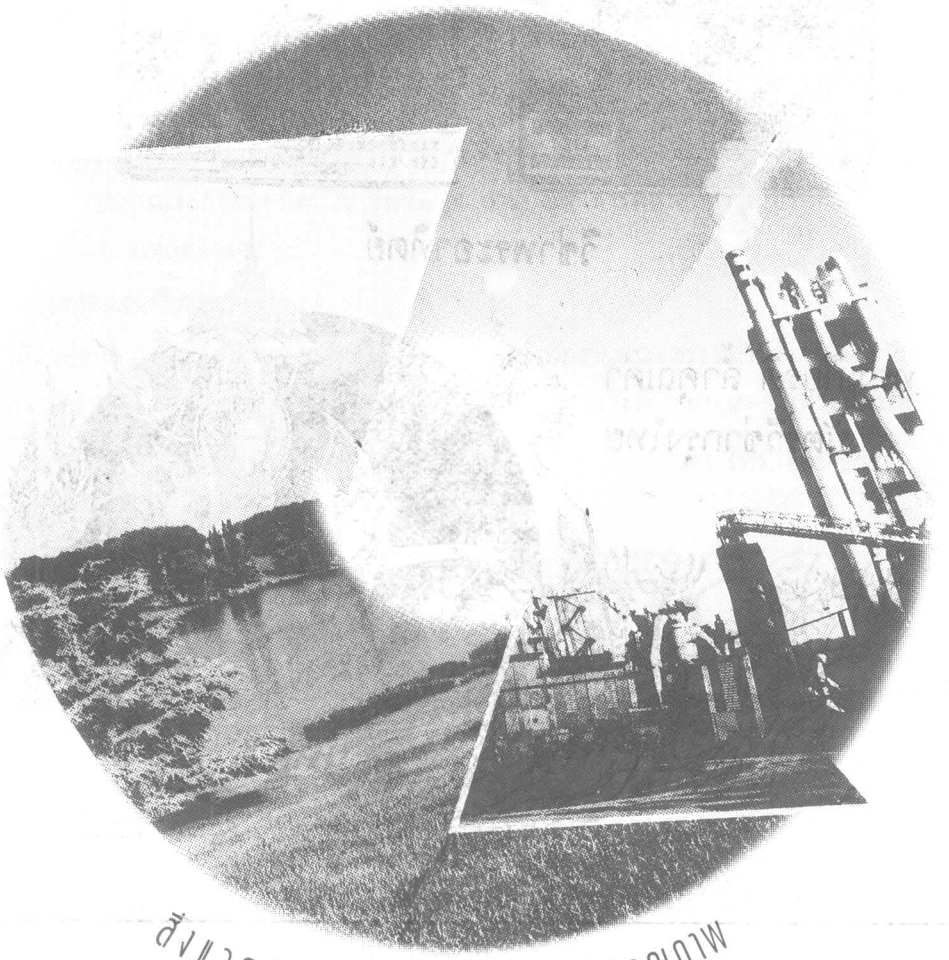

JONG STIT CO.,LTD.

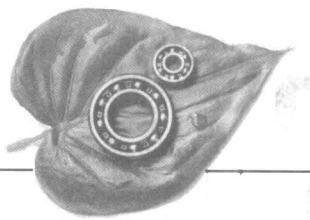
26 Mou 7, Suksawat Road, Prapradaeng, Samudprakarn 10130, THAILAND.
Tel. 4634001-4, 4634008-9 Fax : (662) 4634000 Tlx : 84374 JSTIT TH.

คืนสมดุลสู่ธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมที่ดี นำมาซึ่งชีวิตที่มีคุณภาพ

ชีวิตกับอุตสาหกรรมต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน
หากชีวิตต้องพจญมลพิษจนสิ้นสูญ
การสร้างสรรค์อุตสาหกรรมต่อไปก็ไร้ค่า
ร่วมมือกันปกป้องสภาพแวดล้อมในวันนี้ คืนชีวิตที่ดีให้กับสังคม

ด้วยความปรารถนาดีจาก

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ส่งเสริมการลงทุน สนับสนุนอุตสาหกรรม

วีซ่าพระอาทิตย์

ทรงเกียรติ ล้ำคุณค่า
บัตรวีซ่ากรุงไทย

มั่นคง ตลอดมา ก้าวหน้า ตลอดไป

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เกียรตินาคิน จำกัด
KIATNAKIN FINANCE AND SECURITIES CO.,LTD.
ชั้น 12 อัมรินทร์ทาวเวอร์ 500 ถนนเพลินจิต เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 256-9122-3
12 th Floor, Amarin Tower, 500 Ploenchit Rd., Pathumwan, Bangkok 10330 Tel. 256-9122-3
สมาชิกตลาดหลักทรัพย์ฯ หมายเลข 19

อภินันทนาการ จาก

โรงเรียนพณิชยการราชดำเนิน และ โรงเรียนชาตศึกษา

โรงเรียนพณิชยการราชดำเนิน

เปิดทำการสอนสาขาวิชาพาณิชยกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ-การบัญชี การตลาด การเลขานุการ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การบัญชี การตลาด การเลขานุการ การเงิน และการธนาคาร โทร. 466-6152-3

โรงเรียนชาตศึกษา

ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในวันประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2531 เปิดทำการสอนระดับอนุบาล-ชั้นประถมปีที่ 6

เลขที่ 73 วัดใหม่พิเรนทร์ ถ. อิสระภาพ บางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ โทร. 466-2029

ได้รับโล่เกียรติคุณจากกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าเป็นสถานศึกษาดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม
ประจำปี 2533

ครบรอบ ๕๐ ปี
๒๕๓๓

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บางกอกอินเวสท์เมนท์ จำกัด

ดำเนินงานมากว่า 30 ปี

ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด และ ธนาคาร บาร์คเลย์ จำกัด

บริการรับฝากเงินในรูปตั๋วสัญญาใช้เงิน	ท่านสามารถลงทุนซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทฯ ที่ให้อัตราดอกเบี้ยคุ้มค่าน่าพอใจ ตามระยะเวลาที่ท่านเลือกได้
บริการด้านให้คำปรึกษาการลงทุนฯ	ให้คำปรึกษาการลงทุนซื้อหลักทรัพย์จัดหาแหล่งเงินกู้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ
บริการด้านสินเชื่อ	เช่าซื้อรถยนต์ สินเชื่อเพื่อการพัฒนาและจัดหาที่อยู่อาศัย สินเชื่อสำหรับโครงการร่วมขนาดใหญ่ สินเชื่อเพื่อการพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม
บริการจัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	บริษัทเป็น 1 ใน 10 บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตให้จัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพได้ถูกต้องตามกฎหมาย

รายนามคณะกรรมการ

นายประสงค์ สุขุม	ประธานกรรมการ	นายศรเทพ โกมุทบุตร	กรรมการผู้จัดการ
นางอรพิน อาชีพสมุทร	กรรมการบริหาร	ดร.ปีเตอร์ เควิน ฟอร์มฮัลล์	กรรมการบริหาร
นายปีเตอร์ ซี เกียร์	กรรมการบริหาร	นายสุรินทร์ โอสถานุเคราะห์	กรรมการ
นายสมภพ ไกรฤกษ์	กรรมการ	นายวิรัช ณ สงขลา	กรรมการ
นายปิยะ เลิศวนางกูร	กรรมการ	นายเสรี เสรีวัฒโนภาส	กรรมการ

กรุณาติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ 102 ถนนสุขุมวิท ซอยอารี (26) โทร. 259-0063-72, 258-9812-6

ลงทุนกับมินิแล็บอิ๊กฟ่า/โคปอล ดั่งคุณมีเครื่องพิมพ์ธนบัตรของคุณเอง

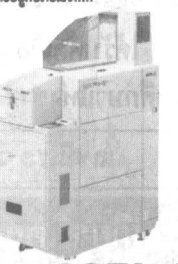

...ด้วยเทคโนโลยีล้ำเลิศของเครื่องอัดรูปสีมินิแล็บของอิ๊กฟ่า/โคปอล ซึ่งเป็นยี่ห้อที่ขายดีที่สุดในเมืองไทย สามารถช่วยคุณทำกำไรอย่างมหาศาล

ไม่ว่าจะเป็นรุ่นใหญ่ **CLS 23-3** ที่ทำรูปสีทุกขนาดได้เร็วชั่วโมงละ **1,350** รูป ทำภาพสีเสร็จใน **15** นาที ด้วยระบบสแกนเนอร์ทำรูปสีอัตโนมัติจากเยอรมนี

หรือรุ่นมาตรฐานสำหรับผู้มีทุนน้อย **CLS 13** ซึ่งเป็นชุดประหยัด ทำรูปสีทุกขนาดได้เร็วชั่วโมงละ **650** รูป ด้วยระบบสแกนเนอร์จากเยอรมนี

และรุ่นอื่น ๆ อีกหลายรุ่น ที่จะสร้างผลกำไรให้กับคุณจริง ๆ **ดั่งคุณมีเครื่องพิมพ์ธนบัตรอยู่กับตัวเอง.....**

AGFA
อิ๊กฟ่าผลิตภัณฑ์คุณภาพเยอรมัน

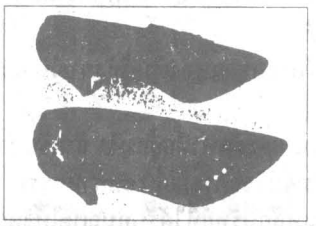
แล้วจะมีธุรกิจใดล่ะ! ที่จะลงทุนง่ายและให้กำไรงามกว่านี้

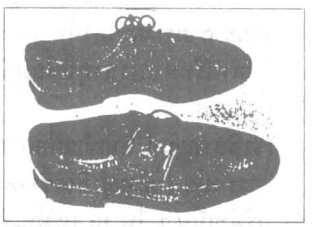
สนใจรายละเอียดติดต่อ AGFA
542/1 ถนนเพลินจิต ปทุมวัน กทม ๆ 10330
โทร. 252-4071 ต่อ 323, 324, 420, 421

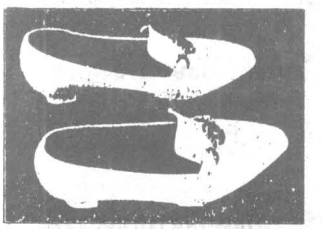
ชนะเลิศการประกวดเครื่องหนังรองเท้า ปี 1987

Jiffies®

ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง รองเท้า-เสื้อผ้าทุกชนิด ส่งออกนอกประเทศ-ภายในประเทศ

ด้วยอภินันทนาการจาก

วิรัชดาห์ เทอดผดุงชัย
VIRACHADA TERDPADUNGCHAI
กรรมการผู้จัดการ

บริษัท บี.เจ. บราเดอร์ส แอนด์ ซัน จำกัด
บริษัท วี.เจ. อินเตอร์แนชชั่นแนล เอ็กซ์พอร์ต เซ็นเตอร์ จำกัด
292/49-51 ถ.หลานหลวง เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 281-4626, 280-3654-5, FAX : 280-3622

EVERLASTING
PARTNERSHIP TO PROSPERITY

Worldwide Banking Service

THE BANK OF TOKYO, LTD. BANGKOK OFFICE

1 st, 2 nd & 4 th Floor of Thaniya Building

No. 62, Silom Rd., Bangkok, Thailand.

Tel. 236-0119, 236-9103-9, 236-9238-41

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัท นครหลวงค้าข้าว จำกัด

1400-1404 ถนนทรงวาด เขตสัมพันธวงศ์

กรุงเทพฯ 10100 โทร. 223-2412-9

สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำกัด

ขอสนับสนุน

การจัดสัมมนาทางวิชาการประจำปี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

18 - 19 มีนาคม 2535

เรื่อง

" การค้าระหว่างประเทศไทยในทศวรรษ 1990 "

สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำกัด
ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2515
เรามีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนสมาชิก
และผู้ใช้บริการมาด้วยดีตลอด... จนถึงปัจจุบัน
... เป็นเวลา 20 ปี

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท สังกะสีฟาร์อีสต์ จำกัด

ผู้ผลิตและจำหน่ายสังกะสีตราสามแหวน

ขอสนับสนุน

การจัดการสัมมนาทางวิชาการ

เรื่อง

การค้าระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ 1990

บริษัท แปลน อาคิเต็ค จำกัด

ในกลุ่มบริษัทแปลน

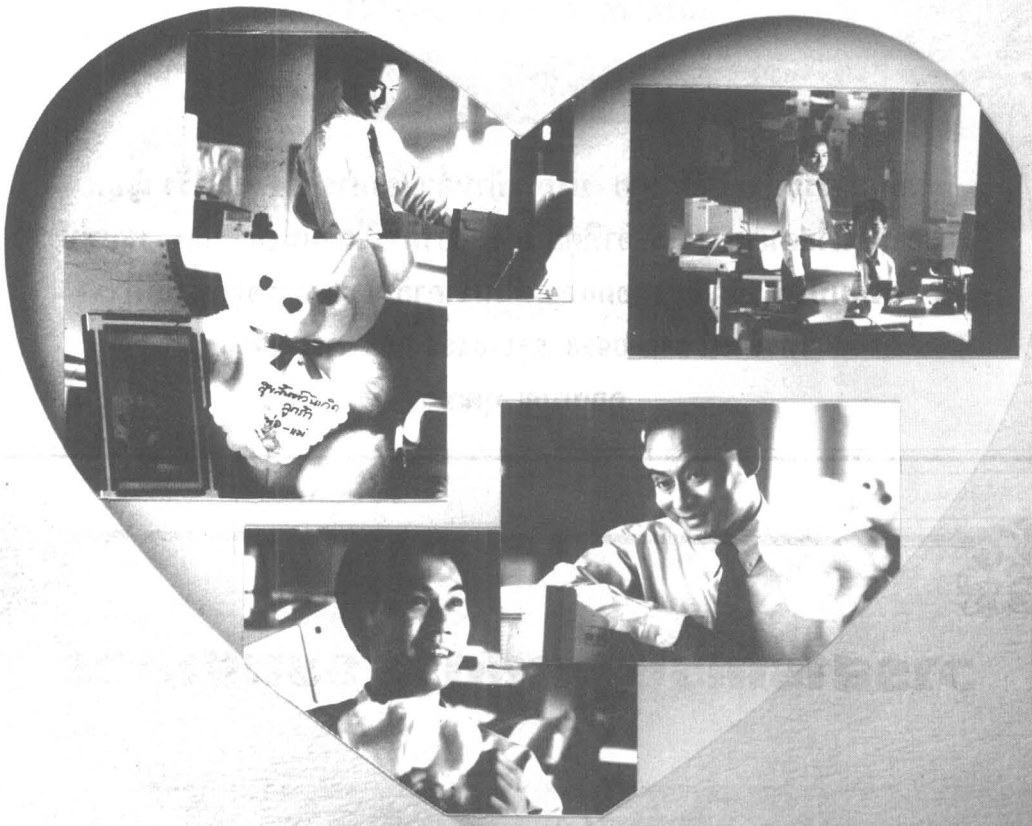
แรงกายและแรงใจ เกษตรกรชาวไร่มัน
ปลูกพืชคุณอนันต์ สู่ผลิตภัณฑ์เพื่อคนไทย

อายิโนะโมะโต๊ะ

เราภูมิใจที่ได้เป็นผู้ใช้แป้งมันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบมากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ
และมีส่วนสนับสนุนผลผลิตของเกษตรกรกว่า 15,000 ครอบครัว บนพื้นที่กว่า 230,000 ไร่
เราขอขอบคุณเกษตรกรผู้ที่ได้ทุ่มเท แรงกาย แรงใจ เพื่อผลิตผลอันล้ำค่านี้

味の素 อายิโนะโมะโต๊ะ ผลิตจากแป้งมันสำปะหลัง วัตถุดิบธรรมชาติ

สังคมวันนี้สุขสันต์ ถ้าทุกคนมีจิตใจที่ดีงาม.

สังคมวันนี้ มีความผูกพันรักใคร่
มีความอาทร ความรัก ความห่วงใย ถ่ายทอดสู่ความมีน้ำใจให้กัน

โรบินสัน
ให้ทุกสิ่งที่สุขสันต์
อนุสาวรีย์ • ราชดำริ • สีลม
รัชดา • ดอนเมือง • สุขุมวิท

ห้องอาหารยกยอ

ท่าน้ำบางขุนพรหม บริการท่านด้วยอาหารทะเลสดๆ
พร้อมอาหารไทย จีน ฝรั่ง เวียดนาม
บริการเรือล่องแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเรือปุณฑริกาขนาดใหญ่ 300 ที่นั่ง
บริการจัดเลี้ยงทั้งในและนอกสถานที่ สำรองที่นั่งได้ที่
โทรศัพท์ 282-7385, 280-1418

ห้องอาหารวิจิตร

มุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย บริการท่านด้วยอาหารไทย จีน ฝรั่ง ญี่ปุ่น
และอาหารเวียดนาม เสาร์-อาทิตย์ บริการอาหารอีสานนานาชนิด รสแซ่บ
พร้อมบริการจัดเลี้ยงนอกสถานที่ในราคากันเอง สำรองที่นั่งได้ที่
โทรศัพท์ 282-0958, 281-6433 และ 281-4795
คุณมนูญ พุฒทอง

วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์

พิมพ์ปีละ 4 ฉบับ
มีนาคม มิถุนายน กันยายน และธันวาคม
ราคาฉบับละ 50 บาท สมาชิกปีละ 200 บาท (จัดส่งฟรี)

ผู้สนใจส่งธนาณัติ หรือตั๋วแลกเงิน สั่งจ่าย
ผู้จัดการวารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ป.ณ. หน้าพระลาน

Oki (Thailand) Co., Ltd.

อภินันทนาการจาก

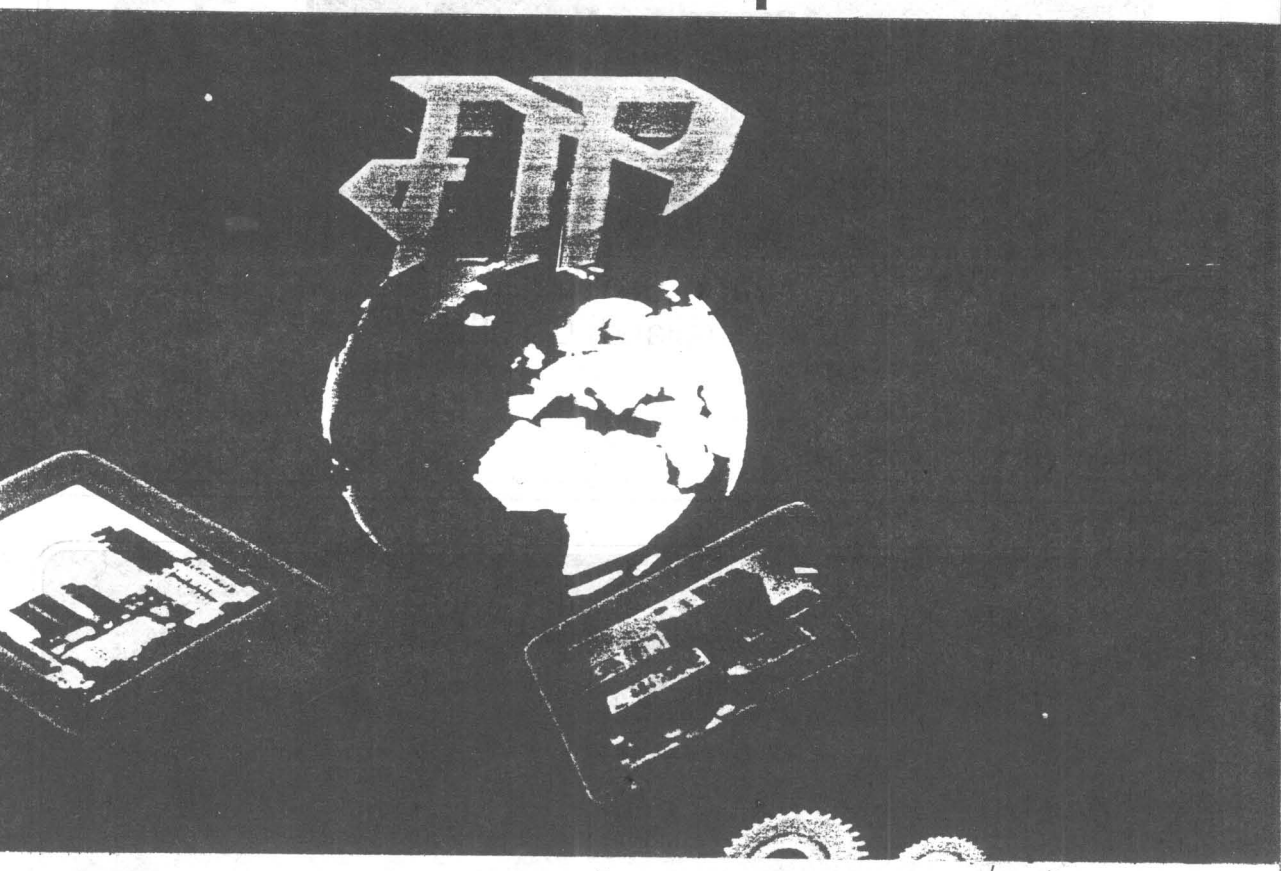
บริษัท มหาจักรอุตสาหกรรม จำกัด

210 หมู่ 16 ถนนปู่เจ้าสมิงพราย

ซ.สุขาภิบาล 19 อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ

โทร. 394-1584-5, 394-6782-3 โทรสาร 384-2105

ภัทรธนกิจ
พัฒนาธุรกิจก้าวไกล

ด้วยการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในด้านระบบการบริหารงาน และด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นผลให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจ จำกัด โดดเด่นท่ามกลางสถาบันการเงินชั้นนำของประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจ จำกัด
PHATRA THANAKIT COMPANY LIMITED

183 อาคารภัทรธนกิจ ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ 10110 โทร. 253-0121
โทรเลขย่อ "ภัทรคอม" เทเล็กซ์ 72513 โทรสาร (66-02) 254-1250, 254-8792, 255-5153, 255-5160 ห้องค้าหลักทรัพย์ 255-5161-72

183 Sukhumvit Rd., Bangkok 10110 Thailand. Tel. 253-0121
Telex 72513 PHATRA TH Fax : (66-02) 254-1250, 254-8792, 255-5153, 255-5160 Securities Trading Dept., Tel. 255-5161-72

With compliments of

Baring Research Limited

18th Floor, BB Building

54 Asoke Road, Sukhumvit 21

Bangkok 10110

Tel : 260-7646

Fax : 260-7647-8

LONDON NEWYORK MEXICO CITY LOS ANGELES SYDNEY MELBOURNE
TOKYO OSAKA SEOUL MANILA TAIPEI HONG KONG JAKARTA SINGAPORE
KUALALUMPUR BANGKOK FRANKFURT GENEVA PARIS

อภินันทนาการจาก

ธนาคารกรุงไทย จำกัด

สำนักงานใหญ่

99 ถนนสุขุมวิท พระโขนง กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ 255-2222 โทรสาร 255-9391-6

ด้วยความปรารถนาดีจาก

คุณพิพัฒน์ ปรีดาวิภาต

คุณทวี ชีพอุดมวิทย์

บริษัท กมลเทรดดิ้ง จำกัด

คุณไพโรจน์ หาญพงศ์ธรรม

คุณแก้ว เจียรกิติวณิช

ห้างหุ้นส่วนจำกัด มหาสิทธิโชคอิเลคโทรนิค

คุณสุทธิรัตน์ มุตตามระ

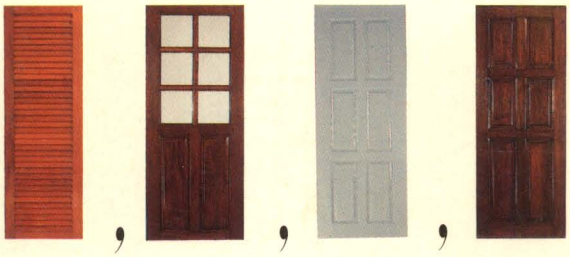
ทำไมผมอยากเป็นหมอ

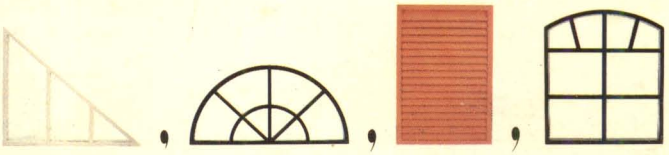
ผมไม่สบาย
คุณแม่พาผมไปหาหมอ
ผมร้องไห้
หมอยิ้มกับผม
หมอบอกว่า "เจ็บเหมือนมดกัด"
ผมยังร้องไห้อยู่
ผมอยากอยู่ใกล้คุณแม่
ถ้าท่านไม่สบาย
ผมไม่ต้องพาคุณแม่ไปหาหมอ
เพราะผมจะเป็นหมอเสียเอง
ผมอ่อนวิชาวิทยาศาสตร์
แต่ผมจะตั้งใจครับ

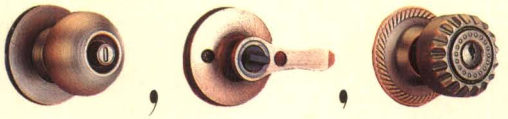

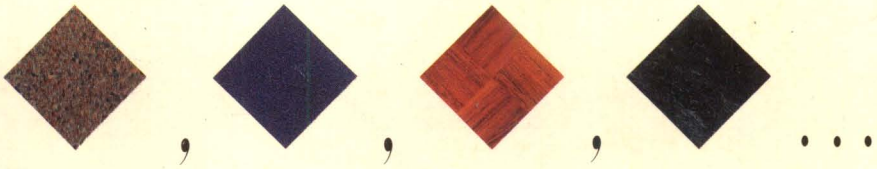
เครือซิเมนต์ไทย
เชื่อมั่นในคุณค่าของคน

ที่สตาร์บล็อค

คุณเปลี่ยนใจได้ไม่รู้จบ

เรื่องหนึ่งที่สำคัญในการสร้างบ้าน คือ การกำหนดแบบ เพราะทุกส่วนจะมีผลต่อคุณในระยะยาว ที่สตาร์บล็อค บริษัทรับสร้างบ้านมืออาชีพ เราเปิดโอกาสให้คุณแก้ไขงานได้ตลอด ตั้งแต่เริ่มแบบร่างจนถึงเสร็จเป็นรูปเป็นร่างเพื่อให้คุณพอใจมากที่สุด ดังนั้น ถ้าคุณพร้อมจะเหนื่อยกับการเสนอความต้องการที่ไม่รู้จบในเรื่องบ้าน คุณคงต้องมาที่สตาร์บล็อค

- ดำเนินงาน และควบคุมการก่อสร้างโดยทีมสถาปนิกและวิศวกรผู้ชำนาญ พร้อมรายงานผลให้ทราบทุกระยะ
- คัดเลือกวัสดุที่ได้คุณภาพมาตรฐาน
- ควบคุมงบประมาณและระยะเวลาก่อสร้างเสร็จตามกำหนด
- ให้ความสะดวกจากสำนักงานบริการถึง 15 แห่ง ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

บริษัท สตาร์บล็อค จำกัด สตาร์บล็อค ปลูกบ้านที่คุณพอใจ

สำนักงานใหญ่ 3941 ถ.พระราม 4 แขวงพระโขนง เขตพระโขนง กทม. 10110 โทร. 392-1288, 392-5144, 392-7975, 390-2702-3, 381-2802 (FAX)

สาขาพระราม 4 โทร. 249-1506, 249-0306, 249-7295, 249-6571, 249-1462, 249-6498, 249-7296 (FAX)
สาขาเปิ่นเกล้า โทร. 424-6537, 434-1783, 434-1813
สาขารามคำแหง โทร. 314-7086, 318-7259
สาขาอาคหม้า โทร. 437-7973, 437-3415
สาขาอาคร้าง โทร. 513-1166
สาขาเยาวราช โทร. 225-8551
สาขามบุญครอง โทร. 217-9300
สาขาแจ้งวัฒนะ โทร. 574-4390, 574-5470
สาขานครปฐม โทร. (034) 256-985 (FAX)
สาขาเชียงราย โทร. (053) 712-871
สาขาเชียงใหม่ โทร. (053) 275-942, 272-409, 272-696 (FAX)
สาขาชลบุรี โทร. (038) 286-057, 276-311-2, 287-595 (FAX)
สาขาจันทบุรี โทร. (039) 311-479 (FAX)
สาขาโคราช โทร. (044) 255-271, 246-744 (FAX)
สาขาระยอง โทร. (038) 614-584 (FAX)